

Trinity College

Trinity College Digital Repository

East Collection

Library Digital Collections

1949

The Gandavyuha sutra critically ed. by Daisetz Teitaro Suzuki and Hotel Idzumi.

Daisetz Teitaro Suzuki

Follow this and additional works at: <https://digitalrepository.trincoll.edu/eastbooks>

Recommended Citation

Suzuki, Daisetz Teitaro, "The Gandavyuha sutra critically ed. by Daisetz Teitaro Suzuki and Hotel Idzumi." (1949). *East Collection*. 82.

<https://digitalrepository.trincoll.edu/eastbooks/82>

This Book is brought to you for free and open access by the Library Digital Collections at Trinity College Digital Repository. It has been accepted for inclusion in East Collection by an authorized administrator of Trinity College Digital Repository.

Trinity College
HARTFORD CONNECTICUT

BL
1416
.G3
1949

THE GANDAVYUHA SUTRA

CRITICALLY EDITED

BY

DAISETZ TEITARO SUZUKI
*Professor of Buddhist Philosophy
at Otani University, Kyoto*

AND

HŌKEI IDZUMI
*Professor of the Sanskrit Language
at Otani University, Kyoto*

New Revised Edition

Part I

KYŌTO

THE SOCIETY FOR THE PUBLICATION OF SACRED BOOKS
OF THE WORLD

Muro-machi Nakadachiuri Kamigyō-ku

1949

44852

STOP
249
GK
pt. 1-4

NOTE

In this edition of the *Gaṇḍavyūha Sūtra* the following MSS have been used:

1. The palm-leaf MS (to be designated in future references, (A) in the Library of the Royal Asiatic Society, London, a rotograph copy of which was obtained by Prof. D. T. Suzuki in 1930.

2-3. The two paper MSS (C 1 and C 2) in the Library of Cambridge University, Cambridge, England, a rotograph copy of each of which was obtained by Prof. D. T. Suzuki in 1930.

4. A paper MS (P) belonging to the Bibliothèque Nationale, Paris, a photograph copy of which Prof. D. T. Suzuki took during his stay in Paris in 1908.

5. A paper MS (T) of the Library of the Tokyo Imperial University.

6. A paper MS (K) of the Library of the Kyoto Imperial University.

The last two MSS brought over to Japan were hand-copied and collated by Prof. H. Idzumi in 1907-14. The MS thus prepared by him was the basis of the mimeograph copies which were made by Prof. Shinryu Susa at the request of Prof. D. T. Suzuki in 1929, and about twenty of these copies were distributed among their friends. For this, thanks are due to the compiler and owner of the MS Prof. H. Idzumi.

The idea of editing the *Gaṇḍavyūha Sūtra* has been for a long time in my mind, while in Europe 1908-9, I took a photographic copy of the MS in the Bibliothèque Nationale and had communication on the subject with the late Dr. Kaikyoku Watanabe who had been staying in Strassburg. He was willing to let me have his copy of the sutra which he had carefully made by collating all the MSS he had then personally had access to. But as I was not quite yet ready for the work, I did not avail myself at the time of his kind offer. Back in Japan, both of us were kept busy by so many other things which demanded immediate attention. Besides I had no funds to use for a task demanding so much help in various ways. All the time, however, my mind was on the *Gaṇḍavyūha*.

The cultural loss national and individual sustained by the earthquake and the great fire that followed in 1923 was beyond calculation. With many other valuable MSS in the possession of Dr. Watanabe, the *Gaṇḍavyūha* MS to which reference has been made was reduced to ashes. The destruction of this kind so extensively and irrevocably suffered by scholars and art-lovers made me all the more strongly desire at an early date to undertake the editing of the important Sanskrit texts of Mahayana Buddhism.

I moved to Kyoto in 1921 to take a position at the Ōtani Buddhist College (Ōtani Daigaku). This was about the time when the late Dr. Bunyu Nanjo was preparing his *Lankāvatāra* edition in Sanskrit. With its completion I undertook an English translation of it, which appeared in 1932 and its *Studies* in 1930. While working on the *Lankāvatāra*, I found out that Prof. Idzumi also had his copy of the *Gaṇḍavyūha*

which he had made by collating two MSS belonging to the Tokyo and the Kyoto Imperial University Library. The time for carrying out my long-cherished plan was approaching. I availed myself of the first good opportunity of obtaining rotograph copies of the MSS kept in England. There are thus now altogether six copies to be used for our work.

This editing of the *Gaṇḍavyūha* was, however, more than I could undertake by myself alone not only from the point of scholarship but from the point of time to be spent on it. My interest in the Sanskrit Buddhist texts is first of all in their religious and philosophical significance, and that in matters of textual criticism and linguistic study is secondary. The scholar who can supply me with all the necessary help and information in this respect was found in the person of Prof. Hōkei Idzumi. He was willing to enlist his time and scholarship in this great task of editing the *Gaṇḍavyūha*. What success we have achieved here is to be ascribed to my *kalyanamitra*.

The present edition is mainly based on the palm-leaf MS of the Library of the Royal Asiatic Society of London, which the late Dr. Watanabe too considered the most indispensable one for our purpose. When the entire text is printed in the next two parts, a volume devoted to a list of variant readings in the six MSS in our possession will be published. The plan is also on foot to have a complete index of various kinds which is absolutely needed for a thorough understanding of the sutra in its varied significations.

An English translation of this sutra which marks a culmination in the development of Mahayana thought has been in contemplation by me for many years. When the text in the modern Devanagari type is made generally accessible, the translator's work will be made so much the easier, and the reader will also be able to refer whenever necessary to the original text.

I have in concluding this prefatory note to say a word of sincere appreciation for Prof. Hōkei Idzumi and Mr. Susumu Hoshinobori who gave up so much time and labour in copying, type-setting, proof-reading, etc., which belong to the drudgery of printing, especially this type of book—quite an unusual undertaking in Japan. I must also not forget to express my thankful feeling towards the authorities of the Ōtani Daigaku in their permitting us to use the printing plant including the Devanagari type, etc., and also defraying a part of the expenses incident to the use of the printing outfits.

That this edition of the *Gaṇḍavyūha Sūtra* with all its imperfections is now placed before scholars and readers who are engaged in the study of Mahayana Buddhism, enabling them to probe into the secrets of the religious consciousness of the Oriental peoples, is due to the protecting power of all the Buddhas and Bodhisattvas, who are constantly watching over our work and guiding it towards the universal welfare and enlightenment of all beings, and for which we are all most devoutly grateful.

DAISETZ TEITARO SUZUKI

Kyoto, October 1934

While going over the printed text the editors found many imperfections and provisionarily entered whatever corrections that were to be made on the lower part of the page. The lines needing correction are marked in the body of the text.

A full recovery of the printing facilities in Japan requires some years yet to come, but as we observe an increasing demand for the *Gaṇḍavyūha* text, we have decided to produce a photographic reprint of the corrected text as we have so far prepared for our own use.

We hope the corrections are readily identifiable.

As regards a volume of variant readings, we regret that it is not yet quite ready for press.

We have a Sanskrit-Chinese index already prepared for the *Gaṇḍavyūha* text, which however requiring further elaboration we withhold it from publication for some time yet.

It is with great grief to report the death of Professor Hokei Idzumi which took place in 1947. The co-editor takes this opportunity to express his appreciation of all that the late Sanskrit scholar did for the publication of the present text.

Daisetz T. Suzuki

Kamakura, May 1949

New Revised Edition

KYOTO

THE SOCIETY FOR THE PUBLICATION OF SACRED BOOKS
OF THE WORLD

Minamimachi Nakadachimachi Kamigyō-ku

1949

THE GANDAVYUHA SUTRA

CRITICALLY EDITED

BY

DAISETZ TEITARO SUZUKI
*Professor of Buddhist Philosophy
at Otani University, Kyoto*

AND

HOKEI IDZUMI
*Professor of the Sanskrit Language
at Otani University, Kyoto*

New Revised Edition

Part I

KYOTO

THE SOCIETY FOR THE PUBLICATION OF SACRED BOOKS
OF THE WORLD

Muro-machi Nakadachiuri Kamigyō-ku

1949

THE CANDAVYUHA SUTRA

CRITICALLY EDITED

BY

DAISEI TEITARO SUZUKI
Professor of Buddhist Philosophy
at Otani University, Kyoto

AND

HOKKEI IDZUMI
Professor of the Sanskrit Language
at Otani University, Kyoto

New Revised Edition

139823

KYOTO

THE SOCIETY FOR THE PUBLICATION OF SACRED BOOKS

OF THE WORLD

Muro-machi Nakagachinri Kannigyo-ku

1919

ॐ नमः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वैभ्यः ॥

गण्डव्यूहमहार्णवस्तोत्रनिनादि भो जिनसुतानां
पर्षन्मण्डलसागरनाम्ना व्यूहादिकं प्रोक्तम् ।

सुगतसमाध्यवतरणा अचिन्तियबुद्धनिदर्शनं चैव
धीमत्संघागमनं आवक्विषयानुगमनं च ॥१॥

स्तुतिमेधाचिन्त्यमहाबुद्धोत्पादप्रकाशनं सुधिया
सच्चर्मरत्नसागरसमन्तभद्रार्थनिर्देशम् ।

सर्वतथागतसुहृचिरसमाधिसागरपरंपरावगमा=

ज्जिनसुतसमाधिसागरपरंपराश्चानुगन्तव्याः ॥ २ ॥

इति सुगतसमाधिश्चैर्विमोक्षसागरपरंपराभिश्च

सुगतात्मजेन सुधिया मञ्जुश्रीर्नामधेयेन ।

निर्दिशतां सुगतानां ब्यूहमचिन्त्यं तथा जिनसुतानां

विक्रीडितैर्बहुविधैः स्फुटं जगदनन्तपर्यन्तम् ॥३॥

तस्यैवं निर्दिशतो दशबलतनयस्य बोधिवरसत्त्वा

अवतेरुर्विषयोदधिमथ सुगतानां निरवशेषम् ।

तेषां समाधिसागरमोक्रमतां दशबलानुभावेन

विक्रीडितैरचिन्तैश्चरन्ति यस्यानुभावेन ॥ ४ ॥

एवं समाहितधियस्ते वशिनः सत्त्वसागरमनन्तं

प्रविचेरुर्विनयशतैर्विविधैरात्मप्रभावनयैः ।

न च सुगतपादमूलात्केचिदप्युपजग्मुस्ते महासत्त्वा

विविधैर्विमोक्षविषयैर्यहरंस्तत्राप्रमेयैस्ते ॥५॥

प्राक्रामीदक्षिणापथमथ चरियां जिनसुतस्य स मञ्जु-

श्रीर्बोधिसत्त्वललितैर्विनयन्सत्त्वान्परमबोधौ ।

धन्याकरात्पुरवरादनुपूर्वेणाथ सौ विनेयवशाद्
विनयामास महाजनमचिन्यनिर्देशवशिताभिः ॥ ६ ॥

तत्र सुधनं कृपालुधर्मधनो बोधये समादाप्य
कल्याणमित्रसागरवर्मन्यवतार्य कारुण्यात् ।

विजहार सत्त्वविनयैर्बहुभिः क्षेत्रार्णवेष्मिताकाय
एवंविधैरुपायैरभिविनयन् भाव्य जनकायम् ॥ ७ ॥

सुधनो ऽपि तदनुशास्या मेघश्रीसागराम्बुदप्रमुखं
कल्याणमित्रसागरमाराग्य समन्तभद्रार्थम् ।

विनयन्सत्त्वसहस्रान्ताकायान्तर्गतः समाधिश्चैर्

विजहारानन्ताधियां समन्तभद्रचरियाभिमुखः ॥ ८ ॥

एवं मया श्रुतमेकस्मिन्समये भगवाञ्छ्रावस्यां विहरति स्म । जेत-
वने ऽनाथपिण्डदस्यारामे महाव्यूहे कूटागारे सार्धं पञ्चमात्रैर्बोधिसत्त्वसह-
स्रैः समन्तभद्रमञ्जुश्रीबोधिसत्त्वपूर्वगमैर्यदुत । ज्ञानोत्तरज्ञानिना च बोधिस-
त्त्वेन महासत्त्वेन । सत्त्वोत्तरज्ञानिना च । असङ्गोत्तरज्ञानिना च । कु-
सुमोत्तरज्ञानिना च । सूर्योत्तरज्ञानिना च । चन्द्रोत्तरज्ञानिना च । वि-
मलोत्तरज्ञानिना च । वज्रोत्तरज्ञानिना च । विरजोत्तरज्ञानिना च । वै-
रोचनोत्तरज्ञानिना च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ ज्योतिर्ध्वजेन च ।
मेरुध्वजेन च । रत्नध्वजेन च । असङ्गध्वजेन च । कुसुमध्वजेन च । विम-
लध्वजेन च । सूर्यध्वजेन च । रुचिरध्वजेन च । विरजध्वजेन च । वैरो-
चनध्वजेन च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ रत्नतेजसा च । महातेजसा
च । ज्ञानवज्रतेजसा च । विमलतेजसा च । धर्मसूर्यतेजसा च । पुण्य-
पर्वततेजसा च । ज्ञानावभासतेजसा च । समन्तश्रीतेजसा च । समन्त-
प्रभतेजसा च । समन्तप्रभश्रीतेजसा च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ धा-
रणीगर्भेण च । गगनगर्भेण च । पद्मगर्भेण च । रत्नगर्भेण च । सूर्यग-
र्भेण च । गुणविशुद्धिगर्भेण च । धर्मसमुद्रगर्भेण च । वैरोचनगर्भेण च ।
नाभिगर्भेण च । पद्मश्रीगर्भेण च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ सुनेत्रे-

ण च । ⁴²विशुद्धिनेत्रेण च । ⁴³विमलनेत्रेण च । ⁴⁴असङ्गनेत्रेण च । ⁴⁵समन्त-
दर्शननेत्रेण च । ⁴⁶सुविलोकितनेत्रेण च । ⁴⁷अवलोकितनेत्रेण च । ⁴⁸उत्प-
लनेत्रेण च । ⁴⁹वज्रनेत्रेण च । ⁵⁰रत्ननेत्रेण च । ⁵¹गगननेत्रेण च । ⁵²समन्त-
नेत्रेण च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ ⁵³देवमकुटेन च । ⁵⁴धर्मधातुप्रतिभा-
समणिकुटेन च । ⁵⁵बोधिमण्डमकुटेन च । ⁵⁶दिग्वैरोचनमकुटेन च । ⁵⁷सर्व-
बुद्धसंभूतगर्भमणिकुटेन च । ⁵⁸सर्वलोकधातूक्तमकुटेन च । ⁵⁹समन्तवैरो-
चनमकुटेन च । ⁶⁰अनभिभूतमकुटेन च । ⁶¹सर्वतथागतसिंहासनसंप्रतिस्थि-
तमणिकुटेन च । ⁶²समन्तधर्मधातुगगनप्रतिभासमकुटेन च बोधिसत्त्वेन
महासत्त्वेन ॥ ⁶³ब्रह्मेन्द्रचूडेन च । ⁶⁴नागेन्द्रचूडेन च । ⁶⁵सर्वबुद्धनिर्माणप्रतिभा-
सचूडेन च । ⁶⁶बोधिमण्डचूडेन च । ⁶⁷सर्वप्रणिधानसागरनिर्घोषमणिराजचूडे-
न च । ⁶⁸सर्वतथागतप्रभामण्डलप्रमुञ्चनमणिरत्ननिगर्जितचूडेन च ॥ ⁶⁹सर्वा-
काशतलासंभेदविज्ञप्तिमणिरत्नविभूषितचूडेन च । ⁷⁰सर्वतथागतविकुर्वित-
प्रतिभासध्वजमणिराजजालसंछादितचूडेन च । ⁷¹सर्वतथागतधर्मचक्रनिर्घोष-
चूडेन च । ⁷²सर्वत्र्यध्वनामचक्रनिर्घोषचूडेन च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥
⁷³महाप्रभेण च । ⁷⁴विमलप्रभेण च । ⁷⁵विमलतेजःप्रभेण च । ⁷⁶रत्नप्रभेण च । ⁷⁷वि-
रजप्रभेण च । ⁷⁸ज्योतिष्प्रभेण च । ⁷⁹धर्मप्रभेण च । ⁸⁰शान्तिप्रभेण च । ⁸¹सू-
र्यप्रभेण च । ⁸²विकुर्वितप्रभेण च । ⁸³देवप्रभेण च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥
⁸⁴पुण्यकेतुना च । ⁸⁵ज्ञानकेतुना च । ⁸⁶धर्मकेतुना च । ⁸⁷अभिज्ञाकेतुना च ।
⁸⁸प्रभाकेतुना च । ⁸⁹कुसुमकेतुना च । ⁹⁰बोधिकेतुना च । ⁹¹ब्रह्मकेतुना च ।
⁹²समन्तावभासकेतुना च । ⁹³मणिकेतुना च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ ⁹⁴ब्रह्म-
घोषेण च । ⁹⁵सागरघोषेण च । ⁹⁶धरणीनिर्नादघोषेण च । ⁹⁷लोकेन्द्रघो-
षेण च । ⁹⁸शैलेन्द्राजसंघट्टनघोषेण च । ⁹⁹सर्वधर्मधातुस्फरणघोषेण च ।
¹⁰⁰सर्वधर्मधातुसागरनिगर्जितघोषेण च । ¹⁰¹सर्वमारमण्डलप्रमर्दनघोषेण च ।
¹⁰²महाकरुणानयमेधनिगर्जितघोषेण च । ¹⁰³सर्वजगद्दुःखप्रशान्त्याश्रसनघोषे-
ण च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ ¹⁰⁴धर्मोक्ततेन च । ¹⁰⁵विशेषोक्ततेन च । ¹⁰⁶ज्ञा-
नोक्ततेन च । ¹⁰⁷पुण्यसुमेरुक्ततेन च । ¹⁰⁸गुणप्रभानोक्ततेन च । ¹⁰⁹यशोक्ततेन च ।

¹¹⁰समन्तावभासोद्भूतेन च । ¹¹¹महामैत्र्युद्भूतेन च । ¹¹²ज्ञानसंभारोद्भूतेन च । ¹¹³तथा=
 गतकुलगोत्रोद्भूतेन च । बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ ¹¹⁴प्रभाश्रिया च । ¹¹⁵प्रवर-
 श्रिया च । ¹¹⁶समुद्भूतश्रिया च । ¹¹⁷वैरोचनश्रिया च । ¹¹⁸धर्मश्रिया च । ¹¹⁹चन्द्र-
 श्रिया च । ¹²⁰गगनश्रिया च । ¹²¹रत्नश्रिया च । ¹²²केतुश्रिया च । ¹²³ज्ञानश्रिया
 5 च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ ¹²⁴शैलेन्द्रराजेन च । ¹²⁵धर्मेन्द्रराजेन च । ¹²⁶जग-
 दिन्द्रराजेन च । ¹²⁷ब्रह्मेन्द्रराजेन च । ¹²⁸गणेन्द्रराजेन च । ¹²⁹देवेन्द्रराजेन च । ¹³⁰शा-
 नोन्द्रराजेन च । ¹³¹अचलेन्द्रराजेन च । ¹³²ऋषभेन्द्रराजेन च । ¹³³प्रवरेन्द्रराजेन च
 बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ ¹³⁴प्रशान्तस्वरेण च । ¹³⁵असङ्गस्वरेण च । ¹³⁶धरणी-
 निर्घोषस्वरेण च । ¹³⁷सागरनिगर्जितस्वरेण च । ¹³⁸मेघनिर्घोषस्वरेण च ।
 10 ¹³⁹धर्मावभासस्वरेण च । ¹⁴⁰गगननिर्घोषस्वरेण च । ¹⁴¹सर्वसत्त्वकुशलमूलनिग-
 र्जितस्वरेण च । ¹⁴²पूर्वप्रणिधानसंचोदनस्वरेण च । ¹⁴³मारमण्डलनिर्घोषस्वरेण
 च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ ¹⁴⁴रत्नबुद्धिना च । ¹⁴⁵ज्ञानबुद्धिना च । ¹⁴⁶गगन-
 बुद्धिना च । ¹⁴⁷असङ्गबुद्धिना च । ¹⁴⁸विमलबुद्धिना च । ¹⁴⁹विशुद्धबुद्धिना च ।
¹⁵⁰अध्यावभासबुद्धिना च । ¹⁵¹विशालबुद्धिना च । ¹⁵²समन्तावलोकबुद्धिना च ।
 15 ¹⁵³धर्मधातुनयावभासबुद्धिना च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ एवंप्रमुखैः पञ्च-
 मात्रैर्बोधिसत्त्वसहस्रैः सर्वैः समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानाभिनिर्वाति-
 रसङ्गगोचरैः सर्वबुद्धक्षेत्रस्फरणतयानन्तकायाधिष्ठानैः सर्वतथागतोपसंक्र-
 मणतया । अनावरणचक्षुर्मण्डलविशुद्धैः सर्वबुद्धविकुर्वितदर्शनतया । विज्ञ-
 मिष्वप्रमाणगतैः सर्वतथागताभिसंबोधिमुखोपसंक्रमणाप्रतिप्रश्रव्यतया ।
 20 अनन्तालोकैः सर्वबुद्धधर्मसमुद्रनयज्ञानावभासप्रतिलब्धतया । अनन्तक-
 ल्पादीणगुणनिर्देशैः प्रतिसंविद्धिशुद्ध्या । आकाशधातुपरमज्ञानगोचरवि-
 शुद्धानिगृहीतैर्यथाशयजगद्रूपकायसंदर्शनतया । वित्तिमिरैर्निःसत्त्वनिर्जीव-
 सत्त्वधातुपरिज्ञया । गगनसमप्रज्ञैः सर्वधर्मधातुरश्मिजालस्फरणतया ।
 पञ्चभिश्च आवकमहर्दिकशतैः सर्वैः सत्यनयस्वभावाभिसंबुद्धैर्भूतकोटिप्र-
 25 त्यवेक्षगतैर्धर्मप्रकृत्यवतीर्णैर्भवसमुद्रोच्चलितैस्तथागतगगनगोचरैः संयोजना-
 नुशयवासनाविनिवर्तितैरसङ्गालयनिलयैर्गगनशान्तविहारिभिर्बुद्धकाङ्क्षा-

[illegible]

अभिसंबोधिमुखविकुर्वितसागरानपि संदर्शयेत् । तथागतधर्मचक्रप्रवर्तन-
विकुर्वितवृषभितामपि संदर्शयेत् । तथागतबुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिविकुर्वितसाग-
रानपि संदर्शयेत् । तथागतसत्त्वधातुविनयोपायमुखान्यपि संदर्शयेत् ।
तथागतसर्वज्ञताधर्मनगराधिपतेयतामपि संदर्शयेत् । तथागतसर्वसत्त्वमार्गा-
वभासानपि संदर्शयेत् । तथागतसत्त्वभवनप्रवेशविकुर्वितान्यपि संदर्शयेत् ।
तथागतसत्त्वदक्षिणाप्रतिग्रहांश्च संदर्शयेत् । तथागतसर्वसत्त्वपुण्यदक्षिणा-
देशनाप्रातिहार्याण्यपि संदर्शयेत् । तथागतसर्वसत्त्वचित्तगतिषु बुद्धप्रति-
भासविज्ञप्तिरपि संदर्शयेत् । तथागतसर्वसत्त्वविकुर्वितप्रातिहार्याण्यपि
संदर्शयेत् । तथागतसर्वसत्त्वदेशनानुशासनीप्रातिहार्याण्यपि संदर्शयेत् ।
10 तथागतसर्वसत्त्वाचिन्त्यबुद्धसमाधिगोचरविकुर्वितान्यपि संदर्शयेदिति ॥

अथ खलु भगवांस्तेषां बोधिसत्त्वानां चेतसैव चेतःपरिवितर्कमा-
ज्ञाय महाकरुणाशरीरं महाकरुणामुखं महाकरुणापूर्वगमं महाकरुणाधर्मं
गगननयानुगमं सिंहविजृम्भितं नाम समाधिं समापद्यते स्म । जगद्धिरो-
चनव्यूहं समनन्तरसमापन्नस्य च भगवतो महाव्यूहः कूटागारो ऽनन्त-
15 मध्यविपुलः संस्थितो ऽभूत् । अपराजितवज्रधरणीतलव्यूहः सर्वमणिरत्न-
राजसंस्थितभूमितलमनेकरत्नपुष्पाभिकीर्णो महामणिरत्नसुविकीर्णो वैडूर्य-
स्तम्भोपशोभितो जगद्धिरोचनमणिराजसुविभक्तालंकारः सर्वरत्नयमकसं-
हातो जाम्बूनदमणिरत्नकूटोपशोभितः सर्वरत्ननिर्युहतोरणहर्म्यगवाक्षासं-
ख्येयवेदिकाविशुद्धव्यूहः सर्वलोकेन्द्रसदृशमणिरत्नव्यूहो जगत्सागरमणिर-
20 त्तव्यूहः सर्वमणिरत्नसंछादितः समुच्छ्रितच्छत्रध्वजपताकः सर्वद्वारतोरण-
व्यूहमुखैर्धर्मधातुरश्मिजालप्रमुक्तस्फरणव्यूहो बहिरनभिलाप्यपर्षन्मण्डलभू-
मितलवेदिकाव्यूहः समन्तदिक्सोपानमणिरत्नकूटः परमसुविभक्तोपशो-
भितः । सर्वं च जेतवनं विपुलायामविस्तारं संस्थितमभूत् । तान्यपि च
बुद्धानुभावेनानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानि बुद्धक्षेत्राणि विपुला-
25 यामविस्ताराणि संस्थितान्यभूवन् । सर्वरत्नविचित्रव्यूहान्यनभिलाप्यरत्न-
विचित्रसंस्थितभूमितलान्यसंख्येयमणिरत्नप्राकारपरिधिमानि विविधरत्नता-

लपङ्गिव्यूहानि संस्थितान्यभूवन् ॥ तेषु चापरिमाणगन्धोदकनद्यो ऽनन्ता-
वर्तगन्धोदकपरिपूर्णाः सर्वरत्नपुष्पोधकलुषाः प्रदक्षिणवाहिन्यः सर्वबुद्ध-
निर्घोषनिगर्जितव्यूहाः समवतिष्ठन्ते स्म ॥ अचिन्त्याश्च रत्नपुण्डरीकपङ्क्तयः
सर्वरत्नोद्गतप्रफुल्लपद्मव्यूहोपशोभिततलाश्च रत्नवृक्षा अचिन्त्याश्च विचित्र-
रत्नकूटागारपङ्क्तयः सर्वमणिरत्नजालसंछन्ना असंख्येयमणिरत्नरश्मिजालाः⁵
वभासव्यूहा असंख्येयमणिरत्नविमानसर्वमणिरत्नव्यूहाः सर्वगन्धकोशप्रमुक्ताः
सर्वधूपपटलव्यूहाः संस्थिता अभूवन् ॥ अपरिमाणाश्च रत्नध्वजा एवं
वस्त्रध्वजाः पताकाध्वजा रत्नपट्टध्वजाः पुष्पध्वजा आभरणध्वजा माल्यध्वजाः
सर्वरत्नकिङ्किणीजालध्वजा मणिराजच्छत्रध्वजाः समन्तावभासस्फरणमणि-
रत्नध्वजाः सर्वतथागतनामचक्रनिर्घोषमणिरत्नराजध्वजाः सिंहकान्तमणि-¹⁰
रत्नराजध्वजाः सर्वतथागतपूर्वयोगनिगर्जनमणिरत्नराजध्वजाः सर्वधर्मधातु-
प्रतिभासध्वजा मणिरत्नराजध्वजव्यूहाः सर्वध्वजालंकारसमन्तदिक्सुविभक्त-
व्यूहाः संतिष्ठन्ते स्म ॥ सर्वावच्च जेतवनमचिन्त्यदिव्यविमानमेघगगन-
तलालंकारं संस्थितमभूत् ॥ असंख्येयसर्वगन्धवृक्षमेघसंछन्नालंकारमनभि-
लाप्यसर्वव्यूहसुमेहसंछन्नालंकारमनभिलाप्यवाद्यतूर्यमेघसर्वतथागतस्तुतिसं-¹⁵
गोतिमधुरनिर्घोषालंकारमनभिलाप्यरत्नपद्ममेघसंछन्नालंकारमनभिलाप्य-
रत्नसिंहासनदिव्यमणिरत्नवस्त्रप्रज्ञप्रबोधिसत्त्वनिपण्णतथागतस्तुतिमेघमधुर-
निर्घोषालंकारमनभिलाप्यदेवेन्द्रबिम्बसदृशाभिमुखमणिविग्रहमेघालंकार-
मनभिलाप्यश्वेतमुक्तिजालमेघालंकारमनभिलाप्यलोहितमुक्ताकूटागारमे-
घसंछन्नालंकारमनभिलाप्यवज्रसारमुक्तामेघप्रवर्षणालंकारं संस्थितमभूत् ॥²⁰
तत्कस्य हतोस्तथा हि तदचिन्त्यं तथागतकुशलमूलमचिन्त्यस्तथागतशुक्लध-
र्मोपचयो ऽचिन्त्यं तथागतबुद्धवृषभिताधिष्ठानमचिन्त्यं तथागतसर्वलोक-
धात्वेककायस्फरणविकुर्वितमचिन्त्यं सर्वतथागतैककायप्रवेशसर्वबुद्धक्षेत्रव्यूह-
समवसरणाधिष्ठानसंदर्शनमचिन्त्यं तथागतानामेकपरमाणुरजसि सर्वधर्म-
धानुप्रतिभासविज्ञप्तिसंदर्शनमचिन्त्यं तथागतानामेकरोमकूपे पूर्वान्तकोटो-²⁵
गतसर्वतथागतपरंपरासंदर्शनमचिन्त्यं तथागतानामेकरश्मिमुखसर्वलोकधा-

तुपरमाणुरजःप्रसरावभासनमचिन्त्यं तथागतानामेकरोममुखसर्वलोकधा-
 तुपरमाणुरजःसमं निर्मितमेघसर्वबुद्धक्षेत्रस्फरणमचिन्त्यं तथागतानामेकरो-
 ममुखसर्वलोकधातुसंवर्तविवर्तकल्पसंदर्शनं च । यथा च जेतवनमेवंरूपया
 बुद्धक्षेत्रपरिशुद्ध्या परिशुद्धं संस्थितम् । एवं दशसु दिक्षु धर्मधातुपरमा-
 १० काशधातुपर्यवसानाः सर्वलोकधातवः परिशुद्धाः संस्थिता अलंकृताः प्र-
 तिमण्डितास्तथागतकायपरिस्फुटा जेतवनसमवसरणा बोधिसत्त्वपरिपूर्णा-
 स्तथागतपर्षन्मण्डलसमुद्रसुव्यवस्थिताः सर्वव्यूहमेघाभिप्रवर्षणाः सर्वरत्न-
 प्रभावभासिताः सर्वमणिरत्नमेघप्रवर्षितालंकाराः सर्वक्षेत्रव्यूहमेघसंछन्ना-
 लंकाराः सर्वदिव्यात्मभावमेघप्रवर्षितालंकाराः सर्वपुष्पमेघप्रवर्षितालंका-
 १० राः सुपुष्पितकोशस्फरणालंकाराः सर्ववस्त्रमेघनानारङ्गरुचिरचीवरवर्षप्र-
 मुक्तकोशाः सर्वमाल्यदामहारव्यूहमेघाच्छन्नधाराभिप्रवर्षणालंकाराः सर्व-
 दिक्समुत्थितनानागन्धधूपमेघपट्टनसर्वजगच्छरीरसदृशसंस्थानप्रवर्षणालं-
 काराः सर्वरत्नकुसुमजालमेघाच्छन्नरत्नजालसूक्ष्मचूर्णप्रवर्षणालंकाराः
 सर्वरत्नध्वजपताकामेघदिव्यकन्यापाणिपरिगृहीतगगनतलावर्तनपरिवर्तना-
 १५ लंकाराः सर्वरत्नपद्मविचित्ररत्नपत्रमण्डलोर्ध्वदण्डधःकेसरनिबद्धसूर्यसंघट्टि-
 तमधुरनिर्घोषालंकाराः सर्वरत्नबिम्बजालसिंहपञ्जरनानारत्नचित्रहारमा-
 ल्यालंकाराः संस्थिताः संदृश्यन्ते स्म ॥

समनन्तरसमापन्नस्य भगवत एवं सिंहविजृम्भितं तथागतसमाधि-
 मथ तावदेव पूर्वस्यां दिश्यनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानां लोक-
 २० धातुसमुद्राणां परेण कनकमेघप्रदीपध्वजाया लोकधातोर्वैरोचनश्रीतेजो-
 राजस्य तथागतस्य बुद्धक्षेत्राद्वैरोचनप्रणिधाननाभिरश्मिप्रभो नाम बोधि-
 सत्त्वो महासत्त्वः सार्धमनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्बोधिसत्त्वैस्तेन
 भगवतानुज्ञातस्ततः पर्षन्मण्डलसमुद्रादुच्चलिता येन सहालोकधातुस्तेनो-
 पसंक्रान्तो नानाव्यूहमेघगगनतलमलंकुर्वन् । यदुत दिव्यपुष्पमेघवर्षम-
 २५ भिप्रवर्षन् दिव्यगन्धमेघवर्षं प्रमुच्यन् दिव्यरत्नपद्ममेघवर्षमभिप्रकिरन्
 दिव्यमाल्यमेघवर्षमवसृजन् दिव्यरत्नमेघवर्षमभिप्रवर्षन् दिव्याभरणमेघ-

वर्षमभिप्रवर्षन् दिव्यरत्नच्छत्रमेघानभिनिर्हरन् विचित्रनानारङ्गसूक्ष्म-
दिव्यवस्त्रमेघवर्षमभिप्रवर्षन् दिव्यरत्नध्वजपताकामेघान् गगनतले ऽधि-
तिष्ठन् रुचिरैः सर्वरत्नमेघव्यूहैर्गगनतलं स्फुरन् येन भगवांस्तेनोपसंक्रम्य
सार्धं परिवारेण भगवन्तं नमस्कृत्य पूर्वा दिशमुपनिश्रित्य समन्तव्यूह-
मणिरत्नजालसंछन्नानि कूटागाराणि दिक्प्रभासमणिराजपद्मगर्भाणि च
सिंहासनान्यभिनिर्माय न्यषीदत्पर्यङ्कमाभुज्य चिन्ताराजमणिरत्नजाला-
लंकारसंछन्नानि बोधिसत्त्वशरीराण्यधिष्ठाय ॥

दक्षिणायां दिश्यन्भिलाप्यबुद्धेचपरमाणुरजःसमानां लोकधातु-
समुद्राणां परेण वज्रसागरगर्भाया लोकधातोः समन्तावभासश्रीगर्भराजस्य
तथागतस्य बुद्धक्षेत्राद् दुर्योधनवीर्यवेगराजो नाम बोधिसत्त्वो महासत्त्वः¹⁰
सार्धमनभिलाप्यबुद्धेचपरमाणुरजःसमैर्बोधिसत्त्वैस्तेन च भगवतानुज्ञात-
स्ततः पर्षन्मण्डलसमुद्रादुच्चलिन्वा सहलोकधातुस्तेनोपसंक्रान्तः सर्वगन्ध- येन
दामजालावनञ्चान् सर्वलोकसमुद्रानधितिष्ठन् सर्वरत्नहारदामजालावन-
ञ्चान् सर्वबुद्धक्षेत्रप्रसरानधितिष्ठन् सर्वपुष्पदामहारजालावनञ्चान् सर्व-
बुद्धक्षेत्रप्रसरानधितिष्ठन् सर्वपुष्पदामहारजालावनञ्चान् सर्वबुद्धक्षेत्र-¹⁵
वंशानधितिष्ठन् सर्वमाल्यदामहारजालावनञ्चान् सर्वबुद्धक्षेत्रपरिवर्तान-
धितिष्ठन् सर्ववज्रहाराधस्तलप्रतिष्ठानसंगृहीतानि सर्वबुद्धक्षेत्रपर्षन्मण्ड-
लान्यधितिष्ठन् सर्वमणिरत्नजालावनञ्चान् सर्वबुद्धक्षेत्रनयानधितिष्ठन्
सर्ववस्त्रदामसमन्तपरिग्रहपरिगृहीतान् सर्वलोकधातूनधितिष्ठन् सर्वरत्न-
विम्बहारदामकलापजालावनञ्चानि सर्वबुद्धक्षेत्राण्यभिनिर्हरन् श्रीरश्मि-²⁰
मणिरत्नहारदामजालावनञ्चानि सर्वक्षेत्राण्यधितिष्ठन् सर्वव्यूहरश्म्यवभा-
सवैरोचनमणिराजदामजालावनञ्चानि सर्वबुद्धक्षेत्राण्यधितिष्ठन् सिंह-
क्रान्तमणिरत्नहारदामजालप्रतिष्ठानसंगृहीतान् सर्वलोकधातूनधितिष्ठन्
येन भगवांस्तेनोपसंक्रम्य सार्धं परिवारेण भगवन्तं नमस्कृत्य दक्षिणां
दिशमुपनिश्रित्य जगद्धिरोचनमणिकूटागाराणि समन्तदिग्विरोचन-²⁵
मणिरत्नपद्मगर्भाणि च सिंहासनान्यभिनिर्माय न्यषीदत्पर्यङ्कमा-

भुज्य सर्वरत्नकुसुमजालालंकारसंछन्नानि बोधिसत्त्वशरीरस्यधिष्ठाय ॥
 पश्चिमायां दिश्यन्भिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानां लोकधा-
 तुसमुद्राणां परेण मणिमेहविरोचनध्वजप्रदीपाया लोकधातोर्धर्मधातुज्ञा-
 नप्रदीपस्य तथागतस्य बुद्धक्षेत्रात्समन्तश्रीसमुद्रतटाजो नाम बोधिसत्त्वः
 5 सार्धमनभिलाप्यलोकधातुसमुद्रपरमाणुरजःसमैर्बोधिसत्त्वैस्तेन भगवतानु-
 ज्ञातस्ततः पर्धन्मण्डलादुच्चलित्वा येन सहालोकधातुस्तेनोपोसंक्रान्तो ऽन-
 भिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्नानावर्णगन्धध्वजसुमेरुमेघैः सर्वधर्मधातुं
 स्फुरन् अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्विविधगन्धकुसुममेघैः सर्वधर्म-
 धातुं स्फुरन्नभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैरनेकवर्णगन्धधूपमेघैः सर्वधर्म-
 10 धातुं स्फुरन्नभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्विचित्रवर्णगन्धसुमेरुमेघैः स-
 र्वधर्मधातुं स्फुरन्नभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैः सर्वपरिष्कारसदृशव-
 र्णै रोमतेजःसंभवमणिराजसुमेरुमेघैः सर्वधर्मधातुं स्फुरन्नभिलाप्यबुद्ध-
 क्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्नानाप्रभामण्डलव्यूहज्योतिध्वजमणिरत्नसुमेरुमेघैः सर्व-
 धर्मधातुं स्फुरन्नभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्नानावर्णवज्रगर्भमणिरा-
 15 जनानाव्यूहविषयसुमेरुमेघैः सर्वधर्मधातुं स्फुरन्नभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमा-
 णुरजःसमैः सर्वलोकधातुप्रतिभासविषयजाम्बूनदमणिरत्नसुमेरुमेघैः सर्वध-
 र्मधातुं स्फुरन्नभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैः सर्वपर्वतधर्मधातुप्रतिभा-
 समणिराजसुमेरुमेघैः संछन्नगगनतलमधितिष्ठन्नभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणु-
 रजःसमैः सर्वतथागतलक्षणप्रतिभासमणिराजसुमेरुमेघैः सर्वधर्मधातुविषयं
 20 स्फुरन्नभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैः सर्वतथागतपूर्वयोगप्रतिभास-
 संदर्शनबोधिसत्त्वचर्यानिर्घोषेश्वरमणिराजसुमेरुमेघैः सर्वधर्मधातुगगन
 स्फुरन्नभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैः सर्वतथागतबोधिमण्डप्रतिभास-
 मणिराजसुमेरुमेघैर्दशदिशः स्फुरन् येन भगवांस्तेनोपसंक्रम्य सार्धं परि-
 वारेण भगवन्तं नमस्कृत्य पश्चिमां दिशमुपनिश्रित्य सर्वगन्ध-
 25 राजशरीरमुक्ताजालसञ्छादितान् कूटागारान् देवेन्द्रप्रतिभासध्वजम-
 णिरत्नपद्मगर्भाणि च सिंहासनान्यभिनिर्माय न्यपीदत्यर्घ्यङ्कमाभुज्य

सुवर्णराजसंछादितानि चिन्ताराजमकुटावबद्धानि बोधिसत्त्वशरीराण्यधिष्ठाय ॥

उत्तरायां दिश्यनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानां लोकधा-
तुसमुद्राणां परेण रत्नवस्त्रावभासध्वजायां लोकधातोर्धर्मधातुगगनश्रीवै-
रोचनस्य तथागतस्य बुद्धक्षेत्रादसङ्गश्रीराजो नाम बोधिसत्त्वो महासत्त्वः गर्भ
सार्धमनभिलाप्यलोकधातुसमुद्रपरमाणुरजःसमैर्बोधिसत्त्वैस्तेन भगवतानु-
ज्ञातस्ततः पर्षन्मण्डलसमुद्रादुच्चलित्वा येन सहालोकधातुस्तेनोपसंक्रान्तः
सर्वरत्नपट्टमेघालंकारं गगनतलमधितिष्ठन्पोतवर्णपोतनिर्भासरत्नवस्त्रमे-
घालंकारं गगनतलमधितिष्ठन्नागान्धपरिवासितमणिवस्त्रमेघप्रवर्षितालं-
कारं गगनतलमधितिष्ठन्नादित्यध्वजमणिराजवस्त्रमेघालंकारं गगनतलम-
धितिष्ठन्कनकश्रीज्वलनमणिरत्नवस्त्रमेघालंकारं गगनतलमधितिष्ठन्तलज्व- 10
लनमणिराजवस्त्रमेघालंकारं गगनतलमधितिष्ठन्सर्वज्योतिष्प्रतिबिम्बविचि-
त्रमणिवस्त्रमेघालंकारं गगनतलमधितिष्ठन्पाण्डुकम्बलशिलावभासमणि-
रत्नवस्त्रमेघदशदिक्परिस्फुटं गगनतलमधितिष्ठन्वैरोचनश्रीज्वलनावभास-
मणिराजवस्त्रमेघदशदिक्परिस्फुटं गगनतलमधितिष्ठन्ववभासोत्तप्तवह्निक्कुल-
वैरोचनमणिराजवस्त्रमेघदशदिक्परिस्फुटं गगनतलमधितिष्ठन्सागरव्यूहमणि- 15
राजवस्त्रमेघसंछन्नं गगनतलमधितिष्ठयेन भगवांस्तेनोपसंक्रम्य सार्धं परिवारेण
भगवन्तं नमस्कृत्योत्तरां दिशमुपनिश्रित्य सागरसंभवमणिराजकूटागारं वैदूर्य-
पद्मगर्भसिंहासनानि चाभिनिर्माय न्यषीदत्पर्यङ्कमाभुज्य सिंहक्रान्तमणिराज-
जालसंछादितानि ज्योतिध्वजमणिचूडावबद्धानि बोधिसत्त्वशरीराण्यधिष्ठाय ॥

उत्तरपूर्वस्यां दिश्यनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानां लोक- 20
धातुसमुद्राणां परेण सर्वमहापृथिवीराजमणिरश्मिप्रमुक्ताया लोकधातो-
रनिलम्भचक्षुषस्तथागतस्य बुद्धक्षेत्रादधर्मधातुसुनिर्मितप्रणिधिचन्द्रो नाम
बोधिसत्त्वः सार्धमनभिलाप्यलोकधातुसमुद्रपरमाणुरजःसमैर्बोधिसत्त्वैस्तेन
भगवतानुज्ञातस्ततः पर्षन्मण्डलसमुद्रादुच्चलित्वा येन सहालोकधातुस्ते-
नोपसंक्रान्तो रत्नकूटागारमेघसंछन्नान् सर्वलोकधातुप्रसरानधितिष्ठन् 25
गन्धकूटागारमेघसंछन्नान् सर्वलोकधातुप्रसरानधितिष्ठन् धूपकूटागारमे-

घसंछन्नान् सर्वलोकधातुप्रसरानधितिष्ठन् चन्दनकूटागारमेघसंछन्नान्
 सर्वलोकधातुप्रसरानधितिष्ठन् कुसुमकूटागारमेघसंछन्नान् सर्वलोकधातु-
 प्रसरानधितिष्ठन् मणिकूटागारमेघसंछन्नान् सर्वलोकधातुप्रसरानधिति-
 5 ष्टन् वज्रकूटागारमेघसंछन्नान् सर्वलोकधातुप्रसरानधितिष्ठन् कनक-
 कूटागारमेघसंछन्नान् सर्वलोकधातुप्रसरानधितिष्ठन् वस्त्रकूटागारमेघ-
 संछन्नान् सर्वलोकधातुप्रसरानधितिष्ठन् पद्मकूटागारमेघसंछन्नान् सर्व-
 लोकधातुप्रसरानधितिष्ठन् येन भगवांस्तेनोपसंक्रम्य सार्धं परिवारेण
 भगवन्तं नमस्कृत्योत्तरपूर्वा दिशमुपनिश्रित्य सर्वरत्नधर्मधात्वभिमुखद्वार-
 शिखरमहामणिरत्नकूटागारानतुल्यगन्धराजमणिपद्मगर्भसिंहासनानि चा-
 10 भिनिर्माय न्यषीदत्पर्यङ्कमाभुज्य कुसुमराजजालसंछादितानि विचित्रको-
 शजालमणिमकुटावबद्धानि बोधिसत्त्वशरीराण्यधिष्ठाय ॥
 पूर्वदक्षिणायां दिश्यन्भिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानां लो-
 कधातुसमुद्राणां परेण गन्धमेघव्यूहध्वजायां लोकधातोर्नागेश्वरराजस्य
 तथागतस्य बुद्धक्षेत्राद्वर्माचिर्मत्तेजोराजो नाम बोधिसत्त्वः सार्धमनभि-
 15 लाप्यलोकधातुसमुद्रपरमाणुरजःसमैर्बोधिसत्त्वैस्तेन भगवतानुज्ञातस्ततः
 पर्षन्मण्डलनयसमुद्रादुच्चलित्वा येन सहालोकधातुस्तेनोपसंक्रान्तः कन-
 कवर्णप्रभासमण्डलमेघैः सर्वगगनतलं संछादयन्नन्तवर्णरत्नप्रभासमण्ड-
 लमेघैः सर्वगगनतलं संछादयन् तथागतोर्णवर्णप्रभासमण्डलमेघैः सर्वग-
 गनतलं संछादयन् विचित्ररत्नवर्णप्रभासमण्डलमेघैः सर्वगगनतलं संछा-
 20 दयन् पद्मगर्भप्रभासमण्डलमेघैः सर्वगगनतलं संछादयन् रत्नदुमशाखाम-
 ण्डलमणिराजवर्णप्रभासमण्डलमेघैः सर्वगगनतलं संछादयन् तथागतोष्णी-
 पवर्णप्रभासमण्डलमेघैः सर्वगगनतलं संछादयन् जम्बूनदकनकवर्णप्रभा-
 समण्डलमेघैः सर्वगगनतलं संछादयन् आदित्यवर्णप्रभासमण्डलमेघैः
 सर्वगगनतलं संछादयन् चन्द्रज्योतिश्चक्रमण्डलवर्णमेघैः सर्वगगनतलं सं-
 25 छादयन् येन भगवांस्तेनोपसंक्रम्य सार्धं परिवारेण भगवन्तं नमस्कृत्य
 पूर्वदक्षिणां दिशमुपनिश्रित्य विरजोवैरोचनमणिश्रीकुसुमकूटागारान्

सिंहवज्रमणिपद्मगर्भसिंहासनानि चाभिनिर्माय न्यषीदत्पर्यङ्कमाभुज्य
रत्नार्चिज्वलनमणिराजसंछादितानि बोधिसत्त्वशरीराण्यधिष्ठाय ॥

दक्षिणपश्चिमायां दिश्यनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानां
लोकधातुसमुद्राणां परेण मणिसूर्यप्रभासगर्भाया लोकधातोर्धर्मचन्द्र-
समन्तज्ञानावभासराजस्य तथागतस्य बुद्धक्षेत्रात्सर्वमारमण्डलविकिरण-
ज्ञानध्वजो नाम बोधिसत्त्वः सार्धमनभिलाप्यलोकधातुसमुद्रपरमाणुरजः-
समैर्बोधिसत्त्वैस्तेन भगवतानुज्ञातस्ततः पर्षन्मण्डलादुच्चलित्वा येन सहा-
लोकधातुस्तेनोपसंक्रान्तः सर्वरोमविवरेभ्य आकाशधातुविपुलान् कुसुमा-
र्चिमेघान्प्रमुञ्चन् सर्वरोमविवरेभ्य आकाशधातुविपुलान् सर्ववाद्यार्चि-
मेघान्प्रमुञ्चन् सर्वरोमविवरेभ्य आकाशधातुविपुलान् मणिरत्नार्चिमेघा-
न्प्रमुञ्चन् सर्वरोमकूपेभ्य आकाशधातुविपुलान् नानागन्धधूपधूपितरत्न-
वस्तार्चिमेघान् प्रमुञ्चन् सर्वरोमविवरेभ्य आकाशधातुविपुलान्नागविकु-
र्वितविद्युदर्चिमेघान्प्रमुञ्चन् सर्वरोमविवरेभ्य आकाशधातुविपुलान्
वैरोचनमणिरत्नार्चिमेघान्प्रमुञ्चन् सर्वरोमविवरेभ्य आकाशधातुविपु-
लान् सुवर्णज्वलरत्नार्चिमेघान्प्रमुञ्चन् सर्वरोमविवरेभ्य आकाशधातुवि-
पुलाञ्ज्शीर्गर्भमणिराजज्वलनार्चिमेघान्प्रमुञ्चन् सर्वरोमविवरेभ्य आकाश-
धातुविपुलांस्तथागतस्मृतिसमुद्रसदृशच्यध्वतलावभासनयनरत्नार्चिमेघा-
न्प्रमुञ्चन् येन भगवांस्तेनोपसंक्रम्य सार्धं परिवारेण भगवन्तं नमस्कृत्य
दक्षिणपश्चिमां दिशमुपनिश्रित्य समन्तदिगभिमुखरश्मिजालबिन्दुसङ्घर्ष-
धातुप्रभासमहामणिरत्नकूटागारान् गन्धप्रदीपार्चिमणिपद्मगर्भसिंहासना-
नि चाभिनिर्माय न्यषीदत्पर्यङ्कमाभुज्य विमलगर्भमणिराजजालसंछा-
सनानि सर्वसत्त्वप्रस्थाननिर्घोषमणिराजमकुटावबद्धानि बोधिसत्त्वश-
रीराण्यधिष्ठाय ॥

पश्चिमोत्तरायां दिश्यनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानां लो-
कधातुसमुद्राणां परेण वैरोचनप्रणिधिगर्भाया लोकधातोः समन्तवैरो-
चनश्रीमेहराजस्य तथागतस्य बुद्धक्षेत्राद्वैरोचनप्रणिधिज्ञानकेतुर्नाम बो-

धिसत्त्वः सार्धमनभिलाप्यलोकधातुसमुद्रपरमाणुरजःसमैर्बोधिसत्त्वैस्तेन
 भगवतानुज्ञातस्ततः पर्षन्मण्डलादुच्चलित्वा येन सहालोकधातुस्तेनोपसं-
 क्रान्तः सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्यः सर्वरोममुखेभ्यः सर्वशरीरात्सर्वच्यध्वप्राप्तां-
 स्तथागतकायप्रतिबिम्बमेधान् निश्चारयन् सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्यः सर्व-
 १० रोममुखेभ्यः सर्वशरीरात्सर्वच्यध्वप्राप्तबोधिसत्त्वकायप्रतिबिम्बमेधान् नि-
 श्चारयन्सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्यः सर्वरोममुखेभ्यः सर्वशरीरात्सर्वच्यध्वप्राप्त-
 तथागतपर्षन्मण्डलकायप्रतिबिम्बमेधान्निश्चारयन् सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्यः
 सर्वरोममुखेभ्यः सर्वशरीरात्सर्वच्यध्वप्राप्तबुद्धनिर्माणचक्रप्रतिबिम्बकायमे-
 धान्निश्चारयन् सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्यः सर्वरोममुखेभ्यः सर्वशरीरात्सर्व-
 १५ च्यध्वप्राप्ततथागतपूर्वयोगप्रतिबिम्बकायमेधान्निश्चारयन् सर्वलक्षणानुव्य-
 ञ्जनेभ्यः सर्वरोममुखेभ्यः सर्वशरीरात्सर्वच्यध्वप्राप्तश्रावकप्रत्येकबुद्धकायप्रति-
 बिम्बमेधान्निश्चारयन् सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्यः सर्वरोममुखेभ्यः सर्वशरीरा-
 त्सर्वच्यध्वप्राप्ततथागतकायबोधिमण्डवृक्षरूपप्रतिबिम्बमेधान्निश्चारयन् स-
 र्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्यः सर्वरोममुखेभ्यः सर्वशरीरात्सर्वच्यध्वप्राप्तबुद्धविकु-
 २० र्वितप्रतिबिम्बकायमेधान्निश्चारयन् सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्यः सर्वरोममुखे-
 भ्यः सर्वशरीरात्सर्वच्यध्वप्राप्तलोकेन्द्रकायप्रतिबिम्बमेधान्निश्चारयन् सर्वल-
 क्षणानुव्यञ्जनेभ्यः सर्वरोममुखेभ्यः सर्वशरीरात्सर्वच्यध्वप्राप्तपरिशुद्धबुद्धक्षेत्र-
 मेधान्निश्चारयन् क्षणे क्षणे सर्वमाकाशधातुं स्फुरन् येन भगवांस्तनोप-
 संक्रम्य सार्धं परिवारेण भगवन्तं नमस्कृत्य पश्चिमोत्तरां दिशमुपनिश्रित्य
 २० समन्तदिग्वैरोचनमणिराजगर्भकूटागारान् जगद्वैरोचनमणिपद्मगर्भसिंहा-
 सनानि चाभिनिर्माय न्यषीदत्पर्यङ्कमाभुज्य अजितप्रभमुक्ताजालसंछन्ना-
 नि समन्तावभासप्रभामणिमकुटावबद्धानि बोधिसत्त्वशरीराण्यधिष्ठाय ॥

अधोदिश्यनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानां लोकधातुसमु-
 द्राणां परेण सर्वतथागतप्रभामण्डलवैरोचनाया लोकधातोःसङ्गज्ञानकेतु-
 २५ ध्वजस्य तथागतस्य बुद्धक्षेत्रात्सर्वावरणविकिरणज्ञानविक्रामी नाम बोधि-
 सत्त्वः सार्धमनभिलाप्यलोकधातुसमुद्रपरमाणुरजःसमैर्बोधिसत्त्वैस्तेन भ-

गवतानुज्ञातस्ततः पर्षन्मण्डलसमुद्रादभ्युक्रम्य येन सहलोकधातुस्तेनोप-
संक्रान्तः सर्वरोमविवरेभ्यः सर्वजगन्मन्त्रसागरस्वरनिरुक्तिनिर्हारनिर्घोषा-
न्निश्चारयन् सर्वत्र्यध्वबोधिसत्त्वप्रसूतिनयसागरमेघनिर्घोषान्निगर्जन् सर्व-
बोधिसत्त्वप्रणिधानाभिनिर्हारनयसागरनिर्घोषान् प्रमुञ्चन् सर्वबोधिसत्त्व-
पारमितापरिशुद्धिपरिपूरिनयसागरमेघनिर्घोषान् प्रमुञ्चन् सर्वबोधिसत्त्व- 5
चर्यामण्डलसर्वक्षेत्रस्फरणनयसागरनिर्घोषान् प्रमुञ्चन् सर्वबोधिसत्त्वस-
मुदागमविकुर्वितनयसागरनिर्घोषान् प्रमुञ्चन् सर्वतथागतबोधिमण्डोप-
संक्रमणमारकालिविकिरणबोधिविवुध्यनयविकुर्वणनिर्घोषसागरान् प्रमु-
ञ्चन् सर्वतथागतधर्मचक्रप्रवर्तनसूत्रान्तनयनामसागरनिर्घोषमेघान्निगर्जन्
सर्वजगद्विनयकालचक्रविनयधर्मनयोपायनिर्घोषान् प्रमुञ्चन् सर्वज्ञाना- 10
धिगमयथाप्रणिधिकुशलमूलविशेषकालोपायधर्मनयसागरनिर्घोषान् प्र-
मुञ्चन् येन भगवांस्तेनोपसंक्रम्य सार्धं परिवारेण भगवन्तं तमस्कृत्याधो-
दिशमुपनिश्चित्य सर्वतथागतविमानप्रतिभासगर्भसर्वरत्नविचित्रकोशकूटा-
गारान् सर्वरत्नविडम्बसंधारितगर्भसिंहासनानि चाभिनिर्माय न्यषीद-
त्पर्यङ्कमाभुज्य सर्वबोधिमण्डप्रतिभासध्वजमणिमकुटचूडावबद्धानि सर्वक्षेत्र- 15
चावभासमणिराजजालसंछादितानि बोधिसत्त्वशरीराण्यधिष्ठाय ॥

ऊर्ध्वायां दिश्यनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानां लोकधातु-
समुद्राणां परेणाक्षयबुद्धवंशनिर्देशाया लोकधातोः समन्तज्ञानमण्डल-
प्रतिभासनिर्घोषस्य तथागतस्य बुद्धक्षेत्राद्धर्मधातुप्रणिधितलनिर्भेदो नाम
बोधिसत्त्वः सार्धमनभिलाप्यलोकधातुसमुद्रपरमाणुरजःसमैर्बोधिसत्त्वैस्ते- 20
न भगवतानुज्ञातस्ततः पर्षन्मण्डलसमुद्रादुच्चलित्वा येन सहलोकधातु-
स्तेनोपसंक्रान्तः सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्यः सर्वरोममुखेभ्यः सर्वकायात्सर्वा-
ङ्गप्रत्यङ्गेभ्यः सर्ववचनपथेभ्यः सर्वचीवरपरिवारेभ्यः सर्वबोधिसत्त्वपरि-
वारस्यात्मनो भगवतश्च वैरोचनस्य पूर्वान्तकोटीगतानां चातीतानाग-
तानां सर्वतथागतानामपरान्तकोटीगतानां चानागतानां व्याकृताव्याकृ- 25
तानां सर्वतथागतानां प्रत्युत्पन्नानां च दशासु दिक्षु सर्वक्षेत्रप्रसरप्रति-

छितानां सर्वदानपारमिताप्रतिसंयुक्तान् पूर्वयोगसमुद्रान् सर्वप्रतिग्राह-
 कदेयवस्त्रप्रतिबिम्बानि च लक्षणानुव्यञ्जनरोममुखसर्वशरीराङ्गप्रत्याङ्गव-
 चनपथसर्वशरीरपरिवारेषु प्रतिभासप्राप्तानि विज्ञापयन् सर्वशीलपार-
 मिताप्रतिसंयुक्तानपि पूर्वयोगसमुद्रान् प्रतिभासप्राप्तान् संदर्शयन् सर्व-
 5 क्षान्तिपारमितासंप्रयुक्तानां चाङ्गप्रत्यङ्गच्छेदेन निदर्शनसंप्रयुक्तानपि पूर्व-
 योगसमुद्रान् प्रतिभासप्राप्तान् संदर्शयन् सर्वबोधिसत्त्ववीर्यवेगविक्रमसंप्र-
 युक्तानपि पूर्वयोगसमुद्रान् प्रतिभासप्राप्तान् संदर्शयन् सर्वतथागतध्यान-
 सगारपर्येष्टिनिष्पत्तिसंप्रयुक्तानपि पूर्वयोगसमुद्रान् प्रतिभासप्राप्तान्संदर्शय-
 न्सर्वतथागतधर्मचक्रगतिपरिनिष्पत्तिधर्मपर्येष्टिसंप्रयुक्तानपि सर्वास्तिपरि-
 10 त्यागमहाव्यवसायशरीरमुखबिम्बविज्ञपनान् पूर्वयोगसमुद्रान् प्रतिभासप्रा-
 प्तान्संदर्शयन्सर्वतथागतदर्शनप्रीतिसर्वबोधिसत्त्वमार्गसर्वजगदभिरोचनसंप्र-
 युक्तानपि पूर्वयोगसमुद्रान् प्रतिभासप्राप्तान्संदर्शयन्सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधान-
 सागराभिनिर्हारमुखपरिशुद्धिव्यूहसंप्रयुक्तानपि पूर्वयोगसमुद्रान् प्रतिभास-
 प्राप्तान्संदर्शयन्सर्वबोधिसत्त्वबलपारमितानिष्पत्तिविक्रमविशुद्धिसंप्रयुक्ता-
 15 नपि पूर्वयोगसमुद्रान् प्रतिभासप्राप्तान्संदर्शयन्विपुलं धर्मधातुं सर्वविकुर्वित-
 मेधैः स्फुरित्वा सर्वबोधिसत्त्वज्ञानमण्डलसंप्रयुक्तानपि पूर्वयोगसमुद्रान् प्र-
 तिभासप्राप्तान्संदर्शयन्नेन भगवांस्तेनोपसंक्रम्य सार्धं परिवारेण भगवन्तं
 नमस्कृत्योर्धां दिशमुपनिश्रित्य सर्ववजेन्द्रविचित्रव्यूहकूटागारान्वजेन्द्रधा-
 रासमन्तभद्रबोधिसत्त्वनीलपद्मगर्भसिंहासनानि चाभिनिर्माय न्यषीदत्प-
 20 र्यङ्कमाभुज्य सर्वरत्नज्वलनमणिराजजालसंछन्नानि अध्वतथागतनामनि-
 र्घोषमणिराजहारप्रलम्बचूडामणिरत्नमकुटावबद्धानि बोधिसत्त्वशरीरा-
 ण्यधिष्ठाय ॥ सर्वे च ते बोधिसत्त्वाः सपरिवाराः समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्या-
 प्रणिधाननिर्याताः सर्वतथागतपादमूलसुखोद्दर्शनाय परिशुद्धज्ञानचक्षु-
 25 षः सर्वतथागतधर्मचक्रसूत्रान्तनयनिर्घोषसमुद्रसुश्रोत्रसमवसरणाः सर्वबो-
 धिसत्त्ववशिष्टाप्रतिलम्भपरमपारमिप्राप्ताः सर्वतथागतोपसंक्रमणक्षणक्षण-

संदर्शनविकुर्वितनिर्याताः सर्वलोकधात्वेककायस्फरणविषयाः सर्वतथागत-
 पर्षन्मण्डलाभ्युद्गतविरोचनकाया एकपरमाणुरजसि सर्वलोकधात्वेकलो-
 कधातुप्रतिभाससमवसरणसंदर्शनविषयाः सर्वजगत्परिपाचनविनयका-
 लागमनप्रवणाः सर्वतथागतधर्मचक्रमेघसर्वरोममुखनिगर्जनविषया मायो-
 पमसर्वसत्त्वधातुपरिज्ञाप्रतिलब्धाः प्रतिभासोपमसर्वतथागतावतीर्णाः स्व-
 प्रोपमसर्वभवगत्युपपत्तिज्ञाननिर्याताः प्रतिबिम्बोपमसर्वकर्मविपाकज्ञान-
 विशुद्धाः मरीच्युपमसर्वाभिनिर्वृतिज्ञानाभिज्ञाः निर्मितोपमसर्वलोकधातु-
 प्रसरावतीर्णाः दशतथागतबलज्ञानावभासप्रतिलब्धाः वैशारद्वर्षभसिंहना-
 दपराक्रमा अक्षयप्रतिसंवित्समुद्रावतीर्णाः सर्वजगन्मन्त्रसागरधर्मनिरुक्ति-
 ज्ञानप्रतिलब्धा असङ्गधर्मधातुगगनगोचराः सर्वधर्मानावरणज्ञानप्रतिल-
 ब्धाः सर्वबोधिसत्त्वाभिज्ञाज्ञानमण्डलविशुद्धाः सर्वमारमण्डलविशोभणवी-
 र्याः सर्वत्र्यध्वज्ञानबलप्रतिष्ठाना अनावरणसर्वज्ञानप्रतिलब्धा अनालय-
 गगनगोचरा अनामूहसर्वज्ञताभूमिगगनवीर्याः सर्वभवानिलम्भज्ञानगो-
 चराः सर्वधर्मधातुनयसागरज्ञानप्रसरिताः सर्वलोकधात्वसंभेदज्ञानमुखप्र-
 विष्टाः सर्वलोकधात्वन्योन्यसमवसरणविकुर्वितनिर्याताः सर्वलोकधातुकु-
 लोपपत्त्युपपन्नकायसंदर्शकाः सर्वलोकधातुसूक्ष्मोदारविपुलसंक्षिप्तनाना-
 संस्थाप्रतिविद्धाः सूक्ष्मारम्बणविपुलक्षेत्रसमवसरणज्ञानाधिगता विपुला-
 लम्बनसूक्ष्मज्ञानानुगताः सर्वबुद्धैकचित्तक्षणविहारप्रतिलब्धाः सर्वतथा-
 गतज्ञानशरीराः सर्वदिक्सागरासंमोहज्ञानप्रतिलब्धाः सर्वदिक्समुद्रैक-
 चित्तक्षणविकुर्वितस्फरणा एवंपाप्रमाणसमन्वागतैर्बोधिसत्त्वैः जेतवनं²⁰
 परिपूर्णमभूद्यदुत तथागतानामधिष्ठानेन ॥

न च ते महाश्रावकाः शारिपुत्रमौद्गल्यायनमहाकाश्यपरेवत-
 सुभूत्यनिरुद्धनन्दिककप्पिणकात्यायनपूर्णमैत्रायणीपुत्रप्रमुखा जेतवने त-
 थागतविकुर्वितमद्राक्षुः ॥ न च तान् बुद्धव्यूहान् बुद्धवृषभितां बुद्धवि-
 क्रीडितं बुद्धप्रातिहार्यं बुद्धाधिपतेयतां बुद्धचरितविकुर्वितं बुद्धप्रभावं²⁵
 बुद्धाधिष्ठानं बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिमद्राक्षुर्नापि तमचिन्त्यं बोधिसत्त्वविषयं

- बोधिसत्त्वसमागमं बोधिसत्त्वसमवसरणं बोधिसत्त्वसंनिपातं बोधिसत्त्वो-
पसंक्रमणं बोधिसत्त्वविकुर्वितं बोधिसत्त्वप्रातिहार्यं बोधिसत्त्वपर्षन्मण्डलं
बोधिसत्त्वदिगवस्थानं बोधिसत्त्वसिंहासनव्यूहं बोधिसत्त्वभवनं बोधिस-
त्त्वविहारं बोधिसत्त्वसमाधिविक्रीडितं बोधिसत्त्वव्यवलोकितं बोधिसत्त्व-
विजृम्भितं बोधिसत्त्वविक्रमं बोधिसत्त्वतथागतपूजां बोधिसत्त्वव्याकरणं
बोधिसत्त्वविपाकं बोधिसत्त्वपराक्रमं बोधिसत्त्वधर्मकायपरिशुद्धिं बोधि-
सत्त्वज्ञानकायपरिपूरिं बोधिसत्त्वप्रणिधिकायविज्ञप्तिं बोधिसत्त्वरूपकाय-
परिनिष्पत्तिं बोधिसत्त्वलक्षणसंपत्परिशुद्धिं बोधिसत्त्वानन्तबलप्रभामण्ड-
लव्यूहं बोधिसत्त्वरश्मिजालप्रमुञ्चनं बोधिसत्त्वनिर्मितमेधावसृजनं बो-
¹⁰ धिसत्त्वदिग्जालस्फरणं बोधिसत्त्वचर्यामण्डलविकुर्वितमद्राक्षुः । तत्कस्य
हेतोः कुशलमूलसभागतया न हि तैः सर्वबुद्धविकुर्वितदर्शनसंवर्तनीयानि
कुशलमूलान्युपचितानि न च तेषां पूर्वं दशदिग्लोकधातुपर्यापन्नाः
सर्वबुद्धक्षेत्रगुणव्यूहपरिशुद्धयः संवर्णिताः । न च तेषां बुद्धैर्भगवद्भिर्नाना-
बुद्धविकुर्वितानि संवर्णितानि न च तैः पूर्वं संसारे संसरद्भिर्नुत्तरायां सम्य-
¹⁵ कसंबोधौ सत्त्वाः पारमितासु समादापिता न च तैर्बोधिचित्तोत्पादः
परसंतानेषु प्रतिष्ठापितो न च ते तथागतवंशस्यानुपच्छेदाय प्रतिपन्ना
न च सर्वसत्त्वसंग्रहाय प्रयुक्ता न च तैर्बोधिसत्त्वपारमितासु समादा-
पिता न च तैः पूर्वं संसारे संसरद्भिः सर्वजगद्विशेषवतीज्ञानभूमिरध्याल-
म्बता न च तैः सर्वज्ञतासंवर्तनीयं कुशलमूलमुपचितं न च तैस्तथागत-
²⁰ लोकोत्तरकुशलमूलपरिनिष्पन्नाः सर्वबुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिविकुर्विताभिज्ञाज्ञा-
ताः न च बोधिसत्त्वचक्षुष्पथविज्ञप्तिरसाधरणलोकोत्तरबोध्यारम्बणकुश-
लमूलमहाबोधिसत्त्वप्रणिधानसंभावाज्ञाताः न तथागताधिष्ठाननिर्यात-
मायागतधर्मतानिर्वृताः स्वप्नोपमबोधिसत्त्वनानासंज्ञाग्रहाधिष्ठाना महा-
बोधिसत्त्वप्रीतिवेगविवर्धनाः समन्तभद्रबोधिसत्त्वज्ञानचक्षुष्पथविज्ञप्त्रयो
²⁵ ऽसाधारणाः सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धैर्ज्ञातास्ते न ते महाश्रावकाः अग्रयुगभद्र-
युगप्रमुखास्तं तथागतविकुर्वितं न पश्यन्ति न शृण्वन्ति न जानन्ति न

बुध्यन्ति नावतरन्ति नाधिमुच्यन्ते नाधिगच्छन्ति न समन्वाहरन्ति न विलोकयन्ति न निरीक्षन्ते न निध्यायन्ति नोपनिध्यायन्ति ॥ तत्कस्य हेतोर्बुद्धज्ञानगोचरो ऽसौ न श्रावकगोचरस्तेन ते महाश्रावकास्तत्रैव जेतवने स्थितास्तानि बुद्धविकुर्वितानि न पश्यन्ति न हि तज्ज्ञागाम कुशलमूलमस्ति न च तेषां तज्ज्ञानचक्षुर्विशुद्धं येन तानि बुद्धविकुर्वितानि पश्येयुर्न च समाधिः संविद्यते येन परीक्षालम्बणे विपुलविकुर्विताधिष्ठानान्यवतरेयुर्नासौ विमोक्षः संविद्यते न सा ऋद्धिर्न सा वृषभिता न तद्भलं न तदाधिपतेयं न तत्स्थानं न संज्ञा न चक्षुर्विक्रमः संविद्यते येन तत्संजानीयुर्वा पश्येयुर्वा अवतरेयुर्वा अधिगच्छेयुर्वा स्फुरेयुर्वा प्रसरेयुर्वा व्यवलोकयेयुर्वानुभवेयुर्वा क्रमेयुर्वा परेषां प्रभावयेयुर्वा देशयेयुर्वा सूचयेयुर्वा संवर्णयेयुर्वा संदर्शयेयुर्वोपनामयेयुर्वोपसंहरेयुर्वा तत्र वा सत्त्वानि समादापयेयुर्नियोजयेयुः प्रतिष्ठापयेयुस्तस्यां बुद्धविकुर्वितधर्माणां सत्त्वानियोजयेयुस्तेषां ज्ञानं न संविद्यते ॥ तत्कस्य हेतोस्तथा हि ते श्रावकयानेन निर्याताः श्रावकमार्गेण समुदागताः श्रावकचर्यामण्डलपरिपूर्णाः श्रावकफलप्रतिष्ठिताः सत्यावभासज्ञाननिश्चिता भूतकोटीप्रतिष्ठिता अत्यन्तशान्तनिष्ठांगता महाकरुणाविरहितचेतसः सर्वलोकनिरपेक्षा आत्मकार्यपरिप्राप्तास्ते तत्रैव जेतवने संनिपतिताः संनिषणा भगवतः पुरतो वामदक्षिणपृष्ठतो भगवतो ऽभिमुखं संनिषणा न च तानि जेतवने बुद्धविकुर्वितान्यद्राक्षुः ॥ तत्कस्य हेतोर्न हि शक्यमसमाजितसर्वज्ञताज्ञानैरसमुदानीतसर्वज्ञताज्ञानैरसंप्रस्थितसर्वज्ञताज्ञानैरसुप्रणिहितसर्वज्ञताज्ञानैरनभिनिर्हृतसर्वज्ञताज्ञानैरपरिभावितसर्वज्ञताज्ञानैरपरिशोधितसर्वज्ञताज्ञानैस्तं तथागतसमाधिविकुर्वितमवतर्तुं वा प्रतिपत्तुं वा द्रष्टुमधिगन्तुं वा ॥ तत्कस्य हेतोर्भिजातबोधिसत्त्वचक्षुष्पथविज्ञेयं हि तन्न श्रावकचक्षुष्पथविज्ञेयं तेन ते महाश्रावकास्तत्रैव जेतवने स्थितास्तानि तथागतविकुर्वितानि बुद्धाधिष्ठानानि बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिं बोधिसत्त्वसंनिपातं न पश्यन्ति ॥

तद्यथापि नाम गङ्गाया महानद्य उभयतस्तीरे बहूनि प्रेतशत-
सहस्राणि समागतानि क्षुत्पिपासाप्रपीडितानि नम्रानि निर्वसनानि वि-
दग्धगात्रच्छविवर्णानि वातातपपरिशुष्काणि काकसंधोपदुतानि वृकशृगा-
लैर्विभ्राम्यमानानि न तां गङ्गां महानदीं पश्यन्ति । केचित्पुनः शुष्कां
१० पश्यन्ति निरुदकां भस्मपरिपूर्णाभावरणीयकर्मावृतत्वात् । एवमेव ते
स्थविरा महाश्रावकास्तत्रैव जेतवने स्थितास्तानि तथागतविकुर्वितानि
न पश्यन्ति नावतरन्ति सर्वज्ञताविपक्षिकाविद्यापटलनेत्रपर्यवनञ्जत्वात् ।
सर्वज्ञताभूमिकुशलमूलापरिगृहीतत्वात् ॥

तद्यथापि नाम पुरुषो महत्पद्मिर्ह वर्तमाने महतो जनकायस्य
१० मध्ये स्थानमिदमवक्रामेत् । स सुप्तः स्वप्नान्तरगतस्तत्रैव प्रदेशे देवनगरं
पश्येत् । सुदर्शनचक्रनिलयं सर्वं च सुमेरुतलं सवृक्षं सोद्यानमण्डलम-
प्सरःकोटीनियुतशतसहस्राकीर्णं देवपुत्रकोटीनियुतशतसहस्राध्युषितं वि-
चित्रदिव्यपुष्पाभिकीर्णं विविधदिव्यवस्तुमुक्ताहाररत्नाभरणस्रक्प्रमुक्ताको-
शांश्च कल्पवृक्षान्पश्येत् । नानाविधदिव्यवाद्यसमीरितमनोज्ञमधुरनिर्घो-
११ षांश्च वाद्यवृक्षान्पश्येत् । अनेकविधांश्च रतिक्रीडाव्यूहान्पश्येत् । मधु-
रांश्च दिव्याप्सरगणसंगीतिवाद्यशब्दाञ्छृणुयात् । तत्रस्थं चात्मानं संजा-
नीयात् । सर्वावन्तं च तत्प्रदेशं दिव्यव्यूहविभूषितं पश्येत् । स च सर्वो
जनकायो न पश्येन्न जानीयान्न विलोकयेत्तत्रैव प्रदेशे स्थितः सन् ।
तत्कस्य हतोस्तस्यैव हि पुरुषस्य स्वप्नान्तरगतस्य तद्दर्शनं तत्रैव च प्र-
२० देशे स्थितस्य तस्य महाजनकायस्यादर्शनम् ॥ एवमेव ते बोधिसत्त्वास्ते
च लोकेन्द्रा बोध्यभिमुखा विपुलेन बुद्धाधिष्ठानेन स्वकुशलमूलसुप्त-
मार्जिततया च सर्वज्ञताप्रणिधानस्वभिनिर्हृतया च सर्वतथागतगुणसुप्र-
तिपन्नतया च महाव्यूहबोधिसत्त्वमार्गसुप्रतिष्ठिततया च सर्वज्ञताज्ञान-
सर्वाकारधर्मोद्भूतसुपरिनिष्पन्नतया च समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याविशेषप्र-
२५ णिधानपरिपूरिविशुद्धा सर्वबोधिसत्त्वभूमिज्ञानमण्डलाक्रमणतया च
सर्वबोधिसत्त्वसमाधिनिहारविक्रीडनतया च सर्वबोधिसत्त्वज्ञानगोचरास-

ज्ञविचारणतया च तामचिन्त्यां बुद्धवृषभितां बुद्धविक्रीडितं पश्यन्त्यवत-
रन्त्यनुभवन्ति । ते च महाश्रावका अग्रयुगभद्रयुगप्रमुखा न पश्यन्ति न
जानन्ति बोधिसत्त्वचक्षुर्विरहितत्वात् ॥

तद्यथापि नाम हिमवति पर्वतराजन्यौषध्याकराकीर्णं मन्त्रविद्यौ-
षधिज्ञानग्रहणमिद्विद्यः पुरुषः सर्वौषधिविधीन्प्रजानन्तौषधिग्रहणकर्म
कुर्यात् । तत्रैव च शैलेन्द्राभिरूढाः पशुगवेडकमृक्षमृगलुब्धकास्तदन्त्ये
वा पुनरौषधविधिज्ञाः पुरुषास्तमौषधिरसवीर्यविपाकप्रभावोपाययोगं
न प्रजानन्ति ॥ एवमेव ते बोधिसत्त्वास्तथागतज्ञानविषयमवतीर्णा बोधि-
सत्त्वविकुर्वितविषयनिर्यातास्तं तथागतसमाधिविकुर्वितविषयं प्रजानन्ति ।
ते च महाश्रावका अग्रयुगभद्रयुगप्रमुखास्तत्रैव जेतवने विहरन्तः स्वकार्य-
संतुष्टाः परकार्यनिरुत्सुका उपेक्षका दृष्टधर्मसुखविहारेण सुखस्पर्शं विह-
रन्ति ॥ तं च तथागतसमाधिविषयविकुर्वितविषयं न प्रजानन्ति ॥

तद्यथापि नामेयं महापृथिवी सर्वरत्नाकरसमुद्भा निधिश्चतसह-
स्रनिचिता नानाविधानन्तरत्नपरिपूर्णास्तत्र रत्नगोत्रविधिज्ञानकृतविद्यः
पुरुषो रत्नपरीक्षस्तत्र पर्यवदातमतिर्विधानतन्त्रज्ञानशिल्पसुशिक्षितो वि-
पुलपुण्यबलोपस्तब्धस्ततो यथेष्टं रत्नान्यादायात्मानं सम्यक्प्रीणयेन्माता-
पितरं सम्यक्परिचरेत्पुत्रदारं च पोषयेत् । तदन्येषामपि सत्त्वानां वृद्धानां
मातुराणां दरिद्राणां विनिप्रतितानामशनवसनविप्रहीणानां संविभागं
कुर्यात् । विविधां चार्थरतिमनुभवेद्ये तु पुनस्ते रत्नाकरनिधानाविधिज्ञाः स-
त्त्वा अकृतपुण्या अपरिशुद्धरत्नज्ञानचक्षुषस्तेषां रत्नाकरान् रत्ननिधीन्
प्रजानन्ति । तत्रैव च विचरन्ति न च रत्नानि गृह्णन्ति न रत्नका-
र्याणि कुर्वन्ति ॥ एवं ते बोधिसत्त्वा जेतवने तत्राचिन्त्ये तथागतविषये
सुपरिशुद्धिज्ञानचक्षुषो ऽचिन्त्यतथागतज्ञानविषयावतीर्णास्तानि बुद्धविकु-
र्वितानि पश्यन्ति । धर्मनयसागरांश्चावतरन्ति समाधिसमुद्रांश्च निष्पा-
दयन्ति तथागतपूजोपस्थाने च प्रयुज्यन्ते सर्वधर्मपरिग्रहाय चोद्युज्यन्ते
सर्वसत्त्वांश्च संगृह्णन्ति चतुर्भिः संग्रहवस्तुभिस्ते च महाश्रावकास्तानि

तथागतविकुर्वितानि तं च महान्तं बोधिसत्त्वगणसंनिपातं न पश्यन्ति
न जानन्ति ॥

तद्यथापि नाम पुरुषो दूष्यवस्त्रावज्ञाभ्यां नेत्राभ्यां रत्नद्वीपम-
नुप्राप्तः स्यात्स तत्र रत्नद्वीपे चङ्क्रमेत्तिष्ठेन्निषीदेच्छयां वा कल्पयेन्न च तं
रत्नाकारं पश्येत् । न रत्नवृक्षान्न वस्त्ररत्नानि न गन्धरत्नानि न सर्वरत्ना-
नि पश्येन्नापि तानि रत्नानि परिजानीयाद्विषयतो वा मूल्यतो वा
परिभोगतो वा स तानि रत्नानि न परिगृह्णीयान्न च रत्नकार्यमनुभ-
वेदनावृतचक्षुषस्ते तत्सर्वं पश्येयुर्विजानीयुरेवमेव ते बोधिसत्त्वा धर्मरत्न-
द्वीपमनुप्राप्ता अनुत्तरं तथागतरत्नं सर्वलोकांलंकारं संमुखीभूतं जेतवने
स्थितमचिन्त्यानि बुद्धविकुर्वितानि संदर्शयमानं पश्यन्ति । ते च महा-
श्रावकास्तत्रैव भगवतः पादमूले तिष्ठन्ति यापयन्ति न च तं तथाग-
तसमाधिविषयविकुर्वितप्रातिहार्यं पश्यन्ति । न च तं महान्तं बोधिसत्त्व-
संनिपातं महारत्नाकारं तत्कस्य हेतोस्तथा हि तेषां सर्वज्ञताविमक्षाविद्या-
दूष्यावज्ञानचक्षुषां तदसङ्गबोधिसत्त्वज्ञानचक्षुर्न परिशुद्धं न च तैर्धर्म-
धातुपरंपराप्रवेशानुबद्धो येन तदचिन्त्यं तथागतसमाधिवृषभिताविकुर्वि-
तप्रातिहार्यं पश्येयुः ॥

तद्यथापि नामास्ति विरजःप्रभासवती नाम चक्षुःपरिशुद्धिर्या
सर्वतमोऽन्धकारेण सार्धं न संवसति तां कश्चित्पुरुषः प्रतिलभेत स वि-
रजःप्रभासवत्या चक्षुःपरिशुद्ध्या समन्वागतस्तमोऽन्धकारपर्यवनज्ञायां रा-
त्र्यामनेकेषां प्राणकोटीनियुतशतसहस्राणां संनिपतितानां विविधाकल्पे-
र्यापथानां तिमिरान्धकारपर्याकुलनेत्राणां मनुष्याणां मध्ये ऽनुविचरेद-
नुचङ्क्रमेत्तिष्ठेन्निषीदेन्नानेर्यापथान्वा कल्पयेन्न च ते मनुष्यास्तं पुरुषं
पश्येयुर्न संजानीयुर्विविधानीर्यापथान्कल्पयमानं स च पुरुषस्तं महान्तं
जनकायं पश्येन्नानेर्यापथाकल्पविहारिणं नानादिगभिमुखं नानासंस्थानं
नानावर्णं नानाप्रावरणम् ॥ एवमेव तथागतः सबोधिसत्त्वगणपरिवारो
विशुद्धासङ्गज्ञानचक्षुः सर्वलोकं जानाति पश्यति महाबुद्धसमाधिविकु-

र्वितप्रातिहार्यं संदर्शयति । न च ते महाश्रावकास्तं तथागतमहाज्ञान-
समाधिविकुर्वितप्रातिहार्यं पश्यन्ति न च तं महाबोधिसत्त्वसंनिपात-
परिवारम् ॥

तद्यथापि नाम भिक्षुर्महतो जनकायस्य मध्ये पृथिवीकृत्स्नं समा-
धिं समापद्येत अम्कृत्स्नं वा तेजःकृत्स्नं वा वायुकृत्स्नं वा नीलकृत्स्नं वा
पीतकृत्स्नं वा लोहितकृत्स्नं वावदातकृत्स्नं वा देवकृत्स्नं वा विविधसत्त्व-
कार्यकृत्स्नं वा सर्वरुतरावितकृत्स्नं वा सर्वालम्बनकृत्स्नं वा समाधिं समा-
पद्येत न च स महाजनकायस्तमप्स्तुं पश्येन्न च तं ज्वलनालोकं न
तद्विविधकायकृत्स्नं यावन्तं सर्वालम्बनकृत्स्नं पश्येत् । अन्यत्र तत्समा-
धिसमापत्तिविहारप्राप्तेभ्यः ॥ एवमेव तथागतस्य तदचिन्त्यबुद्धसमाधि-
विषयविकुर्वितं संदर्शयतस्ते महाश्रावका न पश्यन्ति ते च बोधिसत्त्वा-
स्तथागतमार्गप्रतिपन्नास्तं तथागतविषयमवतरन्ति ॥

तद्यथापि नामाञ्जनसिद्धः पुरुषो नेत्रयोरञ्जितमात्रयोः सर्वजन-
कायेनादृश्यशरीरो भवति स गच्छन्वा स्थितो वा निषण्णो वा सर्वजन-
कायं पश्यति । एवमेव तथागतो लोकोत्तरः सर्वजगद्विषयसमतिक्रान्तः
सर्वज्ञज्ञानविषयावक्रान्तो बोधिसत्त्वज्ञानचक्षुर्विज्ञेयः सर्वजगत्पश्यति ते
च महाश्रावकास्तानि तथागतविकुर्वितानि न पश्यन्ति ॥

तद्यथापि नाम पुरुषस्य सहजाता देवता नित्यानुबद्धा सा तं
पुरुषं पश्यति स च पुरुषस्तां देवतां न पश्यति ॥ एवमेव तथागतः
सर्वज्ञज्ञानविषयावस्थितो महान्ति बुद्धविकुर्वितानि संदर्शयति महतो
बोधिसत्त्वगणसंनिपातस्य मध्ये ते च महाश्रावकास्तथागतविकुर्वितप्रा-
तिहार्यं तच्च बोधिसत्त्वपर्षन्मण्डलविकुर्वितं न पश्यन्ति न जानन्ति ॥

तद्यथापि नाम भिक्षुः सर्वचेतोवशिपरमपारमिताप्राप्तः संज्ञा-
वेदयितनिरोधं समापन्नो न संजानाति न वेदयति न च षडिन्द्रियेण
किञ्चित्कार्यमनुभवति ॥ न च परिनिवृतः सर्वलोकव्यवहारश्च तस्मिन्
प्रदेशे प्रवर्तन्ते न च तान् संजानाति न वेदयति यदुत तस्या एव

समापत्तेरधिष्ठानाधिपत्येन ॥ एवमेव ते महाश्रावकास्तत्रैव जेतवने विहरन्ति षडिन्द्रियं चैषामस्ति न च तं तथागतसमाधिविकुर्वितवृषभिता-
प्रातिहार्यं पश्यन्ति नावतरन्ति न संजानन्ति न विजानन्ति न च तं
महाबोधिसत्त्वसंनिपातं बोधिसत्त्वप्रातिहार्यं बोधिसत्त्वविकुर्वितमवत-
रन्ति न पश्यन्ति न जानन्ति ॥ तत्कस्य हतोर्गम्भीरो हि बुद्धविषयो
विपुलो ऽप्रमेयो दुर्दृशो दुष्प्रतिबोधो दुरवगाहः सर्वलोकममतिक्रान्तः ।
अचिन्त्यो बुद्धविषयो ऽसंहार्यः सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धैस्तेन ते महाश्राव-
कास्तत्रैव जेतवने भगवतः पादमूलगतास्तानि बुद्धविकुर्वितानि न पश्यन्ति
तं च महाबोधिसत्त्वसंनिपातं तच्च जेतवनमचिन्त्यासंख्येयविशुद्धलोक-
धातुगुणव्यूहसमवसरणं न पश्यन्ति न जानन्ति यथापि तदभाजनी-
भूतत्वात् ॥

अथ खलु वैरोचनप्रणिधाननाभिरश्मिप्रभो बोधिसत्त्वो बुद्धा-
धिष्ठानेन दशदिशो व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभोषत ॥

पश्यध्वं सत्त्वसारस्य बुद्धबोधिरचिन्तिया ।

जेटध्वजे निदर्शेति जिनो बुद्धविकुर्वितम् ॥ १ ॥

स्वयंभुवामधिष्ठानमसंख्येयं प्रवर्तते ।

यत्र समुद्यते लोको बुद्धधर्माणं जानकः ॥ २ ॥

गभीरं धर्मराजानामप्रमेयमचिन्तियम् ।

प्रवर्तते प्रातिहार्यं यत्र लोको न गाहते ॥ ३ ॥

अनन्तवर्णाः संबुद्धा लक्षणैः सुविभूषिताः ।

अलक्षणा हि ते धर्मा यैः संबुद्धैः प्रभावितः ॥ ४ ॥

विकुर्वितानि दर्शेति जिनो जेताह्वये वने ।

अनन्तमध्यगम्भीरा वाक्पथैश्च सुदुष्करा ॥ ५ ॥

महात्मनां संनिपातं बोधिसत्त्वान पश्यते ।

अचिन्त्यक्षेत्रकोटिभ्यो जिनं द्रष्टुमुपागताः ॥ ६ ॥

प्रणिधानेन संपन्ना असङ्गाचारगोचराः ।

न शक्यं सर्वलोकेन तेषां विज्ञातुमाशयम् ॥७॥

सर्वप्रत्येकसंबुद्धा आवका ये च सर्वशः ।

न प्रजानन्ति ते चर्यां न चेषां चित्तगोचरम् ॥८॥

बोधिसत्त्वा महाप्रज्ञा दुर्धर्षा अपराजिताः ।

शूरध्वजा असंकीर्णा ज्ञानभूमिपरायणाः ॥९॥

अप्रमेयाः समापन्नास्ते समाधिं महायशाः ।

स्फुरित्वा धर्मधातुं हि दर्शयन्ति विकृर्वितम् ॥१०॥

अथ खलु दुर्योधनवीर्यवेगराजो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन
दशदिशो व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभामत ॥

पुण्यगर्भान्महाप्रज्ञान् बोधिचर्यागतिंगतान् ।

क्षेमंकरान् सर्वलोके पश्यध्वं सुगतात्मजान् ॥१॥

मेधाविनो ऽनन्तमतीन् सुसमाहितचेतसः ।

अनन्तमध्यगम्भीरविपुलज्ञानगोचरान् ॥२॥

जेताह्वये महारण्ये महाव्यूहोपशोभिते ।

बोधिसत्त्वसमाकीर्णे सम्यक्संबुद्धाश्च मे ॥३॥

अनिकेताप्रतिष्ठानान् पश्यध्वं सागरान् बहून् ।

दशभ्यो दिग्भ्य आगत्य निषण्णान् पद्मआसने ॥४॥

अप्रतिष्ठाननायूहान्निष्प्रपञ्चाननालयान् ।

असङ्गचित्तानं विरजान् धर्मधातुपरायणान् ॥५॥

ज्ञानध्वजान् महावीरान् वज्रचित्तानकम्पियान् ।

अनिवृतेषु धर्मेषु निर्वाणं दर्शयन्ति ते ॥६॥

दशदिक्क्षेत्रकोठीभ्यो ऽसंख्येभ्यः समुपागतान् ।

संबुद्धमुपसंक्रान्तान् द्वयसंज्ञाविवर्जितान् ॥७॥

स्वयंभोः शाक्यसिंहस्य पश्यन्तीदं विकुर्वितम् ।

अधिष्ठानेन यस्येमे बोधिसत्त्वाः समागताः ॥८॥

बुद्धधर्मेष्टसंभेदा धर्मधातुतलेषु च ।

व्यवहारमात्रसंभेदपारप्राप्ता जिनात्मजाः ॥ ७ ॥

धर्मधातोरसंभेदकोऽयन्तो मुनयः स्थिताः ।

अक्षयैश्च प्रकुर्वन्ति पदैर्धर्मप्रभेदनम् ॥ १० ॥

अथ खलु समन्तश्रीसमुद्रततेजोराजो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन
दशदिशो व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभामत ॥

पश्यध्वं सत्त्वसारस्य विपुलं ज्ञानमण्डलम् ।

कालाकालमभिज्ञाय धर्मं देशेति प्राणिनाम् ॥ १ ॥

नानातीर्थसमाकीर्णपरवादिप्रमर्दनः ।

यथाशयानां सत्त्वानां संदर्शेति विकुर्वितम् ॥ २ ॥

न च प्रदेश संबुद्धो न च बुद्धो दिशानुगः ।

अप्रमाणप्रमाणानि नातिक्रान्तो महामुनिः ॥ ३ ॥

दिनसंख्यो यथादित्यः प्रभावयति खे व्रजन् ।

एवं ज्ञानविदुः शास्ता अध्वासङ्गप्रभावितः ॥ ४ ॥

पूर्णमास्यां यथा रात्रौ भासते चन्द्रमण्डलम् ।

परिपूर्णं तथा शुक्लधर्मैः पश्यति नायकम् ॥ ५ ॥

अन्तरोक्षे यथैवेह व्रजत्यादित्यमण्डलम् ।

वितिष्ठते नैवेह तं तथा बुद्धविकुर्वितम् ॥ ६ ॥

यथापि गगनं दिशु सर्वक्षेत्रेष्वनिश्चितम् ।

एवं लोकप्रदीपस्य ज्ञेयं बुद्धविकुर्वितम् ॥ ७ ॥

यथा हि पृथिवी लोके प्रतिष्ठा सर्वदेहिनाम् ।

लोके लोकप्रदीपस्य धर्मचक्रं तथा स्थितम् ॥ ८ ॥

यथापि माहृतो ऽसज्जन् क्षिप्रं व्योम्नि प्रवायति ।

बुद्धस्य धर्मता तद्वल्लोकधातुषु वर्तते ॥ ९ ॥

अप्स्कन्धे हि यथा सर्वक्षेत्रसंख्याः प्रतिष्ठिताः ।

एवं अध्वगता बुद्धा ज्ञानस्कन्धे प्रतिष्ठिताः ॥ १० ॥

अथ खल्वसङ्गश्रीगर्भराजो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन दशदिशो
व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभोषत ॥

यथापि पर्वतः शैल उद्विद्धो वज्रसंभवः ॥

सर्वलोकपरिचिता बुद्धो लोके तथोक्ततः ॥१॥

यथैव सागरे तोयमप्रमेयमनाविलम् ।

बुद्धदर्शनमेवं हि लोकतृष्णां छिनत्ति च ॥२॥

पर्वतो हि यथा मेरुः सागराम्भः समुद्गतः ।

तथैव लोकप्रद्योत उद्गतो धर्मसागरात् ॥३॥

यथैव सागरः पूर्णसर्वरत्नमहाकरः ।

स्वयंभुवस्तथा ज्ञानमक्षयं क्षणबोधनम् ॥४॥

गम्भीरं नायके ज्ञानमसंख्येयमथामितम् ।

दर्शयन्मिताचिन्त्यं येन बुद्धो विकुर्वितम् ॥५॥

मायाकारो यथा विद्वान्मायालक्षणदर्शकः ।

एवं ज्ञानवशी बुद्धो विकुर्वितनिदर्शकः ॥६॥

चिन्तामणिर्यथा शुद्धो ऽभीप्सितार्थप्रपूरणः ।

एवमाशयशुद्धानां जिनप्रणिधिपूरणः ॥७॥

वैरोचनं यथा रत्नं प्रभासयति भास्करम् ।

सर्वज्ञता विशुद्धैवं जगदाशयभासनी ॥८॥

यथैव दिग्मुखं रत्नमष्टाङ्गं सुप्रतिष्ठितम् ।

तथाप्यसङ्गप्रद्योतो धर्मधात्ववभासनः ॥९॥

दकप्रभासं शुद्धाभं आविलाम्बुप्रसादनम् ।

बुद्धस्य दर्शनं तद्वज्जगदिन्द्रियशोधनम् ॥१०॥

अथ खलु धर्मधातुप्रणिधिसुनिर्मितचन्द्रराजो बोधिसत्त्वो बुद्धा-
धिष्ठानेन दशदिशो व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभोषत ॥

यथापोहेन्द्रनीलेन एकवर्णा दिशः कृताः ।

बोधिवर्णा प्रजामेवं कुरुते बुद्धदर्शनम् ॥१॥

एकैकस्मिन् रजोबुद्धो नानाविधविकुर्वितम् ।
 विदर्शयत्यप्रमेयं बोधिसत्त्वविशोधनम् ॥२॥
 तच्चातिचित्रगम्भीरमपर्यन्तं दुरासदम् ।
 यस्मिन् गाहते लोको धीमतां ज्ञानगोचरे ॥३॥
 ब्यूहानपि च संपन्नात् बुद्धाकारविशोधितात् ।
 निष्पत्तेर्बोधिसत्त्वानां धर्मधातुप्रवेशनात् ॥४॥
 बुद्धक्षेत्राण्यचिन्त्यानि यत्र दर्शयते जिनः ।
 धीमतां परिवृतैर्बुद्धैराकीर्णानि समन्ततः ॥५॥
 सर्वधर्मवशी शास्ता उत्पन्नः शक्यपुंगवः ।
 प्रातिहार्यं हि पश्येदमप्रमेयं प्रवर्तते ॥६॥
 नानात्वचर्या धोराणामप्रमेयां विप्रश्यथ ।
 विकुर्वितान्यनन्तानि दर्शयत्यमितद्युतिः ॥७॥
 धर्मधातौ शिक्षयति लोकनाथो जिनौरसान् ।
 भवन्ति सर्वधर्मेषु ते ऽसङ्गज्ञानगोचरः ॥८॥
 अधिष्ठानान्तरेन्दस्य धर्मचक्रं प्रवर्तते ।
 प्रातिहार्यशतकीर्णं सर्वलोकविशोधनम् ॥९॥
 विषये सत्त्वसारस्य ज्ञानमण्डलशोधिताः ।
 भूरिप्रज्ञासहानागाः सर्वलोकप्रमोचनाः ॥१०॥

अथ खलु धर्मार्चिष्मत्तेजोराजो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन
 दशदिशो व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभ्यपत ॥
 ये ऽध्वचये विनीयन्ते आवकाः परमर्षिणा ।
 न क्रमोत्क्षेपनिक्षेपं संबुद्धस्य विदन्ति ते ॥१॥
 ये ऽपि प्रत्येकसंबुद्धास्त्रिष्वप्यध्वेषशेषतः ।
 न क्रमोत्क्षेपनिक्षेपं ते ऽपि जानन्ति तार्थिनः ॥२॥
 किं पुनः सर्वसत्त्वा हि विज्ञास्यन्ति विनायकम् ।
 श्वेव शृङ्खलबद्धा ये ह्यविद्यातमसावृताः ॥३॥

प्रमाणैरप्रमेयो ऽसौ न शक्यं जानितुं जिनम् ।
 असङ्गज्ञानवान् बुद्धः समतिक्रान्तवाक्यथः ॥४॥
 पूर्णचन्द्रप्रभो धोरो लक्षणैः सुविचित्रितः ।
 क्षपयत्यमितान् कल्पानधितिष्ठन् विकुर्वितः ॥५॥
 नयादेकैकतो बुद्धं चिन्तयन् सुसमाहितः ।
 अनभिलाष्याः क्षपयेत्कल्पकोटीरचिन्तियाः ॥६॥
 गुणैकदेशपर्यन्तं नाधिगच्छेत्स्वयंभुवः ।
 निरीक्ष्यमाणो बुद्धो ऽपि बुद्धधर्मा ह्यचिन्तियाः ॥७॥
 येषां च प्रणिधिस्तत्र येषां च मनसो रतिः ।
 ते ऽप्येवंगोचराः सर्वे भविष्यन्ति सुदुर्दृशाः ॥८॥
 पुण्यज्ञानमयानन्तं महासंभारविक्रमाः ।
 नयं ह्यवतरन्त्येतं धीमच्चित्ते ऽमले स्थिताः ॥९॥
 विपुलः प्रणिधिस्तेषां विपुलश्चित्तसंवरः ।
 लप्स्यन्ति विपुलां बोधिमाक्रम्य जिनगोचरम् ॥१०॥

अथ खलु सर्वमारमण्डलविकिरणज्ञानध्वजराजो बोधिसत्त्वो¹⁵
 बुद्धाधिष्ठानेन दशदिशो व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभोषत ॥

असङ्गज्ञानकायत्वादशरीरः स्वयंभुवः ।
 अचिन्त्यो ज्ञानविषयः शक्यं चिन्तयितुं न ते ॥१॥
 अचिन्तैः कर्मभिः शुक्लैर्बुद्धकायः समार्जितः ।
 चैलोक्यानुपलिप्तो ऽसौ लक्षणव्यञ्जनोज्ज्वलः ॥२॥
 समन्तावभानो लोके धर्मधातुविशोधितः ।
 बुद्धबोधिरपि द्वारं सर्वज्ञानमहाकरः ॥३॥
 विरजो निष्प्रमञ्चश्च सर्वसङ्गविवर्जितः ।
 आदित्यभूतो लोकस्य ज्ञानरश्मिप्रमुञ्चनः ॥४॥
 भवसंज्ञासविच्छेत्ता वैधातुकविशोधनः ।
 निष्पत्तिर्बोधिसत्त्वानां बुद्धबोद्ध्याकरस्तथा ॥५॥

अनन्तवर्णदर्शावी सर्ववर्णेष्वनिश्चितः ।

दर्शयत्यपि तान्वर्णानचिन्त्यान् सर्वदेहिभिः ॥ ६ ॥

शक्यं न ज्ञानपर्यन्तो गन्तुं बुद्धस्य केन चित् ।

एकक्षणे बुद्धबोधिरचिन्त्या येन शोधिता ॥ ७ ॥

अक्षयो ज्ञाननिर्देशो निर्विकारः स्वभावतः ।

एकक्षणे प्रभाव्यन्ते यस्मिंस्तु यध्वगता जिनाः ॥ ८ ॥

अनन्तकर्मा सप्रज्ञो बोध्यर्थी चिन्तयेत्सदा ।

चित्तमित्यपि यत्रास्य चित्ते चित्तं न जायते ॥ ९ ॥

सर्वाभिलाषाविषया गम्भीरा वाक्पथोज्झिताः ।

अचिन्त्या बुद्धधर्मास्ते यैः संबुद्धाः प्रभाविताः ॥ १० ॥

अथ खलु वैरोचनप्रणिधानकेतुध्वजो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन
दशदिशो व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभोषत ॥

अमूढस्मृतयः शुद्धाः धर्मोक्तसुनिश्चिताः ।

अचिन्त्यमतिमन्तस्ते अक्षया बोधिसागराः ॥ १ ॥

मनो ऽत्र निश्चितं तेषां तच्चर्यागोचरो ह्ययम् ।

तेषामत्राचलं ज्ञानं नेत्रं च्छिन्नकथंकथा ॥ २ ॥

खेदो नोत्पद्यते तेषां न तेषां सीदते मनस् ।

तेषां प्रवर्तते चित्तं बुद्धधर्मपरायणम् ॥ ३ ॥

तेषां प्रजायते श्रद्धा मूलजाताः समुज्जताः ।

ज्ञाने ऽत्र हि रतिस्तेषामनिलम्भे निरालये ॥ ४ ॥

संपूर्णाः कुशलैर्धर्मैः कल्पकोटीसमार्जितैः ।

नामयन्ति च तत्सर्वे एते ज्ञानार्थिनो ऽसमाः ॥ ५ ॥

विचरन्ति च संसारे न च संसारनिश्चिताः ।

निश्चिता बुद्धधर्मेषु रमन्ते बुद्धगोचरे ॥ ६ ॥

यावती लोकसंपत्तिः सत्त्वधातौ प्रवर्तते ।

सर्वा ग्रहीणा धोराणां बुद्धसंपत्त्यिता हि ते ॥ ७ ॥

वृथा समासृतो लोकः सदा बद्धः प्रवर्तेत ।

असङ्गचारिणस्तत्र सदा सच्चार्थनिश्चिताः ॥६॥

अतुल्यं चरितं तेषामचिन्त्यं सर्वदेहिभिः ।

लोकसौख्यं चिन्तयति येन दुःखं निवर्तते ॥७॥

बोधिज्ञानविशुद्धास्ते सर्वलोकानुकम्पकाः ।

आलोकभूत लोकस्य सर्वलोकप्रमोचकाः ॥१०॥

अथ खलु सर्वावरणविकिरणज्ञानविक्रान्तराजो बोधिसत्त्वो बु-
द्धाधिष्ठानेन दशदिशो व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभिषत ॥

सुदुर्लभो बुद्धश्रेष्ठः कल्पकोटीशतैरपि ।

किं पुनर्दर्शनं सर्वकाङ्क्षाछेदमनुत्तमम् ॥१॥

सुदृष्टो लोकप्रद्योतः सर्वधर्मगतिंगतः ।

पुण्यतीर्थं त्रिलोकस्य सर्वसत्त्वविशोधनम् ॥२॥

पश्यतां रूपकायेन सत्त्वसारमनिन्दितम् ।

न समुत्पद्यते तृप्तिः कल्पकोट्ययुतैरपि ॥३॥

रूपकायं नरेन्द्रस्य प्रेक्ष्यमाणा जिनौरसाः ।

असङ्गाः स्वं शुभं बोधौ नामयन्ति परार्थिनः ॥४॥

बुद्धबोधिमुखसिद्धं रूपकायो महामुनेः ।

निश्चरन्ति यतो ऽसङ्गा अक्षयाः प्रतिसंविदः ॥५॥

अचिन्त्यानमितान् सत्त्वानवभास्य महामुनिः ।

अवतार्य महायाने व्याकरोत्यग्रबोधये ॥६॥

महत्पुण्यमयं क्षेत्रमुदितं ज्ञानमण्डलम् ।

भासयत्यमितं लोकं पुण्यस्कन्धं विवर्धनम् ॥७॥

छेदनो दुःखजालस्य ज्ञानस्कन्धविशोधनः ।

न दुर्गतिभयं तेषां यैरिहारागितो जिनः ॥८॥

विपुलं जायते चित्तं पश्यतां द्विपदोत्तमम् ।

प्रज्ञाबलमसंख्येयं जायते चन्द्रभास्वरम् ॥९॥

भवन्ति नियता बोधौ दृष्ट्वा बुद्धं नरोत्तमम् ।

निश्चितं च भवत्येषां भविष्यामि तथागतः ॥१०॥

अथ खलु धर्मधातुतलभेदज्ञानाभिज्ञाराजो बोधिसत्त्वो बुद्धा-
धिष्ठानेन दशदिशो व्यवलोच्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभिषत ॥

अनन्तगुणसंपन्नं दृष्ट्वा शाक्यर्षभं मुनिम् ।

परिणामयतां चित्तं महायाने विशुध्यति ॥१॥

अर्थाय सर्वसत्त्वानामुत्पद्यन्ते तथागताः ।

महाकारुणिका धीरा धर्मचक्रप्रवर्तकाः ॥२॥

प्रतिकर्तुं कथं शक्यं बुद्धानां सर्वदेहिभिः ।

सत्त्वार्थेष्वभियुक्तानां कल्पकोटीशतैरपि ॥३॥

कल्पकोट्यो वरं पद्मल्लयपाये भृशदारुणे ।

न त्वेवादर्शनं शास्तुः सर्वसङ्गविवर्तिनः ॥४॥

सर्वसत्त्वगतौ यावान् दुःखस्कन्धः प्रवर्तते ।

उत्तोढव्यः सन्निखिलो बुद्धानां न त्वदर्शनम् ॥५॥

यावन्त्यः सर्वलोके ऽस्मिन्नपायगतयः पृथक् ।

वरं तत्र चिरं वासो बुद्धानामाश्रुतिर्न च ॥६॥

एकैकत्र वरं कल्पान् निवासो नरके ऽपि तान् ।

न त्वन्यत्र जिनाप्तायाः स्थितो बोधिर्विदूरतः ॥७॥

किं कारणमपायेषु निवासश्चिरमिष्यते ।

यत्कारणं जिनेन्द्रस्य दर्शनं ज्ञानवर्धनम् ॥८॥

छिद्यन्ते सर्वदुःखानि दृष्ट्वा लोकेश्वरं जिनम् ।

संभवत्यवतारश्च ज्ञाने संबुद्धगोचरे ॥९॥

क्षपयत्यावृती सर्वा दृष्ट्वा बुद्धं नरोत्तमम् ।

वर्धयत्यमितं पुण्यं येन बोधिरवाप्स्यते ॥१०॥

छिनत्ति काङ्क्षा विमतीः सत्त्वानां बुद्धदर्शनम् ।

प्रपूरयति संकल्पाँलौकिक्याँल्लोकौत्तरानपि ॥११॥

अथ खलु समन्तभद्रो बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सर्वावन्तं बोधि-
सत्त्वगणं व्यवलोक्य भूयस्या मात्रया विभजन् विस्तारयन् देशयन्नुक्ता-
नीकुर्वन् संप्रकाशयन्वभासयन् प्रभासयन्नुपदिशन् धर्मधातुनयेनाकाश-
धातुसमतया अर्धसमतया धर्मधातुसमतया सत्त्वधातुसमतया सर्वलो-
कधातुसमतया सर्वकर्मवंशसमतया सत्त्वाशयसमतया सत्त्वाधिमुक्तिसम- 5
तया धर्मप्रतिभाससमतया सत्त्वपरिपाककालसमतया सर्वजगदिन्द्रिय-
समतया च एवं सिंहविजृम्भितं तथागतसमाधिं चैषां संप्रकाशयति स्म ॥
दशभिर्निर्देशपदैः कृतमैर्दशभिर्यदुत सर्वधर्मधातुपर्यापन्नेषु बुद्धक्षेत्रपरमा-
णुरजःसर्वबुद्धपरंपराक्षेत्रपरंपरानिर्देशः । यदुताकाशधातुपरमेषु सर्वबुद्ध- 10
क्षेत्रेष्वपरान्तकोटीशतकल्पतथागतगुणानुवरणनिर्देशः । यदुत सर्वबुद्धक्षे- 10
त्रतथागतसमुत्पत्त्यनन्तमध्याभिसंबोधिमुखसमुद्रसंदर्शननिर्देशः । यदु-
ताकाशधातुपरमबुद्धक्षेत्रतथागतपर्षन्मण्डलबोधिसत्त्वसंघबोधिमण्डाभिमु-
खावस्थाननिर्देशः । यदुत सर्वअर्धबुद्धकायसदृशनिर्माणसर्वरोममुखप्रमुच्च-
नचित्तक्षणधर्मधातुस्फुरणनिर्देशः । यदुत सर्वदिक्समुदेषु सर्वक्षेत्रसागर- 15
समतलाधिष्ठानैककायस्फुरणप्रभासनिर्देशः । यदुत सर्वारम्बणतलेषु बुद्ध- 15
भूमिविकुर्वितसर्वअर्धसमवसरणाधिष्ठानसंदर्शननिर्देशः । यदुत सर्वक्षेत्र-
परमाणुरजःसर्वअर्धक्षेत्रपरंपरानानाबुद्धविकुर्वितकल्पसागरसंदर्शननिर्दे-
शः । यदुत सर्वअर्धबुद्धप्रणिधानसागरसर्वरोमनिगर्जनापर्यन्ताधिष्ठा-
नबोधिसत्त्वसंभवनिर्देशः । यदुत धर्मधातुप्रमाणबुद्धसिंहासनबोधिसत्त्व- 20
पर्षन्मण्डलासंभित्तबोधिमण्डालंकारनानाधर्मचक्रप्रवर्तनापरान्ताधिष्ठा- 20
ननिर्देशः । इति हि भो जिनपुत्रा एतान् दशान् प्रमुखान् कृतान-
भिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानेतस्य सिंहविजृम्भितस्य समाधिनिर्दे-
शाननुगच्छामि ॥ अपि तु खलु पुनर्भो जिनपुत्रास्तथागतज्ञानगोचर
एषः ॥ अथ खलु समन्तभद्रो बोधिसत्त्व एतस्यैव सिंहविजृम्भितस्य 25
तथागतसमाधेरर्थनिर्देशं द्योतयमानो बुद्धाधिष्ठानेन तथागतवदनं प्रे-

- क्षमाणः सर्वावन्तं पर्षन्मण्डलसमुद्रं व्यवलोकाचिन्त्यबुद्धविषयानन्त-
 मध्यतथागतसमाधिविकुर्वितानि व्यवलोकाचिन्त्यज्ञानमायागतधर्मतां
 व्यवलोकाचिन्त्यत्र्यध्वबुद्धसमतां व्यवलोकाचिन्त्यानन्तमध्यसर्ववाक्यथ-
 निरुक्तिसर्वधर्मनयान् व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभिषत ॥
१. -सर्वक्षेत्रपरमाणुसादृशा एकरोमि जिनक्षेत्रसागराः ।
 २. -बोधिसत्त्वपर्षत्परीवृतस्तत्र बुद्ध स्थितु बुद्धआसने ॥१॥
 ३. -एकरोमि बहुक्षेत्रसागरा बोधिमण्डस्थित पद्मआसने ।
 ४. -धर्मधातुविपुलं करित्वना दृश्यते द्रुमवरेषु नायकः ॥२॥
 ५. -सर्वक्षेत्रपरमाणुसादृशा एकरोमि जिनसंनिषण्णकाः ।
 ६. -बोधिसत्त्वपर्षत्परीवृताः सर्वभद्रचरियां प्रभाषते ॥३॥
 ७. -एकक्षेत्रि जिनु संनिषण्णकाः सर्वक्षेत्रप्रसरान् स्फुरित्वना ।
 ८. -बोधिसत्त्वबहुमेघ अक्षया एन्ति ते दशदिशां समन्ततः ॥४॥
 ९. -क्षेत्रकोटिपरमाणुसादृशा बोधिसत्त्वगुणसागरप्रभाः ।
 १०. -उत्पिहन्तु पर्षासु शास्तुनो धर्मधातुस्फुरिषु दशदिशः ॥५॥
 ११. -सर्वक्षेत्रप्रतिभासदर्शना धर्मराजजिनज्ञानसागरास् ।
 १२. -ते च भद्रचरियप्रतिष्ठिताः सर्वबुद्धपरिषा उपागमि ॥६॥
 १३. -सर्वक्षेत्रप्रसरे निषण्णका बोधिसत्त्ववरप्रीतिगोचरा ।
 १४. -धर्ममेघ श्रुणमान शूरता एकक्षेत्रि चरि कल्पकोटियः ॥७॥
 १५. -बोधिसत्त्व विचरेन्ति चारिकां धर्मसागरचरी विरोचना ।
 १६. -ओतरन्ति प्रणिधानसागरांस्ते प्रतिष्ठ जिनभूमिगोचराः ॥८॥
 १७. -अन्यमन्यजिनधर्मसंभवास्ते समन्तचरि भद्रबुद्धिषु ।
 १८. -सर्वबुद्धगुणवर्णसागरानोतरन्ति विपुलं विकुर्वितम् ॥९॥
 १९. -धर्मधातुसुगति स्फुरित्वना सर्वक्षेत्रपरमाणुसादृशान् ।
 २०. -कायमेघ सततं प्रमुञ्चतो धर्मवर्ष तु ठपेतु बोधये ॥१०॥
 २१. -अथ खलु भगवान् भूयस्या मात्रया तेषां बोधिसत्त्वानामत्रैव
 सिंहविजृम्भिते बुद्धसमाधौ संनियोजनार्थं भूविवरान्तरादूर्णकोशाद्धर्म-

धातुसमन्तद्वारविज्ञप्तिच्यवभासं नाम रश्मिं निश्चारयित्वा नभिलाप्य-
बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमरश्मिपरिवारा दशदिक्सर्वलोकधातुसमुद्रेषु सर्व-
क्षेत्रप्रसरानवभासयति स्म ॥ अथ खलु ये ते बोधिसत्त्वा जेतवने संनि-
पतितास्ते पश्यन्ति स्म सर्वधर्मधातुगतेषु सर्वबुद्धक्षेत्रेष्वकाशधातुपर्यव-
सानेषु सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजोऽन्तर्गतेषु बुद्धक्षेत्रे-
त्रसंगतेषु नानाबलेषु नानाशुद्धेषु नानाप्रतिष्ठानेषु नानासंस्थानेषु बु-
द्धक्षेत्रेषु बोधिमण्डवरगतं बोधिसत्त्वसिंहासननिषण्णं सर्वलोकेन्द्रसंपू-
जितं बोधिसत्त्वगणपरिवृतमनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंबुध्यमानं क-
चिर्धर्मचक्रप्रवर्तयन्तं धर्मधातुस्फरणेन स्वरमण्डलेनानभिलाप्यबुद्धक्षेत्र-
विपुलेषु पर्षन्मण्डलेषु कचिद्देवभवनगतं कचिन्नागभवनगतं कचिद्वृक्ष-
भवनगतं कचिद्गन्धर्वभवनगतं कचिदसुरभवनगतं कचिद्गण्डर्भवनगतं क-
चिक्किन्नरभवनगतं कचिन्महोरगभवनगतं कचिन्मनुष्येन्द्रभवनगतं कचि-
न्मनुष्यलोके ग्रामनगरनिगमजनपदराष्ट्रराजधानीषु नानाविकुर्वितैर्धर्म-
देश्यमानं नानेर्यापथैर्नानाविधैर्नानासमाधिमुखविज्ञप्तिभिर्नानासमा-
ध्यभिज्ञाभिर्नानाकुलगोत्रसंभवैर्नानावर्णविज्ञप्तिभिर्नानाप्रभामण्डलैर्ना-
नारश्मिजालप्रमुच्चनैर्नानास्वरमण्डलैर्नानापर्षन्मण्डलैर्नानाकथापुरुषा-
धिष्ठानैर्नानाशासनाधिष्ठानैर्नानापदव्यञ्जनैर्नानानिर्क्तिभिर्धर्म देश्यन्तं
पश्यन्ति स्म ॥ यावन्तश्च ते बोधिसत्त्वास्तेषु तेषु पर्षन्मण्डलेषु तथाग-
तस्य गम्भीरबुद्धसमाधिविकुर्वितानि पश्यन्ति स्म ॥ धर्मधातुपरमेषु लो-
कधातुष्वाकाशधातुपर्यवसानेषु दशदिग्व्यवस्थानेष्वनन्तदिक्परिवर्तसमवस-
रणेषु सर्वदिक्समुद्रेषु नानाधर्मदिग्द्वारेषु नानादिक्संज्ञागतेषु नाना-
दिक्समवसरणेषु नानादिग्भागेषु नानादिगनुगमेषु नानादिक्सागरेषु
यदुत पूर्वस्यां दिशि दक्षिणायां पश्चिमायामुत्तरस्यामुत्तरपूर्वायां पर्व-
दक्षिणायां दक्षिणपश्चिमायां पश्चिमोत्तरस्यामध ऊर्ध्वं दिशि क्षेत्रकाय-
दिक्सत्त्वकायदिक्त्वपि सत्त्वसंज्ञागतदिक्त्वपि पूर्वान्तकोटीगतदिक्त्वपि दश-
दिक्प्रत्युत्पन्नदिक्त्वपि सर्वाकाशपथसूक्ष्मबालमुखनिक्षेपप्रयहणदिक्त्वपि

सर्वक्षेत्रपरमाणुरजःपरंपरादिह्यपि दिक्प्रवेशावतरणदिह्यपि नानाकर्मा-
 भिसंस्कारसमुत्पितदिह्यपि एकबालपथानन्तमध्याकाशतलसंज्ञागत-
 दिक्प्रवेशपि समतानुसृताभिसंभिन्नच्यध्वतलसमतानुगतसर्वजगदभिसंभि-
 न्नसर्वसत्त्वसंज्ञागतसमस्तसर्वजगच्चित्तेषु प्रतिभासप्राप्तानि सर्वसत्त्वका-
 5 येष्वभिमुखप्रलम्बसर्वपर्षदुपसंक्रमणरूपाणि सर्वकल्पेषु ज्ञानासंभिन्नानि
 सर्वक्षेत्रेषु सर्वत्र समतया यथाशयानां सत्त्वानामभिमुखरूपसंदर्शनवि-
 ज्ञप्तीनि सर्वबुद्धधर्मसंप्रकाशनसर्वसत्त्वविनयाप्रतिप्रश्रव्यानि तथागत-
 विकुर्वितानि पश्यन्ति स्म ॥ सर्वे ते भगवता वैरोचनेन पूर्वकुशलचर्या-
 सभागतया चतुर्भिः संग्रहवस्तुभिः संगृहीता दर्शनेन श्रवणेनानुस्मृत्या
 10 पर्युपसनेन च परिपाचिताः पूर्वमनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पा-
 दितास्तत्र तत्र तथागतेषूपसंक्रमन्तः कुशलमूलैः संगृहीता यया कुशल-
 मूलसभागतया सर्वज्ञतापरिपाकोपायसुपरिगृहीतत्वात्तदचिन्तं भगवतो
 वैरोचनस्य समाधिविकुर्वितमवतरन्ति धर्मधातुविपुलमकाशधातुपर्यव-
 सानम् । केचिद्धर्मकायमवतरन्ति केचिद्रूपकायं केचित्पूर्वं बोधिसत्त्वसमु-
 15 दागमं केचित्पारमितापरिपूरिं केचिच्चर्यामण्डलविशुद्धिव्यूहं केचिद्बोधि-
 सत्त्वभूमिविकुर्वितं केचिदभिसंबोधिविकुर्वितं केचिद्बुद्धविहारसमाध्यसंभे-
 दविकुर्वितं केचित्तथागतबलवैशारद्यज्ञानं केचिद्बुद्धप्रतिसंवितागरमवत-
 रन्ति । एवंप्रमुखान्दशबुद्धक्षेत्रानभिलाष्यपरमाणुरजःसमान् बुद्धविकु-
 र्वितसमुद्रानवतरन्ति । नानाधिमुक्तिभिर्नानापथैर्नानाद्वारैर्नानाप्रवेशै-
 20 र्नानावतारैर्नानानयैर्नानानुगमैर्नानादिग्भिर्नानाभाजनैर्नानादेशैर्ना-
 नालोकैर्नानाधिगमैर्नानासंभारैर्नानाविकुर्वितैर्नानोपायैर्नानासमाधि-
 भिस्तान्बुद्धविकुर्वितसमुद्रानवतरन्ति । नानासमाध्यवतारैर्धदुत समन्त-
 धर्मधातुव्यूहेन बोधिसत्त्वसमाधिनावतरन्ति । सर्वत्र्यध्वासङ्गज्ञानविष-
 यावभासेन बोधिसत्त्वसमाधिना धर्मधातुतलासंभेदज्ञानालोकेन बो-
 25 धिसत्त्वसमाधिना तथागतविषयतलप्रवेशेन बोधिसत्त्वसमाधिना गग-
 नतलावभासेन बोधिसत्त्वसमाधिना दशतथागतबलाक्रमेण विवरेण

बोधिसत्त्वसमाधिना ⁷ बुद्धाच्छम्भितव्यूहविक्रमविजृम्भितेन बोधिसत्त्व-
समाधिना ⁸ सर्वधर्मधातुनयावर्तगर्भेण बोधिसत्त्वसमाधिना ⁹ सर्वधर्मधा-
त्वसङ्गनिगर्जनस्तरणचन्द्रेण बोधिसत्त्वसमाधिना ¹⁰ समन्तव्यूहधर्मप्रभेण
च बोधिसत्त्वसमाधिना ते बोधिसत्त्वास्तान् भगवतो वैरोचनस्य बुद्ध-
विकुर्वितसमुद्रानवतरन्ति ¹¹ असङ्गपट्टधर्मराजध्वजेन च बोधिसत्त्वसमा-
धिना ¹² सर्वावरणबुद्धसमुद्रविपश्यिना बोधिसत्त्वसमाधिना ¹³ सर्वलोकग-
त्यसंभेदकायप्रतिभासध्वजेन बोधिसत्त्वसमाधिना ¹⁴ तथागतकायासंभेदवि-
षयप्रवेशेन बोधिसत्त्वसमाधिना ¹⁵ सर्वलोकावर्त्यनुप्रवर्तनकरुणागर्भेण च
बोधिसत्त्वसमाधिना ¹⁶ सर्वधर्मपदप्रतिष्ठानाधिष्ठानाधिष्ठितेन च बोधि-
सत्त्वसमाधिना ¹⁷ अत्यन्तशान्तप्रशान्तसमतावभासमण्डलेन बोधिसत्त्व-
समाधिना ¹⁸ अनिलम्भसुनिर्मितसमन्तनिर्माणप्रतिभासेन बोधिसत्त्वसमा-
धिना ¹⁹ सर्वक्षेत्रसमन्तसमवसरणाधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना ²⁰ सर्व-
बुद्धक्षेत्राभिसंबोद्ध्याकारेणाभिनिर्हारेण बोधिसत्त्वसमाधिना ²¹ सर्वजग-
दिन्द्रबलविवरेण बोधिसत्त्वसमाधिना ²² सर्वजगद्विशेषासङ्गमण्डलविवर-
णेन बोधिसत्त्वसमाधिना ²³ सर्वतथागतजनेत्रीसंभवाधिष्ठानेन बोधिस-
त्त्वसमाधिना ²⁴ सर्वसागरगुणप्रतिपत्त्यवतारेण बोधिसत्त्वसमाधिना ²⁵ अशे-
षसर्वारम्बणविकुर्विताभिनिर्हारापरान्ताधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना
²⁶ सर्वतथागतपूर्वयोगसमुद्रावतारेण बोधिसत्त्वसमाधिना ²⁷ अपरान्तसर्वत-
थागतवंशसंधारणाधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना ²⁸ प्रत्युत्पन्नदशदिक्सर्व-
क्षेत्रसागरपरिशुद्धाधिमुक्त्यधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना ²⁹ सर्वबुद्धैकचित्त-
क्षणविहारावभासेन बोधिसत्त्वसमाधिना ³⁰ सर्वारम्बणासङ्गकोटिप्रवेशेन
बोधिसत्त्वसमाधिना ³¹ सर्वलोकधात्वेकबुद्धक्षेत्राधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमा-
धिना ³² सर्वबुद्धकायनिर्माणाभिनिर्हारेण बोधिसत्त्वसमाधिना ³³ वज्रेन्द्रस-
र्वेन्द्रियसागरप्रतिवेधेन बोधिसत्त्वसमाधिना ³⁴ सर्वतथागतैकशरीरगर्भाधि-
ष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना ³⁵ चित्तक्षणकोटिसर्वधर्मधातुनयानुगमक्षण-
विहारेण बोधिसत्त्वसमाधिना ³⁶ सर्वधर्मधातुक्षेत्रप्रसरनिवृत्तिसंदर्शनाधि-

ष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁵⁷अधमूर्धतलविहाराधिष्ठानेन बोधिसत्त्व-
 समाधिना ⁵⁸सर्वबुद्धक्षेत्रसत्त्वकायासंभेदाधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना
⁵⁹सर्वज्ञानावर्ताभिमुखसमवसरणेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁶⁰सर्वधर्मस्वभाव-
 लक्षणापरिज्ञाप्रभेदेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁶¹अध्वैकचित्तक्षणसंभेदमण्डलेन
⁶²बोधिसत्त्वसमाधिना ⁶³सर्वचित्तक्षणधर्मधातुनयशरीरगर्भेण बोधिसत्त्व-
 समाधिना ⁶⁴सर्वतथागतवंशानुगमसिंहेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁶⁵सर्वारम्ब-
 णधर्मधातुमतिचक्षुर्मण्डलेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁶⁶दशबलाक्रमविक्रमस-
 मारम्भेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁶⁷सर्वारम्बणसमन्तदर्शनचक्षुर्मण्डलेन बोधि-
 सत्त्वसमाधिना ⁶⁸सर्ववर्णमण्डलजगद्रोचनाभिनिर्हारेण बोधिसत्त्वसमाधि-
⁶⁹ना ⁷⁰अचलावर्तगर्भेण बोधिसत्त्वसमाधिना ⁷¹एकधर्मसर्वधर्मसमवसरणनिर्दे-
 शेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁷²एकधर्मवाक्मथनिहृत्तिपदप्रभेदेन बोधिसत्त्व-
 समाधिना ते बोधिसत्त्वास्तान् भगवतो वैरोचनस्य बुद्धविकुर्वितसमुद्रा-
 नवतरन्ति । ⁷³सर्वबुद्धध्वजाधिष्ठानधर्मनिर्देशेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁷⁴अध्व-
 कोट्यसङ्गावभासेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁷⁵सर्वकल्पानुगमासंभिन्नज्ञानेन
⁷⁶बोधिसत्त्वसमाधिना ⁷⁷सूक्ष्मनयदशबलान्तर्गतेन बोधिसत्त्वसमाधिना
⁷⁸अनाच्छेद्यबोधिसत्त्वचर्यासर्वकल्पाभिनिर्हारेण बोधिसत्त्वसमाधिना ⁷⁹सर्व-
 दिक्समन्तजवाभिमुखमेघेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁸⁰अभिसंबोधिबिकुर्वि-
 तविठपनेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁸¹सर्ववेदयितास्पर्शक्षेमध्वजेन बोधिसत्त्व-
 समाधिना ⁸²सर्वव्यूहगगनालंकाराभिनिर्हारेण बोधिसत्त्वसमाधिना ⁸³क्षण-
⁸⁴क्षणजगदुपनिर्मितबिम्बमेघाभिनिर्हारेण बोधिसत्त्वसमाधिना ⁸⁵गगनवि-
 रजस्तथागतचन्द्रप्रभेण बोधिसत्त्वसमाधिना ⁸⁶सर्वतथागतगगनाधिष्ठानेन
 बोधिसत्त्वसमाधिना ⁸⁷सर्वधर्मेन्द्रियव्यूहप्रभासेन बोधिसत्त्वसमाधिना
⁸⁸सर्वधर्मार्थविवरणप्रदीपेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁸⁹दशबलमण्डलावभासेन
 बोधिसत्त्वसमाधिना ⁹⁰अध्वबुद्धकोटुध्वजेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁹¹सर्वबुद्धैक-
⁹²गर्भेण बोधिसत्त्वसमाधिना ⁹³सर्वक्षणक्षणारम्भनिष्ठेन बोधिसत्त्वसमाधि-
⁹⁴ना ⁹⁵अक्षयपुण्यगर्भेण बोधिसत्त्वसमाधिना ⁹⁶अनन्तबुद्धदर्शनविनयावभा-

सेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁷¹सर्वधर्मवज्रसिंहप्रतिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमा-
 धिना ⁷²सर्वतथागतनिर्माणसंदर्शनसमन्तविज्ञाप्रतिनिर्हारेण बोधिसत्त्व-
 समाधिना ⁷³सर्वतथागतदिवसाक्रमणान्तिना बोधिसत्त्वसमाधिना ⁷⁴एक-
 अध्वसंतापेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁷⁵प्रकृतिप्रशान्तसर्वधर्मसमन्तप्रभप्रमुक्त-
 घोषस्वरेण बोधिसत्त्वसमाधिना ⁷⁶सर्वबुद्धदर्शनसीमावतिक्रमेण बोधिस- ⁵
 त्वसमाधिना ⁷⁷निरवशेषसर्वधर्मधातुपद्मनलिनीप्रतिबुद्धेन बोधिसत्त्वसमा-
 धिना ⁷⁸अनालयधर्मगगनव्यवलोकनेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁷⁹एकदिग्दश-
 दिक्सागरसमवसरणावर्तेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁸⁰सर्वधर्मधातुतलप्रमुख-
 प्रवेशेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁸¹सर्वधर्मसागरवतिगर्भेण बोधिसत्त्वसमा-
 धिना ⁸²सर्वसत्त्वप्रभामुच्चनप्रशान्तकायेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁸³एकचित्त- ¹⁰
 क्षणसर्वाभिज्ञाप्रणिध्यभिनिर्हारेण बोधिसत्त्वसमाधिना ⁸⁴सदासर्ववसम-
 न्ताभिसंबोध्यधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁸⁵सर्वधर्मधातुकेकव्यूहानुगम-
 प्रवेशेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁸⁶सर्वबुद्धस्मृतिशरीरावभासेन ⁸⁷सर्वजगद्भूरि-
 विशेषज्ञानाभिज्ञेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁸⁸चित्तक्षणानन्तधर्मधातुनयस्व-
 कायस्फुरणेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁸⁹एकनयधर्मधातुसर्वधर्मेकनयव्यूहप्र- ¹⁵
 भेण बोधिसत्त्वसमाधिना ⁹⁰सर्वबुद्धधर्ममण्डलचक्रतेजोऽधिष्ठानेन बोधि-
 सत्त्वसमाधिना ⁹¹इन्द्रजालसत्त्वधातुसंग्रहप्रणिधिचर्याधिष्ठानेन बोधिस-
 त्वसमाधिना ⁹²सर्वलोकधातुतलासंभेदेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁹³पञ्चश्री-
 विकुर्वितसमन्तविक्रामिणा बोधिसत्त्वसमाधिना ⁹⁴सर्वसत्त्वकायपरिवर्त-
 ज्ञानाभिज्ञेन बोधिसत्त्वसमाधिना ⁹⁵सर्वसत्त्वाभिमुखकायाधिष्ठानेन बो- ²⁰
 धिसत्त्वसमाधिना ⁹⁶सर्वसत्त्वस्वराङ्गसागरजगन्मन्त्रसंभेदनयाभिज्ञेन बो-
 धिसत्त्वसमाधिना ⁹⁷सर्वजगत्तलभेदज्ञानाभिज्ञेन बोधिसत्त्वसमाधिना
⁹⁸महाकरुणाकोशासंभेदगर्भेण बोधिसत्त्वसमाधिना ⁹⁹सर्वबुद्धतथागतकोटि-
 प्रवेशेन बोधिसत्त्वसमाधिना ¹⁰⁰सर्वतथागतविमोक्षभवनव्यवलोकनसिंह-
 विजृम्भितेन बोधिसत्त्वसमाधिना । एतन्ममुखैरनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपर- ²⁵
 माणुरजःसमैर्बोधिसत्त्वसमाधिवर्गावतारैस्ते बोधिसत्त्वास्तान् भगवतो

बोधिसत्त्वसमाधिना

वैरोचनस्य बुद्धविकुर्वितसमुद्रानवतरन्ति ॥ पूर्वसभागचरितविकुर्वितं च
 समनुस्मरन्ति । चित्तक्षणे चित्तक्षणे सर्वधर्मधातुस्फरणेनावतारेण तेषां
 पुनर्बोधिसत्त्वानां भगवतः संमुखीभावगतानां जेतवनानुप्राप्तानां दश-
 बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमलोकधातुविपुलनानारत्नपद्मगर्भसिंहासनसंनिष-
 5 स्नानां महाज्ञानाभिज्ञाविकुर्वितनिर्यातानां तीक्ष्णज्ञानाभिज्ञावतिभूम्य-
 नुप्राप्तानां समन्तज्ञानव्यवचाराणां प्रज्ञाकरगोत्रसंभवानां सर्वज्ञज्ञाना-
 भिमुखानां वितिमिरज्ञानचक्षुषां सत्त्वसारथिभावानुप्राप्तानां सर्वबुद्ध-
 समतानुगतानां सदाविकल्पधर्मचरणानां सर्वधर्मरम्बणप्रतिविज्ञानां
 सर्वधर्मप्रकृतिशान्तारम्बणानां सर्वलोकप्रशान्तनिर्वाणालयपरमाणं
 10 सर्वलोकनानात्वप्रतिष्ठानामनिकेतसर्वक्षेत्रगमनानां अप्रतिष्ठानसर्वधर्म-
 पदानामनायूहसर्वधर्मविमानप्रतिष्ठानां सर्वजगत्परिपाकविनयप्रतिपन्ना-
 नां सर्वसत्त्वक्षेमगतिसंदर्शकानामभ्युक्तज्ञानविमोक्षभवनगोचराणां वि-
 रागकोट्यनुगतज्ञानशरीराणां सर्वभवसमुद्रोच्चलितानां सर्वजगद्भूत-
 कोटीविषयकानां धर्मसागरप्रज्ञावभासमण्डलानां सागरवतीधातु-
 15 समाधिसुसमाहितमहाकरुणाचित्तानां मायागतधर्मनयसुप्रतिविज्ञानां
 स्वप्नोपमसर्वलोकधातवतीर्णानां प्रतिभासोपमसर्वतथागतदर्शनप्रतिवि-
 ज्ञानां प्रतिश्रुत्कोपमसर्वरुतरवितघोषविज्ञप्तीनां निर्मितोपमसर्वधर्माभि-
 निवृत्तिज्ञानप्रतिविज्ञानां सुसमार्जितविषयप्रणिधानानां समन्तज्ञानम-
 ण्डलविशुद्धिकौशल्यानुगतानामत्यन्तशान्तप्रशान्तचित्तानां सर्वधारणी-
 20 गोत्रज्ञानविषयाणां अच्छम्भितसमाधिबलसमन्तपराक्रमाणां धर्मधातु-
 स्थितिकोटीगतचक्षुषां सर्वधर्मानिलम्भविहारप्राप्तानां अनन्तप्रज्ञासागर-
 विचारिणां ज्ञानपारमितापारंगतानां प्रज्ञापारमिताबलाधानप्राप्तानां
 मृडपारमितासर्वजगत्पारंगतानां समाधिपारमितावशगतानां सर्वतथा-
 गतार्थकौशल्याविपरीतज्ञानिनां धर्मकौशल्यप्रकाशनविधिज्ञानां निरु-
 25 क्तिज्ञानाभिज्ञानामक्षयप्रतिभानबलधर्ममेधानां वैशारद्वर्षभसिंहनाद-
 नादिनां अनालयधर्मरामरतिरतानां वितिमिरसर्वधर्मप्रसारितचक्षुषां

सर्वलोकसंवित्तिभवज्ञानचन्द्राणां प्रज्ञामण्डलसर्वसत्यनयव्यवहाररश्मीनां
 ज्ञानवज्रपुण्यचक्रवाडानां सर्वोपम्यौपम्यसमतिक्रान्तानां सर्वधर्मेन्द्रियज्ञा-
 नाङ्कुरविरूढाणां शूरध्वजानां सर्वमारध्वजप्रमर्दनवीर्याणामनन्तज्ञान-
 मण्डलतेजसां सर्वजगदभ्युक्तकायानां सर्वधर्मानावरणप्रज्ञानां क्षया-
 क्षयकोटिज्ञानविबुधानां समन्तकोट्यनुगतभूतकोटिप्रतिष्ठानां अनिमित्त- 5
 व्यवहारणप्रत्यवेक्षज्ञानचक्षुषां सर्वबोधसत्त्वचर्याभिनिर्हारनिमित्तकुश-
 लानां अद्वयज्ञानगोचराणां सर्वलोकगतिविषयकानां अनिकेतसर्वबुद्ध-
 क्षेत्रगतिप्रतिभासप्राप्तानां सर्वधर्माधिकारविगतानामतमोज्ञानमण्डल-
 प्रतिपन्नानां समन्तदिग्धर्मावभासप्रयुक्तानां सर्वजगद्वरेण्यक्षेत्राणाममो-
 घश्रवणदर्शनप्रणिधिचन्द्राणां सर्वलोकाभ्युक्तपुण्यसुमेरूणां सर्वपरप्रवा- 10
 दिचक्रविनिर्ग्रहशूराणां सर्वबुद्धक्षेत्रघोषस्वरशब्दनिर्नादिनां सर्वबुद्धका-
 यातृप्रदर्शनानां सर्वबुद्धशरीरप्रतिभासवशवर्तिनां जगद्विनयानुकूलका-
 याधिष्ठानां सर्वक्षेत्रप्रसरेककायस्फरणानामभिसंस्कारविमण्डलपरिशुद्धा-
 नामनावरणगगनमहाज्ञानयानपात्राणां ज्ञानमण्डलसर्वधर्मधातुकाय-
 प्रभासनानां सर्वजगदुदितज्ञानादित्यानां सर्वजगदुचितयथाशयवल्लानां 15
 सर्वजगदाशयेन्द्रियप्रतिविद्धज्ञानानामनावरणविषयसर्वधर्मोपपन्नानां
 मनुपपत्तिसर्वधर्मस्वभावविज्ञप्तानां सूक्ष्मोदारान्योन्यसमवसरणज्ञानसं-
 वर्धितवर्तिनां गम्भीरबुद्धभूमिगतिनिश्चितानां गम्भीरार्थपदव्यञ्जनव्यव-
 हारज्ञानानामक्षयपदव्यञ्जनार्थसूचकानां सर्वसूत्रसागरैकपदप्रवेशप्रभा-
 षमाणानां विपुलधारणीज्ञानशरीराधिष्ठानानां अनन्तकल्पसंधारणा- 20
 नुगताधिष्ठानानां एकचित्तक्षणानभिलाष्यकल्पसंवासप्रतिविद्धज्ञानानां
 एकचित्तक्षणयध्वज्ञानसर्वलोकाभिज्ञानानां सर्वधर्मधारण्यनन्तबुद्धधर्म-
 सागरप्रतिभासानां सर्वजगज्ज्ञानोपनायिकधर्मचक्रप्रवर्तनानिवर्त्यानां बु-
 द्धविषयज्ञानावभासप्रतिलब्धानां सुदर्शनसमाधिसदासमापन्नानामसङ्ग-
 कोटीसर्वधर्मप्रभेदज्ञानाभिज्ञानानां सर्वधर्मविशेषविमोक्षविषयज्ञानवि- 25
 क्रीडितानां सर्वारम्बणशुभव्यूहाधिष्ठानानां दशदिग्धर्मधातुदिगनुशरण-

प्रविष्टानां सर्वदिग्विभङ्गधर्मधातुसमवसरणानां सुसूक्ष्मोदारपरमाणुर=
 जोबोधिविवुध्यतां सुवर्णप्रकृतिसर्ववर्णसंदर्शकानां एकदिक्समवसरणा=
 नामेवंरूपानन्तगुणज्ञानसंवर्धितज्ञानपुण्यगर्भाणां सर्वबुद्धस्तुतस्त्वितप्र=
 शस्तानां अक्षीणपदव्यञ्जनगुणवर्णनिदर्शानां बोधिसत्त्वानां जेतवने
 5 संनिपतितानां संनिषण्णानां तथागतगुणसमुद्रावतरतां तथागतरम्भ्यव=
 भासितानां सर्वशरीरेभ्यस्तेभ्यश्च कूटागारेभ्यो बोधिसत्त्वपरिभोगेभ्यस्ते=
 भ्यश्च बोधिसत्त्वासनेभ्यः सर्वस्माज्जेतवनान्महाप्रीतिवेगप्रतिलाभधर्मत=
 याचिन्त्यबोधिसत्त्वधर्मावभासप्रतिलाभने प्रीतिवेगसंभवमहाविकुर्वितव्यू=
 हान्निश्चरित्वा सर्वधर्मधातुं स्फुरन्ति स्म ॥ यदुत चित्तक्षणे चित्तक्षणे विपु=
 10 लरश्मिजालमेघाः सर्वजगत्संतोषणा निश्चरित्वा दशदिशः स्फुरन्ति स्म ।
 सर्वरत्नमणिघण्टामेघा निश्चरित्वा सर्वच्यध्वतथागतगुणवर्णनिर्देशमेघनि=
 र्नादाननुरवन्तो दशदिशः स्फुरन्ति स्म । सर्वजगद्वाद्यमेघाः सर्वा=
 रम्बणेभ्यो निश्चरित्वा सर्वसत्त्वकर्मविपाकमधुरवाद्यघोषसंप्रयुक्ता अन=
 न्तरवन्तो दशदिशः स्फुरन्ति स्म । सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधानविचित्रबो=
 15 धिसत्त्वचर्यासंदर्शनरूपमेघा निश्चरित्वा सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधानरुतघो=
 षा निगर्जन्तो दशदिशः स्फुरन्ति स्म । लक्षणानुव्यञ्जनविभूषित=
 बोधिसत्त्वकायमेघा निश्चरित्वा सर्वक्षेत्रेष्वनुगतबुद्धोत्पादपरंपरामुदी=
 रयन्तो दशदिशः स्फुरन्ति स्म । सर्वच्यध्वतथागतसदृशबोधि=
 मण्डमेघा निश्चरित्वा सर्वतथागताभिसंबोधिनिर्माणव्यूहान्संदर्शयन्तो
 20 दशदिशः स्फुरन्ति स्म । सर्वारम्बणेभ्यः सर्वनागेन्द्रकायमेघा नि=
 श्चरित्वा सर्वगन्धवर्षाणि प्रवर्षन्तो दशदिशः स्फुरन्ति स्म । सर्वजग=
 दिन्द्रसदृशकायमेघा निश्चरित्वा समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्यामुदीरयन्तो
 दशदिशः स्फुरन्ति स्म । सर्वारम्बणेभ्यः सर्वरत्नमयसर्वपरिशुद्धबुद्ध=
 क्षेत्रप्रतिभासमेघा निश्चरित्वा सर्वतथागतधर्मचक्रप्रवर्तनानि दर्शयन्तो
 25 दशदिशः स्फुरन्ति स्म ॥ एवंप्रमुखा अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपर=
 माणुरजःसमा महाव्यूहविकुर्वितमेघा निश्चरन्ति स्म ॥ तेषां बोधि-

सत्त्वानामधिष्ठानेन अचिन्त्यधर्मसमुद्रावभासप्रतिलाभधर्मतया च ॥
अथ खलु मञ्जुश्रीर्बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेनैतान्येव सर्वविकु-
र्वितानि संदर्शयन्दर्शदृशो व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमा गाथा
अभाषत ॥

संप्रेक्षतो जेतवने अनन्तं बुद्धाधिष्ठानं विपुलं प्रवृत्तम् ।

आरम्बणा सर्वतु कायमेघान्निश्चार्य ते सर्वदिशः स्फुरन्ति ॥१॥

अनन्तवर्णा विपुला विशुद्धा व्यूहा विचित्राः सुगतात्मजानाम् ।

दृश्यन्ति सर्वे हि त आसनेभ्यः सारम्बणेभ्यः प्रतिभासप्राप्ताः ॥२॥

नानाविग्रहा रतनार्चिमेघाः स्फुरन्ति क्षेत्रान्तरसज्जमानाः ।

रोम्भां मुखेभ्यः सुगतात्मजानां स्तानि बौद्धानि निगर्जमाना ॥३॥

ब्रह्मेन्द्ररूपैः सदृशात्मभावाः प्रशान्तैर्यापथशुद्धकायाः ।

वृक्षाण पुष्पेभि विनिश्चरित्वा व्रजन्ति ध्यानाङ्गमुदीरयन्तः ॥४॥

समन्तभद्रोपमबोधिसत्त्वाः सलक्षणव्यञ्जनभूषिताङ्गाः ।

अचिन्त्या असंख्याः सुगतस्य रोम्भा अधिष्ठिता निर्मित निश्चरन्ति ॥५॥

अध्वोज्जवानां सुगतात्मजानां ये वर्णनिश्चारमहासमुद्रा ।

गर्जेन्ति तान् जेतवनोपविष्टांस्ते व्यूहमेघा गुणसागराणाम् ॥६॥

ये सर्वदिक्सङ्ख्यगणस्य कर्ममहासमुद्रानिखिला विचित्रा ।

श्रूयन्ति ते जेतवने दुमाणां कोशान्तरेभ्योऽपि विनिश्चरन्तः ॥७॥

अध्वस्थितानामिह या जिनानां क्षेत्रेषु सर्वेष्वखिला विकुर्वा ।

क्षेत्रोदधेस्ताः परमाणुसंख्या प्रत्येकमारम्बणमाविभान्ति ॥८॥

एकैकरोन्नि प्रविभक्तु चित्रा बुद्धा दिक्क्षेत्रेसमुद्रमेघाः ।

आभासमायान्ति जिनाधिवासां प्रतिक्षणं तेषु च बुद्धमेघाः ॥९॥

जगत्समाः सर्वदिशः स्फुरित्वा सत्त्वानुपायैः परिपाचयन्तः ।

तेषां प्रभाव्यञ्च विनिश्चरन्तो गन्धार्चिपुष्पौघसमुद्रमेघाः ॥१०॥

व्योमाप्रमाणानि विमानरत्नान्यशेषसब्रूहविराजितानि ।

स्फुरन्ति सर्वाण्यपि सर्वदिक्षु क्षेत्राणि सर्वाण्यथ बोधिमण्डा ॥११॥

ये ऽशेषतस्त्यध्वगता हि दिक्षु अध्वस्थितानां सुगतौरसानाम् ।

समन्तभद्रैश्चरितप्रकारैर्विशोधिताः क्षेत्रे महौषधीनाम् ॥ १२ ॥

व्यूहा विचित्रा जगदप्रमाणैर्विशोधिताः कल्पमहासमुद्रैः ।

दृश्यन्ति ते ऽपि प्रतिभासयोगादशेषतो जेतवनान्तरिक्षे ॥ १३ ॥

अथ खलु तेषां बोधिसत्त्वानां बुद्धसमाध्यवभासितसन्ताना-
नामेकैकस्य बोधिसत्त्वस्यानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानि महा-
करुणामुखान्यवक्रान्तानि ते भूयस्या मात्रया सर्वजगद्धितसंग्रहाय प्रति-
पन्नास्तेषां तथासमाहितानामेकैकस्माद्रोममुखादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपर-
माणुरजःसमा रश्मयो निश्चरन्ति एकैकस्याच्च रश्मिमुखादनभिलाप्य-
बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमा बोधिसत्त्वनिर्माणमेघा निश्चरन्ति ॥ सर्वलो-
केन्द्रसदृशकायाः सर्वजगन्मुखकायाः सर्वसत्त्वपरिपाकानुकूलकाया नि-
श्चरित्वा सर्वदिक्षु धर्मधातुं स्फुरित्वा सत्त्वान्संबोधयन्ति परिपाचयन्ति
विनयन्ति ॥ अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्देवभवनान्युतिसंदर्शन-
मुखैः सर्वलोकोपपत्तिसंदर्शनमुखैर्बोधिसत्त्वचर्यामण्डलसंदर्शनमुखैः स्व-
प्रसंदर्शनमुखैश्चित्तमूचनामकार्षुः सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधाननिर्याणमुखैर्लो-
कधातुसंपन्नमुखैर्दानपारमिताचर्यासंदर्शनमुखैः सर्वतथागतगुणप्रतिपत्ति-
निवृत्तिमण्डलमुखैः । अङ्गप्रत्यङ्गच्छेदनाक्षान्तिपारमितासंदर्शनमुखैर्महा-
बोधिसत्त्वविकुर्वितवीर्यपारमितासंदर्शनमुखैः सर्वबोधिसत्त्वध्यानविमो-
क्षसमाधिसमापत्तिबुद्धज्ञानमार्गमण्डलालोकप्रभासस्वरमुखैः सर्वबुद्धधर्म-
पर्येषणार्थैकैकस्य धर्मपदव्यञ्जनस्यार्थायासंख्येयात्मभावपरित्यागसंदर्शन-
मुखैः । सर्वतथागतोपसंक्रमणसर्वधर्मपरिपृच्छनमुखैर्यथाकालयथाशय-
जगदुपसंक्रमणोपनायिकसर्वज्ञतापरिपूरकोपायनयसागरालोकविज्ञप्ति-
मुखैः । सर्वबोधिसत्त्वपुण्यज्ञानसंभारसर्वसारपरप्रवाद्यनवमृद्यबलकेतुसं-
दर्शनमुखैः । सर्वशिल्पज्ञानाभिज्ञावतीज्ञानभूमिसंदर्शनमुखैः सर्वज-
गद्विशेषज्ञानाभिज्ञावतीज्ञानभूमिसंदर्शनमुखैः सर्वसत्त्वाशयविशेषज्ञा-
नाभिज्ञावतीज्ञानभूमिसंदर्शनमुखैः सर्वसत्त्वेन्द्रियप्रवेशप्रयोगनानाक्लेश-

वासनासमुद्भातज्ञानाभिज्ञावतीज्ञानभूमिसंदर्शनमुखैः सर्वसत्त्वानानाकर्म-
 प्रतिपत्तिज्ञानाभिज्ञावतीज्ञानभूमिसंदर्शनमुखैरेतत्प्रमुखानभिलाप्यबुद्धसे-
 चपरमाणुरजःसमैः सत्त्वपरिपाकविनयोपायसंग्रहमुखैस्तैर्बोधिसत्त्वाः सर्व-
 सत्त्वभवनेषूपसंक्रान्ताः संदृश्यन्ते स्म ॥ केचिद्देवभवनेषु केचिन्नागभव-
 नेषु केचिद्वृक्षभवनेषु केचिद्गन्धर्वभवनेषु केचिदसुरभवनेषु केचिद्गण्डभ-
 वनेषु केचिक्किन्नरभवनेषु केचिन्महोरगभवनेषु केचिद्ब्रह्मेन्द्रभवनेषु केचि-
 न्मनुष्येन्द्रभवनेषु केचिद्वननगरेषु केचित्सर्वप्रेतालयेषु केचित्सर्वनरकलो-
 केषु केचित्सर्वतिर्यग्योनिगतिष्वसंभिन्ना महाकुरुण्या असंभिन्नेन
 प्रणिधानेन असंभिन्नेन ज्ञानेन असंभिन्नेन सत्त्वसंग्रहप्रयोगेन दर्शन-
 वैनयिकानां सत्त्वानां श्रवणवैनयिकानामनुस्मृतिवैनयिकानां स्वरमण्ड-
 लवैनयिकानां नामनदीनिर्घोषवैनयिकानां प्रभामण्डलवैनयिकानां
 रश्मिजालप्रमुञ्चनवैनयिकानां यथाशयानां सत्त्वानां परिपाकविनयार्थं
 जेतवनान्ते बोधिसत्त्वा नानाविकुर्वितव्यूहैः सर्वलोकधातुसमुद्रेषु सर्वसत्त्व-
 धातुप्रसरान् स्फुरन्तः संदृश्यन्ते न च तथागतपादमूलादुच्चलन्ति केचि-
 त्त्वभवनकूटागारासनपरिवारा दशदिशः स्फुरन्तः संदृश्यन्ते तथागतपाद-
 मूलाच्च न चलन्ति केचिन्निर्मितमेघान् प्रमुञ्चतः संदृश्यन्ते । सत्त्वपरिपा-
 काय । तथागतपर्षन्मण्डलाच्च न चलन्ति ॥ केचिच्छुभणरूपेण केचि-
 द्ब्राह्मणरूपेण केचित्सर्वप्रतिलिङ्गाकल्पारोहपरिणाहरूपेण केचिद्वैद्यरूपेण
 केचिद्वणिग्नूपेण केचिच्छुभाजीवरूपेण केचिन्नर्तकरूपेण केचिद्देवलक-
 रूपेण केचित्सर्वशिल्पाधाररूपेण सर्वग्रामनगरनिगमजनपदराष्ट्राजधा-
 नीषूपसंक्रान्ताः संदृश्यन्ते स्म ॥ कालवशेन कालमनुवर्तमाना अनुरूप-
 पकायाभिनिर्हारभेदेन अनुरूपकायवर्णसंस्थानभेदेन स्वरभेदेन मन्त्रभेदेन
 ईर्यापथभेदेन अवस्थानभेदेन सर्वजगदिन्द्रजालोपमायां बोधिसत्त्वचर्या-
 यां सर्वशिल्पमण्डलप्रभासनायां सर्वजगज्ज्ञानोद्योतनालोकप्रदीपायां
 सर्वसत्याधिष्ठानव्यूहायां सर्वधर्मावभासनप्रभायां सर्वदिग्यानव्यवस्थान-
 शोधनायां सर्वधर्ममण्डलप्रदीपायां बोधिसत्त्वचर्यायां चरन्तः सर्वग्राम-

नगरनिगमजनपदराष्ट्रराजधानीषूपसंकान्ताः संदृश्यन्ते स्म सञ्चपरि-
पाकविनयाय ॥

अथ खलु मञ्जुश्रीरपि कुमारभूतः प्रतिष्ठानकूटागारगतः
सार्धं सभागचरितैर्बोधिसत्त्वैर्निन्यानुबद्धैश्च वज्रपाणिभिः सर्वलोक-
बलकरणप्रयुक्ताभिश्च सर्वबुद्धोपस्थानप्रणिधानचित्ताभिः शरीरकायि-
काभिर्देवताभिः पूर्वप्रणिधानानुबद्धाभिश्च पदकायिकाभिर्देवताभिर्धर्म-
श्रवणाभिमुखाभिश्च पृथिवीदेवताभिर्महाकरुणाप्रयुक्ताभिश्चोत्ससरोद्भूत-
डागोदधाननदीदेवताभिः प्रज्ञालोकबलप्रभावभासाभिश्च ज्वलनदेवता-
भिराबद्धमकुटाभिश्च वायुदेवताभिः सर्वदिगवभासज्ञाताभिश्च दिग्देवता-
भिरविद्यान्धकारविधमनप्रयुक्ताभिश्च रात्रिदेवताभिस्तथागतदिवसाभि-
निर्हारप्रयुक्ताभिश्च दिवसदेवताभिः सर्वधर्मधातुगगनप्रतिमण्डलप्रयुक्ता-
भिश्च गगनदेवताभिः सर्वजगद्भवसमुद्रसंतारणप्रयुक्ताभिश्च सागरदेव-
ताभिः सर्वज्ञतासंभारसमार्जनप्रयुक्ताभिश्च कुशलमूलकूटागाराभ्युद्भूतचि-
त्ताभिः पर्वतदेवताभिः सर्वजगच्छरीरालंकारप्रयुक्ताभिश्च सर्वबुद्धवर्णाधि-
ष्ठानप्रणिधानप्रयुक्ताभिर्नदीदेवताभिः सर्वजगच्चित्तनगरपरिपालनप्रयु-
क्ताभिश्च नगरदेवताभिः सर्वधर्मनगरप्रणिधानाभिमुक्तैश्च नागेन्द्रैः सार्धं
सर्वसत्त्वरक्षाप्रतिपन्नैश्च यक्षेन्द्रैः सर्वसत्त्वप्रीतिवेगविवर्धनप्रयुक्तैश्च गन्ध-
र्वेन्द्रैः सर्वप्रेतगतिविनिवर्तनप्रयुक्तैश्च कुम्भण्डेन्द्रैः सर्वसत्त्वभवसागराभ्युद्-
रणप्रणिधिप्रतिपन्नैश्च गरुडेन्द्रैः सर्वलोकाभ्युद्भूततथागतकायबलपरिनि-
ष्पत्तिप्रणिधानसंजातैश्चासुरेन्द्रैस्तथागतदर्शनप्रीतिलब्धैश्च प्रणतकायैर्म-
होरगेन्द्रैः संसारोद्विग्नमानसैश्चोत्थोक्तवदनैर्देवेन्द्रैर्महागौरवप्रतिलब्धैश्च
प्रणतशरीरैर्ब्रह्मेन्द्रैर्महागौरवाभिष्टुतमहित एवंप्रपन्ना बोधिसत्त्वविक्रम-
व्यूहसंपदा मञ्जुश्रीबोधिसत्त्वः स्वकाङ्क्षिहारान्निष्क्रम्य भगवन्तमनेक-
शतकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्यानेकाकारया पूजयित्वा भगवतो ऽन्तिकाद-
वक्रम्य येन दक्षिणापथस्तेन जनपदचर्यां प्रक्रान्तः ॥

अथ खल्वायुष्माञ्छारिपुत्रो बुद्धानुभावेनाद्राक्षीन्मञ्जुश्रियं कुमा-

रभूतमनया ईदृश्या बोधिसत्त्वविकुर्वितव्यूहसंपदा जेतवनाविष्क्रम्य
येन दक्षिणादिक्तेनोपसंक्रममाणं दृष्ट्वा चास्यैतदभवद्यन्वहं मञ्जुश्रिया
कुमारभूतेन सार्धं जनपदचर्यां प्रक्रमेयं स षष्टिमात्रैर्भिक्षुभिः परिवृतः
पुरस्कृतः स्वकाङ्क्षिहारविष्क्रम्य येन भगवांस्तेनोपसंक्रामदुपसंक्रम्य भगवतः
पादौ शिरसाभिवन्द्य भगवन्तमवलोक्य भगवताभ्यनुज्ञातो भगवन्तं
त्रिष्वदक्षिणीकृत्य भगवतो ऽन्तिकात्प्रक्रम्य येन मञ्जुश्रीः कुमारभूतस्तेनो-
पजगाम सार्धं तैः षष्टिभिर्भिक्षुभिः परिवृतः पुरस्कृतः सार्धं विहारिभि-
र्नवकैरचिरप्रवर्जितैर्यदुत सागरबुद्धिना च भिक्षुणा महासुदत्तेन च भि-
क्षुणा पुण्यप्रभेन च महावत्सेन च विभुदत्तेन च विशुद्धचारिणा च
देवश्रिया चेन्द्रमतिना च ब्रह्मोत्तमेन च प्रशान्तमतिना च भिक्षुणा ।
एवंप्रमुखैः षष्टिभिर्भिक्षुभिः परिवृतः पुरस्कृतः सर्वे च ते भिक्षवः
पूर्वजिनकृताधिकारा अवरोपितकुशलमूला दूरानुगताधिमुक्तयः श्रद्धा-
नयनपरिशुद्धा महाचेतनासमुदाचारा बुद्धदिग्विलोकनसमर्था धर्मस्व-
भावप्रकृतिनिष्पत्तिचेतसः परहितपरिणतबुद्धयस्तथागतगुणाभिलाषिणो
मञ्जुश्रीधर्मदेशनावैनयिकाः ॥

अथ खत्वायुष्माञ्छारिपुत्रो गच्छेन्नैव मार्गं सर्वास्तान् भिक्षूनव-
लोक्य सागरबुद्धिं भिक्षुमामन्त्रयामास ॥ पश्य सागरबुद्धे मञ्जुश्रियो
बोधिसत्त्वस्य कायपरिशुद्धिमचिन्त्यां सदेवकेन लोकेन लक्षणानुव्यञ्जन-
विचित्रितां प्रभामण्डलपरिशुद्धिं चाप्रमेयसत्त्वसंजननीरश्मिजालव्यूहं
चापरिमाणसर्वदुःखप्रशमनं परिवारं संपदं च पूर्वकुशलमूलसुपरिगृही-
तान्मार्गव्यूहांश्च गच्छतो ऽष्टापदो मार्गः संतिष्ठते । मार्गविक्रमव्यूहांश्च
सर्वदिग्मण्डलाभिमुखान् वर्तमानान् पुण्यसम्यग्ब्यूहांश्च वामदक्षिणेन
महानिधानान्युद्बेलानि भवन्ति ॥ पूर्वबुद्धोपस्थानकुशलमूलनिष्यन्दैश्च
सर्ववृक्षकोशेभ्यो व्यूहानिर्गच्छन्ति सर्वलोकेन्द्राः पूजामेघानभिप्रवर्षन्तः
प्रणमन्ति दशभ्यो दिग्भ्यः सर्वतथागतोर्णकोशेभ्यो रश्मिजालमण्डलानि
निश्चरित्वा सर्वबुद्धधर्मानिगर्जमान्मूर्ध्नि निपतन्ति ॥ एवंप्रमुखानायुष्मा-

ज्छारिपुत्रो मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्यापरिमाणान्मार्गक्रमणगुणव्यूहांस्तेषां
 भिक्षूणां संदर्शयति भाषते उदीरयति प्रभावयति संवर्णयति विवरति
 विभजत्युक्तानीकरोति ॥ यथा यथा स्थविरः शारिपुत्रो मञ्जुश्रियः कुमा-
 रभूतस्य गुणानुदीरयति । तथा तथा तेषां भिक्षूणां चित्तानि विशुद्धान्ति
 5 प्रसीदन्ति प्रीतिवेगा विवर्धन्ते हर्ष उत्पद्य न संतानानि चैषां कर्मण्यानि
 भवन्ति इन्द्रियाणि प्रसीदन्ति सौमनस्यं विवर्धते दौर्मनस्यं प्रहीयते
 चित्तमलापगच्छन्ति सर्वावरणानि विनिवर्तन्ते बुद्धदर्शनमभिमुखीभवन्ति
 बुद्धधर्मेषु चित्तानि परिणमन्ति बोधिसत्त्वेन्द्रियाणि परिशुद्ध्यन्ते बोधि-
 सत्त्वप्रसादवेगा उत्पद्यन्ते महाकरुणा संभवति पारमितामण्डलमवक्रामति
 10 महाप्रणिधानानि संजायन्ते दशसु दिक्षु बुद्धसमुद्रा आभासीभवन्ति
 त एवमुदारं सर्वज्ञताप्रसादवेगं प्रतिलब्ध्वा एतदवोचन् । उपनयोपा-
 ध्यायो ऽस्मानेतस्य सत्पुरुषस्य सकाशम् ॥ अथ खल्वायुष्माज्छारिपुत्र-
 स्तेर्भिक्षुभिः सार्धं येन मञ्जुश्रीः कुमारभूतस्तेनोपसंक्रम्येतदवोचत् ॥ इमे
 मञ्जुश्रीर्भिक्षवस्त्वद्दर्शनकामाः ॥ अथ खलु मञ्जुश्रीकुमारभूतो महता
 15 बोधिसत्त्वविकुर्वितेन सार्धं पर्वन्मण्डलप्रमाणेन भूमिमण्डलेन नागाव-
 लोकितेन प्रत्युदावृत्य तान् भिक्षूनवलोकयामास ॥ अथ खलु ते
 भिक्षवो मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्य पादौ शिरोभिरभिवन्द्याञ्जलीन् प्रगृह्यै-
 तदवोचन् ॥ अनेन वयं सत्पुरुष त्वद्दर्शनकुशलमूलेन यदप्यस्माकम-
 न्यत्कुशलमूलं त्वं जानीषे । उपाध्यायस्य यच्च भगवतः शाक्यमुनेस्त-
 20 थागतस्य प्रत्यक्षं तेन कुशलमूलेन ईदृशा एव भवेम यादृशस्त्व-
 मेवंरूपं च कायं प्रतिलभेम । एवंरूपं घोषमेवंरूपाणि लक्षणानी-
 दृशानि विकुर्वितानि यादृशानि तव ॥
 एवमुक्त एभिर्भिक्षुभिर्मञ्जुश्रीः कुमारभूतस्तान् भिक्षूनिदमवो-
 चत् ॥ दशभिरपरिखेदचित्तोत्पादैः समन्वागतो भिक्षवो महायानसंप्र-
 25 स्थितः कुलपुत्रो वा कुलदुहिता वा तथागतभूमिसवक्रामति । प्रागेव
 बोधिसत्त्वभूमिम् । कातमैर्दशभिर्यदुत सर्वतथागतदर्शनपर्युपासनपूजोप-

स्थानेष्वपरिखेदचित्तोत्पादेन सर्वकुशलमूलोपचयेष्वनिवर्त्यापरिखेदचित्तो-
त्पादेन सर्वधर्मपर्येष्टिष्वपरिखेदचित्तोत्पादेन सर्वबोधिसत्त्वपारमिताप्र-
योगेष्वपरिखेदचित्तोत्पादेन सर्वबोधिसत्त्वसमाधिपरिनिष्पादनेष्वपरिखेद-
चित्तोत्पादेन सर्वाध्वपरंपरावतारेष्वपरिखेदचित्तोत्पादेन दशदिक्सर्वबुद्ध-
क्षेत्रसमुद्रस्फरणपरिशुद्धिष्वपरिखेदचित्तोत्पादेन सर्वसत्त्वधातुपरिपाकवि- 5
नयेष्वपरिखेदचित्तोत्पादेन सर्वक्षेत्रकल्पबोधिसत्त्वचर्यानिर्हारेष्वपरिखेद-
चित्तोत्पादेन सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमपारमिताप्रयोगैकसत्त्वपरिपाच-
नक्रमेण सर्वसत्त्वधातुपरिपाचनेनैकतथागतबलपरिनिष्पादनेष्वपरिखे-
दचित्तोत्पादेन । एभिर्भिक्षवो दशभिरपरिखेदचित्तोत्पादैः समन्वागतः
श्राद्धः कुलपुत्रः कुलदुहिता वा संवर्तते सर्वकुशलमूलेषु विवर्तते सर्व- 10
संसारगतिभ्य उच्चलति सर्वलोकवंशेभ्यो ऽतिक्रामति सर्वश्रावकप्रत्येक-
बुद्धभूमिभ्यश्च संभवति सर्वतथागतकुलवंशेषु संपद्यते बोधिसत्त्वप्रणि-
धानेषु विशुध्यते सर्वतथागतगुणप्रतिपत्तिषु परिशुध्यते सर्वबोधिसत्त्व-
चर्यासु समुदागच्छति सर्वतथागतबलेषु प्रमर्दितसर्वमारपरप्रवादिन
आक्रामति सर्वबोधिसत्त्वभूमीरासन्नीभवति तथागतभूमेः ॥ 15

अथ खलु ते भिक्षव इमं धर्मनयं श्रुत्वा सर्वबुद्धविदर्शनासङ्ग-
चक्षुर्विषयं नाम समाधिं प्रत्यलभन्त । यस्यानुभावाद्दशदिगनन्तापर्य-
न्तलोकधातुस्थितांस्तथागतान् पर्षन्मण्डलानद्राक्षुः । ये च तेषु लोक-
धातुषु सर्वजगत्पुपन्नाः सत्त्वांस्तान्शेषानद्राक्षुस्तांश्च लोकधातून्ना-
विभक्तितानपश्यन् । यानि च तेषु लोकधातुषु परमाणुरजांसि तान्यपि 20
गणनायोगेन प्रजानन्ति स्म । ये च तेषां सत्त्वानां नानारत्नमयान्
भवनविमानपरिभोगांस्तानपि पश्यन्ति स्म । तेषां च तथागतानां
स्वराङ्गसमुद्रानश्रोषुः । तां च धर्मदेशनां नानापदव्यञ्जननिरुक्तिमन्त्र-
नामसंज्ञाभिराजानन्ति । तेषां च सत्त्वानां चित्तेन्द्रियाशयान् व्यवलो-
कयन्ति स्म । दश च पूर्वान्तोऽपरान्तजातिपरिवर्ताननुस्मरन्ति स्म । 25
तेषां च तथागतानां दश धर्मचक्रनिरुक्तिनिर्हारानवतरन्ति स्म । दश-

र्द्धिविकुर्वितविहारान् दशादेशनानयनिर्हारान् दशानुशास्तिपदनिर्हारा-
 नवतरन्ति स्म । तेषां च तथागतानां दशप्रतिसंविन्नयाभिनिर्हारा-
 नवतरन्ति स्म । सहप्रतिलम्भादस्य समाधेर्दशबोधिचित्ताङ्गसहस्राणि
 परिनिष्पादयन्ति स्म । दशसमाधिसहस्रान्यवक्रामन्ति स्म । दशपार-
 5 मिताङ्गसहस्राणि विशोधयन्ति स्म । ते महावभासप्रतिलब्धा महाप्र-
 ज्ञामण्डलावभाषिता दशबोधिसत्त्वाभिज्ञाः प्रतिलभन्ते स्म । तान् मृदु-
 सूक्ष्माभिज्ञाङ्कुरप्रतिलब्धान् बोधिचित्तोत्पाददृढप्रतिष्ठितान् मञ्जुश्रीः
 कुमारभूतः समन्तभद्रायां बोधिसत्त्वचर्यायां समादाप्य प्रतिष्ठापया-
 मास ॥ ते समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रतिष्ठिता महाप्रणिधानसमुद्रान-
 10 वतीर्याभिनिर्हरन्ति स्म । ते महाप्रणिधानसागराभिनिर्हृतया चित्त-
 विशुध्या कायविशुद्धिं प्रतिलभन्ते स्म । कायविशुध्या कायलघुतां प्रति-
 लभन्ते स्म । यया कायविशुध्या कायलघुतया तान्यभिज्ञामुख्यानि
 विपुलीकुर्वन्ते च्युतागासिनोरभिज्ञाः प्रत्यलभन्ते । येनाभिज्ञाप्रतिला-
 भेन मञ्जुश्रियश्च कुमारभूतस्य पादमूलान्न चलन्ति । दशसु च दिक्षु
 15 सर्वतथागतकायमेघानभिनिर्हरन्ति स्म । सर्वबुद्धधर्मपरिनिष्पत्तये ॥

अथ खलु मञ्जुश्रीकुमारभूतस्तान् भिक्षूननुत्तरायां सम्यक्संबो-
 धौ प्रतिष्ठाप्यानुपूर्वेण जनपदचर्यां चरन् येन दक्षिणापथे धन्याकरं
 नाम महानगरं तेनोपजगामोपेत्य धन्याकरस्य महानगरस्य पूर्वेण वि-
 चित्रसारध्वजव्यूहं नाम महावनषण्डं पूर्वबुद्धाध्युषितचैत्यं तथागताधि-
 20 ष्ठितं सत्त्वपरिपाकायानन्तक्षेत्रानुरवितनामनिर्घोषं यत्र भगवता पूर्वं
 बोधिसत्त्वचर्यां चरतानेके दुष्करपरित्यागाः परित्यक्ताः । यस्मिन् पृ-
 थिवीप्रदेशे सततसमितं देवनागयक्षाऽन्यर्वासुरगरुडकिंनरमहोरगमनु-
 ष्यामनुष्ठाः पूजां प्रत्युत्सुकास्तत्र वासमुपगतः सार्धं सपरिवारेण तत्र
 मञ्जुश्रीः कुमारभूतो धर्मधातुनयप्रभासं नाम सूचान्तं प्रकाशयामास ।
 25 दशसूचान्तकोटीनियुतशतसहस्रप्रसन्नवन्तस्य संप्रकाशयतो महासमुद्राद-
 नेकानि नागकोटीनियुतशतसहस्राण्युपसंक्रान्तानि ते तं धर्मनयं श्रुत्वा

नागगतिं विजुगुप्सन्तस्तथागतगुणान् स्पृहयन्तो नागगतिं विवर्त्य देव-
मनुष्योपपत्तिं परिगृह्णन्ति स्म ॥ तत्र दशनागसहस्राण्यवैवर्तिकान्य-
भूवन्ननुत्तरायाः सम्यक्संबोधेस्तस्य तं धर्मं देशयतः कालान्तरेणानन्त-
मध्यसत्त्वधातुर्विनयंगतस्तृभिर्यानिः ॥

अश्रोषुर्धन्याकरमनुष्या मञ्जुश्रीः कुमारभूत इदं धन्याकरं नग-
रमनुप्राप्तः । इहैव विचित्रसारध्वजव्यूहे चैत्ये विहरतीति ॥ श्रुत्वा च
पुनरुपासकोपासिकादारकदारिका महाप्राज्ञोपासकश्रेष्ठिपूर्वगमाः प्रत्येकं
पञ्चशतपरिवारा धन्याकरानगरान्विष्क्रम्य येन मञ्जुश्रीः कुमारभूतस्ते-
नोपसंक्रान्तस्तत्र महाप्राज्ञोपासकः सुदत्तेन चोपासकेन सार्धं वसुदत्तेन
च पुण्यप्रभेण च यशोदेवेन च सोमश्रिया च सोमनन्दिना च सुम-
तिना च महामतिना च राहुलभद्रेण च भद्रश्रिया चोपासकेन सार्ध-
मेतत्प्रमुखैः पञ्चभिरुपासकशतैः परिवृतः पुरस्कृतः येन मञ्जुश्रीः कुमा-
रभूतस्तेनोपसंक्रम्य मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य मञ्जुश्रियं
कुमारभूतं त्रिःप्रदक्षिणीकृत्यैकान्ते न्यषीदत् ॥

तत्र महाप्राज्ञा नामोपासिका सुप्रभया चोपासिकया सार्धं सुगा-
त्रया च भद्रया च भद्रश्रिया च चन्द्रप्रभासया च केतुप्रभया च श्रीभ-
द्रया च सुलोचनया चोपासिकया सार्धमेतत्प्रमुखैः पञ्चभिरुपासिका-
शतैः परिवृता पुरस्कृता येन मञ्जुश्रीः कुमारभूतस्तेनोपसंक्रम्य मञ्जु-
श्रियः कुमारभूतस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य मञ्जुश्रियं कुमारभूतं त्रिः-
प्रदक्षिणीकृत्यैकान्ते न्यषीदत् ॥

तत्र सुधनश्रेष्ठिदारकः सुव्रतेन च श्रेष्ठिदारकेन सार्धं सुशीलेन
च स्वाचारेण च सुविक्रामिणा च सुचिन्तिना च सुमतिना च सुबुद्धिना
च सुनेत्रेण च सुबाहुना च सुप्रभेण च श्रेष्ठिदारकेण च सार्धमेतत्प्रमुखैः
पञ्चभिः श्रेष्ठिदारकशतैः परिवृतः पुरस्कृतो येन मञ्जुश्रीः कुमारभूतस्ते-
नोपसंक्रम्य मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य मञ्जुश्रियं
कुमारभूतं त्रिःप्रदक्षिणीकृत्यैकान्ते न्यषीदत् ॥

तत्र सुभद्रादारिका महाप्राज्ञस्य गृहपतेर्दुहिता भद्रया च दारि-
कया सार्धमभिरामवर्तया च दृढमत्या श्रीभद्रया च ब्रह्मदत्तया श्रीप्रभया
च सुप्रभया दारिकया सार्धमेतत्प्रमुखैः पञ्चभिर्दारिकाशतैः परिवृता पुर-
स्कृता येन मञ्जुश्रीः कुमारभूतस्तेनोपसंक्रम्य मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्य पादौ
५ शिरसाभिवन्द्य मञ्जुश्रियं कुमारभूतं त्रिःप्रदक्षिणीकृत्यैकान्ते न्यषीदत् ॥

अथ खलु मञ्जुश्रीः कुमारभूतो धन्याकरान्नगरात्ताः स्त्रीपुरुष-
दारकदारिकाः संनिपतिताः संनिषणा विदिता यथाशयं संदर्शनाधि-
पत्येनाभिभूय महामैत्र्याधिपत्येन प्रह्लाद्य महाकरुणाधिपत्येन धर्मदेशना-
मभिनिर्हृत्य ज्ञानाधिपत्येन चित्ताशयान् प्रविचिन्त्य महाप्रतिसंविदा

१० धर्ममुपदेष्टुकामः सुधनं श्रेष्ठिदारकमवलोकयामास । सुधनः खलु पुनः
श्रेष्ठिदारकः केन कारणेनोच्यते सुधन इति ॥ सुधनस्य खलु श्रेष्ठिदा-
रकस्य समनन्तरावक्रान्तस्य मातुः कुक्षौ तस्मिन् गृहे सप्तरत्नाङ्कुराः
प्रादुर्भूताः समन्ताद्गृहस्य सुविभक्तास्तेषां च रत्नाङ्कुराणामधः सप्तमहा-
निधानानि यतस्ते रत्नाङ्कुराः समुत्पत्य धरणितलमभिनिर्भिद्याभ्युक्षताः
१५ सुवर्णस्य रूप्यस्य वैडूर्यस्य स्फटिकस्य लोहितमुक्तेरस्मर्गस्य मुसार-
गत्वस्य सप्तमस्य रत्नस्य । सर्वदा सर्वाङ्गप्रत्यङ्गैः परिपूर्णो दशानां मा-
सानामभ्ययोज्जातस्तदा तानि सप्तमहानिधानानि सप्तहस्तायामविस्तार
ऊर्ध्वाधःप्रमाणानि धरणितलादभ्युक्ष्य विवृत्तानि विरोचन्ति भ्राजन्ते
स्म ॥ पञ्चरत्नभाजनशतानि तस्मिन् गृहे प्रादुर्भूतानि नानारत्नमयानि

२० यदुत सर्पिभाजनानि तैलभाजनानि मधुभाजनानि नवनीतभाजनानि
प्रत्येकं च सर्वोपकरणपरिपूर्णानि यदुत वज्रभाजनानि सर्वगन्ध-
परिपूर्णानि सुगन्धभाजनानि नानावस्त्रपरिपूर्णानि शिलाभाजनानि
नानाभक्त्यभोज्यरसरसाग्रपरिपूर्णानि मणिभाजनानि नानारत्नपरिपू-
र्णानि सुवर्णभाजनानि रूप्यवर्णपरिपूर्णानि रूप्यभाजनानि सुवर्ण-
२५ वर्णचूर्णपरिपूर्णानि सुवर्णरूप्यभाजनानि वैडूर्यमणिरत्नपरिपूर्णानि
स्फटिकभाजनानि मुसारगत्वपरिपूर्णानि मुसारगत्वभाजनानि स्फटि-

करत्नपरिपूर्णानि अश्मगर्भभाजनानि लोहितमुक्तापरिपूर्णानि लोहित-
मुक्ताभाजनानि अश्मगर्भपरिपूर्णानि ज्योतिर्ध्वजमणिरत्नभाजनानि उ-
दकप्रसादकमणिरत्नपरिपूर्णानि उदकप्रसादकमणिरत्नभाजनानि ज्योति-
र्ध्वजमणिरत्नपरिपूर्णानि । एतत्प्रमुखानि पञ्चरत्नभाजनशतानि सहजा-
तस्य खलु सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य गृहे सर्वकोशकोष्ठागारेषु धनधान्य- 5
हिरण्यसुवर्णविविधरत्नवर्षाण्यभिप्रवर्षितानि तस्य नैमित्तिकैर्ब्राह्मणैर्मा-
तापितृभ्यां ज्ञातिवर्गेण च विपुलसमृद्धिरस्य जातमात्रस्य गृहे प्रादुर्भू-
तेति सुधनः सुधन इति नामधेयं कृतम् । सुधनः खलु श्रेष्ठिदारकः
पूर्वजिनकृताधिकरो ऽवरोपितकुशलमूल उदाराधिमुक्तिकः कल्याण-
मित्रानुगताशयो ऽनवद्यकायवाञ्छनस्कर्म्मसमुदाचारो बोधिसत्त्वमार्गपरि- 10
शोधनप्रयुक्तः सर्वज्ञताभिमुखो भाजनीभूतो बुद्धधर्माणामाशयगगन-
परिशुद्धो ऽसङ्गबोधिचित्तपरिनिष्पन्नः ॥

अथ खलु मञ्जुश्रीः कुमारभूतः सुधनं श्रेष्ठिदारकमवलोक्य
प्रतिसंमोदते स्म ॥ धर्मं चास्य देशयामास यदुत सर्वबुद्धधर्मानारभ्य
सर्वबुद्धधर्मसमुदयावाप्तिमारभ्य सर्वबुद्धानन्ततामारभ्य सर्वबुद्धपरंपराव- 15
तारमारभ्य सर्वबुद्धपर्षन्मण्डलविशुद्धिमारभ्य सर्वबुद्धधर्मचक्रनिर्वाणव्यूह-
मारभ्य सर्वबुद्धरूपकायलक्षणानुव्यञ्जनविशुद्धिमारभ्य सर्वबुद्धधर्मकायप-
रिनिष्पत्तिमारभ्य सर्वबुद्धसरस्वतिव्यूहमारभ्य सर्वबुद्धप्रभामण्डलव्यूहवि-
शुद्धिमारभ्य सर्वबुद्धसमतामारभ्य धर्मं देशयामास ॥

अथ खलु मञ्जुश्रीः कुमारभूतः सुधनं श्रेष्ठिदारकं तं च महा- 20
जनकायं धर्मकथया संदर्श्य समादाप्य समुत्तेज्य संप्रहर्षयित्वानुत्तरायां
सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पाद्य पूर्वकुशलमूलं संस्मार्य धन्याकरो महानगरे
यथाशयानां सत्त्वानां धर्मदेशनाधिष्ठानं प्रतिप्रश्रभ्य प्रक्रान्तः ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्य सका-
शादिदमेवंरूपं बुद्धगुणमाहात्म्यं श्रुत्वानुत्तरसम्यक्संबोध्यभिलाषपरमः 25
पृष्ठतः पृष्ठतो ऽनुबद्धो मञ्जुश्रियं कुमारभूतं गाथाभिरभ्यष्टावीत ॥

- तत्रोत्तमभावत अहं महामते बोधि प्रस्थितु हिताय देहिनाम् ।
 तत्र निश्चयु अनन्तगोचरो यो ममा भवति तं शृणोहि मे ॥ १ ॥
 नन्दितोयं परिखावरोपितं मानदर्पप्राकार उच्छ्रितम् ।
 सर्वसत्त्वगतिद्वारमापितं तत्पुं नृभव नायकं महत् ॥ २ ॥
 मोहविद्यतिमिरावगुणितं रागदोषशिखिना प्रतापितम् ।
 मारईश्वरवशंगताः सदा यत्र बालअबुधाभिनिश्रिताः ॥ ३ ॥
 नृपाशनिगडैः सुदामिता मायाशठियखिलैः खिलीकृताः ।
 संशयाविमतिअन्धलोचना मिथ्यपृथिवीपथेन प्रस्थिताः ॥ ४ ॥
 ईर्ष्यमात्सर्यं सदा सुदामिताः प्रेततिर्यन्तरकाक्षणेगताः ।
 जातिव्याधिजरा मृत्युपीडिताः संभ्रमन्ति गतिचक्रमोहिताः ॥ ५ ॥
 तेष त्वं कृपविशुद्धमण्डलं ज्ञानरश्मिकिरणप्रभंकरः ।
 क्लेशसागरक्षयार्थमुद्गतसूर्यभूत अवभासयाहि मे ॥ ६ ॥
 मैत्रभावनसुपूर्णमण्डला पुण्यज्योत्स्नकिरणा सुखं दद ।
 सर्वसत्त्वभवनैरुदागता पूर्णचन्द्रसदृशा प्रभास मे ॥ ७ ॥
 सर्वशुक्लबलकोश संभृता धर्मधातुगगनेन सज्जसे ।
 धर्मचक्ररतनं पुरोजवा राजभूत अनुशासयाहि मे ॥ ८ ॥
 बोधियानप्रणिधीपराक्रमा पुण्यज्ञानविपुला समार्जिता ।
 सर्वसत्त्वहितयाभिप्रस्थिता सार्थवाह परिपालयाहि मे ॥ ९ ॥
 क्षान्तिसारदृढवर्मवर्मिता ज्ञानखड्गकरुणायताभुजा ।
 मारमण्डलरणस्मि आमुखे शूरभूत अभिवाहयाहि मे ॥ १० ॥
 धर्ममेरुशिखरे समाश्रिता अप्सरोवरसमाधिनिवृता ।
 क्लेशराहुअसुरप्रमर्दना शक्रभूत अवलोकयाहि मे ॥ ११ ॥
 त्वं पुरे नृभव बालआलये क्लेशकर्मविनये विनिश्चित ।
 हेतुभूमिगतिचक्रसंभ्रमे दीपभूत गति दर्शयाहि मे ॥ १२ ॥
 दुर्गतीगत पथाद्विवर्तना सृंगतीगतपथाविशोधन ।
 सर्वलोकगतिवोतिसंक्रमा मोक्षद्वारमुपनामयाहि मे ॥ १३ ॥

नित्यत्रात्मसुखसंज्ञसंघतं वितथग्राहपिथनासुपोषितम् ।
 सत्यज्ञानबलतीक्ष्णचक्षुषा मोक्षद्वारु विवराहि मे लघु ॥ १४ ॥
 सत्यवीतथपथेषु कोविदा मार्गज्ञानविधिषू विशारदः ।
 सर्वमार्गं विनये विनिश्चिता बोधिमार्गमुपदर्शयाहि मे ॥ १५ ॥
 सम्यदृष्टि तलभूमि संस्थिता सर्वबुद्धगुणतोयवर्धिता ।
 बुद्धधर्मगुणपुष्पवर्षणा बोधिमार्गमुपदर्शयाहि मे ॥ १६ ॥
 यामतीतजिन यामनागता प्रत्युत्पन्नजिन भास्करांश्चर्यान् ।
 सत्त्वधारसुगतान् दिशंगतांस्तान् पि दर्शयहि मार्गदेशक ॥ १७ ॥
 कर्मयन्त्रविधिषु विशारदा धर्मयानरथयन्त्रकोविदा ।
 ज्ञानयानविधिषु विनिश्चिता बोधियानमुपदर्शयाहि मे ॥ १८ ॥
 प्रार्थना प्रणिधिचक्रमण्डलं क्षान्ति वज्रकृप अक्षसंस्थितम् ।
 श्रद्ध ईष गुणरत्न चित्रितं बोधियानमभिरोहयाहि मे ॥ १९ ॥
 सर्वधारणविशुद्धमण्डलं मैत्रकूटच्छदनं स्वलंकृतम् ।
 घण्टमालप्रतिसंविदं शुभं अग्रयानमुपसंहराहि मे ॥ २० ॥
 ब्रह्मचर्यशयनाभ्यलंकृतं स्त्रीसमाधिनयुतैः समाकुलम् ।
 धर्मदुन्दुभिरुताभिनिनादितं यानराज्यमुपनामयाहि मे ॥ २१ ॥
 संग्रहैश्चतुर्भिः कोश अक्षयं ज्ञानरत्नगुणहारलंकृतम् ।
 दामहीवरवरसंघतं यानश्रेष्ठमुपदर्शयाहि मे ॥ २२ ॥
 त्यागरश्मि शुभमण्डलप्रभे शीलचन्दनकृपानुलपने ।
 क्षान्तिशल्यदृढसंधिसंहते अग्रयान लघु स्थापयाहि मे ॥ २३ ॥
 सर्वसत्त्ववितयानिवर्तिये ध्यानपञ्जर समाधि उच्छ्रिते ।
 प्रज्ञपायसमयोग बाहते धर्मयानि प्रवरे स्थपेहि मे ॥ २४ ॥
 प्रणिधिचक्रगतिचक्रशोधनं धर्मधारण दृढं महातलम् ।
 ज्ञानयन्त्रसुकृतं सुनिष्ठितं धर्मयानमभिरोहयाहि मे २५ ॥
 तत्समन्तचरि भद्रशोधितं सत्त्ववेक्षसविलम्बविक्रमम् ।
 सर्वतः शुभचरी पराक्रमं ज्ञानयानमुपनामयाहि मे ॥ २६ ॥

तद्वृद्धं वजिरसारसंस्थितं ज्ञानमार्यं सुकृतं सुनिष्ठितम् ।

॥ ४९ ॥ सर्वआवरणसंप्रच्छेदनं भद्रयानमभिरोहयाहि मे ॥ २७ ॥

तद्विशालममलं जगत्समं सर्वसत्त्वशरणं सुखावहम् ।

॥ ५० ॥ धर्मधातु विपुलं विरोचनं बोधियानमभिरोहयाहि मे ॥ २८ ॥

५ तत्प्रवृत्ति दुःखस्तन्प्रच्छेदनं कर्मक्लेशरजचक्रशोधनम् ।

सर्वमारपरवादमर्दनं धर्मयानमभिरोहयाहि मे ॥ २९ ॥

तत्समन्तादिज्ञानगोचरं धर्मधातुगगनं विग्रहणम् ।

॥ ५१ ॥ सर्वसत्त्व अभिप्रायपूरणं धर्मयानमभिवाहयाहि मे ॥ ३० ॥

तद्विशुद्धगगनामिताक्षयं दृष्टिविद्यतमदृष्टिनिर्मलम् ।

१० ॥ ५२ ॥ सर्वसत्त्व उपकार संस्थितं धर्मयानमभिरोहयाहि मे ॥ ३१ ॥

तन्महा अनिल वेग वेगितं प्रणिधिवायु बललोकधारणम् ।

॥ ५३ ॥ सर्वशान्तिपुरभूमिस्थापनं धर्मयानमभिरोहयाहि मे ॥ ३२ ॥

तन्महामहितलाचलोपमं करुणवेगबलभारवाहितम् ।

ज्ञान संपजगतोपजीवितं अग्रयानमभिरोहयाहि मे ॥ ३३ ॥

१३ तद्रविं यथ जगोपजीवितं संग्रहं विपुलरश्मिमण्डलम् ।

॥ ५४ ॥ धारणीवरविशुद्धि सुप्रभं ज्ञानसूर्यमुपदर्शयाहि मे ॥ ३४ ॥

तद्वनेकबहुकल्प शिक्षितं सर्वहेतुनयभूमिकोविद ।

ज्ञानवज्रदृढमार्यं देहि मे येन संस्कृतपुरं विदार्यते ॥ ३५ ॥

यत्र ते विपुलज्ञानसागरे शिक्षिता अतुलबुद्धिसागराः ।

२० ॥ ५५ ॥ सर्वबुद्धगुणसिक्तसंपदा साधु तन्मम वदार्य कीदृशम् ॥ ३६ ॥

यत्र ते समभिरूढचक्षुषा ज्ञानराजमकुटाभ्यलंकृता ।

धर्मपट्टवरवज्रशीर्षया धर्मराजनगरं विलोकय ॥ ३७ ॥

अथ मञ्जुश्रीः कुमारभूतो नागावलोकितेनावलोक्य सुधनं

श्रेष्ठिदारकमेतदवोचत् ॥ साधु साधु कुलपुत्र यस्त्वमनुत्तरायां सम्य-

२५ कसंबोधौ चित्तमुत्पाद्य कल्याणमित्राण्यनुब्रूयासि बोधिसत्त्वचर्यां

परिप्रष्टव्यां मन्यसे बोधिसत्त्वमार्गं परिपूरयितुकामः । एष हि कुल-

पुत्रादिरेष निष्पन्दः सर्वज्ञतापरिनिष्पत्तये यदुत कल्याणमित्राणां सेवनं
भजनं पर्युपासनम् ॥ तस्मात्तर्हि कुलपुत्रापरिखिन्नेन ते भवितव्यं कल्या-
णमित्रपर्युपासनतायै ॥ सुधन आह ॥ यदार्यं विस्तरेण कथं बोधिस-
त्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यं कथं बोधिसत्त्वेन
बोधिसत्त्वचर्या प्रारब्ध्या कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां चरितव्यं 5
कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्या परिपूरयितव्या कथं बोधिसत्त्वेन बोधि-
सत्त्वचर्या परिशोधयितव्या कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यावतर्तव्या
कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याभिनिर्हर्तव्या कथं बोधिसत्त्वेन बोधि-
सत्त्वचर्यानुसर्तव्या कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याध्यालम्बितव्या कथं
बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्या विस्तर्य कथं बोधिसत्त्वस्य परिपूर्णं भवति 10
समन्तभद्रचर्यामण्डलम् ॥ अथ खलु मञ्जुश्रीः कुमारभूतः सुधनं श्रेष्ठि-
दारकं गाथाभिरभ्यभाषत ॥

साधु शुभपुण्यसागर यो हि त्वमुपागतो मम सकाशम् ।

विपुलकृपकरणमानस पर्येषसे ऽनुत्तमां बोधिम् ॥ १ ॥

सर्वजगन्मोक्षार्थं विपुलां प्रणिधिसि चारीकामसमाम् ।

भेष्यसि जगतस्त्यागं एष नया बोधिचर्यायाः ॥ २ ॥

ये बोधिसत्त्व सुदृढा अखिन्नमनसः संसारि ते चरि ।

समन्तभद्रां लभते अपराजीतां असङ्गां हि ॥ ३ ॥

पुण्यप्रभपुण्यकेतुपुण्याकरपुण्यसागरविशुद्धिम् ।

यत्त्वं समन्तभद्रां प्रणिधिसि स चारिक जगदर्थम् ॥ ४ ॥

अमितानननन्तमध्यान् द्रक्ष्यसि बुद्धान् दशदिशि लोके ।

तेषां च धर्ममेघान् धारयितासि स्मृतिबलेन ॥ ५ ॥

सत्त्वं जिनान् दशदिशि पश्यन्नपि येषु बुद्धक्षेत्रेषु ।

तेषु प्रणिधानसागर शोधिष्यसि बोधिचर्यायाम् ॥ ६ ॥

ये एत नय समुद्रानवतीर्ण स्थित्व बुद्धभूमी ये ।

ते भोन्ति सर्वदर्शी शिक्षन्तो लोकनाथानाम् ॥ ७ ॥

त्वं सर्वक्षेत्रप्रसरे क्षेत्ररजःसमांश्चरित्व बहुकल्पान् । यतो मर्त्योऽप्यु-
 चर्या समन्तभद्रां स्पृशिश्वि शिवां प्रसर बोधिम् ॥८॥ इति तत्त्व-
 चरित्व कल्पसागर अनन्तमध्य अशेषक्षेत्रेषु । तत्त्वसागरमो-
 परिपूरित्व प्रणिधी समन्तवरभद्रचर्यायाम् ॥९॥ इति तत्त्व-
 प्रेक्षस्व सत्त्वनयुताञ्छुत्वा तव प्रणिधि प्रीतिसंजाता । तत्त्वो-
 ये बोधिप्रार्थयन्ते समन्तभद्रेण ज्ञानेन ॥१०॥ इति तत्त्व-
 अथ खलु मञ्जुश्रीः कुमारभूत इमा गाथा भाषित्वा सुधनं श्रेष्ठि-
 दारकमेतदवोचत् ॥ साधु साधु कुलपुत्र यस्त्वमनुत्तरायै सम्यक्सं-
 बोधये चित्तमुत्पाद्य बोधिसत्त्वचर्यां परिगवेषितव्यां मन्यसे ॥ दुर्लभास्ते-
 10 कुलपुत्र सत्त्वा ये ऽनुत्तरायै सम्यक्संबोधये चित्तमुत्पादयन्ति । अतस्ते
 दुर्लभतमाः सत्त्वा ये ऽनुत्तरायै सम्यक्संबोधये चित्तमुत्पाद्य बोधिसत्त्व-
 चर्यां परिगवेषन्ते तेन हि कुलपुत्र भूतकल्याणमित्रेषु निश्चयप्राप्तेन
 बोधिसत्त्वेन भवितव्यं सर्वज्ञज्ञानप्रतिलम्भाय । अपरिखिन्नमानसेन भवि-
 तव्यं कल्याणमित्रपर्येष्टिषु । अतृप्तेन भवितव्यं कल्याणमित्रदर्शनेषु प्रद-
 15 क्षिणग्राहिणा ते भवितव्यं कल्याणमित्रानुशासनीष्वप्रतिहतेन भवितव्यं
 कल्याणमित्रोपायकौशल्यचरितेषु ॥ अस्ति कुलपुत्रेहैव दक्षिणापथे रा-
 मावर्तन्तो नाम जनपदस्तत्र सुग्रीवो नाम पर्वतस्तत्र मेघश्रीर्नाम भिक्षुः
 प्रतिवसति तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां
 शिक्षितव्यं कथं प्रयोक्तव्यं कथं बोधिसत्त्वचर्यां प्रारब्ध्या कथं बोधिस-
 20 त्वचर्यायां चरितव्यं कथं बोधिसत्त्वचर्यां परिपूरयितव्या कथं परिशो-
 धयितव्या कथमवर्तयितव्या कथमभिनिर्हर्तव्या कथमनुसर्तव्या कथमध्या-
 लम्बितव्या कथं विस्तारयितव्या कथं बोधिसत्त्वस्य परिपूर्णं भवति
 समन्तभद्रचर्यामण्डलं स ते कुलपुत्र कल्याणमित्रः समन्तभद्रचर्याम-
 ण्डलमुपदेक्ष्यति ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तुष्ट उदय आत्मम-
 25 नाः प्रमुदितः प्रीतिसौमनस्यजातो मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्य पादौ शिर-
 साभिवन्द्य मञ्जुश्रियं कुमारभूतमनेकशतसहस्रकृतः प्रदक्षिणीकृत्याने-

कशतसहस्रकृत्वो ऽवलोक्य कल्याणमित्रप्रेमानुगतचित्तः कल्याणमि-
त्रादर्शनमसहमानो ऽश्रुमुखो रुदन मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्यान्तिका-
त्प्रक्रान्तः ॥ १ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽनुपूर्वेण येन रामावरान्तो जन-
पदस्तेनोपजगामोपेत्य रामावरान्ते जनपदे विचरन् पूर्वकुशलमूलसंभवो-
दारकर्माधिष्ठानमनो ऽभिरुचितान् भोगान् परिभुञ्जानो येन सुग्रीवः
पर्वतस्तेनोपसंक्रम्य सुग्रीवं पर्वतमभिरुह्य मेघश्रियं भिक्षुमनुगवेषमाणः
पूर्वां दिशं निर्ययौ । एवं दक्षिणां पश्चिमोत्तरामुत्तरपूर्वां पूर्वदक्षिणां
दक्षिणपश्चिमां पश्चिमोत्तरामपि दिशं निर्ययौ मेघश्रियं भिक्षुमनुगवे- 10
षमाण ऊर्ध्वतो ऽप्यवलोकयति स्म । अधस्तादपि स सप्ताहस्यात्यया-
न्मेघश्रियं भिक्षुमपश्यदन्यतमस्मिन्पर्वतशिखरोत्सङ्गे चङ्क्रम्यमानं स येन
मेघश्रीर्भिक्षुस्तेनोपसंक्रम्य मेघश्रियो भिक्षोः पादौ शिरसाभिवन्द्य मेघ-
श्रियं भिक्षुं प्रदक्षिणीकृत्य पुरतः प्राञ्जलीस्थितैतदवोचत् ॥ यत्खल्वार्य
जानीयान्मयानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जाने कथं 15
बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यं कथं बोधि-
सत्त्वचर्या प्रारब्धव्या कथं बोधिसत्त्वचर्यायां चरितव्यं कथं बोधिसत्त्व-
चर्या परिपूरयितव्या कथं परिशोधयितव्या कथमवतर्तव्या कथमभिनि-
र्हर्तव्या कथमनुसर्तव्या कथमध्यालम्बितव्या कथं विस्तारयितव्या कथं
बोधिसत्त्वस्य परिपूर्णं भवति समन्तभद्रचर्यामण्डलम् । श्रुतं च मे आर्यो 20
बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति तद्वदतु मे आर्यः कथं बोधि-
सत्त्वा निर्यान्पनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ ॥ एवमुक्ते मेघश्रीर्भिक्षुः सुधनं
श्रेष्ठिदारकमेतदवोचत् ॥ साधु साधु कुलपुत्र यस्त्वमनुत्तरायां सम्यक्संबो-
धौ चित्तमुत्पाद्य बोधिसत्त्वचर्यां परिपृच्छसि दुष्करं ह्येतत्कुलपुत्र परम-
दुष्करं यदुत बोधिसत्त्वचर्यापरिमार्गणं बोधिसत्त्वगोचरपरिमार्गणं बो- 25
धिसत्त्वनिर्याणविशुद्धिपरिमार्गणं बोधिसत्त्वमार्गविशुद्धिपरिमार्गणं बो-

धिसत्त्वचर्यावैपुल्यविशुद्धिपरिमार्गणं बोधिसत्त्वाभिज्ञानिर्हारविशुद्धि-
 परिमार्गणं बोधिसत्त्वविमोक्षसंदर्शनं बोधिसत्त्वलोककृपाप्रचारसंदर्शनं
 बोधिसत्त्वयथाशयजगदनुवर्तनं बोधिसत्त्वसंसारनिर्वाणमुखसंदर्शनं बो-
 धिसत्त्वानां संस्कृतासंस्कृतदोषभयानुलेपविचारपरिमार्गणम् ॥ अहं
 5 कुलपुत्र अधिमुक्तिबलाधिपतेयता चक्षुर्मतिश्रद्धानयविशुद्ध्या अपराङ्मु-
 खज्ञानलोकावभासेन समन्ताभिमुखावलोकनया समन्तविषयाप्रतिह-
 तेन दर्शनेन सर्वावरणविगतेन विपश्चिना कौशल्येन समन्तचक्षुर्विष-
 यपरिशुद्धया शरीरविशुद्ध्या सर्वदिक्स्रोतःप्रसराभिमुखप्रणतेन कायप्रणा-
 मकौशल्येन सर्वबुद्धधर्ममेघसंधारणेन धारणीबलेन सर्वदिक्क्षेत्राभिमु-
 10 खांस्तथागतान्पश्यामि यदुत पूर्वस्यां दिश्येकं तथागतं पश्यामि । द्वावपि
 दशापि बुद्धशतमपि बुद्धसहस्रमपि बुद्धशतसहस्रमपि बुद्धकोटीमपि बुद्ध-
 कोटीशतमपि बुद्धकोटीसहस्रमपि बुद्धकोटीशतसहस्रमपि बुद्धकोटीनि-
 युतशतसहस्रमपि यावदपरिमाणानप्रमेयानसंख्येयानचिन्त्यानतुल्यान-
 समन्तानसीमाप्राप्तानमाप्याननभिलाप्यानपि तथागतान्पश्यामि । जम्बू-
 15 द्वीपपरमाणुरजःसमानपि तथागतान्पश्यामि चतुर्द्वीपकलोकधातुपरमा-
 णुरजःसमानपि साहस्रद्विसाहस्रत्रिसाहस्रमहासाहस्रबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजः-
 समानपि तथागतान्पश्यामि दशबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानपि तथागता-
 न्पश्यामि । शतबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानपि बुद्धक्षेत्रसहस्रपरमाणुरजः-
 समानपि बुद्धक्षेत्रशतसहस्रपरमाणुरजःसमानपि बुद्धक्षेत्रकोटीपरमाणुर-
 20 जःसमानपि बुद्धक्षेत्रकोटीशतपरमाणुरजःसमानपि बुद्धक्षेत्रकोटीसहस्र-
 परमाणुरजःसमानपि बुद्धक्षेत्रकोटीशतसहस्रपरमाणुरजःसमानपि बुद्ध-
 क्षेत्रकोटीनियुतशतसहस्रपरमाणुरजःसमानपि यावदनभिलाप्यबुद्धक्षेत्र-
 परमाणुरजःसमानपि तथागतान्पश्यामि । यथा पूर्वस्यां दिक्षेवं दक्षि-
 णायां पश्चिमायामुत्तरायामुत्तरपूर्वायां पूर्वदक्षिणायां दक्षिणपश्चिमा-
 25 यां पश्चिमोत्तरायामध ऊर्ध्वं दिश्येकमपि तथागतं पश्यामि । यावदन-
 भिलाप्यानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानपि तथागतान्पश्यामि ॥

एकैकस्यां दिश्यनुविलोकयन्नानावर्णास्तथागतान्यश्यामि नानासंस्था-
नान्नानाविकुर्वितान्नानावृषभितां विक्रीडितान् विचित्रपर्षन्मण्डलव्यू-
हाननेकवर्णाननेकवर्णरश्मिजालावभासमुक्तान् विविधबुद्धक्षेत्रविशुद्धि-
भवनव्यूहान्नानाविधायुःप्रमाणविशुद्धान् यथाशयजगद्विज्ञापनान् वि-
विधाभिसंबोधिविशुद्धिमुखविकुर्वितान् बुद्धर्षभसिंहनादविनिर्दितांस्तथा-
गतान् पश्यामि ॥ अस्याहं कुलपुत्र समन्तमुखं सर्वारम्बणविज्ञप्ति-
समवसरणालोकायां बुद्धानुस्मृतेर्लाभी किं मया शक्यं बोधिसत्त्वाना-
मनन्तज्ञानमण्डलविशुद्धानां चर्यां ज्ञातुं गुणा वा वक्तुं ये ते समन्ता-
वभासमण्डलबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धाः सर्वतथागतमण्डलसर्वबुद्धक्षेत्र-
भवनविशुद्धिव्यूहाभिमुखपश्यन्तया ये ते सर्वजगत्समारोपितबुद्धानुस्मृ-
तिमुखप्रतिलब्धा यथाशयजगद्विज्ञप्तिरथागतदर्शनविशुद्धा ये ते दश-
बलसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धा दशतथागतबलाप्रमाणानुसर-
णतया ये ते धर्मसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धा धर्मश्रवणाकार-
सर्वतथागतकायमेघावलोकनतया ये ते दिग्विरोचनगर्भबुद्धानुस्मृति-
मुखप्रतिलब्धाः सर्वदिक्समुद्रेषसंभिन्नबुद्धसमुद्रावतरणतया ये ते दशदि-
क्प्रवेशबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धाः सूक्ष्मावलम्बनसर्वतथागतविकुर्वितवृ-
षभितावतरणतया ये ते कल्पसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धा
अविरहितसर्वकल्पतथागतदर्शनविज्ञप्ता ये ते कालसमारोपितबुद्धानु-
स्मृतिमुखप्रतिलब्धाः सर्वकालतथागतकालदर्शनसंवासाविजहनतया ये
ते क्षेत्रसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धाः सर्वबुद्धक्षेत्राभ्युद्गतानभिभू-
तबुद्धकायदर्शनविज्ञप्ता ये ते अर्धसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धाः
स्त्र्यध्वतथागतमण्डलस्वचित्ताशयसमवसरणतया ये ते आरम्बणसमा-
रोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धाः सर्वारम्बणतथागतपरंपरासमुदागमद-
र्शनविज्ञप्ता ये ते शान्तसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धा एकक्षणा-
सर्वलोकधातुषु सर्वतथागतपरिनिर्वाणविज्ञप्ता ये ते विगमसमारोपित-
बुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धा एकदिवसे सर्वावासेषु सर्वतथागतप्रक्रमणवि-

ज्ञाया ये ते विपुलसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धा एकैकतथागत-
 धर्मधातुपर्यङ्कपरिस्फुटबुद्धशरीरविज्ञाया ये ते सूक्ष्मसमारोपितबुद्धानुस्मृ-
 तिमुखप्रतिलब्धा एकवालपथेनानभिलाष्यबुद्धोत्पादारागणावतरणतया
 ये ते व्यूहसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धा एकक्षणे सर्वलोकधातु-
 5 ष्वभिसंबोधिविकुर्वितसंदर्शनविज्ञाया ये ते कार्यसमारोपितबुद्धानुस्मृति-
 मुखप्रतिलब्धाः सर्वबुद्धोत्पादधर्मचक्रविकुर्वितज्ञानावभासप्रतिलाभतया
 ये ते समारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धाः स्वचित्ताशयदर्शनसर्वतथागत-
 प्रतिभासप्राप्ता ये ते कर्मसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धाः सर्वजगद्य-
 थोपचितकर्मप्रतिबिम्बसंदर्शनतया ये ते विकुर्वितसमारोपितबुद्धानुस्मृति-
 10 मुखप्रतिलब्धा अशेषसर्वधर्मधातुनलिनीपद्मपरिस्फुटविपुलबुद्धविकुर्वित-
 दर्शनसमन्तदिगभिमुखविज्ञाया ये ते गगनसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुख-
 प्रतिलब्धास्तथागतबिम्बमेघरचितधर्मधातुगगनोल्लोकनतया ॥ गच्छ कुल-
 पुत्रायमिहैव दक्षिणापथे सागरमुखो नाम दिक्प्रत्युद्देशस्तत्र सागरमेघो
 नाम भिक्षुः प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधि-
 15 सत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ स ते कुलपुत्र कल्याणमित्रं
 परिदोषयिष्यति । कुशलमूलसंभारहेतुं समवतारयिष्यति । विपुलां सं-
 भारभूमिं संजनयिष्यति । विपुलं कुशलमूलवेगबलं संवर्णयिष्यति विपुलं
 बोधिचिह्नं संभारहेतुं जनयिष्यति विपुलं महायानावभासहेतुमुपस्तम्भ-
 यिष्यति विपुलं पारमितासंभारबलं प्रभावयिष्यति विपुलं चर्यासाग-
 20 रावतारनयं परिशोधयिष्यति विपुलं प्रणिधानमण्डलं विशोधयिष्यति
 विपुलं समन्तमुखनिर्याणव्यूहं संवर्धयिष्यति विपुलं महाकरुणाबलं
 प्रवर्धयिष्यति ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको मेघश्रियो भिक्षोः पादौ
 शिरसाभिवन्द्य मेघश्रियं भिक्षुमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्यावल्लो-
 क्य च मेघश्रियो भिक्षोरन्तिकात्प्रक्रान्तः ॥२॥

25 अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तां कल्याणमित्रानुशासनीमनु-

विचिन्तयंस्तं लोकमनुस्मरंस्तं बोधिसत्त्वविमोक्षं विचारयंस्तं बोधिसत्त्व-
समाधिनयमनुमार्जंस्तं बोधिसत्त्वसागरनयमवलोकयंस्तं बुद्धमण्डलमभि-
मुखमधिमुच्यमानस्तां बुद्धदर्शनदिशमभिलषंस्तं बुद्धसमुद्रमनुविचिन्त-
यंस्तां बुद्धपरंपरामनुस्मरंस्तं बुद्धनयानुगममनुगच्छंस्तं बुद्धगगनमनुविलो-
कयन्नुपूर्वेण येन सागरमुखं दिक्प्रत्युद्देशो येन च सागरमेघो भिक्षुस्ते= 5
नोपसंक्रम्य सागरमेघस्य भिक्षोः पादौ शिरसाभिवन्द्य सागरमेघं भिक्षु-
मनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य सागरमेघस्य भिक्षोः पुरतः प्राञ्जली-
स्थित्वैतदवोचत् ॥ अहमार्यानुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंप्रस्थितो ऽनुत्तरं
ज्ञानसागरमवतर्तुकामो न च जाने कथं बोधिसत्त्वा विवर्तन्ते लोकव-
शादवर्तन्ते तथागतवंशे उत्तरन्ति संसारसागरादवतरन्ति सर्वज्ञज्ञानसा- 10
गरमुच्चलन्ति बालपृथग्जनभूमेः संपद्यन्ते तथागतकुले विवर्तन्ते संसार-
स्रोतसः प्रवर्तन्ते बोधिसत्त्वचर्यास्रोतसि निवर्तन्ते संसारसागरगतिच-
क्रादावर्तन्ते बोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानचक्रे प्रमर्दन्ति सर्वमारमण्डलं द्योत-
यन्ति सर्वबुद्धमण्डलप्रभवं शोषयन्ति तृष्णासागरं विवर्धयन्ति महाक-
रुणातोयं पिबन्ति सर्वाक्षणापायदुर्गतिविनिपातद्वाराणि विवृण्वन्ति 15
स्वर्गनिर्वाणद्वारं विनिर्भिदन्ति वैधातुकनगरकपाटं त्रिवृण्वन्ति सर्वज्ञता-
पुरद्वारकपाटं विजहन्ति सर्वोपकरणतृष्णामुत्पादयन्ति सर्वजगत्संग्रह-
प्रणिधिम् ॥ एवमुक्ते सागरमेघो भिक्षुः सुधनं श्रेष्ठितारकमेतदवोचत् ।
साधु साधु कुलपुत्र यत्त्वयानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं
न हि कुलपुत्रानवरोपितकुशलमूलानां सत्त्वानां बोधाय चित्तमुत्पद्यते 20
समन्तमुखकुशलावभासप्रतिलब्धानामुपायगर्भमार्गसमाधिज्ञानालोका-
वभासितानां विपुलपुण्यसागरसंभूतसंभाराणां सर्वशुक्लोपचयाप्रतिप्रश्र-
ब्धानां सर्वकल्याणमित्रोपस्तब्धोपायापरिखिन्नानां कायजीवितानपेक्षाणां
सर्ववस्तूद्ग्रहविगतानामनिम्नोन्नतपृथिवीसमचित्तानां प्रकृतिकृपास्नेहानुग-
तानां सर्वभवगतिसंवासाभिमुखानां तथाविषयाभिलाषिणां सत्त्वानां 25
बोधाय चित्तमुत्पद्यते ॥ यदुत महाकरुणाचित्तं सर्वसत्त्वपरित्राणाय

महामैत्रोचितं सर्वजगत्समयोगतायै सुखचितं सर्वजगद्दुःखस्कन्धव्युपशम-
नाय हितचितं सर्वाकुशलधर्मविनिवर्तनतायै दयाचितं सर्वभयारक्षायै
असङ्गचितं सर्वावरणविनिवर्तनतायै विपुलचितं सर्वधर्मधातुस्फुरणतायै अ-
नन्तचित्तमाकाशधातुसमवसरणसमतानुगमाय विमलचितं सर्वतथागतद-
र्शनविज्ञप्तयै विशुद्धचितं अध्वावशेषज्ञानस्फुरणतायै ज्ञानचितं सर्वाव-
रणज्ञानविनिवर्तनतायै सर्वज्ञज्ञानसागरावतरणतायै ॥

अहं कुलपुत्र पूर्णानि द्वादशवर्षाणीह सागरमुखे दिक्प्रत्युद्देशे
विहरामि । इमं महासागरमारम्बणीकृत्यामुखीकृत्य यदुत महासागरस्य
विपुलाप्रमाणतामनुविचिन्तयन् विमलप्रसन्नतां च गम्भीरदुरवगाहतां
१० चानुपूर्वनिम्नसुस्थितां चानेकरत्नाकरविचित्रितां च वारिस्कन्धाप्रमाणतां
चाचिन्योदारवर्णविमात्रतां चानन्तभूतावासतां च विचित्रोदारप्राणाधि-
वासनतां महामेघप्रतिच्छन्नतां चान्तरापूर्णतां चानुविचिन्तयन् तस्य मम
कुलपुत्रैवं भवत्यस्ति न पुनरन्यः कश्चिदिह लोके यो ऽस्मान्महासागरा-
द्विपुलतरश्च विस्तीर्णतरश्चाप्रमाणतरश्च गम्भीरतरश्च विचित्रतरश्च तस्य
१५ मम कुलपुत्रैवं योनिशश्चिन्तामनसिकारप्रयुक्तस्य महासागरस्याधस्ता-
न्महापद्मं प्रादुरभूदपराजितमणिरत्नेन्द्रनीलमणिवज्रदण्डं महावैडूर्यमणि-
रत्नावतंसकं जाम्बूनदसुवर्णविमलविपुलपद्मं कालानुसारिचन्दनकालिका-
व्यूहमश्मगर्भरत्नकेसरोपेतसागरविपुलविस्तीर्णप्रमाणं दशसुरेन्द्रशतसहस्र-
संधारितदण्डगर्भं दशमणिरत्नशतसहस्रविचित्ररत्नजालसंछन्नं दशनागेन्द्र-
२० शतसहस्रगन्धोदकमेघाभिप्रवर्षितं दशगरुडेन्द्रशतसहस्रमुखप्रलम्बितपट्टम-
णिदामहारं दशकिंनरेन्द्रशतसहस्रहितचित्तसंप्रेक्षितं दशमहोरगेन्द्रशतस-
हस्रमुखप्रणतोपचारं दशराक्षसेन्द्रशतसहस्रप्रणतकायाभिपूजितं दशगन्ध-
वेन्द्रशतसहस्रविचित्रतूर्यसंगीतिस्तुतोपचितं दशदेवेन्द्रशतसहस्रदिव्यपुष्प-
गन्धमाल्यधूपविलेपनचूर्णचीवरच्छत्रध्वजपताकामेघाभिप्रवर्षितं दशब्रह्मे-
२५ न्द्रशतसहस्रमूर्धप्रणतोपचारं दशशुद्धावासकायिकदेवताशतसहस्रकृताञ्ज-
लिपुटनमस्कृतं दशचक्रपरिवर्तमनुजेन्द्रशतसहस्रसप्तरत्नप्रत्युद्गताभिपूजितं

दशसागरदेवताशतसहस्राभ्युद्गतनमस्कृतं दशज्योतीरसमणिरत्नशतसहस्र-
 श्मिव्यूहावभासितं दशपुण्यशुद्धमणिरत्नशतसहस्रसुनिश्चितविन्यस्तोपशो-
 भितं दशवैरोचनमणिरत्नशतसहस्रविमलगर्भं दशश्रीमणिरत्नशतसहस्रम-
 हाश्रीप्रतापनं दशविचित्रकोशमणिरत्नशतसहस्रानन्तावभासितं दशज-
 म्बूधजमणिरत्नशतसहस्रसुपरिगृहीतस्थितप्राप्तोपशोभितं दशवज्रसिंहम-
 णिरत्नशतसहस्रापराजितव्यूहं दशसूर्यगर्भमणिरत्नशतसहस्रोदारोत्तप्तोप-
 चितं दशरुचिरमणिरत्नशतसहस्रविविधवर्णोपचारं दशचिन्ताराजमणिर-
 त्नशतसहस्राक्षयव्यूहप्रभोज्ज्वलितं तच्च महापद्मं तथागतलोकोत्तरकुशल-
 मूलनिर्जातं बोधिसत्त्वाश्रयसंप्रस्थितं सर्वदिगभिमुखं विज्ञपनं मायागत-
 धर्मनिर्यातं निरामगन्धकर्मसंभूतमरणार्धमनयव्यूहं स्वप्नसमधर्मतासमुदा-
 चारमनभिसंस्कारधर्मनयमुद्रितमसङ्गधर्मनयानुगतं समन्ताद्दशदिक्कुलध-
 र्मधातुस्फरणं बुद्धविषयप्रभावभासनाकुलं यस्य न शक्यमसंख्येयैरपि कल्प-
 शतसहस्रैराकारगुणं संस्थानवर्णव्यूहपर्यन्तो ऽधिगन्तुं तच्च महापद्मं तथा-
 गतकायपर्यङ्कपरिस्फुटं परिपूर्णं पश्यामि तं च तथागतकायमित उपादाय
 यावद्भवायपरमं पश्यामि तस्य च तथागतस्याचिन्त्यमानसव्यूहं पश्यामि ।
 अचिन्त्यपर्वन्मण्डलव्यूहानचिन्त्यान् प्रभामण्डलव्यूहानचिन्त्यां लक्षणसंप-
 दमचिन्त्यामनुव्यञ्जनचित्रतामचिन्त्यां बुद्धवृषभितामचिन्त्यं बुद्धविकुर्वितम-
 चिन्त्यां तथावर्णविशुद्धिमचिन्त्यामवलोकितमूर्धितामचिन्त्यां प्रभूतजिह्वां
 पश्यामि । अचिन्त्यान् बुद्धसरस्वतीव्यूहाञ्छृणोमि । अचिन्त्यां बलाप्रमा-
 णतामचिन्त्यां वैशारद्यव्यूहविशुद्धिमचिन्त्यं प्रतिसंविद्धलाभिनिर्हारमनुग-
 ष्यामि । अचिन्त्यं पूर्वबोधिसत्त्वचर्यासमुदागममनुस्मरामि । अचिन्त्य-
 मभिसंबोधिविकुर्वितं पश्यामि । अचिन्त्यं धर्ममेघाभिनिगर्जितमचिन्त्यं
 समन्तदर्शनाविज्ञप्ताश्रयव्यूहं शृणोमि । अचिन्त्याप्रमाणां वामदक्षिणेन
 शरीरविभक्तिमचिन्त्यां सत्त्वार्थकायपरिप्राप्तिं पश्यामि ॥

स च मे तथागतो दक्षिणं पाणिं प्रसार्य शिरसं परिमार्ज्य
 समन्तनेत्रं नाम धर्मपर्यायं सर्वतथागतविषयं बोधिसत्त्वचर्याप्रभावनं

सर्वधर्मधातुतलप्रभेदावभासनसर्वधर्ममण्डलसमवसरणावभासनं सर्वक्षे-
 चमण्डलाकारविशुद्धालोकं सर्वपरप्रवादिमण्डलविकिरणं सर्वमारकलिप्रम-
 र्दनं सर्वसत्त्वधातुसंतोषणं सर्वसत्त्वचित्तगहनावभासनं सत्त्वयथाशयवि-
 ज्ञपनं सर्वसत्त्वेन्द्रियचक्रपरिवर्तप्रभासनं प्रकाशयति । तं चाहं समन्त-
 नेत्रधर्मपर्यायमुद्गृह्णामि संधारयामि प्रवर्तयाम्युपनिधायामि । एवंरु-
 पेणोद्गृहेण यस्य लिख्यमानस्य महासमुद्राप्सकन्धप्रमाणा च मणिः सु-
 मेरुपर्वतराजमात्रकलमसंचयः क्षयं ब्रजेन च तस्य धर्मपर्यायस्य एकै-
 कस्मात्पर्वतादेकैकस्माद्धर्मद्वारादेकैकस्माद्धर्मनयादेकैकस्माद्धर्मयोनेः ए-
 कैकस्माद्धर्मपदप्रभेदात्क्षय उपलभ्येत न जननं वा पर्यादानं वा पर्य-
 वस्थानं वा पर्यन्तं निष्ठा वा ॥ इति हि कुलपुत्र पूर्णानि द्वादश-
 वर्षाण्यहमिमं समन्तनेत्रं धर्मपर्यायमुद्गृहीतवानेवंरूपेणोद्गृहेण यदेकं
 दिवसेनासंख्येयान् परिवर्तान् पर्यवप्नोमि श्रुतोद्गृहणधारण्यलोकाव-
 भासेनासंख्येयान् परिवर्तानवतरामि । शान्तमुखधारण्यलोकावभासे-
 नासंख्येयान् परिवर्तान् समवसराम्यनन्तार्वतधारण्यलोकावभासेना-
 संख्येयान् परिवर्तान् विभावयामि प्रतिचिनोमि भूम्यवचारणानुगम-
 धारण्यलोकावभासेनासंख्येयान् परिवर्तान् पर्याददामि । तेजोवती-
 धारण्यलोकावभासेनासंख्येयान् परिवर्तान् अभिनिर्हरामि पञ्चव्यू-
 हधारण्यलोकावभासेनासंख्येयान् परिवर्तान् संप्रकाशयामि स्वरवि-
 विक्तधारण्यलोकावभासेनासंख्येयान् परिवर्तान् प्रतिभजामि । गग-
 नगर्भधारण्यलोकावभासेनासंख्येयान् परिवर्तान् प्रविस्तरामि । ज्यो-
 तिषकूटधारण्यलोकावभासेनासंख्येयान् परिवर्तान् परिसंस्थापयामि
 सागरगर्भधारण्यलोकावभासेन ये च मे केचित्सत्त्वा उपसंक्रामन्ति ॥
 पूर्वस्यां दिशो देवा वा देवेन्द्रा वा नागा वा नागेन्द्रा वा यक्षा वा
 यक्षेन्द्रा वा असुरा वासुरेन्द्रा वा गरुडा वा गरुडेन्द्रा वा महोरगा वा
 महोरगेन्द्रा वा मनुष्या वा मनुष्येन्द्रा वा ब्रह्माणो वा ब्रह्मेन्द्रा वा
 तान् सर्वाननैव समन्तनेत्रतथागतबोधिसत्त्वचर्यावभासधर्मपर्याये प्रति-

ष्ठापयामि निवेशयामि सर्वेषां च तेषामेव समन्तनेत्रं धर्मपर्यायं रो-
चयामि निरूपयामि परिदीपयामि संवर्णयामि संदर्शयामि विभजा-
मि विस्तारयाम्युत्तानीकरोमि विवरामि प्रमुञ्चास्यवभासयामि यथा
पूर्वस्यां दिशि एवं दक्षिणायाः पश्चिमाया उत्तराया उत्तरपूर्वायाः
पूर्वदक्षिणाया दक्षिणपश्चिमायाः पश्चिमोत्तराया अध ऊर्ध्वायाश्च दिशः ।
ये केचित्सत्त्वा उपसंक्रामन्ति पूर्ववत् ॥ एतमहं कुलपुत्रैकं धर्मपर्यायं
जानामि किं मया शक्यं बोधिसत्त्वानां चर्यां ज्ञातुं गुणा वा वक्तुं
सर्वबोधिसत्त्वचर्यासमुद्रावतीर्णानां परिशुद्धप्रणिध्यनुगमेन सर्वप्रणिधान-
सागरावतीर्णानां सर्वकल्पसंवासाव्यवच्छेदाय सर्वसत्त्वसंसारवतीर्णानां
यथाशयचर्यानुवर्तनतायै सर्वजगच्चित्तसागरावतीर्णानां अज्ञानविज्ञप्तः
सर्वगुणसागरावतीर्णानां असङ्गदशबलज्ञानावलोकसंजननतायै सर्वसत्त्वे-
न्द्रियसागरावतीर्णानां परिपाचनविनयकालानतिक्रमणतायै सर्वक्षेत्रसा-
गरावतीर्णानां सर्वक्षेत्रविशुद्धिप्रणिध्यभिनिर्हारेण सर्वबुद्धसागरावतीर्णा-
नां तथागतपूजोपस्थानप्रणिधिबलेन सर्वधर्मसागरावतीर्णानां ज्ञानवि-
ज्ञप्त्या सर्वगुणसागरावतीर्णानां प्रतिपत्त्यनुगमेन सर्वजगन्मत्तसागराव-
तीर्णानां सर्वमन्त्रेषु धर्मचक्रप्रवर्तनाभिनिर्हरणतायै ॥ गच्छ कुलपुत्राय-
मिहैव दक्षिणापथे इतः षष्ठियोजनैः सागरतीरं नाम लङ्कापथं तत्र
सुप्रतिष्ठितो नाम भिक्षुः प्रतिवसति तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधि-
सत्त्वेन महासत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यां परिशोधयितव्या ॥ अथ खलु सुधनः
श्रेष्ठिदारकः सागरमेघस्य भिक्षोः मादौ शिरसाभिवन्द्य सागरमेघं भि-
क्षुमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्यावलोक्य सागरमेघस्य भिक्षोरन्ति-
कात्मक्रान्तः ॥ ३ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तां कल्याणमित्रानुशासनीं तं च
समन्तनेत्रं धर्मपर्यायमनुस्मरंस्तच्च तथागतविकुर्वितमनुविचिन्तयंस्तं च
धर्मपदव्यञ्जनमेघान् धारयंस्तं च धर्ममुखसागरानवतरंस्तं च धर्मविधि-

स्थानान् प्रशान्तेर्यामथान् ऋषिगणानिश्चरित्वोपर्यन्तरीक्षे बुद्धवर्णानु-
दीरयमानान् धर्मशब्दं सुश्रावयमानान् बुद्धघोषं निश्चारयमानान्
बोधिसत्त्वसंघं संदर्शयमानान् ब्रह्मचर्यं संप्रवर्णयमानान् गुप्तेन्द्रियतायां
सत्त्वान्नियोजयमानान्निःस्वभावार्थं प्ररूपयमानान् ज्ञानार्थलोकं प्रतिष्ठा-
पयमानान् लौकिकशस्त्रविधिं प्रणयमानान् सर्वज्ञज्ञाननिर्याणमार्ग-
विधिं प्रदर्शयमानान् अनुपूर्वक्रियायां सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान् दश-
दिशः स्फुरित्वा गच्छतो ऽपश्यत् ॥

द्वाभ्यां पार्श्वाभ्यां सर्वलोकप्रवृत्तिसंख्या अचिन्त्यानेकशरीरसं-
स्थाननागकन्या निश्चरित्वाचिन्यं नागविकुर्वितं संदर्शयमानाः । अचि-
न्यसुगन्धमेघालंकारं गगनतलमधितिष्ठमाना अचिन्त्यपुष्पमेघालंकारैः
सर्वगगनतलमलंकुर्वतीः अचिन्त्यमाल्यमेघालंकारैः सर्वमाकाशधातुं व्यूह-
यमाना अचिन्त्यरत्नच्छत्रमेघालंकारैः सर्वधर्मधातुं संछादयमाना अचि-
न्त्यरत्नध्वजमेघालंकारम् अचिन्त्यरत्नपताकामेघालंकारम् अचिन्त्यरत्नप-
ताकाविचित्ररत्नाभरणमेघवर्षालंकारम् अचिन्त्यानन्तमहामणिरत्नमेघ-
प्रवर्षणालंकारम् अचिन्त्यरत्नहारविचित्रकुसुममेघप्रवर्षणालंकारम् अ-
चिन्त्यरत्नासनपर्यङ्कनिषखबोधिसत्त्वबुद्धधर्ममेघप्रवर्षणालंकारम् अचिन्त्य-
दिव्यरत्नाभरणमेघाप्सरोगणधर्मसंगीतिरुतघोषमेघप्रवर्षणालंकारम् अ-
चिन्त्यमुक्ताजालालंकृतारत्नपद्मोर्ध्वकेसरसर्वरत्नराजचूर्णमेघवर्षविकिरणा-
लंकारम् अचिन्त्यरत्नमकुटमेघसर्वमणिरत्नविभूषितानन्तरश्मिमेघप्रवर्ष-
णालंकारम् अचिन्त्यदेवकायमेघपुष्पमाल्यच्छत्रध्वजपताकालंकारम् अ-
चिन्त्याम्बरमेघोन्नतकायकृताञ्जलिपुटसुवर्णपुष्पविकिरणप्रमुक्तपुटकोशस-
र्वतथगतगुणवर्णस्तुतिमेघनिगर्जितप्रवर्षणालंकारं गगनतलमधितिष्ठमा-
नाः सर्वरत्नवर्णेर्गन्धकूटमेघैरुदारधूपपटलमेघैश्च सर्वतथागतपर्वन्मण्डला-
नि संछादयमानाः सर्वलोकधातुप्रसरानलंकुर्वतीः सर्वसत्त्वानि ग्रहर्षय-
माणाः सर्वबुद्धान् पूजयमानाः क्षणे क्षणे धर्मधातुं स्फुरमाणाः सुधनः
श्रेष्ठिदारको ऽपश्यत् ॥

उरस्तः श्रीवत्सादसंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानसुरेन्द्रान्निश्च-
रित्वा अचिन्त्यासुरमायाविकुर्वितानि प्रदर्शयमानान् महाजलधरान्
संक्षोभयमानान् लोकधातुशतसहस्राणि संप्रकम्पयमानान् सर्वशैलेन्द्र-
राजान् संघत्तयमानान् सर्वदेवभवनानि संप्रकम्पयमानान् सर्वमारम-
ण्डलानि जिह्मीकुर्वमाणान् सर्वमारसैन्यं प्रमर्दयमानान् सर्वलोकमद-
मानदर्पान् प्रभञ्जयमानान् प्रदुष्टचित्तान्निवार्य प्रसादयमानान् विहिं-
साचित्तान् प्रतिनिवारयमाणान् सत्त्वानामकुशलान् धर्मानुपशमयमा-
नान् क्लेशपर्वतान् विकिरयमाणान् रणसंयामानुपशमयमानान् विवि-
धासुरमायाविकुर्वितविक्रीडितैः सत्त्वान् संवेजयमानान् पापादुद्देजयमा-
नान् संसारादुच्चासयमानान् सर्वभवगतिभ्य उच्चाल्यानिकेते निवेशय-
मानान् बोधिचित्ते सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान् बोधिसत्त्वानां बोधि-
सत्त्वचर्यां विशोधयमानान् बोधिसत्त्वान् पारमितासु प्रतिष्ठापयमानान्
बोधिसत्त्वभूमिष्ववतारयमाणान् बोधिसत्त्वानां बुद्धधर्मनयावभासं जन-
यमानान् नानाधर्मनयव्यवस्थानैश्चित्तक्षणे चित्तक्षणे धर्मधातुं स्फुरमा-
णानपश्यत् सुधनः श्रेष्ठिदारकः ॥

पृष्ठवंशादसंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान्श्रावकप्रत्येकबुद्धका-
यान्निश्चरित्वा श्रावकप्रत्येकबुद्धवैनयिकानां सत्त्वानामात्माभिनिविष्टानां
निरात्मतां निःसत्त्वतामुदीरयमानान् शाश्वताभिनिविष्टानां सर्वसंस्का-
रानित्यतां परिदीपयमानान् रागचरितानामशुभभावनां द्वेषचरितानां
मैत्रीं मोहचरितानामिदं प्रत्ययताप्रतीत्यसमुत्पादमुदीरयमानान् समभा-
गचरितानां ज्ञानविषयसंप्रयुक्तं धर्मनयमभिद्योतयमानान् विषयाभिर-
तानामनालयतां कथयमानान् शान्तौ निकेताशयतानां प्रणिधिविशेष-
मभिरोचयमानान् सर्वदिक्परिवर्तमुखेषु सर्वधर्मनयसागरपरिवर्तमुखानि
सर्वसत्त्वार्थक्रियामभिद्योतयतो धर्मधातुं स्फुरयमाणानपश्यत् सुधनः
श्रेष्ठिदारकः ॥

अंसकूटाभ्यामसंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान्यक्षराक्षसेन्द्रान्नि-

श्रित्वा नानासंस्थानविकृतशरीरान्नानावर्णारोहपरिणाहान्नानेर्याथप-
 विकल्पान्नानायानाभिरूढान्नानापरिवारपरिवृत्तान्स्रजधातुपरिपालनप्र-
 युक्तान्नानाप्रभावभासप्रयुक्तान्नानाघोषनिर्घोषनिगर्जितान्नानोपायाभिनि-
 हरैरसंभिन्नैः समन्तादिग्विदिग्गगनं स्फुरमाणान्सर्वसत्त्वकुशलचर्यारक्षा-
 5 यै सर्वार्यमण्डलरक्षायै सर्वबोधिसत्त्वपरिग्रहाय सर्वसम्यग्गतसम्यक्प्रति-
 पन्नपरिपालनाय वज्रपाणिकर्मणा सर्वबुद्धोपस्थानपूजाविधानतायै वि-
 निपतितानां सत्त्वानां सर्वापायगतिविनिवर्तनतायै सर्वलोकसर्वव्याध्या-
 द्युपद्रवभयोपशमनाय प्रयुक्तान्स्रजार्थक्रियालोकपरिपालनोत्सुकान्पुण्य-
 ज्ञानसंभारचक्रं परिपूरयमाणान्धर्मचक्रमनुप्रवर्तयमानान्परवादिचक्रं नि-
 10 गृह्यमाणान्सर्वधर्मधातुं स्फुरमाणान्सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽपश्यत् ॥

उदारादसंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान्किंनरेन्द्रानसंख्येयकिंनरे-
 न्द्रकन्याशतसहस्रपरिवारानसंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमाश्च गन्धर्वेन्द्रान-
 संख्येयगन्धर्वेन्द्रकन्याशतसहस्रपरिवारान्निश्चरित्वासंख्येयदिव्यतूर्यशतसहस्र-
 संगीतिसंप्रभणितधर्मस्वभावोपसंहितानि बुद्धस्तोत्रायुदीरयमानान्बोधि-
 15 चिह्नं परिदीपयमानान्बोधिसत्त्वचर्यां संवर्णयमानान्सर्वाभिसंबोधिमुखा-
 न्यभिष्टव्यमानान्सर्वधर्मचक्रमुखान्यवगाहयमानान्सर्वविकुर्वितमुखान्यभिरो-
 चयमानान्सर्वपरिनिर्वाणमुखानि परिदीपयमानान्सर्वबुद्धशासनमुखानि
 संपरिगृह्यमानान्सर्वसत्त्वमुखानि संप्रहर्षयमानान्सर्वबुद्धक्षेत्रमुखानि परि-
 शोधयमानान्सर्वधर्ममुखान्यभिद्योतयमानान्सर्वावरणमुखानि विनिवर्तय-
 20 मानान्सर्वकुशलमूलमुखानि संजनयमानान्धर्मधातुं स्फुरयमाणान्सुधनः
 श्रेष्ठिदारको ऽपश्यत् ॥

मुखद्वारादसंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् सप्तरत्नचतुरङ्गबल-
 कायपरिवारान् चक्रवर्तिनो निश्चरित्वा महात्यागरश्मिव्यूहान् प्रमञ्च-
 मानान् सर्वरत्नाकारानुत्सृज्यमानान् सर्वमणिरत्नाकारान् विश्राणय-
 25 मानान्दरिद्रान्सधनीकुर्वाणान् प्राणिवधाह्लोकं विनिवर्तयमानान्मैत्रीचि-
 ह्ने सत्त्वान्संनियोजयमानानदत्तादानाद्विवेचयमानान्स्वलंकृतासंख्येयक-

न्याकोटीनियुतशतसहस्राणि प्रतिपादयमानान् काममिथ्याचाराद्विच्छे-
 दयमानान् ब्रह्मचर्ये प्रतिष्ठापयमानान् मृषावादाद्विनिवर्तयमानान्
 असंविवादपरमतायां नियोजयमानान् पिशुनवचनाद्विनिवर्तयमानान्
 परमसंग्रहप्रयुक्तं घोषमुदीरमानान् परुषवचनाल्लोकं विनिवर्तयमानान्
 मनोज्ञश्लक्ष्णां वाचमुदीरयमानान् अनर्थाधर्मोपसंहितादवज्ञप्रलापात्
 सञ्चान् विनिवर्तयमानान् गम्भीरार्थपदप्रभेदविनिश्चये संनियोजयमा-
 नान् सर्ववचनदोषेभ्यो लोकं विनिवर्तयमानान् कर्तृणावज्ञवाचमुदीर-
 यमानान् हृदयमलं लोके उपहरमाणान् अल्पेच्छतासंतुष्टिपरमतायां
 सञ्चान्नियोजयमानान् व्यापादाल्लोकं विनिवर्तयमानान् परसंततिप्रसा-
 दने संनियोजयमानान् सर्वदृष्टिजालं लोके उद्धरमाणान् सर्वविमति-
 प्राकारान् विकिरयमाणान् सर्वसंदेहकूटान् प्रपातयमानान् सर्वसंश-
 यविचिकित्सातिमिरमपनयमानान् धर्मप्रविचयं लोके प्रविभजमानान्
 इदंप्रत्ययताप्रतीत्यसमुत्पादमुदीरयमानान् स्वभावसत्यनये सञ्चान्नियोज-
 यमानान् सर्वावरणानि विनिवर्तयमानानावरणनये अवतारयमाणान्
 बुद्धार्थनयमुद्योतयमानान् दशदिशो धर्मधातुं स्फुरमाणान् सुधनः श्रे-
 ष्ठिदारको उपश्यत् ॥

नयनाभ्यामसंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानि सूर्यमण्डलशतस-
 हस्राणि निश्चरित्वा सर्वमहानिरयानवभासमानानि महान्धकारं लोके
 विधमन्ति मोहतिमिरं सञ्चानामपनयमानानि । शीतनरकापायगतानां
 सञ्चानां शीतदुःखं प्रशमयमानानि । मृन्मयेषु क्षेत्रेषु वदातवर्णां प्रभां
 प्रमुञ्चमानानि । सुवर्णमयेषु क्षेत्रेषु वैडूर्यवर्णां प्रभां प्रमुञ्चमानानि । वै-
 डूर्यमयेषु क्षेत्रेषु सुवर्णवर्णां प्रभां प्रमुञ्चमानानि । रूप्यमयेषु क्षेत्रेषु
 सुवर्णवर्णां प्रभां प्रमुञ्चमानानि । सुवर्णमयेषु क्षेत्रेषु स्फटिकवर्णां प्रभां
 प्रमुञ्चमानानि । स्फटिकमयेषु क्षेत्रेषु सुवर्णवर्णां प्रभां प्रमुञ्चमानानि ।
 सुवर्णमयेषु क्षेत्रेषु मुसारगत्ववर्णां प्रभां प्रमुञ्चमानानि । मुसारगत्व-
 मयेषु क्षेत्रेषु सुवर्णवर्णां प्रभां प्रमुञ्चमानानि । लोहितमुक्तामयेषु क्षेत्रेषु

सुवर्णवर्णा प्रभां प्रमुच्चमानानि । सुवर्णमयेषु क्षेत्रेषु लोहितमुक्तावर्णा
 प्रभां प्रमुच्चमानानि । अश्मगर्भमयेषु क्षेत्रेषु सुवर्णवर्णा प्रभां प्रमुच्च-
 मानानि । सुवर्णमयेषु क्षेत्रेषु अश्मगर्भवर्णा प्रभां प्रमुच्चमानानि ।
 इन्द्रनीलमयेषु क्षेत्रेषु सूर्यगर्भमणिराजवर्णा प्रभां प्रमुच्चमानानि सूर्यग-
 5 र्भमणिराजशरीरेषु क्षेत्रेष्विन्द्रनीलमणिराजवर्णा प्रभां प्रमुच्चमानानि ।
 लोहितमुक्तामयेषु क्षेत्रेषु चन्द्रांशुजालमण्डलगर्भमणिराजवर्णा प्रभां प्र-
 मुच्चमानानि । चन्द्रांशुजालमण्डलगर्भमणिराजशरीरेषु क्षेत्रेषु लोहित-
 मुक्तावर्णा प्रभां प्रमुच्चमानानि । एकरत्नमयेषु क्षेत्रेषु नानारत्नवर्णा
 प्रभां प्रमुच्चमानानि । नानारत्नमयेषु क्षेत्रेष्वेकरत्नवर्णा प्रभां प्रमुच्चमा-
 10 नानि । एवं सर्वबोधिसत्त्वपर्वन्मण्डलेष्वपरिमाणसत्त्वकार्यप्रमुक्तानि स-
 र्वसत्त्वधर्मधातुं स्फुरमाणान्यपश्यत् सुधनः श्रेष्ठिदारकः ॥

भूविवरान्तराद् ऊर्णाकोशादसंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमाञ्छ-
 शाङ्क कायान्निश्चरित्वा सर्वदेवेन्द्रानभिभवमानान् कामरतिं सर्वलोके
 विनिवर्तयमानान् बुद्धदर्शनरतिमनुवर्तयमानानपरिमाणसत्त्वविनयप्रयु-
 15 क्तान् दशदिशो धर्मधातुं स्फुरमाणानपश्यत् ॥

ललाटादसंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान्महाब्रह्मणो निश्चरित्वा
 प्रशान्तेर्यापथान् ब्रह्मघोषमुदीरयमाणान् सर्वबुद्धानध्येषयमानान् सर्व-
 बुद्धानभिष्टवमानान् सर्वबोधिसत्त्वान् प्रहर्षयमाणानपरिमाणसत्त्वका-
 र्यप्रयुक्तान् दशदिशः सर्वधर्मधातुं स्फुरमाणान् सुधनः श्रेष्ठिदारको
 20 ऽपश्यत् ॥

शिरस्तो ऽसंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् बोधिसत्त्वान्निश्चरि-
 त्वा नानावर्णसंस्थानविभूषितशरीरता संदर्शयमानान् अनुव्यञ्जनविचि-
 त्रगात्रतां प्रभावयमानान् अनन्तमध्यप्रभामण्डलमेघान् प्रमुच्चमानान्
 सर्वबुद्धानां पूर्वबोधिसत्त्वचर्यामारभ्य दायकप्रतिग्राहवस्तुपरित्यागप्रका-
 25 रमेघान् सर्वरोमविवरभ्यो निश्चरयमाणान् नानापारमितासंप्रयुक्तान्
 पूर्वयोगसमुद्रान् संदर्शयमानान् दानचर्या लोकस्य संवर्णयमानान्

मात्सर्यमलं विनिवर्तयमानान् सर्वग्राहोत्सर्गे सत्त्वान्नियोजयमानान्
विचित्रसर्वरत्नालंकारालंकृतं लोकमधितिष्ठमानान् दानपारमितायां
सत्त्वान् प्रतिष्ठाप्य परिष्कारवशितायां प्रतिष्ठापयमानान् सर्वलक्षण-
गुणान् संवर्णयमानान् बुद्धलक्षणसंभवे हेतुमुपदिश्यमानानपश्यत् ।
असंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमांश्च बोधिसत्त्वान्निश्चरित्वा शीलपारमितां
संवर्णयमानान् सर्वबुद्धानां शीलपारमितासंप्रयुक्तान् पूर्वयोगसमुद्धान्
सर्वरोमविवरेभ्यः संदर्शयमानान् सर्वसत्त्वान् सर्वलोकगतिविषयेभ्यो
विमुखीकृत्य तथागतविषयाभिमुखीकुर्वाणान् कामलोकं विजुगुप्समा-
नान् विपर्यासपटलं लोके विकिरमाणान् वितथपरिकल्पान् प्रशम-
यित्वा बोधिसत्त्वशीलसंनियोजयमानान् महाकरुणाशीलं संवर्णयित्वा
तथागतशीलप्रतिलम्भाय बुद्धमार्गप्रतिपत्तिशीले सत्त्वान् प्रतिष्ठापय-
मानान् स्वप्नोपमां भवगतिं सत्त्वानां प्रभावयित्वा स्वप्रविधिसमवस-
रणतायै विषयपरिग्रहकेशवशितायां सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानानपश्यत् ॥
असंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमांश्च बोधिसत्त्वान्निश्चर्य सुवर्णवर्णच्छवितां
लोके ऽभिद्योतयमानान् अक्रोधानुपायासतायामखिलदुष्टाविनष्टाप्रति-
हतचित्तायां प्रतिष्ठापयमानान् सर्वतिर्यग्योनिगतिसमुच्छेदाय सर्वरोम-
मुखेभ्यः क्षान्तिपारमितासंप्रयुक्तांस्तथागतपूर्वयोगमेधान्निश्चारयमानान्
क्षान्तिबले सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान् धर्मवशितायां सत्त्वानवभासय-
मानानपश्यत् ॥ असंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमांश्च बोधिसत्त्वान्निश्च-
र्यानन्तबोधिसत्त्ववीर्यबलं संदर्शयमानान् सर्वज्ञतारम्भाविवर्त्यबलेन
सर्वश्रुतसागरपर्येष्टपरिखेदतां संवर्णयमानान् सर्वतथागतपूजोपस्थाने
सत्त्वान्नियोजयमानान् सर्वदुःखस्कन्धविनिवर्तनमहावीर्यारम्भे सत्त्वान्
प्रतिष्ठापयमानान् वीर्यपारमिताप्रतिसंयुक्तान् पूर्वयोगमेधान् सर्वश-
रीरान्निश्चारयमाणान् बोधिसत्त्ववीर्यपारमिताचर्यां संदर्शयमानान् कौ-
सोद्यपर्वतान् सत्त्वानां विकिरमाणान् वीर्यपारमितायां सत्त्वान् प्रति-
ष्ठापयमानान् कर्मवशितायां लोकं विनियोजयमानानधिष्ठानप्रयुक्ता-

सत्त्वान्

नपश्यत् ॥ असंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमांश्च बोधिसत्त्वान्निश्चरित्वा
 बोधिसत्त्वानुस्मृतिपथे सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान् सर्वावरणनिवरण-
 तिमिरं विधममानान् सर्वमदप्रमादान् सत्त्वान् विनिवर्तमानान् अप्र-
 मादधर्मे प्रतिष्ठापयमानान् स्तम्भसंरम्भमानध्वजान् प्रपातयमानान् बुद्ध-
 5 ध्यानाङ्गसागरमुदीयमानान् ध्यानपारमितायां लोके संवर्णयमानान्
 ध्यानपारमिताप्रतिसंयुक्तान् पूर्वयोगमेघान् सर्वरोमविवरेभ्यो निश्चा-
 रयमानान् चित्तवशितायां सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान् क्षणे क्षणे धर्म-
 धातुस्फरमाणानपश्यत् ॥ असंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमांश्च बोधिसत्त्वा-
 न्निश्चरित्वा बुद्धधर्मपर्येष्टिसंप्रयुक्तान् पूर्वयोगमेघान् सर्वरोमविवरेभ्यो
 10 निश्चरमानान् सर्वस्वराङ्गसागरहृतैः प्रज्ञापारमितामेघान्निगर्जमानान्
 सम्यग्दृष्टिविद्युतं निश्चारयमानान् धर्मस्वभावहृतघोषान् रवमाणान्
 आत्मदृष्टिपर्वतकूटानि सत्त्वानां प्रदारयमानान् सर्वदृष्टिशल्यानुद्धरमा-
 णान् काङ्क्षाविमतिविचिकित्सातिमिरं विधममानान् अधिमुक्तिवशितां सं-
 वर्णयमानांश्चित्तक्षणे चित्तक्षणे धर्मधातुं स्फरमाणानपश्यत् ॥ असंख्येय-
 15 बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमांश्च बोधिसत्त्वान्निश्चरित्वा सर्वबुद्धोपायकौशल्य-
 नयमण्डलं प्रभावयमानानुपायकौशल्यप्रतिसंयुक्तान् पूर्वयोगमेघान् स-
 र्वरोमविवरेभ्यो निश्चारयमाणानुपायकौशल्यचर्यां लोके प्रभावयमानान्
 महायाननिर्याणमभिद्योतयमानान् सर्वबुद्धमण्डलं संवर्णयमानान् सं-
 सारनिर्वाणासंभिन्नां बोधिसत्त्वचर्यां संवर्णयमानान् दर्शयमानान् बो-
 20 धिसत्त्वोपायकौशल्यपारमितायां सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान् सर्वबोधि-
 सत्त्वोपपत्तिवशितामण्डलं लोके निर्देशयमानांश्चित्तोत्पादे धर्मधातुं स्फ-
 रमाणानपश्यत् ॥ असंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमांश्च बोधिसत्त्वान्निश्च-
 रित्वा सर्वतथागतनामसमुद्रमेघान् सर्वरोमविवरेभ्यो निगर्जमानान् सर्व-
 बोधिसत्त्वप्रणिधानपारमितापरिशुद्धिसंप्रयुक्तान् पूर्वयोगमेघान् सर्वरो-
 25 ममुखमण्डलेभ्यः प्रमुञ्चमानान् प्रणिधानपारमितां संवर्णयमानान् सर्व-
 बोधिसत्त्ववशितासु सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान् अपरान्तकोट्यविडं महा-

प्रणिधानरथचक्रं सर्वधर्मानुसरणं सर्वक्लेशविनिवर्तनमज्ञानपर्वतविकिरणं
लोके प्रभावयमानान् नानाप्रणिधानविकुर्वितैश्चित्तक्षणे धर्मधातुं स्फुर-
यमाणानपश्यत् ॥ असंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमांश्च बोधिसत्त्वानिश्च-
रित्वा बोधिसत्त्वबलमवभासयमानान् बोधिसत्त्वबलपरिनिष्पत्तिरुतं
प्रमुञ्चमानान् बलपारमितापरिनिष्पत्तिसंभवपूर्वयोगमेघान् सर्वरोमवि- 5
वरेभ्यो निश्चरयमानान् सर्वमारपरप्रवाद्यनवमृद्यबलं संदर्शयमानान्
सर्वचक्रवाडवज्रपर्वतशरीरोपनिपातात्मभेद्यबलं प्रभावयमानान् सर्वक-
ल्पोद्वाहाग्निसागरसंवासशरीरानुपधातबलं संदर्शयमानान् गगनतले स-
र्वलोकधातुप्रसरपाणितलसंधारणबलतां संदर्शयमानान् चित्तक्षणे चित्त-
क्षणे ऋद्धिवशितायां सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान् धर्मधातुस्फुरणाप्रतिप्रश्न- 10
भ्यानपश्यत् ॥ असंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमांश्च बोधिसत्त्वान् निश्च-
रित्वा सत्त्वानां ज्ञानमण्डलं द्योतयमानान् ज्ञानपारमितापरिशुद्धिं संप्र-
युक्तान् पूर्वयोगमेघान् सर्वरोमविवरेभ्यः प्रमुञ्चमानान् सर्वबुद्धगुणज्ञा-
नाभिज्ञावतीं ज्ञानभूमिं लोके प्रभावयमानान् सर्वबुद्धसंज्ञाभिज्ञावतीं ज्ञा-
नभूमिं संदर्शयमानान् सर्वप्रणिध्यभिनिर्हाराभिज्ञानाभिज्ञावतीं ज्ञानभूमिं 15
परिदीपयमानान् सर्वसत्त्वसंग्रहप्रणिध्यभिनिर्हारज्ञानाभिज्ञावतीं ज्ञान-
भूमिं विख्यापयमानान् सर्वसत्त्वनैरात्म्यास्वभावावताराभिज्ञावतीं ज्ञान-
भूमिं विख्यापयमानान् सर्वसत्त्वचित्तसारव्यवलोकनाभिज्ञावतीं ज्ञान-
भूमिं प्रकाशयमानान् सर्वसत्त्वैन्द्रियविचयज्ञानाभिज्ञावतीं ज्ञानभूमिं प्र-
विभजमानान् सर्वसत्त्वाशयाधिमुक्तिव्यवलोकनज्ञानाभिज्ञावतीं ज्ञान- 20
भूमिं संवर्णयमानान् सर्वसत्त्वकर्मसागरावतारभिज्ञावतीं ज्ञानभूमिं विव-
रमाणान् सर्वसत्त्वप्रणिधानसागरावतारज्ञानाभिज्ञावतीं ज्ञानभूमिं संद-
र्शयमानान् ज्ञानविशतायां सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान् चित्तक्षणे चित्त-
क्षणे धर्मधातुं स्फुरमाणान् सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽपश्यत् ॥

मूर्धत उष्णीषविबरादसंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमांस्तथागतवि- 25
ग्रहान् वरलक्षणानुव्यञ्जनावशुध्यलंकारान् प्रतप्तजम्बूनदकनकपर्वतनि-

भासान् सर्वदशदिक्प्रतापनाप्रमाणदीप्तप्रभामण्डलधर्मधातुनयस्फरणघो-
 षान् । अनन्तमध्यबुद्धविकुर्वितसंदर्शनान् सर्वजगदसंभिन्नधर्ममेघाभिप्र-
 वर्धमाणान् यदुत बोधिमण्डवरगतानां बोधिसत्त्वानां समन्तधर्मधातुत-
 लभेदाभिमुखज्ञानमेघं नाम धर्ममेघवर्धमभिप्रवर्धमाणान् । अभिषेक-
 प्राप्तानां बोधिसत्त्वानां समन्ततलमेघं नाम धर्ममेघवर्धमभिप्रवर्धमा-
 णान् । महाधर्मयौवराज्याभिषिक्तानां बोधिसत्त्वानां समन्तमुखप्रवेशं
 नाम धर्ममेघवर्धमभिप्रवर्धमाणान् । कुमारभूतानां बोधिसत्त्वानां सम-
 न्तव्यूहं नाम धर्ममेघप्रवर्धमभिप्रवर्धमाणान् । अविवर्त्यानां बोधिसत्त्वा-
 नां महाकरुणादृढकूटं नाम धर्ममेघवर्धमभिप्रवर्धमाणान् । शुद्धाध्या-
 श्यानां बोधिसत्त्वानां सर्वधर्मस्वभावभेदज्ञानवज्रं नाम धर्ममेघवर्धमा-
 णान् । पूर्वयोगसंपन्नानां बोधिसत्त्वानां समन्तजगत्संग्रहव्यूहं नाम धर्म-
 मेघवर्धमभिप्रवर्धमाणान् । जन्मजानां अथवाथागतपर्धन्मण्डलाभिमुख-
 विज्ञप्तिमेघं नाम धर्ममेघवर्धमभिप्रवर्धमाणान् । योगाचाराणां बोधिस-
 त्वानां सर्वधर्मस्वभावतलनिर्घोषं नाम धर्ममेघवर्धमभिप्रवर्धमाणान् ।
 15 आदिकर्मिकाणां बोधिसत्त्वानां महाकरुणानयोपायगर्भमेघसंभवं नाम
 धर्ममेघवर्धमभिप्रवर्धमाणान् । प्रथमचिह्नोत्पादिकानां बोधिसत्त्वानां
 प्रग्रहकोशोपचयगर्भं नाम धर्ममेघवर्धमभिप्रवर्धमाणान् । उदाराधिमु-
 क्तिकानां बोधिसत्त्वानामक्षयविमोक्षतथागतप्रणिधिप्रग्रहकोशं नाम धर्म-
 मेघवर्धमभिप्रवर्धमाणान् । रूपावचराणां सत्त्वानां समन्ततलाक्षयकोश
 20 नाम धर्ममेघवर्धमभिप्रवर्धमाणान् । ब्रह्मकायिकानां देवानामप्रमाण-
 नयसागरनिगर्जितघोषं नाम धर्ममेघवर्धमभिप्रवर्धमाणान् । वशवर्ति-
 नां देवानां बलसंभवधर्मोपकरणाक्षयकोशं नाम धर्ममेघवर्धमभिप्रवर्ध-
 माणान् । मारकायिकानां देवानां चित्रध्वजसर्वज्ञतासंभारसमार्जनघोष
 नाम धर्ममेघवर्धमभिप्रवर्धमाणान् । निर्माणरतीनां देवानां ज्ञानरत्न-
 25 विचित्रपुरं नाम धर्ममेघवर्धमभिप्रवर्धमाणान् । तुषितानां देवानां बो-
 धिसत्त्वप्राणधिविचित्रध्वजं नाम धर्ममेघवर्धमभिप्रवर्धमाणान् । यामा-

नां देवानां सर्वतथागतानुस्मृतिकोशं नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमा-
 णान् । शक्रदेवेन्द्रभवनेषु तथागतदर्शनप्रीतिवेगसंभवं नाम धर्ममेघवर्ष-
 मभिप्रवर्षमाणान् । यक्षेन्द्रभवनेषु धर्मधातुगगनतथागतविकुर्वितस्फरण-
 मेघं नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान् । गन्धर्वेन्द्रभवनेषु सर्वतथागत-
 धर्मसंगीतिनिर्घोषं नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान् । असुरेन्द्रभवनेषु
 ज्ञाननयवज्रमण्डलं नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान् । गरुडेन्द्रभवनेषु
 सर्वतथागतसंभवोपायमेघं नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान् । किंनरे-
 न्द्रभवनेषु सर्वधर्ममेघसंगीतिनिर्घोषं नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान् ।
 नागेन्द्रभवनेषु बोधिसत्त्वविकुर्वितनिर्घोषभवगत्युद्देगसंभवं नाम धर्ममेघ-
 वर्षमभिप्रवर्षमाणान् । महोरगेन्द्रभवनेषु प्रीतिसागरविवर्धनवेगं नाम 10
 धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान् । मनुष्यलोकेषु सर्वजगद्विशेषज्ञानविषयं
 नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान् । नरकलोकेषु सर्वसंसारदुःखप्रशान्त-
 निर्घोषार्थमार्गवचनाधारालंकारं नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान् ।
 तिर्यग्योनिष्वनवद्यकर्मपथप्रतिपत्तिनिर्घोषतथागतानुस्मृतिमेघमण्डलशरीरं
 नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान् । यामलौकिकेषु सर्वतथागतपार- 15
 मितानिर्नादसर्वसत्त्वत्यागचित्तसंभवं नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान् ।
 विनिपतितेषु सत्त्वेषु सर्वदुःखोपशमप्रतिलाभसमाश्वासनस्वरनिर्घोषं नाम
 धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान् सर्वधर्मधातुं स्फुरमाणान् सुधनः श्रेष्ठिदा-
 रको ऽपश्यत् ॥

सर्वरोममुखेभ्यश्चैकैकस्माद्रोमविवरादसंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजः- 20
 समानि रश्मिजालमण्डलानि निश्चरित्वासंख्येयबलरूपावर्तव्यूहान्यसंख्ये-
 यविचित्रकार्यप्रत्युपस्थानानि दशदिशो धर्मधातुं स्फुरमाणान्यपश्यद्यदत
 कुतश्चिद्रोममुखरश्मिजालमण्डलाद्विमलदानचर्यासर्वस्वपरित्यागविकुर्वि-
 तमपश्यत् । कुतश्चिद्रोममुखरश्मिजालमण्डलात्तर्ब्यध्वबोधिसत्त्वशील-
 व्रतसमादानकल्पमण्डलविकुर्वितमपश्यत् । कुतश्चिद्रोममुखरश्मिजालम- 25
 ण्डलात्सर्वबोधिसत्त्वज्ञानिचर्यारूपध्वप्राप्तानां बोधिसत्त्वानां हस्तपा-

दोक्षमाङ्गच्छेदाधिवासनविकुर्वितं पाणिदण्डशस्त्रशरीरोपनिपाताधिवास-
 नविकुर्वितं सर्वशरीरभेदनहृदयनयनोडरणाधिवासनविकुर्वितमपश्यत् ।
 यैरप्यन्यैस्त्वध्वप्राप्तबोधिसत्त्वविकल्पितात्मभावैः सर्वज्ञताधर्मपर्येष्टिनिदानं
 सर्वकायिकचैतसिकप्रपीडितान्यङ्गप्रत्यङ्गच्छेदनानि महाकरुणाप्रपीडितैर-
 5 धिवासितानि मर्षितान्यध्युपेक्षितानि तान्यपि सर्वबोधिसत्त्वक्षान्तिचर्या-
 विकुर्वितप्रतिबिम्बरूपाण्यपश्यत् । कुतश्चिद्रोममुखरश्मिजालात्सर्वबोधि-
 सत्त्ववीर्यचर्याधिमात्रताविभक्तरूपाण्यतीतानागतप्रत्युत्पन्नानि बोधिसत्त्व-
 विकुर्वितानि लोकसंकम्पनसागरसंक्षोभनसत्त्वसंवेजनसर्वतीर्थसंचासन-
 मारमण्डलविद्रापणधर्मदिग्घोतनमहाबोधिविक्रमविकुर्वितान्यपश्यत् । कु-
 10 तश्चिद्रोममुखरश्मिजालमण्डलाद्यानि सर्वबोधिसत्त्वचर्याविचाररूपाणि
 यान्यात्मभावोपादानानि ये कुलोपपत्तिपरिग्रहाय रूपकायपरिनिष्पत्तये ये
 कल्याणमित्रानुशासनीपरिग्रहा यानि कल्याणमित्रोपदेशप्रतिपत्तिस्था-
 नानि यानि तथागतध्यानाङ्गपरिनिष्पत्त्यनुरूपविहारभवनविमानजनप-
 दगिरिकन्दराणि यानि रिषिशरीराणि यैस्तानि ध्यानाङ्गानि निष्पादि-
 15 तानि यानि नृपाधिपत्यानि यानि नैष्क्रम्यमुखानि ये व्रतसमादानाक-
 ल्पेर्यापथास्तत्सर्वं सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽपश्यत् । कुतश्चिद्रोममुखरश्मिजा-
 लमण्डलात्मज्ञापारमिताचर्याविहारसर्वधर्मपर्येष्टिसंप्रयुक्तान् कायपरिग्रहा-
 नपश्यत् । यैः कायैरेकैकधर्मपदं सर्वास्तिपरित्यागितया सर्वसत्त्वानाम-
 न्तिकात्पर्येषितं सर्वोपस्थानपरिचर्यया सर्वकल्याणमित्रसकाशात्पर्येषितं
 20 अङ्गागौरवनिर्जातेन च कायप्रणामेन तथागतसकाशात्पर्येषितं यथा चैकं
 धर्मपदं तथा सर्वधर्मपदानि प्रज्ञापारमितासंप्रयुक्तानि यानि सर्वजगदु-
 पपत्तिप्रतिभासैः कायैः पर्येषितानि तत्सर्वं सुधनः श्रेष्ठिदारक एकैकस्मा-
 द्रोममुखरश्मिजालमण्डलादपश्यत् । कुतश्चिद्रोममुखरश्मिजालमण्डलात्स-
 र्वबोधिसत्त्वपरिपाकोपायसत्त्वगतिसमुद्रप्रसरितान् सर्वसत्त्वसंग्रहप्रयोगान-
 25 पश्यत् । एकैकं च सत्त्वं सर्वसत्त्वकायसदृशैरात्मभावोपचारमुखैः पूर्वात्म-
 भावोपादानैरुपायकौशल्यचर्याप्रयुक्तैः संगृह्यमानं तत एकैकस्माद्रोममुख-

रश्मिजाल

बोधिसत्त्वानां

मण्डलादपश्यत् । कुतश्चिद्रोममुखरश्मिजालमण्डलाद्या भगवतः पूर्वसर्व-
 कल्पप्रणिध्यभिनिर्हारचर्या सर्वसत्त्वपरिपाकप्रणिध्यभिनिर्हारचर्या सर्व-
 क्षेत्रपरिशुद्धिप्रणिध्यभिनिर्हारचर्या यानि च सर्वप्रणिध्यभिनिर्हारमण्ड-
 लानि । तेषु तेषु तथागतपादमूलेष्वभिनिर्हतानि सर्वसंसारदोषाणां तस्य
 तस्य संसारदोषस्य प्रतिपक्षेण तत्सर्वं सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तत एकैकस्मा- 5
 द्रोममुखरश्मिजालमण्डलादपश्यत् । कुतश्चिद्रोममुखरश्मिजालमण्डला-
 त्सर्वबलपारमिताचर्यासंप्रयुक्तान् पूर्वयोगसमुद्रानपश्यत् । कुतश्चिद्रोम-
 मुखरश्मिजालमण्डलात्सर्वज्ञानचर्याविचारसंप्रयुक्तान् अज्ञाननिद्राप्रसुप्त-
 सत्त्वप्रबोधनशरीरान् पूर्वयोगसमुद्रानपश्यत् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सारध्वजं भिक्षुं तथा समाहि- 10
 तमुपनिध्यायन्तं परीक्षमाणस्तत्समाधिविमोक्षमण्डलमनुस्मरन्तामचिन्त्यां
 बोधिसत्त्वसमाधिवृषभितामनुविचिन्तयन्तमचिन्त्यं सर्वार्थनयसागरमवत-
 रन् तदचिन्त्यं समन्तस्रोताभिमुखव्यूहाभिसंस्कारमुखमनुसरन्बधिमुच्यमा-
 नस्तद्धर्मधातुव्यूहविशुद्धिज्ञानमुखमवतरन् तद्बुद्धाधिष्ठानं संप्रतीच्छन् ज्ञानं
 निस्तीरयमाणस्तद्बोधिसत्त्वबशिताबलं संजनयन् तद्बोधिसत्त्वप्रणिधिबलं 15
 दृढीकुर्वाणस्तद्बोधिसत्त्वचर्याबलं विस्तारयन् सारध्वजस्य भिक्षोः पुरतः
 एकमपि रात्रिं दिवसमभिनामयति द्वावपि सप्तापि रात्रिं दिवानि पु-
 रतो ऽभिनामयत्यत्र मासमपि मासद्वयमपि यावत् षडपि मासान् षड्वा
 रात्रिं दिवानि सारध्वजस्य भिक्षोः पुरतो ऽभिनामयति ततः षष्ठां मा-
 सानां षष्ठां च रात्रिं दिवानामत्ययेन सारध्वजो भिक्षुस्तस्मात्समाधेर्व्यु- 20
 त्थितः । सुधन आह । आश्चर्यं बतेदमर्थं यावद्गम्भीर एष समाधिर्याव-
 द्विपुला यावदप्रमाणविषयो यावदचिन्त्यविकुर्वितव्यूहः यावदतुल्यालो-
 को यावदसंख्येयव्यूहो यावदसंहार्यगोचरो यावदसंभिन्नविषयो यावत्स-
 मदिग्विरोचनो यावदप्रमाणसत्त्वार्थप्रयोग एष समाधियत्र हि नामैवं
 सर्वसत्त्वानामपरिमाणदुःखस्कन्धव्युपशमाय प्रत्युपस्थितः यदुत दारिद्र्यदुःख- 25
 स्कन्धव्युपशमार्थेन प्रत्युपस्थितः । नरकगतिव्युपच्छेदनार्थेन तिर्यग्योनिग-

तिपरित्राणार्थेन सर्वाक्षलगतिद्वारपिथनार्थेन स्वर्गगत्युपनयनार्थेन देव-
मनुष्यरतिसुखसंभवार्थेन ध्यानविषयरत्यनुभवार्थेन संस्कृतावचरसुखसंव-
र्धनार्थेन त्रैधातुकनिःशरणमुखसंदर्शनार्थेन प्रत्युपस्थितः । बोधिचित्तसं-
भवहेतुपरिदीपनार्थेन प्रत्युपस्थितः पुण्यज्ञानसंभारसंभवहेतुसंवर्धनार्थेन
⁵ विपुलमहाकरुणावेषविवर्धनार्थेन महाप्रणिधानबलसंजनार्थेन बोधिस-
त्त्वमार्गावभासप्रतिलम्भार्थेन महापारमितायानव्यूहार्थेन महायानविशे-
षावताराभिनिर्हारार्थेन समन्तभद्रचर्याज्ञानावलोकार्थेन बोधिसत्त्वभूमि-
ज्ञानालोकप्रतिलाभार्थेन सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधिचर्यानिर्माणव्यूहविशुद्धिस-
मुद्रागमार्थेन सर्वज्ञविषयाक्रमणाधिष्ठानार्थेन प्रत्युपस्थितः को नामार्थे-
¹⁰ ष समाधिः । आह ॥ अस्ति कुलपुत्र समन्तचक्षुरूपेक्षाप्रतिलब्धा नाम प्रज्ञा-
पारमिता तदालोक एष समाधिः समन्तमुखविशुद्धिव्यूहो नाम । एतस्य
कुलपुत्र समन्तचक्षुरूपेक्षाप्रतिलब्धप्रज्ञापारमितालोकनिर्यातस्य समन्त-
मुखविशुद्धिव्यूहस्य समाधेः सुभाषितत्वात्समन्तमुखविशुद्धिव्यूहपूर्वगमानि
परिपूर्णानि दशसमाध्यसंख्येयशतसहस्राण्याजायन्ते । आहैतावत्परम आ-
¹⁵ र्यास्य समाधौर्विषयः । आह । एतं कुलपुत्र समाधिं समापन्नस्याधिष्ठानं लो-
कधातुविज्ञप्तिषु अधिष्ठानं लोकधातवतारेष्वधिष्ठानं लोकधातुविक्रमेष्वधि-
ष्ठानं लोकधातुप्रतिमण्डलेष्वधिष्ठानं लोकधातुपरिकर्मसु । अधिष्ठानं लो-
कधातुपरिशोधनेष्वधिष्ठानं बुद्धदर्शनविज्ञप्तिष्वधिष्ठानं बुद्धमाहात्म्यप्रत्यवे-
क्षायामधिष्ठानं बुद्धविकुर्विताज्ञानतायामधिष्ठानं बुद्धबलावतारानुगमेष्व-
²⁰ धिष्ठानं बुद्धगुणसमुद्रावतरणतासु । अधिष्ठानं बुद्धधर्ममेघसंप्रतीच्छन-
तासु । अधिष्ठानं सर्वबुद्धधर्मचक्रप्रवर्तनासंभेदज्ञानानुगमेष्वधिष्ठानं बुद्ध-
पर्षन्मण्डलसमुद्रावतरणावगाहनतासु । अधिष्ठानं दशदिक्प्रवेशानुसरण-
तासु । अधिष्ठानं बुद्धधर्मदेशनानुविलोकनेषु । अधिष्ठानं बुद्धदिगनुलो-
कनतासु । अधिष्ठानं महाकरुणादिगविजहनतासु । अधिष्ठानं मैत्रीदिक्-
²⁵ स्फरणतासु । अधिष्ठानं बुद्धदर्शनदिगवतारानुगमेष्वधिष्ठानं सर्वसत्त्वसमुद्रा-
वतारानुगमेषु । अधिष्ठानं सर्वसत्त्वेन्द्रियसमुद्रज्ञानानुगमेषु । अधिष्ठानं सर्व-

सत्त्वेन्द्रियसंभेदज्ञानेषु ॥ एतमहं कुलपुत्र प्रज्ञापारमिताविहारं जानामि
किं मया शक्यं प्रज्ञापारमिताविहारसागरावतीर्णानां धर्मधातुविषयम=
तिविशुद्धानां सर्वधर्मगत्यनुसृतज्ञानिनां विपुलबुद्धप्रमाणविषयस्फरणानां
महाधारण्यावभासवशवर्तिनां सर्वसमाधिमण्डलालोकसुपरिशुद्धानाम=
भिज्ञाविकुर्वितवृषभितानिर्यातानामक्षयप्रतिसंवितागरावतीर्णानां भूमि- 5
गर्भमधुरनिर्घोषाणां सर्वजगत्प्रतिसरणभूतानां बोधिसत्त्वानां चर्या ज्ञातुं
गुणा वा वक्तुम् । गोचरो वा निदर्शयितुं विषयो वा प्रभावयितुं महा=
प्रणिधानबलं वा संवर्णयितुं निर्याणमुखं वावभासयितुं समुदागमो वा=
भिद्योदयितुं मार्गं वा परिदीपयितुं समाधिस्रोतो वानुसर्तुं चित्तविषयो
वा ज्ञातुं ज्ञानं वा समता वावगन्तुम् ॥ गच्छ कुलपुत्रेहैव दक्षिणापथे समु- 10
द्रवेताडी नाम प्रत्युद्देशस्तत्र समन्तब्यूहं नामोद्यानं महाप्रभस्य नगरस्य
पूर्वेण तत्राशा नामोपासिका प्रतिवसति । सुप्रभस्य मनुजेन्द्रस्य भार्या
तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षि=
तथ्यं कथं प्रयोक्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तुष्ट उदय आत्मनाः प्रमुदितः 15
प्रीतिसौमनस्यजातः सारध्वजस्य भिक्षोरन्तिकादात्तसार उपजीवितधर्मा
अवतीर्णसमाधिविषयो लब्धालोकावभासितज्ञानः समाध्यवभासप्रतिलब्ध
अधिमुक्तिविशुद्ध्यनुगतधर्मनयालोकानुगतचेतनविशुद्धिमुखानुगतालोको
दिगालोकप्रसृतज्ञानः सारध्वजस्य भिक्षोः पादौ शिरसाभिवन्द्यानेकश=
तसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य सारध्वजं भिक्षुमवलोक्य प्रणिपत्य पुनः पुन- 20
रवलोकयन्नभिविलोकयन्निपतन्प्रणिपतन्नमस्यन्नवनमन्मनसिकुर्वन्श्चिन्तय-
न् भावयन् परिभावयन्नुदानमुदानयन् हाङ्कारं कुर्वन् गुणानभिमुखी-
कुर्वन्ननुगमयन्ननुसरन्ननुस्मारयन् दृढीकुर्वन् न विजहन् मनसा आग=
मयन्नुपनिवभन् प्रणिधिं समवसरन् दर्शनमभिलषन् स्वरनिमित्तमुजृ-
ह्णन् धारयन्ननुगतमतिर्नामसंधारणानुगतचित्तो वर्णसंस्थानमनुस्सरन् 25
ज्ञानविशेषमनुविचिन्तयन् समाधिविषयं समवतरन् प्रणिधिविषयम=

नुप्रवन्धन् गौरवविषयं विचारयन् ज्ञानानुभावं संप्रतीक्यन् सारध्व-
 जस्य भिक्षोरन्तिकाम्प्रक्रान्तः ॥ ७ ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः कल्याणमित्रगुणाराधितः कल्या-
 णमित्रसंप्रेषितः कल्याणमित्रदर्शनावेशाविष्टः कल्याणमित्रानुशासनीं प्र-
 तिपद्यमानः कल्याणमित्रवचनानुस्मरन् कल्याणमित्रानुगतप्रेमी कल्या-
 णमित्राण्याकारं बुद्धदर्शनं संपश्यन् कल्याणमित्राणि बुद्धधर्मसंदर्शकानि
 संपश्यन् कल्याणमित्राण्याचार्याणि सर्वज्ञताधर्मेषु समनुपश्यन् चक्षुर्भू-
 तानि कल्याणमित्राणि बुद्धगगनालोकनतामै संपश्यन्ननुपूर्वेण येन समु-
 द्रवोताडीप्रदेशे समन्तव्यूहमुद्यानं तेनोपसंक्रान्तः सो ऽपश्यत्तं समन्तव्यूह-
 मुद्यानं सर्वरत्नप्राकारपरिक्षिप्तं सर्वरत्नदुमपङ्क्तिष्वाविद्धसमलंकृतं सर्वरत्न-
 पङ्क्तिरुचिरसूक्ष्मकुसुमरेणुप्रमुक्तकान् सर्वरत्नदुमसमलंकृतं सर्वरत्नदुमपु-
 ष्पविचित्रकुसुमाकीर्णं सर्वगन्धदुमपङ्क्तिमन्तदिग्निश्चरितगन्धं सर्वरत्नमा-
 लादुमकोशप्रमुक्तप्रलम्बनानारत्नमालावृष्ट्यभिप्रवर्षणं मणिराजदुमम-
 णिरत्नकृतविचित्रभक्तिसंस्तीर्णोपशोभिततलं सर्वकल्पपुष्पदुमनानारङ्गव-
 स्तप्रलम्बप्रच्छन्नोपचारसुविभक्तदेशं सर्ववाद्यदुमदिव्यातिरेकतूर्यमारुतस-
 मोरितनिर्नादितमधुरनिर्घोषं अनिमोचतपृथिवीसमतलविद्धं सर्वाभरण-
 वृक्षकोशप्रमुक्ताभरणविकृतविचित्रधाराभिप्रलम्बितोपशोभितव्यूहं तस्मिन्
 खलु पुनः समन्तव्यूहं महोद्यानं दशप्रासादकोटीशतसहस्राणि सर्वमहा-
 मणिरत्नप्रतिमशिङ्गतनिर्यूहव्यूहानि दशकूटागारशतसहस्राणि जम्बूनदकू-
 टकनकच्छटनोपेतानि दशविमानशतसहस्राणि वैरोचनमणिरत्नोपशोभि-
 तगर्भाणि दशपुष्करिणीशतसहस्राणि सर्वरत्नमयानि रत्नेष्टकानि चिता-
 नि सप्तरत्नचितसोपानानि नानामणिरत्नवेदिकापरिवृतानि दिव्यचन्दन-
 वारिनिप्यन्दगन्धानि सुवर्णवालुकासंस्तीर्णदशप्रासादकमणिरत्नाकीर्णत-
 लानि चतुर्दिक्षु विभक्तसोपानान्यष्टाङ्गोपतवारिपरिपूर्णानि हंसकौच-
 मयूरकोकिलकलविङ्ककुणालनिर्नादरुतमधुरनिर्घोषाणि रत्नतालपङ्क्ति-

परिवृतानि सुवर्णघण्टाजालसंछन्नमारुतसमीरितमनोज्ञनिर्घोषशब्दानि
उपरिमहामणिरत्नवितानवितानानि नानारत्नवृक्षवाटिकापरिवृतानि उ-
च्छ्रितच्छत्रध्वजमणिरत्नज्वालाद्योतितानि दश च तडागशतसहस्राणि का-
लानुसारिचन्दनकर्दमोपरिवाराणि सर्वरत्नमयविचित्रवर्णपद्मसंछन्नानि
महामणिरत्नपद्मावभाषितविमलसलिलानि तस्य चोद्यानस्य मध्ये विचि- 5
त्रध्वजं नाम महाविमानं सागरगर्भरत्नपृथिवीतलसंस्थानं वैडूर्यमणिरत्न-
स्तम्भोपशोभितं जम्बूनदसुवर्णसमुद्रतकूटं जगद्धिरोचनमणिरत्नगर्भव्यूहफ-
लकवडमसंख्येयमणिरत्नज्वालोज्ज्वलिततलमजितवतिगन्धमणिराजनिर्धू-
पितोपचारमनुरचितगन्धगर्भमणिराजसमीरितगन्ध विबोधनगन्धमणिराज-
विधमनतीक्ष्णोद्भियवासनं तस्मिंश्च विचित्रध्वजमहाविमाने उपरिमिता- 10
न्यासनानि प्रज्ञप्तानि यदुत पद्मगर्भाणि दुर्योधनमणिरत्नपद्मगर्भाणि
वैरोचनमणिरत्नपद्मगर्भाणि जगद्रोचनमणिरत्नपद्मगर्भाणि चित्रकोशम-
णिरत्नपद्मगर्भाणि सिंहपञ्जरमणिरत्नपद्मगर्भाणि विमलमणिरत्नपद्मग-
र्भाणि मणिरत्नरचितपद्मगर्भाणि समन्तमुखमणिरत्नपद्मगर्भाणि प्रभाव्यू-
हपद्मगर्भाणि सागरप्रतिष्ठानविशुद्धमणिरत्नव्यूहसमन्तरश्मिप्रभासम- 15
णिराजपद्मगर्भाणि वज्रसिंहाक्रान्तमणिरत्नपद्मगर्भाणि तस्य च विचित्र-
ध्वजस्य महाविमानस्यानेके निर्यूहा अचिन्त्यरत्नमया विचित्ररत्नव्यूहा
अचिन्त्यवर्णनिर्भासरुचिरसंस्थानाः । तच्च समन्तव्यूहमुद्यानमुपरिष्ठादश-
भिर्महावितानशतसहस्रैः संछन्नं यदुत वस्त्रवितानैर्दुर्मलतावितानैः पुष्प-
वितानैर्माल्यवितानैर्गन्धवितानैर्मणिरत्नवितानैः सुवर्णवितानैराभरणवि- 20
तानैर्वज्रप्रभासमणिवितानैरैरावणनागराजविकुर्विताप्सरोवितानैः शक्रा-
भिलग्नमणिरत्नवितानैरेतन्ममुखैर्दशभिर्वितानशतसहस्रैः संछन्नम् । दश-
भिश्च महारत्नजालशतसहस्रैः संछन्नं यदुत रत्नगर्भकिङ्किणीजालै रत्नच्छ-
त्रजालै रत्नबिम्बजालैः सागरगर्भमुक्ताजालैर्नीलवैडूर्यरत्नमणिजालैः सिं-
हलताजालैश्चन्द्रकान्तमणिरत्नजालैर्गन्धविग्रहजालै रत्नमकुटजालै रत्न- 25
हारजालैः । एतन्ममुखैर्दशभिर्महामणिरत्नजालशतसहस्रैः संछन्नम् ।

दशभिश्च महावभासशतसहस्रैरवभासितं यदुत ज्योतिरश्मिमणिरत्नाव-
 भासेन आदित्यगर्भमणिरत्नावभासेन चन्द्रध्वजमणिरत्नावभासेन गन्धप्रधू-
 पनार्चिमणिरत्नावभासेन श्रीगर्भमणिरत्नावभासेन पद्मगर्भमणिरत्नाव-
 भासेन ज्योतिध्वजमणिरत्नावभासेन महाप्रदीपमणिरत्नावभासेन समन्त-
 5 दिग्वैरोचनमणिरत्नावभासेन महागन्धमेघनिश्चिरतविद्युन्मालामणिर-
 त्नावभासेन । एतत्प्रमुखैर्दशभिर्महामणिरत्नावभासशतसहस्रैर्नित्यावभा-
 सितं तन्महोद्यानं दशमहाभरणमेघशतसहस्राभिवर्षितालंकारं च तन्म-
 होद्यानं दशकालानुसरिचन्दनमेघशतसहस्राभिर्गर्जितं दशदिव्यसमतिक्रा-
 न्तमहामाल्यदाममेघशतसहस्राभिप्रलम्बितोपशोभितं दशदिव्यसमतिक्रा-
 10 न्तनानारङ्गविचित्रवस्त्रमेघशतसहस्राभिप्रवर्षितं दशदिव्यसमतिक्रान्ताभ-
 रणमेघशतसहस्रविभूषितं दशदेवपुत्रशतसहस्रदर्शनकामाधोमुखप्रणता-
 भिप्रवर्षितं दशाप्सरोमेघशतसहस्रपूर्वसभागचरितस्वकस्वकात्मभावोत्सृ-
 जनाभिप्रवर्षितं दशबोधिसत्त्वमेघशतसहस्रधर्मश्रवणतर्षोपसंक्रान्ताभिप्र-
 वर्षितं च तन्महोद्यानं यत्राशोपासिका काञ्चनगर्भमहाभद्रासनोपविष्टा
 15 सागरगर्भमुक्ताजालालंकृतावबद्धमकुटा दिव्यातिरेककनककेयूरवलयवा-
 हुव्यूहा श्रीकायरश्मिमणिरत्नविराजितबाहुरभिनीलविमलविलम्ब-
 मणिकुण्डलामहारत्नजालसंछन्नोपशोभितशीर्षा सिंहमुखमणिरत्न-
 कर्णचूडकधारणी चिन्नाराजमणिरत्नहारावसक्तकण्ठा सर्वरत्नजालसंछ-
 न्नप्रभोज्ज्वलितशरीरां प्राणिकोटीनियुतशतसहस्रप्रणतकाया तत्र ये आश-
 20 या उपासिकायाः सकाशमपरिमाणाः सत्त्वाः पूर्वस्यां दिशि आगच्छ-
 न्ति महाब्रह्मणो वा ब्रह्मपुरोहिता वा ब्रह्मकायिका वा वशवर्तिनो वा
 परनिर्मितवशवर्तिकायिका वा सुनिर्मिता वा निर्माणरतिकायिका वा
 संतुषिता वा तुषितकायिका वा सुयामा वा सुयामकायिका वा देवे-
 न्द्रा वा त्रयस्त्रिंशत्कायिका वा यक्षेन्द्रा वा यक्षा वा गन्धवेन्द्रा वा गन्ध-
 25 र्वा वा कुम्भेन्द्रा वा कुम्भेण्डा वा नागेन्द्रा वा नागा वासुरेन्द्रा वा-
 सुरा वा गरुडेन्द्रा वा गरुडा वा किंनरेन्द्रा वा किंनरा वा महोरगेन्द्रा

वा महोरगा वा यमा वा यमकन्या वा प्रेतमहर्द्धिका वा प्रेता वा मनुष्येन्द्रा वा मनुष्या वा । एवं ये दक्षिणाया वा पश्चिमाया उत्तराया उत्तरपूर्वाया पूर्वदक्षिणाया दक्षिणपश्चिमाया पश्चिमोत्तराया अध ऊर्ध्वाया दिश आगच्छन्ति । महाब्रह्माणो वा ब्रह्मपुरोहिता वा ब्रह्मकायिका वा वशवर्तिनो वा वशवर्तिकायिका वा यावन्मनुष्येन्द्रा वा मनुष्या वा आगच्छन्ति । नानाव्याधिस्पृष्टा नानाक्लेशपर्यवस्थिता विविधदृष्टिगताभिनिविष्टाः कर्मावरणवृत्तास्ते सहदर्शनादाशया उपासिकायाः सर्वव्याध्युपशान्ता भवन्ति विगतक्लेशमलचित्ता अपगतदृष्टिशल्याः सर्वावरणपर्वतविकीर्णा अनावरणविशुद्धिमण्डलभवतरन्ति । यत्र विशुद्धिमण्डले सर्वकुशलमूलान्युत्पद्यन्ते सर्वेन्द्रियाङ्कुरा विवर्धन्ते सर्वज्ञज्ञाननयसागराः समवसरन्ति । सर्वधारणीमुखनयसमुद्रा आवर्तन्ते सर्वसमाधिमुखनयसमुद्रा अभिमुखीभवन्ति । सर्वप्रणिधानमुखानि संजायन्ते । सर्वचर्यामुखानि प्रवर्तन्ते । सर्वगुणाभिनिर्हारमुखानि विशुध्यन्ते । चित्तवैपुल्यता सर्वाभिज्ञावतिनयेन प्रवर्तते कायासङ्गता सर्वचानुगता भवन्ति ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः समन्तव्यूहमुद्यानं प्रविश्य समन्तादनुविलोकयन्नद्राक्षीदाशमुपासिकां भद्रासने निषणां स येनाशोपासिका तेनोपजगामोपेत्याशया उपासिकायाः पादौ शिरसाभिवन्द्याशोपासिकामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्यैतदवोचत् ॥ मयार्ये ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यं श्रुतं च मे आर्या बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्या कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ सा आह ॥ अहं कुलपुत्राशोकक्षेमध्वजस्य बोधिसत्त्वस्य विमोक्षस्य लाभिनी । साहं कुलपुत्र अमोघदर्शना अमोघश्रवणा अमोघपर्युपासना अमोघैकवाससंवासना अमोधानुस्मरणा । नाहं कुलपुत्रानवरोपितकुशलमूलानां

सत्त्वानां चक्षुष आभासमागच्छामि दर्शनविज्ञप्ता नापरिगृहीतकल्पण-
 मित्राणां नासमन्वाहतसम्यक्संबुद्धानाम् । मम कुलपुत्र सहदर्शनेन
 सत्त्वा अवैवर्तिका भवन्त्यनुत्तरायाः सम्यक्संबोधेः ॥ अपि तु खलु पुनर्मे
 कुलपुत्र पूर्वस्यां दिशि तथागता आगत्येह रत्नासने निषद्य धर्मं देशय-
 न्ति । यथा पूर्वस्यां दिशि एवं दशभ्यो दिग्भ्यः साहं कुलपुत्राविरहि-
 ता तथागतदर्शनेन धर्मश्रवणेन अविरहिता बोधिसत्त्वसमवधानेन ।
 यान्यपीमानि कुलपुत्र चतुरशीतिः प्राणिकोटीनियुतशतसहस्राणि । इह
 समन्तव्यूहे महोद्याने प्रतिवसन्ति सर्वाण्येतान्यवैवर्तिकान्यनुत्तरायाः स-
 म्यक्संबोधेः । मम सभागचरितानि ये ऽप्येत्ये कुलपुत्र केचिदिह सत्त्वाः
 19 प्रतिवसन्ति ते ऽप्यविवर्त्याः सर्वे ऽनुत्तरायाः सम्यक्संबोधेरविवर्त्यसंघस-
 मवसरणा मम सभागचरिता बोधिसत्त्वाः ॥ आह ॥ कियच्चिरोत्पादितं
 त्वयार्ये ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तम् ॥ आह ॥ अहं कुलपुत्र पूर्वं-
 निवासमनुस्मरामि । दीपंकरं तथागतमर्हन्तं सम्यक्संबुद्धं तस्य मे तथा-
 गतस्यान्तिके ब्रह्मचर्यं चीर्णं स च मे तथागतः पूजितः धर्मदेशना च मे
 15 तस्यान्तिकादुद्गृहीता । तस्य परेण विमलो नाम तथागतो ऽभूत्तस्याहं
 शासने प्रव्रजिता धर्मचक्रं च मे संधारितं तस्य परेण केतुर्नाम तथाग-
 तो ऽभूत् । स मया आरागितः तस्य परेण मेरुश्रीर्नाम तथागतो ऽभू-
 तस्य परेण पद्मगर्भो नाम तथागतो ऽभूत् । तस्य परेण वैरोचनो नाम
 तथागतस्तस्य परेण समन्तचक्षुर्नाम तथागतस्तस्य परेण ब्रह्मशुद्धो नाम
 21 तथागतस्तस्य परेण वज्रनाभिर्नाम तथागतस्तस्य परेण ब्रह्मदेवो नाम
 तथागतो ऽभूत् ॥ एनेन कुलपुत्र पर्यायेण जातिपरंपरया कल्पपरंपरया
 बुद्धपरंपरामवतरत्यनुस्मरमाणा तथागतानर्हतो ऽनन्तर्यतया षट्त्रिंशद्गङ्गा-
 नदीवालुकासमांस्तथागताननुस्मरामि । ये मया आरागित उपस्थिताः
 पूजिता अर्चिता येषां मयान्तिकाधर्मदेशना श्रुता येषां च मे शासने
 ब्रह्मचर्यं चीर्णम् । अत उत्तरि कुलपुत्र तथागताः प्रजानन्ति यावन्तो
 मया तथागता आरागिताः । अप्रमाणाः कुलपुत्र बोधिसत्त्वाः प्रथम-

चित्तोत्पादेनैव सर्वधर्मधातुस्फरणतया अप्रमाणाः कुलपुत्र बोधिसत्त्वा
महाकरुणानयेन सर्वजगदन्तर्गततया अप्रमाणाः कुलपुत्र बोधिसत्त्वा
महाप्रणिधानदशदिग्धर्मधातुतलनिष्ठानुगमनतया अप्रमाणाः कुलपुत्र
बोधिसत्त्वा महामैत्र्या सर्वजगत्स्फरणतया अप्रमाणाः कुलपुत्र बोधिसत्त्वा
बोधिसत्त्वचर्यया सर्वक्षेत्रेषु सर्वकल्पसमवसरणतया अप्रमाणाः कुलपुत्र
बोधिसत्त्वाः समाधिबलेन बोधिसत्त्वमार्गाप्रत्युदावर्तनतया अप्रमाणाः
कुलपुत्र बोधिसत्त्वा धारणीबलेन सर्वजगत्संधारणधारणीनयानुगमनत-
या अप्रमाणाः कुलपुत्र बोधिसत्त्वा ज्ञानालोकबलेन अध्वज्ञाननयानु-
गमनसंधारणतया अप्रमाणाः कुलपुत्र बोधिसत्त्वा अभिज्ञानबलेन सर्व-
क्षेत्रेषु यथाशयसत्त्वाभिरुचितप्रभाजालचक्राभिनिर्हरणतया अप्रमाणाः
कुलपुत्र बोधिसत्त्वाः प्रतिसंविद्धलेन एकघोषोदाहारसर्वजगत्संतोषणत-
या अप्रमाणाः कुलपुत्र बोधिसत्त्वाः कायविशुद्ध्या सर्वबुद्धक्षेत्रस्वशरीर-
स्फरणतया ॥

सुधन आह ॥ कियच्चिरेणार्ये त्वमनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसं-
भोत्स्यसे ॥ आह ॥ न खलु कुलपुत्रैकसंधारणतया बोधिसत्त्वानां बोधाय
चित्तमुत्पद्यते यदुत परिपाकविनयाय न सत्त्वशतस्यार्थाय न सत्त्वसह-
स्रस्य न सत्त्वशतसहस्रस्य न सत्त्वकोटेर्न सत्त्वकोटीशतस्य न सत्त्वकोटी-
सहस्रस्य न सत्त्वकोटीशतसहस्रस्य न सत्त्वकोटीनियुतशतसहस्रस्यार्थाय
बोधिसत्त्वानां बोधाय चित्तमुत्पद्यते । न सत्त्वकङ्कलस्यार्थाय न सत्त्व-
बिम्बरस्य न सत्त्वप्रवरस्य न सत्त्वपरमस्य न सत्त्वावरस्य न सत्त्वासी-
नस्य न सत्त्वानौपम्यस्य न सत्त्वनेमस्य न सत्त्वविपासस्य न सत्त्वमृगव-
स्य न सत्त्वविनाहस्य न सत्त्वविरागस्य न सत्त्ववगस्य न सत्त्वविवग-
स्य न सत्त्वशक्रस्य न सत्त्वविसरस्य न सत्त्वविजङ्गस्य न सत्त्वविस्त्रोतसो
न सत्त्वविवाहस्य न सत्त्वविभक्तेर्न सत्त्वविग्धन्तस्य न सत्त्वतुलनस्य न
सत्त्वतुलस्य न सत्त्वविवरणस्य न सत्त्वविवनस्य न सत्त्ववनस्य न स-
त्त्वतूर्णस्य न सत्त्वसाम्यस्य न सत्त्वणवरणस्य न सत्त्वविचारस्य न स-

स्रविशारस्य न स्रव्यन्यस्तस्य न स्रवाभ्युद्गतस्य न स्रवविमृष्टस्य न
 स्रवदेवलस्य न स्रवपरिभेदस्य न स्रवविश्रोभस्य न स्रवपलिम्भस्य
 न स्रवहरितस्य न स्रवलोकस्य न स्रवेन्द्रियस्य न स्रवहेलुकस्य न
 स्रवदुर्बुदस्य न स्रवहरणस्य न स्रवमालुतस्य न स्रवमेलुतस्य न स्र-
 5 वक्षयस्य न स्रवाक्षयमुक्तस्य न स्रवलताया न स्रवमालुताया न स्र-
 वमण्डमाया न स्रवविषमताया न स्रवसमताया न स्रवप्रमन्ताया
 न स्रवान्ताया न स्रवामन्ताया न स्रवात्रमन्ताया न स्रवसङ्गमन्ता-
 या न स्रववित्रमन्ताया न स्रवहिमन्ताया न स्रवपरमन्ताया न स्र-
 10 वशिवमन्ताया न स्रवैलाया न स्रववेलाया न स्रवतेलाया न स्र-
 वलैलाया न स्रवकेलाया न स्रवशिलाया न स्रवशेलाया न स्र-
 वनेलाया न स्रवभेलाया न स्रवसेलाया न स्रवपेलाया न स्रव-
 हेलयाया न स्रवमेलयाया न स्रवशरडस्य न स्रवमारुतस्य न स्रवमे-
 15 रुतस्य न स्रवखेलतस्य न स्रवमालुतस्य न स्रवमुलुतस्य न स्रवज-
 वस्य न स्रवकमलस्य न स्रवकमरस्य न स्रवातरस्य न स्रवहेलुतस्य
 न स्रववेलुवस्य न स्रवकजावस्य न स्रवहवस्य न स्रवहवलस्य न
 स्रवबिम्बस्य न स्रवबिम्बहुस्य न स्रवचरणस्य न स्रवचरमस्य न स्र-
 20 वपरवस्य न स्रवधमनस्य न स्रवप्रमदस्य न स्रवविगमस्य न स्रवो-
 वेतनस्य न स्रवनिर्देशस्य न स्रवक्षयस्य न स्रवसंभूतस्य न स्रवममस्य
 न स्रववदस्यार्थाय न स्रवोत्पलस्य न स्रवपद्मस्य न स्रवसंख्याया
 25 न स्रवोपागमस्य न स्रवगत्यो न स्रवसंख्येयस्य न स्रवासंख्येयपरि-
 वर्तस्य न स्रवापरिमाणस्य न स्रवापरिमाणपरिवर्तस्य न स्रवापर्य-
 न्तस्य न स्रवापर्यन्तपरिवर्तस्य न स्रवासमन्तस्य न स्रवासमन्तपरि-
 वर्तस्य न स्रवागणेयस्य न स्रवागणेयपरिवर्तस्य न स्रवातुल्यस्य न
 स्रवातुल्यपरिवर्तस्य न स्रवाचिन्त्यस्य न स्रवाचिन्त्यपरिवर्तस्य न स्र-
 30 वापर्यन्तस्य न स्रवापर्यन्तपरिवर्तस्य न स्रवामाप्यस्य न स्रवामाप्य-
 परिवर्तस्य न स्रवानभिलाप्यस्य न स्रवानभिलाप्यपरिवर्तस्य न स्रवा-

नभिलाप्यानभिलाप्यस्यार्थाय न सत्त्वानभिलाप्यानभिलाप्यपरिवर्तस्था-
 र्थाय । नैकलोकधातुपर्यापन्नानां सत्त्वानामर्थाय न चातुर्वीपकलोक-
 धातुपरमाणुरजःसमलोकधातुपर्यापन्नानां सत्त्वानामर्थाय न सहस्रलो-
 कधातुपरमाणुरजःसमलोकधातुपर्यापन्नानां सत्त्वानामर्थाय न द्विसाह-
 स्रलोकधातुपरमाणुरजःसमलोकधातुपर्यापन्नानां सत्त्वानामर्थाय न त्रि-
 साहस्रमहासाहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमलोकधातुपर्यापन्नानां सत्त्वा-
 नामर्थाय न यावदनभिलाप्यानभिलाप्यत्रिसाहस्रमहासाहस्रलोकधातु-
 परमाणुरजःसमलोकधातुपर्यापन्नानां सत्त्वानामर्थाय बोधिसत्त्वानां बो-
 धाय चित्तमुत्पद्यते यदुत परिपाकविनयाय ॥ अपि त्वशेषनिःशेषसर्व-
 लोकधातुपर्यापन्नानां सर्वसत्त्वानामर्थाय बोधिसत्त्वानां बोधाय चित्त-
 मुत्पद्यते यदुत परिपाकविनयाय । नैकबुद्धारागणतायै बोधिसत्त्वानां
 बोधाय चित्तमुत्पद्यते यदुतारागणाभिराधनपूजोपस्थानतायै न दशबु-
 द्धारागणाभिराधनपूजोपस्थानतायै । न यावदनभिलाप्यानभिलाप्यलो-
 कधातुपरमाणुरजःसमबुद्धारागणाभिराधनपूजोपस्थानतायै बोधिसत्त्वा-
 नां बोधाय चित्तमुत्पद्यते । नैकलोकधातुपर्यापन्नबुद्धवंशारागणाभिरा-
 धनपूजोपस्थानतायै न यावदनभिलाप्यानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःस-
 मलोकधातुपर्यापन्नतथागतवंशारागणाभिराधनपूजोपस्थानतायै बोधि-
 सत्त्वानां बोधाय चित्तमुत्पद्यते । नैकबुद्धक्षेत्रपरिशोधनाय न यावदन-
 भिलाप्यानभिलाप्यलोकधातुपरमाणुरजःसमबुद्धक्षेत्रपरिशोधनाय बोधि-
 सत्त्वानां बोधाय चित्तमुत्पद्यते । नैकशासनसंधारणाय न यावदनभि-
 लाप्यानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमतथागतशासनसंधारणाय बोधि-
 सत्त्वानां बोधाय चित्तमुत्पद्यते । नैकबुद्धस्थानप्रणिधानविमात्रावरणाय
 न यावदनभिलाप्यानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमबुद्धप्रस्थानप्रणिधा-
 नविमात्रावरणाय बोधिसत्त्वानां बोधाय चित्तमुत्पद्यते । नैकतथागत-
 बुद्धक्षेत्रव्यूहावतरणतायै न यावदनभिलाप्यानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुर-
 जःसमतथागतबुद्धक्षेत्रव्यूहावतरणाय बोधिसत्त्वानां बोधाय चित्तमुत्प-

न यावदनभिलाप्यानभिलाप्यलोकधातुपर्यापन्नानां सत्त्वानामर्थाय

स्त्वानां बोधाय चित्तमुत्पद्यते । अनवशेषसर्वलोकधातुपर्याप्तसर्वबुद्ध-
वंशारागणाभिराधनपूजोपस्थानतायै बोधिसत्त्वानां प्रणिध्यभिलाषो भ-
वति । अनवशेषसर्वबुद्धक्षेत्रपरिशोधनाय बोधिसत्त्वानामाशयो दृढीभ-
वति । अनवशेषसर्वबुद्धशासनसंधारणाय बोधिसत्त्वानां प्रयोगः संभ-
वति । अनवशेषसर्वतथागतप्रस्थानप्रणिधिविमाचानुगमाय बोधिसत्त्वा-
नां चित्तवेगाः प्रादुर्भवन्ति । अनवशेषसर्वतथागतबुद्धक्षेत्रगुणव्यूहावतर-
णाय बोधिसत्त्वानां व्यवसाय उत्पद्यते । अनवशेषसर्वतथागतपर्वन्मण्ड-
लसमुद्रावतरणाय बोधिसत्त्वानामभिलाषः प्रभवति । अनवशेषसर्वजग-
च्चित्तसागरावगाहनतायै बोधिसत्त्वानां प्रार्थना संजायते । अनवशेषस-
र्वसत्त्वेन्द्रियचक्रपरिज्ञायै बोधिसत्त्वानामभिकाङ्क्षोत्पद्यते । अनवशेषसर्व-
सत्त्वेन्द्रियसागरावतरणतायै बोधिसत्त्वानामुत्सोदिराजायते । अनवशे-
षसर्वलोकधातुकल्पपरंपरावतरणाय बोधिसत्त्वानां हृदः संभवति ।
अनवशेषसर्वसत्त्वकेशवासनानुसंधिसमुच्छेदाय बोधिसत्त्वानां पराक्रम
आजायते । अनवशेषसर्वसत्त्वकर्मकेशसमुद्रोच्छोषणाय बोधिसत्त्वानां
महाज्ञानसूर्य उदागच्छति । अनवशेषसर्वसत्त्वचर्यापरिज्ञायै बोधिसत्त्वा-
नां प्रज्ञालोकः प्रादुर्भवति । अनवशेषसर्वसत्त्वदुःखाग्निस्तम्भप्रशमनाय
बोधिसत्त्वानां महाकरुणामेघः समुदागच्छति । संक्षेपेण कुलपुत्रैतत्प्र-
मुखानि दशबोधिसत्त्वचर्यानियमुखान्यसंख्येयशतसहस्राणि यानि बोधि-
सत्त्वेन समुदानयितव्यानि ॥

अपि तु खलु पुनः कुलपुत्र सर्वधर्मसमवसरणा बोधिसत्त्वानां
चर्या यदुत ज्ञानानुगमाय । सर्वक्षेत्रसमवसरणा बोधिसत्त्वानां चर्या
यदुत परिशोधनताय ॥ तस्या मम कुलपुत्रैवं प्रणिधेर्यन्निष्ठा कामधा-
तुविशुद्धिस्तन्निष्ठानि मम प्रणिधानानि भवन्तु । यन्निष्ठा लोकधातुवि-
शुद्धिस्तन्निष्ठानि मम प्रणिधानानि भवन्तु । या निष्ठा सर्वसत्त्वकेश-
वासनानुसंध्यनुशयानां तन्निष्ठानि मम प्रणिधानानि भवन्तु ॥

आह ॥ को नामार्ये एष विमोक्षः ॥ आह ॥ अशोकक्रमध्वजो

नाम कुलपुत्रैष विमोक्षः । एतमहं कुलपुत्रैकं बोधिसत्त्वविमोक्षं जा-
 नामि ॥ किं मया शक्यं सागरसमचित्तानां बोधिसत्त्वानां सर्वबुद्धधर्म-
 संप्रतीच्छनतया मेरुकल्पानां दृढाध्याशयतया । सुदर्शनभैषज्यराजोप-
 मानां सर्वसत्त्वकेशव्याधिप्रमोक्षणतया । आदित्यकल्पानां सर्वसत्त्वावि-
 5 द्यान्धकारविधमनतया । धारणीसमचित्तानां सर्वसत्त्वाश्रयप्रतिष्ठानभू-
 ततया । मारुतसदृशानां सर्वजगदर्थकरणतया । प्रदीपभूतानां सर्वस-
 त्वज्ञानालोककरणतया । मेघोपमानां शान्तनिर्घोषयथावद्धर्मप्रवर्षण-
 तया । चन्द्रोपमानां पुण्यरश्मिजालप्रमोचनतया । शक्रोपमानां सव-
 जगदारक्षाप्रतिपन्नतया चर्यां ज्ञातुं गुणा वा वक्तुमचिन्त्या वा बोधि-
 10 सत्त्वशिक्षा प्रभावयितुमनन्तमध्या वा बोधिसत्त्वप्रणिधिविकल्पाः संदर्-
 शयितुम् ॥ गच्छ कुलपुत्रायमिहैव दक्षिणापथे समुद्रवेताड्यां नालयु-
 र्नाम जनपदस्तत्र भीष्मोत्तरनिर्घोषो नामर्षिः प्रतिवसति तमुपसंक्रम्य
 परिपृच्छ ॥ स ते कुलपुत्र बोधिसत्त्वचर्यामुपदेक्ष्यते ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारक आशया उपासिकायाः पादां
 15 शिरसाभिवन्द्याशमुपाशिकामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पु-
 नरवलोक्य प्रणिपत्याश्रुमुखो रुदन् बोधिपरमदुर्लभतामनुविचिन्तयन्
 कल्याणमित्रदुरारागणतामनुविचिन्तयन् सत्पुरुषसमवधानसुदुर्लभता-
 मनुविचिन्तयन् बोधिसत्त्वेन्द्रियप्रतिलाभदुरभिसंभवतामनुविचिन्तयन्
 बोधिसत्त्वाशयविशुद्धिदुर्लभतामनुविचिन्तयन् सभागमित्रसमवधानदु-
 20 र्लभतामनुविचिन्तयन् यथावद्बोध्यभिमुखचित्तनिध्यप्तिदुर्लभतामनुवि-
 चिन्तयन् अविषमधर्मनयानुशासनीप्रयोगदुर्लभतामनुविचिन्तयन् अ-
 संहार्यचित्तकल्याणतायोगसंजननदुर्लभतामनुविचिन्तयन् सर्वज्ञतावेग-
 विवर्धनधर्मांलोकसुदुर्लभतामनुविचिन्तयन्नाशया उपासिकाया अन्ति-
 कात्प्रक्रान्तः ॥ ८ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको बोधिसत्त्वानुशासन्यनुगतचित्तो

बोधिसत्त्वचर्यापरिशोधनानुगतचित्तो बोधिसत्त्वपुण्यविवर्धनचित्तो बुद्ध-
दर्शनवेगावभासितचित्तो धर्मनिधानप्रतिलाभसंजातचित्तवेगो महाप्रणि-
धानाभिनिर्हारप्रवर्धितचित्तवेगः सर्वधर्मदिग्भिमुखचित्तो धर्मस्वभावभा-
सितचित्तः सर्वावरणविकिरणचित्तो निरन्धकारधर्मधातुव्यवलोकनचित्तो
नारायणवज्ररत्नाभेद्यविमलाशयचित्तः सर्वमारजलदुर्योधनदुर्धर्षणचित्तो ।
ऽनुपूर्वेण येन नालयुर्जनपदं तेनोपसंक्रम्य भीष्मोत्तरनिर्घोषमृषिमन्त्रे-
षते स्म । तेन च समयेन भीष्मोत्तरनिर्घोषर्षिरन्यतमस्मिन्नाश्रमपदे
विहरति स्मासंख्येयचित्रदुमलतावनरमणीये विविधवृक्षपत्रसंछन्ने सदा-
प्रफुल्लितविचित्रपुष्पवृक्षे सदाफलोपचितफलवृक्षे नानारत्नवृक्षोदारम-
णिफलकसदासंस्तुततले सुविभक्तमहाचन्दनदुमे मनोज्ञागरवृक्षसदाप्रमु-
क्तगन्धोपशोभिते चतुर्दिक्षु विभक्तगन्धोपशोभिते चतुर्दिक्षु विभक्तपाट-
लीवृक्षसमलंकृते न्यग्रोधवृक्षपादपरुचिरसंस्थाने सदापक्वफलजम्बूवृक्षप्र-
वर्षणे नवनडिनीपक्षोत्पलकुमुदोपशोभिते । अद्राक्षीत्सुधनः श्रेष्ठिदा-
रको भीष्मोत्तरनिर्घोषमृषिं दशर्षिसहस्रपरिवृतं चन्दनतलाववज्रायां कु-
ड्यां जटामकुटधारिणमजिनदर्भचीवरवल्कलवसनं तृणसंस्तरोपविष्टं दृ-
ष्ट्वा च पुनर्येन भीष्मोत्तरनिर्घोष ऋषिस्तेनोपजगामोपेत्य भूतकल्याण-
मित्रप्रतिलम्बनाशयेन कल्याणमित्रायद्वारां सर्वज्ञतां संपश्यन् भूतमा-
र्गोपनयाय कल्याणमित्रानुशासत्याधीनां सर्वज्ञतां संपश्यन् सर्वज्ञताभू-
म्युपनयेन कल्याणमित्रदासाधीनां सर्वज्ञतां संपश्यन् दशबलज्ञानर-
त्नद्वीपोपनयेन कल्याणमित्रोल्कावभासितां सर्वज्ञतां संपश्यन् दशब-
लज्ञानालोकसंजननतया कल्याणमित्रमार्गां सर्वज्ञतां संपश्यन् अक्ष-
णसर्वज्ञतापुरप्रापणतया कल्याणमित्रप्रदीपां सर्वज्ञतां संपश्यन् सम-
विषमसंदर्शनतया कल्याणमित्रसेतुं सर्वज्ञतायाः संपश्यन् सर्वप्रपात-
भयविगमनतया कल्याणमित्रच्छत्रां सर्वज्ञतां संपश्यन् महामैत्रीबल-
ह्लादसंजननतया कल्याणमित्रवेगां सर्वज्ञतां संपश्यन् महाकरुणासंज-
ननतया कल्याणमित्राधीनां सर्वज्ञतादर्शनपरिपुष्टिं संपश्यन् धर्मस्वभा-

वनयावभासनतया । सर्वशरीरेण प्रणिपत्योत्थाय भीष्मोत्तरनिर्घोषमु-
 षिमेनेकशतसहस्रकृतः प्रदक्षिणीकृत्य प्राञ्जलीभूतः पुरतः स्थित्वा मनो-
 ज्ञोपचारेण मनोज्ञां वाचमुदीरयन्नेवमाह ॥ मयार्यानुत्तरायां सम्यक्सं-
 बोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्या-
 यां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वाववा-
 दानुशासनीं ददातीति । तच्चदत्तु मे आर्यः कथं बोधिसत्त्वेन बोधिस-
 त्तचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु भीष्मोत्तरनिर्घोष ऋषिस्तानि दशमाणवकसहस्रा-
 ण्यनुविलोक्यैवमाह ॥ अनेन माणवकाः कुलपुत्रेणानुत्तरायां सम्यक्सं-
 बोधौ चित्तमुत्पादितं सर्वसत्त्वाभयेनोपनिमन्त्रिताः । अयं स कुल-
 पुत्राः सर्वसत्त्वहितसुखाय प्रत्युपस्थितो ज्ञानसागराभिमुखः सर्वतथाग-
 तानां धर्ममेघान् धातुकामः सर्वधर्मनयसागरानवगाहयितुकामः । स-
 हाज्ञानालोके ऽवस्थातुकामो महाधर्मवर्षमभिप्रवर्षितुकामो महाज्ञान-
 लोके चन्द्र उदागत्य सर्वक्लेशप्रतापं प्रशमयितुकामः सर्वसत्त्वकुशलमूलानि
 वर्धयितुकामः ॥ अथ खलु तानि दशमाणवकसहस्राणि नानावर्णैः
 सुहृच्चरैः सुगन्धैः पुष्पैः सुधनश्रेष्ठिदारकमवकीर्याभ्यवकीर्याभिवन्द्य न-
 मस्कृत्वा प्रणिपत्य प्रदक्षिणीकृत्यैववाचमुदीरयामासुः । एष चाता भ-
 विष्यति सर्वसत्त्वानां सर्वनिरयदुःखानि प्रशमयिष्यति । सर्वतिर्यग्यो-
 निगितिं व्यवच्छेत्स्यति सर्वयमलोकगतिं विनिवर्तयिष्यति । सर्वाक्षणाद्वा-
 रकपाटानि पिशययिष्यति तृष्णासमुद्रमुच्छोषयिष्यति तृष्णाबन्धनं छेत्स्य-
 ति । दुःखस्कन्धं विनिवर्तयिष्यति । अविद्यान्धकारं विधमयिष्यति पुण्य-
 चक्रवाटं लोके परिसंस्थापयिष्यति । ज्ञानरत्नाकरमुपदर्शयिष्यति । ज्ञान-
 सूर्य उदागमिष्यति धर्मचक्षुर्विशोधयिष्यति । समविषमं लोके संप्रका-
 शयिष्यति ॥ अथ खलु भीष्मोत्तरनिर्घोष ऋषिस्तान्माणवकानेवमाह ॥
 येन माणवका अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं भवति स बो-
 धिसत्त्वचर्या चरन् सर्वसत्त्वानां सुखमुत्पादयत्यनुपूर्वेण च सर्वज्ञतां

महाकरुणामेघमुपस्थापयितुकामो

प्रतिलभन्ते ॥ अनेन माणवकाः कुलपुत्रेणानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चि-
 त्तमुत्पादितं स एष सर्वबुद्धगुणभूमिं परिपूरयिष्यति ॥ अथ खलु भी-
 ष्मोत्तरनिर्घोष ऋषिः सुधनं श्रेष्ठिदारकमतदवोचत् ॥ अहं कुलपुत्रा-
 पराजितध्वजस्य बोधिसत्त्वस्य विमोक्षस्य लाभी ॥ सुधन आह ॥ क
 एतस्यार्यापराजितध्वजस्य विमोक्षस्य विषयः ॥ ततो भीष्मोत्तरनिर्घोष
 ऋषिर्दक्षिणं पाणिं प्रसार्य सुधनं श्रेष्ठिदारकं शिरसि परिमार्ज्य दक्षि-
 णेन पाणिना पर्यगृह्णात् । समनन्तरपरिगृहीतश्च सुधनः श्रेष्ठिदारको
 भीष्मोत्तरनिर्घोषेण ऋषिणा दक्षिणेन पाणिना अथ तावदेव सुधनः
 श्रेष्ठिदारको ऽपश्यद्दशसु दिक्षु दशबुद्धक्षेत्रशतसहस्रपरमाणुरजःसमानि
 बुद्धक्षेत्राणि तेषु च दशबुद्धक्षेत्रशतसहस्रपरमाणुरजःसमानां तथागता- 10
 नां पादमूलगतमात्मानं संजानाति स्म ॥ तानि च बुद्धक्षेत्राण्यपश्यद-
 संख्येयाकारविशुद्ध्यूहानि तेषु च तथागतपर्वन्मण्डलसमुद्रानानावर्णवि-
 चित्रव्यूहानपश्यत् । तेषु च पर्वन्मण्डलसमुद्रेषु तथागतशरीराणि लक्ष-
 णानुव्यञ्जनोज्ज्वलितोपचितान्यपश्यत् । तेभ्यश्च धर्मदेशनां शृणोत्येकपद-
 व्यञ्जनापराङ्मुखाम् । तानि च तथागतधर्मचक्राण्यन्योन्यसंभिन्नानि सं- 15
 धारयति । तांश्च धर्ममेधानानासत्त्वाशयेषु प्रवर्षणां संप्रतीच्छति । ते-
 षां च तथागतानां नानाधिमुक्तिबलविशोधितं पूर्वप्रणिधानसमुद्रान-
 वतरति । तांश्च नानाप्रणिधानसागरविशुद्धान् बुद्धसमुदागससमुद्रान-
 वतरति । तांश्च यथाशयसर्वसत्त्वसंतोषणविज्ञापनान् बुद्धवर्णान् अद्रा-
 क्षीत् । तानि च बुद्धरश्मिजालानि नानाविरागविशुद्ध्यूहमण्डलान्यप- 20
 श्यत् । तानि च बुद्धबलान्यनावरणज्ञानालोकानुगमेनावतरति । स
 क्वचित्तथागतपादमूले रात्रिंदिवं संजानाति क्वचित्सप्त रात्रिंदिवानि
 क्वचिर्द्धमासं क्वचिन्मासं क्वचित्संवत्सरं क्वचिद्वर्षशतं क्वचिद्वर्षसहस्रं क्वचि-
 द्वर्षशतसहस्रं क्वचिद्वर्षकोटीं क्वचिद्वर्षकोटीशतं क्वचिद्वर्षकोटीसहस्रं क्वचि-
 द्वर्षकोटीशतसहस्रं क्वचिद्वर्षकोट्ययुतं क्वचिद्वर्षकोटीनियुतं क्वचिर्द्धकल्पं 25
 संजानाति । क्वचित्कल्पं क्वचित्कल्पशतं क्वचित्कल्पसहस्रं क्वचित्कल्पशतस-

बोधिसत्त्वस्य

अनेन माणवकाः अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं स एष सर्वबुद्धगुणभूमिं परिपूरयिष्यति ।

हसं क्वचित्कल्पकोटीं क्वचित्कल्पकोटीशतं क्वचित्कल्पकोटीसहस्रं क्वचित्क-
 ल्पकोटीशतसहस्रं क्वचित्कल्पकोटीनियुतशतसहस्रं क्वचित्त्थागतपादमूले
 यावदनभिलाष्यान्भिलाष्यान् कल्पान् संजानाति । क्वचित्त्थागतपाद-
 मूले जम्बूद्वीपपरमाणुरजःसमान् कल्पान् संजानाति । क्वचिद्वावदनभि-
 लाष्यान्भिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् कल्पान् संजानात्परराजि-
 तध्वजबोधिसत्त्वविमोक्षज्ञानावभासितो वैरोचनगर्भसमाध्यवभासप्रति-
 लब्धः । अक्षयज्ञानविमोक्षसमाध्यनुगतः । समन्तादिक्मञ्जरधारणीमुखा-
 वलोकप्रतिलब्धो वज्रमण्डलधारणीमुखावभासितचित्तः सुविभक्तज्ञान-
 कूटविषयसमाधिविहारप्रतिलब्धः समन्ततलव्यूहर्मागप्रज्ञापारमितावि-
 १० हारविषयो बुद्धगगनगर्भमण्डलसमाध्यालोकप्रसृतः सर्वबुद्धधर्मचक्रने-
 मिसमाध्यवभासितचित्तः अध्वज्ञानरत्नाक्षयमण्डलसमाध्यालोकप्राप्तः ॥
 अथ खलु भीष्मोत्तरनिर्घोष ऋषिः सुधनं श्रेष्ठिदारकं व्यमुञ्चत् पुनरपि
 भीष्मोत्तरनिर्घोषस्यर्षेः पुरतः स्थितमात्मानं संजानाति । तं भीष्मोत्तर-
 निर्घोष ऋषिराह ॥ स्मरसि कुलपुत्र ॥ आह ॥ स्मराम्यर्थं कल्याण-
 १५ मित्राधिष्ठानेन ॥ आह ॥ एतमहं कुलपुत्रापरराजितध्वजं बोधिसत्त्ववि-
 मोक्षं जानामि ॥ किं मया शक्यं सर्वजगद्विशेषज्ञानाभिज्ञावतारसमा-
 धिप्रतिलब्धानां बोधिसत्त्वानां सर्वकालचक्रवशवर्तिनां बुद्धलक्षणज्ञाना-
 भिनिर्हारकुशलानां तथागतदिवसावक्रान्तिविज्ञप्तिव्यूहानां अध्वविषयै-
 कलक्षणज्ञानसमवसरणानां सर्वलोकधातुसुविभक्तकायानां सर्वधर्मधा-
 २० त्ववभासितज्ञानशरीराणां सर्वसत्त्वयथाशयाभिमुखाभ्युत्थितानां यथा-
 शयसत्त्वचर्याविचारानुकूलोपचाराणां समन्ताभिरुचितरोचनानां अम-
 लविपुलरुचिरज्ञानमण्डलविशुद्धानां चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुं प्रणिधि-
 विशेषो वा सूचयितुं क्षेत्राभिसंस्कारो वा ज्ञातुं ज्ञानविषयो वावगा-
 हितुं समाधिगोचरो वानुसर्तुमृद्भिविकुर्वितं वावतरितुं विमोक्षवृषभिता-
 २५ विक्रीडितं वानुगन्तुं शरीरविभक्तिनिमित्तं वोद्गृहीतुं स्वरमण्डलविशुद्धि-
 र्वा प्रभावयितुं ज्ञानावभासो वा निदर्शयितुम् । गच्छ कुलपुत्रायमि-

महाभारतम्

महान्तस्याने च नुपस्यायितुं कामो

हैव दक्षिणापथ इषाणो नाम जनपदस्तत्र जयोष्मायतनो नाम ब्राह्म-
णः प्रतिवसति तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्या-
यां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तुष्ट उदय आत्मनाः प्रमुदितः
प्रीतिसौमनस्यजातो भीष्मोत्तरनिर्घोषस्यर्षेः पादौ शिरसाभिवन्द्य भी-
ष्मोत्तरनिर्घोषमुष्मिनेकशतमहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य
भीष्मोत्तरनिर्घोषस्यर्षेरन्तिकाम्प्रक्रान्तः ॥९॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽपराजितध्वजबोधिसत्त्वविमो-
क्षज्ञानावभासितः । अचिन्त्यबुद्धविषयविकुर्वितप्रत्यक्षविहारी । अचिन्त्य- 10
बोधिसत्त्वविमोक्षप्रत्यक्षज्ञानाभिज्ञः । अचिन्त्यबोधिसत्त्वसमाधिज्ञानाव-
भासितचित्तः सर्वकालसमवसरणसमाधिज्ञानावभासितप्रतिलब्धः सर्वसं-
ज्ञासंगतसमवसरणसमाधिविषयावभासितः सर्वजगद्विशेषवतिज्ञानालो-
कप्रतिलब्धः सर्वत्र्यध्वानुगतगोचरविहाराभिमुखः । अद्वयविकल्पसमता-
निर्देशज्ञानपरमः सर्वारम्बणप्रसरितज्ञानालोकः सत्त्वश्रद्धाभिमुखक्षान्ति- 15
विशुध्यधिमुक्तिकोशकुशलः स्वभावधर्मक्षान्तिनिश्चयज्ञानालोकप्रतिलब्धः
सर्वचानुगताभिज्ञबोधिसत्त्वचर्यास्वभावभावनाविरहितचित्तः सर्वज्ञतावे-
गाविवर्त्यचित्तो दशबलज्ञानविद्युदवभासप्रतिलब्धः । धर्मधातुनिर्घोषा-
भिलाषावितृप्तचित्तः सर्वज्ञताविहारगोचरावतरणप्रतिपत्तिचित्तः । अन-
न्तबोधिसत्त्वचर्याव्यूहाभिनिर्हारचित्तो ऽनन्तबोधिसत्त्वमहाप्रणिधानम- 20
ण्डलपरिशोधनचित्तः । अनन्तमध्यलोकधातुजालाक्षयानुगमज्ञानाभिमु-
खचित्तः । अनन्तसत्त्वसागरपरिपाकविनयासंकुचितचित्तः । अनन्तबो-
धिसत्त्वचर्याविषयं संपश्यन् । अनन्तलोकधातुविभक्तिविचित्रतां संप-
श्यन् । अनन्तलोकधातुसूक्ष्मोदारारम्बणान्तर्गतां संपश्यन् । अनन्त-
लोकधातुप्रतिष्ठानसंज्ञाजालविचित्रतां संपश्यन् । अनन्तलोकधातु- 25
वहारप्रज्ञप्तिसंवृतिविमात्रतां संपश्यन् । अनन्तसत्त्वाधिमुक्तिविमा-

अनन्तलोकधातुगतिविमात्रतां संपश्यन् ।

चतां संपश्यन् । अनन्तसत्त्वविभक्तिविमाचतां संपश्यन् । अनन्तसत्त्व-
परिपाकविन्यानुगमं संपश्यन् । अनन्तसत्त्वदिक्कुलसंज्ञागतविचित्रतां
संपश्यन् । कल्याणमित्राण्यभिमुखीकुर्वाणो ऽनुपूर्वेण येनेषाणे जनपदे
जयोष्मायतनो ब्राह्मणस्तेनोपसंक्रान्तः । तेन च समयेन जयोष्मायतनो
ब्राह्मण उग्रं तपस्तप्यति ॥ सर्वज्ञतामारम्बणीकृत्य तस्य चतुर्दिशं
महानग्निस्तन्मपर्वतमाचो ज्वलितः । अभ्युक्तमहापर्वतप्रपातः सूरधा-
रामार्गः संदृश्यते ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको जयोष्मायतनस्य ब्राह्मणस्य पा-
दौ शिरसाभिवन्द्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥ मयार्यानुत्तरायां स-
म्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिस-
त्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वा-
नामववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः कथं बोधिसत्त्वेन
बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ स आह ॥ गच्छ कु-
लपुत्रैतं सूरधारमार्गं पर्वतमभिरुह्याच्चाग्निखदायां प्रपत । एवं ते बो-
धिसत्त्वचर्यां परिशुद्धिं गमिष्यति ॥

अथ खलु सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्यैतदभवत् ॥ दुर्लभाष्टाक्षणवि-
निवृत्तिः । दुर्लभो मनुष्यप्रतिलाभो दुर्लभाक्षणसंपद्विशुद्धिर्दुर्लभो बुद्धो-
त्पादो दुर्लभाविकलेन्द्रियता दुर्लभो बुद्धधर्मश्रवो दुर्लभं सत्पुरुषसम-
वधानं दुर्लभानि भूतकल्याणमित्राणि दुर्लभो भूतनयानुशासनोपसंहारो
दुर्लभं सम्यग्जीवितं मनुष्यलोके दुर्लभा धर्मानुधर्मप्रतिपत्तिः । सा है-
वायं मारो भविष्यति माराधिष्ठितो वा मारकायिको वा कल्याणमि-
त्रप्रतिरूपको वा बोधिसत्त्वखण्डको वा यो मम कुशलमूलान्तरायाय
प्रतिपन्नो यो मम जीवितनिरोधायाभ्युत्थितः । सा हैव समान्तरायं क-
र्तुकामः सर्वज्ञतायां सा खलु मां विषमेण पथा प्रणेतुकामः । सा खलु
मे धर्ममुखान्तरायं कर्तुकामो बुद्धधर्माधिगमाय ॥ तस्यैवं चिन्तामनसि-
कारप्रयुक्तस्य दशब्रह्मसहस्रायुपर्यन्तरिक्षे स्थित्वैवमाहुः ॥ सा कुलपुत्रैवं

चेतनां दृढीकार्षीः । एष कुलपुत्रार्यो वज्रार्चिःसमाध्यवभासलब्धः । अ-
विवर्तवीर्यो महारम्भोत्तारणप्रतिपन्नः सर्वजगत्सेहपर्यादानायाभ्युत्थितः
सर्वदृष्टिगतजालदालनाय प्रयुक्तः । सर्वक्लेशकर्मकक्षनिर्दहनाय प्रत्युप-
स्थितः सर्वाक्षणज्ञानकान्तारावभासनायोद्युक्तः सर्वसत्त्वजरामरणप्रपात-
भयविनिवर्तनाय व्यवस्थितः अध्वान्धकारविधमनताया अभियुक्तः सर्व-
धर्मरश्मिप्रमुञ्चनतायै प्रतिपन्नः ॥ एतस्य हि कुलपुत्र पञ्चतपस्तप्यमा-
नस्य यावन्तः केचिद्ब्राह्मणाः कर्तृत्वमीश्वरत्वं सर्वलोकज्येष्ठत्वमात्मनि म-
न्यन्ते ॥ विविधदृष्टिगताभिनिविष्टाः तस्यासमोयतपोव्रतसमादानप्रभा-
वेन सर्वस्वभवनेषु न रमन्ते ॥ ते ध्यानरतिमनास्वादयन्तो ऽस्य स-
काशमुपसंक्रामन्ति ॥ तानेष आगतानृद्यनुभावेनाभिसंभूयोयव्रततपसा १०
च तेभ्यः सर्वदृष्टिगतविवर्तनाय सर्वमानमदप्रहाणाय च धर्मं देशयति ॥
सर्वजगन्महामैत्रीमहाकरुणास्फुरणतायै, सर्वबुद्धसंदर्शनाभिमुखतायै बु-
द्धस्वरमण्डलप्रतिलम्भपरिपूरणाय सर्वचानुरक्ताबुद्धघोषाप्रतिघाताना-
वरणतायै च धर्मं देशयात ॥

दश च मारसहस्राण्युपर्यन्तरीक्षे स्थित्वा दिव्यैर्मणिरत्नैरभ्यव- १५
कीर्यैवमाहुः ॥ अस्य कुलपुत्र पञ्चतपस्तप्यतो ऽस्मादर्विस्तृत्वादाभां नि-
श्चरित्वास्मद्भवनात्यात्मभावनाभरणपरिभोगाश्च जिह्मीकुर्वन्ति । ते वयं
वेगजाताः सपरिवारा एतस्य सकाशमुपसंक्रामाम उपसंक्रान्तानां चैषो
ऽस्माकं तथा तथा धर्मं देशयति यथा स्वचित्तप्रतिलब्धा बोधाय चि-
त्तमुत्पाद्याविनिवर्तनीयाभवामो ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ ॥ २०

दश च वशवर्तिदेवराजसहस्राणि दिव्यैः पुष्पैरभ्यवकीर्यैवमा-
हुः ॥ वयं कुलपुत्रास्य पञ्चतपस्तप्यतः स्वभवनेषु रतिं न विन्दामः ।
ते वयं सस्वजनपरिवारा एतस्य सकाशमुपसंक्रामामः स एषो ऽस्माक-
मुपसंक्रान्तानां स्वचित्तवशवर्तिताप्रतिलम्भाय धर्मं देशयति । सर्वक्लेश-
वशिताप्रतिलाभाय यथाभिप्रायोपपत्तिवशिताप्रतिलाभाय सर्वकर्माव- २५
रणविशुद्धिवशिताप्रतिलाभाय सर्वसमापत्तिवशवर्तिताप्रतिलाभाय प-

बोध्यासनदृढीकरणतायै बोधिचित्तोत्पादविपुलकरणतायै

रिष्कारवशिताव्यूहपरिशुद्धये यथाभिप्रायायुर्वशवर्तितायै च धर्मं दे-
शयति ॥

दश च सुनिर्मितदेवराजसहस्राण्युपर्यन्तरिक्षे स्थित्वा दिव्यसंगी-
तिप्रयोगनिर्नादमधुरनिर्घोषेण पूजां कृत्वैवमाहुः ॥ एतस्य कुलपुत्र प-
ञ्चतपस्तप्यत एभ्यो ऽग्निकूटेभ्यस्तद्रूपा प्रभा निश्चरति ययास्माकमि-
मानि विमानान्युत्तप्यन्ते विशुध्यन्ति प्रभास्वरतराणि भवन्ति । इमा-
नि चाभरणानि ॥ इमाश्चाप्सरसो वयमपीदानीं सदेवपुत्राप्सरोगण-
परिवारा न कामेषु रतिं विन्दामो न कामसुखमभिनन्दामस्ते वयं प्र-
ह्लादितकायचित्ता एतस्य सकाशमुपसंक्रमामः । स एषो ऽस्माकमुपसं-
क्रान्तानां चित्तविशुद्धये धर्मं देशयति चित्तप्रभास्वरतायै चित्तकल्याण-
तायै चित्तकर्मण्यतायै चित्तप्रीतिसंजननतायै दशबलज्ञानप्रतिलाभ-
विशुद्धये महाधर्मवेगविवर्धनतायै कायविशुद्धये अप्रमादबुद्धकायाभि-
निर्हरणतायै वाग्विशुद्धये तथागतघोषप्रतिलाभाय चित्तविशुद्धये सर्व-
ज्ञताप्रतिलाभाय धर्मं देशयति ॥

दश च संतुषितदेवराजसहस्राणि सदेवपुत्राप्सरोगणपरिवा-
राण्युपर्यन्तरिक्षे स्थित्वा सर्वगन्धचूर्णमेघवर्षमभिप्रवृष्य पूजयित्वा नम-
स्कृत्यैवमाहुः ॥ अस्य कुलपुत्र पञ्चतपस्तप्यमानस्यास्माकं स्वभवनेषु
रतिर्न भवति । ते वयमनभिरताः सन्त एतस्य सकाशमुपसंक्रमामस्तत
एषो ऽस्माकमुपसंक्रान्तानां सर्वविषयानवेक्ष्यतायै धर्मं देशयति । सं-
तुष्टिचित्ततायै चित्तपरितुष्टितायै कुशलमूलसंजननतायै बोधिचित्तोत्पा-
दप्रतिलाभाय यावत्सर्वबुद्धधर्मपरिपूरणाय धर्मं देशयति ॥

दश च सुयामदेवराजसहस्राणि सदेवपुत्राप्सरोगणपरिवाराणि
दिव्यानि मान्दारवकुसुमवर्षाण्यभिप्रवृष्यैवमाहुः ॥ अस्य कुलपुत्र पञ्च-
तपस्तप्यमानस्यास्माकं दिव्यसंगीतिषु रतिर्न भवति । ते वयमनभिरता
एतस्य सकाशमुपसंक्रमामस्तत एषो ऽस्माकमुपसंक्रान्तानां सर्वकाम-
रतिविनिवर्तनतायै यावत्सर्वबुद्धधर्मप्रतिलाभाय धर्मं देशयति ॥

昭和十一年三月二十日印刷
昭和十一年三月二十五日發行
昭和二十四年六月二十五日再刷
(非賣品)

編輯者 鈴木大拙

發行 世界聖典刊行協會
擔當者 理事長 澤本貫

印刷 世界聖典刊行協會
擔當者 常任理事 久保田拙耳

發行所 世界聖典刊行協會

京都市上京區室町通中立賣下九花立町

BL

1416

.63

1949

THE GANDAVYUHA SUTRA

CRITICALLY EDITED

BY

DAISETZ TEITARO SUZUKI
*Professor of Buddhist Philosophy
at Otani University, Kyoto*

AND

HOKEI IDZUMI
*Professor of the Sanskrit Language
at Otani University, Kyoto*

New Revised Edition

Part II

KYOTO

THE SOCIETY FOR THE PUBLICATION OF SACRED BOOKS
OF THE WORLD

Muro-machi Nakadachiuri Kamigyō-ku

1949

4485 b.

NOTE

In this edition of the *Gandavyuha Sutra* the following MSS have been used:

1. The palm-leaf MS (to be designated in future references, (A) in the Library of the Royal Asiatic Society, London, a rotograph copy of which was obtained by Prof. D. T. Suzuki in 1930.
- 2-3. The two paper MSS (C1 and C2) in the Library of Cambridge University, Cambridge, England, a rotograph copy of each of which was obtained by Prof. D. T. Suzuki in 1930.
4. A paper MS (F) belonging to the Bibliothèque Nationale, Paris, a photograph copy of which Prof. D. T. Suzuki took during his stay in Paris in 1908.

There is also a MS (D) in the Library of the Tokyo Imperial University. The last two MSS brought over to Japan were hand-copied and collated by Prof. H. Idzumi in 1907-14. The MS thus prepared by him was the basis of the micrograph copies which were made by Prof. Shōryū Sasa at the request of Prof. D. T. Suzuki in 1930, and about twenty of these copies were distributed among their friends. For this thanks are due to the compiler and owner of the MS Prof. H. Idzumi.

THE GANDAVYUHA SUTRA

The idea of editing the *Gandavyuha Sutra* has been for a long time in my mind, while in Europe 1908-9. I took a photographic copy of the MS in the Bibliothèque Nationale and had communication on the subject with the late Dr. Kikyoku Watanabe who had been staying in Strassburg. He was willing to let me have his copy of the sutra which he had carefully made by collating all the MSS he had then personally had access to. But as I was not quite yet ready for the work, I did not avail myself at the time of his kind offer. Back in Japan, both of us were kept busy by so many other things which demanded immediate attention. Besides I had no funds to use for a task demanding so much help in various ways. All the time, however, my mind was on the *Gandavyuha*.

The cultural loss national and individual sustained by the earthquake and the great fire that followed in 1923 was beyond calculation. With many other valuable MSS in the possession of Dr. Watanabe, the *Gandavyuha* MS to which reference has been made was reduced to ashes. The destruction of this kind so extensively and irrevocably suffered by scholars and art-lovers made me all the more strongly desire at an early date to undertake the editing of the important Sanskrit texts of Mahayana Buddhism.

The cultural loss national and individual sustained by the earthquake and the great fire that followed in 1923 was beyond calculation. With many other valuable MSS in the possession of Dr. Watanabe, the *Gandavyuha* MS to which reference has been made was reduced to ashes. The destruction of this kind so extensively and irrevocably suffered by scholars and art-lovers made me all the more strongly desire at an early date to undertake the editing of the important Sanskrit texts of Mahayana Buddhism.

I moved to Kyoto in 1921 to take a position at the Ōtani Buddhist College (Ōtani Daigaku). This was about the time when the late Dr. Bonyu Nambu was preparing his *Lankavatara* edition in Sanskrit. With its completion I undertook an English translation of it, which appeared in 1932 and its *Stūṭra* in 1939. While working on the *Lankavatara*, I found out that Prof. Idzumi also had his copy of the *Gandavyuha*.

NOTE

In this edition of the *Gaṇḍavyūha Sūtra* the following MSS have been used:

1. The palm-leaf MS (to be designated in future references, (A) in the Library of the Royal Asiatic Society, London, a rotograph copy of which was obtained by Prof. D. T. Suzuki in 1930.

2-3. The two paper MSS (C 1 and C 2) in the Library of Cambridge University, Cambridge, England, a rotograph copy of each of which was obtained by Prof. D. T. Suzuki in 1930.

4. A paper MS (P) belonging to the Bibliothèque Nationale, Paris, a photograph copy of which Prof. D. T. Suzuki took during his stay in Paris in 1908.

5. A paper MS (T) of the Library of the Tokyo Imperial University.

6. A paper MS (K) of the Library of the Kyoto Imperial University.

The last two MSS brought over to Japan were hand-copied and collated by Prof. H. Idzumi in 1907-14. The MS thus prepared by him was the basis of the mimeograph copies which were made by Prof. Shinryu Susa at the request of Prof. D. T. Suzuki in 1929, and about twenty of these copies were distributed among their friends. For this, thanks are due to the compiler and owner of the MS Prof. H. Idzumi.

The idea of editing the *Gaṇḍavyūha Sūtra* has been for a long time in my mind, while in Europe 1908-9, I took a photographic copy of the MS in the Bibliothèque Nationale and had communication on the subject with the late Dr. Kaikyoku Watanabe who had been staying in Strassburg. He was willing to let me have his copy of the sutra which he had carefully made by collating all the MSS he had then personally had access to. But as I was not quite yet ready for the work, I did not avail myself at the time of his kind offer. Back in Japan, both of us were kept busy by so many other things which demanded immediate attention. Besides I had no funds to use for a task demanding so much help in various ways. All the time, however, my mind was on the *Gaṇḍavyūha*.

The cultural loss national and individual sustained by the earthquake and the great fire that followed in 1923 was beyond calculation. With many other valuable MSS in the possession of Dr. Watanabe, the *Gaṇḍavyūha* MS to which reference has been made was reduced to ashes. The destruction of this kind so extensively and irrevocably suffered by scholars and art-lovers made me all the more strongly desire at an early date to undertake the editing of the important Sanskrit texts of Mahayana Buddhism.

I moved to Kyoto in 1921 to take a position at the Ōtani Buddhist College (Ōtani Daigaku). This was about the time when the late Dr. Bunyu Nanjo was preparing his *Lankāvatāra* edition in Sanskrit. With its completion I undertook an English translation of it, which appeared in 1932 and its *Studies* in 1930. While working on the *Lankāvatāra*, I found out that Prof. Idzumi also had his copy of the *Gaṇḍavyūha*

which he had made by collating two MSS belonging to the Tokyo and the Kyoto Imperial University Library. The time for carrying out my long-cherished plan was approaching. I availed myself of the first good opportunity of obtaining rotograph copies of the MSS kept in England. There are thus now altogether six copies to be used for our work.

This editing of the *Gaṇḍavyūha* was, however, more than I could undertake by myself alone not only from the point of scholarship but from the point of time to be spent on it. My interest in the Sanskrit Buddhist texts is first of all in their religious and philosophical significance, and that in matters of textual criticism and linguistic study is secondary. The scholar who can supply me with all the necessary help and information in this respect was found in the person of Prof. Hōkei Idzumi. He was willing to enlist his time and scholarship in this great task of editing the *Gaṇḍavyūha*. What success we have achieved here is to be ascribed to my *kalyanamitra*.

The present edition is mainly based on the palm-leaf MS of the Library of the Royal Asiatic Society of London, which the late Dr. Watanabe too considered the most indispensable one for our purpose. When the entire text is printed in the next two parts, a volume devoted to a list of variant readings in the six MSS in our possession will be published. The plan is also on foot to have a complete index of various kinds which is absolutely needed for a thorough understanding of the sutra in its varied significations.

An English translation of this sutra which marks a culmination in the development of Mahayana thought has been in contemplation by me for many years. When the text in the modern Devanagari type is made generally accessible, the translator's work will be made so much the easier, and the reader will also be able to refer whenever necessary to the original text.

I have in concluding this prefatory note to say a word of sincere appreciation for Prof. Hōkei Idzumi and Mr. Susumu Hoshinobori who gave up so much time and labour in copying, type-setting, proof-reading, etc., which belong to the drudgery of printing, especially this type of book—quite an unusual undertaking in Japan. I must also not forget to express my thankful feeling towards the authorities of the Ōtani Daigaku in their permitting us to use the printing plant including the Devanagari type, etc., and also defraying a part of the expenses incident to the use of the printing outfits.

That this edition of the *Gaṇḍavyūha Sūtra* with all its imperfections is now placed before scholars and readers who are engaged in the study of Mahayana Buddhism, enabling them to probe into the secrets of the religious consciousness of the Oriental peoples, is due to the protecting power of all the Buddhas and Bodhisattvas, who are constantly watching over our work and guiding it towards the universal welfare and enlightenment of all beings, and for which we are all most devoutly grateful.

DAISETZ TEITARO SUZUKI

Kyoto, October 1934

While going over the printed text the editors found many imperfections and provisionarily entered whatever corrections that were to be made on the lower part of the page. The lines needing correction are marked in the body of the text.

A full recovery of the printing facilities in Japan requires some years yet to come, but as we observe an increasing demand for the *Gaṇḍavyūha* text, we have decided to produce a photographic reprint of the corrected text as we have so far prepared for our own use.

We hope the corrections are readily identifiable.

As regards a volume of variant readings, we regret that it is not yet quite ready for press.

We have a Sanskrit-Chinese index already prepared for the *Gaṇḍavyūha* text, which however requiring further elaboration we withhold it from publication for some time yet.

It is with great grief to report the death of Professor Hokei Idzumi which took place in 1947. The co-editor takes this opportunity to express his appreciation of all that the late Sanskrit scholar did for the publication of the present text.

Daisetz T. Suzuki

Kamakura, May 1949

New Revised Edition

Part 1

KYOTO

THE SOCIETY FOR THE PUBLICATION OF SACRED BOOKS

OF THE WORLD

Muro-machi Nakadachiuji Kamigyo-ku

1949

THE GANDAVYUHA SUTRA

CRITICALLY EDITED

BY

DAISETZ TEITARO SUZUKI
*Professor of Buddhist Philosophy
at Otani University, Kyoto*

AND

HOKEI IDZUMI
*Professor of the Sanskrit Language
at Otani University, Kyoto*

New Revised Edition

Part II

KYOTO

THE SOCIETY FOR THE PUBLICATION OF SACRED BOOKS
OF THE WORLD

Muro-machi Nakadachiuri Kamigyō-ku

1949

THE CANDAVYUHA SUTRA

CRITICALLY EDITED

BY

DAISEI TEITARO SUZUKI
Professor of Buddhist Philosophy
at Gion University, Kyoto

AND

HOKKI IDZUMI
Professor of the Sanskrit Language
at Gion University, Kyoto

New Revised Edition

Part I

KYOTO

THE SOCIETY FOR THE PUBLICATION OF SACRED BOOKS

OF THE WORLD

Muro-machi Nakadachin Kamigyo-ku

1949

दश च शक्रदेवेन्द्रशतसहस्राणि प्रत्येकं द्वात्रिंशद्भिरुपेन्द्रैः सदेव-
पुत्राप्सरोगणपरिवारैः सार्धं दिव्यवस्त्ररत्नाभरणकुसुममेघवर्षमभिप्रवृष्टै-
वमाहुः ॥ अस्य कुलपुत्र पञ्चतपस्तप्यमानस्यास्माकं सर्वशक्रभवनोद्या-
नक्रीडावनदिव्यतूर्यताडोपचारसंगीतिपरिभोगेषु रतिर्न भवति । ते व-
यमनभिरता एतस्य सकाशमुपसंक्रमामस्तत एषो ऽस्माकमुपसंक्रान्ता-
नां सर्वकामरतिप्रहाणाय धर्मं देशयति । सर्वमिदमनित्यं चलं व्यय-
धर्ममिति वाचमुदीरति । सर्वमदप्रमादसमुच्छेदनाय धर्मं देशयति ।
अनुत्तरबोधिच्छन्दविवर्धनतायै ॥ अपि तु खलु पुनः कुलपुत्रास्य संप्रे-
क्षितेनेमानि मेरुशिखराणि संप्रकम्पितानि ते वयं व्यथितसंविग्नचि-
त्ताः सर्वज्ञताचित्तोत्पाददृढतया सर्वज्ञताज्ञाने प्रणिधिमभिनिर्हरामः ॥ 10

दश च नागसहस्राण्यैरावतनन्दोपनन्दनागराजप्रमुखान्युपय-
न्तरिक्षे गतानि दिव्यकालानुसारिचन्दनमेघैर्नागकन्यासंगीतिनिर्नाद-
मधुरनिर्घोषैर्दिव्यगन्धोदकधाराप्रसृतप्रमुक्तैरभिप्रवृष्टैवमाहुः ॥ अस्य कु-
लपुत्र पञ्चतपस्तप्यत एभ्यो महाग्निस्कन्धराशिभ्य आभा प्रमुक्ता सर्व-
नागभवनान्यवभास्य वालिकावर्षसुवर्णिभयान्यपनयन्ति । क्रोधप्रवृत्तिं 15
चैषां प्रशमयित्वाशयं प्रह्लाद्य मनः प्रसादयन्ति । तत एषो ऽस्माकं
प्रसन्नचित्तानां धर्मं देशयति । यदुत हीननागगतिविजुगुप्सनतायै ।
सर्वावरणीयकर्मप्रहाणायान्ययं देशयित्वानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चि-
त्तान्युत्पाद्य सर्वज्ञतायां प्रतिष्ठापयति ॥

दश च यक्षेन्द्रसहस्राणि गगनतले स्थित्वा नानाविधया पू- 20
जया पूजयित्वा जयोष्मायतनं ब्राह्मणं सुधनं च श्रेष्ठिदारकमेवमाहुः ॥
अस्य कुलपुत्र पञ्चतपस्तप्यमानस्यास्मत्पार्षदानां मनुष्येषु मैत्रं चित्तं
संजायते । सर्वयक्षराक्षसकुम्भाण्डाश्चमैत्रचित्ता भवन्ति । ते मैत्रचित्ता
अविहेटनप्रतिपन्ना अस्मत्सकाशमुपसंक्रमन्ति । वयमपीदनीं मैत्र्याधि-
पत्येनाभिभूताः स्वेषु स्वेषु भवनेषु रतिं न विन्दामः । ते वयं सस्व- 25
जनपरिवारा एतस्य सकाशमुपसंक्रमामः तदस्माकमुपसंक्रान्तानामस्य

॥ जयोष्मायतनः ॥ ११५

शरीरनिर्याता प्रभावभास्य सर्वशरीरं सुखेन स्फुरति । स एषो ऽस्माकं
प्रीणितकायचित्तानां तथा धर्मं देशयति । यदनेकेषां यक्षराक्षसकुम्भा-
ण्डकटपूतनानां बोधाय चित्तान्युत्पद्यते ॥

दश च गन्धर्वेन्द्रसहस्राण्युपर्यन्तरिक्षे स्थितैवमाहुः ॥ अस्माक-
मपि कुलपुत्र स्वभवनेषु च सतामस्य पञ्चतपस्तप्यत एभ्यो ऽग्निकूटे-
भ्यो आभा निश्चरित्वास्मद्भवनान्यवभासवति । ते वयं तथा प्रभया
स्पृष्टा अचिन्त्यसुखसमर्पिता एतस्यान्तिकमुपसंक्रमाम उपसंक्रान्तानामे-
षो ऽस्माकं तथा धर्मं देशयति यद्विवर्त्या भवामो ऽनुत्तरायाः स-
म्यक्संबोधेः ॥

दश चासुरेन्द्रसहस्राणि समुद्रादत्युद्गम्याकाशे दक्षिणं जानुम-
ण्डलमवनाम्य कृताञ्जलिपुटानि नमस्यमानान्येवमाहुः ॥ अस्य कुल-
पुत्र पञ्चतपस्तप्यतो ऽस्माकं सर्वे ऽसुरलोकाः ससागराः सशैलानि च
महापृथिवीमण्डलानि प्रकम्पन्ते ततो वयं सर्वं निहतमानमददर्पा
व्रततपोऽभिभूता एतस्य सकाशमुपसंक्रमाम उपसंक्रान्तानामेषो ऽस्माकं
सर्वमायाशास्त्रप्रहाणाय गम्भीरधर्मज्ञान्यवताराय अचलधर्मताप्रति-
ष्ठानाय दशबलज्ञानपरिनिष्पत्तये च धर्मं देशयति ॥
दश च गण्डेन्द्रसहस्राणि महावेगधारिगण्डेन्द्रप्रमुखान्युदारं
माणवकरूपमभिनिर्मायैवमाहुः ॥ अस्य कुलपुत्र पञ्चतपस्तप्यत एभ्यो
ऽग्निराशिभ्यः प्रभा निश्चरित्वास्मद्भवनान्यवभास्य संकम्पयति ते वयं
भीतास्तस्ताः संविग्निमनसा एतस्यान्तिकमुपसंक्रमामः । स एष कुलपु-
त्रास्मान्धर्मदेशनायां महामैत्र्यां संनियोजयति । महाकरुणायां समा-
दापयति ससारसागरावगाहनतायां संनियोजयति । कामपङ्कनिमग्न-
सत्त्वाभ्युद्धरणाय संनियोजयति । बोध्याशयमुखविशुद्धौ प्रयोजयति ।
प्रज्ञोपायतीक्ष्णतायां संनियोजयति । यथापरिपक्वसत्त्वविनयायोद्यो-
जयति ॥

दश च किंनरेन्द्रसहस्राण्युपर्यन्तरिक्षे स्थितैवमाहुः ॥ अस्य

कुलपुत्र पञ्चतपस्तप्यतो वायुसमीरिताभ्यो ऽस्मन्नवनगततालपङ्क्तिभ्यः
किङ्किणीजालरत्नसूत्रदामवाद्यवृक्षेभ्यो सर्ववाद्यभाण्डरत्नाभरणगृहपरि-
भोगेभ्यो बुद्धशब्दो निश्चरति । धर्मशब्दो विवर्त्य बोधिसत्त्वसंघशब्दो
बोधिसंप्रस्थानप्रणिधानशब्दो निश्चरति । अमुष्यां लोकधातुसंख्याया-
ममुको नाम बोधिसत्त्वो बोधाय प्रणिदधाति । अमुष्यां लोकधातुसं-
ख्यायाममुको नाम बोधिसत्त्वो दुष्करपरित्यागं करोति । अमुष्यां लो-
कधातुसंख्यायामेवंनामा बोधिसत्त्वो सर्वज्ञताज्ञानमण्डलं परिशोधय-
ति । अमुष्यां लोकधातुसंख्यायामेवंनामा बोधिसत्त्वो बोधिमण्डलमु-
पसंक्रामति । अमुष्यां लोकधातुसंख्यायामेवंनामा बोधिसत्त्वो सर्ववा-
हनं मारं पराजित्यानुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंबुध्यते । अमुष्यां लोक-
धातुसंख्यायामेवंनामा तथागतो धर्मचक्रं प्रवर्तयति । अमुष्यां लोक-
धातुसंख्यायाममुको नाम तथागतो ऽनवशेषबुद्धकार्यं कृतानुपधिशेष-
निर्वाणधातौ परिनिर्वातीति ॥ अपर्यन्तः कुलपुत्र भवेज्जम्बुद्वीपे सर्व-
तृणकाष्ठशाखापत्रपलाशानां परमाणुभागशः परिच्छिन्नानां न तेव ते-
षां तथागतनाम्ना बोधिसत्त्वप्रणिधीनां बोधिसत्त्वचर्याप्रस्थानविशेषा-
णां यो ऽस्मन्नवनगततालपङ्क्तिभ्यो यावत्सर्ववाद्यभाण्डरत्नाभरणगृहपरि-
भोगेभ्यो वायुसमीरितेभ्यो निश्चरत्यनुरवति श्रोत्रविज्ञप्तिमागच्छति ॥
ते वयं कुलपुत्र बुद्धसंघबोधिसत्त्वप्रस्थानप्रणिधिचर्यानामनिर्घोषेण स-
हाप्रीतिवेगहर्षसंजाता एतस्य सकाशमुपसंक्रमामः स एषो ऽस्माकमुप-
संक्रान्तानां तथा धर्मं देशयति यदस्मत्परिषद्वनेके सत्त्वा अविवर्त्या
भवन्पुनरायाः सम्यक्संबोधेः ॥

अपरिमाणानि च कामावचरदेवपुत्रसहस्राण्युदारोदारवर्णान्या-
काशे स्थित्वा मनोमय्या पूजया पूजयित्वैवमाहुः ॥ अस्य पञ्चतपस्तप्यत कुलपुत्र
एभ्यो ऽग्निकूटेभ्यस्तथारूपा प्रभा निश्चरति यया प्रभयावीचिपर्यन्ता-
न्तर्वनिरयानवभास्य सवनैरयिकसत्त्वदुःखानि प्रतिप्रश्रब्धानि । तथैव
प्रभयास्माकं चक्षुष आभासमागच्छन्ति ॥ ते वयमस्योपरि चित्तानि प्र-

सादयित्वा प्रणीतेषु कामावचरदेवनिकायेषूपपन्नास्ते वयमस्य कृतज्ञ-
तया दर्शनेनावितृप्ताः सर्वकामरतिमुत्सृज्यास्य सकाशमुपसंक्रमामः ।
तत एषो ऽस्माकमुपसंक्रान्तानां तथा धर्मं देशयति यदपरिमाणाः सत्त्वा
बोधाय प्रणिदधति ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तुष्ट उदय आत्तमनाः प्रमुदित-
प्रीतिसौमनस्यजात इममेवंरूपं धर्मनयं श्रुत्वा जयोष्मायतने ब्राह्मणे
भूतकल्याणमित्रसंज्ञामुत्पाद्य जयोष्मायतनस्य ब्राह्मणस्य पादयोः प्रणि-
पत्यैवमाह ॥ अत्ययमत्ययतो देशयाम्यार्य यो ऽहं कल्याणमित्राज्ञां प्रति-
वाहयामि ॥ अथ खलु जयोष्मायतनो ब्राह्मणः सुधनं श्रेष्ठिदारकं

गाययाप्यभाषत ॥

प्रदक्षिणं य बोधिसत्त्व आनुशास्ति कुर्वती

न काङ्क्षये गुरुभ्य एकधा स्थयित्व मानसम् ।

ततो ऽस्य सर्वं अर्थं भोन्ति ते ऽपि च प्रदक्षिणाः

प्रदक्षिणं च बुद्धज्ञानु बोधिमूलि बुध्यते ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तं क्षुरधाराचिंतं पर्वतप्रपातमा-

र्गमभिरुह्य तत्र महाग्निस्कन्धे प्रापतत् ॥ तेन प्रपतता सुप्रतिष्ठितो नाम

बोधिसत्त्वसमाधिः प्रतिलब्धः । तेन चाग्निस्पर्शनेन प्रशममुखाभिज्ञा

नाम बोधिसत्त्वसमाधिः प्रतिलब्धः ॥ स एवमाह ॥ आश्चर्यमार्य याव-

त्सुखसंस्पर्शो ऽयमग्निस्कन्ध एष च क्षुरधाराचिंतः पर्वतप्रपातमार्गः ॥

स आह ॥ अहं कुलपुत्रापर्यादत्तमण्डलस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभी ।

एतमहं कुलपुत्रापर्यादत्तमण्डलं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि । किं मया

शक्यं तेजोरश्मिकल्पानां बोधिसत्त्वानां सर्वजगत्क्षेशदृष्टिपर्यादत्तप्रणि-

धानानामप्रत्युदावर्त्यकेतूनामपर्यादत्तहृदयानामदीनचित्तानामसंकुचित-

मानसानां वज्रगर्भनारायणकल्पानां महारम्भोत्तरणाविषखानामशि-

थिलप्रयोगानां वातमण्डलीकल्पानां सर्वजगदर्थप्रयुक्तानामविवर्त्यवी-

र्याणामप्रत्युदावर्त्यसंनाहानां चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥ गच्छ कुल-

दय च किंनरेन्द्रसहस्रायुधपयनारिश्चे स्थितैवमाहुः ॥

पुत्रेदमिहैव दक्षिणापथे सिंहविजृम्भितं नाम नगरं तत्र मैत्रायणी ना-
म कन्या राज्ञः सिंहकेतोर्दुहिता पञ्च कन्याशतपरिवारा तामुपसंक्रम्य
परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिप-
त्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको जयोष्मयातनस्य ब्राह्मणस्य पा-
दौ शिरसाभिवन्द्य जयोष्मयातनं ब्राह्मणमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणी-
कृत्य जयोष्मयातनस्य ब्राह्मणस्यान्तिकाम्प्रक्रान्तः ॥ १० ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः कल्याणमित्राचिन्त्यगौरवनि-
र्यात उदाराधिमुक्तिविशुद्धो महायानाभिमुखो बुद्धज्ञानाभिलाषी बुद्ध-
धर्मसमवसरणः कल्याणमित्रानुबन्धनाभिकाङ्क्षी धर्मगोचरविचारी अस-
ङ्गज्ञानाभिमुखी भूतकोटीसुविनिश्चितः ज्ञानकोटीस्थितविषयः अध्वक्षण-
कोट्यनुगतः आकाशकोट्यव्याभिमुखः अद्वयकोटीविनिश्चयप्राप्तो धर्म-
धातुकोट्यविकल्पविहारी अनावरणकोटीविनयप्रतिषेधप्रविष्टः कर्मको-
ट्यविरोधपरमः तथागतकोट्यविकल्पविहारी सर्वसत्त्वसंज्ञाजालविकि-
रणज्ञानपरमः सर्वक्षेत्राभिनिवेशविगतः सर्वबुद्धपर्षन्मण्डलेष्वननुनीत-
चित्तः सर्वबुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिष्वनिकेतविहारी । सर्वसत्त्वेषु निरात्मनिःस-
त्त्वसंज्ञी सर्वशब्देषु वाक्पथोपमावतीर्णः सर्वरूपेषु रूपप्रतिभासविज्ञप्ति-
परमो ऽनुपूर्वेण येन सिंहविजृम्भितं नगरं तेनोपसंक्रम्य मैत्रायणी कन्याः
मन्वेष्टमाणः परिमार्गमाणो ऽश्रौषीदेषा मैत्रायणी कन्या राज्ञः सिंह-
केतोर्दुहिता पञ्चकन्याशतपरिवारा वैरोचनगर्भप्रासादतलाभिरूढा उर-
गसारचन्दनपादे सुवर्णसूत्रजालश्रयोते दिव्यचीवरप्रज्ञप्ते भद्रासने उप-
विष्टा धर्मं देशयति ॥ श्रुत्वा च पुनः सिंहविजृम्भितं नगरं प्रविश्य
येन राज्ञः सिंहकेतोर्गृहं तेनोपसंक्रम्य राज्ञो बहिर्द्वारशालायां प्रत्य-
स्थात् । मैत्रायण्या कन्याया दर्शनकामः स तत्राद्राक्षीदनेकानि प्रा-
णिशतान्यनेकानि प्राणिसहस्राण्यनेकानि प्राणिशतसहस्राणि प्रविश-
मानानि दृष्ट्वा च परिपृच्छति ॥ क्व यूयं गच्छथ कुलपुत्राः क्व वागच्छथ ॥

ते ऽवोचन् ॥ मैत्रायण्याः सकाशं धर्मश्रवणाय ॥ तस्यैतदभवन्नात्र क-
 श्चित्प्रतिनिवार्यते ऽनुप्रविशन्निति स प्राविशत्प्रविष्टो ऽद्राक्षीत् वैरोचन-
 गर्भं प्रासादं स्फटिकसंस्थिततलायां पृथिव्यां वैदूर्यमयैः स्तम्भवज्रमयी-
 भिर्भित्तिभिर्जाम्बूनदकनककूटनिर्यूहशतसहस्रालंकारमसंख्येयमणिरत्न-
 विचित्रसहस्रगर्भरत्नादर्शमण्डलरचितं जगद्रोचनमणिरत्नव्यूहमसंख्येयर-
 त्नजालपरिक्षिप्तं सुवर्णघण्टानां शतसहस्रसमीरितं मधुरनिर्घोषाचिन्य-
 व्यूहालंकारं तां च मैत्रायणीकन्यामद्राक्षीत् । अभिनीलनेत्रामभिनी-
 लकेशीं सुवर्णवर्णच्छविं स तस्याः पादौ शिरसाभिवन्द्यानेकशतसहस्र-
 कृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥ मयार्ये ऽनुत्तरायां सम्य-
 10 क्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्व-
 चर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्या बोधिसत्त्वा-
 नामववादानुशासनीं ददातीति ॥ तद्वदतु मे आर्या कथं बोधिसत्त्वेन
 बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ आह ॥ प्रेक्षस्व कु-
 लपुत्र मम भवनव्यूहानिति । समन्तादनुविलोकयन् द्राक्षीदेकैकस्या भि-
 15 त्तेरेकैकस्मात्स्तम्भादेकैकस्मादादर्शमण्डलादेकैकस्मादाकारादेकैकस्मात्सं-
 स्थानादेकैकस्मान्मणिरत्नादेकैकस्याः सुवर्णघण्टाया एकैकस्माद्रत्नवृक्षा-
 देकैकस्माद्रोमविवरादेकैकस्माद्रत्नहाराद्धर्मधातुगतांस्तथागतान् सप्रथम-
 चित्तोत्पादान् सचर्याप्रणिधानविषयान् सनिर्याणव्यूहान् साभिसंबो-
 धिविकुर्वितान् सधर्मचक्रप्रवर्तनान् सपरिनिर्वाणदर्शनान् प्रतिभासयो-
 20 गेन । यथा चैकस्मादारम्बणात्तथा सर्वारम्बणेभ्यस्तद्यथापि नामोदक-
 सरसि स्वच्छे ऽनाविले विप्रसन्ने गगनं चन्द्रादित्यं ज्योतिर्गणप्रतिमण्डितं
 संदृश्यते प्रतिभासयोगेन । एवमेव वैरोचनगर्भप्रासादस्यैकैकस्मादारम्ब-
 णाद्धर्मधातुगतास्तथाताः संदृश्यन्ते प्रतिभासयोगेन यदुत मैत्रायण्याः
 कन्यायाः पूर्वकुशलमूलनिष्पन्नेन ॥ सो ऽनुविलोक्य तद्वद्दर्शनव्यूहनिमित्तं
 25 संधारयन् प्राञ्जलीभूतो मैत्रायण्याः कन्याया वचनं संप्रेक्षते स्म ॥ सा
 प्रोवाच ॥ अहं कुलपुत्र समन्तव्यूहस्य प्रज्ञापारमितापरिवर्तस्य लाभिनी ॥

एष च मे समन्तब्यूहः प्रज्ञापारमितामुखपरिवर्तः षट्तिंशद्भजानदीवा-
लिकासमानां तथागतानामन्तिकात्पर्यन्विष्टस्ते च मे तथागतानामु-
खप्रवेशैरेतं समन्तब्यूहं प्रज्ञापारमितामुखपरिवर्तमवतारयामासुः । यच्चै-
केन देशितं न द्वितीयेन ॥ आह ॥ क एतस्यार्थं समन्तब्यूहस्य प्रज्ञापा-
रमितामुखस्य विषयः ॥ आहैतन्मम कुलपुत्र समन्तब्यूहं प्रज्ञापारमि-
तामुखपरिवर्तमभिमुखीकुर्वन्त्या उपनिधायन्त्या अनुसरन्त्या व्यवचारय-
न्त्या अनुविचिन्त्या आकारयन्त्या आधारयन्त्या ब्यूहयन्त्या अभिनिर्हर-
न्त्याः समलंकुर्वन्त्याः प्रविचिन्त्याः समन्तमुखा नाम धारण्याजायते । यच्च
धारणीमण्डले दश धर्ममुखासंख्येयशतसहस्राण्यावर्तन्ते समवसरन्त्यामु-
खीभवन्ति । अभिप्रतन्ति परिवर्तन्ते । यदुत बुद्धक्षेत्रमुखं बुद्धमुखं धर्म-
मुखं सर्वसत्त्वमुखमतीतमुखमनागतमुखं प्रत्युत्पन्नमुखं स्थितकोटीमुखं
पुण्यमुखं पुण्यसंभारमुखं ज्ञानमुखं ज्ञानसंभारमुखं प्रणिधानमुखं प्र-
णिधानविकल्पमुखं चर्याविशुद्धिमुखं चर्यासमुदयमुखं चर्यापरिपूरिमुखं
कर्ममुखं कर्मविरोधमुखं कर्मस्रोतमुखं कर्माभिसंस्कारमुखं कर्मविषयमुखं
कर्मपरिवर्जनमुखं सम्यक्कर्मप्रतिपत्तिमुखं कर्मवशितामुखं सुचरितमुखं
सुचरितसमादापनमुखं समाधिमुखं समाध्यनुचारमुखं समाधिविचार-
मुखं समाधिगोचरमुखं समाधिव्युत्थानमुखमभिज्ञामुखं चित्तसागरमुखं
चित्तपर्यायमुखं चित्तलतापरिशुद्धिमुखं चित्तगहनावभासमुखं चित्तस-
रःप्रसादनमुखं चित्तसंभवमुखं चित्तविचारमुखं सत्त्वसंक्लेशप्रचारमुखं
क्लेशवासनामुखं क्लेशप्रयोगमुखमधिमुक्तिमुखं सत्त्वचर्यामुखं सत्त्वचर्या-
विमात्रतामुखं लोकसंभवमुखं सत्त्वाशयमुखं सत्त्वसंज्ञागतमुखं दिङ्मुखं
धर्मदिङ्मुखं महाकल्याणमुखं महामैत्रीमुखं शान्तिमुखं वाक्ययमुखं नय-
मुखमनुगममुखं विभक्तिमुखं समवसरणमुखमसङ्गकोटीमुखं समन्तमुखं
बुद्धधर्ममुखं बोधिसत्त्वधर्ममुखं आवकधर्ममुखं प्रत्येकबुद्धधर्ममुखं लोक-
संभवधर्ममुखं लोकविभवधर्ममुखं लोकसंस्थानधर्ममुखं लोकधातुविशु-
द्धिमुखं लोकधातुसंक्लिष्टमुखं संक्लिष्टविशुद्धिलोकधातुमुखं विशुद्धिसंक्लि-

चर्यामुखं लोकधर्ममुखं

६ लोकोकधातुमुखमेकान्तसंस्क्रितलोकोकधातुमुखमेकान्तविशुद्धलोकोकधातुमुखं
 लोकोकधातुसमतलानुगममुखं व्यत्यस्तलोकोकधातुमुखमवमूर्धहारमुखमिन्द्र-
 जालप्रवेशमुखं लोकोकधातुपरिवर्तमुखं प्रतिष्ठानसंज्ञागतमुखं सूक्ष्मोदारा-
 नुगममुखमुदारसूक्ष्मप्रवेशमुखं बुद्धदर्शनमुखं बुद्धकायवैमात्र्यमुखं बुद्ध-
 रश्मिजालवैचित्र्यमुखं बुद्धस्वरमण्डलविभक्तिमुखं बुद्धचक्राभिनिर्हारमु-
 खं बुद्धधर्मचक्रसंभेदमुखं बुद्धधर्मचक्रासंभेदमुखं बुद्धधर्मचक्रनिर्हक्तिमुखं
 बुद्धधर्मचक्रावर्तपरिवर्तमुखं बुद्धकायमुखं बुद्धपर्वन्मण्डलमुखं बुद्धपर्व-
 न्मण्डलविभक्तिमुखं बुद्धपर्वन्मण्डलसागरावतरणमुखं बुद्धबलावभास-
 मुखं बुद्धसमाधिमुखं बुद्धसमाधिविकुर्वणमुखं बुद्धविहारमुखं बुद्धाधि-
 १० ष्ठानमुखं बुद्धनिर्माणमुखं बुद्धपरसत्त्वचित्तविज्ञप्तिमुखं बुद्धविकुर्वितमुखं
 तुषितभवनसंवासमुखं यावत्परिनिर्वाणसंदर्शनमुखमप्रमाणसत्त्वार्थक्रिया-
 मुखं गम्भीरधर्मनयमुखं विचित्रधर्मनयमुखं बोधिसत्त्वधर्मरूपमुखं बो-
 धिचित्तसंभवरूपधर्ममुखं बोधिचित्तसंभाररूपमुखं प्रणिधिरूपमुखं चर्या-
 रूपमुखमभिज्ञारूपमुखं निर्याणरूपमुखं धारणीविशुद्धिरूपमुखं ज्ञानम-
 १५ ण्डलविशुद्धिरूपमुखं प्रज्ञापरिशुद्धिरूपमुखं बोधिप्रमाणरूपमुखं स्मृति-
 विशुद्धिरूपमुखम् । एतमहं कुलपुत्र समन्तस्मृतिव्यूहं प्रज्ञापारमितामुख-
 परिवर्तं जानामि ॥ किं मया शक्यमाकाशधातुसमचित्तानां बोधिस-
 त्वानां धर्मधातुविपुलमतीनां पुण्यसंभारोपस्तब्धसंतानानां लोकोत्तर-
 प्रतिपत्प्रतिपन्नानामसमुदाचारलोकोकधर्माणां वितिमिरज्ञानालोकचक्षुःप्र-
 २० तिलब्धानामतमः सर्वधर्मधातुप्रतिविद्धानां गगनकल्पाप्रमाणबुद्धीनां स-
 र्वारम्बणानुस्मृतचक्षुषामसङ्गभूम्यालोकोकगर्भाणां सर्वधर्मार्थपदप्रभेदकुश-
 लानां सर्वलोकानभिभूतानां लोकचारित्र्यविधिविचाराणां सर्वलोक-
 गत्यनवद्यानां सर्वलोकार्थक्रियापरमाणां सर्वजगत्प्रतिसरणानां सर्वजग-
 द्वागुपचारविधिज्ञानां सर्वजगन्निवासाशयानां यथाशयविज्ञप्तिनिर्दर्श-
 २५ नानां सर्वकालचक्रवशवर्तिनां चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥ गच्छ
 कुलपुत्रायमिहैव दक्षिणामथे त्रिनयनो नाम जनपदस्तत्र सुदर्शनो

नाम भिक्षुः प्रतिवसति तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधि-
सत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठि-
दारको मैत्रायण्याः कन्यायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य मैत्रायणीं कन्या=
मनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पनरवलोका मैत्रायण्याः क-
न्यायाः सकाशात्प्रक्रान्तः ॥ ११ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको गम्भीरं बोधिसत्त्वज्ञानविचार-
मनुविचिन्तयन् गम्भीरधर्मधातुतलानुगमनमनुविचिन्तयन् गम्भीरं सर्व-
सूक्ष्मज्ञानमनुविचिन्तयन् लोकसंज्ञागतगम्भीरतामनुविचिन्तयन् अन-
भिसंस्कारतलगम्भीरतामनुविचिन्तयन् चित्तस्रोतस्तलगम्भीरतामनुवि- 10
चिन्तयन् प्रतीत्यसमुत्पादतलगम्भीरतामनुविचिन्तयन् स्वभावसत्यतल-
गम्भीरतामनुविचिन्तयन् सर्वजगद्भवहारसत्यतलतागम्भीरतामनुविचिन्त-
यन् धर्मधातुप्रतिमण्डितव्यूहतलगम्भीरतामनुविचिन्तयन् काययन्त्रापे-
क्षतलगम्भीरतामनुविचिन्तयन् कर्मचित्तलोकतलगम्भीरतामनुविचिन्त-
यन्नुपूर्वेण येन चिन्तयनो जनपदस्तेनोपसंक्रम्य सुदर्शनं भिक्षुं मार्गय- 15
मानो जनपदव्यवचारेषु नगरव्यवचारेषु पट्टनव्यवचारेषु निगमव्यवचारेषु
ग्रामव्यवचारेषु घोषव्यवचारेषु ऋष्याश्रमव्यवचारेषु देशप्रदेशव्यवचारेषु
जलपथव्यवचारेषु गिरिदरिव्यवचारेषु महावनपण्डव्यवचारेषु । सो ऽद्रा-
क्षीत्सुदर्शनं भिक्षुमन्यतमस्मिन् वनपण्डे चङ्क्रम्यमाणं दहरतरुणमभिरूपं
प्रासादिकं दर्शनीयमभिनीलप्रदक्षिणावर्तकेशं छत्राकारमूर्धानमुष्णीष- 20
शिरसं पृथुललाटमभिनीलविशालगोपक्ष्मनयनं मधुरोन्नतचारुतुङ्गना-
सिकं वंशहिङ्गलुकसुवर्णसुस्निष्टोष्ठं समसहितसुशुक्लपूर्णं चत्वारिंशदनं
सिंहहनुपरिपूर्णोपचितकपोलं सुरुचिरचापायतभ्रुवं शशाङ्कवर्णोण्या-
कृततिलकं आयतमुक्तप्रलम्बवर्णं पूर्णचन्द्रसौम्यवदनं कम्बुरुचिरवृत्तग्रीवं
श्रीवत्सालंकृतहृदयं सिंहपूर्वार्धकायं चितान्तरांसं सुसंवृतस्कन्धं प्रलम्ब- 25
बाहुं जालावनद्वाङ्गुलिं चक्राङ्कितहस्तपादं मृदुतरुणोपचितपाणिपादं

सप्तोत्सदं वज्रसदृशमध्यं बृहदृजुगात्रसुवर्तितोऽहं कोशगतवस्तिगुह्यं ऐणे-
यजङ्गं दीर्घाङ्गुलिं आयतपादपार्श्वि व्यामप्रभं सुवर्णवर्णच्छविमेकैकप्र-
दक्षिणावर्तरोमं न्यग्रोधराजपरिमण्डलं लक्षणानुव्यञ्जनोपचितशरीरं अ-
निमिषाविभ्रान्तदृष्टिमुपस्थितस्मृतिं हिमवत्पर्वतराजमिव नानातृणवनौ-
पधिलतोपशोभितं विपुलबुद्धिमसंहार्यज्ञानगोचरविषयं जलधराकार-
स्वरमण्डलव्यूहं सर्वेञ्जनमन्यनस्पन्दनप्रपञ्चनापगतचित्तमसंभिन्नज्ञानगो-
चरं विपुलबुद्धज्ञानविषयावभासप्रतिलब्धं सर्वसत्त्वपरिपाकविनयाव्यु-
च्छिन्नाशयं संजातविपुलमहाकरुणामण्डलं सर्वतथागतधर्मनेत्रीसंधार-
णार्थं सर्वसत्त्वज्ञानालोकसंजननार्थं तथागतगतिमनुस्मरन्तं सर्वजगदर्थ-
^{०१} चङ्क्रममाभिरूढमद्भुतमविलम्बितं निभृतं सुव्यवस्थितं चङ्क्रम्यमाणं शुद्धा-
^{१०} वासदेवकल्पवसनं देवनागयक्षगन्धर्वासुरगण्डकिंनरमहोरगशक्रवत्सलोक-
पालमनुप्यामनुष्यैः परिवर्तम् ॥ तस्य खलु पुनः सुदर्शनस्य भिक्षोश्च-
ङ्क्रम्यमाणस्याभिमुखदिगावृता दिग्देवता दिग्मण्डलमावर्तयन्ति । पदा-
गामिन्यो देवता रत्नपद्मैः क्रमविक्षेपं संप्रतीच्छन्ति । अपर्यादत्तालोक-
^{११} मण्डलाज्जलनदेवतास्तमोऽन्धकारं विधमन्ति । जम्बुध्वजवनदेवताः कु-
सुमौधवर्षमभिप्रवर्षन्ति । अचलगर्भभूमिदेवता रत्नाकराण्युपदर्शयन्ति ।
समन्तावभासश्रीगगनदेवता गगनतलमलंकुर्वन्ति । श्रीसंभवाः सागर-
देवता महामणिरत्नैरभ्यवकिरन्ति । विमलगर्भाः सुमेरुदेवताः कृताञ्ज-
लिपुटा नमस्यन्ति । असङ्गबला वायुदेवता गन्धधूपपुष्पाकुलं मारुतं
^{२०} प्रमुञ्चन्ति । वासन्तीरात्रिदेवताः स्वलंकृतशरीराः प्रणताङ्गा नमस्यन्ति ।
तदाविबोधनमण्डला दिवसदेवता दिग्योचनमणिरत्नध्वजगृहीता गगन-
तले तिष्ठन्त्यालोकसंजननार्थाय ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन सुदर्शनो भिक्षुस्तेनोपसं-
क्रम्य सुदर्शनस्य भिक्षोः क्रमतलाभ्यां निपत्य सुदर्शनस्य भिक्षोः क्रमतलं
^{२५} परिचुम्ब्य परिलिप्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थितैवमाह ॥ अहमार्यानुत्तरायां
सम्यक्संबोधौ संप्रस्थितो बोधिसत्त्वचर्या परिमार्गामि । श्रुतं च मे

आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददात्यनुशासनीमनुप्रयच्छति ।
तच्चदत्तु मे आर्यः कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं
प्रतिपत्तव्यम् ॥ स आह ॥ अहं कुलपुत्र दहरो जात्या नवकस्तु प्रव्रज्य-
या तेन मे कुलपुत्र एकजन्मना अष्टत्रिंशद्भज्जानदीवालिंकासमानां त-
थागतानामन्तिके ब्रह्मचर्यं चीर्णम् । कचिन्मे तथा रात्रिंदिवं ब्रह्मच-
र्यं चीर्णं कचिन्सप्तरात्रिंदिवानि कचिद्वर्धमासं कचिन्मासं कचिद्वर्षं क-
चिद्वर्षशतं कचिद्वर्षशतसहस्रं कचिद्वर्षकोटीं कचिद्वर्षकोटीनियुतं कचि-
द्यावदनभिलाष्यान्भिलाष्यानि वर्षाणि कचिदन्तरकल्पं कचिद्वर्धकल्पं
कचित्कल्पं कचिन्मे तथागते यावदनभिलाष्यान्भिलाष्यान् कल्पान्
ब्रह्मचर्यं चीर्णमनयैव कल्पसंख्यया ॥ सर्वेषामेव तथागतानामन्तिकाच्च-
र्मदेशना श्रुता । अववादानुशासनी संप्रतीच्छिता प्रणिधानव्यूहाः परि-
शोधिताः समुदागमविषयावतीर्णचर्यामण्डलं परिशोधितं पारमितासा-
गरपरिपूरिताः । अभिसंबोधिविकुर्वितान्याज्ञातानि । धर्मचक्रप्रवर्तना-
नि चैषामन्योन्यासंभिनानि संधारितानि । बलसमता चैषामवतीर्णा ।
शासनं चैषां संधारितं यावत्सद्धर्मनिष्ठापर्यन्तं सर्वेषां च मे तेषां तथा-
गतानां पूर्वप्रणिधानानि स्वबुद्धक्षेत्रपरिशुद्धये ऽभिनिर्हृतानि प्रणि-
धिमण्डलसमाध्यभिनिर्हारबलेन । सर्वेषां च मे तेषां पूर्वबोधिसत्त्वच-
र्या स्वचर्यापरिशुद्धये ऽभिनिर्हृता । सर्वचर्यावतारसमाधिप्रतिलम्भवले-
न । सर्वेषां च मे तेषां तथागतानां पारमिताविशुद्धिरभिनिर्हृता सम-
न्तभद्रचर्यानिर्याणबलेन ॥ १०
अपि तु खलु पुनर्मे कुलपुत्रैवं चङ्क्रम्यमाणस्य सर्वदिक्स्रोतो-
मुखान्यावर्तन्ते सुविलोकिताज्ञानमुखतया । सर्वलोकधातुस्रोतोमुखानि
व्यावर्तन्ते एकचित्तोत्पादेनानभिलाष्यान्भिलाष्यलोकधातुतिक्रमणपरि-
शोधनतायै । यदुत महाप्रणिधानाभिनिर्हारबलेन । एकचित्तक्षणेनान-
भिलाष्यान्भिलाष्यसत्त्वचर्यानयमुखान्यभिमुखमावर्तन्ते दशबलज्ञान-
परिपूरये । समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिध्यभिनिर्हारबलेन एकचित्तो-

कचिद्वर्षसहस्रं तित्वात्परमशूरदर्शनानां विपुलकुशलम्

त्पादेनानभिलाप्यानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रदर्शनविशुद्धये ऽभिमुखीभवत्यनभि-
 लाप्यानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमतथागतपूजोपस्थानपरिचारण-
 ताये । पूर्वोत्तरतथागतपूजाप्रणिध्यभिनिर्हारबलेन । एकचित्तोत्पादेना-
 नभिलाप्यानभिलाप्यतथागतधर्ममेघा आशये ऽभिपतन्यसंख्येयधर्मगति-
 विध्यनुगमधर्मचक्रसंधारणधारणीप्रणिध्यभिनिर्हारबलेन । एकचित्तोत्पा-
 देनानभिलाप्यानभिलाप्यबोधिसत्त्वचर्यासमुद्रा अभिमुखा आवर्तन्ते स-
 र्वचर्यामण्डलपरिशोधनतायै । इन्द्रबलोपमबोधिसत्त्वचर्यापरिपूरिप्रणि-
 ध्यभिनिर्हारबलेन एकचित्तोत्पादेनानभिलाप्यानभिलाप्यसमाधिसागरा
 अभिमुखा आवर्तन्ते । सर्वसमाधिमण्डलपरिशोधनतायै । एकसमाधि-
 10 मुखैः सर्वसमाधिमुखसमवसरणप्रणिध्यभिनिर्हारबलेन । एकचित्तोत्पा-
 देनानभिलाप्यानभिलाप्येन्द्रियसमुद्रा अभिमुखमावर्तन्ते सर्वेन्द्रियचक्र-
 कालचक्रानुवर्तनतायै । स्मृतिकोटीन्द्रियप्रतिलाभप्रणिध्यभिनिर्हारबलेन ।
 एकचित्तोत्पादेनानभिलाप्यानभिलाप्यकालचक्राण्यभिमुखमावर्तन्ते सर्व-
 कालधर्मचक्रप्रवर्तनतायै । अनिष्टसत्त्वनिष्ठाप्रणिध्यभिनिर्हारबलेन । ए-
 15 कचित्तोत्पादेनानभिलाप्यानभिलाप्यसर्वत्र्यध्वसागरा अभिमुखमावर्तन्ते ।
 सर्वलोकधातुषु त्र्यध्वव्यवस्थानतया । अनुगमज्ञानालोकप्रणिध्यभिनिर्हा-
 रबलेन ॥ एतमहं कुलपुत्रानिशान्तज्ञानप्रदीपं बोधिसत्त्वविमोक्षं जा-
 नामि । किं मया शक्यं वज्रकल्पाशयानां बोधिसत्त्वानां सर्वतथागत-
 कुलकुलीनताभिजातानामनुपहृद्भजीवितेन्द्रियाणामनिशान्तज्ञानप्रदीपा-
 20 नामनाच्छेद्याभेद्यकायानां मायागतरूपनिर्वृत्तानां प्रत्ययधर्मसमाङ्गप्रत्य-
 ङ्गशरीराणां यथाशयजगद्विज्ञप्तिकायानां सर्वजगदुपमरूपकायवर्णसं-
 स्थानारोहपरिणाहसंदर्शकायानामग्निज्वालविप्रशस्तानुपघातशरीराणां
 वज्रदृढचक्रवाडानवमृद्यात्मभावानां सर्वमारपरप्रवादिवलाबलकरणानां
 जाम्बूनदकनकपर्वतसंनिभानां सर्वजगदभ्युद्भूतशरीराणां सर्वजगद्विज्ञ-
 25 ष्याश्रयानां समन्तमुखविज्ञप्तिश्रवणानां सर्वजगदुल्लोकितमुखानां स-
 र्वधर्मजलधराकरभूतानां समन्तदिग्विरोचनानां सर्वावरणपर्वतविक्रि-

रणत्वादप्रतिकूलदर्शनानां सर्वाकुशलमूलनिष्यन्दसंभूतत्वादभिलषितदर्शनानां परमदुर्लभप्रादुर्भावत्वादुदुम्बरपुष्पसदृशानां चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्रेदमिहैव दक्षिणामथे श्रमणमण्डले जनपदे सुमुखं नाम नगरं तत्रेन्द्रियेश्वरो नाम दारकः प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको बोधिसत्त्वविक्रमप्रतिपद्विशुद्धिपरमः बोधिसत्त्वबलालोकावभासितचित्तो ऽपराजितबोधिसत्त्ववैर्यापर्यादत्तहृदयो बोधिसत्त्वदृढप्रणिधिसंनहासंकुचितचित्तो बोधिसत्त्वाशयदृढसंस्थानपरिणाहपरमो बोधिसत्त्वचर्यामेघसंधारणसंप्रस्थानाशयो बोधिसत्त्वधर्ममेघाप- 10 रितृप्तसंतानः सर्वबोधिसत्त्वगुणावताराभिमुखप्रणिधानः सर्वजगत्सारशिसंग्राहकभूतमात्मानमुपनामयितुकामः सर्वजगन्महासंसाराटवीकान्तारादतिक्रामयितुकामः कल्याणमित्रदर्शनश्रवणपर्युपासनापरितृप्त एवाप्रमाणधर्मगौरवसंजातः सुदर्शनस्य भिक्षोः पादौ शिरसाभिवन्द्य सुदर्शनं भिक्षुमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य सुदर्शनस्य भि- 15 क्षोरन्तिकान्त्रक्रान्तः ॥ १२ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तां सुदर्शनस्य भिक्षोरनुशासनीमनुमन्त्रयन् प्रवर्तयन्ननुप्रयच्छन् प्रविचिन्वन्नभाषमाणः प्रतिभावयच्चुदीरयन् दर्शयन्ननुविचिन्तयन्नभ्यवचरन् नयं विगमयन् तद्धर्मनयमनुवि- 20 चारयन्नवभारयन् समवसरन्नावर्तयन् संभिन्दन् प्रदर्शयन्नवभासयन्ननुविलोकयन् देवनागयक्षगन्धर्वपरिवारो ऽनुपूर्वेण येन श्रमणमण्डले जनपदे सुमुखं नगरं तेनोपसंक्रान्त इन्द्रियेश्वरं दारकं परिमार्गमाणस्तस्योपर्यन्तरिक्षेगता देवनागयक्षगन्धर्वा आरोचयन्त्येष कुलपुत्र इन्द्रियेश्वरो दारको नदीसंभेदाभ्यासे दशदारकसहस्रपरिवृतः पांशुक्रीडया क्रीडतीति ॥ 25 अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन सुमुखं नगरं नदीसंभेदाभ्यासस्तेनोप-

लात्यन्तसमुद्घाटितत्वात्परमशूरदर्शनानां विपुलकुशलम्

संक्रान्तः सो ऽद्राक्षीदिन्द्रियेश्वरं दारकं दशदारकसहस्रपरिवृतं मांशु-
 क्रीडया क्रीडन्तं दृष्ट्वा च पुनर्येनेन्द्रियेश्वरो दारकस्तेनोपसंक्रम्य इन्द्रि-
 येश्वरस्य दारकस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य इन्द्रियेश्वरं दारकमनेकशतस-
 हस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य इन्द्रियेश्वरस्य दारकस्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वै-
 वमाह ॥ मयार्यानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जाना-
 मि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ।
 श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु
 मे आर्यः कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्त-
 व्यम् ॥ आह ॥ अहं कुलपुत्र मञ्जुश्रिया कुमारभूतेन लिपिसंख्यामु-
 द्रागणनानयशिक्षयतः सर्वशिल्पाभिज्ञावभासज्ञानमुखमवतारितः सो ऽहं
 कुलपुत्र यानीमानि लोके लिपिसंज्ञागतानि संख्यागणनामुदाविक्षेप-
 ज्ञानविविधशिल्पज्ञानानि धातुतन्त्राणि विषयप्रयोगप्रतिभानकानि शो-
 पापस्मारभूतग्रहप्रतिषेधकानि । ग्रामनगरनिगमपट्टनोद्यानतपोवनावस-
 थनिवेशज्ञानानि अभिप्रायप्रकारप्रासादगवाक्षकूटागारपरिणाहज्ञानानि
 विविधयन्त्रयक्रियोपचारज्ञानानि क्षेमाक्षेमभयाभयनिमित्तज्ञाकृषिव-
 णिज्यव्यवहारक्रियाप्रयोगज्ञानानि सर्वाङ्गप्रत्यङ्गलक्षणचारोपचारवि-
 चारज्ञानानि सुगतिदुर्गतिकर्मपथविशुद्ध्यनुगमज्ञानानि कुशलाकुशल-
 धर्मगणपूजाज्ञानानि सुगतिदुर्गतिसंभारज्ञानानि आवकप्रत्येकबुद्धया-
 नसंभारज्ञानानि तथागतभूमिसंभारज्ञानानि हेतुक्रियाप्रयोगोपचार-
 20 ज्ञानानि तानि सर्वाणि प्रजानामि । तेषु च सत्त्वानवतारयामि नि-
 वेशयामि प्रतिष्ठापयामि शिक्षयामि शीलयामि दृढीकरोमि सारीक-
 रोमि संतरामि संभावयामि संवर्तयामि उन्नामयामि विवर्धयामि निमि-
 त्तीकरोमि कोटीकरोमि विशोधयामि विमलीकरोमि उन्नापयामि प्रभा-
 स्वरिकरोमि विपुलीकरोमि सो ऽहं कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां गणनानयं
 25 जानामि ॥ स पुनः कतमः शतं शतसहस्राणां कोटिः कोटिः कोटोनामयु-
 तमयुतमयुतानां नियुतं नियुतं नियुतानां बिम्बरं बिम्बरं बिम्बराणां

किंकरं किंकरं किंकराणां मगरं मगरं मगराणां प्रवरं प्रवरं प्रवराणां
 मपरं मपरं मपराणां तपरं तपरं तपराणां सीमं सीमं सीमानां यामं
 यामं यामानां नेमं नेमं नेमानामवगमवगमवगानामृगवमृगवमृगवानां
 विरागं विरागं विरागानां विगवं विगवं विगवानां संक्रमं संक्रमं संक्र-
 माणां विसरं विसरं विसराणां विभजं विभजं विभजानां विजङ्गं विज-
 ङ्गं विजङ्गानां विशोधं विशोधं विशोधानां विवाहं विवाहं विवाहानां
 विभक्तं विभक्तं विभक्तानां विखतं विखतं विखतानां उलनं उलनं उ-
 लनानामवनमवनमवनानां थवनं थवनं थवनानां विपर्यं विपर्यं विप-
 र्याणां समयं समयं समयानां वितूर्णं वितूर्णं वितूर्णानां हेतुरं हेतुरं हे-
 तुराणां विचारं विचारं विचाराणां व्यत्यस्तं व्यत्यस्तं व्यत्यस्तानामभ्युद्गतम-
 भ्युद्गतमभ्युद्गतानां विशिष्टं विशिष्टं विशिष्टानां निलम्बं निलम्बं निल-
 म्वानां हरितं हरितं हरितानां विशोभं विशोभं विशोभाणां हलितं ह-
 लितं हलितानां हरिः हरिः हरीणामालोक आलोक आलोकानां दृष्टा-
 न्तो दृष्टान्तो दृष्टान्तानां हेतुनं हेतुनं हेतुनानामेलमेलमेलानां दुमेलं
 दुमेलं दुमेलानां क्षेमुः क्षेमुः क्षेमूनामेलुदमेलुदमेलुदानां मालुदं मालुदं
 मालुदानां समता समता समतानां विसदं विसदं विसदानां प्रमात्रं
 प्रमात्रं प्रमात्राणाममन्त्रममन्त्रममन्त्राणां भ्रमन्त्रं भ्रमन्त्रं भ्रमन्त्राणां गमन्त्रं
 गमन्त्रं गमन्त्राणां नमन्त्रं नमन्त्रं नमन्त्राणां नहिमन्त्रं नहिमन्त्रं नहिम-
 न्त्राणां विमन्त्रं विमन्त्रं विमन्त्राणां परमन्त्रं परमन्त्रं परमन्त्राणां शिवमन्त्रं
 शिवमन्त्रं शिवमन्त्राणां देलु देलु देलूनां वेलु वेलु वेलूनां गेलुः गेलुः
 गेलूनां खेलुः खेलुः खेलूनां नेलुः नेलुः नेलूनां भेलुः भेलुः भेलूनां केलुः
 केलुः केलूनां सेलुः सेलुः सेलूनां पेलुः पेलुः पेलूनां मेलुः मेलुः मेलूनां
 सरडः सरडः सरडानां मेरुदुः मेरुदुः मेरुदूनां खेलुदुः खेलुदुः खेलुदूनां मालु-
 दुः मालुदुः मालुदूनां समुलः समुलः समुलानामयवमयवमयवानां कमलं
 कमलं कमलानामगवमगवमगवानामतरुमतरुमतरुणां हेलुवः हेलुवः
 हेलुवानां मिरहुः मिरहुः मिरहूणां चरणं चरणं चरणानां धमनं धमनं

- धमनानां प्रमदं प्रमदं प्रमदानां निगमं निगमं निगमनानामुपवर्त=
मुपवर्तमुपवर्तानां निर्देशं निर्देशं निर्देशानामक्षयमक्षयमक्षयानां सं=
भूतं संभूतं संभूतानां मममं मममं मममानामवदमवदमवदानामुत्प=
- लमुत्पलमुत्पलानां पद्मं पद्मं पद्मानां संख्या संख्या संख्यानां
५ गतिर्गतिर्गतीनामुपगममुपगममुपगमानामौपम्यमौपम्यमौपम्यानामसं=
- ख्येयमसंख्येयमसंख्येयानामसंख्येयपरिवर्तमसंख्येयपरिवर्तमसंख्येयपरिव=
- र्तानामप्रमाणमप्रमाणमप्रमाणानामपरिमाणमपरिमाणमपरिमाणाना=
- मपरिमाणपरिवर्तमपरिमाणपरिवर्तमपरिमाणपरिवर्तानामपर्यन्तमपर्यन्त=
- मपर्यन्तानामपर्यन्तपरिवर्तमपर्यन्तपरिवर्तमपर्यन्तपरिवर्तानामसमन्तमस=
- १० मन्तमसमन्तानामसमन्तपरिवर्तमसमन्तपरिवर्तमसमन्तपरिवर्तानामगण=
- नीयमगणनीयमगणनीयानामगणनीयपरिवर्तमगणनीयपरिवर्तमगण=
- नीयपरिवर्तानामतुल्यमतुल्यमतुल्यानामतुल्यपरिवर्तमतुल्यपरिवर्तमतुल्य=
- परिवर्तानामचिन्त्यमचिन्त्यमचिन्त्यानामचिन्त्यपरिवर्तमचिन्त्यपरिवर्तमचि=
- न्त्यपरिवर्तानाममाप्यम् । अमाप्यममाप्यानाममाप्यपरिवर्तम् । अमा=
- १५ प्यपरिवर्तममाप्यपरिवर्तानामनभिलाप्यमनभिलाप्यमनभिलाप्यानाम=
- नभिलाप्यपरिवर्तमनभिलाप्यपरिवर्तमनभिलाप्यपरिवर्तानामनभिला=
- प्यानभिलाप्यमनभिलाप्यानभिलाप्यमनभिलाप्यानभिलाप्यानामनभि=
- लाप्यानभिलाप्यपरिवर्तमनभिलाप्यानभिलाप्यपरिवर्तानां तस्य पुरतो
- महान् वालिकाराशिर्भूदनेकयोजनप्रमाणः शतवालिकाराशिं गण=
- २० यंस्तुल्यं प्रसिञ्चं संख्यामकार्षीदियन्तीमानि वालिकाफलकानि ।
- यावदियन्तेतानि वालिकाफलकान्यनभिलाप्यपरिवर्तानीति । शतं
- वालिकाराशिं गणनासंकेतनिर्देशेन निर्दिश्यैवमाह ॥ एष कुल=
- पुत्र गणनायोगो लोकधातुपरंपरया सुप्रवर्तते बोधिसत्त्वानामनेन
- गणनानयेन बोधिसत्त्वाः पूर्वस्यां दिशि लोकधातुप्रसरान् गण=
- २५ यन्त्येवं दक्षिणायां पश्चिमायामुत्तरायामुत्तरपूर्वायां पूर्वदक्षिणायां द=
- क्षिणपश्चिमायां पश्चिमोत्तरायामध ऊर्ध्वायां दिश्यनेन गणनानयेन

बोधिसत्त्वा लोकधातुप्रसरान्गणयन्त्येष कुलपुत्र गणनानयो दशसु दि-
क्षु लोकधातुनामपरंपरानिर्देशेषु प्रवर्तते । बोधिसत्त्वानामनेन गणना-
नयेन बोधिसत्त्वा दशसु दिक्षु लोकधातुनामपरंपरां गणयन्ति । यथा
लोकधातुपरंपरानिर्देशेष्वेव दशसु दिक्षु कल्पनामपरंपरानिर्देशेषु बुद्ध-
नामपरंपरानिर्देशेषु धर्मनामपरंपरानिर्देशेषु सत्त्वनामपरंपरानिर्देशेषु
कर्मनामपरंपरानिर्देशेषु । एष एव गणनानयो यावद्दशसु दिक्षु सर्व-
नामपरंपरानिर्देशेषु प्रवर्तते । बोधिसत्त्वानामनेन गणनानयेन बोधि-
सत्त्वा दशसु दिक्षु सर्वनामपरंपरां गणयन्ति ॥

एतमहं कुलपुत्र सर्वधर्मज्ञानशिल्पाभिज्ञावन्तं बोधिसत्त्वज्ञाना-
लोकं जानामि । किं मया शक्यं सर्वजगत्संख्यानुप्रविष्टानां बोधिसत्त्वानां¹⁰
सर्वधर्मविधिसंख्यानुप्रविष्टानां अध्वसंख्यानुप्रविष्टानां सर्वसत्त्वसंख्यानु-
प्रविष्टानां सर्वधर्मस्कन्धसंख्यानुप्रविष्टानां सर्वबुद्धबोधिसंख्यानुप्रविष्टानां
सर्वधर्मनामचक्रवशवर्तिनां बोधिसत्त्वानां चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुं
गोचरो वा सूचयितुं विषयो वा प्रभावयितुं बलं वा संवर्णयितुमाश-
यो वा निदर्शयितुं संभारो वा परिदीपयितुं प्रणिधानं वा निर्देष्टुं चर्या¹⁵
वा संदर्शयितुं पारमितापरिशुद्धिर्वाभिद्योतयितुं समुदागमपरिशुद्धिर्वा संप्र-
काशयितुं समाधिविशेषयो वा वक्तुं ज्ञानालोको वानुगन्तुम् ॥ गच्छ कुल-
पुत्रायमिहैव दक्षिणापथे समुद्रप्रतिष्ठानं नाम नगरं तत्र प्रभूता नामोपा-
सिका प्रतिवसतितामुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्या-
यां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः कल्याणमि-²⁰
त्रवचनं श्रुत्वा संहर्षिततनुरुहो महाप्रीतिवेगसंजातः प्रमुदितमानसः सुदुर्ल-
भाश्चर्याशयरत्नप्रतिलब्धो विपुलजगद्धितचित्तचेष्टानिर्यातो बुद्धोत्पादपरं-
परावतारवशवर्ती धर्ममण्डलविशुद्धिमतिपरमः सर्ववानुगतविभक्तिनिर्या-
णनिदर्शनपरमः अध्वतलासंभिन्नबुद्धविषयः अक्षयपुण्यसागरसंभूतचेताः
महाज्ञानावभासवशवर्ती त्रिभुवनपुरबन्धनकपाटनिर्भेद इन्द्रियेश्वरस्य दार-²⁵
कस्य मादौ शिरसाभिवन्द्य इन्द्रियेश्वरं दारकमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षि-

णीकृत्य पुनः पुनरवलोक्येन्द्रियेश्वरस्य दारकस्यान्तिकात्मक्रान्तः ॥ १३ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः कल्याणमित्रानुशासनीमेघं सं-
 प्रतीच्छन्नृतो जलनिधिरिव महामेघवर्षैः कल्याणमित्रभास्करज्ञानांशु-
 परिपाचनशुभधरणीतलेन्द्रियाङ्कुरप्ररोहसंजातः कल्याणमित्रपूर्णचन्द्रानु-
 शासन्यंशुजालप्रह्लादितकायचित्तः कल्याणमित्रानुशासनीसलिलपिपा-
 सूर्योष्मदिनकरकिरणप्रतप्त इव मृगगणो हिमवत्प्रस्रवसलिलं कल्या-
 णमित्रानुशासनीप्रबोधितचित्तपौण्डरीको भ्रमरगणो विघाटनोन्मिषि-
 तकमल इव कमलाकरः कल्याणमित्रानुशासनीरत्नचरितावभासितसं-
 तानो रत्नद्वीप इव विविधरत्नाकीर्णः कल्याणमित्रानुशासनीपुण्यज्ञा-
 नोपचयसंपन्नो महाजम्बुवृक्ष इव पुष्पफलविनडः कल्याणमित्रानुशा-
 सनीश्रुतसंभारप्रवृद्धो महाभुजगेन्द्रप्रवरक्रीडासंभव इव गङ्गनमहाघनः
 कल्याणमित्रानुशासनीसमुद्रतामलविचित्रधर्मकूटः त्रिदशलोकोपशोभित
 इव चित्रकूटः कल्याणमित्रानुशासन्युद्धूतविमलगुणगणपरिवृतो ऽभिभू-
 रनभिभूतस्त्रिदशगणपरिवृतः शक्र इवासुरेन्द्रगणप्रमर्दनो ऽनुपूर्वेण येन
 समुद्रप्रतिष्ठानं नगरं तेनोपसंक्रान्तः प्रभूतामुपासिकां परिमार्गमाण-
 स्तस्य महाजनकाय उपदर्शयत्येषा कुलपुत्र प्रभूतोपासिका मध्ये नग-
 रस्य स्वगृहे तिष्ठतीति ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन प्रभूताया उपासिकाया
 निवेशनं तेनोपसंक्रम्य प्राञ्जलीभूतो द्वारशालायां प्रत्यस्थात् ॥ स पश्यति
 प्रभूताया उपासिकायास्तद्गृहं विपुलविस्तीर्णं रत्नप्राकारं परिशिष्टं च-
 तुर्दिक्षु विभक्तद्वारमसंख्येयापरिमाणरत्नव्यूहमचिन्त्यं पुण्यविपाकाभिनि-
 वृतं स तद्गृहं प्रविश्य समन्तादनुविलोकयन्नद्राक्षीत्यभूतामुपासिकां
 रत्नासनोपविष्टां नवां दहरां तरुणीं प्रथमयौवनसमुद्रतामभिरूपां प्रा-
 सादिकां दर्शनीयां परमशुभवर्णपुष्कलतया समन्वागतां मुक्तकेशीं नि-
 राभरणगात्रामवदातवस्त्रनिवासनां स्थापयित्वा बुद्धबोधिसत्त्वान् स

कश्चित्सत्त्वस्तृहमुपसंक्रामति यमसौ नाभिभूय तिष्ठति कायेन वा चि-
त्ताधिपत्येन वा तेजसा वा वर्णेन वा श्रिया वा । ये च सत्त्वाः प्रभूता-
मुपासिकां पश्यन्ति देवा वा मनुष्या वा तेषां सर्वेषां प्रभूतायामुपा-
सिकायां शास्तृसंज्ञा भवति । तस्मिंश्च गृहे दशासनकोटीसहस्राणि
प्रज्ञप्तानि दिव्यमानुषसमतिक्रान्तानि बोधिसत्त्वकर्मविपाकपरिनि-
ष्पन्नानि । न च तस्मिन् गृहे पश्यन्त्यन्नपाननिचयं वा वस्त्राभरण-
परिभोगनिचयं वान्यचैकपिठरिकायाः पुरस्तान्निक्षिप्ताया दश चास्याः
स्त्रीसहस्राणि पुरतः स्थितान्यपश्यदप्सरोवर्णान्यप्सरोरूपाण्यप्सरःकल्पा-
न्यप्सरश्चेष्टान्यप्सरःपरिभोगान्यप्सरउपचाराणि दिव्यकल्पदूष्यधाराणि दि-
व्यभूषणचरिताङ्गानि अप्सरोरुतमनोज्ञधोषाण्यप्सरःसमारोहपरिणाहा-
नि ताः तस्याः स्त्रियः किंकरावचनप्रतिकारिण्यः पुरत उपतिष्ठन्त्युपवि-
चरन्ति संप्रेक्ष्यन्त उपनिध्यायन्ति अभिवन्दन्त आलोकयन्त्यवनमन्ति
प्रणमन्ति नमस्यन्ति ॥ तासां च गात्रेभ्यो यो गन्धः प्रवाति स तं सर्वं
नगरमभिधूपयति । ये च सत्त्वास्तं गन्धं जिघ्रन्ति ते सर्वे ऽव्यापन्नचित्ता
भवन्त्यवैरचित्ता अविहिंसाचित्ता ईर्ष्यामात्सर्यविगतचित्ता अमायाशाठ्य-
चित्ता अनुनीता अप्रतिहतचित्ता अनवलीनानुन्नतचित्ताः समचित्ता
मैत्रचित्ता हितचित्ताः संवरस्थचित्ताः परमपरिग्रहानभिलाषचित्ता भव-
न्ति । ये च तासां स्वरं शृण्वन्ति ते सर्वे प्रहर्षितप्रमुदितप्रणतचित्ता
भवन्ति । ये च ताः पश्यन्ति ते विगतरागमात्मानं संजानाति ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः प्रभूताया उपासिकायाः पादौ
शिरसाभिवन्द्य प्रभूतामुपासिकामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुर-
तः प्राञ्जलीस्थित्वैवमाह ॥ मयार्ये ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमु-
त्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिष्टि-
तव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्या बोधिसत्त्वानामववादानु-
शासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्या कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्व-
चर्यायां शिष्टितव्यं ॥ आह ॥ अहं कुलपुत्राक्षयव्यूहपुण्यकोशस्य

बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभिनी ॥ इतो ऽहं कुलपुत्रैकपिठरिकाया ना-
 नाधिमुक्तान्सत्त्वान्यथाभिप्रेतभोजनैः संतर्पयामि नानासूपैर्नानारसैर्ना-
 नावर्णैर्नानागन्धैरतो ऽहं कुलपुत्रैकपिठरिकायाः सत्त्वशतमपि संतर्पया-
 मि । यथाभिप्रायैर्भोजनैः सत्त्वसहस्रमपि सत्त्वशतसहस्रमपि सत्त्वको-
 टीमपि सत्त्वकोटीशतमपि सत्त्वकोटीशतसहस्रमपि सत्त्वकोटीनियुतश-
 तसहस्रमपि यावदनभिलाष्यान्भिलाष्यान्पि सत्त्वान्नानाधिमुक्तान्य-
 थाभिप्रेतैर्भोजनैः संतर्पयामि संप्रवारयामि संतोषयामि संप्रहर्षयामि
 संप्रमोदयामि परिप्रीणयाम्यात्तमनस्कान् करोमि । न चैषा पिठरिका
 हीयते न परिहीयते नोनीभवति न क्षीयते न पर्यादानं गच्छति न
 10 सीमामुपैति न निष्ठां गच्छति ॥ अनेन कुलपुत्र पर्यायेण जम्बुद्वीप-
 परमाणुरजःसमानपि सत्त्वानेवं चातुर्द्वीपकलोकधातुपरमाणुरजःसमानपि
 साहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमानपि त्रिसाहस्रलोकधातुपरमाणुरजःस-
 मानपि त्रिसाहस्रमहासाहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमानपि यावदनभि-
 लाष्यान्भिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानपि सत्त्वानुपसंक्रान्तान्नाना-
 15 धिमुक्तान्यथाभिप्रेतैर्भोजनैर्नानासूपैर्नानारसैर्नानावर्णैर्नानागन्धैः संतर्प-
 यामि संप्रवारयामि संतोषयामि संप्रहर्षयामि संप्रमोदयामि परिप्री-
 णयाम्यात्तमनस्कान् करोमि । न चैषा पिठरिका हीयते न परिहीयते
 नोनीभवति न क्षीयते न पर्यादानं गच्छति न सीमामुपैति न निष्ठां
 न पर्यन्तं न परिनिष्ठां गच्छति ॥ सचेत्कुलपुत्र दशदिक्सर्वलोकधा-
 20 तुपर्यापन्नाः सर्वसत्त्वा मदन्तिकमुपसंक्रमेयुर्नानाधिमुक्ता नानाभिप्रा-
 यास्तानपि सर्वान्यथाभिप्रेतैर्भोजनैः संतर्पयेयं यावदात्तमनस्कान् कुर्यां
 यथा नानाभोजनैरेवं नानापानविधिभिर्नानारसाग्रैर्नानाशयनैर्नाना-
 वस्त्रैर्नानापुष्पैर्नानामाल्यैर्नानागन्धैर्नानाधूपैर्नानाविलेपनैर्नानाचूर्णैर्ना-
 नारत्नैर्नानाभरणैर्नानारत्नरथैर्नानाछत्रैर्नानाध्वजैर्नानापताकाभिर्नाना-
 25 विधोपकरणविशेषैः संतर्पयेयं यावदात्तमनस्कान् कुर्याम् ॥
 अपि तु खलु पुनः कुलपुत्र ये केचित्पूर्वस्यां दिश्येकस्मिन्

लोकधातौ श्रावकप्रत्येकबुद्धा अन्तिमदेहधारिणः श्रावकप्रत्येकबोधिफल-
मनुप्राप्नुवन्ति सर्वे ते ममाहारं परिभुज्य । यथा पूर्वस्यां दिश्येकस्मिन्
लोकधातावेवं ये लोकधातुशते लोकधातुसहस्रे लोकधातुशतसहस्रे
लोकधातुकोट्यां लोकधातुकोटीशते लोकधातुकोटीसहस्रे लोकधातुको-
टीशतसहस्रे लोकधातुकोटीनियुतशतसहस्रेषु ये जम्बुद्वीपपरमाणुरजःस-
मेषु लोकधातुषु चातुर्वीपकलोकधातुपरमाणुरजःसमेषु सहस्रलोकधातुपर-
माणुरजःसमेषु त्रिसाहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमेषु त्रिसाहस्रमहासाहस्र-
लोकधातुपरमाणुरजःसमेषु ये केचित्कुलपुत्र पूर्वस्यां दिशि यावदनभिला-
प्यानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमेषु लोकधातुषु श्रावकप्रत्येकबुद्धा
अन्तिमदेहधारिणः श्रावकप्रत्येकबोधिफलमनुप्राप्नुवन्ति सर्वे ते ममा-
हारं परिभुज्य ॥ यथा पूर्वस्यां दिश्येवं दक्षिणायां पश्चिमायामुत्तरायामु-
त्तरपूर्वस्यां पूर्वदक्षिणायां दक्षिणपश्चिमायां पश्चिमोत्तरायामध ऊर्ध्वायां
दिशि ॥

ये केचित्कुलपुत्र पूर्वस्यां दिश्येकस्मिन् लोकधातावेकजातिप्र-
तिबद्धा बोधिसत्त्वाः सर्वे ते ममाहारं परिभुज्य बोधिमण्डे निषद्य ससैन्यं
मारं पराजित्यानुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंबुध्यते ॥ यथा पूर्वस्यां दिश्ये-
कस्मिन् लोकधातावेवं ये लोकधातुशते लोकधातुसहस्रे लोकधातुशत-
सहस्रे लोकधातुकोट्यां लोकधातुकोटीशते लोकधातुकोटीसहस्रे लोक-
धातुकोटीशतसहस्रे लोकधातुकोटीनियुतशतसहस्रे ये जम्बुद्वीपपरमणु-
रजःसमेषु लोकधातुषु चातुर्वीपकलोकधातुपरमाणुरजःसमेषु साहस्रलोक-
धातुपरमाणुरजःसमेषु त्रिसाहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमेषु त्रिसाहस्रमहा-
साहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमेषु ये केचित्कुलपुत्र पूर्वस्यां दिशि या-
वदनभिलाप्यानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमेषु लोकधातुष्वेकजाति-
प्रतिबद्धा बोधिसत्त्वाः सर्वे ते ममाहारं परिभुज्य बोधिमण्डे नि-
षद्य ससैन्यं मारं पराजित्यानुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंबुध्यते ॥ यथा
पूर्वस्यां दिश्येवं दक्षिणायां पश्चिमायामुत्तरायामुत्तरपूर्वायां पूर्व-

दक्षिणायां दक्षिणपश्चिमायां पश्चिमोत्तरायामधो दिशि ॥ ये केचित्कुल-
 पुत्रोर्ध्वायां दिश्येकस्मिन् लोकधातावेकजातिप्रतिबद्धा बोधिसत्त्वाः सर्वे
 ते ममाहारं परिभुज्य बोधिमण्डे निषद्य ससैन्यं मारं पराजित्यानुत्तरां
 सम्यक्संबोधिमभिसंबुध्यन्ते ॥ यथोर्ध्वायां दिश्येकस्मिन् लोकधातावेवं
 ५ ये लोकधातुशते लोकधातुसहस्रे लोकधातुशतसहस्रे लोकधातुकोट्यां
 लोकधातुकोटीशते लोकधातुकोटीसहस्रे लोकधातुकोटीशतसहस्रे लोक-
 धातुकोटीनियुतशतसहस्रे ये जम्बुद्वीपपरमाणुरजःसमेषु लोकधातुषु चा-
 तुर्द्वीपकलोकधातुपरमाणुरजःसमेषु साहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमेषु त्रि-
 साहस्रमहासाहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमेषु ये केचित्कुलपुत्रोर्ध्वायां
 10 दिशि यावदनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमेषु लोकधातु-
 ष्वेकजातिप्रतिबद्धा बोधिसत्त्वाः सर्वे ते ममाहारं परिभुज्य बोधिमण्डे
 निषद्य ससैन्यं मारं पराजित्यानुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंबुध्यन्ते ॥

पश्यसि त्वं कुलपुत्रेमानि दश स्त्रीसहस्राणि मम परिवारम् ॥
 आह ॥ पश्याम्यार्ये ॥ आह ॥ एतत्प्रमुखानि कुलपुत्र स्त्रीणां दशसं-
 15 ख्येयशतसहस्राणि मम सभागचरितान्येकप्रणिधानान्येककुशलमूलान्ये-
 कनिर्याणव्यूहान्येकाधिमुक्तिपथविशुद्धानि मम सभागस्मृतिविशुद्धानि
 सभागगतिविशुद्धानि सभागबुद्धप्रमाणानि सभागेन्द्रियप्रतिलब्धानि स-
 भागचित्तस्फरणानि सभागगोचरविषयाणि सभागधर्मनयावतीर्णानि स-
 भागार्थविनिश्चितानि सभागधर्मार्थोद्योतनानि सभागरूपविशुद्धानि स-
 20 भागबलाप्रमाणानि सभागवैर्यापराजितानि सभागधर्मरुतघोषाणि स-
 भागस्वरविशुद्धानि सर्वव्यवहारेषु सभागगुणविशुद्धान्यप्रमाणगुणवर्णतया
 सभागकर्मविशुद्धान्यनवद्यकर्मविपाकविशुद्धा सभागमहामैत्रीस्फरणानि
 सर्वजगत्परित्राणतया सभागमहाकरुणास्फरणानि सर्वजगत्परिपाचना-
 खेदतया सभागकायकर्मविशुद्धानि यथाशयसर्वसत्त्वसंतोषणकायसंदर्श-
 25 नतया सभागवाक्कर्मविशुद्धानि धर्मधातुनिरुक्तिव्यवहारेषु सभागोपसं-
 क्रमणानि सर्वबुद्धपर्षन्मण्डलेषु सभागनिर्जवनानि सर्वबुद्धक्षेत्रेषु सर्व-

द्विसाहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमेषु

बुद्धपूजोपस्थानतायै सभागप्रत्यक्षज्ञानानि सर्वधर्मनयानुगमेषु सभाग-
चर्याविशुद्धानि सर्वबोधिसत्त्वभूमिप्रतिलाभेषु ॥ एतानि कुलपुत्र दश
स्त्रीसहस्राण्येकक्षणेन दशदिशः स्फुरन्ति यदुतैकजातिप्रतिबद्धान् बोधि-
सत्त्वान् भोजनेन प्रतिपादनतायै । अस्या एव पिठरिकाया भोजनमा-
दाय दशदिशः स्फुरन्ति चरमभविक्तां सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धयानिकां पिण्ड-
पातेन प्रतिपादनतायै । अस्या एव पिठरिकाया भोजनमादाय दशदि-
शः स्फुरित्वा सर्वप्रेतगणान् भोजनेन संतर्पयन्ति साहं कुलपुत्रास्या एव
पिठरिकाया देवान् देवभोजनेन संतर्पयामि । नागान् नागभोजनेन यक्षान्यक्ष-
भोजनेन गन्धर्वान् गन्धर्वभोजनेन असुरान्सुरभोजनेन गरुडान् गरुड-
भोजनेन किंनरान् किंनरभोजनेन महोरगान् महोरगभोजनेन मनुष्यान् 10
मनुष्यभोजनेनामनुष्यान् मनुष्यभोजनेन संतर्पयामि ॥

आगमस्व कुलपुत्र मुहूर्तं यावत्प्रत्यक्षो भविष्यसि ॥ समनन्तर-
भाषिता चेयं वाक्प्रभूतयोपासिकया तावदेवापरिमाणाः सत्त्वाः पूर्वेण
गृहद्वारेण प्रविशन्ति स्म । यदुत प्रभूतयोपासिकया पूर्वप्रणिधाननिम-
न्त्रिता एवं दक्षिणेन पश्चिमेणोत्तरेण गृहद्वारेणापरिमाणाः सत्त्वाः प्रवि- 15
शन्ति स्म यदुत प्रभूतयोपासिकया पूर्वप्रणिधाननिमन्त्रितांस्तान् प्रभू-
तोपासिका तेष्वसनेषु निषद्य यथाभिप्रेतैर्भोजनैर्नानासूपैर्नानारसैर्नाना-
वर्णैर्नानागन्धैः संतर्पयति संप्रवारयति संतोषयति संप्रहर्षयति संप्रमोद-
यति परिप्रीणयत्यात्मनस्काङ्करोति ॥ यथा नानाभोजनैरेवं नानापा-
नविधिभिर्नानारसाग्रैर्नानासनैर्नानाशयनैर्नानायानैर्नानावस्त्रैर्नानापु- 20
ष्पैर्नानामाल्यैर्नानागन्धैर्नानाधूपैर्नानाविलेपनैर्नानाचूर्णैर्नानाभरणैर्ना-
नारत्नैर्नानागन्धैर्नानाध्वजैर्नानापताकाभिर्नानाविधोपकरणविशेषैः सं-
तर्पयति यावदात्मनस्काङ्करोति ॥ देवान् देवभोजनेन संतर्पयति ।
नागान्यक्षान् गन्धर्वान्सुरान् गरुडान् किंनरान् महोरगान् मनुष्यान्
मनुष्यान् तत्तदेव भोजनेन संतर्पयति । यावदात्मनस्काङ्करोति न च 25
सा पिठरिका हीयते न परिहीयते नोनीभवति न क्षीयते न पर्यादानं

गच्छति न सीमामुपैति न निष्ठां न पर्यन्तं न परिनिष्ठां गच्छति ॥
 अथ खलु प्रभूतोपासिका सुधनं श्रेष्ठिदारकमेवमाह ॥ एतमहं
 कुलपुत्राक्षयव्यूहपुण्यकोशं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि ॥ किं मया
 शक्यमक्षयपुण्यानां बोधिसत्त्वानां महापुण्यसागराक्षयतया । गगनक-
 5 ल्पानां सुसंभूतविपुलपुण्योपचयतया । चिन्तारजमणिरत्नकल्पानां स-
 र्वजगत्प्रणिधिपरिपूरणतया । महापुण्यचक्रवाडानां सर्वजगत्कुशलमूलै-
 रक्षयतया । महापुण्यमेघानां सर्वजगद्रत्नपाण्यभिप्रवर्षणतया । महा-
 पुण्यकोशाध्यक्षाणां धर्मनगरद्वारविवरणतया । महापुण्यप्रदीपानां स-
 र्वजगद्धारिद्रव्यान्धकारविधमनतया चर्यां ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥ गच्छ
 10 कुलपुत्रेहैव दक्षिणापथे महासंभवं नाम नगरं तत्र विद्वान्नाम गृहप-
 तिः प्रतिवसति तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां
 शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः प्रभूताया
 उपासिकायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य प्रभूतामुपासिकामनेकशतसहस्रकृतः
 प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य प्रभूताया उपासिकाया दर्शनावि-
 15 तृप्तो ऽन्तिकात्प्रक्रान्तः ॥ १४ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकोऽक्षयव्यूहपुण्यकोशविमोक्षावभा-
 सप्रतिलब्धस्तं पुण्यसागरमनुविचिन्तयन् तं पुण्यगगनमवलोकयन् तं
 पुण्यराशिमाददन् तं पुण्यपर्वतमभिरोहन् तं पुण्यनिचयं संगृह्णन् तं
 20 पुण्यौघमवगाहयमानस्तं पुण्यतीर्थमवतरन् तं पुण्यमण्डलं परिशोधयन्
 तं पुण्यनिधिं संपश्यन् तं पुण्यनयमनुस्मरन् तां पुण्यनेत्रीं संधारयन्
 तं पुण्यवंशं परिशोधयन् । अनुपूर्वेण येन महासंभवं नगरं तेनोपसंक्रम्य
 विद्वांसं गृहपतिं परिमार्गति परिगवेषति व्यवलोकयति कल्याणमित्रा-
 ण्यभिलषन् कल्याणमित्रदर्शनवासितया संतत्या कल्याणमित्राधिष्ठा-
 25 नेनाशयेन कल्याणमित्रानुगतेन प्रयोगेन कल्याणमित्रोपचारापरिखि-
 नेन वीर्येण कल्याणमित्राधीनैः सर्वकुशलमूलैः कल्याणमित्रनियतैः

सर्वपुण्यसंभारैः कल्याणमित्रविवर्धितैरुपायकौशल्यचरितैरपरप्रत्ययेन क-
ल्याणमित्रोपचारकौशलेन विवर्धमानैः सर्वकुशलमूलैर्विशुद्धता बोधि-
सत्त्वाध्याशयेन संवर्धमानैर्बोधिसत्त्वैर्द्रियैः परिपाच्यमानैः सर्वकुशल-
मूलैः संवर्धमानैर्महाप्रणिधानाभिनिर्हारैर्विपुलीभवन्त्या महाकरुणया
सर्वज्ञताया आसन्नीभूतमात्मानं संपश्यन् समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्यायाः ।
सर्वबुद्धेभ्यो धर्मावभासं संप्रतीच्छन् विवर्धमानेन दशतथागतबलाव-
भासेन विद्वांसं गृहपतिं परिगवेषमाणो ऽद्राक्षीन्मध्ये नगरस्य शृङ्गाट-
के समरत्नव्योमकोपर्यसंख्येयरत्नमये विविधवज्रेन्द्रनीलरचितमणिरत्नपादे
सूत्र काञ्चनज्वालश्वेते विमलगर्भमणिरत्नगर्भे पञ्चरत्नशतसमलंकृतबिम्बवि-
चित्रदिव्यदूष्यप्रज्ञप्त उच्छ्रितदिव्यपट्टध्वजपताकानेकरत्नजालसंछन्नमहा- 10
रत्नवितानवितते महासुवर्णरत्नपुष्पदामाभिप्रलम्बिते भद्रासने निषण्णं
विमलवैडूर्यदण्डेन जाम्बूनदकनकच्छत्रेण ध्रियतो हंसराजनिर्मलचमर-
संवीज्यमानं विविधगन्धोपचारप्रधूपितं वामदक्षिणेन पञ्चभिस्तूर्यशतैः
प्रवाद्यद्भिः दिव्यातिरेकमधुरनिर्घोषैर्महासंभवं नगरं पर्यापन्नः सत्त्वप्रीति-
संजननार्थं दिव्यकुसुमौघैः प्रवर्षद्भिर्दिव्यमानुष्यरूपसमतिक्रान्तैः परिनि- 15
ष्पन्नबोधिसत्त्वाशयदिव्यातिरेकविभूषणसमलंकृतैः किंकरोपचरणप्रतिका-
रिभिः पूर्वकुशलमूलसभागचरितैर्दशभिः प्राणिसहस्रैः परिवृतं दृष्ट्वा च
सुधनः श्रेष्ठिदारको येन विद्वान् गृहपतिस्तेनोपजगामोपेत्य विदुषो
गृहपतेः पादौ शिरसाभिवन्द्य विद्वांसं गृहपतिमनेकशतसहस्रकृत्वः प्र-
दक्षिणीकृत्य पुरतःप्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥ अहमार्य सर्वसत्त्वानामर्था- 20
यानुत्तरां सम्यक्संबोधिं संप्रस्थितो यदुत सर्वसत्त्वदुःखव्युपशमाय सर्व-
सत्त्वान्तसुखप्रतिष्ठापनाय सर्वसत्त्वसंसारसागराभ्युद्धारणतायै सर्व-
सत्त्वधर्मरत्नद्वीपसंप्रापणतायै सर्वसत्त्वतृष्णास्नेहोच्छोषणतायै सर्वस-
त्त्वानां महाकरुणास्नेहसंजननतायै सर्वसत्त्वानां कामरतितृष्णा-
विनिवर्तनतायै सर्वसत्त्वानां बुद्धज्ञानतृष्णोत्पादानतायै सर्वसत्त्वा- 25
नां बुद्धगुणधर्मारामरतिसंजननतायै सर्वसत्त्वानां त्रैधातुकपुराणि-
संसारोदवीकान्तारसमतिक्रमणतायै सर्वसत्त्वानां

प्रमणतायै सर्वसत्त्वानां सर्वज्ञतापुरोपनयतायै । न च जानामि कथं
बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च
मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः
कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं शिक्षमाणा बो-
धिसत्त्वाः प्रतिशरणभूता भवन्ति सर्वसत्त्वानाम् ॥

एवमुक्ते विद्वान् गृहपतिः सुधनं श्रेष्ठिदारकमेवमाह ॥ साधु
साधु कुलपुत्र येन ते ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं दुर्लभाः
कुलपुत्र ते सत्त्वा ये ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पाद्य बोधिस-
त्त्वचर्यायां परिमार्गयमाणा न तृप्यन्ते कल्याणमित्रदर्शनेन न खिद्यन्ते
10 कल्याणमित्रोपसंक्रमणेषु न परितप्यन्ते कल्याणमित्रोपचारेषु न दौर्म-
नस्यमुत्पादयन्ति कल्याणमित्रदुरासदतया न निवर्तन्ते कल्याणमित्र-
गवेषणतया न व्यावर्तन्ते कल्याणमित्रतृष्णालालसहृदयत्वान्न प्रत्युदा-
वर्तन्ते कल्याणमित्रमुखावलोकेन न संसीदन्ति कल्याणमित्रानुशासनी-
पथेषु न खिद्यन्ते कल्याणमित्रोपस्थानपरिचर्यासु ॥ पश्यसि त्वं कुल-
15 पुत्रेभ्यः सप्त परिवारम् ॥ आह ॥ पश्याम्यार्य ॥ आह ॥ सर्व एते कुल-
पुत्र मयानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादिता मयैते जनितास्तथा-
गतकुले मयैते पोषिताः पारमितोपसंहारैर्मयैते संचरिताः सर्वशुक्लधर्मै-
र्मयैते विवर्धिता दशसु तथागतबलेषु मयैत उच्चालिता लोकवंशान्म-
यैते प्रतिष्ठापितास्तथागतवंशे मयैते विवर्तिता लोके गतिचक्रान्मयैते
20 आवर्तिता धर्मचक्रप्रवर्तनतायां मयैते सत्त्वाः तारितास्त्यध्वापायगतिप्र-
पातान्मयैते प्रतिष्ठापिता धर्मसमतानुगमेन ॥ एवं हि कुलपुत्र बोधि-
सत्त्वास्त्रातारो भवन्ति सर्वसत्त्वानाम् ॥ अहं कुलपुत्र मनःकोशसंभवानां
पुण्यानां लाभी । सो ऽहमन्नार्थिभ्यो ऽन्नं ददामि पानार्थिभ्यः पानं रसा-
गार्थिभ्यो रसाग्रं खाद्यार्थिभ्यः खाद्यं भोज्यार्थिभ्यो भोज्यं लेह्यार्थिभ्यो
26 लेह्यं चोष्यार्थिभ्यश्चोष्यं वस्तार्थिभ्यो वस्त्रं पुष्पार्थिभ्यः पुष्पं माल्यार्थिभ्यो
माल्यं गन्धार्थिभ्यो गन्धं धूपार्थिभ्यो धूपं विलेपनार्थिभ्यो विलेपनं

चूर्णार्थिभ्यश्चूर्णमाभरणविभूषणार्थिभ्य आभरणविभूषणानि रत्नार्थिभ्यो
रत्नानि सुवर्णार्थिभ्यः सुवर्णं रूप्यार्थिभ्यो रूप्यं मुक्तार्थिभ्यो मुक्तां प्रति-
श्रयार्थिभ्यः प्रतिश्रयं आसनार्थिभ्य आसनं शयनार्थिभ्यः शयनं स्नान-
प्रत्ययभैषज्यपरिष्कारार्थिभ्यो स्नानप्रत्ययभैषज्यपरिष्कारान् यानार्थिभ्यो
यानं वाहनार्थिभ्यो वाहनं हस्त्यश्वरथगोगर्दभमहिषैडकार्थिभ्यो हस्त्यश्व-
रथगोगर्दभमहिषैडकाञ्छत्रध्वजपताकार्थिभ्यश्छत्रध्वजपताका दासीदासा-
र्थिभ्यो दासीदासामाणवपरिवारार्थिभ्यो माणवपरिवारं स्त्र्यर्थिभ्यः स्त्रि-
यः कुमार्यर्थिभ्यः कुमार्यो मकुटचूडामण्यर्थिभ्यो मकुटचूडामणीन् नील-
विमलकेशमण्डलार्थिभ्यो नीलविमलकेशमण्डलं यावद्विविधसर्वोपकर-
णार्थिभ्यो विविधसर्वोपकरणानि प्रयच्छामि । आगमय कुलपुत्र मुहूर्तं 10
यावत्प्रत्यक्षो भविष्यसि । समनन्तरभाषितायां चास्यां वाचि विदुषा गृह-
पतिनाथ तावदेवापरिमाणाः सञ्चा विदुषा गृहपतिना पूर्वप्रणिधाना-
भिनिमन्त्रिताः संनिपतिताः । नानादिभ्यो नानाजनपदप्रदेशेभ्यो नाना-
नगरेभ्यो नानानिगमेभ्यो नानापट्टनेभ्यो नानाकर्कटेभ्यो नानासञ्चजा-
तिभ्यो नानासञ्चकुलेभ्यो नानासञ्चकुलविमात्रताभ्यो नानागतिपरिवर्ते- 15
भ्यो नानाप्रतिष्ठानसंज्ञानगतिभ्यो नानायतनविशुद्धा नानाहारार्थिनो ना-
नाहाराभिलाषिणो नानाशयाशुच्यन्नपानकामा मांसार्थिनो विविधभोज-
नविमात्रताभिकाङ्क्षिणो विविधगतिविशेषोपपत्त्यायतनस्थिताः । यदुत मनु-
ष्येष्वोदनकुल्माषसूपमत्स्यमांसादिविविधकवडीकाहारार्थिनो यथा मनुष्येष्वेवं
सर्वगतिविचारेषु नानाभोजनपानार्थिन उपसंक्रान्ता यदुत बोधिसत्त्वानु- 20
भावेनासङ्गत्यागदुन्दुभिनिर्घोषेण बोधिसत्त्वप्रणिधिनिमन्त्रितास्तमुपसंक्रम्य
विद्वांसं गृहपतिं याचन्ते ऽवलोकयन्ति निरीक्षन्ते विज्ञापयन्ति ॥

अथ खलु विद्वान् गृहपतिस्तान् याचनकान् संनिपतितान् विदि-
त्वा मुहूर्तमनुविचिन्त्य गगनतलमवलोकयति स्म ॥ तस्य ततो गगनतलाद्वि-
विधा भोजनपानविधयो नानारसा नानावर्णा नानागन्धा अवलम्ब्य हस्त- 25
तले प्रत्यतिष्ठन् ॥ स तान्यादाय तान्यथासंनिपतितान्याचनकान् नानाधि-

सचर्मचूडामण्यर्थिभ्यो सचर्मचूडामणीन्

बोधिसत्त्वविमोक्षविषयमुपदर्शयन्माह ॥ एतमहं कुलपुत्र मनःकोशसं-
भवविमोक्षं जानामि । किं मया शक्यं परिष्कारवशिताप्राप्तानां बोधि-
सत्त्वानां रत्नपाणिना प्रतिलब्धानां चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुं विकु-
र्वितं वा निदर्शयितुं ये ते सर्वलोकधातूननवशेषं पाणिना संछाद्य बुद्ध-
पूजाविधानतायै । सर्वतथागतपर्षन्मण्डलेषु नानावर्णरत्नमेघान् प्रव-
र्षन्ति । एवं नानावर्णाभरणमेघान्नानावर्णकूटागारमेघान्नानावर्णवि-
चित्रवस्त्रमेघान्नानादिव्यतूर्यताडोपचारसंगीतिमनोज्ञमधुरनिर्घोषान्नाना-
वर्णगन्धमेघान्नानावर्णधूपमाल्यविलेपनचूर्णचीवरच्छत्रध्वजपताकासर्वो-
पकरणमेघान् सर्वाकारसर्वबुद्धपूजामेघान् प्रवर्षयन्ति । सर्वतथागतप-
र्षन्मण्डलेषु सर्वसत्त्वभवनेषु यदुत सर्वबुद्धपूजोपस्थानतायै सर्वसत्त्वधा-
तुपरिपाकविनयाय च ॥

गच्छ कुलपुत्रेहैव दक्षिणापथे सिंहपोतं नाम नगरं तत्र रत्नचूडो
नाम धर्मश्रेष्ठी प्रतिवसति तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधि-
सत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारक-
स्तुष्ट उदय आत्तमनाः प्रमुदितः प्रीतिसौमनस्यजातो विदुषि गृहपतौ धर्म-
गौरवाच्छिष्यभावमुपदर्श्य तदधिष्ठानात्सर्वबुद्धधर्मान्संपश्यंस्तदधीनां सर्व-
ज्ञतां संपश्यन् कल्याणमित्रानाच्छेद्यप्रेमतामुपदर्शयन् कल्याणमित्रेष्व-
त्यन्ताज्ञाचिन्ततां संदर्शयन् कल्याणमित्रवशवर्तितामनुवर्तयन् कल्या-
णमित्रानुशासनीवचनं शृण्वमाणः कल्याणमित्रप्रभवं श्रद्धेन्द्रियं नि-
धायन् कल्याणमित्रानुशासन्यनुप्रेषितः कल्याणमित्राभिराधनानुवर्तन-
चित्तो विदुषो गृहपतेः पादौ शिरसाभिवन्द्य विद्वांसं गृहपतिमने-
कशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य विदुषो गृहप-
तेरन्तिकात्प्रक्रान्तः ॥ १५ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः तत्पुण्यतोयं संभावयन् तत्पुण्य-
क्षेत्रं संपश्यन् तत्पुण्यसुमेहं परिशोधयन् तत्पुण्यतीर्थमवगाहयमान-

स्तत्पुण्यकोशं विवृण्वन् तत्पुण्यनिधिमवलोकयन् तत्पुण्यमण्डलं परि-
 शोधयन् तत्पुण्यस्कन्धं समाददन् तत्पुण्यबलं संजनयन् तत्पुण्यवेगं
 विवर्धयन् अनुपूर्वेण येन सिंहपोतं नगरं तेनोपसंक्रम्य रत्नचूडं धर्म-
 श्रेष्ठिनं परिमार्गमाणो ऽद्राक्षीदन्तरापणमध्यगतं तस्य पादौ शिरसाभि-
 5 वन्द्य प्रदक्षिणीकृत्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥ मयार्यानुत्तरायां
 सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिस-
 त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यं तत्साधु मे आर्यो बोधिसत्त्वमा-
 र्गमुपदिशतु येनाहं मार्गेण सर्वज्ञतायां निर्यायाम् ॥

अथ खलु रत्नचूडो धर्मश्रेष्ठी सुधनं श्रेष्ठिदारकं पाणौ गृहीत्वा
 10 येन स्वं निवेशनं तेनोपसंक्रम्य तद्गृहमुपदर्शयैवमाह ॥ प्रेक्षस्व कुल-
 पुत्र मम निवेशनं सो ऽनुविलोकयन् द्राक्षीत्तद्गृहं शुद्धं प्रभास्वरं जाम्बू-
 नदसुवर्णमयं विपुलमुद्विद्धं रूप्यप्राकारपरिक्षिप्तं स्फटिकप्रासादसुकृतो-
 पशोभितं वैडूर्यकूटशतसहस्रप्रतिमण्डितं मुसारगल्वसमुच्छ्रितस्तम्भसुप्रज्ञप्तं
 लोहितमुक्तामयसिंहासनं ज्योतीरसमणिरत्नसिंहध्वजसमुच्छ्रितं वैरोचन-
 15 मणिरत्नवितानविततं चिन्तामणिविचित्रहेमजालसंछन्नमसंख्येयमणिरत्न-
 प्रतिमण्डितव्यूहं शीतजलाश्मगर्भमयपुष्करिणोत्समुपेतं सर्वरत्नद्रुमपरिवृतं
 विपुलं विस्तीर्णं दशपुरमुद्विद्धमष्टद्वारं सतद्गृहं प्रविश्य समन्तादनुविलो-
 कयति स्म ॥ स प्रथमे पुरे ऽन्नपानविधिपरित्यागमद्राक्षीत् ॥ द्वितीये
 पुरे सर्ववस्त्रविधिपरित्यागम् ॥ तृतीये पुरे सर्वरत्नाभरणालंकारपरित्या-
 20 गम् ॥ चतुर्थे पुरे ऽन्तःपुरपरिभोगरतिमहापृथिवीकल्याणकन्यारत्नपरि-
 त्यागमद्राक्षीत् ॥ पञ्चमे पुरे पञ्चमीभूमिप्रतिष्ठितानां बोधिसत्त्वानां धर्म-
 संगीतिरतिप्रयुक्तानां लोकहितमुखचित्तचेष्टानां सर्वशास्त्राण्यभिनिर्हर-
 तां धारणीनयं च समाधिसमुद्रं च समाधिव्युत्थानं च समाधिव्यवचारं
 च ज्ञानालोकं चाभिनिर्हरतां संनिपातमद्राक्षीत् ॥ षष्ठे पुरे प्रज्ञापा-
 25 रमिताविहारप्रतिलब्धानां गम्भीरप्रज्ञानां सर्वधर्मप्रशान्ताभिज्ञानां भूमि-
 समाधिधारणीमुखगर्भसमन्तमुखनिर्याता नामनावरणगोचराणामद्वयस-

मुदाचाराणां धर्मसंगीतिं कुर्वतां प्रज्ञापारमितापरिवर्तनमनुसरतां वि-
 भजतामुत्तानीकुर्वतां बोधिसत्त्वानां संनिपातमद्राक्षीदिमानि प्रज्ञापा-
 रमितामुखानि संगायतां यदुत शान्तिगर्भं नाम प्रज्ञापारमितामुखं स-
 र्वजगज्ज्ञानसुविभक्तं च नाम प्रज्ञापारमितामुखं अचलावर्तं च नाम प्र-
 ज्ञापारमितामुखं विरजःप्रभासं च नाम प्रज्ञापारमितामुखं दुर्योधनगर्भं 5
 च नाम प्रज्ञापारमितामुखं जगद्रोचनामण्डलं च नाम प्रज्ञापारमिता-
 मुखं अनुगमनयमण्डलं च नाम प्रज्ञापारमितामुखं सागरगर्भं च नाम
 प्रज्ञापारमितामुखं समन्तचक्षुरुपेक्षाप्रतिलब्धं च नाम प्रज्ञापारमितामुखं
 अक्षयकोशानुगमं च नाम प्रज्ञापारमितामुखं सर्वधर्मनयसागरं च नाम
 प्रज्ञापारमितामुखं सर्वजगत्सागरानुगमं च नाम प्रज्ञापारमितामुखं अ- 10
 सङ्गप्रतिभानं च नाम प्रज्ञापारमितामुखं धर्ममेघावलम्बानुपूर्वाभिल-
 म्भनिलयं च नाम प्रज्ञापारमितामुखं इतीमानि प्रज्ञापारमितामुखानि
 प्रमुखंकृत्वा परिपूर्णानि दश प्रज्ञापारमितासंख्येयशतसहस्राणि यानि
 तान् बोधिसत्त्वाननभिलाप्यव्यूहसुविभक्तपर्षन्मण्डलस्थितान् संगायतो
 ऽद्राक्षीत् ॥ सप्तमे पुरे प्रतिश्रुत्कोपमशान्तिप्रतिलब्धानामुपायज्ञानविनि- 15
 श्रयनिर्यातानां सर्वतथागतधर्ममेघसंप्रत्येषकानां बोधिसत्त्वानां संनिपा-
 तमद्राक्षीत् ॥ अष्टमे पुरे ऽच्युतगामिन्यभिज्ञाप्रतिलब्धानां सर्वलोकधा-
 त्वनुविचरणानां सर्वपर्षन्मण्डलप्रतिभासप्राप्तानां सर्वधर्मधातुसुविभक्त-
 शरीराणां सर्वतथागतपादमूलासंभिन्नविषयाणां सर्वबुद्धकायसमवसर-
 णानां सर्वतथागतपर्षन्मण्डलपूर्वगमकथापुरुषाणां बोधिसत्त्वानां संनि- 20
 पातमद्राक्षीत् ॥ नवमे पुरे एकजातिप्रतिबद्धानां बोधिसत्त्वानां संनि-
 पातमद्राक्षीत् ॥ दशमे पुरे सर्वतथागतानां सप्रथमचित्तोत्पादचर्या-
 निर्याणप्रणिधानसागरान् सर्वबुद्धधर्मविकुर्वितविषयान् सर्वबुद्धक्षेप-
 र्षन्मण्डलान् सर्वबुद्धधर्मचक्रनिर्घोषान् सर्वसत्त्वविनयाधिष्ठानव्यूहा-
 नद्राक्षीत् ॥

दृष्ट्वा चरत्तचूडं धर्मश्रेष्ठिनमेतदवोचत् ॥ आर्यं कृतस्त इममेवं-

रूपा संपद्मिशोधिता कुत्र ते कुशलमूलान्यवरोपितानि । यस्य तवेय-
मीदृशी विपाकसंपत् ॥ स आह ॥ स्मरामि कुलपुत्रातीते ऽध्वनि बुद्धये-
त्रपरमाणुरजःसमानां कल्पानां परेण परतरेण चक्रविचित्रे लोकधाता-
वनन्तरश्मिधर्मधातुसमलंकृतधर्मराजो नाम तथागतो लोक उदपादि वि-
द्याचरणसंपन्नः सुगतो लोकविदनुत्तरः पुरुषदम्यसारथिः शास्ता देवानां
च मनुष्याणां च बुद्धो भगवान् । स खलु पुनस्तथागतो ज्ञानवैरोच-
नप्रमुखेन श्रावककोटीशतेन ज्ञानसूर्यतेजःप्रमुखेन च बोधिसत्त्वकोटीश-
तसहस्रेण सार्धं मणिध्वजव्यूहराजमहोद्यानधरणिप्रविष्टो राज्ञा धर्मेश्वररा-
जेनाभिनिमन्त्रितस्तस्य मे तथागतस्य नगरप्रविष्टस्यान्तरापणमध्यगतस्य
10 तूर्यवाद्यनिर्नादितं कारितमेका च गन्धगुलिका निधूपिता तस्य भगवतः
संबोधिसत्त्वश्रावकसंघस्य पूजाकर्मणे । तया च गन्धगुलिकया निधूपि-
तया सप्ताहं सर्वजम्बुद्वीपो ऽनन्तवर्णैः सर्वसत्त्वकायसदृशैर्धूपपटलमेघैः सं-
छन्नो ऽभूत् । तेभ्यश्च धूपपटलमेघेभ्य एवंरूपः शब्दो निश्चरत्यचिन्त्यस्त-
थागतस्त्वध्वविपुलेन स्कन्धेन समन्वागतः सर्वज्ञः सर्वावरणविगतः सर्व-
15 क्लेशवासनाप्रहीणः सर्वतथागतावरोपिता दक्षिणा अप्रमाणसर्वज्ञता फ-
लदायिका सर्वज्ञता समवसरणेति यदुतास्मत्कुशलमूलपरिपाकार्थमचि-
न्त्यसत्त्वकुशलमूलवेगसंजननार्थं च तेभ्यो धूपपटलमेघेभ्यो बुद्धाधिष्ठाने-
नायमेवंरूपः शब्दो निश्चचार ॥ तच्च मे कुलपुत्र तथागताधिष्ठानं सं-
दर्शनप्रातिहार्यकुशलमूलं त्रिषु स्थानेषु परिणामितं कतमेषु त्रिषु । यदु-
20 तात्यन्तसर्वदारिद्र्यसमुच्छेदाय सङ्घर्मश्रवणाविरहिततायै सर्वबुद्धबोधिस-
त्त्वकल्याणमित्रदर्शनपरिपूरये च ॥

एतमहं कुलपुत्राप्रतिहतप्रणिधिमण्डलव्यूहबोधिसत्त्वविमोक्षं जा-
नामि ॥ किं मया शक्यमचिन्त्याप्रमाणगुणरत्नाकराणां बोधिसत्त्वानां
चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥ ये ते ऽसंभिन्नबुद्धशरीरसागरावतीर्णा ये
25 ते ऽसंभिन्नधर्ममेघसंप्रतीच्छका ये ते ऽसंभिन्नगुणसागरप्रतिपन्ना ये ते स-
मन्तभद्रचर्याजालविसृता ये ते ऽसंभिन्नसमाधिविषयावतीर्णा ये ते ऽसं-

भिन्नसर्वबोधिसत्त्वैकघनकुशलमूला ये ते ऽसंभिन्नतथागतविकल्पविहारिणो ये ते ऽसंभिन्नत्र्यध्वसमतावतीर्णा ये ते ऽसंभिन्नसर्वकल्पसंवासापरिखिन्ना ये ते ऽसंभिन्नसमन्तचक्षुर्विषयभूमिप्रतिष्ठिताः ॥

गच्छ कुलपुत्रायमिहैव दक्षिणापथे वेचमूलको नाम जनपदस्तत्र समन्तमुखे नगरे समन्तनेत्रो नाम गान्धिकः श्रेष्ठी प्रतिवसति तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको रत्नचूडस्य धर्मश्रेष्ठिनः पादौ शिरसाभिवन्द्य रत्नचूडं धर्मश्रेष्ठिनमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य रत्नचूडस्य धर्मश्रेष्ठिनो ऽन्तिकात्प्रक्रान्तः ॥ १६ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽनन्तबुद्धदर्शनावतीर्णो ऽनन्तबोधिसत्त्वसमवधानप्राप्तो ऽनन्तबोधिसत्त्वमार्गनयावभासितो ऽनन्तबोधिसत्त्वधर्मनयाभिष्यन्दितनिश्चितचित्तो ऽनन्तबोधिसत्त्वाधिमुक्तिपथविशुद्धिरनन्तबोधिसत्त्वेन्द्रियावभासप्रतिलब्धो ऽनन्तबोधिसत्त्वाशयबलप्रतिष्ठितो ऽनन्तबोधिसत्त्वचर्यानुगतचेता अनन्तबोधिसत्त्वप्रणिधानबलसंजातो ऽनन्तबोधिसत्त्वापराजितध्वजो ऽनन्तबोधिसत्त्वज्ञानालोकपरिवर्त्यनन्तबोधिसत्त्वधर्मावभासप्रतिलब्धो ऽनुपूर्वेण येन वेचमूलको नाम जनपदस्तेनोपसंक्रम्य समन्तमुखं परिमार्गन् समन्तदिग्विदिक्षु देशप्रदेशोपचारेषु निमोन्नतसमविषमेष्वपरिखिन्नाशयो ऽविश्रमन् समानचित्तो ऽविवर्त्यवीर्यो ऽपर्यादत्तचेतनो ऽविस्मृतकल्याणमित्रानुशासनः सदाकल्याणमित्रसमुदाचारहृदयवासनः समन्तमुखविज्ञप्तीन्द्रियः सर्वप्रमादविगतो विस्फारितकर्णचक्षुः सर्वतः परिगवेषमाणो ऽद्राक्षीत्समन्तमुखं नगरं मध्ये वेचमूलस्य जनपदस्य दशानां पट्टनसहस्राणां निगमं सुपरिनिष्ठितं दृढप्रकारमुद्विज्जमष्टचतुरोपशोभितं तस्य मध्ये समन्तनेत्रं गान्धिकमद्राक्षीत् । गान्धिकवीथ्यामुपविष्टं दृष्ट्वा च येन समन्तनेत्रो गान्धिकस्तेनोपसंक्रम्य समन्तनेत्रस्य गान्धिकस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थितैवः

माह ॥ मयार्यानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

आह ॥ साधु साधु कुलपुत्र येन ते ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् ॥ अहं ते कुलपुत्र सर्वसत्त्वानां व्याधीन् प्रजानामि । वातसमुत्थानपि पित्तसमुत्थानपि श्लेष्मसमुत्थानपि सभागक्षुभितानपि परोपाक्रमितानपि अमनुष्यवैकारिकानपि विषयपरोपक्रमिकानपि विविधमन्त्रशस्त्रवेताडप्रयोगाग्निसमुत्थानपि उदकसंक्षोभसमुत्थानपि विविधभयसंवाससंभवानपि तेषां च सर्वव्याधीनां प्रश्नं प्रजानामि ॥ यदुत स्नेहनं प्रजानामि वमनं विरेचनमास्थापनं रक्तावसेचनं नासाकर्म कर्षु-
 10 परिणाहं परिषेदनमनुलेपनं विषप्रतिघातं भूतग्रहप्रतिषेधं बृंहणं स्रपनं संवासनं संवर्धनं वर्णपरिशोधनं बलसंजननं प्रजानामि ॥ ये कुलपुत्र सत्त्वा ममान्तिकमुपसंक्रामन्ति दशभ्यो दिग्भ्यस्तेषामहं सर्वेषां व्याधीन् प्रश्नयामि व्याधिप्रशान्तांश्च सुस्नातानुलिप्तगात्रान् कृत्वा यथार्हाभरणवि-
 भूषिताङ्गान् यथार्हवस्त्रसंछादितशरीरान् विविधभोजनरसाग्नैः संतर्प्याप-
 15 रिमितधनसमृद्धान् करोमि । उत्तरे चैषां रागप्रहाणाय धर्मं देशयामि अशुभोपसंहारेण दोषप्रहाणाय धर्मं देशयामि महामैत्रीसंवर्णनतया मोहप्रहाणाय धर्मं देशयामि धर्मप्रविचयप्रभेदप्रदर्शनतया समभाग-
 चर्याक्लेशप्रहाणाय धर्मं देशयामि विशेषपरिज्ञानयमुखसंप्रकाशनतया बोधिचित्तसंभवहेतुं परिदीपयामि सर्वबुद्धगुणधर्मसंप्रयुक्तकथासंप्रकाशन-
 20 तया । महाकरुणासंभवहेतुं परिदीपयाम्यपरिमाणसंसारदुःखसंप्रकाशनतया । अपरिमितगुणप्रतिलाभसंभवहेतुं परिदीपयामि विपुलपुण्यज्ञानसंभारो-
 पचयसंवर्णनतया । महायानप्रणिधानसंभवहेतुं परिदीपयामि सर्वसत्त्व-
 परिपाकविनयसंदर्शनतया । समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रतिलाभसंभवहेतुं प-
 रिदीपयामि सर्वक्षेत्रसर्वकल्पसंवासचर्याजालप्रविस्तरणतया । लक्षणानु-
 25 व्यञ्जनोपचितबुद्धशरीरप्रतिलाभसंभवहेतुं परिदीपयामि दानपारमिता-
 संवर्णनतया । सर्वत्रगामिनीतथागतपरिशुद्धिप्रतिलाभसंभवहेतुं परिदीप-

यामि शीलपारमितासंप्रकाशनतया । अचिन्त्यतथागतरूपवर्णविशुद्धिसंभ-
वहेतुं परिदीपयामि क्षान्तिपारमितासंप्रकाशनतया । दुर्योधनतथागत-
शरीरसंभवहेतुं परिदीपयामि वीर्यपारमितासंप्रकाशनतया । अभिभूता-
नभिभूततथागतात्मभावविशुद्धिं परिदीपयामि ध्यानपारमितासंप्रकाश-
नतया । धर्मशरीरविशुद्धिं परिदीपयामि प्रज्ञापारमितासंप्रकाशनतया । 5
सर्वजगदभिमुखबुद्धात्मभावविशुद्धिं परिदीपयामि उपायकौशल्यपार-
मितासंप्रकाशनतया । सर्वकल्पकालजगच्चित्तशरीरविशुद्धिं परिदीपया-
मि प्रणिधानपारमितासंप्रकाशनतया । सर्वबुद्धक्षेत्राभ्युद्गतात्मभावविशुद्धिं
परिदीपयामि बलपारमितासंप्रकाशनतया । सर्वजगद्यथाशयसंतोषण-
कायपरिशुद्धिं परिदीपयामि ज्ञानपारमितासंप्रकाशनतया । परमशुभद- 10
र्शनकायपरिशुद्धिं परिदीपयामि यदुत सर्वाकुशलधर्मविनिवर्तसंप्रका-
शनतया । एवं चैतान् धर्मदानेन संगृह्यान्तधनरत्नोपचयोपस्तब्धान्
कृत्वा विसर्जयामि ॥ अपि तु खलु पुनरहं कुलपुत्र सर्वगन्धधूपवास-
नानुलेपनयुक्तीः प्रजानामि । यदुतातुलगन्धराजप्रमुखाः सिन्धुवारितग-
न्धराजप्रमुखा अजितावतिगन्धराजप्रमुखा विबोधनगन्धराजप्रमुखा अरु- 15
णवतिगन्धराजप्रमुखाः कालानुसारिगन्धराजप्रमुखा उरगसारचन्दनगन्ध-
राजप्रमुखा मेघागहगन्धराजप्रमुखा अक्षोभ्येन्द्रियगन्धराजप्रमुखाः सर्व-
गन्धयुक्तीः प्रजानामि ॥ अपि तु खलु पुनरहं कुलपुत्र सर्वगन्धसंतोषण-
समन्तमुखबुद्धदर्शनपूजोपस्थानगन्धबिम्बं प्रजानामि ॥

इतश्च मे कुलपुत्र सर्वसत्त्वसंतोषणात्समन्तमुखबुद्धदर्शनपूजोप- 20
स्थानगन्धबिम्बात्सर्वाभिप्रायाः परिपूर्यन्ते येन सर्वसत्त्वपरिचालनालंका-
रमेघानधितिष्ठामि । यदुत गन्धविमानालंकारमेघान्यावत्सर्वाकारतथा-
गतपूजोपस्थानालंकारमेघानधितिष्ठामि । यदाहं कुलपुत्र तथागतान्पू-
जयितुकामो भवामि तदाहमितः सर्वसत्त्वसंतोषणात्समन्तमुखबुद्धदर्शन-
पूजोपस्थानगन्धबिम्बादपरिमाणान् गन्धकोशकूटागारमेघान्निश्चार्थं दश- 25
दिक्सर्वधर्मधातुगतेषु सर्वतथागतपर्वन्मण्डलेषु सर्वगन्धकोशकूटागारमे-

घालंकारं सर्वधर्मधातुमधितिष्ठामि । सर्वबुद्धक्षेत्रपरिशोधनमेघालं-
 कारं गन्धभवनमेघालंकारं गन्धप्राकारमेघालंकारं गन्धनिर्यूहव्यूह-
 मेघालंकारं गन्धतोरणमेघालंकारं गन्धगवाक्षमेघालंकारं गन्धह-
 र्मिकमेघालंकारं गन्धार्धचन्द्रमेघालंकारं गन्धच्छत्रमेघालंकारं समु-
 च्छित्तगन्धध्वजमेघालंकारं गन्धपताकामेघालंकारं गन्धवितानमेघालं-
 कारं गन्धविग्रहजालमेघालंकारं गन्धप्रभामेघालंकारं गन्धावभास-
 विमलव्यूहमेघालंकारं सर्वगन्धमेघप्रवर्षणालंकारं सर्वधर्मधातुमधि-
 तिष्ठामि ॥

एवमहं कुलपुत्र सर्वसत्त्वसंतोषणं समन्तमुखबुद्धदर्शनपूजोप-
 10 स्थानगन्धबिम्बं धर्ममुखं जानामि ॥ किं मया शक्यं भैषज्यराजक-
 ल्यानां बोधिसत्त्वानाममोघदर्शनानाममोघश्रवणानाममोघसंवासाना-
 ममोघानुस्मृतीनाममोघानुव्रतानाममोघनामधेयग्रहणानां चर्यां ज्ञातुं
 गुणा वा वक्तुं येषां सहदर्शनेन च सर्वसत्त्वानां सर्वक्लेशाः प्रशमन्ति येषां
 सहदर्शनेन सत्त्वा विनिवर्तन्ते सर्वापायगतिभ्यो येषां सहदर्शनेन सत्त्वा
 15 अवकाशं लभन्ते बुद्धधर्मेषु येषां सहदर्शनेन सत्त्वानामुपशमन्ति सर्व-
 दुःखस्कन्धा येषां सहदर्शनेन सत्त्वा विगतभया भवन्ति सर्वसंसारगति-
 भ्यो येषां सहदर्शनेन सत्त्वा अभयप्राप्ता भवन्ति सर्वज्ञतादिगुणनय-
 तथा येषां सहदर्शनेन सत्त्वा न प्रतिपतन्ति जरामरणश्वभ्रप्रपातेषु येषां
 सहदर्शनेन सत्त्वा निर्वृत्तिमुखं प्रतिलभन्ते धर्मधातुसमतास्थानेन ॥
 20 गच्छ कुलपुत्रेदमिहैव दक्षिणापथे तालध्वजं नाम नगरं तत्रानलो नाम
 राजा प्रतिवसति तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वच-
 र्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः
 समन्तनेत्रस्य गान्धिकश्रेष्ठिनः पादौ शिरसाभिवन्द्य समन्तनेत्रं गान्धिकं
 श्रेष्ठिनमनेकशतसहस्रकृतः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य समन्तने-
 25 त्रस्य गान्धिकश्रेष्ठिनो ऽन्तिकान्त्रक्रान्तः ॥ १७ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तां कल्याणमित्रपरंपरामनुसर-
 न्तानि कल्याणमित्रानुशासनीमुखानि मनसिकुर्वन् परिगृहीतो ऽस्मि
 कल्याणमित्रैरिति स्वचित्तं संतोषयन् कल्याणमित्रारक्षितो ऽस्मि न
 भूयो विनिवर्तिष्याम्यनुत्तरायाः सम्यक्संबोधेरित्यनुविचिन्तयन् प्रत्यल-
 भत चित्तप्रीतिं चित्तप्रसादं चित्तप्रामोद्यं चित्ततुष्टिं चित्तप्रहर्षं चित्तनन्दीं
 चित्तव्युपशमं चित्तविपुलतां चित्तालंकारतां चित्तासङ्गतां चित्तानावर-
 णतां चित्तविविक्ततां चित्तसमवसरणतां चित्तवशितां चित्तैश्वर्यं चित्तध-
 र्मानुगमं चित्तक्षेत्रस्फरणतां बुद्धदर्शनालंकारचित्ततां दशबलमनसिका-
 राविप्रवासचित्ततां प्रत्यलभत ॥ सो ऽनुपूर्वेण जनपदेन जनपदं ग्रामेण
 ग्रामं देशेन देशं परिमार्गन् येन तालध्वजं नगरं तेनोपसंक्रम्य परिपृ- 10
 च्छति कुचानलो राजेति ॥ तमन्यो जनकाय एतदवोचत् ॥ एष कुल-
 पुत्रानलो राजार्थकरणे सिंहासनोपविष्टो राजकार्यं करोति जनपदान्
 प्रशास्ति निगृहीतव्यान्निगृह्णाति प्रगृहीतव्यान् प्रगृह्णाति अपराधितान्
 दण्डं प्रणयति विवदतां विवादं छिनत्ति दीनानाश्वासयति दृष्टान्दमय-
 ति । प्राणिवधाद्विनिवर्तयति । अदत्तादानाद्विच्छन्दयति । परपरिगृहीता- 15
 भिलाषाद् व्युपशमयति । मृषावादाद्विनिवारयति । मिथुनवचनाद्विवे-
 चयति । परुषवचनाद्विरमयति । संभिन्नप्रलापाद्भावर्तयति । अभिध्या-
 या विशेषयति । व्यापादादूरीकरोति । मिथ्यादृष्टेर्वियोजयति ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येनानलो राजा तेनोपजगाम ॥
 सो ऽद्राक्षीदनलं राजानं नारायणवज्रमणिविचित्रे ऽसंख्येयनानाविध- 20
 प्रभास्वरत्नपादे ऽनेकरत्नसुरचितालंकाररुचिरबिम्बे काञ्चनसूत्रजालश्वे-
 तसुपरिनिष्ठिते ऽनेकमणिरत्नदीपप्रद्योतिते वशिराजमणिरत्नमयमञ्जर्ये
 ऽनेकदिव्यरत्नवस्तुसुप्रज्ञे विविधदिव्यगन्धधूपितोपचारे उच्छ्रितरत्नध्वज-
 च्छत्रशतसहस्रविराजिते रत्नपताकाशतसहस्रोद्विज्जोपशोभिते विचित्ररत्न-
 पुष्पदामकलापाभिप्रलम्बितोज्ज्वलिते विविधदिव्यरत्नवितानवितते म- 25
 हारत्नसिंहासने निषण्णं नवं दहरं तरुणमभिरूपं प्राप्तादिकं दर्शनीयम-

- भिनीलप्रदक्षिणावर्तकेशं छत्ताकारमूर्धानमुष्णीषशिरसं पृथुललाटमभि-
नीलविशालगोपक्ष्मनयनं मधुरोन्नतचारुतुङ्गनासं वंशहिङ्गुलुकसुवर्ण-
सुशिष्टोष्ठं समवहितसुशुक्लपूर्णं चत्वारिंशदन्तं सिंहहनुं परिपूर्णोपचित-
कपोलं सुरुचिरचापायतभ्रुवं शशाङ्कवर्णोर्णयाकृततिलकमायतप्रमुक्तप्र-
5 लम्बकर्णं पूर्णचन्द्रसौम्यवदनं कम्बुरुचिरवृत्तग्रीवं श्रीवत्सालंकृतहृदयं
सिंहपूर्वार्धकायं चितान्तरांसं सुसंवृतोरुस्कन्धं प्रलम्बबाहुं जालावनञ्जा-
ङ्गुलिचक्राङ्कितहस्तपादं मृदुतरुणोपचितपाणिपादं सप्तोत्तदं वज्रसदृश-
मध्यं बृहदृजुगात्रं सुवर्तितोहं कोशगतवस्तिगुह्यं ऐशेयजङ्घं दीर्घाङ्गुलि-
मायतपादपार्श्वी व्यामप्रभं सुवर्णवर्णच्छविमेकैकप्रदक्षिणोर्ध्वाङ्गरोमं न्य-
10 ग्रोधराजपरिमण्डलं लक्ष्मणानुव्यञ्जनोपचितशरीरं चिन्ताराजमणिरत्न-
मकुटावबद्धशिरसं जाम्बूनदकनकार्धचन्द्ररचितललाटालंकारमिन्द्रनील-
मणिविमलनीलकुण्डलप्रलम्बितकर्णं अनर्घ्यमणिरत्नहारप्रभावभासित-
विमलविपुलोपचितवक्षसं दिव्योत्तममणिकेयूरवल्लयविदष्टविक्रीडितबाहुं
दशरत्नशलाकाशतसुविभक्तेन जाम्बूनदकनकच्छदनेन ज्योतीरसमहाम-
15 णिरत्नसुविशुद्धगर्भेण रत्नघण्टामालानिश्चरितमनोज्ञमधुरर्घोषेण समन्त-
दिग्गहामणिरत्नावभासप्राप्तेन विमलवैडूर्यमणिरत्नदण्डेन महता रत्न-
च्छत्रेण धार्यता महाराजाधिपत्यप्राप्तमप्रतिहतपरचक्रशासनं विगतपर-
चक्रभयैश्वर्यं तस्य समन्ताद्दशमात्यसहस्राणि संनिपतितानि संनिषणा-
नि राजकार्यप्रयुक्तान्यपश्यत् ॥
- 20 दश चास्य कारणापुरुषसहस्राणि संनिपतितानि पुरत उपस्थापि-
तानि नरकपातालसदृशानि यमपुरुषकल्पानि विकृतपदधारीणि रौद्रवि-
कृतभयसंजननानि रक्तनयनानि संदष्टोष्ठत्रिवलीभृकुटीकृतवदनान्यसिप-
रशुशक्तितोमरभुशुण्डिशूलप्रहरणगृहीतानि विषमविकृतदुःसंस्थितवदन-
शरीराणि मेघवर्णानि भीमरूपचण्डस्वरनिर्घोषाणि दुर्निरीक्ष्यतेजांसि
25 महाभयकराणि प्राणिशतसहस्रहृदयसंवाससंजननानि निगृहीतव्यसह्य-
नियग्रहप्रयुक्तान्यपश्यत्तत्र बहूनि प्राणिशतसहस्राणि चौराणां परस्वाम-

हारिणां परसत्त्वभोगविप्रलोपिनां पन्थमोषकानां ग्रामनगरनिगमघो-
षदाहकानां कुलघातकानां संधिच्छेदकानां किल्बिषकारिणां गरदाय-
कानां डामरिकानां मनुष्यघातकानां पारदारसेविनां मिथ्याप्रतिपन्नानां
दुष्टचेतसामभिध्यालूनां विविधपापकूरकर्मकारिणां गाढपञ्चबन्धनबद्धा-
न्यनलस्य राज्ञो ऽन्तिकमुपनीयमानान्यपश्यत् ॥

तेभ्यो ऽनलं राजानं यथाहं दण्डं प्रणयन्तमद्राक्षीत् । स तत्र
राज्ञो ऽनलस्याज्ञया केषांचिद्वस्त्रपादच्छेदं केषांचित्कर्णनासाछेदं केषां-
चिच्चक्षुरुत्पाटनं केषांचिदङ्गप्रत्यङ्गशीर्षच्छेदनं केषांचित्सर्वशरीरमग्निना
प्रदीप्यमानं कांश्चिच्छिन्नविकृततप्तदारोदकपरिषिञ्चमानशरीरान् । एव-
मनेकविधास्तीव्राः खराः कटुका अमानापाः प्राणहारिणीः कारणाः का- 10
र्यमाणा अपश्यत् ॥ तस्मिंश्चाद्यतने पर्वतप्रमाणान्करचरणनयनकर्णना-
साशिरोऽङ्गप्रत्यङ्गराशीनपश्यत् ॥ त्रियोजनगम्भीरं चानेकयोजनायाम-
विस्तीर्णं शोणितसरो ऽद्राक्षीत्तत्र चाङ्गप्रत्यङ्गशिरोविकलानि मृतकडेव-
रशतसहस्राणि वृकशृगालश्वकाकगृध्रश्येनकुरभैरवाकीर्णानि भक्ष्यमा-
णान्यपश्यत् ॥ कानि चिन्नीलानि च नीलवर्णानि विपूयकानि व्या- 15
ध्मातकानि विपटुमकानि परमविकृतविभत्सान्यपश्यत् ॥ तेषां च वध्या-
नां हन्यमानानां विविधाः कारणाः कार्यमाणानां घोरमार्तस्वरं क्रन्द-
तां महान्तं निर्नादनिर्घोषमश्रौषीत् । महासंवेगोद्वेगसंजननं तद्यथा
संघाते महानरके ॥

तस्य तदतिदारुणभैरवकरं परमवैशसं दृष्ट्वैव तदभवदहं च सर्व- 20
सत्त्वहितसुखहेतोरनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंप्रस्थितो बोधिसत्त्वचर्याप-
रिमार्गणतत्परः कल्याणमित्राणि परिपृच्छामि किं बोधिसत्त्वेन कुशलं
कर्तव्यं किमकुशलं परिवर्जयितव्यमित्ययं चानलो राजा कुशलधर्मपरि-
हीणो महासावद्यकर्मकारी प्रदुष्टमनःसंकल्पः परसत्त्वजीवितोपरोधाय
प्रतिपन्नः परसत्त्वोत्पीडनतत्परः परलोकनिरपेक्षो दुर्गतिप्रपाताभिमुखः 25
स्तत्कृतो ऽस्मद्बोधिसत्त्वचर्याश्रवो भविष्यतीति ॥ तस्यैवं चिन्तामनसि-

कारप्रयुक्तस्य सर्वसत्त्वधातुपरिचाणाभिमुखस्य विपुलकरुणासंभूतचेतस
उपरि गगनतले देवता आरोचयामासुः ॥ न स्मरसि कुलपुत्र जयो=
ष्मायतनस्यर्षेः कल्याणमित्रानुशासनीमिति ॥ स ऊर्ध्वमुखो गगनत=
लमवलोक्यैवमाह ॥ स्मरामीति ॥ देवताः प्राहुः ॥ मा त्वं कुलपुत्र
१० कल्याणमित्रानुशासनीषु विचिकित्सामुत्पादय सम्यक्समे- कल्याणमि=
त्राणि प्रणयन्ति न विषमेण ॥ अचिन्त्यं हि कुलपुत्र बोधिसत्त्वानामु=
पायकौशल्यचर्याज्ञानमचिन्त्यं सर्वसत्त्वसंग्रहज्ञानमचिन्त्यं सत्त्वानुग्रहज्ञा=
नमचिन्त्यं सत्त्वनिग्रहज्ञानमचिन्त्यं सत्त्वप्रग्रहज्ञानमचिन्त्यं सत्त्वसंग्रहज्ञा=
नमचिन्त्यं सत्त्वपरिशोधनज्ञानमचिन्त्यं सत्त्वपरिपालनज्ञानमचिन्त्यं स=
१० स्थावतरणज्ञानमचिन्त्यं सत्त्वपरिपाचनज्ञानमचिन्त्यं सत्त्वविनयज्ञानं गच्छ
कुलपुत्र परिपृच्छेनं बोधिसत्त्वचर्यामिति ॥

अथ सुधनः श्रेष्ठिदारको देवतावचनमुपश्रुत्य येनानलो राजा
तेनोपजगामोपेत्यानलस्य राज्ञः पादौ शिरसाभिवन्द्यानलं राजानमनेक-
शतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थितैवमाह ॥ मयार्यानु=
१५ त्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन
बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ श्रुतं च मे आर्यो बोधि-
सत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः कथं बोधिसत्त्वेन
बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खल्वनलो राजा
राजकार्याणि कृत्वोत्थाय सिंहासनात्सुधनं श्रेष्ठिदारकं दक्षिणेन पाणि=
२० ना गृहीत्वा तालध्वजं राजधानीं प्राविशत् ॥ सो ऽनुपूर्वेण स्वं गृह=
मनुप्रविश्य सुधनं श्रेष्ठिदारकमन्तःपुरं प्रवेश्य भद्रासने निषद्यैवमाह ॥
व्यवलोकयस्व कुलपुत्रेणं मम गृहपरिभोगमिति ॥ स व्यवलोकयन्नद्रा=
क्षीतजृहं विपुलं विस्तीर्णं सप्तरत्नप्राकारपरिक्षिप्तं विविधमणिरत्नप्रासा=
दोपशोभितमनेकरत्नकूटागारशतसहस्रालंकृतमचिन्त्यमणिरत्नप्रभाज्वालो=
२५ ज्ज्वलिततेजसं नानामणिरत्नविविधविभक्तिचित्रविराजितलोहितमुक्ताम-
यसमुच्छ्रितस्तम्भं सुप्रज्ञप्तमुसारगल्वमयानेकरत्नशतसहस्रविचित्रोपशोभि-

तसिंहासनं ज्योतीरसमणिरत्नसिंहध्वजसमुच्छ्रितं वैरोचनमणिरत्नवितान-
विततं चिन्तामणिविचित्रमहाजालसंछन्नमसंख्येयविचित्रमणिरत्नप्रतिम-
रिङ्गनिर्मूहब्यूहं शीतजलाश्मगर्भमयपुष्करिणीसमुपेतं सर्वरत्नद्रुमपङ्क्ति-
परिवृतम् ॥ दश चास्य स्त्रीकोटीपरिवारमद्राक्षीत् । अभिरूपाणां प्रा-
सादिकानां दर्शनीयानां परमशुभवर्णपुष्कलतया समन्वागतानां सर्वक-
लाविधिज्ञानां पूर्वोत्पायिनीनां पश्चान्निपातिनीनां मैत्रचित्तानां किं-
करोपचारवचनप्रतिकारिणीनाम् ॥

अथ खल्वनलो राजा सुधनं श्रेष्ठिदारकमेवमाह ॥ तत्किं मन्यसे
कुलपुत्रामि तु पापकारिणामेवंरूपः कर्मविपाको ऽभिनिर्वर्तते । एवंरू-
पात्मभावसंपदेवंरूपा परिवारसंपदेवंरूपा महाभोगसंपदेवंरूपा महैश्व- 10
र्याधिपत्यसंपत् ॥ आह ॥ नो हीदमार्य ॥ सो ऽवोचदहं कुलपुत्र मा-
यागतस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभी । इमे च कुलपुत्र मद्भिषयवासि-
नः सत्त्वा यद्भूयसा प्राणातिपातिनो ऽदत्तादायिनः काममिथ्याचारिणो
मृषावादिनः पैशुनिकाः पारुषकाः संभिन्नप्रलापिनो ऽभिध्यालम्बा
व्यापन्नचित्ता मिथ्यादृष्टयः पापकर्मणो रौद्राश्चण्डाः साहसिका विवि- 15
धाकुशलकर्मक्रियापरिगतास्तेन शक्यन्ते ऽन्यथा पापचर्यायां निवार-
यितुं विनिवर्तयितुमनुशासितुं सो ऽहं कुलपुत्रैषां सत्त्वानां दमनाय
परिपाचनाय विनयेन हिते संनियोजनार्थं महाकरुणां पुरस्कृत्य नि-
र्मितवध्यघातकैर्निर्मितान् वध्यपुरुषान् घातयामि ॥ निर्मितैः कार-
णापुरुषैर्निर्मितानकुशलकर्मपथकारिणो विविधाः कारणाः कारयामि ॥ 20
हस्तपादकर्णनासाङ्गप्रत्यङ्गशीर्षच्छेदाधिकारिकाश्च दुःखास्तीव्रा वेदनाः
प्रत्यनुभावमानान् संदर्शयामि ॥ तच्च दृष्ट्वैते मद्भिजितवासिनः सत्त्वा
लभन्त उद्वेगं लभन्ते संवेगं जायते भयं जायते संवासो भवति चैषां
छम्भितत्वं यदुत पापकर्मव्यापत्तिविनिवृत्तये ॥ सो ऽहं कुलपुत्रेमान्
सत्त्वाननेनोपायेनोद्विग्नोचस्तचित्तात्मविग्नमानसो विदित्वा दशभ्यो 25
ऽकुशलेभ्यः कर्मपथेभ्यो विनिवर्त्य दशकुशलकर्मपथसमन्वागतान् कृत्वा-

त्यन्तनिष्ठे योगक्षेमसर्वदुःखोपच्छेदे सर्वज्ञतासुखे प्रतिष्ठापयामि ॥ नाहं
कुलपुत्र कस्य चित्सत्त्वस्य विहेठां करोमि कायेन वाचा मनसा वा आप-
रान्तिकावीचिकदुःखे संभ्राम्येयामहं कुलपुत्रतिर्यग्योनिगतस्य संमूढस्या-
न्तशः कुन्तपिपीलिकस्यैकचित्तोत्मादेनापि दुःखोपरोधं नेच्छेयं प्रागेव क्षे-
५ वभूतस्य कुशलकर्मपथविरोहणसमर्थस्य मनुष्यभूतस्य स्वभान्तरगत-
स्यापि मे कुलपुत्राकुशलधर्मसमुदाचार उत्पद्यते । क्रः पुनर्वादः सम-
न्वागतः ॥

एतस्याहं कुलपुत्र मायागतस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभी । किं
मया शक्यं अनुत्पत्तिकधर्मक्षान्तिप्रतिलब्धानां बोधिसत्त्वानां मायाग-
१० तधर्मसर्वभवगत्यनुबद्धानां निर्मितोपमबोधिसत्त्वचर्यानिर्न्यातानां प्रतिभा-
सोपमसर्वलोकविज्ञप्तानां स्वप्नोपमधर्मप्रतिविज्ञानां असङ्गमुखधर्मधातु-
नयानुसृतानामिन्द्रजालोपमचर्याजालानुगतानामनावरणज्ञानगोचरवि-
षयाणां समन्तसमवसरणसमाधिपथनिर्न्यातानां अनन्तावर्तधारणीवश-
वर्तिनां बुद्धगोचरविषयानुबद्धानां चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥ गच्छ
१५ कुलपुत्रेहैव दक्षिणापथे सुप्रभं नाम नगरं तत्र महाप्रभो नाम राजा प्र-
तिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां
शिक्षितयं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽनलस्य
राज्ञः पादौ शिरसाभिवन्द्यानलं राजानमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणी-
कृत्य पुनः पुनरवलोक्यानलस्य राज्ञो ऽन्तिकात्प्रक्रान्तः ॥ १८ ॥

२० अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तां ज्ञानमायामनुस्मरन्तां मा-
यागतं बोधिसत्त्वविमोक्षमुपनिधायन्तां मायागतधर्मतां प्रत्यवेक्षमाण-
स्तां कर्ममायासमतां प्रतिविध्यन्तां धर्ममायासमतामनुविचिन्तयन्तां ध-
र्मपरिपाकनिर्माणसमतामनुगच्छन् तमचिन्त्यं ज्ञानसंभवलोकमनुसरन्
२५ तमनन्तप्रणिधिमायागतनिर्हारमभिनिर्हरन् तामसङ्गचर्यानिर्माणधर्मतां
विशोधयन् तं त्र्यध्वमायागतलक्षणं प्रविचिन्वन्नुपूर्वेण जनपदे जनपदं

परिपृच्छन् परिगवेषमाणो ऽनुविलोकयन् सर्वदिग्विदिक्पथनिन्नस्थल-
समविषमजलाजलपथपर्वतगिरिकन्दरग्रामनगरनिगमजनपदराष्ट्रराज-
धानीष्वपरिखिन्नचित्तो ऽविश्रान्तशरीरो निखिलगवेषी येन सुप्रभस्य
महानगरस्योपविचारस्तेनोपसंक्रम्य पर्यपृच्छत् ॥ क स महाप्रभो राजेति ॥
तस्य महाजनकाय उपदर्शयत्येतत्कुलपुत्र सुप्रभं महानगरं यत्र महाप्र-
भो राजा प्रतिवसति ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन सुप्रभं म-
हानगरं तेनोपसंक्रम्याद्राक्षीत्सुप्रभं महानगरं दृष्ट्वा च पुनस्तुष्ट उदग्र
आत्मनाः प्रमुदितः प्रीतिसौमनस्यजातः । एवमनुविचिन्तयामास ॥
कुत्र कल्याणमित्रः प्रतिवसति । अद्य तं द्रक्ष्यामि कल्याणमित्रं ततः
श्रोष्यामि बोधिसत्त्वचर्याबोधिसत्त्वनिर्याणमुखमचिन्त्यां बोधिसत्त्वधर्म-
तां अचिन्त्यान् बोधिसत्त्वगुणगोचरान् अचिन्त्यां बोधिसत्त्ववृषभितां
अचिन्त्यां बोधिसत्त्वसमाधिविहारितां अचिन्त्यं बोधिसत्त्वविमोक्षविक्री-
डितं अचिन्तं बोधिसत्त्वमहारम्भनिस्तारणविशुद्धिमेवं चिन्तामनसिकार-
प्रयुक्तो येन सुप्रभं महानगरं तेनोपजगामोपेत्य सुप्रभं महानगरमवलो-
कयामास । विचित्रदर्शनीयं सप्तानां रत्नानां सुवर्णस्य रूप्यस्य वैडूर्य-
स्य स्फटिकस्य लोहितमुक्तेरश्मगर्भस्य मुसारगत्त्वस्य च सप्तभी रत्नपरि-
खाभिः समन्तादनुपरिक्षिप्तं गम्भीराभिजातोदकाभिः । सुवर्णवालिका-
संस्तीर्णतलाभिर्द्व्योत्पलपद्मकुमुदपुण्डरीकसंछन्नाभिः कालानुसारिच-
न्दनकर्दमकलुषोदकाभिः सप्तरत्नमयतालपङ्क्तिभिः समन्तादनुपरिक्षिप्तं स-
प्तभिर्वज्ररत्नप्राकारैः समन्ततो ऽनुपरिक्षिप्तम् । यदुत सिंहकान्तवज्रप्रा-
कारेणपराजितवज्रप्राकारेण निर्वेधवीर्यवज्रप्राकारेण दुर्योधनवीर्यवज्र-
प्राकारेण असङ्गवज्रदृढप्राकारेण वज्रांशुजालगर्भप्राकारेण विरजोवर्ण-
ब्यूहप्राकारेण अनुपरिक्षिप्तम् ॥ सर्वे च वज्ररत्नमहाप्राकारा असंख्ये-
यमणिरत्नप्रत्यर्पिता जाम्बूनदकनकक्षोडकरुचिरदन्तमालारचिता रजत-
मणिरुचिरदन्तमालारचिता वैडूर्यमणिरुचिरदन्तमालारचिताः स्फटिक-
मणिरुचिरदन्तमालारचिता विट्ठुमणिरुचिरदन्तमालारचिता लोहि-

तमुक्ताहचिरदन्तमालारचिताः सागरगर्भमुक्तामणिहचिरदन्तमालारचिताः । तस्य च महानगरस्य दशयोजनान्तराण्यष्टौ द्वाराणि विचित्राणि दर्शनीयानि सप्तानां रत्नानाम् । तच्च महानगरं विपुलं विस्तीर्णं नानाष्टाङ्गसुविभक्तं नीलवैडूर्यमय्यां पृथिव्यां प्रतिष्ठापितं तस्मिंश्च महानगरे दशरथ्या कोट्या । एकैकस्याश्च रथ्याया उभयपार्श्वसंनिविष्टानि नानारत्नमयान्यनेकविविधरत्नव्यूहप्रतिमण्डितान्युच्छ्रितरत्नच्छत्रध्वजपताकावैजयन्तीनि सर्वोपकरणसमृद्धान्यनेकसत्त्वनियुतान्यधुषितानि महागृहशतसहस्राणि ॥

तच्च महानगरमसंख्येयसुवर्णमणिरत्नप्रासादोपशोभितं वैडूर्यमणिजालसंछादिताचिन्यरत्नव्यूहासंख्येयजाम्बूनदकनककूटागारं लोहितमुक्ताजालसंछादिताचिन्यरत्नव्यूहासंख्येयरूप्यकूटागारं विचित्ररत्नकोशमणिजालसंछादिताचिन्यरत्नव्यूहासंख्येयवैडूर्यकूटागारं विपुलगर्भमणिराजसंछादिताचिन्यरत्नव्यूहासंख्येयस्फटिककूटागारं आदित्यगर्भमणिराजसंछादिताचिन्यरत्नव्यूहासंख्येयजगद्रोचनामणिरत्नकूटागारं श्रीरश्मिमणिराजसंछादिताचिन्यरत्नव्यूहासंख्येयेन्द्रनीलरत्नकूटागारं ज्योतिरश्मिमणिराजसंछादिताचिन्यरत्नव्यूहासंख्येयजगत्सागरमणिराजकूटागारं अपराजितध्वजमणिराजजालसंछादिताचिन्यरत्नव्यूहासंख्येयवज्रकूटागारं दिव्यमान्दारवकुसुमजालसंछादिताचिन्यरत्नव्यूहासंख्येयकालानुसारिचन्दनकूटागारं विविधदिव्यकुसुमजालसंछादिताचिन्यरत्नव्यूहासंख्येयातुलगन्धराजकूटागारमनेकरत्नखोटकप्रतिमण्डितं सप्तरत्नवेदिकापरिवृतं रत्नतालपङ्क्तिपरिधिप्रप्तम् ॥ सर्वे च ते रत्नखोटका रत्नजालाश्चान्योन्यरत्नसूत्रविनिबद्धाः । सर्वाणि तानि रत्नसूत्राणि सुवर्णघण्टामालोपशोभितानि । सर्वाश्च ताः सुवर्णघण्टामालाविचित्ररत्नदामकलापोपनिबद्धाः । सर्वे च ते रत्नसूत्रदामकलापरत्नकिङ्किणीजालाभिप्रलम्बिताः । सर्वे च तं महानगरमसंख्येयमणिरत्नजालसंछन्नमसंख्येयरत्नकिङ्किणीजालसंछन्नमसंख्येयदिव्यगन्धजालसंछन्नमसंख्येयदिव्यविचित्रपुष्पजालसंछन्नमसंख्येयरत्नविम्बजा-

लसंछन्नमसंख्येयवज्रवितानसंछन्नमसंख्येयरत्नवितानसंछन्नमसंख्येयरत्नछ-
न्नवितानसंछन्नमसंख्येयरत्नकूटागारवितानसंछन्नमसंख्येयरत्नवस्त्रवितान-
संछन्नमसंख्येयरत्नपुष्पमालावितानसंछन्नमुत्सृजननानारत्नध्वजपताकम् ।
तस्य च सुप्रभस्य महानगरस्य मध्ये राज्ञो महाप्रभस्य गृहं मा-
पितमभूत् ॥

समन्ताच्चतुर्योजनपरिक्षेपेण सप्तरत्नमयं सप्तभिर्नानारत्नमयीभिः
वेदिकाभिः परिवृतं सप्तभी रत्नकिङ्किणीजालैः मनोज्ञमधुरनिर्घोषैः स-
मन्तादनुरचितं सप्तरत्नमयीभिः सप्ततालपङ्क्तिभिरनुपरिक्षिप्तमचिन्त्यनाना-
रत्नमयकूटागारव्यूहशतसहस्रसमलंकृतं दिव्योत्पलपद्मकुमुदपुण्डरीकसंछा-
दितसलिलाभिरष्टाङ्गोपेतवारिपरिपूर्णाभिः सुवर्णवाल्क्यासंस्तीर्णतला-
भिः सर्वरत्नपुष्पफलवृक्षप्रतिमण्डिताभिः चतुर्दिक्षु सुविभक्तखेष्टकानि-
चित्तसोपानाभिरनेकरत्नमयीभिः पुष्करिणीभिरुपशोभितं दिव्यमधुरमनो-
ज्ञनानाशकुनिगणकूजितममरपतिभवनप्रतिस्पर्धि । मध्ये चास्य जगद्रो-
चनमणिरत्नकूटागारः संस्थितश्चित्रो दर्शनीयो ऽसंख्येयमणिरत्नाचिन्त्य-
व्यूहविराजितो राज्ञा महाप्रभेण सङ्घर्मगञ्जः स्थापितः ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको रत्नपरिष्ठास्वनुनीतचित्तो रत्न-
प्राकारेष्वविस्मयमानो रत्नतालपङ्क्तिष्वरज्यमानो रत्नघण्टाकिङ्किणीजा-
लघोषमनास्वादयन् दिव्यवाद्यरुतसंगीतिमधुरनिर्घोषेष्वसक्तचित्तः ना-
नाविचित्ररत्नविमानकूटागारपरिभोगान् मनसिकुर्वन् प्रमुदितेषु नरना-
रीगणेषु धर्मारामरतिरतो रूपशब्दगन्धरसस्पर्शरतिविविक्तचेता धर्मनिध्य-
सिपरमो यथाभिगतसत्त्वकल्याणमित्रनिरन्तरपरिमृच्छन्तया अनुपूर्वेण
येन नगरशृङ्गाटकं तेनोपजगामोपेत्य समन्तादनुविलोकयन् द्राक्षीन्महा-
प्रभं राजानं मध्ये नगरशृङ्गाटकस्य चैत्यगृहस्य नातिदूरे महाव्यूहे भद्रा-
सने नीलवैडूर्यमणिरत्नपादे श्वेतवैडूर्यमये सिंहप्रतिष्ठिते जाम्बूनदसुवर्ण-
सूत्रश्वेतजाले दिव्यातिरेकविचित्ररत्नवस्त्रसुप्रज्ञप्तोपचारे असंख्येयरत्नवि-
म्बरचितालंकारे अचिन्त्यमणिरत्नव्यूहजालसंछादिते दिव्यरत्ननानाभक्ति-

विचित्रजाम्बूनदकनकपट्टवितानवितते चिन्ताराजमणिरत्नपद्मगर्भमहा-
 धर्मासने पर्यङ्केन निषखं द्वात्रिंशन्महापुरुषलक्षणालंकृतशरीरं विचित्रा-
 शीत्यनुव्यञ्जनोपशोभितगात्रं कनकपर्वतमिव नानारत्नविन्यासविराजित-
 मादित्यमण्डलमिव दीप्ततेजसं पूर्णचन्द्रमण्डलमिव सौम्यदर्शनं ब्रह्माण-
 ५ मिव ब्रह्मपर्षदि विरोचमानं सागरमिव गम्भीरधर्मानन्तगुणरत्ननिचयं
 महामेघमिव वर्षस्वभावनिर्घोषं गगनमिव धर्मनयज्योतिगणप्रतिमण्डितं
 सुमेरुमिव चातुर्वर्णसत्त्वसागरचित्तप्रतिभासप्राप्तं रत्नद्वीपमिव विविधज्ञा-
 नरत्नकीर्णतलं पुरतश्चास्यानेकान् सुवर्णमणिमुक्तावैडूर्यशङ्खशिराप्रवाड-
 जातरूपरजतरत्नराशीन्नानारत्नदिव्यवस्तरत्नराशीन् विविधदिव्यरत्नाभर-
 10 णराशीन्नानाभक्षभोज्यराशीन् विविधरसाग्रविशेषनिचयान्नानाव्यूहवि-
 षयस्थापितानपश्यत् । अनेकानि च दिव्यरत्नकोटीशतसहस्राणि अ-
 नेकानि दिव्यतूर्यकोटीशतसहस्राण्यनेकानि दिव्यगन्धप्राकारकोटीशतस-
 हस्राण्यनेकान् स्नानप्रत्ययभैषज्यपरिष्कारान् अनेकान् सर्वोपकरणवि-
 शेषराशीन् कल्पिकाननवद्वान्यथाभिप्रायसत्त्वपरिभोगायानेकानि च
 15 गोसहस्राणि सुवर्णशृङ्गखुराणि कंसदोहानि दरिद्राणां सत्त्वानां संग्रहाय
 स्थापितान्यपश्यत् । अनेकानि च कन्याकोटीनियुतशतसहस्राण्यभिरू-
 पाणि प्रासादिकानि दर्शनीयानि सर्वाभरणविभूषितानि दिव्याम्बरध-
 राणि दिव्योरगसारचन्दनानुलिप्तगात्राणि चतुःषष्टिकलाविधिज्ञानि स-
 र्वकामचर्योपचारकुशलानि स्थापितान्यपश्यत् । यथा चास्य पुरतस्तथा
 20 सर्वरथ्याचत्वरशृङ्गाटकद्वारवीथिमुखेष्वेकैकस्यां रथ्यायामुभयोरन्तयोर्वि-
 शतिव्योमककोटीः सर्वोपकरणपरिपूर्णैः स्थापिता यदुत सत्त्वसंग्रहाय स-
 त्त्वपरिग्रहाय सत्त्वप्रीतिसंजननाय सत्त्वग्रामोद्योत्पादनाय सत्त्वमनःसं-
 प्रसादनाय सत्त्वचित्तप्रह्लादनाय सत्त्वक्लेशव्युपशमाय सर्वधर्मस्वभावार्थ-
 संनियोजनाय सत्त्वसर्वज्ञतासमानार्थीकरणाय सत्त्वपरद्रोहचित्तविनिव-
 25 र्तनाय सर्वकायवाग्दुश्चरितविनिवर्तनाय सत्त्वदृष्टिशल्यसमुद्धरणाय स-
 त्त्वकर्मपथपरिशुद्धये ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको महाप्रभस्य राज्ञः सर्वशरीरेण
 प्रणिपत्य महाप्रभं राजानमनेकशतसहस्रकृतः प्रदक्षिणीकृत्य पुरतः प्रा-
 ङ्गलिः स्थित्वैवमाह ॥ मयार्यानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं
 न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं
 प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददा-
 तीति । तद्वदतु मे आर्यः कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं
 कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ आह ॥ अहं कुलपुत्र महामैत्रीध्वजां बोधिसत्त्वच-
 र्यां परिशोधयामि परिपूरयामि ॥ एषा च मे कुलपुत्र महामैत्रीध्वजा
 बोधिसत्त्वचर्या अनेकेषां बुद्धशतानामनेकेषां बुद्धसहस्राणामनेकेषां बु-
 द्धकोटीनियुतशतसहस्राणां यावदनभिलाष्यान्भिलाष्यानां बुद्धानां भ-
 गवतामन्तिकात्परिपृष्टा परिप्रश्नीकृता विशोधिता व्यूहिता विलोकिता
 विचारिता अनुगवेषिता पर्यन्विष्टा विचित्रिता विपुलीकृता ॥ सो ऽहं
 कुलपुत्रास्यां महामैत्रीध्वजायां बोधिसत्त्वचर्यायां स्थित्वा धर्मेण राज्य-
 मनुशासामि धर्मेण लोकमनुगृह्णामि धर्मेण लोकमनुविचरामि धर्मेण
 सत्त्वान् प्रणयामि धर्मेण सत्त्वेषु प्रतिपद्ये धर्ममण्डले सत्त्वानावर्तयामि
 धर्मनयं सत्त्वानामुपसंहरामि धर्मेण सत्त्वान् परिभावयामि धर्मप्रतिप-
 त्तौ सत्त्वान् नियोजयामि धर्मस्वभावनिध्यप्तौ सत्त्वान् प्रतिष्ठापयामि ।
 मैत्रचित्ततायां महामैत्र्याधिपत्ये मैत्रीबले हितचित्ततायां सुखचित्ततायां
 दयाचित्ततायामनुग्रहचित्ततायां सत्त्वानुग्रहचित्ततायां सत्त्वपरिग्रहानु-
 त्सर्गचित्ततायां सर्वदुःखविनिवर्तनप्रणिध्यनुपच्छेदचित्ततायामत्यन्तसुखप्र-
 तिष्ठापनसमुदाचारात्प्रतिप्रश्रब्ध्ये सत्त्वान् प्रतिष्ठापयामि । आश्रयं चैषां
 प्रह्लादयामि प्रश्रब्धिसुखसंजननतया चित्तलतां चैषां व्यावर्तयामि सं-
 साररतिप्रसङ्गाच्चित्तसंततिं चैषां परिणामयामि धर्मरामरत्यां विशोधया-
 मि सर्वाकुशलधर्मेभ्यः परिशोधयामि । सर्वाकुशलधर्मेभ्यो विनिवर्तया-
 मि । संसारस्रोतस आवर्तयामि । धर्मधातुनयसमुद्रेषु चित्ताविद्यां चैषां
 निर्दहामि सर्वभवगत्युपपत्तिव्यवच्छेदाय चित्तार्चिषाश्रयं चैषां संजनयामि

सर्वज्ञताफलप्रतिलाभाय चित्तसागरं चैषां प्रसादयाम्यसंहार्यश्चञ्चलं
संजननाय ॥

एवमहं कुलपुत्र मैत्रीध्वजायां बोधिसत्त्वचर्यायां स्थित्वा ध-
र्मेण लोकमनुशासामि ॥ न खलु कुलपुत्र मद्भिजितवासिनः सत्त्वा
ममान्तिकाङ्क्षयं चासं छम्भितत्वं रोमहर्षणं वा निर्गच्छन्ति ॥ ये च कु-
लपुत्र दरिद्राः सत्त्वा विविधोपकरणविकला सामुपसंक्रामन्त्यन्नार्थिनो
पानार्थिनो वा वस्त्रार्थिनो वा यावत्सर्वार्थिनो वा तानहं पूर्वपरिचि-
तानेव विवृतान् राजकोशान् गृह्णीध्वमित्यप्यनुजानामि । यस्यार्थे यू-
यं पापकं कर्मारभेथ । प्राणिवधं वा अदत्तादानं वा काममिथ्याचारं
10 वा मृषावादं वा पैशून्यं वा पारुष्यं वा संभिन्नप्रलापं वा अभिध्या वा
व्यापादं वा मिथ्यादृष्टिं वा तदन्यानि वा विविधानि दृष्टिकृतान्यभि-
निविशेथ । अतस्तस्मात्सुप्रभान्महानगरान्नगरद्वारेभ्यो वीथीरथ्यामुखच-
त्वरशृङ्गाटकेभ्यो यो येनार्थी स तद्गृह्णातु पूर्वदत्तमेव यत्तन्मयेति ॥
ये खलु पुनः कुलपुत्र सुप्रभमहानगराभ्यन्तरनिवासिनः सत्त्वाः सर्वे ते
15 बोधिसत्त्वा महायानसंप्रस्थितास्तेषां यथाशयपरिशुष्येदं सुप्रभं महान-
गरमाभासमागच्छति । यदुत केषांचित्परीक्षं केषांचिद्विपुलं केषांचिन्मृ-
त्तिकातलं केषांचिद्वैडूर्यमणिरत्नसंस्तुततलं केषांचिन्मृत्तिकाप्राकारं के-
षांचिदपराजितवस्त्रध्वजवस्तरत्नमहाप्राकारपरिक्षिप्तं केषांचिदाकीर्णशर्क-
रकटल्लमुत्कूलनिकूलं श्वभ्रप्रपातं बहुलं केषांचिदनेकमहामणिरत्नसंस्तु-
20 ततलं कृतोपचारं समपाणितलजातं केषांचिदसंख्येयरत्नभवनविमान-
प्रासादकूटागारहर्म्यतलनिर्यूहगवाक्षजालार्धचन्द्रसिंहपञ्जरमणिविचित्रद-
र्शनीयमाभासमागच्छति । बहिर्नगरनिवासिनामपि शुद्धाशयानां कृत-
कुशलमूलानां पर्युपासितबहुबुद्धोत्पादानां सर्वज्ञताभिमुखानां सर्वज्ञ-
ताप्रतिसरणानां रत्नमयमाभसमागच्छति । ये मया पूर्वं बोधिसत्त्वच-
25 र्यायां चरता चतुर्भिः संग्रहवस्तुभिः संगृहीतास्तदन्येषां मृन्मयमाभास-
मागच्छति ॥ यदा च कुलपुत्र मद्भिजितवासिनः सत्त्वा देशप्रदेशेषु या-

मनगरनिगमराष्ट्राजधानीषु पञ्चकषाये लोके कालस्वभावसंक्षोभितान्
दशकुशलानां कर्मपथानप्याचरितुमिच्छन्ति । तदाहं तेषामनुग्रहाय
महामैत्रीपूर्वगमं लोकेन्द्रियावर्तं नाम बोधिसत्त्वसमाधिं समापद्ये सम-
नन्तरसमापन्नस्य च मे कुलपुत्रेण समाधिमथ तेषां सत्त्वानां तानि
भयानि उपसर्गास्तानि वैराणि ते विग्रहविवादास्ते चित्तसंक्षोभास्तानि
विहिंसाचित्तानि प्रशमन्ति व्युपशमन्ति निवर्तन्ते निरुध्यन्ते तथापि त-
दस्यैव महामैत्रीपूर्वगमस्य लोकेन्द्रियावर्तस्य बोधिसत्त्वसमाधिधर्मताप्रति-
लाभेन ॥

अपि तु कुलपुत्रागमय मुहूर्तं यावत्प्रत्यक्षी भविष्यसि ॥ अथ
खलु महाप्रभो राजा तस्यां वेलायां महामैत्रीपूर्वगमं लोकेन्द्रियावर्तं¹⁰
बोधिसत्त्वसमाधिं समापन्नः समनन्तरसमापन्नस्य च राज्ञो महाप्रभस्येण
महामैत्रीपूर्वगमं लोकेन्द्रियावर्तं बोधिसत्त्वसमाधिमथ तावदेव सुप्रभं
महानगरं सदेशप्रदेशं सग्रामनगरनिगमजनपदराष्ट्राजधानीपरिवारं ष-
ड्विकारं प्रकम्पितं तस्य प्रचलतस्ते ऽपि रत्नप्राकाररत्नप्रासादरत्नगर्भाणि
रत्नगृहाणि रत्नभवनानि रत्नविमानानि रत्नकूटागाराणि रत्ननिर्यूहा¹⁵
रत्नहर्म्याणि रत्नगवाक्षा रत्नवेदिका रत्नतोरणानि रत्नार्धचन्द्रा रत्नसिंह-
पञ्जराणि रत्नखोटकानि रत्नविम्बानि रत्नवितानानि रत्नसूत्रकिङ्किणी-
जालानि रत्नघण्टा रत्नध्वजा रत्नपताका रत्नतालाः संप्रचलिताः संप्र-
गर्जिताः संघट्टितास्ते च संघट्टमाना वर्गुमनोज्ञं श्रवणीयं शब्दमनुरव-
न्तो येन राजा महाप्रभस्तेनावनमन्ति स्म प्रणमन्ति । ये च ते सुप्र-²⁰
भस्य महानगराभ्यन्तरवासिनः सर्वे ते प्रीतिप्रामोद्यपरिस्फुटचेतसो येन
महाप्रभो राजा तेनाभिमुखाः सर्वशरीरेण प्रणमन्ति स्म ॥ ये चास्य
विजितवासिनः सत्त्वाः सर्वग्रामनगरनिगमजनपदराष्ट्राजधानीषु ते ऽपि
सर्वे प्रह्लादितकायचित्ताः प्रीतिप्रामोद्यजाता येन राजा महाप्रभस्तेना-
भिमुखाः प्रणयुः ॥ ये च तिर्यग्योनिगताः सत्त्वास्ते ऽपि सर्वे ऽन्योन्यं²⁵
मैत्रचित्ता हितचित्ता येन राजा महाप्रभस्तेनाभिप्रणताः ॥ यानि च

पर्वतशिखराणि तदन्ये चाप्युन्नताः पृथिवीप्रदेशास्ते ऽपि सर्वे येन रा-
जा महाप्रभस्तेनाभिनता ये च पुष्पवृक्षाः फलवृक्षाः पत्रवृक्षा बीज-
ग्रामभूतग्रामसस्यतृणगुल्मौषधिवनस्पतयो वा ते ऽपि सर्वे येन महाप्र-
भो राजा तेनाभिनता यानि चास्य विजिते सर्वोत्सहृदतडागप्रस्रवण-
नदीपुष्करिण्युदमानानि तान्यपि सर्वाणि येन राजा महाप्रभस्तेनाभि-
मुखं वेगं प्रामुञ्चन् ॥

दश च नागराजसहस्राणि महाकालागरुधूपपटलगन्धोदकमे-
घैर्विचित्रविद्युलताज्वालावभासितैरभिगर्जद्भिः सूक्ष्माभिर्गन्धोदकधाराभि-
श्चतुर्दिशमभिप्रावर्षन् ॥ दश च देवपुत्रसहस्राणि शक्रसुयामसंतुषितसु-
निर्मितवशवर्तिदेवराजप्रमुखान्यन्तरिक्षगतानि दिव्यतूर्यमेघकोटीनियुतश-
तसहस्रसंप्रवादितोदारप्रमुक्तनिर्घोषालंकारमसंख्येयाप्सरोगणदिव्यसंगी-
तिमेघनिर्नादमनोज्ञमधुरनिर्घोषालंकारमसंख्येयदिव्यविचित्ररत्नपुष्पमेघ-
प्रवर्षणालंकारमसंख्येयनानावर्णदिव्यगन्धप्रवर्षणालंकारमसंख्येयदिव्यर-
त्नविचित्रमाल्यमेघप्रवर्षणालंकारमसंख्येयनानावर्णदिव्यचूर्णमेघप्रवर्ष-
णालंकारमसंख्येयदिव्यरत्नविचित्राभरणमेघप्रवर्षणालंकारमसंख्येयदिव्य-
रत्नवस्त्रविचित्रविमलसूक्ष्मनानावर्णमेघप्रवर्षणालंकारमसंख्येयदिव्यरत्न-
नानाविचित्रच्छत्रमेघप्रवर्षणालंकारमसंख्येयदिव्यसिंहकान्तारत्नध्वजमेघप्र-
वर्षणालंकारमसंख्येयदिव्यरत्नप्रभाज्वालोज्ज्वलितरत्नपताकामेघप्रवर्षणा-
लंकारं गगनतलमध्यतिष्ठन् महाप्रभस्य राज्ञः पूजाकर्मणे ॥ ऐरावणश्च
महानागराजा सर्वं गगनतलमसंख्येयदिव्यनानारत्नपद्ममेघसंछन्नमध्यति-
ष्ठदसंख्येयदिव्यमणिरत्नहाराभिप्रलम्बितमसंख्येयदिव्यरत्नपट्टदामकलापा-
भिप्रलम्बितमसंख्येयदिव्यरत्नविचित्रमालागुणाभिप्रलम्बितालंकारमसंख्ये-
यदिव्यरत्नविचित्राभरणमालाभिप्रलम्बितालंकारमसंख्येयदिव्यविचित्रर-
त्नकुसुमदामाभिप्रलम्बितालंकारमसंख्येयनानावर्णदिव्यगन्धराजसर्वदिक्-
स्फरणगन्धमेघसंछादितालंकारमसंख्येयदिव्यरत्नवस्त्रनानावर्णमेघप्रवर्ष-
णालंकारमसंख्येयदिव्यधूपबिम्बपटलमेघप्रवर्षणालंकारमसंख्येयदिव्यना-

नावर्णचूर्णमेघसूक्ष्मप्रवर्षणालंकारमसंख्येयाप्सरोगणदिव्यतूर्यसंगीतिमधु-
रमनोज्ञनिर्घोषसंप्रयुक्तस्तुतिमेघसंज्ञादिताभिप्रवर्षणालंकारं गगनतलम-
ध्यतिष्ठत् । अचिन्त्यनागेन्द्रवृषभिताविकुर्वितप्रभावेन ॥ असंख्येयानि च
राक्षसेन्द्रशतसहस्राणि जलधरनिवासीनि चातुर्द्वीपिकलोकधात्वधिष्ठान-
धरणितलनिवासीनि च मांसहृदिभक्ष्याणि जलचरमृगपशुपक्षिगवश्चग- ८
जगर्दभनरनारीगणोजोहारीणि प्रदुष्टमनःसंकल्पानि नित्यं जगद्विहेटावि-
हिंसाप्रतिपन्नानि सर्वाणि परममैत्रहितचित्तानि प्रसन्नमुखवर्णानि सर्व-
जगद्विहिंसाविहेठापरमाणि परलोकसापेक्षाणि कृताञ्जलिपुटानि पर-
मप्रीतिचित्तानि । येन राजा महाप्रभस्तेनाभिप्रणतान्यभूवन्नतुल्यं च का-
यिकचैतसिकमुदारं सुखं प्रत्यनुभवन्ति स्म ॥ अनेकानि च यक्षकुम्भा- 10
ण्डपिशाचभूताधिपतिशतसहस्राणि परममैत्रहितचित्तानि सुप्रसन्नमुखव-
र्णानि सर्वजगद्विहिंसाविहेठापरमाणि परलोकसापेक्षाणि कृताञ्जलि-
पुटानि परमप्रीतिचित्तानि येन राजा महाप्रभस्तेनाभिप्रणतान्यभूवन्नतु-
ल्यं च कायिकचैतसिकमुदारं सुखं प्रत्यनुभवन्ति स्म ॥ एवं सर्वावत्यां
चातुर्द्वीपिकायां लोकधातौ सर्वसंज्ञानां सर्वभयोपद्रवोपसर्गवैरविग्रह- 15
विवादाश्चित्तसंक्षोभा विहिंसाचित्तानि प्रशम्यन्ति व्युपशम्यन्ति वि-
निवर्तन्ते निरुध्यन्ते प्रत्युदावर्तन्ते ॥ यथा चातुर्द्वीपिकायां लोकधाता-
वेवं सर्वस्यां त्रिसाहस्रमहासाहस्रायां लोकधातौ यावद्दशसु दिक्षु दश-
लोकधातुकोटीनियुतशतसहस्रेषु सर्वसंज्ञानां सर्वभयोपद्रवोपसर्गवैरवि-
ग्रहविवादाश्चित्तसंक्षोभा विहिंसाचित्तानि प्रशान्तान्यभूवन् व्युपशान्ता- 20
नि विनिवृत्तानि निरुद्धानि प्रत्युदावर्तान्यभूवन् । यदुत महामैत्रीपूर्व-
गमस्य लोकेन्द्रियावर्तस्य बोधिसत्त्वसमाधिधर्मताप्रतिलम्भेन ॥

अथ खलु महाप्रभो राजा तस्मात्समाधेर्व्युत्थाय सुधनं श्रु-
तिदारकमेतदवोचत् ॥ एतमहं कुलपुत्र महामैत्रीध्वजं बोधिसत्त्वचर्याज्ञा-
नालोकमुखं प्रजानामि ॥ किं मया शक्यं बोधिसत्त्वानां महामैत्र्यप्र- 25
माणच्छात्राणां सर्वलोकधातुसुखाशयस्फरणतया सर्वजगत्परिवाराणाम-

भिन्नपरिवारतया सर्वजगत्परिचरणप्रसृतानां हीनोत्कृष्टमध्यमसमप्रयोग-
 तया धरणिममैवचित्तानां सर्वजगत्संधारणप्रतिपन्नतया पूर्णचन्द्रमण्ड-
 लसमानानां सर्वजगत्समप्रसृतपुण्यज्ञानरस्मीनामादित्यमण्डलसमानानां
 सर्वज्ञेयज्ञानालोकावभासनतया महाप्रदीपकल्पानां सर्वसत्त्वचित्तगहना-
 १० न्धकारविधमनतया उदकप्रासादमणिरत्नसदृशानां सर्वसत्त्वचित्तसरोमा-
 याशात्कालुष्यापनयनतया चिन्ताराजमणिरत्नसदृशानां सर्वजगदभि-
 प्रायप्रणिधिपरिपूरणतया महामारुतसदृशानां सर्वजगत्समाधिसमापत्ति-
 भवनसर्वज्ञतामहापुरपरिसंस्थापनतया चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुं पुण्य-
 पर्वतो वातुलयितुं गुणज्योतिगणगगनं वावलोकयितुं महाप्रणिधिवायु-
 १५ मण्डलं वा परिच्छेत्तुं धर्मसमताबलं वा प्रमातुं महायानव्यूहवर्णा वा
 परिदीपयितुं समन्तभद्रचर्यानयविशेषो वा वक्तुं महाबोधिसत्त्वसमा-
 धिभावनाद्वारं वा विवरितुं महाकरुणामेघा वा संवर्णयितुम् ॥

गच्छ कुलपुत्रेयमिहैव दक्षिणापथे स्थिरा नाम राजाधानी तत्राच-
 ला नामोपासिका प्रतिवसति तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधि-
 १५ सत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको म-
 हाप्रभस्य राज्ञः पादौ शिरसाभिवन्द्य महाप्रभं राजानमनेकशतसहस्रकृत्वः
 प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य महाप्रभस्य राज्ञो ऽन्तिकान्त्रक्रान्तः ॥ १९ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सुप्रभान्महानगरान्विष्क्रम्य मुहु-
 २० र्त्तमार्गमनुसृत्य महाप्रभस्य राज्ञो ऽनुशासनीमनुविचिन्तयन्तं महामैत्री-
 ध्वजं बोधिसत्त्वचर्यानयमनुसरन्तं लोकेन्द्रियावर्तमहासमाधिमुखालोकं
 परिभावयन्तामचिन्यां बोधिसत्त्वकायविशुद्ध्यलंकारसिंहासनव्यूहविमा-
 चतामभिनिर्हरमाणस्तामचिन्यां बोधिसत्त्वप्रणिधिपुण्याधिपतेयबल-
 तामनुबृंहयन्तमचिन्त्यं बोधिसत्त्वानां सत्त्वपरिपाकज्ञाननयं दृढीकु-
 २५ र्वाणस्तामचिन्यामसाधारणां बोधिसत्त्वपरिभोगमाहात्म्यतामनुविचिन्त-
 यन्तामचिन्यां बोधिसत्त्वाधिमाचतां निमित्रीकुर्वन्तामचिन्यां बोधि-

सत्त्वानां सत्त्वपरिपाकविशुद्धिमनुस्मरन्तामचिन्त्यां बोधिसत्त्वपरिवारसं-
पत्परिशुद्धिमवकल्पयन्तमचिन्त्यं बोधिसत्त्वानां सत्त्वकार्यनिध्यानालोक-
नयमधिमुच्यमानः प्रतिलेभे चित्तप्रीतिप्रसादवेगं चित्तप्रहर्षं चित्तोत्थवं
चित्तनन्दीं चित्तानाविलतां चित्तप्रभास्वरतां चित्तदृढतां चित्तविपुलतां
चित्तापर्यादनताम् ॥ स एवं कल्याणमित्रानुस्मृतिमनसिकारप्रयुक्तो ऽश्रू-
णि प्रवर्तयन्ननुविचिन्तयामास ॥ अहो बतेदं कल्याणमित्रदर्शनं सर्वगु-
णरत्नाकरभूतं सर्वबोधिसत्त्वचर्यापरिशोधनं परिपूरणसर्वबोधिसत्त्वस्मृ-
तिविशुद्धिकरं सर्वबोधिसत्त्वधारणीमण्डलपरिशोधनं सर्वबोधिसत्त्वसमा-
ध्यालोकसंजननं सर्वबुद्धदर्शनप्रतिलाभसंभावनं सर्वबुद्धधर्ममेघसंप्रवर्षणं
सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधिनयसूचनमचिन्त्यप्रज्ञाज्ञानालोकसंजननं दृढबोधिस-
त्त्वेन्द्रियाङ्कुरविवर्धनम् ॥ परित्रायका मम कल्याणमित्राः सर्वदुर्गतिप्र-
पातगतिभ्यः प्रणेतारो मम कल्याणमित्रा धर्मसमतानयानुगमेन दर्शयि-
तारो मम कल्याणमित्रा मार्गसमविषमतायाः परिदीपकानि मम क-
ल्याणमित्राणि महायानस्याववादकानि मम कल्याणमित्राणि समन्त-
भद्रबोधिसत्त्वचर्यायां देशयितृणि मम कल्याणमित्राणि सर्वज्ञतानगर-
मार्गस्य प्रवेशयितृणि मम कल्याणमित्राणि सर्वज्ञतापुरमवतारकानि
मम कल्याणमित्राणि धर्मधातुनयसागरे आलोककराणि मम कल्याण-
मित्राणि त्र्यध्वज्ञेयसागरनये दर्शयितृणि मम कल्याणमित्राणि सर्वार्यम-
ण्डलगणस्य विवर्धयितारो मम कल्याणमित्राः सर्वशुक्लधर्माणाम् ॥

तस्यैवं रुदतः क्रन्दतः परिदेवमानस्य गगनतलगतता देवगणाः 20
सदानुबद्धाश्च संचोदका बुद्धदूता बोधिसत्त्वदेवता एवमाहुः ॥ कल्याण-
मित्रानुशासनीप्रीतिपन्नस्य कुलपुत्र बोधिसत्त्वस्य बुद्धा भगवन्तो ऽभि-
राधचित्ता भवन्ति । कल्याणमित्रवचनाविलोमस्थायिनो बोधिसत्त्वस्य
सर्वज्ञतासन्नीभवति । कल्याणमित्रवचनाविचिकित्सकस्य बोधिसत्त्वस्या-
सन्नीभवन्ति कल्याणमित्राणि । कल्याणमित्रमनसिकाराविरहितस्य बो- 25
धिसत्त्वस्य सर्वार्था अभिमुखीभवन्ति ॥ गच्छ कुलपुत्र येन स्थिरायां

राजधान्यामचलोपासिका ततः श्रोष्यसि बोधिसत्त्वचर्याम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्ततः समाधिज्ञानालोकाद् व्युत्थायानुपूर्वेण येन स्थिराराजधानी तेनोपसंक्रम्याचलामुपासिकां परिमार्गतिं परिगवेषते । तस्य महाजनकाय उपदर्शयत्येषा कुलपुत्राचलोपासिका स्वनिवेशने मा-
 १० तापितृसङ्गिनी कुमारभूता स्वज्ञातिगणपरिवृता महतो जनकायस्य धर्मं देशयति ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको महाप्रीतिप्रसादप्रामोद्यपरिस्फु-
 टचेता येनाचलाया उपासिकाया निवेशनं तेनोपजगामोपेत्याचलाया
 उपासिकाया निवेशनद्वारं स्थितो ऽपश्यत् । सर्वं तं निवेशनं सुवर्ण-
 १० वर्णयाभया स्फुटमवभासितं कायचित्तप्रह्लादित्या । समनन्तरस्फुटस्य च
 सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य तया प्रभया सर्ववेदयितैश्वर्यध्वजसमाधिप्रमुखानि
 शान्तिप्रदेशसमाधिप्रमुखानि सर्वजगद्धितसमाधिप्रमुखानि समन्तचक्षुरु-
 पेशावतीसमाधिप्रमुखानि तथागतकोशसमाधिप्रमुखानि पञ्चमात्राणि स-
 माधिमुखशतान्यवक्रान्तानि संभूतानि सूक्ष्मानि मृदूनि । तद्यथापि नाम
 १५ तद्दिवसार्धक्रान्तस्य गर्भस्य विज्ञानमेवं तानि समाधिमुखानि सूक्ष्मानि
 मृदून्यजातानि । तथारूपं च गन्धमजिग्रद्यो न देवानां न देवकन्यानां न
 नागानां न नागकन्यानां न यक्षाणां न यक्षकन्यानां न गन्धर्वाणां न
 गन्धर्वकन्यानां नासुराणां नासुरकन्यानां न गरुडानां न गरुडकन्यानां
 न किंनराणां न किंनरकन्यानां न महोरगानां न महोरगकन्यानां न
 २० मनुष्याणां न मनुष्यकन्यानाम् । न सा स्त्री दशदिशि लोके संविद्यते
 या तस्या रूपेण समा कुतः पुनरुत्तरि । न स वर्णावभासो ऽस्ति द-
 शदिशि लोके स्थापयित्वा तथागतवर्णावभासमभिषेकप्राप्तबोधिसत्त्वव-
 र्णावभासं च यस्तस्या वर्णावभासेन समः कुतः पुनरुत्तरि । नास्ति तदा-
 २५ त्मभवारोहपरिणाहसंस्थानं दशदिशि लोके स्थापयित्वा तथागतात्म-
 भवारोहपरिणाहसंस्थानमभिषेकप्राप्तबोधिसत्त्वात्मभवारोहपरिणाहसं-
 स्थानं च यस्तस्यात्मभवारोहपरिणाहसंस्थानेन समः कुतः पुनरुत्तरि ।

नास्ति स प्रभावव्यूहो दशदिशि लोके स्थापयित्वा तथागतप्रभावव्यूहम-
भिषेकप्राप्तबोधिसत्त्वचर्याप्रभावव्यूहं च यस्तस्याः प्रभावव्यूहेन समः कुतः
पुनरुत्तरि । नास्ति स गन्धो दशदिशि लोके देवभवनेषु वा नागयक्ष-
गन्धर्वासुरगरुडकिंनरमहोरगमनुष्यामनुष्यभवनेषु वा यस्तस्या मुखकोश-
विसृतगन्धेन समः कुतः पुनरुत्तरि । नास्ति स भवनव्यूहपरिभोगो दश-
दिशि लोके स्थापयित्वा तथागतपरिभोगमभिषेकप्राप्तबोधिसत्त्वपरिभोगं
च यस्तस्या भवनव्यूहपरिभोगेन समः कुतः पुनरुत्तरि । नास्त सा परि-
वारसंपददशदिशि लोके स्थापयित्वा तथागतपरिवारसंपदभिषेकप्राप्तबो-
धिसत्त्वपरिवारसंपदं च या तस्याः परिवारसंपदा समा कुतः पुनरुत्त-
रि । न स सत्त्वः सत्त्वनिकाये संविद्यते दशदिशि लोके यः समर्थो ऽच- 10
लामुपासिकां रागचित्तेन प्रेक्षितुम् । न सत्त्वः सत्त्वनिकाये संविद्यते
दशदिशि लोके यः समर्थो ऽचलाया उपासिकायाः सहदर्शनेन क्लेशा
न व्युपशमं गच्छयेत् । तद्यथापि नाम दश शतसहस्रवशवर्तिनो महा-
ब्रह्मणः कामावचराः क्लेशा न समुदाचरन्त्येवमेव सहदर्शनेनाचलाया
उपासिकायाः सत्त्वानां क्लेशा न समुदाचरन्ति । न स सत्त्वः सत्त्वनि- 15
काये संविद्यते दशदिशि लोके याचलाया उपासिकायाः सहदर्शनेन
तृप्तिमाप्नोति । स्थापयित्वा प्रज्ञातृमान् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः कृताञ्जलिपुटो ऽचलाया उपा-
सिकाया अचिन्त्यां कायाधिपतेयतामचिन्त्यं रूपवर्णसंस्थानारोहपरिणा-
हमचिन्त्यं च सर्वक्षितितलनगरमहापर्वताप्रतिहतं रश्मिजालव्यूहं दृष्ट्वा 10
अचिन्त्यं सत्त्वार्थकरणं च सर्वरोमकूपविसृतं गन्धमाघ्रायापर्यन्तां च प-
रिवारसंपदमवलोक्यासंहार्यं च भवनविमानव्यूहसंपदमुद्गीक्ष्यापरिमा-
णांश्च गुणसमुद्रानवगाढ्याचलामुपासिकामनया गाथयाभ्यष्टौषीत् ॥

शीलं सदा यदमलं परिरक्षितं ते क्षान्तिर्यतः सुविपुलापरिभाविता च ।
वीर्यं च वज्रमिव यद्दृढमास्थितं ते तेनोद्भूता जगति भास्यचलेन्द्रकल्पा ॥ 25

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽचलामुपासिकामनया गाथ-

याभिष्टुत्यैवमाह ॥ मयार्ये ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्या बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति तद्वदतु मे आर्या कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खल्वचलोपासिका स्निग्धया बोधिसत्त्ववाचा मनोज्ञया प्रेमणीयया सुधनं श्रेष्ठिदारकं प्रतिसंमोद्वैवमाह ॥ साधु साधु कुलपुत्र येन ते ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितमहं कुलपुत्र दुर्योधन-ज्ञानगर्भस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभिनी दृढसमादानबोधिसत्त्वचर्यामुखे चानुशिखामि । सर्वधर्मसमताभूमिधारणीमुखस्य च लाभिनी सर्वधर्मतलोद्योतनं च मे प्रतिभानज्ञानालोकमुखमवक्रान्तं धर्मपर्येष्ट्यपरिखेदव्यूहं च मे समाधिमुखं प्रतिलब्धम् ॥ आह ॥ क एतस्यार्ये दुर्योधन-ज्ञानगर्भस्य बोधिसत्त्वविमोक्षमुखस्य विषयो दृढसमादानबोधिसत्त्वचर्यामुखस्य च सर्वधर्मसमताभूमिधारणमुखस्य च सर्वधर्मतलोद्योतनप्रतिभानालोकमुखस्य च धर्मपर्येष्ट्यपरिखेदव्यूहसमाधिमुखस्य च विषयः ॥ आह ॥ दुरधिमोक्षं कुलपुत्रदं स्थानम ॥ आह ॥ वदार्ये बुद्धानुभावेन कल्याणमित्रपरिग्रहेण चाधिमोक्षे ऽवतरिष्यामि विज्ञास्यामि विचारयिष्याम्यनुसरिष्यामि निध्यास्याम्युपनिध्यास्यामि प्रत्यवेक्षिष्ये विभावयिष्यामि न विरोधयिष्यामि न विकल्पयिष्यामि न समारोपयिष्यामि समीकरिष्यामि ॥ अथ खल्वचलोपासिका सुधनं श्रेष्ठिदारकमेवमाह ॥ भूतपूर्वं कुलपुत्रातीते ऽध्वनि विमलप्रभे कल्पे प्रलम्बबाहुर्नाम तथागतो लोक उदपादि ॥ अहं च राज्ञो विद्युद्भक्तस्यैका दुहिता बभूव ॥ तया मे रात्र्यां प्रशान्तायां पिहितेषु राजपुरद्वारेषु सुप्तयोर्मातापिधोः संप्रसुप्तेषु नरनारीगणेषु व्युपशान्तेषु तूर्यताडावचरनिर्घोषेषु शयितेषु सभागचरितेषु पञ्चसु कन्याशतेषु शयनतलगतया गगनतलगतां ज्योतिर्गणावतीं रजनीं प्रेक्ष्यन्त्या उपर्यन्तरिक्षे स भगवान् प्रलम्बबाहुस्तथागतो ऽहं सम्यक्सं-

बुद्धः सुमेरुरिवाचलेन्द्रानेकदेवनागयक्षगन्धर्वासुरगरुडकिंनरमहोरगपरि-
 वारो ऽचिन्त्यासंख्येयबोधिसत्त्वगणपरिवृतः सर्वदिगप्रतिहतरश्मिजालस्फ-
 रणकायो दृष्टस्तस्य च तथागतस्य सर्वरोमविवरेभ्यस्तथारूपो गन्धः प्र-
 वाति येनास्मिन् प्रह्लादितकायचित्ता प्रहर्षितमानसा शयनतलादुत्थाय
 दशनखकृतकरपुटाञ्जलिर्धरणितलप्रतिष्ठिता तं भगवन्तं प्रलम्बबाहुं त-
 थागतमर्हन्तं सम्यक्संबुद्धं नमस्कृत्वा मूर्ध्ना नमस्यावलोकयमाना पर्यन्तं
 नाधिगच्छामि ॥ वामदक्षिणतः प्रमाणं नोपैमि लक्षणानुव्यञ्जनसंपद-
 मनुविचिन्तयमाना तृप्तिं नाप्नोमि तस्या मम कुलपुत्रैतदभवत्कीदृशं कर्म
 कृत्वेयमीदृशी कायसंपत्प्रतिलभ्यते लक्षणानुव्यञ्जनसंपदाजायते प्रभा-
 व्यूहसंपत्संभवति परिवारसंपदभिनिवर्तते मनोमयभवनपरिभोगसंपत्प्रादु-
 र्भवति पुण्यसंपदुत्पद्यते ज्ञानसंपद्विशुद्ध्यते अचिन्त्यसमाधिविकुर्वितसंपत्स-
 मुदागच्छति धारणीसंपत्परिनिष्पद्यते प्रतिभानसंपद्वशीभवति ॥

अथ खलु कुलपुत्र स भगवान् प्रलम्बबाहुस्तथागतो ममाध्या-
 शयं विदित्वैवमाह ॥ दुर्योधनचित्तं ते दारिके उत्पादयितव्यं सर्वक्लेश-
 निर्घाताय । अपराजितचित्तं सर्वाभिनिवेशनिर्वेदाय । असंकुचितचित्तं
 गम्भीरधर्मनयानुगमाय । अशोभ्यचित्तं विषयाशयसत्त्वसागरावर्तप्रपाते ।
 असंमूढचित्तं सर्वभगवत्पुपपत्त्यायतनेषु । अवितृप्तचित्तं सर्वबुद्धदर्शनाभि-
 लाषाप्रतिप्रश्रव्ये । असंतुष्टचित्तं सर्वतथागतधर्ममेघसंप्रत्येषणाय । नि-
 द्यमिचित्तं सर्वबुद्धनयालोकानुगमाय । संधारणचित्तं सर्वतथागतधर्मच-
 क्राणाम् । असंप्रमोहचित्तमन्तःशः संकेतकृते किमुत तथागतवदनविनि-
 र्गतज्ञाने विभजनचित्तं च ते दारिके उत्पादयितव्यम् । यथाशयसर्वस-
 त्वधर्मरत्नसंविभजनाय ॥

साहं कुलपुत्र तस्य भगवतः प्रलम्बबाहोस्तथागतस्यार्हतः सम्य-
 क्संबुद्धस्यान्तिकादिमान्येवंरूपाणि धर्मनयानुशासनीमुखानि श्रुत्वा स-
 र्वज्ञज्ञानमभिकाङ्क्षमाणा दशबलभावमभिप्रार्थयमाना बुद्धसरस्वतीमभि-
 लषन्ती बुद्धप्रभाव्यूहं परिशोधयितुकामा बुद्धशरीरसंपदं परिनिष्पाद-

यितुकामा बुद्धलक्षणानुव्यञ्जनविशुद्धिमभिकाङ्क्षमाणा बुद्धपदं न्मण्डल-
 संपदमभिप्रार्थयमाना बुद्धक्षेत्रविशुद्धिमभिलषन्ती बुद्धेर्यापथसंपदमभि-
 काङ्क्षमाणा बुद्धायुःप्रमाणसंपदमभिनन्दन्ती सर्वक्लेशसर्वश्रावकप्रत्येकबु-
 द्धाभेद्यचित्तमुत्पादितवती दुर्योधनवज्रमिव सर्वपर्वतायुधबलैः । नाभि-
 १ जानामि कुलपुत्र तत उपादायैतेन चित्तोत्पादेन जम्बुद्वीप-
 परमाणुरजःसमैः कल्पैरपि कामान् परिभोक्तुं कः पुनर्वादो द्वय-
 द्वयसमापत्त्या । नाभिजानामि कुलपुत्र तत उपादायैकप्रतिघचित्तमु-
 त्पादयितुं स्वबान्धवेषु प्रागेवानपराधिषु तदन्येषु सत्त्वेषु । नाभिजानामि
 तत उपादायैकचित्तोत्पादमध्यात्मदृष्टिसहगतमुत्पादयितुं प्रागेव तदन्ये-
 १० षूपकारणेषु समकाराभिनिवेशम् । नाभिजानामि चित्तसंमोहं नान्यत्व-
 संज्ञामव्याकृतचित्ततां वा च्युत्युपपत्तिगर्भसंवासेष्वपि प्रागेव समन्वाहर-
 माणाम् । नाभिजानामि तावद्भिः कल्पैरेकबुद्धदर्शनमपि विस्मर्तुमन्तःशः
 स्वप्नदर्शनविज्ञप्तिमपि प्रागेव दशबोधिसत्त्वचक्षुःप्रतिभासप्राप्तेषु । ना-
 भिजानामि तत उपादाय सर्वतथागतधर्ममेघान् संप्रतीच्छमाना एक-
 १५ धर्मपदव्यञ्जनमपि मनसा विस्मर्तुमन्तःशः संज्ञाकृतनपि प्रागेव तथाग-
 तवचनकोशविनिःसृतम् । नाभिजानामि तत उपादाय तावतो धर्मसा-
 गरान् पिवन्ती एकपदमप्यनिध्यातमविलोकितमन्तःशो लौकिकेषु धर्मेषु ।
 नाभिजानामि तत उपादाय तावतां धर्मनयसागराणामेकधर्मनयद्वार-
 मपि यत्र मया न समाधिरभिनिर्हृतो ऽन्तःशो लौकिकशिल्पज्ञानन-
 २० येष्वपि । नाभिजानामि तत उपादाय तावतां तथागतानां धर्मचक्रं सं-
 धारयमाणा यथा संधारितादेकपदव्यञ्जनमप्यनुसृष्टमन्तःशो ऽन्वयज्ञाना-
 नुगमनो ऽप्यन्यत्र सत्त्वविनयवशात् । नाभिजानामि तत उपादाय ता-
 वतां बुद्धदर्शनसमुद्राणामेकप्रणिधानमपि यन्मया न सर्वसत्त्वसागरवि-
 शुद्धये ऽभिनिर्हृतमन्तःशो निर्माणबुद्धप्रणिधिविचारेष्वपि । नाभिजा-
 २५ नामि तत उपादाय तावतां बुद्धसमुद्राणां पूर्वबोधिसत्त्वचर्यासमुद्रादे-
 कबोधिसत्त्वचर्यामपि या मया न स्वचर्यापरिशुद्धये ऽभिनिर्हृता । नाभि-

जानामि तत उपादायैकसत्त्वमपि चक्षुरवभासमागतं यो मयानुत्तरायां
सम्यक्संबोधौ न समादापितः । नाभिजानामि तत उपादायैकचित्तो-
त्पादमपि श्रावकप्रत्येकबुद्धमनसिकारप्रतिसंयुक्तमभिनिर्हर्तुम् । नाभिजा-
नामि कुलपुत्र तत उपादाय जम्बुद्वीपपरमाणुरजःसमैः कल्पैरेकपदव्यञ्जने
ऽपि संशयमुत्पादयितुं द्वयसंज्ञां वा विकल्पसंज्ञां वा नानात्वसंज्ञां वा
अग्रहसंज्ञां वा हीनप्रणीतसंज्ञां वा अनुनयप्रतिघसंज्ञां वोत्पादयितुम् ॥

साहं कुलपुत्र ततः पश्चादविरहिताभूवं बुद्धोत्पादैरविरहिता
बुद्धैर्भगवद्भिरविरहिता बोधिसत्त्वैरविरहिता भूतकल्याणमित्रैरविरहिता
बुद्धप्रणिधानश्रवेण । अविरहिता बोधिसत्त्वचर्याश्रवेण । अविरहिता
बोधिसत्त्वपारमितानयश्रवेण । अविरहिता बोधिसत्त्वभूमिज्ञानालोकन-
यश्रवेण । अविरहिता बोधिसत्त्वधारणीसमाध्यक्ष्यकोशनिधानश्रवण-
प्रतिलाभेन । अविरहितानन्तमध्यलोकधातुजालप्रवेशावतारनयश्रवेण ।
अविरहितानन्तमध्यसत्त्वधातुसंभवहेतुश्रवणप्रतिलाभेन । अविरहिता स-
र्वजगत्क्षेत्रजालमण्डलपर्यादानज्ञानालोकेन । अविरहिता सर्वसत्त्वकुश-
लमूलसंभवहेतुज्ञानप्रतिलाभेन । अविरहिता सर्वसत्त्वयथाशयकायसं-
दर्शनेन । अविरहिता सर्वसत्त्वाज्ञापनस्वरमण्डलविशुद्धा ॥ एतच्च मे
कुलपुत्र दुर्योधनज्ञानगर्भं बोधिसत्त्वविमोक्षमेतच्च सर्वधर्मपर्येष्ट्यपरिखेद-
व्यूहं समाधिमुखं समापन्नाया एतच्च दृढसमादानबोधिचर्यामुखं प्रवि-
चिन्वन्त्या एतच्च सर्वधर्मसमताभूमिधारणीमुखमेतच्च सर्वधर्मतलोद्योतनं
प्रतिभानज्ञानालोकमुखं व्यवचारयन्त्या अचिन्त्यानि प्रातिहार्याणि भव-
न्ति ॥ इच्छसि त्वं कुलपुत्र प्रत्यक्षो भवितुम् ॥ आह ॥ इच्छाम्यार्ये ॥

अथ खल्वचलोपासिका यथा निषण्णैव दुर्योधनज्ञानगर्भबोधि-
सत्त्वविमोक्षमुखपूर्वगमानि सर्वधर्मपर्येष्ट्यपरिखेदव्यूहसमाधिमुखपूर्वग-
मानि अमोघमण्डलव्यूहसमाधिमुखपूर्वगमानि दशबलज्ञानमण्डलाभि-
मुखसमाधिमुखपूर्वगमानि बुद्धवंशाक्ष्यकोशसमाधिविमोक्षमुखपूर्वगमा-
नि च दशसमाधिमुखशतसहस्राणि व्यवलोकयत्यनुविचारयत्यनुसरति

निध्यपयति । समनन्तरसमापन्नायां चाचलायामुपासिकायामपश्यत्सु-
 धनः श्रेष्ठिदारको दशसु दिक्षु दशबुद्धक्षेत्रानभिलाप्यपरमाणुरजःसमान्
 लोकधातून् षड्विकारं प्रकम्पयमानान् परिशुद्धवैदूर्यमयान् संस्थि-
 तानेकैकस्मिंश्च लोकधातौ कोटीशते चतुर्महाद्वीपकानां लोकधातू-
 नां कोटीशतं तथागतानामपश्यत् । कांश्चिन्नुषितवरभवनगतान् कांश्चि-
 द्वावत्परिनिर्वायमाणानपश्यत् । यदुतानावरणत्वात्परिशुद्धवैदूर्यमय-
 लोकधातूनामेकैकं च तथागतं सर्वधर्मधातुस्फरणरश्मिजालप्रभामण्ड-
 लमेकैकं च तथागतं सुविभक्तपर्वन्मण्डलसमुद्रमपश्यदेकैकस्य च तथा-
 गतस्य सर्वधर्मचक्रोद्योतनं सर्वसत्त्वश्रोत्रविज्ञपनं स्वरमण्डलमश्रीषीत् ॥

10 अथ खल्वचलोपासिका ततः समाधेर्युत्थाय सुधनं श्रेष्ठिदार-
 कमेवमाह ॥ दृष्टं ते कुलपुत्र श्रुतं विज्ञातम् ॥ आह ॥ दृष्टमार्ये श्रुतं
 विज्ञातम् ॥ आह ॥ एवमहं कुलपुत्र दृढसमादानायां बोधिसत्त्वच-
 र्यायामनुशिक्षमाणा सर्वधर्मपर्येष्ट्यपरिखेदव्यूहसमाधिसमापन्ना दुर्योध-
 नज्ञानगर्भबोधिसत्त्वविमोक्षमुखप्रतिष्ठिता सर्वधर्मसमताभूमिधारण्यनुग-
 15 मेन सर्वधर्मतलोद्योतनप्रतिभानज्ज्ञानालोककौशल्येन सर्वसत्त्वान् सुभा-
 षितेन संतोषयामि ॥ किं मया शक्यमचिन्त्याप्रमेयगुणसमन्वागतानां
 बोधिसत्त्वानां चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥ ये ते द्विजर्षभा इव गगन-
 तले ऽनिकेतचारिणः । ये ते महागण्डेन्द्रा इव सत्त्वसागरमवगाहन्ते प-
 रिपक्वबोधिसत्त्वोद्धारणतायै । ये ते वणिज इव सर्वज्ञतारत्वद्वीपे ऽनुविच-
 20 रन्ति दशबलज्ञानरत्नाभिकाङ्क्षिणः । ये ते बलवत्कैवर्ता इव संसारसागरे
 ऽनुविचरन्ति रुचिरधर्मचक्रमण्डलजालावृणाम्बूजवसत्त्वपरिपाचनात्युद्-
 णतायै । ये ते दिनकरमण्डलमिव धर्मधातुगगनतले समुदागच्छन्ति
 सत्त्वतृणासलिलक्लेशपङ्कोच्छोषणतायै । ये ते पूर्णचन्द्रमण्डलमिव ज्ञान-
 नभस्युदागच्छन्ति विनेयमनःकुमुदविबोधनतायै । ये ते धरणीतलमि-
 25 वानुनयप्रतिघोनाभावनामविषमे समे लोके संतिष्ठन्ते सर्वजगत्कुशले-
 न्द्रियाङ्कुरप्ररोहणविवर्धनतायै । ये ते मारुत इवासङ्गसर्वदिग्विचारिणः
 ये ते ऽसुरेन्द्रा इव त्रिभुवनपुरं स्फुरित्वा विचरन्ति क्लेशासुरसंशो-
 भाद्भुत्तसंशमनतायै

सर्वसत्त्वकेशदृष्टिदुमलतावनारामोन्मूलनतायै । ये ते चक्रवर्तिन इव
लोके विचरन्ति चतुःसंयहवसुपरिष्कारोपकरणसर्वजगत्संयहणतायै ॥

गच्छ कुलपुत्रेहैव दक्षिणापथे ऽमिततोसले जनपदे तोसलं नाम
नगरं तत्र सर्वगामी नाम परिव्राजकः प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परि-
पृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ 5
अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽचलाया उपासिकायाः पादौ शिरसा-
भिवन्द्याचलामुपासिकामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनर-
वलोक्याचलाया उपासिकाया अन्तिकात्प्रकान्तः ॥ २० ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽचलामुपासिकामामुखीकृत्या- 10
चलाया उपासिकाया अनुशासनीमनुस्सरन् यदचलयोपासिकया द-
र्शितं श्रावितं देशितं संवर्णितं योजितं विभक्तं प्रभावितं विसृतं तत्सं-
भावयन्नुसरन्नुविचिन्तयन्नुवतरन् भावयन् निगमयन्निध्यायन्नुवभा-
सयन् समीकुर्वन्नुपूर्वेण देशेन देशं जनपदे जनपदमनुचङ्क्रमन्नुवि-
चरन्त्येनामिततोसलो जनपदस्तेनोपजगामोपेत्य तोसलं नगरं परिमार्ग- 15
न्परिगवेषमाणो ऽनुपूर्वेण तोसलं नगरमनुप्राप्तः सूर्यास्तंगमनकाले स
तोसलं नगरमनुप्रविश्य मध्ये नगरशृङ्गाटकस्य स्थित्वा वीथीमुखेन वीथी-
मुखं चत्वरेण चत्वरं रथ्यया रथ्यां सर्वगामिनं परिव्राजकं परिगवेषमाणो
व्यवचारयन्नुद्राक्षीद्रात्र्यां प्रशान्तायां तोसलस्य नगरस्योत्तरे दिग्भागे सु-
लभं नाम पर्वतं तस्य शिखरे विविधतृणगुल्मौषधिवनारामरचिते म- 20
हावभासं प्राप्तं भास्करमिवोदितं तस्य तमवभासं दृष्ट्वादारप्रीतिवेगसंजा-
तस्यैतदभवत्संशयमहमत्र पर्वतशिखरे कल्याणमित्रं द्रक्ष्यामीति ॥ स
तस्मान्नगरादभिनिष्क्रम्य येन सुलभः पर्वतस्तेनोपेत्य सुलभं पर्वतम-
भिरुह्य येन तन्महावभासं पर्वतशिखरं तेनोपसंक्रामन्नुद्राक्षीद्दूरत एव
सर्वगामिनं परिव्राजकं महाब्रह्मातिरेकवर्णं श्रिया देदीप्यमानं दश- 25
भिर्ब्रह्मसहस्रैः परिवृतं चङ्क्रमे चङ्क्रम्यमाणं स तस्य पादौ शिरसाभि-

वन्द्य तमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥
मयार्यानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बो-
धिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् । ॥

आह ॥ साधु साधु कुलपुत्र यत्त्वमनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसं-
प्रस्थितः । अहं कुलपुत्र सर्वगामी सर्वानुगतायां बोधिसत्त्वचर्यायां स्थि-
तः समन्तमुखव्यवचारणालोकेन समाधिमुखेनाभावप्रतिष्ठितयार्यानभि-
संस्कारिकया समन्तधर्मधातुतलभेदेन च प्रज्ञापारमिताज्ञानालोकमुखेन
समन्वागतः । सो ऽहं कुलपुत्र सर्वसत्त्वभाजनालोकव्यवचारेषु सर्वसत्त्व-
गतिव्यवचारेषु सर्वसत्त्वच्युतिमुखेषु सर्वसत्त्वोपपत्तिमुखेषु सर्वभवगतिसंभे-
10 देषु विविधोपपत्त्यायतनविचित्रलोकसंनिवेशे विचित्रवर्णसंस्थानारोह-
परिणाहानां सत्त्वानां नानाविधोपपत्तिसंयोजनानां नानाप्रयोगानां
विचित्राधिमुक्तानां यदुत देवगतिपर्यापन्नानां नागगतिपर्यापन्नानां
यक्षगतिपर्यापन्नानां गन्धर्वगतिपर्यापन्नानामसुरगतिपर्यापन्नानां गरुड-
गतिपर्यापन्नानां किंनरगतिपर्यापन्नानां महोरगतिपर्यापन्नानां नरक-
15 गतिपर्यापन्नानां तिर्यग्योनिगतिपर्यापन्नानां यमलोकगतिपर्यापन्नानां
मनुष्यगतिपर्यापन्नानाममनुष्यगतिपर्यापन्नानां विविधदृष्टिगतिनिश्चिता-
नां श्रावकयानाधिमुक्तानां प्रत्येकबुद्धयानाधिमुक्तानां महायानाधिमु-
क्तानां सत्त्वानामर्थं करोमि विविधैरुपायैर्विविधैर्ज्ञाननयप्रयोगैर्यदुत के-
षांचित्सत्त्वानां विविधलौकिकशिल्पशिक्षणतयार्थं करोमि सत्त्वशिल्पज्ञा-
20 नभेदेवतीधारणालोकेन । केषांचित्सत्त्वानां चतुःसंग्रहवस्तुप्रयोगेणार्थं क-
रोमि यदुत सर्वज्ञज्ञानोपनयनाय । केषांचित्सत्त्वानां पारमितासंवर्णन-
तयार्थं करोमि यदुत सर्वज्ञतापरिणामज्ञाननयालोकसंजननतया । केषां-
चित्सत्त्वानां बोधिचित्तसंवर्णनतयार्थं करोमि यदुत बोधिबीजाविप्रणा-
शोपस्तम्भसंजननतया । केषांचित्सत्त्वानां सर्वाकारबोधिसत्त्वचर्यासंवर्ण-
25 नतयार्थं करोमि यदुत सर्वबुद्धक्षेत्रपरिशोधनसर्वसत्त्वपरिपाकप्रणिधिसं-
जननतायै । केषांचित्सत्त्वानामुद्वेगसंजननतयार्थं करोमि यदुत दुश्चरित-
श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु
मे आर्यः कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिप-
त्तव्यम् ॥

विपाकनिष्पन्नरक्तगतिदुःखवेदनानुभवसंदर्शनतया । केषांचित्सत्त्वानां
महाप्रीतिसंजननतयार्थं करोमि यदुत सर्वतथागतावरोपितदक्षिणानि=
यतसर्वज्ञताफलपर्यवसानेऽत्युदीरणतया । केषांचित्सत्त्वानां सर्वतथागत-
गुणवर्णसंप्रकाशनतयार्थं करोमि यदुत बुद्धगुणशरीराभिलाषसर्वज्ञता-
प्रणिधिसंजननतायै । केषांचित्सत्त्वानां बुद्धमाहात्म्यसूचनार्थं करोमि य-
दुत विवर्त्यानां भोगाप्रतिप्रश्रब्धबुद्धकार्यानुष्ठानसक्तबुद्धकायप्रतिलम्भा=
भिलाषसंजननतायै । केषांचित्सत्त्वानां बुद्धाधिपतेयतासंदर्शनतयार्थं क-
रोमि यदुतानभिभूतबुद्धात्मभावसंपत्प्रतिलाभाभिलाषसंजननतायै ॥

अपि तु खलु पुनरहं कुलपुत्रेह नगरे तोसले सर्वरथ्यासु सर्वच-
त्वरेषु सर्वशृङ्गाटकेषु सर्ववीथीमुखेषु सर्वगृहेषु सर्वश्रेणिषु सर्वकुलेषु सर्व- 10
कुलपरिवर्तेषु यथा संनिपतितानां स्त्रीपुरुषदारकदारिकाणां यथाशयानां
यथाप्रयोगानां यथाधिपतेयानां यथाव्यवचारिणां तत्सभागान्यात्मभावा=
रोहपरिणाहसंस्थानान्यभिनिर्हृत्य धर्मं देशयामि । न च ते सत्त्वा अवबु-
ध्यन्ते केनेदं देशितं कुतो वाममित्यन्यत्र श्रुत्वा तथत्वाय प्रतिपद्यन्ते । ये
ऽपीमे कुलपुत्र जम्बुद्वीपे पञ्चवतियो पाषण्डा विविधदृष्टिगताभिनिविष्टा- 15
स्तत्राप्यहं सर्वत्रागच्छामि विविधदृष्टिगतसत्त्वानां सत्त्वानां परिपाचनता=
यै । यथा च कुलपुत्राहमिह तोसले नगरे सत्त्वानामर्थं करोम्येवं जम्बुद्वी-
पे सर्वग्रामनगरनिगमजनपदराष्ट्राजधानीषु सत्त्वानामर्थं करोमि ॥ यथा
जम्बुद्वीपे तथा सर्वत्र चातुर्द्वीपके लोकधातावेवं साहस्रे द्विसाहस्रे त्रिसा-
हस्रे महासाहस्रे लोकधातावेवं दशसु दिक्ष्वपरिमाणेषु लोकधातुषु सर्व- 20
सत्त्वपथेषु सर्वसत्त्वप्रतिष्ठानेषु सर्वसत्त्वनिकेतेषु सर्वसत्त्वनिलयसंज्ञागतेषु
सर्वसत्त्वपरिवर्तेषु सर्वसत्त्वसमवसरणेषु सर्वसत्त्वसमुद्रेषु सर्वसत्त्ववंशेषु स-
र्वसत्त्वदिक्षु सर्वसत्त्वविधिषु यथाशयाधिमुक्तानां सत्त्वानामर्थं करोमि ।
विविधैरुपायैर्विविधैर्नयैर्विविधैर्द्वारैर्विविधाभिर्युक्तिभिर्विविधैः प्रसंगैर्विवि-
धैरुपायनयैर्विविधाभिः क्रियाभिर्विविधरूपवर्णसंदर्शनसंप्रसादनतया वि- 25
विधवाक्पथोदीरणतया सत्त्वानामर्थं करोमि ॥

सर्वसत्त्वविदिक्षु

एतमहं कुलपुत्र सर्वगामिनीं सर्ववानुगतां बोधिसत्त्वचर्यां प्र-
जानामि किं मया शक्यं बोधिसत्त्वानां सर्वजगत्समशरीराणां स्वकाय-
सर्वकायासंभेदसमाधिप्रतिलब्धानां सर्वभवगत्यनुसृतविपुलनिर्माणचक्रा-
णां सर्वलोकोपपत्तिस्वशरीरानुविचारिणां सर्वजगन्नयनरोचनरुचिरनि-
र्माणचक्रपरमाणां सर्वजगज्जातिकुलजन्मोपपत्तिप्रदर्शकानां सर्वकल्पसंवा-
साप्रतिहतप्रणिधिचक्राणामिन्द्रजालतलोपमचर्याव्यूहावभासप्रतिलब्धानां
सर्वजगदर्थक्रियानुपलेपसंवासपरमाणां अर्धजगत्तलसमतानुगतानां नै-
रात्म्यवतीज्ञानधातुप्रतिभासितात्पर्षन्तमहाकल्याणगर्भाणां सर्वजगत्कुशला-
धानाभिमुखानां चर्यां ज्ञातुं गृणा वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्रेहैव दक्षिणामथे पृथुराष्ट्रं नाम जनपदस्तत्रोत्पल-
भूतिर्नाम गान्धिकश्रेष्ठी प्रतिवसति तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिस-
त्त्वानां बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सु-
धनः श्रेष्ठिदारकः सर्वगामिनः परिव्राजकस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य स-
र्वगामिनं परिव्राजकमनेकशतसहस्रकृत् प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलो-
क्य सर्वगामिनः परिव्राजकस्यान्तिकान्त्रक्रान्तः ॥२१॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽनपेक्षः काये जीविते च । अ-
नपेक्षः सर्वभवभोगपरिग्रहोपादानाभिनिवेशेनापत्तिषु । अनपेक्षः सर्व-
सत्त्वदेशरतिषु । अनपेक्षः सर्वरूपशब्दगन्धरसस्पर्शव्येषु सर्वपरिवारोपभो-
गपरिभोगेषु । अनपेक्षः सर्वराज्यैश्वर्याधिपत्यसुखेषु । सापेक्षः सर्वसत्त्व-
परिपाचनविनयपरिशुद्धिष्णुत्तरबुद्धक्षेत्रपरिशुद्धाभिनिर्हरणतया । सापे-
क्षः सर्वतथागतपूजोपस्थानपरिचर्यावितृप्ततया सापेक्षः सर्वधर्मेषु स्वभा-
वपरिज्ञानानुगमाय सापेक्षः सर्वबोधिसत्त्वगुणेषु सर्वगुणसागरेषु प्रतिप-
त्त्यच्यवन्ततायै । सापेक्षः सर्वबोधिसत्त्वमहाप्रणिधानेषु सर्वकल्पानवशे-
षबोधिसत्त्वचर्यासंवासनतायै । सापेक्षः सर्वतथागतपर्वन्मण्डलसमुद्राव-
तारेषु । सापेक्षः सर्वबोधिसत्त्वसमाधिमुखेष्वेकैकसमाधिमुखसर्वबोधि-

मे कार्यः कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिप-
त्तव्यम् ॥

सस्त्वसमाध्यसंख्येयावतरणविकुर्वणतायै । सापेक्षः सर्वधर्मज्ञानालोकचक्रेषु
 सर्वतथागतधर्मचक्रसंप्रतीच्छनातृप्ततायै सर्वकल्याणमित्रसंभवने तांश्चा-
 न्यांश्च सर्वबोधिसत्त्वगुणान् संपश्यन्ननुपूर्वेण येन पृथुराष्ट्रं जनपदस्तेनो-
 पसंक्रम्योत्पलभूतिं गान्धिकश्रेष्ठिनं परिमार्गन् परिगवेषमाणो ऽद्राक्षीत् ।
 दृष्ट्वा च पुनर्येनोत्पलभूतिगान्धिकश्रेष्ठी तेनोपजगामोपेत्योत्पलभूतेर्गान्धि-
 कश्रेष्ठिनः पादौ शिरसाभिवन्द्योत्पलभूतिं गान्धिकश्रेष्ठिनमनेकशतसह-
 स्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्योत्पलभूतेर्गान्धिकश्रेष्ठिनः पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वै-
 वमाह ॥ अहमार्यानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ संप्रस्थितः सर्वबुद्धसमज्ञान-
 माकाङ्क्षमाणः सर्वबुद्धपूर्णप्रणिधानमण्डलपरिपूरयितुकामः सर्वबुद्धरूप-
 कायं द्रष्टुकामः सर्वबुद्धधर्मकायं परिनिष्पादयितुकामः सर्वबुद्धधर्मज्ञान-
 कायं परिज्ञातुकामः सर्वबोधिसत्त्वचर्यामण्डलं परिशोधयितुकामः सर्व-
 बोधिसत्त्वसमाधिमण्डलमवभासयितुकामः सर्वबोधिसत्त्वधारणीमण्डलं
 संस्थापयितुकामः सर्वावरणमण्डलं विकारितुकामः सर्वक्षेत्रमण्डलमनुवि-
 चरितुकामः ॥ न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां
 शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यं कथं प्रतिपद्यमानो बोधिसत्त्वो निर्याति ॥
 सर्वज्ञतायाम् ॥

आह ॥ साधु साधु कुलपुत्र येन ते ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ
 चित्तमुत्पादितम् ॥ अहं कुलपुत्र सर्वगन्धान् प्रजानामि । सर्वगन्धयो-
 गान् सर्वधूपान् सर्वधूपयोगान् प्रजानामि । सर्वानुलेपनानि सर्वा-
 नुलेपनयोगान् सर्वचूर्णान् सर्वचूर्णयोगान् सर्वगन्धानुलेपनचूर्णक-
 रान् प्रजानामि । देवगन्धानपि प्रजानामि नागयक्षगन्धर्वासुरगरुडकिं-
 नरमहोरगमनुष्यामनुष्यगन्धानपि प्रजानामि । विविधानपि गन्धान् प्र-
 जानामि । व्याधिप्रशमनगन्धानपि दौर्मनस्यापहारगन्धानपि लौकिक-
 प्रीतिसंजननगन्धानपि क्लेशोज्ज्वलगन्धानपि क्लेशप्रशमनगन्धानपि विवि-
 धसंस्कृतरतिसुखसंजननगन्धानपि मदप्रमादापहारगन्धानपि बुद्धमनसि-
 कारसमुदाचारसंभवगन्धानपि धर्मनयानुगमगन्धानप्यार्योपभोग्यगन्धा-

नामि सर्वबोधिसत्त्वगन्धविमात्रतामपि सर्वबोधिसत्त्वभूमिव्यवस्थानगन्धा-
नामि प्रजानामि । सर्वाश्च तानहं गन्धानाकारतो ऽपि प्रजानामि । सं-
भवतो ऽप्युत्पादतो ऽपि प्रादुर्भावतो ऽपि परिनिष्पत्तितो ऽपि परिशुद्धि-
तो ऽपि परिहारतो ऽपि प्रयोगतो ऽपि परिभोगतो ऽपि विषयतो ऽपि
प्रभावतो धर्मतो ऽपि मूलतो ऽपि प्रजानामि ॥

अस्ति कुलपुत्र मनुष्यलोके नागसंक्षोभसंभवहस्तिगर्भो नाम
गन्धो यस्य तिलमात्रा गुलिका सकलं पृथुराष्ट्रं जनपदं महागन्धघना-
भ्रजालसंछन्नं कृत्वा सप्ताहं सूक्ष्मगन्धोदकधारावर्षमभिप्रवर्षति । तत्र
येषां सत्त्वानां शरीरं वा चीवरं वा गन्धोदकधारा निपतन्ति ते सर्वे
10 सुवर्णवर्णकुसुमविचित्रिता भवन्ति ॥ येषु च भवनविमानकूटागारेषु
निपतन्ति ते सर्वे सुवर्णवर्णकुसुमविचित्रिता भवन्ति ये ऽपि सत्त्वास्ते-
षां गन्धमेघजालानां मारुतसमीरितानामन्तर्भवनगता गन्धं जिघ्रन्ति
ते सर्वे सप्ताहमुदारप्रीतिप्रामोद्यपरिस्फुटा भवन्यनेकविधानि च कायि-
कचैतसिकानि सुखसौमनस्यानि प्रत्यनुभवन्ति न चैषां शरीरे व्याधिरु-
15 त्पद्यते धातुसंक्षोभजो वापरापरक्रिमिको वा । नामि चैतसिकं दुःखदौ-
र्मनस्यमुत्पद्यते न समुदाचरति । भयं वा त्रासं वा च्छम्भितत्वं वा मनः-
संक्षोभो वा व्यापादो वा सर्वे च ते सत्त्वा अन्योन्यं मैत्रचित्ता भवन्ति
हर्षप्रीतिसंजातास्तेषामहंकुलपुत्र हर्षप्रीतिसंजातानामाशयविशुद्धिमारभ्य
तथा धर्मं देशयामि । यथा नियता भवन्यनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ ॥
20 अस्ति कुलपुत्र मलयपर्वतसंभवं गोशीर्षं नाम चन्दनं येनानुलिप्तगात्रो
ऽग्निखदायामपि प्रपतितो न दह्यते ॥ अस्ति कुलपुत्र सागरकच्छसंभवा-
पराजिता नाम गन्धो येनानुलिप्ताया भेर्याः शङ्खस्य वा निर्घोषेण सर्व-
परचक्रं पराजयं गच्छति ॥ अस्ति कुलपुत्रानवतप्तहृदतीरसंभवं पद्मगर्भं
नाम कालागहं यस्य तिलमात्रा गुलिका सकलं जम्बुद्वीपं गन्धेन स्फ-
25 रति । ये च सत्त्वास्तं गन्धं जिघ्रन्ति ते सर्वे पापविजुप्सनसंचरचित्तं
प्रतिलभन्ते ॥ अस्ति कुलपुत्र हिमवत्पर्वतराजसंभवा अरुणवती नाम

गन्धजातिर्यस्या गन्धमाग्राय सत्त्वा विरक्तचित्ता भवन्ति । तेषामहं तथा
धर्मं देशयामि तद्विरजोमण्डलं नाम समाधिं प्रतिलभन्ते ॥ अस्ति कु-
लपुत्र राक्षसलोकसंभवा सागरगर्भा नाम गन्धजातिर्या राजश्चक्रवर्तिनः
परिभोगायोत्पद्यते यया धूपितमात्रया चतुरङ्गो बलकायो राजश्चक्रव-
र्तिनो गगनतले प्रतिष्ठते । अस्ति कुलपुत्र सुधर्मदेवसभासंभवा शोभ-
नव्यूहा नाम गन्धजातिर्यया धूपितमात्रया देवा बुद्धगन्धस्मृतिं प्रतिल-
भन्ते । अस्ति कुलपुत्र सुयामदेवराजभवने शुद्धकोशा नाम गन्धजा-
तिर्यया धूपितमात्रया सर्वे यामदेवपुत्राः सुयामदेवराजसकाशमुपसंक्रा-
मन्ति । तेषामुपसंक्रान्तानां सुयामो देवराजो धार्मी कथं कथयति ।
अस्ति कुलपुत्र तुषितभवने सिन्धुवारिता नाम गन्धजातिर्यया धर्मास-
ननिषण्णस्यैकजातिप्रतिबद्धस्य बोधिसत्त्वस्य पुरतो धूपिता महागन्धमे-
घेन सकलं धर्मधातुं स्फुरित्वा सर्वतथागतपर्षन्मण्डलेष्वनेकाकारव्यूहं म-
हाधर्ममेघवर्षं प्रवर्षति । अस्ति कुलपुत्र सुनिर्मितदेवराजभवने मनो-
हरा नाम गन्धजातिर्या सुनिर्मितदेवराजभवने प्रधूपिता सप्ताहमचिन्त्य-
धर्ममेघवर्षं प्रवर्षति ॥

एतमहं कुलपुत्र गन्धयुक्तिं प्रजानामि ॥ किं मया शक्यं नि-
रामगन्धानां बोधिसत्त्वानां सर्वकामोच्चलितानां क्लेशमारपाशविप्रमुक्ता-
नां सर्वभवगतिव्यतिवृत्तानां ज्ञानमायागतरूपविचारिणां सर्वलोकानुप-
लिप्तानामसङ्गशीलानामनावरणज्ञानमण्डलविशुद्धानामप्रतिहतज्ञानगो-
चरविषयाणां सर्वालयनिकेतानिश्चितानां सर्वभवालयनिकेतचारिणां
चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुं शीलचर्याविशुद्धिमुखं वा परिदीपयितुमन-
वद्यचरणं वा प्रभावयितुमव्यापादकायवाञ्छिनःसमुदाचारो वा देश-
यितुम् ॥

गच्छ कुलपुत्रेहैव दक्षिणापथे कूटागारं नाम नगरं तत्र वै-
रो नाम दाशः प्रतिवसति तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बो-
धिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रे-

ष्टिदारक उत्पलभूतेर्गान्धिकश्रेष्ठिनः पादौ शिरसाभिवन्द्योत्पलभूतिं
गान्धिकश्रेष्ठिनमनेकशतसहस्रकृतः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्योत्प-
लभूतेर्गान्धिकश्रेष्ठिनो ऽन्तिकाम्प्रक्रान्तः ॥ २२ ॥

- अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः कूटागारनगराभिमुखं मार्गं प्र-
तिपद्यमानो ऽनुविचरन् मार्गनिघ्नतां मार्गोन्नतां मार्गसमतां मार्गविष-
मतां मार्गसरजस्कतां मार्गविरजस्कतां मार्गक्षेमतां मार्गगहनतां मार्गा-
नावरणतां मार्गकुटिलतां मार्गजुक्तामनुविलोक्यैवं चित्तमुत्पादयामा-
स ॥ इदं खलु मे तस्य कल्याणमित्रस्योपसंक्रमणं बोधसत्त्वमार्गप्रतिप-
१० तिहेतुभूतं सत्त्वानुग्रहज्ञानमार्गप्रतिपत्तिहेतुभूतं भविष्यति । पारमिता-
मार्गप्रतिपत्तिहेतुभूतं सर्वसत्त्वानुग्रहज्ञानमार्गप्रतिपत्तिहेतुभूतं भविष्यति ।
सर्वसत्त्वानुनयप्रतिघोषामावनामप्रपातविनिवृत्तये । सर्वसत्त्वविषमम-
तिप्रतिनिवारणतायै । सर्वसत्त्वक्लेशरजःप्रशमनाय सर्वसत्त्वविविधाकुश-
लदृष्टिस्थानुकण्ठकशर्करकठलापनयनाय अनावरणधर्मधातुपरमतायै अ-
१५ क्षणसर्वज्ञतापुरापनयनाय हेतुभूतं भविष्यति ॥ तत्कस्य हेतोः कल्याण-
मित्राकारः सर्वकुशलधर्माः कल्याणमित्राधीना सर्वज्ञता । स एवं चिन्ता-
मनसिकारप्रयुक्तो दुरासदसमुदाचारो ऽनुपूर्वेण येन कूटागारं नगरं ते-
नोपसंक्रम्य वैरं दाशं परिमार्गन् परिगवेषमाणो ऽद्राक्षीन्महानगरमुखे
सागरावतारतीरे वैरं दाशं वणिक्शतसहस्रैरनेकैश्च प्राणिशतसहस्रैर्वि-
२० चित्रां कथां श्रोतुकामैः परिवृतं समुद्रकथां संप्रकाशनतया बुद्धगुणससमु-
द्रान् सत्त्वानामारोचयमानम् । दृष्ट्वा च येन वैरो दाशस्तेनोपजगामो-
मेत्य वैरस्य दाशस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य वैरं दाशमनेकशतसहस्रकृ-
त्वः प्रदक्षिणीकृत्य वैरस्य दाशस्य पुरतः प्राञ्जलिस्थित्वैवमाह ॥ मया-
र्यानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बो-
२५ धिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे
आर्यो बोधिसत्त्वानामाववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः

कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥
 आह ॥ साधु साधु कुलपुत्र यस्त्वमनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चि-
 त्तमुत्पाद्य महाज्ञानप्रतिलम्भसंभवहेतुं परिपृच्छसि ॥ विविधसंसारदुः-
 खसमुदाचारसंभवहेतुं सर्वज्ञताद्वीपाधिष्ठानगमनसंभवहेतुं अभेद्यमहा-
 यानसंभवहेतुं आवकप्रत्येकबुद्धभूमिपातभयविगममार्गप्रतिपत्तिसंभवहेतुं
 विविधशान्तसमाधिमुखावर्तनयाधिगमज्ञानमार्गसंभवहेतुं सर्वत्रगामि-
 नीबोधिसत्त्वचर्याविचारप्रणिधिरथचक्रापहारहतमार्गसंभवहेतुं सर्वतेज-
 ऊर्मिव्यूहबोधिसत्त्वचर्यास्वभावननयमार्गसंभवविशुद्धिहेतुं सर्वधर्मदिश्रु-
 खापरान्तमार्गसंभवविशुद्धिहेतुं सर्वज्ञतासागरावतारमार्गसंभवविशुद्धिहेतुं
 परिपृच्छसि ॥ अहं कुलपुत्रेह महासागरतीरकूटागारे महानगरे प्रति-
 वसामि महाकरुणाध्वजां बोधिसत्त्वचर्यां परिशोधयन् सो ऽहं कुलपुत्र
 जम्बुद्वीपे दरिद्रान् सत्त्वानवलोक्यैषामर्थाय तथा तपस्तप्यामि यदुत
 अभिप्रायमेषां परिपूरयिष्यामि । लोकामिषसंग्रहं करिष्यामि । धर्म-
 संभोगेन चैनान् संतोषयिष्यामि । पुण्यसंभारमार्गमेषामुपदेक्ष्यामि ज्ञा-
 नसंभारं संजनयिष्यामि कुशलमूलबलं संवर्धयिष्यामि बोधिचित्तमुत्पा-
 दयिष्यामि बोध्याशयं विशोधयिष्यामि महाकरुणाबलमुपस्तम्भयिष्यामि
 संसारदुःखं व्युपशमयिष्यामि संसारचर्यापरिखेदबलमुपस्तम्भयिष्यामि
 सत्त्वसागरसंग्रहणे चैनान्नियोजयिष्यामि गुणसागरप्रतिपत्तिमुखे च प्र-
 तिष्ठापयिष्यामि धर्मसागरज्ञानालोकं चैषामुपसंहरिष्यामि सर्वबुद्ध-
 सागरं चैषामभिमुखमावर्तयिष्यामि सर्वज्ञतासागरे चैनानवतारयि-
 ष्यामि ॥

एवं चिन्तामनसिकारप्रयुक्तो ऽहं कुलपुत्रेह सागरतीरकूटागार-
 नगरे प्रविचरामि । एवं जगद्धितसुखप्रयुक्तो ऽहं कुलपुत्र सर्वमहासा-
 गररत्नद्वीपान् प्रजानामि । सर्वरत्नाकरान्सर्वरत्नगोत्राणि सर्वरत्नमूलं
 प्रजानामि । सर्वनागभवनानि सर्वनागसंक्षोभान्सर्वयक्षभवनानि सर्व-
 यक्षसंक्षोभान्सर्वराक्षसभवनानि सर्वराक्षसभयप्रशमनानि सर्वभूतभव-

नानि सर्वभूतान्तरायव्युपशमनानि प्रजानामि । सर्वावर्तसंभवं सर्वा-
 वर्तपरिवर्जनं महोर्मिवेशपरिहारपरिवर्तनं रात्रिदिवक्षणलवमुहूर्तं प्रजा-
 नामि । गमनागमनावेशषतां क्षेमाक्षेमतां यानपात्रयन्त्रक्रियादृढतां
 यानपरिहारं यानवाहनं माहृतसंग्रहणं माहृतोत्पादनं यानावर्तनं या-
 नपरिवर्तनं यानसंस्थापनं यानसंप्रेषणं प्रजानामि ॥ सो ऽहं कुलपुत्रैवं
 ज्ञानसमन्वागतः सततं सत्त्वार्थकायप्रयुक्तो वणिग्गणं दृढेन यानेन क्षे-
 मेण शिवेनाभयेन यथाग्रहर्षं प्रमोदयन् धाम्स्यां कथया यथाभिप्रायेण
 रत्नद्वीपमुपनयामि । सर्वरत्नसमृद्धिं चैषां कृत्वा पुनर्जन्मुद्वीपमुपनया-
 मि । न च मम कुलपुत्र कदाचित्किञ्चिद्वानपात्रं विपन्नपूर्वं येषां च
 10 सत्त्वानामहं कुलपुत्र चक्षुषामाभसमागच्छामि । ये च सत्त्वा मम ध-
 र्मदेशनां शृण्वन्ति तेषां सर्वसंसारसंसीदनभयानि विगच्छन्ति सर्वज्ञता-
 सागरावतारज्ञानं चामुखीभवन्ति तृष्णासागरोच्छोषणतायै च प्रतिपद्य-
 न्ते अध्वसागरज्ञानालोकं च प्रतिलभन्ते सर्वसत्त्वदुःखसागरक्षयाय चा-
 भ्युत्सहन्ते सर्वसत्त्वचित्तसागरकालुष्यप्रसादनतायै च प्रयुज्यन्ते सर्वक्षेत्र-
 15 सागरविशुद्धये वीर्यमारभन्ते । सर्वदिक्सागरस्फरणतायै च न विनिवर्त-
 न्ते सर्वजगदिन्द्रियसागरसंभेदं च प्रतिविध्यन्ति सर्वसत्त्वचर्यासागरं चा-
 नुवर्तन्ते यथाशयजगत्सागरप्रतिभासप्राप्ताश्च भवन्ति ॥

एतस्याहं कुलपुत्र महाकरुणाध्वजस्यामोघदर्शनश्रवणं संवासा-
 नुस्मृतिनामनदीनिर्घोषस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभी ॥ किं मया श-
 20 कं बोधिसत्त्वानां सर्वसंसारसागरविचारिणां सर्वक्लेशसागरानुपलिप्ता-
 नां सर्वदृष्टिगतसागरसंग्रहग्राहभयविगतानां सर्वधर्मसागरस्वभावजाल-
 विचारिणां सर्वजगत्सागरस्वभावतलविचारिणां सर्वजगत्सागरसंग्रहवस्तु-
 संग्रहणजालानां सर्वज्ञतासागरसंवासिनां सर्वसत्त्वाभिनिवेशसागरनिर्म-
 थानां सर्वकालसागरसंभिन्नविहारिणां सर्वजगत्सागरपरिपाकतत्त्वाभि-
 25 ज्ञानां सर्वजगत्सागरविनयकालानतिक्रान्तानां चर्या ज्ञातुं गुणा वा व-
 क्षुम् ॥

मुदकवर्णविमात्रतां प्रजानामि चन्द्रादित्यज्योतिर्ग्रहगण

गच्छ कुलपुत्रैव दक्षिणापथे नन्दिहारं नाम नगरं तत्र जयो-
त्तमो नाम श्रेष्ठी प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन
बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः
श्रेष्ठिदारको वैरस्य दाशस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य वैरं दाशमनेकशतस-
हस्रकृतः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्याश्रुमुखो रुदन् कल्याणमित्र-
दर्शनाभिलाषावितृप्तो वैरस्य दाशस्यान्तिकान्तरात्क्रान्तः ॥२३॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको महामैत्र्यप्रमाणसत्त्वधातुस्फरण-
चित्तो महाकरुणास्नेहाभिष्यन्दितसंतानो विपुलपुण्यज्ञानसंभारव्यूहोप-
चितः सर्वक्लेशरजस्तमोमलपङ्कापगतो धर्मसमतानुगमो निम्नोन्नतसर्व-
ज्ञतामार्गप्रसृतः । अपरिमाणाकुशलधर्मावतारमुखोद्भूतः सर्वाकुशलाभे-
द्यदृढवीर्यबलपराक्रमः । अचिन्त्यबोधिसत्त्वसमाधिविपुलप्रश्रब्धिमुखस-
मर्षितः प्रज्ञाभास्करतेजोऽवभासविधूतनिरवशेषाविद्यान्धकारः सुखशीत-
लोपायमारुतेरितज्जगत्कुसुमावकीर्णो महाप्रणिधानसमुद्रनिर्याणज्ञानन-
यानुकूलः । अप्रतिहतधर्मधातुस्फरणज्ञानः । अक्षयसर्वज्ञतापुरप्रवेश-
भिमुखो बोधिसत्त्वमार्गमभिकाङ्क्षमाणो येन नन्दिहारं नगरं तेनोपसं-
क्रम्य जयोत्तमं श्रेष्ठिनं परिमार्गन् परिगवेषमाणो ऽद्राक्षीत्पूर्वेण न-
न्दिहारस्य नगरस्य पर्यन्ते विचित्रध्वजायामशोकवनिकायामनेकगृहप-
तिसहस्रपरिवृतं विविधानि नगरकार्याणि परिनिष्ठापर्यन्तं तदागम्य
च धार्मी कथां कथयन्तं सर्वाहंकारमुद्धोताय । सर्वममकारोत्सर्गाय सर्व-
परिग्रहपरित्यागाय सर्ववस्तुग्रहणप्रतिनिःसर्गाय सर्वाभिनिवेशनिर्दार-
णाय सर्वतृष्णाबन्धनच्छेदनाय सर्वदृष्टिगतकपाटनिर्भेदनाय सर्वसंशय-
विमतिविचिकित्सातिमिरविधमनाय मायाशाठ्यकालुष्यापनयनाय । ई-
र्ष्यामात्सर्यमलसंशोधनाय चित्तसरःप्रसादनायानाविलचित्ततायां सत्त्व-
प्रतिष्ठापनतायै । अनाविलश्रद्धाबलोत्पादनतया बुद्धदर्शनाभिरोचन-
तायै । बोधिसत्त्वबलोद्भावनतया बुद्धधर्मसंप्रतीच्छनतायै बोधिसत्त्व-

चर्यासूचनतया बोधिसत्त्वसमाधिबलजननतायै बोधिसत्त्वप्रज्ञाबलसंदर्शनतया बोधिसत्त्वस्मृतिबलविशुद्ध्युत्तारणतायै धर्मं देशयमानं यदुत बोधिचित्तोत्पादाभिरोचनाय ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तत्कथापर्यवसानमागमिन्वा ज-
 5 योत्तमस्य श्रेष्ठिनः पादयोः प्रणिपत्य सुचिरमभिनाम्य धर्मगौरवप्रति-
 लब्धेनाशयेनैवंवाचमुदीरयामास ॥ सुधनो ऽस्मि सुधनो ऽस्मि आर्य
 बोधिसत्त्वचर्यां परिमार्गामि । तद्वदतु मे आर्यो यथाहं बोधिसत्त्वच-
 र्यायां शिक्षेयं यथाशिक्षमाणः सर्वसत्त्वपरिपाकविनयकायेष्वभिमुखी-
 भवेयं सर्वबुद्धदर्शनं न विजह्यां सर्वबुद्धधर्मं शृणुयां सर्वबुद्धधर्ममेधान्
 10 संधारयेयं सर्वबुद्धधर्मनयेषु प्रतिपद्येयं सर्वलोकधातुषु बोधिसत्त्वचर्यायां
 चरेयम् । सर्वकल्पसंवासेषु बोधिसत्त्वचर्यया न परिखिद्येयं सर्वतथाग-
 तविकुर्वितान्याजानीयां सर्वबुद्धाधिष्ठानानि संप्रतीक्षेयं सर्वतथागतव-
 लेषु चावभासं प्रतिलब्धो भवेयम् ॥

अथ खलु जयोत्तमः श्रेष्ठी सुधनं श्रेष्ठिदारकमेवमाह ॥ साधु
 15 साधु कुलपुत्र येन ते ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् ॥ अ-
 हं कुलपुत्र सर्वगामिनीबोधिसत्त्वचर्यामुखं परिशोधयामि यदुताभाव-
 प्रतिष्ठितानभिसंस्कारविप्रतिलाभबलेन । सो ऽहमिह सर्वगामिनीबो-
 धिसत्त्वचर्यापरिशुद्धिमुखे स्थित्वा सर्वत्रिसाहस्रमहासहास्रलोकधातौ स-
 र्वत्रिदशदेवलोकेषु सर्वयामभवनेषु सर्वतुषितदेवलोकेषु सर्वनिर्माणरति-
 20 देवलोकेषु सर्वपरनिर्मितवशवर्तिदेवलोकेषु सर्वमारभवनेषु सर्वकामधा-
 तुषु देवनिकायान्तर्गतेषु सर्वदेवभवनेषु सर्वनागलोकेषु सर्वनागभवनेषु
 सर्वयक्षलोकेषु सर्वयक्षभवनेषु सर्वराक्षसलोकेषु सर्वराक्षसभवनेषु सर्व-
 कुम्भाण्डलोकेषु सर्वकुम्भाण्डभवनेषु सर्वप्रेतलोकेषु सर्वप्रेतभवनेषु सर्वग-
 न्धर्वलोकेषु सर्वगन्धर्वभवनेषु सर्वासुरलोकेषु सर्वासुरभवनेषु सर्वगरुडलो-
 25 केषु सर्वगरुडभवनेषु सर्वकिंनरलोकेषु सर्वकिंनरभवनेषु सर्वमहोरगलो-
 केषु सर्वमहोरगभवनेषु सर्वमनुष्यलोकेषु सर्वमनुष्यभवनेषु सर्वयामनगर-

निगमजनपटराष्ट्राजधानीषु सर्वकामधात्वन्तर्गतासु सर्वसत्त्वगतिषु धर्मं
 देशयाम्यधर्मं प्रतिजहामि विवादं प्रशमयामि विग्रहं व्यावर्तयामि क-
 लहं व्युपशमयामि युद्धं विनिवारयामि रणमुपशमयामि वैरमुपरमयामि
 बन्धनानि च्छिनत्ति चारकानि भिनत्ति भयानि विनिवर्तयामि । अ-
 कुशलकर्माभिसंस्कारान् समुच्छिनत्ति प्राणिवधात्सत्त्वान् विनिवारया- 5
 मि । अदत्तादानात्काममित्याचारान्मृषावादात्पैशुन्यात्पारुष्यात्संभिन्नप्र-
 लापादभिध्याया व्यापादान्मित्यादृष्टेः सत्त्वान्निवारयामि सर्वकार्येभ्यः
 सत्त्वान् विनिवारयामि सर्वधर्मकुशलधर्मक्रियास्वनुवर्तयामि सर्वसत्त्वान्
 सर्वशिल्पानि शिक्षयामि लोकहितावहानि सर्वशास्त्राणि द्योतयामि प्र-
 कल्पायामि प्रकाशयामि प्रभावयामि लोकप्रहर्षणतायै सत्त्वपरिपा- 10
 काय सर्वपाषण्डाननुवर्ताम्युत्तरि ज्ञानविशेषसूचनतायै सर्वदृष्टिगतवि-
 निवर्तनतायै सर्वबुद्धधर्मारोचनतायै यावद्ब्रह्मलोके ऽपि सर्वरूपधातु-
 कान् देवानभिभूय धर्मं देशयामि । यथा चेह त्रिसाहस्रमहासाहस्रे लो-
 कधातौ तथा दशसु दिक्षु दशानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रकोटीनियुतशतसहस्र-
 परमाणुरजःसमेषु लोकधातुषु धर्मं देशयामि । बुद्धधर्मान् देशयामि 15
 बोधिसत्त्वधर्मान् श्रावकधर्मान् प्रत्येकबुद्धधर्मान् देशयामि । नरक-
 गामिनीं प्रतिपदं देशयामि नैरयिकसत्त्वकारणां देशयामि तिर्यग्यो-
 निं देशयामि तिर्यग्योनिगतिसंभेदं तिर्यग्योनिगतिगामिनीं प्रतिपदं
 तिर्यग्योन्युपपत्तिदुःखं देशयामि यमलोकं देशयामि यमलोकगामिनीं
 प्रतिपदं यमलोकदुःखं देशयामि । स्वर्गलोकं देशयामि स्वर्गलोकगा- 20
 मिनीं प्रतिपदं स्वर्गलोकरत्युपचारपरिभोगं देशयामि । मनुष्यलोकं दे-
 शयामि मनुष्यलोकगतिगामिनीं प्रतिपदं मनुष्यलोकसुखदुःखानुभववै-
 चित्र्यं देशयामि ॥

इति हि कुलपुत्र लोकधर्मं देशयामि लोकसमुदयं लोकास्तं-
 गमनं लोकादीनवं लोकनिःसरणमपि देशयामि । यदुत बोधिसत्त्व- 25
 मार्गसंप्रकाशनतायै संसारदोषविनिवर्तनतायै सर्वज्ञतागुणसंदर्शनतायै

भवगतिसंमोहदुःखसंप्रकाशनतायै अनावरणधर्मतालोचनतायै लोकप्र-
वृत्तिक्रियापरिदीपनतायै सर्वलोकप्रवृत्तिसुखदुःखसूचनतायै सर्वजगत्प्र-
तिष्ठासंज्ञागतविभावनतायै अनालयतथागतधर्माभिद्योतनतायै सर्वकर्म-
क्लेशचक्रव्यावर्तनतायै तथागतधर्मचक्रप्रवर्तनसूचनतायै धर्मं देशयामि ॥

० एतमहं कुलपुत्र सर्वगामिनीबोधिसत्त्वचर्याविशुद्धिमुखमवभा-
सप्रतिष्ठितानभिसंस्कारविमलव्यूहं प्रजानामि ॥ किं मया शक्यं सर्वा-
भिज्ञानां बोधिसत्त्वानां सर्वक्षेत्रतलमायागतज्ञानशरीरस्फरणानां सम-
न्तचक्षुज्ञानभूमिप्रतिलब्धानां सर्ववाक्पथरुतविज्ञप्तिपरमश्रोत्राणां त्र्यध्व-
स्फरणधर्ममुखालोकवशिताप्राप्तानां सर्वधर्मसमवसरणज्ञानवशिताधिप-
१० तिवीरपुरुषाणामचिन्त्याप्रमाणयथाशयसत्त्वविज्ञपनासंभिन्नस्वरमण्डलप्र-
भूतरुचिरतनुजिह्वानां नानाभिप्रायसत्त्वसमुद्ररुचिरवर्णसंस्थानसर्वबोधिस-
त्त्वसममायोपमशरीराणां सर्वतथागताद्वयाकल्पाचिन्त्यशरीरपरमाणुं स-
र्वव्यध्वानुसृतज्ञानकायानां गगनतलविपुलाप्रमाणगोचरविषयाणां चर्या
ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥

१५ गच्छ कुलपुत्रेहैव दक्षिणापथे श्रोणापरान्तेषु जनपदेषु कलिङ्ग-
वनं नाम नगरं तत्र सिंहविजृम्भिता नाम भिक्षुणी प्रतिवसति तामु-
पसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं
प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको जयोत्तमस्य श्रेष्ठिनः पा-
दौ शिरसाभिवन्द्य जयोत्तमं श्रेष्ठिमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पु-
२० नः पुनरवलोक्य जयोत्तमस्य श्रेष्ठिनो ऽन्तिकाल्पक्रान्तः ॥ २४ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽनुपूर्वेण येन श्रोणापरान्ते ज-
नपदे कलिङ्गवनं नाम नगरं तेनोपजगामोपेत्य सिंहविजृम्भितां नाम
भिक्षुणीं पर्येषमाणः परिपृच्छन् यतो यतः पर्यटति तेन तेनैवनेकानि
२५ कुमारशतान्यनेकानि कुमारिकाशतानि रथ्याचत्वरशृङ्गाटकेभ्यः संभूया-
नुव्रजन्ति स्म । अनेकानि च पुरुषशतान्यनेकानि स्त्रीशतान्यारोचया-

मासुः । एषा कुलपुत्र सिंहविजृम्भिता भिक्षुणीहैव कलिङ्गवने नगरे
जयप्रभानुप्रदत्ते सूर्यप्रभे महोद्याने प्रतिवसत्यपरिमाणानां सञ्चानाम-
र्थाय धर्मं प्रकाशयमाना ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन तत्सू-
र्यप्रभं महोद्यानं तेनोपसंक्रम्य समन्तादनुविचरन्नुविलोकयन्द्राक्षीत्-
स्मिन् महोद्याने चन्द्रोद्गतात्नाम वृक्षान् कूटागारसंछन्नानर्चिवर्णानर्चि-
निर्भासान् समन्ताद्योजनमाभया स्फुरमाणान् । संप्रच्छदनामांश्च पत्र-
वृक्षान् छत्राकारान् संस्थानपर्णच्छदनात्नीलवैडूर्यवर्णपयोदावभासान् ।
कुसुमकोशनामांश्च पुष्पवृक्षान् हिमवत्पर्वतराजरमणीयविचित्रसंस्थाना-
न्नानावर्णाक्षयकुसुमौघप्रवर्षणान् त्रिदशपुरोपशोभनपारिजातककोवि-
दारसदृशान् । सदापक्वानुपमस्वादुफलनिचितनामांश्च सफलवृक्षान् ¹⁰
सुवर्णमेरुशिखरसंस्थानान् सदाफलसंपन्नान् । वैरोचनकोशनाम्नश्च म-
णिराजवृक्षाननुपममणिरत्नराजसंस्थानान् दिव्यरत्नस्रग्मालाभरणचि-
न्ताराजमणिरत्नप्रमुक्तकोशसमुद्भिधारान् असंख्येयवर्णमणिरत्नाका-
रान् । प्रसादननामांश्च वस्त्रवृक्षान् नानावर्णदिव्यरत्नवस्त्रकोशप्रमुक्तप्रल-
म्बोपशोभितान् । प्रमोदननाम्नश्च वाद्यवृक्षान् दिव्यातिरेकतूर्यमनोज्ञ- ¹⁵
मधुरनिर्घोषान् । समन्तशुभब्यूहनाम्नश्च गन्धवृक्षान् सर्वदिगप्रतिहतस-
र्वाकारमनोज्ञगन्धाभिप्रमोदनानद्राक्षीत् । उत्तसरस्तडागपुष्करिणीश्च
सप्तरत्नेष्टकानिचिताश्चतुर्दिक्षु विभक्तरत्नसोपानाः कालानुसारिचन्दन-
परिदिग्धविविधरत्नवेदिकापरिवृता नीलवैडूर्यमणिराजकृततलसंस्थाना
जाम्बूनदकनकवालिकास्तीर्णतला मनोज्ञदिव्यगन्धाष्टाङ्गोपेतवारिपरिपू- ²⁰
र्णा विचित्रवर्णदिव्यगन्धस्पर्शरत्नोत्पलपद्मकुमुदपुण्डरीकसंछादितसलि-
ला दिव्यातिरेकमनोज्ञरूपनानाशकुनिगणमधुरनिर्घोषनिकूजिता वि-
विधदिव्यरत्नसुहृचिरदुमपङ्क्तिपरिक्षेपापशोभिताः । सर्वेषु च तेषु ना-
नारत्नवृक्षमूलेषु विचित्रमनोज्ञरूपाणि रत्नसिंहासनानि प्रज्ञप्तान्यचि-
न्यानेकविविधरत्नब्यूहानि नानादिव्यरत्नवस्त्रप्रज्ञप्तोपचाराणि सर्वाका- ²⁵
रदिव्यगन्धधूपनिधूपितानि दिव्यातिक्रान्तरत्नपट्टाभिप्रलम्बितविचित्ररत्न-

वितानविततानि नानारत्नविचित्रजाम्बूनदकनकजालसंछन्नानि रत्न-
 किङ्किणीजालमनोज्ञमधुरनिर्घोषाण्यनेकदिव्यरत्नासन्नशतसहस्रपरिवारा-
 ण्यमपश्यत् ॥ स कचिद्रत्नवृक्षमूले रत्नपद्मगर्भसिंहासनं प्रज्ञप्तमपश्यत् ॥
 कचिन्नन्धर्वराजमणिरत्नपद्मगर्भसिंहासनं कचिन्नागव्यूहमणिराजपद्मगर्भ-
 सिंहासनं कचिद्रत्नसिंहस्कन्धमणिराजपद्मगर्भसिंहासनं कचिद्वैरोचनमणि-
 राजपद्मगर्भसिंहासनं कचिद्दिग्विरोचनमणिराजपद्मगर्भसिंहासनं कचि-
 दिन्द्रवज्रमणिराजपद्मगर्भसिंहासनं कचिज्जगद्रोचनमणिराजपद्मगर्भसिंहा-
 सनं कचिद्रत्नवृक्षमूले सिताभमणिराजपद्मगर्भसिंहासनं प्रज्ञप्तमपश्यत् ॥
 सर्वावच्च तन्महोद्यानं नानारत्नकोर्यतलं महासागरमिव रत्नद्वीपाकीर्ण-
 १० मपश्यन्नीलवैडूर्यराजखचितसर्वरत्नप्रत्यर्पितकाचिलिन्दिकसुखसंस्पर्शभूमि-
 भागं चरणनिक्षेपोल्लेपोन्नामावनामविगतं वज्ररत्नराजमयसुखसंस्पर्शम-
 नोज्ञगन्धनलिनसंस्तीर्णतलं हंसकौचमयूरकुणालकलविङ्ककोकिलजीवं-
 जीवकरुतनिर्नादमधुरनिर्घोषं दिव्यरत्नचन्दनदुग्धवनसुरचितप्रविष्टव्यूहो-
 पशोभितं विचित्ररत्नपुष्पमेघरत्नकुसुमाक्षयधाराभिप्रवर्षितं मिश्रका-
 १५ वनप्रतिविशिष्टं सुरचितनानारत्नकूटागारातुलगन्धराजसततप्रधूपितोप-
 चारं सुधर्मदेवसभाप्रतिविशिष्टव्यूहं उपरिष्ठाद्विव्यातिरेकविचित्ररत्नजा-
 लसंछन्नं मुक्तामणिपुष्पहारकलापप्रलम्बितोपशोभितदेशं समन्ताद्रत्न-
 किङ्किणीविचित्रविन्यासोज्ज्वलितसुवर्णजालपरिष्कृतं विविधवाद्यवृक्षर-
 त्नालकिङ्किणीजालमारुतसमीरितमधुरमनोज्ञशब्दनिर्घोषं वशवर्तिदे-
 २० वराजप्रमुखाप्सरसंगीतिरुत्परमरमणीयनिर्घोषं विचित्रवर्णदिव्यकल्प-
 दूष्यमेघाभिप्रवर्षणविराजितं महासागरमिवानन्तवर्णावभासमसेचनकद-
 र्शनमचिन्यासंख्येयरत्नव्यूहकूटागारशतसहस्रप्रतिमण्डितं त्रिदशेन्द्रपुरमिव
 सुदर्शनं सर्वाकारनानारत्नभक्तिप्रतिमण्डितं सुपरिणतच्छत्रविन्याससमन्त-
 शुभदर्शनं महेन्द्रलोकमिव चित्रकूटोपशोभितं सदाप्रमुक्तमनोज्ञमहाप्रभा-
 २५ वभासं जगद्रोचनमणिरत्नराजप्रजाज्वलितमिव महाब्रह्मविहारमसंख्ये-
 यलोकधात्वधिष्ठानाकाशकोशविपुलाप्रमाणावकाशं तत्सूर्यप्रभं महोद्यानः

मपश्यत् । सिंहविजृम्भिताया भिक्षुण्या महताचिन्त्यर्द्धिप्रभावबलाधानेन ॥
 अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारक इमानेवमप्रमाणाचिन्त्यगुणस-
 मुदितान्महोद्यानव्यूहान् बोधिसत्त्वकर्मविपाकपरिनिष्पन्नान् लोकोत्त-
 रविपुलकुशलमूलनिर्जातानचिन्त्यबुद्धपूजोपस्थाननिष्पन्दसंभवान् सर्व-
 लोकगतानवशेषकुशलमूलासंहार्यान् । मायागतधर्मस्वभावनिरवृतान्
 विमलविपुलशुभपुण्यविपाकसंभूतान् सिंहविजृम्भिताया भिक्षुण्याः पू-
 र्वसुकृतसुचरितनिष्पन्दबलाधानसंभूतानसाधारणान् सश्रावकप्रत्येकबुद्धै-
 रसंहार्यान् सर्वतीर्थ्यपरप्रवादिभिरनवमर्द्यान् सर्वमारपथसमुदाचारैरन-
 वलोक्ष्यान् सर्वबालपृथग्जनैः समन्तादनुविलोकयन्नद्राक्षीत् ॥ सर्वेषु
 च तेषु नानारत्नवृक्षमूलगतेषु महासिंहासनेषु सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं
 संनिषणां महापरिवारपरिवृतां प्रासादिकेनात्मभावेन प्रशान्तेर्यापथां
 शान्तेन्द्रियां शान्तमानसां सुगुप्तां जितेन्द्रियां नागमिव सुदान्तां इद-
 मिवाच्छानाविलविप्रसन्नचित्तां चिन्तामणिराजमिव सर्वकामप्रदां पद्म-
 मिव वारिणानुपलिप्तां लोकधर्मेः सिंह इव विगतभयरोमहर्षां वैशा-
 रद्यविशुद्धा महाचलेन्द्राजमिवाप्रकम्पां शीलविशुद्धा मनोहरगन्धराज-
 मिव जगच्चित्तप्रह्लादनकरीं हिमचन्दनमिव क्लेशपरिदाहप्रशमनकरीं सु-
 दर्शनभैषज्यराजमिव सर्वजगद्दुःखव्युपशमनकरीं वरुणपाशमिवामोघ-
 दर्शनां तथागतप्रभामिव कायचित्तप्रश्रब्धिसुखसंजननीं महाब्रह्माणमिव
 विगतरागदोषमोहपर्युत्थानां उदकप्रसादकमणिरत्नराजमिव क्लेशवि-
 लसत्त्वचित्तप्रह्लादनकरीं सुक्षेत्रमिव कुशलमूलविवर्धनीं तेषु चासन-
 परिवारेषु विचित्रां मर्षदं संनिषण्णामद्राक्षीत् ॥
 स क्वचिदासनपरिवारे महेश्वरदेवपुत्रप्रमुखानां शुद्धावासका-
 यिकानां देवपुत्राणां संनिषण्णानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीमक्षयवि-
 मोक्षसंभेदं नामधर्ममुखं प्रकाशनामपश्यत् ॥ क्वचिदासनपरिवारे रुचि-
 रब्रह्मप्रमुखानां ब्रह्मकायिकानां देवपुत्राणां संनिषण्णानां सिंहविजृम्भि-
 तां भिक्षुणीं समन्ततलभेदं नाम स्वरमण्डलविशुद्धिं संप्रकाशयमाना-

मपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे सुनिर्मितदेवराजप्रमुखानां निर्माणरती-
 नां देवपुत्राणां सदेवकन्यापरिवाराणां संनिषण्णानां सिंहविजृम्भितां
 भिक्षुणीं सर्वधर्मशुभव्यूहं नाम धर्ममुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥ क-
 चिदासनपरिवारे संतुषितदेवराजप्रमुखानां तुषितकायिकानां देवपुत्रा-
 5 णां सदेवकन्यापरिवाराणां संनिषण्णानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं स्व-
 चित्तकोशावर्तं नाम धर्ममुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥ कचिदासन-
 परिवारे सुयामदेवराजप्रमुखानां देवपुत्राणां सदेवकन्यापरिवाराणां सं-
 निषण्णानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीमनन्तव्यूहं नाम धर्ममुखं संप्रका-
 शयमानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे शक्रदेवराजप्रमुखानां त्रयस्त्रिं-
 10 शत्कायिकानां देवपुत्राणां सदेवकन्यापरिवाराणां संनिषण्णानां सिंह-
 विजृम्भितां भिक्षुणीमुद्वेगमुखं नाम धर्ममुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥
 कचिदासनपरिवारे सागरनागराजप्रमुखानां शतरश्मिनन्दोपनन्दमनस्यै-
 रावतानवतप्तप्रभृतीनां नागराज्ञां सनागकन्यानां नागकुमारपरिवाराणां
 संनिषण्णानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं बुद्धविषयप्रभाव्यूहं नाम धर्म-
 15 मुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे वैश्रमणमहाराज-
 प्रमुखानां यक्षेन्द्राणां सयक्षकन्यायक्षकुमारपरिवाराणां संनिषण्णानां
 सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं जगत्परित्राणकोशं नाम धर्ममुखं संप्रकाशय-
 मानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे धृतराष्ट्रगन्धर्वराजप्रमुखानां गन्ध-
 र्वाणां सगन्धर्वकन्यागन्धर्वकुमारपरिवाराणां संनिषण्णानां सिंहविजृम्भि-
 20 तां भिक्षुणीमक्षयप्रहर्षणं नाम धर्ममुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥ क-
 चिदासनपरिवारे राहसुरेन्द्रप्रमुखानामसुरेन्द्राणां सासुरकन्यासुरकुमार-
 परिवाराणां संनिषण्णानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं धर्मधातुज्ञाननय-
 वेगव्यूहं नाम धर्ममुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे
 महावेगधारिगह्वेन्द्रप्रमुखानां गह्वेन्द्राणां सगह्वेन्द्रकन्यागह्वेन्द्रकुमारपरि-
 25 वाराणां संनिषण्णानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं भवसागरसंचासविषयं
 नाम धर्ममुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे दुमकिं-

नरराजप्रमुखानां किंनरेन्द्राणां सकिंनरकन्याकिंनरकुमारपरिवाराणां सं-
निषण्णानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं बुद्धचर्यावभासं नाम धर्ममुखं सं-
प्रकाशयमानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे भृकुटीमुखमहोरगेन्द्रप्रमु-
खानां महोरगेन्द्राणां समहोरगकन्यामहोरगकुमारपरिवाराणां संनिष-
ण्णानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं बुद्धप्रीतिसंभवं नाम धर्ममुखं संप्रका-
शयमानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे ऽनेकेषां स्त्रीपुरुषदारकदारि-
काशतसहस्राणां संनिषण्णानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं ज्ञानविशेषग-
मनं नाम धर्ममुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे नि-
त्यौजोहरदुमराजराक्षसेन्द्रप्रमुखानां राक्षसेन्द्राणां सराक्षसकन्याराक्षसकु-
मारपरिवाराणां संनिषण्णानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं कृपासंभवं नाम ¹⁰
धर्ममुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे श्रावकयाना-
धिमुक्तानां सत्त्वानां संनिषण्णानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं ज्ञानविशे-
षप्रभावं नाम धर्ममुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे
प्रत्येकबुद्धयानाधिमुक्तानां सत्त्वानां संनिषण्णानां सिंहविजृम्भितां भि-
क्षुणीमुदारबुद्धगुणावभासं नाम धर्ममुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥ क- ¹⁵
चिदासनपरिवारे महायानाधिमुक्तानां सत्त्वानां संनिषण्णानां सिंहवि-
जृम्भितां भिक्षुणीं समन्तमुखं नाम समाधिज्ञानालोकमुखं संप्रकाश-
यमानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे प्रथमचित्तोत्पादिकानां बोधि-
सत्त्वानां संनिषण्णानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं सर्वबुद्धप्रणिधिकूटं नाम
समाधिमुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे द्वितीयभू- ²⁰
मिप्रतिष्ठितानां बोधिसत्त्वानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं विरजोमण्डलं
नाम समाधिमुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे तृती-
यभूमिप्रतिष्ठितानां बोधिसत्त्वानां संनिषण्णानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं
प्रशान्तव्यूहं नाम समाधिमुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥ कचिदासन-
परिवारे चतुर्थीभूमिप्रतिष्ठितानां बोधिसत्त्वानां संनिषण्णानां सिंहवि- ²⁵
जृम्भितां भिक्षुणीं सर्वज्ञतावेगविषयसंभवं नाम समाधिमुखं संप्रकाश-

यमानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे पञ्चमीभूमिप्रतिष्ठितानां बोधिस-
 च्छानां संनिषण्णानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं चित्तलताकुसुमगर्भं नाम
 समाधिमुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे षष्ठीभूमिप्र-
 तिष्ठितानां बोधिसत्त्वानां संनिषण्णानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं वैरो-
 चनगर्भं नाम समाधिमुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरि-
 वारे सप्तमीभूमिप्रतिष्ठितानां बोधिसत्त्वानां संनिषण्णानां सिंहविजृम्भि-
 तां भिक्षुणीं समन्तभूम्यलंकारं नाम समाधिमुखं संप्रकाशयमानामप-
 श्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे ऽष्टमीभूमिप्रतिष्ठितानां बोधिसत्त्वानां सं-
 निषण्णानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं धर्मधातुपञ्जरसुविभक्तशरीरविषयं
 10 नाम समाधिमुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे नव-
 मीभूमिप्रतिष्ठितानां बोधिसत्त्वानां संनिषण्णानां सिंहविजृम्भितां भिक्षु-
 णीमनिलम्बलनिलयव्यूहं नाम धर्ममुखं संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥
 कचिदासनपरिवारे दशमीभूमिप्रतिष्ठितानां बोधिसत्त्वानां संनिषण्णानां
 सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीमनावरणमण्डलं नाम समाधिमुखं संप्रकाश-
 15 यमानामपश्यत् ॥ कचिदासनपरिवारे संनिषण्णस्य वज्रपाणिपर्षन्मण्ड-
 लस्य सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं ज्ञानवज्रनारायणव्यूहं नाम धर्ममुखं
 संप्रकाशयमानामपश्यत् ॥

इति हि यावत्सर्वोपपत्त्यायतनसंभेदेषु सत्त्वप्रज्ञप्रयः सत्त्व-
 गतयस्तासु ये सत्त्वाः परिपक्वा वैनयिका भाजनीभूतास्तेषां तस्मिन् म-
 20 होद्याने समवसृत्य प्रत्येकमासनपरिवारसंनिषण्णानां नानाशयानां ना-
 नाधिमुक्तानां नियताशयानां घनरसश्रद्धानां सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीं त-
 था तथा धर्मं देशयमानामपश्यत् ॥ यत्सर्वं नियता भवन्त्यनुत्तरायां स-
 म्यक्संबोधौ ॥ तत्कस्य हेतोर्यथापि तत्सिंहविजृम्भिताया भिक्षुण्याः सम-
 न्तचक्षुरपेक्षावतीप्रमुखानि सर्वबुद्धधर्मनिर्देशप्रमुखानि धर्मधातुतलप्रभे-
 25 दप्रमुखानि सर्वावरणमण्डलविकिरणप्रमुखानि सर्वजगत्कुशलचित्तसंभ-
 वप्रमुखानि विशेषवतिव्यूहप्रमुखान्यसङ्गनयगर्भप्रमुखानि धर्मधातुमण्ड-

लप्रमुखानि चित्तकोशप्रमुखानि समन्तरुचिताभिनिर्हारगर्भप्रमुखानि
दशप्रज्ञापारमितामुखासंख्येयशतसहस्राण्यवक्रान्तानि ये च तत्सूर्यप्रभं
महोद्यानं बोधिसत्त्वास्तदन्ये वा सत्त्वाः प्रविशन्ति सिंहविजृम्भिताया
भिक्षुण्या दर्शनाय धर्मश्रवणाय । सर्वे ते सिंहविजृम्भिताया भिक्षुण्याः
प्रथमं कुशलमूलधर्मसमुदानेषु नियोजिता यावदनुत्तरायाः सम्यक्संबो-
धेरविवर्त्याः कृताः ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सिंहविजृम्भिताया भिक्षुण्या
इमामेवंरूपामुद्यानसंपदं विहारसंपदं चक्रमसंपदं परिभोगसंपदं शय्या-
सनसंपदं पर्षन्मण्डलसंपदमाधिपतेयसंपदमृच्चिविकुर्वितसंपदं सरस्वती-
ब्यूहसंपदं दृष्ट्वाचिन्यं च धर्मनयं श्रुत्वा विपुलधर्ममेघाभिष्यन्दितचित्तः ॥
सिंहविजृम्भिताया भिक्षुण्या अभिमुखमाशयविशुद्धिसंपदं संप्रणोतो
ऽनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकरिष्यामीत्यथ सिंहविजृम्भिताया भिक्षुण्याः
सर्वं तन्महोद्यानं सपर्षन्मण्डलब्यूहमुदारेणावभासेन स्फुटमवभासितम-
नेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्वैव संजानाति । प्रदक्षिणीकुर्वन् सम-
न्तादभिमुखं सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीमद्राक्षीत् ॥ स पुरतः प्राञ्जलिः ॥
स्थित्वैवमाह ॥ मयार्ये ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जा-
नामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ।
श्रुतं च मे आर्या बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तच्च दत्तु
मे आर्या कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्त-
व्यम् ॥ सावोचदहं कुलपुत्र सर्वमन्यनासमुद्घातितस्य बोधिसत्त्वविमो-
क्षस्य लाभिनी ॥ आह ॥ क एतस्यार्ये सर्वमन्यनासमुद्घातितस्य बोधि-
सत्त्वविमोक्षस्य विषयः ॥ आह ॥ एष कुलपुत्र अध्वगतव्यूहैकचित्तक्षण-
कोटिविश्वसिस्वभावो ज्ञानालोकः ॥ आह ॥ क एतस्यार्ये ज्ञानालोकस्य
विषयः ॥ आह ॥ एतन्मम कुलपुत्र ज्ञानालोकमुखमायूहत्या निर्यूहत्याः
सर्वधर्मोपपन्नो नाम समाधिराजायते यस्य समाधेः सहप्रतिलाभेन स-
नोमयैः कायैः सर्वासु दशसु दिक्षु सर्वलोकधातुष्वेकजातिप्रतिबद्धानां

नामि । किं मया शक्यं बोधिसत्त्वानामनन्तमध्यधर्मधात्वतीर्णानां
चर्यां ज्ञातुं गुणा वा वक्षुम् । ये ते सर्वधर्ममन्यनाविहारिणश्चैकपर्य-
ङ्गेन च सर्वधर्मधातुं स्फुरन्ति । ये ते स्वकायान्तर्गतानि सर्वबुद्धक्षेत्राणि
संदर्शयन्त्येकक्षणेन च सर्वतथागतानुपसंक्रामन्ति येषामात्मभावे सर्व-
बुद्धविकुर्वितानि प्रवर्तन्ते । य एकोऽन्ना वक्ष्यानभिलाष्यानभिलाष्यानि ।
बुद्धक्षेत्राण्यभ्युत्थिष्यन्ति । ये ते स्वरोमविवरे ऽनभिलाष्यानभिलाष्य-
लोकधातुसंवर्तविवर्तकल्पानादर्शयन्ति । य एकक्षणेनानभिलाष्यानभि-
लाष्यकल्पसंवाससमतां समवसरन्ति । य एकक्षणेनानभिलाष्यानभिला-
ष्यान्कल्पान् संसरन्ति ॥

गच्छ कुलपुत्रेहैव दक्षिणापथे दुर्गे जनपदे रत्नव्यूहं नाम नगरं¹⁰
तत्र वसुमित्रा नाम भागवती प्रतिवसति । तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं
बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु
सुधनः श्रेष्ठिदारकः सिंहविजृम्भिताया भिक्षुण्याः पादौ शिरसाभिवन्द्य
सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीमनेकशतसहस्रकृतः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनर-
वलोक्य सिंहविजृम्भिताया भिक्षुण्या अन्तिकात्प्रकान्तः ॥ २५ ॥¹⁵

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तथा महाप्रज्ञाविद्युतावभासित-
चित्तस्तं सर्वज्ञज्ञानालोकं निध्यायन्तं धर्मतास्वभावबलावभासं सम-
नुपश्यमानः सर्वसत्त्वस्तविज्ञप्तिकोशं धारणीनयं दृढीकुर्वन्तं सर्वतथा-
गतधर्मचक्रसंधारणं धारणीनयं विपुलीकुर्वन्तं सर्वजगच्छरणं महाकरु-²⁰
णाबलमुपस्तम्भयन्तं सर्वधर्मनयालोकमुखसमुत्थानं सर्वज्ञतावेगं प्रत्य-
वेक्षमाणस्तां विपुलधर्मधातुमण्डलस्फरणप्रणिधिपरिशुद्धिमनुवर्तमा-
नस्तं सर्वधर्मदिगवभासज्ञानालोकमुत्तापयमानस्तत्सर्वधर्मदशदिसोकधा-
तुव्यूहस्फरणमभिज्ञाबलमभिनिर्हरन्तं सर्वबोधिसत्त्वकर्मस्मृत्युपादानार-
म्भनिस्तीरणप्रणिधिं परिपूरयन्ननुपूर्वेण येन दुर्गे जनपदे रत्नव्यूहं नगरं²⁵
तेनोपसंक्रान्तो वसुमित्रां भागवतीं परिमार्गन् तत्र ये पुरुषा वसुमित्राया

- भागवत्या गुणानभिज्ञा ज्ञानगोचराविधिज्ञाश्च तेषामेतदभवत् ॥ किम=
 स्यैवंशान्तदानोन्द्रियस्यैवंसंप्रज्ञानस्यैवमभ्रान्तस्यैवमविक्षिप्तमानस्यैव्युगमाः
 चप्रेक्षिण एवंवेदनाभिरपर्यादत्तचित्तस्यैवमनिमित्तग्राहिणः सर्वरू=
- पगतेषूत्थितचक्षुष एवमव्यग्रमानसस्य गम्भीरचेष्टस्याभिरूपस्य सागरक=
- ल्पस्याक्षोभ्यानवलीनचित्तस्य वसुमित्राया भागवत्या कार्यं न हीदृशा
 रागरता भवन्ति न विपर्यस्तचित्ता नेदृशानां शुभसंज्ञा समुदाचरति ने=
- दृशाः कामदासा भवन्ति नेदृशाः स्त्रीवशगा भवन्ति नेदृशा मारगोचरे
 चरन्ति नेदृशा मारविषयं निषेवन्ते नेदृशाः कामपङ्के संसीदन्ति नेदृ=
- शा मारपाशैर्वध्यन्तेनाकार्यकारिणो भवन्ति ॥ ये पुनर्वसुमित्राया भा=
- १० गवत्या गुणविशेषाभिज्ञा ज्ञानगोचरप्रत्यक्षा वा त एवमाहुः ॥ साधु
 साधु कुलपुत्र सुलब्धास्ते लाभा यत्त्वं वसुमित्रां भागवतीं परिप्रष्टव्यां
 मन्यसे । नियमेन त्वं बुद्धत्वं प्रार्थयसे नियमेन त्वं सर्वसत्त्वप्रतिसरणं
 मात्मानं कर्तुकामो नियमेन त्वं सर्ववस्त्वानां रागशल्यमुद्धर्तुकामो नि=
- यमेन त्वं शुभसंज्ञां विकारितुकामः ॥ एषा कुलपुत्र वसुमित्रा भागवती
- ११ नगरशृङ्गाटकस्योत्तरेण स्वगृहे तिष्ठति ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारक इदं वचनमुपश्रुत्य तुष्ट उदय आ=

त्तमनाः प्रमुदितः प्रीतिसौमस्यजातो येन वसुमित्राया भागवत्या निवे=

शनं तेनोपसंक्रम्य तद्गृहमद्राक्षीद्विपुलं च विस्तीर्णं च दशरत्नप्राकारप=

रिक्षिप्तं दशरत्नतालपङ्क्तिपरिवृतं दशभिः परिखाभिर्गन्धोदकाभिर्दिव्यर=

२० त्रोटपलपद्मकुमुदपुण्डरीकसंज्ञादितसलिलाभिरष्टाङ्गोपेतवारिपूर्णाभिः क=

नकवाल्कासंस्तीर्णतलाभिर्मनोहरगन्धलुडितसुगन्धीकृतोदकाभिरनेकरत्न=

प्राकारोपशोभिताभिः समन्तादनुपरिक्षिप्तं सर्वरत्नमयभवनविमानकूटा=

गारसुविभक्तोद्विद्धनिर्यूहतोरणगवाक्षजालार्धचन्द्रसिंहपञ्जरविचित्रज्योति=

र्ध्वजमणिरत्नोज्ज्वलिततेजो ऽसंख्येयविविधरत्नाकारोपशोभितं वैडूर्यखचि=

२२ तरत्नहारसंस्कृततलं सर्वदिव्यशुभगन्धवासितोपचारं महाकालागरुधूपधूपि=

तसुगन्धसर्वानुपलेपनविलिप्तोपचारं सर्वरत्नखोटकरचितप्राकारं विविधर=

क्षप्रत्यर्पितजाम्बूनदजालसंछादितकूटं कनकघण्टाजालशतसहस्रवातेरित-
प्रमुक्तमधुरमनोज्ञनिर्घोषं सर्वरत्नपुष्पमेघप्रसृतप्रकीर्णरत्नकुसुमालंकारं
सर्वरत्नविचित्रध्वजोपशोभितद्वारं नानामणिरत्नप्रभाज्वालालोकापर्यन्त-
निर्देशं प्रभूतमणिविचित्रदुमशाखावज्रशिलाप्रकटनिधिशतसहस्रनिच-
याक्षयकोशं दशमहोद्यानप्रतिमण्डितं स तत्रापश्यच्चसुमित्रां भागवती=
मभिरूपां प्रासादिकां दर्शनीयां परमया शुभवर्णपुष्कलतया समन्वा-
गतां सुवर्णवर्णच्छवितामभिनीलकेशीं सुविभक्तसमाङ्गप्रत्यङ्गशरीरां सर्व-
कामधातुकदेवमनुष्यातिक्रान्तवर्णरूपसंस्थानशोभां ब्रह्मातिरेकस्वरां सर्व-
सत्त्वस्तमन्त्रविधिज्ञां सर्वस्वरव्यूहोपेतकान्तस्वरां चक्राक्षरव्यूहविमोक्ष-
कौशल्यानुगतां सर्वशिल्पशास्त्रकौशलनिर्यातां धर्मज्ञानमायाकौशलसु=
शिक्षितां सर्वाकारबोधिसत्त्वोपायनयप्रतिलब्धां विचित्ररत्नाभरणविभू-
षितां मनोज्ञकायां सर्वरत्नमयप्रभास्वरजालसंछादितशरीरामसंख्येयदि-
व्यमणिरत्नाभरणव्यूहप्रतिमण्डितज्वलदेहां चिन्ताराजमहामणिरत्नावज-
मकुटां वज्ररत्नविचित्रसिंहकान्तमणिरत्नोपशोभितमध्यवैडूर्यमणिहाराव-
सक्तकण्ठां अभिन्नकुशलमूलचर्यासभागैकप्रणिधानमनाममहापरिवारां
अक्षयपुण्यज्ञानमहानिधानकोशाम् ॥ तया च सर्वं तद्गृहं सर्वरत्नभवन-
विमानव्यूहं स्वशरीरनिर्यातया प्रेमणीयया कायप्रह्लादसुखसंजनन्या
चित्तौद्विल्यप्रीतिकरण्योदारया प्रभया स्फुटमवभासितमपश्यत् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको वसुमित्राया भागवत्याः पादौ
शिरसाभिवन्द्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥ मयार्ये ऽनुत्तरायां सम्य-
संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्व-
चर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ श्रुतं च मे आर्या बोधिसत्त्वा-
नामववादानुशासनीं ददातीति ॥ तद्वदतु मे आर्या कथं बोधिसत्त्वेन
बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ सावोचत् ॥ मया कु-
लपुत्र विरागकोटीगतो नाम बोधिसत्त्वविमोक्षः प्रतिलब्धः । साहं कु-
लपुत्र देवानामप्सरोरूपवर्णसंस्थानारोहपरिणाहातिरेकप्रभास्वरविशुद्धा

यथाशयाधिमुक्तानामाभासमागच्छाम्येवं नागयक्षगन्धर्वासुरगण्डकिंनर-
महोरगमनुष्णामनुष्णाणां कन्यारूपवर्णसंस्थानारोहपरिणाहातिरेकप्रभा-
स्वरविशुद्धा यथाशयाधिमुक्तानामाभासमागच्छामि ॥

- ये च सत्त्वा मामुपसंक्रामन्ति रागपर्यवस्थितचेतसस्तेषामहं कु-
लपुत्र सर्वेषां रागविरागतायै धर्मं देशयामि ते च तं धर्मं श्रुत्वा रा-
गविरागतामनुप्राप्नुवन्त्यसङ्गविषयं च नाम बोधिसत्त्वसमाधिं प्रतिलभ-
न्ते ॥ केचिन्मम सहदर्शनेन रागविरागतामनुप्राप्नुवन्ति प्रामोद्वरतीं च
नाम बोधिसत्त्वसमाधिं प्रतिलभन्ते ॥ केचिदालपनमात्रेण रागविरा-
गतामनुप्राप्नुवन्त्यसङ्गस्वरकोशं च नाम बोधिसत्त्वसमाधिं प्रतिलभन्ते ॥
१० केचित्पाणिग्रहमात्रेण रागविरागतामनुप्राप्नुवन्ति सर्वबुद्धक्षेत्रानुगमनप्र-
तिष्ठानं च नाम बोधिसत्त्वसमाधिं प्रतिलभन्ते ॥ केचिदेकावासमात्रके-
ण रागविरागतामनुप्राप्नुवन्ति विसंयोगालोकं च नाम बोधिसत्त्वसमा-
धिं प्रतिलभन्ते ॥ केचित्मेक्षितमात्रेण रागविरागतामनुप्राप्नुवन्ति प्रशा-
न्ताकारव्यूहं च नाम बोधिसत्त्वसमाधिं प्रतिलभन्ते ॥ केचिद्विजृम्भित-
११ मात्रेण रागविरागतामनुप्राप्नुवन्ति परप्रवादिविक्षोभणं च नाम बो-
धिसत्त्वसमाधिं प्रतिलभन्ते ॥ केचिन्निमीलनमात्रेण रागविरागतामनुप्रा-
प्नुवन्ति बुद्धविषयालोकं च नाम बोधिसत्त्वसमाधिं प्रतिलभन्ते ॥ के-
चिदालिङ्गनमात्रेण रागविरागतामनुप्राप्नुवन्ति सर्वजगत्संग्रहापरित्याग-
गर्भं च नाम बोधिसत्त्वसमाधिं प्रतिलभन्ते ॥ केचित्परिचुम्बनमात्रेण रा-
२० गविरागतामनुप्राप्नुवन्ति सर्वजगत्पुण्यकोशसंस्पर्शनं च नाम बोधिसत्त्व-
समाधिं प्रतिलभन्ते ॥ ये केचित्सत्त्वा ममान्तिकमुपसंक्रामन्ति सर्वास्ता-
नहमत्रैव विरागकोटीगतं ऽसङ्गसर्वज्ञताभूम्यभिमुखं बोधिसत्त्वविमोक्षं
प्रतिष्ठापयामि ॥

आह ॥ कुत्र त्वयार्ये कुशलमूलमवरोपितं कीदृशं च कर्मो-
२१ पचितं यस्यास्तवेयमीदृशी संपत् ॥ आह ॥ स्मरामि कुलपुत्रातीते ऽध्व-
न्यभ्युच्चगामी नाम तयागतो ऽहं स्वम्यक्संबुद्धो लोक उदपादि विद्याच-

रणसंपन्नः सुगतो लोकविदनुत्तरः पुरुषदम्यसारथिः शास्ता देवमनुष्याणां
बुद्धो भगवान् । तस्य कुलपुत्राभ्युच्चगामिनस्तथागतस्य सखानामनुक-
म्पार्थं सुमुखां नाम राजधानीं प्रविशत इन्द्रकीलमाक्रामतः सर्वं तच्चगरं
प्राकम्पत । विपुलविस्तीर्णं चानेकरत्नमयं संस्थितमभूत् । अनेकरत्नप्र-
भायूहं विविधरत्नपुष्पाभिकीर्णं नानादिव्यतूर्यप्रमुक्तनिर्घोषमुदारप्रमे-
यदेवकायमेषप्रच्छन्नं चान्तरीक्षं संस्थितमभूत् ॥ अहं च कुलपुत्र तेन
समयेन सुमतिर्नाम श्रेष्ठिभार्याभवम् । ततो मे बुद्धप्रातिहार्यसंबोदितया
स्वामिना सार्धं प्रधाविता तस्य तथागतस्य वीथीमुखमुपसंक्रान्तस्यो-
दारप्रसादजातयैकरत्नकाकणिः प्रतिपादिता ॥ तदा च मञ्जुश्रीकुमा-
रभूतस्तस्य भगवतो ऽभ्युच्चगामिनस्तथागतस्योपस्थानको ऽभूत्तेनाहमनुत्त-
रायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादिता ॥ एतमहं कुलपुत्र विरागकोटी-
गतं बोधिसत्त्वविमोक्षं प्रजानामि ॥ किं मया शक्यमनन्तोपायज्ञान-
कौशलप्रतिष्ठितानां बोधिसत्त्वानां विपुलाक्षयपुण्यकोशानामपराजित-
ज्ञानविषयाणां चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्रेहैव दक्षिणापथे शुभपारंगमं नाम नगरं तत्र वेष्टि-
लो नाम गृहपतिश्चन्दनपीठं तथागतचैत्यं पूजयति । तमुपसंक्रम्य परि-
पृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥
अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको वसुमित्राया भागवत्याः पादौ शिरसा-
भिवन्द्य वसुमित्रां भागवतीमनेकशतसहस्रकृतः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुन-
रवलोक्य वसुमित्राया भागवत्या अन्तिकात्प्रक्रान्तः ॥ २६ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन शुभपारंगमे नगरे वेष्टिलस्य
गृहपतेर्निवेशनं तेनोपजगामोपेत्य वेष्टिलस्य गृहपतेः पादौ शिरसाभि-
वन्द्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥ मयार्यानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ
चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शि-
क्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादा-

नुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ सो ऽवोचत् ॥ अहं कुलपुत्रपर्यादत्तकोटीगतस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभी । न मम कुलपुत्रसंतानात्तथागतः परिनिर्वृतो न परिनिर्वाति न परिनिर्वास्यति । सर्वलोकाध्यातुं प्रत्यन्तपरिनिर्वाणानान्यत्र वैनयिकसत्त्ववशमुपादाय ॥ सो ऽहं कुलपुत्रचन्दनपीठस्य तथागतचैत्यद्वारमुद्घाटयामि । तच्च मे चैत्यद्वारमुद्घाटयतो ऽक्षयबुद्धवंशव्यूहो नाम बोधिसत्त्वसमाधिः प्रतिलब्धः ॥ एतं चाहं कुलपुत्रसमाधिं चित्तक्षणे चित्तक्षणे समापद्ये । सर्वत्र चित्तक्षणे ऽनेकाकारविशेषतामधिगच्छामि ॥

१० आह ॥ क एतस्यार्यसमाधिर्विषयः ॥ आह ॥ एतं मम कुलपुत्रसमाधिं समापन्नस्यास्मिन्लोकेधातुवंशे बुद्धपरंपरया काश्यपप्रमुखाः सर्वतथागताः कनकमुनिः कुच्छन्दविश्वभूशिखिविपश्चियतिष्ठपुण्यशोत्तरपद्मोत्तरप्रमुखाः सर्वतथागता अभिमुखा भवन्ति बुद्धदर्शनानुसंधौ बुद्धपरंपरानुपच्छेदेन चित्तक्षणे चित्तक्षणे बुद्धशतं पश्यामि । तदनन्तरेण चित्तेन बुद्धसहस्रमवतरामि । तदनन्तरेण चित्तेन बुद्धशतसहस्रमवतराम्येवं बुद्धकोटीं बुद्धकोटीशतं बुद्धकोटीसहस्रं बुद्धकोटीशतसहस्रं बुद्धकोट्ययुतं बुद्धकोटीनियुतं बुद्धकोटीकङ्करं बुद्धकोटीविम्बरं तदनन्तरेण चित्तेन यावदनभिलाष्यान्भिलाष्यबुद्धोत्पादपरंपरामवतरामि । तदनन्तरेण चित्तेन जम्बुद्वीपपरमाणुरजःसमांस्तथागतानवतरामि । तदनन्तरेण चित्तेन यावदनभिलाष्यान्भिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमांस्तथागतानवतरामि ॥ २० तेषां च तथागतानां प्रथमचित्तोत्पादसंभारपरंपरामवतरामि । प्रथमचित्तोत्पादप्रतिलम्भविकुर्वितमवतरामि । प्रणिधानविमाचताभिनिर्हारविशुद्धिमवतरामि । चर्याविशुद्धिमवतरामि पारमितापरिपूरिमवतरामि । सर्वबोधिसत्त्वभूमिसमुदागममवतरामि । क्षान्तिप्रतिलम्भविशुद्धिमवतरामि मारकालिविकिरणविनर्दितमवतरामि । अभिसंबोधिर्विकुर्वितव्यूहमवतरामि । बुद्धक्षेत्रविशुद्धिविमाचतामवतरामि सत्त्वपरिपाकवि-

मात्रतामवतरामि पधेत्संनिपातविमात्रतामवतरामि प्रभामण्डलविमात्र-
तामवतरामि । धर्मचक्रप्रवर्तनवृषभितामवतरामि बुद्धविकुर्वितप्रातिहा-
र्यमवतरामि ॥

मुविभक्तां संभिन्नां चैषां धर्मदेशनां स्मरामि संधारयामि स्मृ-
त्या चोद्गृह्णामि गत्या प्रविचिनोमि मत्या प्रतिभजामि बुद्धानुगच्छामि ।
प्रज्ञया प्रकाशयामि । अनागतबुद्धपरंपरां च मैत्रेयप्रमुखानवतरामि ।
एकचित्तक्षणे बुद्धशतमवतरामि । तदनन्तरेण चित्तेन बुद्धसहस्रमवत-
रामि तदनन्तरेण चित्तेन यावदनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणु-
रजःसमांस्तथागतानवतरामि । तेषां च तथागतानां प्रथमचित्तोत्पाद-
संभारपरंपरामवतरामि । यावत्सुविभक्तां संभिन्नां चैषां धर्मदेशनां स्म-
रामि संधारयामि स्मृत्या चोद्गृह्णामि गत्या प्रविचिनोमि मत्या प्रवि-
भजामि बुद्धानुगच्छामि प्रज्ञया प्रकाशयामि । यथा चेह लोकधातुवंशे
पूर्वान्तापरान्तपर्यापन्नानां बुद्धपरंपरां पश्याम्यवतरामि । तथा दशसु
दिक्षु अनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमेष्टीतानागतेषु लो-
कधातुवंशेषु सर्वतथागतपरंपरामवतरामि । तेषां
च तथागतानां प्रथमचित्तोत्पादसंभारपरंपरामवतरामि । तं च बुद्ध-
परंपरावतारमव्यवच्छिन्नां निष्ठामवतराम्यतुलं श्रद्धागमनीयं बोधिसत्त्व-
वीर्यव्यवसायगम्यं बोधिसत्त्ववीर्यवेगविवर्धनमसंहार्यं सर्वलोकेन सर्वत्रा-
वकप्रत्येकबुद्धैस्तद्विषयानवक्रान्तैश्च बोधिसत्त्वैः प्रत्युत्पन्नानां च दशसु
दिक्षु सर्वलोकधातुषु वैरोचनप्रमुखानां तथागतानां परंपरामवतराम्ये-
कचित्तक्षणे बुद्धशतं पश्याम्यवतरामि । तदनन्तरेण चित्तेन बुद्धसहस्र-
मवतरामि तदनन्तरेण चित्तेन यावदनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपर-
माणुरजःसमांस्तथागतानवतरामि यं च यदा तथागतं द्रष्टुमाकाङ्क्षामि
तं तदा पश्यामि । यच्च तैर्वुद्धैर्भगवद्भिर्भाषितं भाषन्ते भाषिष्यन्ते तत्सर्वं
शृणोमि श्रुत्वा चोद्गृह्णामि स्मृत्या संधारयामि गत्या प्रविचिनोमि मत्या
प्रविभजामि बुद्धानुगच्छामि प्रज्ञया प्रकाशयामि ॥ एतमहं कुलपुत्रापरि-

निर्वाणकोटोगतं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि किं मया शक्यं त्र्यधैकक्षण-
 ज्ञानप्रतिलब्धानां बोधिसत्त्वानां क्षणकोटोसमाधिव्यूहविहारिणां तथा=
 गतदिवसावक्रान्तानां सर्वकल्पविकल्पसमतानुगतानां सर्वबुद्धसमतासमा=
 ध्यनुबुद्धानामात्मसत्त्वबुद्धाद्वयविहारिणां प्रकृतिप्रभास्वरधर्मव्यूहमण्डला=
 5 नां ज्ञानयन्त्रलोकजालस्फरणानां सर्वतथागतधर्ममुद्राविकोपितविहा-
 रिणां सर्वधर्मधातुविज्ञपनज्ञानविषयाणां सर्वतथागतदेशनाविज्ञमिज्ञान-
 विषयाणां चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥ गच्छ कुलपुत्रायमिहैव द-
 क्षिणापथे पोतलको नाम पर्वतस्तत्रावलोकितेश्वरो नाम बोधिसत्त्वः
 प्रतिवसति तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शि-
 10 क्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ तस्यां वेलायामिमे गाथे अभाषत ॥

गच्छो हि सूधन शिरीजलराजमध्ये
 गिरिराज पोतलकि शोभिनि शूरभागे ।
 रत्नामयं तरुवरं कुसुमाभिकीर्ण-
 सुधानपुष्करिणिप्रस्रवणोपतम् ॥ १ ॥
 15 तस्मिंश्च पर्वतवरे विहराति धीरो
 अवलोकितेश्वरु विदू जगतो हिताय ।
 ते गच्छ पृच्छ सुधनो गुणनायकानां
 दर्शयते विपुल शोभि नय प्रवेशम् ॥ २ ॥
 अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको वेष्टिलस्य गृहपतेः पादौ शिर-
 20 साभिवन्द्य वेष्टिलं गृहपतिमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुन-
 रवलोक्य वेष्टिलस्य गृहपतेरन्तिकात्मक्रान्तः ॥ २७ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको वेष्टिलस्य गृहपतेरनुशासनीम-
 नुविचिन्तयन्तं बोधिसत्त्वाधिमुक्तिकोशं निगमयन्तबोधिसत्त्वानुस्मृतिव-
 25 लमनुस्मरन्तबुद्धनेत्रपरंपराबलं संधारयन्तं बुद्धानन्तर्यानुसंधिमनुगच्छन्तं
 बुद्धनामश्रोत्रानुगममनुस्मरन्तं बुद्धधर्मदेशनानयमनुलोमयन्तं बुद्धधर्म-

समुदागमव्यूहमवतरन्तद्बुद्धाभिसंबोधिनिर्दिष्टमधिमुच्यमानस्तदचित्यं
तथागतकर्माभिमुखीकुर्वन्नुपूर्वेण येन पोतलकः पर्वतस्तेनोपसंक्रम्य पो-
तलकं पर्वतमभिरुद्धावलोकितेश्वरं बोधिसत्त्वं परिमार्गन् परिगवेषमा-
णो ऽद्राक्षीदवलोकितेश्वरं बोधिसत्त्वं पश्चिमदिक्पर्वतोत्सङ्ग उत्ससरः प्र-
स्रवणोपशोभिते नीलतरुणकुण्डलकजातमृदुमार्दवतले महावनविवरे व-
जरत्नशिलायां पर्यङ्कं बद्धोपविष्टं नानारत्नशिलातलनिषणापरिमाण-
बोधिसत्त्वगणपरिवृतं धर्मं देशयमानं सर्वजगत्संग्रहविषयं महामैत्रीम-
हाकरुणामुखोद्योतनं नाम धर्मपर्यायं संप्रकाशयन्तम् । दृष्ट्वा च पुन-
स्तुष्ट उदय आत्मनः प्रमुदितः प्रीतिसौमनस्यजातः प्रहर्षितविकसितो
ऽनिमिषनयनः कृताञ्जलिपुटः कल्याणमित्रप्रसादवेगानुगताविक्षिप्तचे-
ताः कल्याणमित्रेषु सकलबुद्धदर्शनसंज्ञी कल्याणमित्रप्रभवसर्वधर्ममेघ-
संप्रतीच्छन्संज्ञी कल्याणमित्राधीनसर्वगुणप्रतिपत्तिं संज्ञी कल्याणमित्रस-
मवधानदुर्लभसंज्ञी कल्याणमित्रोद्भवदशबलज्ञानरत्नप्रतिलाभसंज्ञी क-
ल्याणमित्रसमुद्भवाक्षयज्ञानालोकसंज्ञी कल्याणमित्राश्रयसंवर्धितपुण्यप्र-
वाडसंज्ञी कल्याणमित्रसंप्रकाशितसर्वज्ञताद्वारसंज्ञी कल्याणमित्रोद्देशित-
महाज्ञानसागरावतारसंज्ञी कल्याणमित्रसंजनितसर्वज्ञतासंभारसमुदय-
संज्ञी येनावलोकितेश्वरो बोधिसत्त्वस्तेनाभिजगाम ॥
अथ खल्ववलोकितेश्वरो बोधिसत्त्वः सुधनं श्रेष्ठिदारकं दूरत
एवागच्छन्तमवलोक्यामन्त्रयामास ॥ एहि स्वागतं ते ऽनुपमोदाराचि-
न्यमहायानसंप्रस्थित जातमूलक विविधदुःखोपद्रुताप्रतिशरणसर्वजगत्प्र-
रिचाणाशय सर्वलोकातिक्रान्तानुपमाप्रमेय सर्वबुद्धधर्माध्यक्षताभिला-
षिन् महाकरुणावेगाविष्ट सर्वजगत्परिचाणमते समन्तभद्रदर्शनचर्या-
भिमुख महाप्रणिधानमण्डलपरिशोधनचित्त सर्वबुद्धधर्ममेघसंधारणाभि-
लषित कुशलमूलोपचयातृप्ताशय कल्याणमित्रानुशासनीसम्यक्प्रवृत्त
मञ्जुश्रीज्ञानसागरसंभूत गुणकमलाकर बुद्धाधिष्ठानप्रतिलाभाभिमुख स-
माध्यालोकवेगप्रतिलब्ध सर्वबुद्धधर्ममेघसंधारणाभिलषितचित्त बुद्धदर्श-

नप्रीतिप्रसादवेगप्रहर्षितमानस अचिन्त्याप्रमाणसुचरितवेगाभिष्यन्दितचे-
 तन गुणप्रतिपत्तिवेगविशुद्धपुण्यज्ञानकोश स्वयमाभज्ञामुखसर्वज्ञज्ञानमा-
 नवेगपरसंदर्शाभिप्राय महाकरुणावेगविपन्नमूलतथागतज्ञानालोकवेग-
 संधारणमते ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येनावलोकितेश्वरो बो-
 धिसत्त्वस्तेनोपसंक्रम्यावलोकितेश्वरस्य बोधिसत्त्वस्य पादौ शिरसाभिव-
 न्द्यावलोकितेश्वरं बोधिसत्त्वमेनकशतसहस्रकृतः प्रदक्षिणीकृत्य पुरतः प्रा-
 ज्जलिस्थवैवमाह ॥ मयार्यानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न
 च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रति-
 पतय्यम् ॥ श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददाती-
 ति ॥ तद्वदतु मे आर्यः कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं
 कथं प्रतिपतय्यम् ॥ अथ खल्ववलोकितेश्वरो बोधिसत्त्वो जाम्बूनदसुवर्णवर्णं विचि-
 चाप्रमेयप्रभाजालवाहव्यूहमेषप्रमुञ्चनं दक्षिणं बाहुं प्रसार्य लक्षणानुव्य-
 ज्ञनविसृतविविधविमलामितकायचित्तप्रह्लादसंजननरश्मिप्रतानसंकुसुमि-
 तं पाणिं सुधनस्य श्रेष्ठिदारस्य मूर्ध्नि प्रतिष्ठाप्यैवमाह ॥ साधु साधु
 कुलपुत्र येन ते ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितमहं कुलपुत्र
 महाकरुणामुखाविलम्बं नाम बोधिसत्त्वचर्यामुखं प्रजानाम्येतच्च कुल-
 पुत्र महाकरुणामुखाविलम्बं बोधिसत्त्वचर्यामुखं सर्वजगदसंभिन्नसत्त्व-
 परिपाकविनयनप्रवृत्तं समन्तमुखस्रोतविज्ञप्तिसत्त्वसंग्रहविनयपर्युपस्था-
 नम् ॥ सो ऽहं कुलपुत्र महाकरुणामुखाविलम्बं बोधिसत्त्वचर्यामुखं प्र-
 तिष्ठितः सर्वतथागतानां च पादमूलान् चलायामि सर्वसत्त्वकार्येषु चाभि-
 मुखस्तिष्ठामि ॥ दानेनापि सत्त्वान् संगृह्णामि । प्रियवादितयार्थक्रिय-
 या समानार्थतयापि सत्त्वान् संगृह्णामि । रूपकायविदर्शनेनापि स-
 त्त्वान् परिपाचयामि । अचिन्त्यवर्णसंस्थानरूपदर्शनविशुद्धा रश्मिजा-
 लोत्सर्गेणापि सत्त्वान् प्रह्लाद्य परिपाचयामि यथाशयघोषोदाहारेणापि

यथाभिमतेर्यापयसंदर्शनेनापि विविधाधिमुक्तिसभागधर्मदेशनयामि ना-
नारूपविकुर्वितेनापि कुशलधर्मोपचयप्रवृत्तसत्त्वचित्तसंचोदनयामि आ-
शयानुरूपविचित्रापरिमाणनिर्माणसंदर्शनेनापि नानाजात्युपपन्नसत्त्वस-
भारूपसंदर्शनेनापि एकवासेनापि सत्त्वान् संगृह्णामि परिपाच-
यामि ॥

तेन मया कुलपुत्रेदं महाकरुणामुखाविलम्बं बोधिसत्त्वचर्या-
मुखं परिशोधयता सर्वजगत्प्रतिसरणप्रणिधिरुत्पादितो यदुत सर्वसत्त्व-
प्रपातभयविगमाय सर्वसत्त्वसंचासकभयप्रशमनाय सर्वसत्त्वसंमोहभय-
विनिवर्तनाय सर्वसत्त्वबन्धनभयसमुच्छेदाय सर्वसत्त्वजीवितोपरोधोपक्र-
मभयव्यावर्तनाय सर्वसत्त्वोपकरणवैकल्यभयापनयनाय सर्वसत्त्वजीवका-
भयव्युपशमनाय सर्वसत्त्वश्लोकभयसमतिक्रमणाय सर्वसत्त्वसांसारिकभयो-
पशमनाय । सर्वसत्त्वपर्षच्छारद्वभयविगमाय सर्वसत्त्वमरणभयव्यतिक्र-
माय । सर्वसत्त्वदुर्गतिभयविनिवर्तनाय सर्वसत्त्वतमोऽन्धकारविषमगत्य-
प्रत्युदावर्त्यावभासकरणाय सर्वसत्त्वविषभागसमवधानभयात्यन्तविगमाय
सर्वसत्त्वप्रियविप्रयोगभयनिरोधाय । सर्वसत्त्वप्रियसंवासभयापनयनाय
सर्वसत्त्वकायपरिपीडाभयविसंयोगाय सर्वसत्त्वचित्तपरिपीडनभयनिर्मोह-
णाय सर्वसत्त्वदुःखदौर्मनस्यापायाससमतिक्रमाय सर्वजगत्प्रतिसरणप्रणि-
ध्यभिनिर्हारः कृतः अनुस्मृतिमुखं च मे सर्वलोके ऽधिष्ठितं सर्वसत्त्वभ-
यव्युपशमनाय । स्वनामचक्रं मे सर्वलोके ऽभिविज्ञप्तं सर्वसत्त्वभयविग-
माय । सर्वजगदनन्ताकृतिभेदशमयो मे कायो ऽधिष्ठितो यथाकालज-
गत्प्रतिविज्ञप्तये ॥ सो ऽहं कुलपुत्रानेनोपायेन सत्त्वान् सर्वभयेभ्यः प-
रिमोच्यानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पाद्याविवर्त्यान् करोमि बुद्ध-
धर्मप्रतिलाभाय ॥

एतमहं कुलपुत्र महाकरुणामुखाविलम्बस्य बोधिसत्त्वचर्यामु-
खस्य लाभी । किं मया शक्यं समन्तभद्राणां बोधिसत्त्वानां सर्वबुद्धप्र-
णिधानमण्डलविशुद्धानां समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्यागतिंगतानां कुशल-

धर्माभिसंस्कारव्यवच्छिन्नस्रोतानां सर्वबोधिसत्त्वसमाधिस्रोतसदासमाहि-
तानां सर्वकल्पसंवासचर्याविवर्त्यस्रोतानां सर्वत्राध्वनयानुगतस्रोतानां
सर्वलोकधात्वावर्तपरिवर्तस्रोतकुशलानां सर्वसत्त्वाकुशलचित्तव्युपशमक-
रस्रोतानां सर्वसत्त्वकुशलचित्तसंवर्धनस्रोतानां सर्वसत्त्वसंसारस्रोतोवि-
निवर्तिकरस्रोतानां चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥ तच्चेदमुच्यते ॥

कृत्वा प्रदक्षिणु स्तवित्वं च गौरवेण
प्रक्रान्त दक्षिणपथं सुधनः सुदान्तः ।
सो पश्यते रत्नपर्वतकन्दरस्थं
अवलोकितेश्वरमृषिं करुणाविहारिम् ॥ १ ॥
वञ्जामये गिरितटे मणिरत्नचित्रे
सिंहासने पद्मगर्भि निषण्ण धीरो ।
देवासुरभुजगकिंनरराक्षसैश्च
परिवारितो जिनसुतैर्वदि तेष धर्मम् ॥ २ ॥
दृष्टोपजात अतुला सुधनस्य प्रीति
उपगम्य वन्दति क्रमौ गुणसागरस्य ।
ओवाचु देहि मम आर्य कृपां जनिता
शिखां तु अहु लभे इमु भद्रचर्याम् ॥ ३ ॥
बाहुं प्रणम्य विमलं शतपुण्यचित्रं
प्रभमेघजाल विपुलं शुभ मुञ्चमान ।
मूर्ध्नि स्थित्व सुधनस्य विशुद्धसत्त्वो
अवलोकितेश्वरु विदू वचनं भणति ॥ ४ ॥
एकं विमोक्षमुख जानामि बुद्धपुत्र
सर्वजिनान करुणाघनज्ञानगर्भम् ।
संभूत सर्वजगत्रायणसंग्रहाय
सर्वत्र वर्तति ममाप्यथ आत्मप्रेम ॥ ५ ॥
त्रयामि सर्वजनतां व्यसनैरनेकैरु

ये गाढबन्धनगतारिषु हस्तप्राप्ताः ।
 गत्रेषु विद्ध तथ चारकसंनिहता
 मुच्यन्ति बन्धनगता मम नाम श्रुत्वा ॥६॥
 उत्सृष्ट वध्य नृपतीन कृतापराधाः
 क्षिप्ता इषु न च क्रमन्ति शरीरि तेषाम् ।
 छिद्यन्ति शूल परिवर्तति तीक्ष्ण धारा
 ये नामधेयु मम तत्र अनुस्मरन्ति ॥७॥
 राजान मध्यगत ये च विवादप्राप्ता
 विजिनन्ति सर्वरिपवो ऽथ शुभे लभन्ते ।
 वर्धन्ति सर्व यस मित्रकुले धनानि
 भोन्ती अधर्षिय स्मरित्वन मद्य नाम ॥८॥
 चोरभया अरिभया अटवीप्रवेशाः
 सिंहच्छवीपिचमरीमृगव्याडकीर्णाः ।
 गच्छन्ति निर्भय जिनिवन् सर्वशत्रून्
 ये नामधेयु मम केचिदनुस्मरन्ति ॥९॥
 क्षिप्ता महागिरितटीतु प्रदुष्टचित्तै-
 रङ्गारकर्षे ज्वलिता अपि चो वधार्थम् ।
 पद्माङ्कुराजलनिधि ज्वलना भवन्ति
 ये नामधेयु मम केचिदनुस्मरन्ति ॥१०॥
 प्रक्षिप्त सागरजले न मरेन्ति तत्र
 नद्यां न चोद्यति न दहति चाग्नि मध्ये ।
 सर्वे अनर्थ न भवन्त्यपि चार्थसिद्धि-
 र्नामं ममा अनुस्मरित्व मुहूर्तकं पि ॥११॥
 हडिदण्डबन्धनिगडाश्च तथा कुदण्डा
 अवमानना तथा विमान च ठम्भनाश्च ।
 आक्रोशताडनविभत्सनतर्जनाश्च

10

15

20

25

मम नामधेयु स्मरमाण लभन्ति मोक्षम् ॥ १२ ॥

ये वैरिणो विवरच्छिद्रगवेषिणश्च
नित्यप्रदुष्टमन ये च अवर्णवादी ।

सहदर्शनेन तद् मैत्रमना भवन्ति

भेष्यन्ति वर्णि श्रुत मद्य स्मरित्व नाम ॥ १३ ॥

वेतालमन्त्रं यः कखोर्दं सदा प्रयुक्ता

घातार्थाय तेष रिपवस्तिमिरा भवन्ति ।

तेष शरीरि न क्रमन्ति विषा अशेषा

ये नामधेयु मम केचिदनुस्मरन्ति ॥ १४ ॥

नागेन्द्राक्षसगणैर्गरुडैः पिशाचैः

कुम्भाण्डपूतनविहेठकरोद्रचित्तैः ।

ओजोहरैर्भयकरैः सुपिनान्तरे ऽपि

शाम्यन्ति सर्वि मम नाम अनुस्मरित्वा ॥ १५ ॥

मातापितासुहृदज्ञातिकबान्धवेहि

नाविप्रयोगु न पि चाप्रियसंप्रयोगः ।

न धनक्षयो नापि उपैति दरिद्रभावं

नामं ममा अनुस्मरित्व मुहूर्तकं पि ॥ १६ ॥

न च गच्छति च्युत इतो नरकं अवीचिं

न तिरश्च योनि न च प्रेत न चाक्षयानि ।

देवे मनुष्य उपपद्यति शुद्धसत्त्वो

यो नामधेयु मम केचिदनुस्मरति ॥ १७ ॥

न च अन्धकारवधिरा न पि चर्चिगात्रा

न च रौद्र खञ्जा अथ चाटक प्रेक्षणीया

सर्वेन्द्रियैरविकला बहुकल्पकोट्यो

भोन्ती नरा मम स्मरित्वन नामधेयम् ॥ १८ ॥

अवलोकितेति मम ते सुगतिं व्रजन्ति ॥ १९ ॥

यो पुष्पमुष्टि मम ओकिरते शरीरे
 धूपांश्च धूपयति यश्च ददाति च्छत्रम् ।
 विस्तारिकैः पुजकरोति प्रसन्नचित्तो
 मम बुद्धक्षेत्रे स च भेष्यति दक्षिणीयः ॥२०॥
 उपपद्यते इतु च्यवित्तन शुद्धसत्त्वो
 ब्रह्मान संमुखं दशदिशि लोकधातौ ।
 बुद्धांश्च पश्यति शृणोति च तेष धर्मं
 ये नामधेयु मम केचिदनुस्मरति ॥२१॥
 एते तथान्य क्षयितुं निमित्तं न शक्या
 यावच्चुपायि अहु सत्त्वु विनेमि लोके ।
 एको विमोक्ष मम भवितु बुद्धपुत्र
 नाहं गुणान् गुणधराण विजानि सर्वान् ॥२२॥
 अष्टापदाकृतु दशदिशि लोकधातौ
 कल्याणमित्र समुपासित सूधनेन ।
 न च तृप्तु धर्म श्रुणमाणु जिनौरसानां
 कस्मान्न प्रीति भवति श्रुणमान धर्मम् ॥२३॥
 तेन खलु पुनः समयेनानन्यगामी नाम बोधिसत्त्वः पूर्वस्यां
 दिशि गगनतलेनागत्य सहाया लोकधातोश्चक्रवाडशिखरे प्रत्यष्टात् ।
 समनन्तरप्रतिष्ठापितौ चानन्यगामिना बोधिसत्त्वेन सहाया लोकधातो-
 श्चक्रवाडशिखरे पादौ तत्क्षणादियं सहालोकधातुः षडिकारं प्राकम्पता-
 नेकरत्नमयी च संस्थिताभूत् । तथारूपा चानन्यगामिना बोधिसत्त्वेन
 कायात्प्रभा प्रमुक्ता । यया प्रभया सर्वचन्द्रसूर्यप्रभाः पर्यादत्ताः सर्वदेव-
 नागयक्षगन्धर्वासुरगरुडकिंनरमहोरगशक्रब्रह्मलोकपालानामग्निमणिज्यो-
 तिषां च प्रभा जिह्वीकृताः सर्वमहानरकाश्चावभासिताः सर्वतिर्यग्योनि-
 यमलोकगतिगहनं चावभासितं सर्वापायदुःखानि च तदनन्तरं प्रशा-
 नानि । सर्वसत्त्वानां चक्लेश न बाधन्ते विविधशोकशत्यदुःखानि च

प्रश्रव्यानि सर्वं चेदं बुद्धश्चेन्नं सर्वरत्नमेघैरभिप्रवर्षन् सर्वपुष्पधूपगन्धमा-
 ल्यविलेपनचूर्णचीवरच्छत्रध्वजपताकाव्यूहसर्वपूजामेघैरभिप्रवर्षन् भगव-
 न्तमुपसंक्रान्तः स चास्याश्रयः सर्वसत्त्वभवनप्रतिभासप्राप्तो यथाशयस-
 त्वसंतोषणाभिमुखः । तस्मिंश्च पोतलके पर्वते ऽवलोकितेश्वरस्य बोधि-
 सत्त्वस्यान्तिकमुपसंक्रान्तः संदृश्यन्ते स्म ॥

अथ खल्ववलोकितेश्वरो बोधिसत्त्वः सुधनं श्रेष्ठिदारकमेतदवो-
 चत् ॥ पश्यसि त्वं कुलपुत्रानन्यगामिनं बोधिसत्त्वमिह पर्षन्मण्डले सं-
 प्राप्तम् ॥ आह ॥ पश्याम्यार्य ॥ आह ॥ एतं कुलपुत्रानन्यगामिनं बो-
 धिसत्त्वमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षि-
 तव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽवलोकितेश्व-
 रस्य बोधिसत्त्वस्य पादौ शिरसाभिवन्द्यावलोकितेश्वरं बोधिसत्त्वमनेकश-
 तसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्यावलोकितेश्वरस्य बोधिसत्त्व-
 स्यान्तिकात्प्राक्रान्तः ॥ २८ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽवलोकितेश्वरस्य बोधिसत्त्वस्य
 ज्ञानगाथालब्धचित्तो ऽवलोकितेश्वरस्य बोधिसत्त्वस्यावितृप्तो दर्शनेन
 वाणीमप्रतिवहन् येनानन्यगामी बोधिसत्त्वस्तेनोपसंक्रम्यानन्यगामिनो
 बाधसत्त्वस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य पुरतः प्राञ्जलिस्थितैवमाह ॥ मयार्या-
 नुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वे-
 न बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो
 बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः कथं बो-
 धिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥
 सो ऽवोचदहं कुलपुत्र समन्तमुखनिर्जवनस्य बोधिसत्त्वविमो-
 क्षस्य लाभी ॥ आह ॥ कतमस्य त्वयार्य तथागतस्य पादमूलादेष सम-
 न्तमुखानर्जवनो नाम बोधिसत्त्वविमोक्षः प्रतिलब्धः कियदूरे वा स इतो
 लोकधातुः कियच्चिरोच्चलितो वासि ततो लोकधातोः ॥ आह ॥ दुर्वि-

ज्ञेयमेतत्कुलपुत्र स्थानं सदेवमानुषासुरेण लोकेन सश्रमणब्राह्मणिका-
याः प्रजायाः । यदुत बोधिसत्त्वपराक्रमी बोधिसत्त्ववीर्यानिर्वर्त्यता बो-
धिसत्त्ववीर्यसंहार्यतां नेदं कुलपुत्र शक्यं कल्याणमित्रापरिगृहीतैर्बुद्धास-
मन्वाहतैरनुपचितकुशलमूलैरपरिशुद्धाशयैरप्रतिलब्धबोधिसत्त्वैर्न्द्रियैः प्र-
ज्ञाचक्षुर्विरहितैः श्रोतुं वा संधारयितुं वाधिमुक्तुं वावतरितुं वा ॥ आह ॥
वदतु मे आर्यो ऽधिमोक्ष्यामि श्रद्धास्यामि बुद्धानुभावेन कल्याणमित्र-
परिग्रहेण च ॥ सो ऽवोचदहं कुलपुत्र पूर्वस्यां दिशः श्रीगर्भवत्यो लो-
कधातोरागच्छामिसमन्तश्रीसंभवस्य तथागतस्य बुद्धक्षेत्रात् । तस्य मे कु-
लपुत्र श्रीसंभवस्य तथागतस्य पादमूलादेष समन्तमुखनिर्जवनो बोधि- समन्त
सत्त्वविमोक्षः प्रतिलब्धः । ततश्च मे कुलपुत्र श्रीगर्भवत्यो लोकधातो- 10
रुच्चलितस्यानभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमाः कल्पाः क्षीणाः ।
एकैकेन च चित्तोत्पादेनानभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान्
पदव्यवहारान् व्यतिक्रमामि । एकैकेन च पदव्यवहारेणानभिलाष्यान-
भिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानि बुद्धक्षेत्राण्यतिक्रमामि । सर्वाणि च
तानि बुद्धक्षेत्राण्यविरहितानि तथागतैरवतरामि । सर्वांश्च तान् बुद्धान् 15
भगवतो ऽनुत्तरया मनोमय्यानभिसंस्कारधर्मधातुमुद्रामुद्रितया तथागता-
नुज्ञातया सर्वबोधिसत्त्वप्रहर्षसंजनन्या तथागतं पूजयामि । यावतश्च
तेषु लोकधातुषु सत्त्वसमुद्रान् पश्यामि । सर्वेषां च तेषां चित्तसागरा-
नवतरामि । सर्वेषां च तेषामिन्द्रियचक्रं परिज्ञाय यथाशयाधिमुक्तितो
रूपकायं संदर्शयामि धर्मघोषमुदीरयामि प्रभामण्डलमुत्सृजामि विवि- 20
धोपकरणसंपदमुपसंहरामि स्वकायं चैषामधितिष्ठामि । यदुत परिपा-
कविनयप्रयोगाप्रतिप्रश्रब्धे यथा च पूर्वस्यां दिशो निर्याम्येवं दक्षिणा-
याः पश्चिमाया उत्तराया उत्तरपूर्वायाः पूर्वदक्षिणाया दक्षिणपश्चिमा-
याः पश्चिमोत्तराया अध ऊर्ध्वाया दिशो निर्यामि ॥
एतमहं कुलपुत्र समन्तमुखनिर्जवनं बोधिसत्त्वविमोक्षं जाना- 25
मि ॥ किं मया शक्यं सर्ववानुगतानां बोधिसत्त्वानां समतादिगभिमु-

खानमसंभिन्नज्ञानविषयाणां सर्वधर्मधातुसुविभक्तशरीराणां यथाशया-
 धिमुक्तसर्वसत्त्वानुविचारिणां सर्वक्षेत्रस्फरणकायानां सर्वधर्मयथानुग-
 तानां अध्वपथसमतानुप्राप्तानां सर्वदिक्पथसमतानुसराणां सर्वजगत्पथ-
 विरोचनानां तथागतपथविकल्पानामसङ्गसर्वपथानुगतानामन्तालपथ-
 ५ प्रतिष्ठितानां चर्यां ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठि-
 दारको ऽनन्यगामिनो बोधिसत्त्वस्य पादौ शिरसाभिवन्द्यानन्यगामिनं
 10 बोधिसत्त्वमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्यानन्यगा-
 मिनो बोधिसत्त्वस्यान्तिकान्त्रक्रान्तः ॥ २९ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको विपुलबोधिसत्त्वचर्यानुगतचि-
 त्तो ऽनन्यगामिनो बोधिसत्त्वस्य ज्ञानगोचरं स्पृहयमाणरूपो महाभि-
 15 ज्ञाभिनिर्हारविषयगुणविशेषदर्शी दृढवीर्यसंताहप्रहर्षप्राप्तो ऽचिन्यवि-
 मोक्षविक्रीडितानुगताशयः बोधिसत्त्वगुणभूमौ प्रतिपद्यमानः समाधिभू-
 मिं विचारयमाणो धारणीभूमौ प्रतिष्ठमानः प्रणिधानभूमिमवतरन् प्र-
 तिसंविद्भूमावनुशिख्यमाणो बलभूमिं निष्पादयमानो ऽनुपूर्वेण येन द्वा-
 रवती नगरी तेनोपसंक्रम्य महादेवं पर्यपृच्छत् ॥ तस्य महाजनकाय

20 आरोचयामास ॥ एष कुलपुत्र महादेवो नगरशृङ्गाटके देवागारे औ-
 दारिकेनात्मभावेन सत्त्वानां धर्मं देशयति ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठि-
 दारको येन महादेवस्तेनोपसंक्रम्य महादेवस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य पु-
 रतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥ मयार्यानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमु-
 त्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं
 25 कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं
 ददातीति ॥ तद्वदतु मे आर्यः कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शि-

क्षित्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु महादेवो देवश्चतुर्दिशं चतुरः
पाणीन् प्रसार्य चतुर्भ्यो महासमुद्भ्यः परमशीघ्रजवेन वार्यानीय स्व-
मुखं प्रक्षाल्य सुधनं श्रेष्ठिदारकं सुवर्णपुष्पैरभ्यवकीर्यैवमाह ॥ सुदुर्लभ-
दर्शना हि कुलपुत्र बोधिसत्त्वाः परमदुर्लभश्रवणा आश्चर्यप्रादुर्भावा
लोके ऽग्रत्वात्परमपुरुषपुण्डरीका जगन्नातारः प्रतिशरणभूता लोकस्य प्र-
तिष्ठानभूता जगतो महावभासकराः सत्त्वानां क्षेमपथदर्शकाः समूढमा-
र्गाणां नायकभूता धर्मनयावतरणतायै परिणायकभूताः सर्वज्ञतापुरोप-
नयनतायै ॥ तस्य मम कुलपुत्रैव भवति दुर्दृष्टिघातनं नामधेयं बोधि-
सत्त्वानां येन निर्मलचित्तानां स्वकायप्रतिभासं दर्शयन्ति । विशुद्धका-
यकर्मणामभिमुखा भवन्ति । वचनदोषविवर्जितानां सरस्वत्यालोकम-
वक्रामयन्ति । विशुद्धाशयानां सर्वकालमभिमुखास्तिष्ठन्ति ॥

अहं कुलपुत्र मेघजालस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभी ॥ आह ॥
क एतस्यार्य मेघजालस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य विषयः ॥ अथ खलु म-
हादेवो देवः सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य पुरतो महापर्वतमात्रं सुवर्णराशि-
मुपदर्श्य रूप्यराशिं वैडूर्यराशिं स्फटिकराशिं मुसारगत्वरशिं अश्मग-
र्भराशिं ज्योतीरसमणिरत्नराशिं विमलगर्भमणिरत्नराशिं वैरोचनमणि-
रत्नराशिं समन्तदिगभिमुखमणिरत्नराशिं चूडामणिरत्नमकुटराशिं वि-
चित्रमणिरत्नराशिं केयूरिराशिं कुण्डलविभूषणराशिं वलयराशिं मे-
खलराशिं नूपुरराशिं विविधमणिरत्नराशिं सर्वाङ्गप्रत्यङ्गविभूषणराशिं
चिन्ताराजमणिरत्नराशिं सर्वपुष्पाणि सर्वगन्धान् सर्वधूपान् सर्वमा-
ल्यानि सर्वविलेपनानि सर्वचूर्णानि सर्ववस्त्राणि सर्वच्छत्राणि सर्वध्व-
जान् सर्वपताकाः सर्वतूर्याणि सर्वताडावचरान् सर्वकामविषयानसं-
ख्येयानि च कन्याकोटीशतसहस्राण्युपदर्श्य सुधनं श्रेष्ठिदारकमेतदवो-
चत् ॥ इतः कुलपुत्र गृहीत्वा दानानि देहि पुण्यानि कुरु तथागतान्
पूजय सत्त्वान् दानेन संग्रहवस्तुना संगृह्य त्यागपारमितायां नियोजय
दानेन लोके शिक्षय । दुष्करपरित्यागतां प्रदर्शय यथैवाहं कुलपुत्र

तवोपकरणविधिमुपसंहराम्येवमपरिमाणानां सत्त्वानां दानचेतनानि
रुद्धानां त्यागवासितां संततिं करोमि । बुद्धधर्मसंघेषु बोधिसत्त्वकल्या-
णमित्रेषु च कुशलमूलान्यवरोपयित्वानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ समादा-
पयामि ॥ अपि तु खलु पुनरहं कुलपुत्र कामरतिप्रमत्तानां सत्त्वानां
विषयपरिभोगपरिशुद्धानां तान्विषयानशुभानधितिष्ठामि क्रोधाविष्टानां
मानमददर्पगर्वितानां विग्रहविनेयानां रौद्रराक्षसविकृतभयानन्तश-
रीरान्मांसरुधिरभक्षानात्मभावानुपदर्शयितुं सर्वस्मभ्संरम्भमुपदर्शयामि कु-
सीदन्यस्तप्रयोगान् सत्त्वान्गन्मुदकराजचौरोपसर्गभयसंदर्शनेनोद्बेक्ष्य वी-
र्यारम्भे नियोजयामि ॥

10 एवं तैस्तेरुपायैः सर्वाकुशलचर्याभ्यो विनिवर्त्य सर्वकुशलधर्म-
प्राप्तपत्तौ संनियोजयामि । सर्वपारमिताविपक्षनिर्घाताय सर्वपारमि-
तासंभारोपचयाय सर्वावरणपर्वतप्रपातपथसमतिक्रमणाय अनावरणध-
र्मावताराय च ॥ एतमहं कुलपुत्र मेघजालं बोधिसत्त्वविमोक्षं प्रजा-
नामि । किं मया शक्यमिन्द्रकल्पानां बोधिसत्त्वानां क्लेशसुरप्रमर्दका-
15 नां वारिकल्पानां सर्वजगद्दुःखामिस्कन्धनिर्वापयितृणां तेजस्कन्धकल्पा-
नां सर्वजगत्तृष्णासलिलसंशोषणकराणां वायुकल्पानां सर्वग्राहाभिनि-
वेशपर्वतविकरणानां वज्रकल्पानां दृढात्मसंज्ञाशैलनिर्दारणानां चर्या
ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्रेयमिहैव जम्बुद्वीपे मगधविषये बोधिमण्डे स्था-
20 वरा नाम पृथिवीदेवता प्रतिवसति तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बो-
धिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु
सुधनः श्रेष्ठिदारको महादेवस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य महादेवं देवमने-
कशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य महादेवस्य देवस्या-
न्तिकात्मकान्तः ॥ ३० ॥

25 अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽनुपूर्वेण येन मगधविषये बोधि-

मण्डे स्थावरा पृथिवीदेवता तेनोपसंक्रामतो दशपृथिवीदेवताशतसहस्रा-
 ण्यन्योन्यमेवंवाचमुदीरयामासुः ॥ स आगच्छति यः सर्वसत्त्वानां प्रति-
 शरणभूतो भविष्यति अयं स तथागतगर्भ आगच्छति यः सर्वसत्त्वाना-
 मविद्याण्डकोशं निर्भेत्यति । अयं स धर्मराजकुलोदित आगच्छति यो
 ऽसङ्गवरविमलधर्मराजपट्टमाबन्धिष्यति । अयं स ज्ञाननारायणवज्रप्रह-
 रणशूर आगच्छति यः सर्वपरप्रवादचक्रं प्रमर्दिष्यति ॥ अथ तानि स्था-
 वराप्रमुखानि दशपृथिवीदेवताशतसहस्राणि महापृथिवीचालं कृत्वा
 गम्भीरजलधरनिर्नादं जनयित्वा सर्वं त्रिसाहस्रमहासाहस्रं लोकधातु-
 मुदारेणावभासेनावभास्य सर्वरत्नाभरणालंकारप्रतिमण्डितशरीराणि वि-
 द्युलताकलापा इव गगनतले लम्बमाना प्ररोहद्भिः सर्ववृक्षाङ्कुरैः प्रफु-
 ल्लद्भिः सर्वपुष्पवृक्षैः प्रवर्षद्भिः सर्वनदीस्रोतोभिरुन्नमद्भिः सर्वोत्सरोद्द-
 तडागैः प्रवर्षद्भिर्महागन्धोदकवर्षैः प्रवायद्भिः कुसुमौघोत्तरप्रवाहिभिर्म-
 हावातैः प्रवादयद्भिः तूर्यकोटीनियुतशतसहस्रैः प्रसरद्भिर्दिव्यविमानाभर-
 णमकुटैः प्रणदद्भिर्गोवृषगजव्याघ्रमृगेन्द्रैः प्रगर्जद्भिर्देवासुरोरगभूताधिप-
 तिभिः संघट्टमानैर्महाशैलेन्द्रैरुल्लवद्भिर्निधिचयकोटीशतसहस्रैरुन्नमद्भिर्ध-
 रणीतलादभ्युद्गतानि ॥ अथ स्थावरा पृथिवीदेवता सुधनं श्रेष्ठिदारक-
 मेवमाह ॥ स्वागतं ते कुलपुत्रायं स पृथिवीप्रदेशो यत्र ते स्थित्वा
 कुशलमूलान्यवरोपितानि यत्राहं प्रत्यक्षा किमिच्छसि तद्विपाकफलैक-
 देशं द्रष्टुम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः स्थावरायाः पृथिवीदेवता-
 याः पादौ शिरसाभिवन्द्य स्थावरां पृथिवीदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रद-
 क्षिणीकृत्य स्थावरायाः पृथिवीदेवतायाः पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥
 इच्छाम्यार्ये ॥ अथ खलु स्थावरा पृथिवीदेवता पादतलाभ्यां महापृ-
 थिवीं पराहत्यासंख्येयमणिरत्ननिधानकोटीशतसहस्रप्रतिमण्डितामुपदर्शय-
 वमाह ॥ इमानि कुलपुत्र मणिरत्ननिधानकोटीनियुतशतसहस्राणि तवा-
 नुगामिनि तव पुरोजवानि तव यथेच्छोपभोग्यानि तव पुण्यविपाकानि-
 र्जातानि तव पुण्यबलराक्षितानि तेभ्यस्त्वं गृहीत्वा यत्कार्यं तत्कुरुष्व ।

अपि त्वहं कुलपुत्रं ज्ञानदुर्योधनगर्भस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य
 लाभिनी। साहमेतेन बोधिसत्त्वविमोक्षेण समन्वागता दीपंकरतथागत=
 मुपादाय बोधिसत्त्वस्य नित्यानुबद्धा सततमारक्षा प्रतिपन्ना । ततः प्र=
 भृत्यहं कुलपुत्रं बोधिसत्त्वस्य चित्तचरितं व्यवचारयामि ज्ञानविषयम=
 5 वगाहयामि सर्वप्रणिधानमण्डलमवतरामि बोधिसत्त्वचर्याविशुद्धिमनु=
 गच्छामि सर्वसमाधिनयमनुसरामि सर्वबोधिसत्त्वाभिज्ञाचित्तविपुलतां
 स्फुरामि सर्वबोधिसत्त्वबलाधिपतेयतां सर्वबोधिसत्त्वासंहार्यतां सर्वक्षेत्र=
 जालस्फुरणतां सर्वतथागतव्याकरणसंप्रतीच्छन्तां सर्वकालाभिसंबोधि=
 संदर्शनतां सर्वधर्मचक्रप्रवर्तननयं सर्वसूचान्तसंप्रभाषणधर्ममेघनयं महा=
 10 धर्मालोकावभासनयं सर्वसत्त्वपरिपाचनविनयज्ञाननयं सर्वबुद्धविकुर्वि=
 तसंदर्शननयं चानुगच्छामि संधारयामि संप्रतीच्छामि ॥

एष च मे कुलपुत्रं ज्ञानदुर्योधनगर्भो बोधिसत्त्वविमोक्षः सु=
 मेहपरमाणुरजःसमानां कल्पानां परेण परतरेण चन्द्रध्वजायां लोकधा=
 तौ सुनेत्रस्य तथागतस्यान्तिकान्तरितिलब्धः । अवभासव्यूहे कल्पे साहं
 15 कुलपुत्रेमं ज्ञानदुर्योधनगर्भं बोधिसत्त्वविमोक्षमायूहन्ती विमूहन्ती सं=
 वर्धयन्ती विपुलीकुर्वाणा अविरहिताभूवं तथागतदर्शनेन । यावद्भद्र=
 कल्पाद् च मयानभिलाष्यान्भिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमास्तथाग=
 ता अर्हन्तः सम्यक्संबुद्धा आरागिताः । सर्वेषां च मे तेषां तथागता=
 नां बोधिमण्डोपसंक्रमणविकुर्वितं दृष्टं सर्वेषां चाहं तेषां तथागतानां
 20 कुशलमूलेषु साक्षिभूता । एतमहं कुलपुत्रं ज्ञानदुर्योधनगर्भं बोधिसत्त्व=
 विमोक्षं जानामि ॥ किं मया शक्यं सर्वतथागतानुबद्धानां बोधिसत्त्वा=
 नां सर्वबुद्धकथानुधारिणां सर्वतथागतज्ञानगहनप्रविष्टानां चित्तक्षणध=
 र्मधातुस्फरणानुजवानां तथागतसमताशरीराणां सर्वबुद्धाशयविमलग=
 भाणां सदाभिनिर्हृतसर्वबुद्धोत्पादानामसंभिन्नसर्वबुद्धकायदूतानां चर्या
 25 ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्रेदमिहैव जम्बुद्वीपे मगधविषये कपिलवस्तु नाम

नगरं तत्र वासन्ती नाम रात्रिदेवता प्रतिवसति ॥ तामुपसंक्रम्य परि-
पृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥
अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः स्थावरायाः पृथिवीदेवतायाः पादौ शिर-
साभिवन्द्य स्थावरां पृथिवीदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः
पुनरवलोक्य स्थावरायाः पृथिवीदेवताया अन्तिकाम्प्रक्रान्तः ॥ ३१ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन कमिलवस्तुमहानगरं तेनो-
पसंक्रान्तस्तां स्थावरायाः पृथिवीदेवताया अनुशासनीमनुस्मरन्तं दुर्योध-
नगर्भं बोधिसत्त्वविमोक्षमनुस्मरन्तां बोधिसत्त्वसमाधिभावनां विपुली-
कुर्वन्तं बोधिसत्त्वधर्मनयमनुविचिन्तयन्तं बोधिसत्त्वविमोक्षविक्रीडितं 10
विचारयन्तां बोधिसत्त्वविमोक्षज्ञानसूक्ष्मादिशं व्यवलोकयन्तं बोधि-
सत्त्वविमोक्षज्ञानसागरमवतरन्तं बोधिसत्त्वविमोक्षज्ञानसंभेदमधिमुच्य-
मानस्तं बोधिसत्त्वविमोक्षानन्तज्ञानाभिसंस्कारमनुगच्छन्तं बोधिसत्त्व-
विमोक्षज्ञानसमुद्रमवगाहमानः स कमिलवस्तुमहानगरं प्रदक्षिणीकृत्य
पूर्वेण नगरद्वारेण प्रविश्य मध्ये नगरशृङ्गाटकस्यास्थात् । अचिरास्त- 15
मिते सूर्ये सर्वबोधिसत्त्वानुशासनीषु प्रदक्षिणग्राही वासन्यो रात्रिदे-
वताया दर्शनपरितृषितः कल्याणमित्रेषु बुद्धज्ञानप्रतिलम्भनिश्चितबुद्धिः
समन्तज्ञानचक्षुर्विषयशरीराधिष्ठानः सर्वदिग्भिमुखेन कल्याणमित्रदर्श-
नचित्तेन उदाराधिमुक्तिज्ञानगर्भसंज्ञागतचेताः सर्वारम्बणप्रसृतज्ञानचक्षुः
सर्वधर्मधातुनयज्ञानसागरप्रसरस्फरणानुगतेन समाधिचक्षुषा सर्वदिग्ज्ञे- 20
यसागरं व्यवलोकयन् महाज्ञानचक्षुःप्रसृतावहिताशयो ऽद्राक्षीद्वासन्तीं
रात्रिदेवतां कमिलवस्तुनो महानगरस्योर्ध्वं गगनतले विचित्रानुपमम-
णिरत्नकूटागारे सर्ववरगन्धपद्मगर्भमहारत्नसिंहासने निषण्णां सुवर्णव-
र्णेन कायेनाभिनीलमृदुबहुकेशीमभिनीलनेत्रामभिरूपां प्रासादिकां द-
र्शनीयां सर्वाभरणालंकारविभूषितशरीरां रक्तवराम्बरनिवसनीं चन्द्र- 25
मण्डलालंकृतब्रह्मजटामकुटधारणीं सर्वताराग्रहनक्षत्रज्योतिर्गणप्रति-

भाससंदर्शनशरीरां यावन्तश्च तथा विपुले सत्त्वधातावक्षणापायदुर्ग-
 तिविनिपातेभ्यः सत्त्वाः परिमोचितास्तानपि तस्या रोमविवरगतानद्रा-
 क्षीद्यावन्तः स्वर्गलोके प्रतिष्ठापिता यावन्तः श्रावकप्रत्येकबोधौ सर्वज्ञ-
 तायां च परिपाचितास्तानपि तस्याः सर्वरोमविवरगतानपश्यत् । यै-
 5 नानोपायैः परिपाचिताः कायाभिनिर्हारै रूपाभिनिर्हारैर्वर्णाभिनिर्हा-
 रैस्तानपि तस्या रोमविवरगतानद्राक्षीत् । यैर्घोषाभिनिर्हारैः स्वराङ्गा-
 भिनिर्हारैर्विविधमन्त्रधर्मनयसंप्रयोगैः परिपाचितास्तानपि तस्या रोम-
 मुखेभ्यो ऽनुरवमानानश्रीषीत् । यैः कालाभिनिर्हारैर्यथाण्याधिमु-
 क्तसत्त्वानुवर्तनैर्याभिर्बोधिसत्त्वचर्याभिर्बोधिसत्त्वविक्रमैर्बोधिसत्त्वसमाधि-
 10 विकुर्वितमुखैर्बोधिसत्त्ववृषभिताभिर्बोधिसत्त्वविहारैर्बोधिसत्त्वावलोकितै-
 र्बोधिसत्त्वविलोकितैर्बोधिसत्त्वविकुर्वाभिर्बोधिसत्त्वमहापुरुषसिंहविजृम्भि-
 तैर्यैर्बोधिसत्त्वविमोक्षविक्रीडितैस्तस्या सत्त्वाः परिपाचितास्तान्यपि तस्या
 रोमविवरगतानि प्रजानीते स्म ॥

स तान्नानोपायसंप्रयुक्तान् धर्मनयसागरान् दृष्ट्वा श्रुत्वा च तुष्ट
 15 उदय आत्मनाः प्रमुदितः प्रीतिसौमनस्यजातो वासन्यो रात्रिदेवतायाः
 सर्वशरीरेण प्रणिपत्योत्थाय वासन्तीं रात्रिदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्र-
 दक्षिणौकृत्य वासन्यो रात्रिदेवतायाः पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥
 मया खलु देवते ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं सो ऽहं क-
 ल्याणमित्राधिष्ठानात् सर्वबुद्धगुणान् संपश्यन् कल्याणमित्राश्रितमा-
 20 त्मानं करोमि । दर्शय मे देवते सर्वज्ञतामार्गं यत्र प्रतिष्ठितो बोधिस-
 त्वो निर्याति दशबलभूमौ ॥

एवमुक्ते वासन्ती रात्रिदेवता सुधनं श्रेष्ठिदारकमेवमाह ॥ सा-
 धु साधु कुलपुत्र यत्त्वमेवं कल्याणमित्रव्क्शाविष्टः कल्याणमित्रवचना-
 नि शुश्रूषुः कल्याणमित्रानुशासनां प्रतिपद्यसे । नियमेन त्वं कल्याण-
 25 मित्रानुशासनीं प्रतिपद्यमानः । आसन्नीभविष्यत्यनुत्तरायां सम्यक्संबो-
 धौ ॥

अहं कुलपुत्र सर्वसञ्चतमोविकरणधर्मावभासजगद्विनयमुखस्य
बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभिनी । विषममतिषु सत्त्वेषु मैत्रचित्ता । अकु-
शलकर्मपथप्रतिपन्नेषु मुदितचित्ता । समविषममतिषु सत्त्वेषु पेशचित्ता ।
संक्लिष्टेषु विशोधनचित्ता । विषमगतेषु सम्यक्प्रतिपन्नचित्ता । हीनाधि-
मुक्तिकेषूदात्ताधिमुक्तिसंजननचित्ता । हीनेन्द्रियेषु महावीर्यवेगविवर्धन-
चित्ता । संसाराभिरतेषु संसारगतिचक्रविनिवर्तनचित्ता । आवकप्रत्येक-
बुद्ध्ययानाभिमुखेषु सत्त्वेषु सर्वज्ञतामार्गप्रतिष्ठापनचित्ता ॥ एवं चित्त-
मनसिकारप्रयुक्ता खलु पुनरहं कुलपुत्रानेन सर्वसञ्चतमोविकरणधर्मा-
वभासजगद्विनयमुखेन बोधिसत्त्वविमोक्षेण समन्वागता ॥

ये सत्त्वा अन्धकारतमिस्रायां रात्रौ परिक्रान्तेषु मनुष्येषु भूत-
संघानुचरितायां तत्स्फरणसंकीर्णयां विषमचारित्रसत्त्वदिकरितायां
कालाभ्रमेघजालसंछन्नायां धूमरजोमलसमाकुलायां विषमवातवृष्टिसं-
क्षोभितायां चन्द्रादित्यज्योतिर्गणरहितायां चक्षुष्कार्यापराक्रमायां रात्रौ
सागरगता भवन्ति स्थलगता वा पर्वतगता वा अटवीकान्तारगता वा
वनान्तर्गता वा देशान्तर्गता वा ग्रामान्तर्गता वा दिगन्तर्गता वा
विदिगन्तर्गता वा मार्गान्तर्गता वा महासागरगता वा विषमयान-
यात्रा भवन्ति । स्थलगता वा विहन्यन्ते । पर्वतगता वा महाप्रपातेषु
प्रपतन्ति । महाटवीकान्तारगता वान्नपानविरहिता भवन्ति । वनगह-
नवेत्रजालैरवसक्ता वा नयव्यसनमापद्यन्ते । देशान्तर्गता वा तत्स्फरैर्ह-
न्यन्ते । ग्रामान्तर्गता वा विषमचारित्रा विनश्यन्ति । दिगन्तर्गता
वा संमुह्यन्ति विदिगन्तर्गता वा विमुह्यन्ति मार्गान्तर्गता वा विल-
यमापद्यन्ते । तेषामहं कुलपुत्र सत्त्वानां नानोपायमुखैर्लयनभूता भवा-
मि । यदुत सागरगतानां कालिकावातमेघविकिरणतायै कलुषोदका-
तिक्रमणतायै विषमवातमण्डलीविकिरणतायै महोर्मिवेगव्युपशमनतायै
आवर्तभयविमोचनतायै दिगुद्धातनतायै सम्यगुदकपथप्रतिपादनतायै ती-
रदर्शनतायै रत्नद्वीपोपनयनाय मार्गं संदर्शयामि । संग्राहकरूपेण सार्थ-

करुणाचित्ता कुशलकर्मपथप्रतिपन्नेषु

बाहकरूपेण कस्यचिद्राजरूपेण गजराजरूपेण कुमराजरूपेण असुररा-
 जरूपेण गरुडराजरूपेण किंनरराजरूपेण महोरगराजरूपेण सागरदेव-
 तारूपेण कैवर्तारूपेण प्रतिशरणभूता भवामि । तच्च कुशलमूलमेवं परि-
 णामयामि । सर्वसत्त्वानां प्रतिशरणभूता भवेयं सर्वदुःखस्कन्धविनिवर्त-
 5 नतायै स्थलगतानां सत्त्वानां मोहान्धकारतमिस्रायां रात्रौ वेणुकण्टक-
 शर्करकठलाकीर्णायां घोरविषोरगसंकीर्णायां निम्नोन्नतविषमप्रचारायां
 रजोरेणुसमुद्भतायां विषमवातवृष्टिसंक्षोभितायां शीतोष्णदुःखसंस्पर्शायां
 व्याडमृगेन्द्रसाभिश्ङ्कायां वधकातस्करगणानुविचरितायां धरण्यां दिक्संमू-
 ढानां सत्त्वानामादित्यरूपेणोद्गतचन्द्ररूपेण महोल्कापातरूपेण विद्यु-
 10 न्मालानिश्चरणरूपेण ग्रहमण्डलरूपेण नक्षत्रज्योत्र्गणविमानप्रभारूपेण
 देवरूपेण बोधिसत्त्वरूपेण सत्त्वानां त्राणभूता भवामि ॥ एवं च चि-
 त्तमुत्पादयाम्यनेन कुशमूलेन सर्वसत्त्वानां त्राणं भवेयं सर्वक्लेशान्धकार-
 विधमनतायै । पर्वतप्रपातगतानां सत्त्वानां मरणभयभीतानां जीवितप्रति-
 लम्भाय यशस्कामतावशगतानां कीर्तिशब्दध्वजकामानां भोगार्थिकानां
 15 लोभाविष्टानामुपकरणपर्येष्ट्यभियुक्तानां लोकसंपत्त्यभिलाषपरमाणां पु-
 त्रभार्यास्नेहविनिबद्धानां दृष्टिगतगहनप्रणष्टानां विविधदुःखभयोपद्रुता-
 नां नानोपायमुखैः शरणभूता भवामि । यदुत गिरिगुहासंस्थानाभिनि-
 र्हारेण फलमूलभोजनाभिनिर्हारेण जलपथहृदमानाभिनिर्हारेण शीतो-
 ष्णप्रतिपक्षाभिनिर्हारेण सम्यक्पथनिर्दर्शनेन कलविङ्कुरतनिर्घोषेण म-
 20 यूरराजनिक्कूजघोषेण औषधिज्वलनावभारूपेण पर्वतदेवताप्रभारूपेण
 गिरिगुहादरिविवरगतानां विविधदुःखोपद्रुतानां तिमिरान्धकारविनिव-
 र्त्तनतायै समपृथिवीतलाभिनिर्हारेण शरणभूता भवामि ॥ एवं च चि-
 त्तमुत्पादयामि तथाहमेषां पर्वतगतानां सत्त्वानामारक्षां करोमि ।
 एवमहमेषां संसारपर्वतगिरिप्रपातप्रपतितानां जरामरणग्रहाभिनिविष्टा-
 25 नां शरणभूता भवेयं वनगहनजालसंसक्तकानामप्यहं सत्त्वानां तमोऽन्ध-
 कारायां रात्रौ विपुलविषवृक्षविविधोपस्थानां विविधतृणोदककण्ट-

कटुमलतोपरुद्धमार्गाणां नानादुमलतावनगहनप्राप्तानां शार्दूलनदितनि-
 र्घोषसंचस्त्रहृदयानां कार्यापरिपूरिसमाकुलचित्तानां विविधभयोपद्रवो-
 पसृष्टानां वनगहननिःशरणदिशमप्रजानतां सम्यग्मननपथदर्शयित्री भ-
 वामि । एवं च चित्तमुत्पादयामि । अनेन कुशलमूलेन विविधदृष्टि-
 गहनगतान् सत्त्वांस्तृष्णाजालसंसक्तान् विचित्रसंसारदुःखभयोपद्रुतान् ।
 सर्वदुःखेभ्यः परिमोचयेयमटवीकान्तारगतानामप्यहं सत्त्वानामन्धकार-
 प्राप्तानां नानोपायमुखैः सुखं संजनय्य मार्गं संदर्शयितानभयक्षेमे प्रति-
 ष्ठाप्यैवं चित्तमुत्पादयामि । अनेन कुशलमूलेन संसाराटवीकान्तारप्रा-
 प्तान् सत्त्वान् दुर्गतिपथप्रतिपन्नान् सर्वदुःखेभ्यः परिमोच्यात्यन्तयोगक्षे-
 मे सर्वज्ञतामार्गे प्रतिष्ठापयेयम् ॥ देशजनपदाविष्टानप्यहं कलपुत्र स-
 त्त्वानभिनिवेशाधिकारिकं दुःखं प्रत्यनुभवमानान् विविधैरुद्देज्य ना-
 नोपायैस्ततो जनपदाभिनिवेशादुच्चात्यैवं चित्तमुत्पादयामि । अनेन
 कुशलमूलेन सर्वसत्त्वान् स्कन्धालयाभिनिवेशादुच्चात्यानालये सर्वज्ञ-
 ज्ञाने प्रतिष्ठापयेयम् ॥ ग्रामगतानप्यहं कुलपुत्र सत्त्वान् गृहनिर्कोतव-
 न्धनवद्धानन्धकारतमिस्रायां रात्रौ विविधगृहोपद्रवदुःखितान् नानोद्दे-
 गमुखैरुद्देज्य संजनितसंवेगचित्तान् धर्मदानेन संगृह्य सम्यक्प्रोणयित्वा
 अनिकेते धर्मे प्रतिष्ठाप्यैवं चित्तमुत्पादयामि । अनेन कुशलमूलेन स-
 र्वसत्त्वान् षडायतनग्रामसंनिश्रितान् संसारगतिविषयगोचरादुच्चात्य
 सर्वज्ञतागोचरे प्रतिष्ठापयेयम् ॥

ये च कुलपुत्रान्धकारतामिस्रायां रात्रावेकैकशः पूर्वादिदिग्भि-
 दिक्षु सर्वदिक्संमूढा भवन्ति समेषु पृथिवीप्रदेशेषु विषमप्रपातसंज्ञिन
 उन्नतेष्ववनतसंज्ञिनः । अवनतेषून्नतसंज्ञिनः तेषामहं दिग्मार्गदेशसंमूढा-
 नां नानाविधैरुपायैरवभासं कृत्वा निष्क्रमितुकामानां द्वारं संदर्शया-
 मि । गन्तुकामानां मार्गं संदर्शयामि । तरितुकामानां तीर्थं संदर्शया-
 मि प्रवेष्टुकामानां भवनं संदर्शयामि । विलोकयितुकामानां दिशः सं-
 दर्शयामि । निश्चोन्नतपृथिवीतलं संदर्शयामि । समविषमान् पृथिवी-

प्रदेशान् विविधानि च रूपगतानि संदर्शयामि । मार्गाक्रन्तानां या-
मनगरनिगमराष्ट्राजधानीं संदर्शयामि धर्मतृषार्तानामुत्ससरोद्दतडा-
गपुष्करिणीनदीवनोद्यानारामरमणीयानि संदर्शयामि प्रियविप्रयोगो-
त्कण्ठितानां मातापितृपुत्रदारमित्रामात्यज्ञातिसालोहितान् विविधानि
५ च मनआपानि रूपगतानि संदर्शयामि ॥

एवं च चित्तमुत्पादयामि यथाहमेषां सञ्चानामन्धकारतिमि-
स्रायां रात्रौ तिमिरोपहतनेत्राणां दिक्संमूढानां आलोकं करोम्यवभा-
सं जनयामि विविधरूपगतविज्ञप्तये । एवमेवाहं दीर्घसंसाररात्रावु-
पपन्नानां सर्वदिक्संमूढानामविद्यान्धकारप्राप्तानामज्ञानपटलावनञ्चा-
१० ज्ञानचक्षुषां संज्ञाचित्तदृष्टिविपर्यतानामनित्ये नित्यसंज्ञिनां दुःखे ऽदुःख-
संज्ञिनां अनात्मन्यात्मसंज्ञिनां अशुभे शुभसंज्ञिनां दृढात्मसत्त्वजीवपोष-
पुङ्गवग्रहसंनिश्रितानां स्क्न्धधात्वायतनसंनिश्रितानां हेतुफलसंमूढानां
मकुशलकर्मपथद्विक्रान्तिपन्नानां प्राणातिपातिनामदत्तादायिनां काममि-
थ्याचारिणां मृषावादिनां पैशुन्यानां पारुषिकानामसंभिन्नप्रलापिनां
१५ सभिध्यालूनां व्यापन्नचित्तानां मिथ्यादृष्टिगतानाममातृज्ञानामपितृज्ञानां
मश्रामण्यानामब्राह्मण्यानामनिन्द्यज्ञानामपुरुषज्ञानामधर्मरागरक्तानां वि-
षमलाभाभिभूतानां मिथ्याधर्मपरीतानां तथागतानाख्यायिकानां ध-
र्मचक्रान्तवादप्रतिपन्नानां मारध्वजधराणां बोधिसत्त्वघातिनां महायान-
विद्वेषिकानां बोधिचित्तविच्छिन्दिकानां बोधिसत्त्वविवर्णकानां मातृघात-
२० द्रोहिणामनपकारवैरिणामार्यापवादकानामसत्पुरुषधर्मसमाचारगोचरा-
णां सौपिकसाधिकवस्तुद्रोहिणां मातापितृविप्रतिपन्नानामानन्तर्यकर्म-
कारिणां महाप्रपाताभिमुखानां सञ्चानां महाप्रज्ञालोकेनाविद्यान्ध-
कारं विधूयानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ समादाप्य समन्तभद्रेण महा-
यानेन दशबलज्ञानभूमिमार्गं संदर्शयेयं तथागतभूमिमपि तथागत-
२५ विषयमपि सर्वज्ञज्ञाननयसागरमपि बुद्धज्ञानगोचरमपि बुद्धविषय-
मपि दशबलपरिनिष्पत्तिमपि बुद्धधारणोबलमपि सर्वबुद्धैकशरीर-

तामपि संदर्शयेयं संदर्श्य चैनान् सर्वबुद्धसमताज्ञाने प्रतिष्ठापयेयम् ॥

स्नानानामप्यहं कुलपुत्र सत्त्वानां दीर्घव्याधिपरिखिन्नानां दुर्बलशरीराणां जीर्णानां वृद्धानां जराभिभूतानामनाथानां कृपणानां च दरिद्राणां विलयगतानां विदेशप्राप्तानां विदिकप्रतिपन्नानां बन्धनगतानां कारणाप्राप्तानां राजवधोत्सृष्टानां जीवितोपराधभयपरिचाणायावतिष्ठामि ॥ साहं कुलपुत्र स्नानानां सत्त्वानां सर्वोपायैर्व्याध्यपनयनाय प्रतिपद्यामि । जीर्णानां जराभिभूतानामुपस्थानपरिचर्योपकरणाविधातैः संग्रहं करोमि । अनाथानां सत्त्वानां सानाथ्यं करोमि । कृपणदरिद्राणां धनकनकस्कन्धेन संग्रहं करोमि । विनिपातगतानां समानार्थतया संग्रहं करोमि । विदेशप्राप्तानां स्वदेशमुपनयामि । विदिकप्रतिपन्नानां सम्यग्दिशमुपनयामि । बन्धनगतान् बन्धनेभ्यो विप्रमोक्षयामि कारणाप्राप्तानां कारणादुत्थेभ्यो विप्रमोक्षयामि । अपराधिनो राजवधोत्सृष्टान् जीविताश्वासप्राप्तान् करोमि ॥

एवं च चित्तमुत्पादयामि । यथाहमेषां सत्त्वानां विविधभयोपद्रवपरिचाणे प्रतिशरणं भवाम्येवमहमेताननुत्तरेण धर्मसंग्रहेण संगृह्य सर्वक्लेशेभ्यः परिमोचयेयं जातिजराव्याधिमरणशोकपरिदेवदुःखदौर्मनस्योपायासेभ्यः समतिक्रमेयं सर्वदुर्गतिविनिपातभयेभ्यः कल्याणमित्रपरिग्रहे प्रतिष्ठापयेयं धर्मरत्नदानसंग्रहेण संगृह्णीयामनवद्ये कर्मणि नियोजयेयं तथागतशरीरविशुद्धये समादापयेयमत्यन्ताजरामरणधातुप्रतिवेधे प्रतिष्ठापयेयं मिथ्यामार्गप्रतिपन्नानामप्यहं कुलपुत्र सत्त्वानां विविधदृष्टिगतगहनाभिनिविष्टानां मिथ्यासंकल्पगोचराणां विषयकायवाञ्छनस्कर्म्मसमुदाचारिणामसंवृत्तचारिणां नानाव्रततपःसंनिश्रितानामसम्यक्संबुद्धे सम्यक्संबुद्धसंज्ञिनां सम्यक्संबुद्धे चासम्यक्संबुद्धसंज्ञिनां शरीरातापनपरितापनप्रयुक्तानां उत्सरोहृद्गतडागनदीपर्वतप्रस्रवणदिग्विदिकप्रणामपरायणानां पापमित्रवशगतानां नानोपायमुखैः प्रतिशरणभूता भवामि । तत एतान् पापकान् दृष्टिगतान् सर्वदुर्गतिप्रपातपथाच्चिनिवर्तयामि ।

लौकिकायां च सम्यग्दृष्टौ प्रतिष्ठाप्य दिव्यमानुषिकायां संपत्तौ संनि-
योजयामि ॥ एवं च चित्तमुत्पादयामि । यथाहमेतान् सत्त्वानिवरूपा-
द्विषमप्रतिपत्तिदुःखात्परिमोचयामि । एवमहं सर्वसत्त्वानार्यं लोकोत्तरे
पारमितामार्गे प्रतिष्ठाप्य सर्वज्ञतायामवैवर्त्या कृत्वा समन्तभद्रेण महा-
प्रणिधानेन सर्वज्ञतायामुपनयेयं न च बोधिसत्त्वभूमेरुच्चलेयमविनिवर्त्य
सर्वसत्त्वधातुम् ॥

अथ खलु वासन्ती रात्रिदेवता तस्यां वेलायामेतमेव सर्वसत्त्व-
तमोविकरणधर्मावभासजगद्विनयमुखं बोधिसत्त्वविमोक्षदिशं भूयस्या
मात्रया संदर्शयमाना बुद्धाधिष्ठानेन दशदिशो व्यवलोक्य सुधनं श्रेष्ठि-
दारकं गाथाभिरप्यभाषत ॥

मोहअविद्यतमोविगमार्थं धर्मप्रभावितसंजननाय ।

कालमवेक्ष्य जगत्सुखं नीता एष विमोक्षनयो मम शान्तः ॥१॥

मैत्रि मया विपुला सुविशुद्धा कल्प अनन्त सुभावित पूर्वं

ऽपायं परित्यज्य प्रभासमि लोकं एतं नयोत्तरं सुधनं सुधीरा ॥२॥

करुणसमुद्रं ममामितं लोके संभवु यच्च त्रियध्वजिनानाम् ।

येन जगत्स्य दुःखं प्रशमेमी एतं नयोत्तरं सुधनं सुधीरा ॥३॥

लोकसुखान्यभिनिर्हरमाणासंस्कृतं आर्यं सुखानि च यानि ।

प्रीति उदय प्रमोदं मि तेन ओत्तरं एतं नयं जिनपुत्र ॥४॥

संस्कृतदोषं पराञ्छुखं नित्यं श्रावकज्ञानविमुक्तिफले च ।

बुद्धबलं परिशोधयमाना ओत्तरं एतं नयं जिनपुत्र ॥५॥

चक्षु मम विपुलं परिशुद्धं येन दशदिशि पश्यमि क्षेत्रा ।

तेषु च क्षेत्रतलेषु स्वयंभून् पश्यमि बोधिदुर्मेन्द्रनिषण्णान् ॥६॥

लक्षणमण्डितं बुद्धशरीराज्ञानविचित्रप्रभोत्सृजमानान् ।

रश्मिसमुद्रप्रमुञ्चनरोमान् पश्यमि बुद्धसहस्रं पर्षाभिः ॥७॥

तेषु च क्षेत्रपथेषु यं सत्त्वाः सर्वं चुतीउपपत्तिमुखेषु ।

पश्यमि ते गतिसागरि बालाः संसरमाणं स्वकर्मणु भोन्ति ॥८॥

श्रोत समुद्र ममातिविशुद्धो यत्र समोत्तरि शब्दशेषाः ।
 सर्वजगस्य य मन्त्रसमुद्रा सर्व श्रुण्व धरेमि स्मृतीये ॥९॥
 सर्व स्वराङ्ग निरुक्तिरुतेभिर्घोष अलंकृतु अप्रतिमानाम् ।
 यो हि प्रवर्तति चक्रु जिनानां तं च श्रुण्व धरेमि स्मृतीये ॥१०॥
 घ्राणबलं विपुलं स्मि सुशुद्धं धर्मसमुद्रनयेषु असङ्गम् ।
 सर्वविमोक्षविहारप्रवेशं ओत्तर एत नयं जिनपुत्र ॥११॥
 जिह्व ममा विपुल सुप्रभूता ताम्रतनूरुतनाभ विशुद्धा ।
 याय ज्ञपेमि यथाशय सत्त्वानोत्तर एत नयं जिनपुत्र ॥१२॥
 धर्मशरीरु ममातिविशुद्धं सर्वत्रियध्वसमन्तस्थिताभम् ।
 रूपशरीरु यथाशय सत्त्वाः पश्यिषु तेष्वाधिमुक्तिबलेन ॥१३॥
 चित्तमसङ्गमनास्रव मद्यं घोषरुतं यथ मेघनिनादः ।
 तत्र समोत्तरि सर्वनरेन्द्रान्नो च विकल्पन विद्यति मद्यम् ॥१४॥
 क्षेत्रतलेषु अचिन्तिय सत्त्वास्तेषु प्रजानमि चित्तसमुद्रान् ।
 इन्द्रियआशय जानमि तेषां नो च विकल्पन विद्यति मद्यम् ॥१५॥
 ऋद्धि ममो विपुला सुसमाप्ता कम्पयि क्षेत्र अचिन्तियाय ।
 कायप्रभाय प्रभावतु येनो सर्वसुदुर्दम सत्त्व दमेमि ॥१६॥
 पुण्य ममो विपुलं परिशुद्धं अक्षयकोश समन्तवियूहम् ।
 येन प्रवर्तयि पूज जिनानां भोति च सर्वजगत्पुपजीव्यम् ॥१७॥
 प्रज्ञ ममो विपुला सुविशुद्धा याय प्रजानमि धर्मसमुद्रान् ।
 संशय छिन्दमि सर्वजनानामोत्तर एत नयं जिनपुत्र ॥१८॥
 बुद्धसमुद्र अहं अवतीर्णं सर्वं त्रियध्वि नयोत्तरमाना ।
 तेषु च ओत्तरमी प्रणिधानं एत नयो अतुलः सुसमाप्त ॥१९॥
 सर्व रजे अहु क्षेत्रसमुद्रान् पश्यमि चैव त्रियध्वप्रवेशान् ।
 तत्र च पश्यमि बुद्धसमुद्रा तेष समन्ततलं नयभूमिम् ॥२०॥
 पश्य विरोचन बोधिविबुद्धं सर्वदिशासु स्फुरित्वन क्षेत्रा ।
 सर्वरजःपथि बोधिदुमेन्द्रे सान्तिम धर्म निसर्जयमानम् ॥२१॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको वासन्ती रात्रिदेवतामेतदवोचत् ॥
 कियच्चिरं संप्रस्थितासि देवते ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ कियच्चिरं प्रतिल-
 व्यश्च ते ऽयं विमोक्षो यस्य प्रतिलम्भाच्चमेवंरूपया सत्त्वार्थक्रियया प्र-
 त्युपस्थिता ॥ एवमुक्ते वासन्ती रात्रिदेवता सुधनं श्रेष्ठिदारकमेवमाह ॥
 भूतपूर्वं जिनपुत्रातीति ऽध्वनि सुमेरुपरमाणुरजःसमानां कल्पानां परेण
 प्रशान्तप्रभो नाम कल्पो ऽभूत्पञ्चबुद्धकोटीशतप्रभवः । तत्र रत्नश्रीसंभवो
 नाम लोकधातुरभूत् ॥ तस्मिन् खलु पुनर्लोकधातौ रत्नचन्द्रप्रदीपप्रभा
 नाम मध्यमा चातुर्वर्षिका । तस्यां पद्मप्रभा नाम राजधानी तत्र रा-
 जधान्यां सुधर्मतीर्थो नाम राजाभूत् । धार्मिको धर्मराजा चक्रवर्ती चतु-
 र्वर्षेश्वरः सप्तरत्नसमन्वागतः सतामकण्डकां महापृथिवीं ससागरगिरिप-
 र्यन्तां धर्मेणाभिनिर्जित्याध्यावसति स्म ॥
 तस्य सुधर्मतीर्थस्य राज्ञो धर्ममतिचन्द्रा नाम भार्याभूत् ॥ सा
 रात्र्याः पूर्वे यामे मदनमत्ता रतिक्रीडापरिश्रान्ता मध्यमे यामे ऽन्तःपु-
 रमध्यगता प्रसुप्ता ॥ अथ तस्याः पद्मप्रभाया राजधान्याः पूर्वेण शमथ-
 श्रीसंभवे महावनषण्डे सर्वधर्मनिगर्जितराजो नाम तथागतः सर्वव्यूह-
 प्रभामणिराजशरीरे सर्वबुद्धविकुर्वितप्रभवे महाबोधिवृक्षे ऽनुत्तरां सम्य-
 क्संबोधिमभिसंबुद्धस्तेनासौ सर्वो रत्नश्रीसंभवो लोकधातुरनेकवर्णयोदा-
 रया प्रभया स्फुटावभासितो ऽभूत् । तस्यां च पद्मप्रभायां राजधान्यां
 सुविशुद्धचन्द्राभा नाम रात्रिदेवताभूत् । सा तां धर्ममतिचन्द्रां राजभा-
 र्यामुपसंक्रम्याभरणसंघट्टनशब्देन प्रबोध्यैवमाह ॥ यत्खलु राजमहि जा-
 नीयाः शमथश्रीसंभवो महावनषण्डे सर्वधर्मनिगर्जितराजो नाम तथा-
 गतो ऽनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंबुद्धः सा तस्या राजभार्यायाः पुरतो वि-
 स्तरेण बुद्धगुणवर्णं बुद्धविकुर्वितं समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानं च
 संप्रकाशयामास ॥ सा खलु पुनः कुलपुत्र राजभार्या तथागतप्रभावभा-
 सिताध्याशयेनानुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंप्रस्थिता । तस्य तथागतस्य स-
 बोधिसत्त्वश्रावकसंघस्य महान्तं पूजासत्कारमकार्षीत् ॥ तत्किं मन्यसे

कुलपुत्रान्या सा तेन कालेन तेन समयेन धर्ममतिचन्द्रा नाम राजभा-
र्याभून् खल्वेवं द्रष्टव्यम् । अहं सा तेन कालेन तेन समयेन धर्ममतिच-
न्द्रा नाम राजभार्याभूवम् ॥

साहं कुलपुत्र तेनाभिलाषिकेण चित्तोत्पादेन तेन च तथाग-
तावरोपितेन कुशलमूलेन सुमेरुपरमाणुरजःसमैः कल्पैर्न जातु दुर्गतिषू-
पपन्ना । न नरके न तिर्यग्योनौ प्रेतेषु वा न जातु हीनकुलेषूपपन्ना ।
न ज्ञानिन्द्रियविकलाभूवं न जातु दुःखिताभूवम् । सदाहं देवेषु देव-
माहात्म्यं प्रतिलभ्य मनुष्येषु च मनुष्यमाहात्म्यं न जातु कल्याणमित्र-
विरहिताभूवं यदुत बुद्धबोधिसत्त्वैः । न जातु विषमेषु कालेषूपपन्ना ।
सा खल्वहं कुलपुत्र बुद्धानुबद्धेषु कुशलमूलान्यवरोपयमाणा सुमेरुप- 10
रमाणुरजःसमान् कल्पान् सुखेन शमेन क्षेमेन मार्गेणागता न च ता-
वन्मे बोधिसत्त्वेन्द्रियाणि परिनिष्पन्नानि ॥

तेषां सुमेरुपरमाणुरजःसमानां कल्पानामतिक्रान्तानामितो भद्र-
कल्पान्पूर्वं दशानां कल्पानां सहस्राणां प्रथमस्तेन कालेनाशोकविरजो
नाम कल्पो ऽभूद्रजोविमलतेजःश्रीनाम्नि लोकधातौ ॥ स खलु पुनः कुल- 15
पुत्र रजोविमलतेजःश्रीलोकधातुः क्लिष्टविशुद्धो ऽभूत्पञ्चबुद्धोत्पादशतप्र-
भवस्तेषां खलु पुनः पञ्चानां बुद्धशतानां प्रथमः सुमेरुध्वजायतनशान्त-
नेत्रश्रीर्नाम तथागतो लोक उदपादि विद्याचरणसंपन्नः सुगतो लोक-
विदनुत्तरः पुरुषदम्यसारथिः शास्ता देवमनुष्याणां च बुद्धो भगवान् ।
अहं च प्रज्ञावभासश्रीर्नाम श्रेष्ठिदारिकाभूवम् ॥ विघुष्टकीर्तेः श्रेष्ठिनो 20
दुहिता अभिरूपा प्रासादिका दर्शनीया परमया शुभवर्णपुष्कलतया सम-
न्वागता । सा च सुविशुद्धचन्द्राभा रात्रिदेवता प्रणिधानवशेन विरजो-
वत्यां चातुर्द्वीपिकायां लोकधातौ विचित्रध्वजायां राजधान्यां विशुद्धने-
त्राभा नाम रात्रिदेवताभूत् । तया मे रात्र्यां प्रशान्तायां शयितयोर्माता-
पित्रोस्तद्गृहं कम्पयित्वोदारेणावभासेन स्वरूपं संदर्श्य बुद्धगुणवर्णभाषि- 25
त्वा स तथागतः प्रथमसप्ताहाभिसंबुद्धो बोधिमण्डनिषण्णः संदर्शितः ॥

साहं सार्धं मातापितृभ्यां सहता च ज्ञातिसंघेन तां सुवशुड-
चन्द्राभां रात्रिदेवतां पुरस्कृत्य तस्य तथागतस्यान्तिकमुपसंक्रान्ता ततो
मया तस्य तथागतस्योदारां पूजां कृत्वा सहदर्शनेन जगद्विनयबुद्धदर्शन-
प्रभवो नाम समाधिः प्रतिलब्धः । अध्वतलज्ञानावभासमण्डलश्च नाम
समाधिः प्रतिलब्धो यस्य प्रतिलम्भान्मया ते सुमेरुपरमाणुरजःसमाः कल्पा
अनुस्मृतास्तच्च मे बोधिचित्तमामुखीभूतं तथा मे तस्य तथागतस्यान्ति-
काद्धर्मदेशनां श्रुत्वा एष सर्वसत्त्वतमोविकरणधर्मावभासजगद्विनयमुखो
नाम बोधिसत्त्वविमोक्षः प्रतिलब्धो यस्य प्रतिलम्भाद्दशबुद्धक्षेत्रपरमाणुर-
जःसमाल्लोकधातून्कायेन स्फुरामि । ये च तेषु लोकधातुषु तथागतास्ते
सर्वे मम चक्षुष आभासमागच्छन्ति । तेषां च पादमूलगतमात्मानं सं-
जानामि । ये च तेषु लोकधातुषु सत्त्वा उपपन्नास्ते ऽपि सर्वे मम चक्षुष
आभासमागच्छन्ति । तेषां च रुतविमाचतासंकेतं प्रजानामि चित्ताश-
येन्द्रियाधिमुक्तीश्च प्रजानामि । पूर्वान्तकल्याणमित्रेषु च परिपाकं प्रजा-
नामि । यथाशयसंतोषणं चैषां कायमादर्शयामि ॥

स च मे विमोक्षः प्रतिचित्तक्षणं विवर्धते तद्विमोक्षचित्तानन्त-
रेण चित्तेन लोकधातुशतपरमाणुरजःसमानि बुद्धक्षेत्राणि कायेन स्फ-
रामि । तदनन्तरेण चित्तेन लोकधातुसहस्रपरमाणुरजःसमानि बुद्धक्षेत्रा-
णि कायेन स्फुरामि । तदनन्तरेण चित्तेन लोकधातुशतसहस्रपरमाणु-
रजःसमानि बुद्धक्षेत्राणि कायेन स्फुरामि । एवं चित्तक्षणं यावदनभि-
लाप्यानभिलाप्यलोकधातुपरमाणुरजःसमानि बुद्धक्षेत्राणि कायेन स्फ-
रामि ॥ ये च तेषु बुद्धक्षेत्रेषु तथागताः सर्वे ते मम चक्षुष आभासमा-
गच्छन्ति । तेषां च पादमूलगतमात्मानं संजानामि । या च तेषां बुद्धनां
भगवतां धर्मदेशना तां सर्वामुद्गृह्णामि धारयामि संप्रधारयामि उप-
धारयामि । तेषां च तथागतानां पूर्वयोगसमुद्रान् प्रणिधानसमुद्रान-
वतरामि । या च तेषां तथागतानां बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिस्तामपि सर्वां च
बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धये ऽभिनिर्हरामि । ये च सत्त्वास्तेषु लोकधातुषु समुद्रेषू-

पपन्नास्ते ऽपि सर्वे मम चक्षुष आभासमागच्छन्ति । यत्प्रमाणाश्च तेषां
सत्त्वानामाशयेन्द्रियाधिमुक्तिभेदास्तत्प्रमाणभेदं कायमधितिष्ठामि । यदु=
तैषां परिपाकविनयमुपादाय । एवं प्रतिचित्तक्षणमेष विमोक्षो विवर्ध=
ते । धर्मधातुप्रसरस्फरणविवर्धनयोगेन ॥

एतमहं कुलपुत्र सर्वतमोविकरणधर्मावभासजगद्विनयमुखं बो=
धिसत्त्वविमोक्षं जानामि ॥ किं मया शक्यमनन्तमध्यसमन्तभद्रबोधिस=
त्त्वचर्याप्रणिधिनिर्वातानां बोधिसत्त्वानां धर्मधातुसागरनयप्रसरप्रवेशव=
शवर्तिनां सर्वबोधिसत्त्वसमुदागमज्ञानवज्रकेतुसमाधिविक्रीडितानां सर्व=
लोकधातुषु सर्वतथागतवंशसंधारणमहाप्रणिधाननिर्वातानां सर्वलोक=
धातुप्रसरचित्तक्षणपरिशोधनमहापुण्यसागरपरिनिष्पन्नानां प्रतिचित्तक्ष= 10
णसर्वधर्मधातुपरिपाकविनयज्ञानवशवर्तिनां सर्वलोकधातुषु सर्वसत्त्वस=
र्वावरणमहान्धकारविधमनज्ञानादित्यचक्षुषां सर्वसत्त्वधातुमहायानविज्ञ=
पनविक्रमाणां सर्वजगत्काङ्क्षाविमतिविचिकित्सातिमिरविधमनमतिचन्द्रा=
णां सर्वभवसमुद्राभिनिवेशोच्चलनविशुद्धघोषस्वरमण्डलानां सर्वधर्मधातु=
रजःपथिविकुर्वितसंदर्शनवशवर्तिनां अध्वतलज्ञानमण्डलासंभिनानां चर्या 15
ज्ञातुं गुणा वा वक्तुं गोचरो वावतर्तुं विमोक्षविक्रीडितं वा संदर्शयि=
तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्रेयमिहैव भगधविषये बोधिमण्डे समन्तगम्भीरश्री=
विमलप्रभा नाम रात्रिदेवता प्रतिवसति ययाहमनुत्तरायां सम्यक्संबो=
धौ चित्तमुत्पादिता पुनः पुनश्च संचोदिता तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं 20
बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ ख=
लु सुधनः श्रेष्ठिदारको वासन्ती रात्रिदेवतामाभिर्गाथाभिरभ्यष्टौषीत् ॥

पश्यमि कायु तव ह्य विशुद्धं लक्षणचित्रितु मेरु यथैव ।

लोक अभ्युज्जत लोक विभासि मञ्जुशिरी यथ रूपशिरीये ॥ १ ॥

धर्मशरोरु तवातिविशुद्धं सर्वत्रियध्व समं अविकल्पम् ।

यत्र समोसरि लोक अशेषः संभवते ऽथ विभोति असङ्गम् ॥ २ ॥

- पश्यामि सर्वगतिप्रसरेषु कायु तव प्रतिभासविभक्तम् ।
 रोममुखेषु च पश्यामि तुभ्यं तारकसंघ सज्योतिषचन्द्रान् ॥ ३ ॥
 चित्तु तव विपुलं सुविशुद्धं येन स्फुटं गगनं व दिशासु ।
 यत्र समोसरि सर्वनरेन्द्रा ज्ञानमकल्पमलं बह तुभ्यम् ॥ ४ ॥
 ६ क्षेत्रजोपममेघविचित्रा निश्चरिषू तव रोममुखेषु ।
 ते च फरन्ति दशदिशि बुद्धान् सर्ववियूहप्रवर्षयमाणः ॥ ५ ॥
 सर्वजगोपमकाय अनन्ता निश्चरिषू तव रोममुखेषु ।
 ते च दशदिशि लोके फरित्वा नानउपाय विशोधयि सञ्चान् ॥ ६ ॥
 रोममुखेषु अचिन्तियक्षेत्रा पश्यामि नानवियूहविचित्रा ।
 १० ये त्वय शोधित सत्त्वगतीषु तेष यथाशयसंभुत सर्वान् ॥ ७ ॥
 लाभ सुलब्ध सुजीवितु तेषां ये तव नाम शृणोन्त उदयाः ।
 ये ऽथ च दर्शनमेषि नराणां बोधिपथाभिमुखाभिभवन्ति ॥ ८ ॥
 कल्प अचिन्तिय वासु अपाये दर्शनहेतु तवोत्सहितव्यः ।
 यत्ति श्रवेण प्रहर्षितचित्ता दर्शनमात्र शमेसि च क्लेशान् ॥ ९ ॥
 १५ क्षेत्रसहस्ररजोपमकायास्त्वादृशतान्तककल्प भवेयुः ।
 वर्ण भणेतव रोममुखस्य वर्णक्षयो ऽस्य भवेन्न कदाचित् ॥ १० ॥
 अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको वासन्तीं रात्रिदेवतामभिर्गाथा-
 भिरभिष्टुत्य वासन्त्या रात्रिदेवतायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य वासन्तीं रा-
 त्रिदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्यावितुम्
 २० एव कल्याणमित्रपर्युपासनेन वासन्त्या रात्रिदेवताया अन्तिकान्त्र-
 क्रान्तः ॥ ३२ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको वासन्त्या रात्रिदेवतायाः प्रथम-
 स्थानबोधिसत्त्वचित्तमण्डलपरिशुद्धिमनुगच्छन् बोधिगर्भसंभवमनुवि-
 २५ चारयन् बोधिसत्त्वप्रणिधानसागरमवतरन् बोधिसत्त्वपारमितामार्गं प-
 रिशोधयन् बोधिसत्त्वभूमिमण्डलमवक्रामयन् बोधिसत्त्वचर्यामण्डलं प्र-

विस्तरन् बोधिसत्त्वनिर्याणसागरमनुस्मरन् सर्वज्ञतावभासमहासागर=
मनुविलोकयन् सर्वजगत्परिचरणप्रवणबोधिसत्त्वमहाकरुणामेधं विपु-
लीकुर्वन् । वासन्या रात्रिदेवतायाः समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधान-
मण्डलं सर्वक्षेत्रेष्वपरान्ताधिष्ठानमभिनिर्हरन् येन समन्तगम्भीर-
श्रीविमलप्रभा रात्रिदेवता तेनोपसंक्रम्य समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभाया
रात्रिदेवतायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभां रात्रि-
देवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभाया
रात्रिदेवतायाः पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥ मयार्ये देवते ऽनुत्तरायां
सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वो बोधि-
सत्त्वचर्याभूमौ चरति कथं निर्याति कथं परिनिष्पद्यते ॥ 10

आह ॥ साधु साधु कुलपुत्र यस्त्वमनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चि-
त्तमुत्पाद्य बोधिसत्त्वभूमिनिर्याणपरिनिष्पत्तिं पृच्छसि । दशभिः कुल-
पुत्र धर्मैः समन्वागता बोधिसत्त्वाः परिनिष्पन्ना भवन्ति बोधिसत्त्वच-
र्यायां कतमैर्दशभिर्यदुत सर्वतथागतसंमुखीभावदर्शनसमाधिप्रतिलम्भ-
विशुद्ध्या सर्वबुद्धलक्षणविचित्रतानन्तकायव्यवलोकनचक्षुर्विशुद्ध्या अन- 15
न्तमध्यतथागतवर्णसमुद्रविज्ञस्यवतारणे अप्रमाणबुद्धधर्मावभासमण्डल-
समुद्रसर्वधर्मधातुप्रमाणावतरणतया सर्वतथागतरौमविवरसर्वसत्त्वोपमर-
स्मिसमुद्रनानासत्त्वार्थनिश्चरितावतरणतया एकैकरोमविवरसर्वरत्नवर्णा-
र्चिःसमुद्रदर्शनतया प्रतिचित्तक्षणं बुद्धनिर्मितसमुद्रसर्वधर्मधातुप्रसरस्फ-
रणसत्त्वविनयाधिष्ठानावतरणतया सर्वसत्त्वस्वराजसमुद्रसंप्रयुक्ततथागत- 20
निर्घोषसर्वअध्वगतधर्मचक्रनिर्नादनिर्घोषसर्वसूत्रान्तमेधनिगर्जितनिर्घो-
षमण्डलावतरणतया अनन्तमध्यबुद्धनामसमुद्रावतरणतया अचिन्त्यबुद्ध-
विकुर्वितसंदर्शनसत्त्वविनयावतरणतया । एभिः कुलपुत्र दशभिर्धर्मैः
समन्वागता बोधिसत्त्वाः परिनिष्पन्ना भवन्ति बोधिसत्त्वचर्यायाम् ॥

अहं खलु कुलपुत्र शान्तध्यानसुखसमन्तविक्रमस्य बोधिसत्त्व- 25
विमोक्षस्य लाभिनी । तस्या मम कुलपुत्र अध्वप्राप्ताः सर्वतथागताश्चक्षुष

आभासमागच्छन्ति तेषां च तथागतानां बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिमवतरामि प-
 र्णमण्डलसमुद्रानपि अनन्तमध्यसमाधिविकुर्वितसमुद्रानपि पूर्वयोग-
 समुद्रानपि नामसमुद्रानप्यवतरामि । तेषां च तथागतानां धर्मचक्रप्र-
 वर्तनविमात्रतामवतरामि । तथागतायुष्प्रमाणनानात्वमपि स्वराङ्गवि-
 5 मात्रतामपि तेषां च तथागतानामनन्तधर्मधातुशरीरतामवतरामि न च
 तास्तथागतान् भावतो ऽभिनिविशामि ॥ तत्कस्य हेतोः ॥ अगतिका
 हि ते तथागताः सर्वलोकगतिनिरुद्धत्वात् । अनागतिका हि ते तथा-
 गताः स्वभावासंभूतत्वात् । अनुत्पन्ना हि ते तथागता अनुत्पादधर्मता-
 समशरीरत्वात् । अनिरुद्धा हि ते तथागता अनुत्पादलक्षणत्वात् । अ-
 10 सत्या हि ते तथागता मायागतधर्मदर्शनविज्ञप्ता । अमृषा हि ते त-
 थागताः सर्वजगदर्थसमुत्पन्नत्वात् असंक्रान्ता हि ते तथागताश्च्युत्युपप-
 त्तिव्यतिवृत्तत्वात् । अविनष्टा हि ते तथागता धर्मप्रकृत्यविनाशधर्मत-
 या । एकलक्षणा हि ते तथागताः सर्ववाक्यसमतिक्रान्तात्वात् । अल-
 क्षणा हि ते तथागता धर्मलक्षणस्वभावरूपवसानत्वात् ॥
 15 सा खलु पुनरहं कुलपुत्रैवं सर्वतथागतानवतरमाणैतं शान्त-
 ध्यानसुखसमन्तविक्रमं बोधिसत्त्वविमोक्षं तथागतध्यानमण्डलावभासेन
 विपुलीकरोमि । प्रविस्तरामि अवतरामि अनुगच्छामि समीकरोमि
 अभिनिर्हरामि समतलीकरोमि प्रवेशयामि विवर्धयामि निधायामि
 उपनिधायामि आकारयामि गोचरीकरोमि दृढीकरोमि अवभासयामि
 20 प्रभासयामि व्यूहयामि विभजामि संभारयामि संभावयामि । तत्र च
 संकल्पसमुदाचारायां महाकरुणायां स्थित्वा सर्वसत्त्वपरित्राणसमुदाचा-
 रचित्तैकाग्रतायै प्रथमं ध्यानं भावयामि । सर्वमनस्कर्मव्युपशमाय ज्ञा-
 नबलपराक्रमसर्वसत्त्वसंग्रहप्रीतिसुखचित्तैकाग्रतायै द्वितीयं ध्यानं भा-
 वयामि । संसारविपन्नोपेक्षासर्वसत्त्वस्वभावविशुद्धायतनतायै तृतीयं
 25 ध्यानं भावयामि । सर्वसत्त्वक्लेशदुःखसंतापप्रशमनतायै चतुर्थं ध्यानं
 भावयामि । सर्वज्ञताप्रणिधिमण्डलविपुलीकरणतायै सर्वसमाधिसगारा-

भिनिर्हारकौशल्यतायै सर्वबोधिसत्त्वविमोक्षसागरनयावतरणतायै सर्वबोधिसत्त्वविक्रीडितज्ञानाभिज्ञतायै सर्वबोधिसत्त्वचर्याविकुर्विताभिनिर्हरणतायै समन्तमुखधर्मधातुप्रवेशज्ञाननयं परिशोधयमाना । एवं शान्तध्यानमुखसमन्तविक्रमं बोधिसत्त्वविमोक्षं भावयामि ॥

सा खलु पुनरहं कुलपुत्रैतं विमोक्षं भावयमाना नानोपायैः सत्त्वान् परिपाचयामि । यदुत रात्र्यां प्रशान्तायां रतिप्रमत्तानां सत्त्वा-
नामशुभसंज्ञां संजनयाम्यरतिसंज्ञां परिखेदसंज्ञामुपरोधसंज्ञां बन्धनसंज्ञां
राक्षससंज्ञामनित्यसंज्ञां दुःखसंज्ञामनात्मसंज्ञामस्वामिकसंज्ञामपराधीनसं-
ज्ञां जरामरणसंज्ञां सर्वकामविषयपरिभोगेष्वनभिरतिसंज्ञां संजनयामि ते
च सत्त्वास्तच्चित्तं परिभावयन्तः सर्वकामरतिष्वनभिरता धर्मारामरतिं प्र-
ख्यापयमाना आगारादनागरिकं निष्क्रमन्ति । तेषामहमरण्यगतानां ध-
र्मेष्वानुलोमिकीं श्रद्धां जनयामि । आर्तभीषणोदारस्वररवशब्दानन्त-
र्धापयामि रात्र्यां प्रशान्तायां बुद्धधर्मगम्भीरतां संदर्शयामि । प्रहाणा-
नुकूलं च प्रत्ययमुपसंहरामि । निष्क्रमतां चागारद्वारं विवृणोमि ।
मार्गं संदर्शयाम्यालोकं करोमि तमोऽन्धकारं विधमामि नैष्क्रम्यं संव-
र्णयामि बुद्धवर्णं भाषयामि धर्मवर्णं संघवर्णं कल्याणमित्रवर्णं भाषा-
मि कल्याणमित्रोपसंक्रमणं संवर्णयामि ॥

एतमहं कुलपुत्र विमोक्षं भावयमाना सत्त्वानामधर्मरागरक्ता-
नामधर्मरागसंकल्पानन्तर्धापयामि विषमलोभाभिभूतानां मिथ्यासंक-
ल्पगोचराणां तान् संकल्पांस्तान् मनसिकारानन्तर्धापयामि । अनुत्य-
न्नानां पापकानामकुशलानां धर्माणामनुत्पादायोत्पन्नानां च पापका-
नां संकल्पानामन्तर्धानाय प्रत्ययमुपसंहरामि । अनुत्यन्नानां कुशल-
मूलानां संकल्पानां पारमितासंप्रयुक्तानां चर्यासंप्रयुक्तानां सर्वज्ञता-
ज्ञाननिर्याणप्रणिधानाभिनिर्हारसंप्रयुक्तानां मैत्रीनयसंप्रयुक्तानां सत्त्व-
महाकरुणास्फुरणसंप्रयुक्तानां विविधदिव्यमानुष्यसुखोपधानजननसंप्र-
युक्तानां संकल्पानामुत्पादायोत्पन्नानां च विविधनयप्रत्ययमुपसंहरा-

मि । यावत्सर्वज्ञतानुलोमिकानां सर्वसंकल्पानां प्रत्ययमुपसंहरामि ॥
 एतमहं कुलपुत्र शान्तध्यानसुखसमन्ताविक्रमं बोधिसत्त्वविमोक्षं
 जानामि । किं मया शक्यं समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधाननिर्योतानां
 बोधिसत्त्वानामनन्ताकारधर्मधातुज्ञानप्रतिलब्धानां सर्वकुशलमूलसंवर्धि-
 तचिन्तानां सर्वतथागतज्ञानबलचित्तावभासप्रतिलब्धानां सर्वतथागतवि-
 षयसंवसितचिन्तानां सर्वसंवासानावरणचिन्तानां परिपूर्णसर्वज्ञताप्रणि-
 धिचिन्तानां सर्वक्षेत्रसागरावतीर्णचिन्तानां सर्वबुद्धसागरदर्शनप्रसृतचि-
 त्तानां सर्वतथागतधर्ममेघसंप्रतीच्छन्चिन्तानां सर्वाविद्यान्धकारविधमन-
 काराणां संसाररतितृष्णाक्षयान्तकरणमार्गसर्वज्ञतावभाससंजननचिन्तानां
 चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्रेयमिहैव ममानन्तरं वैरोचनबोधिमण्डे प्रदक्षिणेन
 प्रमुदितनयनजगद्विरोचना नाम रात्रिदेवता प्रतिवसति तामुपसंक्रम्य
 परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वकर्मसु प्रयोक्तव्यम् ॥ अथ खलु स-
 मन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभा रात्रिदेवता तस्यां वेलायामेवमेव शान्तध्या-
 नसुखसमन्ताविक्रमं बोधिसत्त्वविमोक्षं भूयस्या मात्रया संदर्शयमाना
 सुधनं श्रेष्ठिदारकं गाथाभिरप्यभाषत ॥

सर्व अध्वपरमास्तथागता आमुखाय अधिमुक्तिचेतसः ।
 तेषु चक्षु विपुलं विश्रुयते येन ओतरिषु बुद्धसागरान् ॥ १ ॥
 पश्यही जिन शरीरु निर्मलं लक्षणेहि समलंकृतं शुभम् ।
 तच्च पश्यहि जिने विकुर्वितं धर्मधातुफरणं प्रतिलक्षणम् ॥ २ ॥
 एष बोधिदुग्धबुद्धआसने संप्रबुद्ध सुगतो विरोचनो ।
 धर्मधातु विपुलं स्फुरित्वा चक्र वर्तयि जगे यथाशयम् ॥ ३ ॥
 बुद्धिया जिनु स्वभावधर्मतां निःशरीरसुप्रशान्तश्रद्धयाम् ।
 रूपकायु शुभलक्षणैश्चितं दर्शयि जगु फरित्व शेषतः ॥ ४ ॥
 बुद्धकायु विपुलो अचिन्तियो धर्मधातु फरि येन शेषतो ।
 सो च दृश्यति समन्ततः समं सर्वं दर्शयि समन्ततो जिनान् ॥ ५ ॥

昭和十一年三月二十日印刷
昭和十一年三月二十五日發行
昭和二十四年六月二十五日再刷
(非賣品)

編輯者 鈴木大拙

發行 世界聖典刊行協會
擔當者 理事長 澤本貫

印刷 世界聖典刊行協會
擔當者 常任理事 久保田拙耳

發行所 世界聖典刊行協會

京都府上京區室町通中立賣下九花立町

BL

1416

.G3.

1949

THE GANDAVYUHA SUTRA

CRITICALLY EDITED

BY

DAISETZ TEITARO SUZUKI
*Professor of Buddhist Philosophy
at Otani University, Kyoto*

AND

HOKEI IDZUMI
*Professor of the Sanskrit Language
at Otani University, Kyoto*

New Revised Edition

Part III

KYOTO

THE SOCIETY FOR THE PUBLICATION OF SACRED BOOKS
OF THE WORLD

Muro-machi Nakadachiuri Kamigyō-ku

1949

4485C

NOTE

In this edition of the *Gandavyuha Sutra* the following MSS have been used:

1. The palm-leaf MS (to be designated in future references, (A) in the Library of the Royal Asiatic Society, London, a rotograph copy of which was obtained by Prof. D. T. Suzuki in 1930.

2-3. The two paper MSS (C 1 and C 2) in the Library of Cambridge University, Cambridge, England, a rotograph copy of each of which was obtained by Prof. D. T. Suzuki in 1930.

4. A paper MS (P) belonging to the Bibliothèque Nationale, Paris, a photograph copy of which Prof. D. T. Suzuki took during his stay in Paris in 1908.

5. A paper MS (T) of the Library of the Tokyo Imperial University.

6. A paper MS (S) of the Library of the University of Tokyo.

THE GANDAVYUHA SUTRA

The last two MSS brought over to Japan were hand-copied and collected by Prof. H. Idzumi in 1907-18. The MS then presented to him was the basis of the micrograph copies which were made by Prof. Shunryo Sato at the request of Prof. D. T. Suzuki in 1932, and about twenty of these copies were distributed among their friends. For this, thanks are due to the compiler and owner of the MS Prof. H. Idzumi.

The idea of editing the *Gandavyuha Sutra* has been for a long time in my mind, while in Europe 1908-9, I took a photographic copy of the MS in the Bibliothèque Nationale and had communication on the subject with the late Dr. Kaikyoku Watanabe who had been staying in Strassburg. He was willing to let me have his copy of the sutra which he had carefully made by collating all the MSS he had then personally had access to. But as I was not quite yet ready for the work, I did not avail myself at the time of his kind offer. Back in Japan, both of us were kept busy by so many other things which demanded immediate attention. Besides I had no funds to see for a task demanding so much help in various ways. All the time, however, my mind was on the *Gandavyuha*.

The cultural loss suffered and individual comfort by the earthquake and the great fire that followed in 1923 was beyond calculation. With many other valuable MSS in the possession of Dr. Watanabe, the *Gandavyuha* MS to which reference has been made was reduced to ashes. The destruction of this kind so extensively and irreversibly suffered by scholars and art-lovers made me all the more strongly desire at an early date to undertake the editing of the important Buddhist texts of Mahayana Buddhism.

I returned to Kyoto in 1921 to take a position at the Otani Buddhist College (Otani Daigaku). This was about the time when the late Dr. Denryu Nagai was preparing his *Lankavatara* edition in Sanskrit. With its completion I undertook an English translation of it, which appeared in 1935 as *His Studies* in 1939. While working on the *Lankavatara*, I found out that Prof. Idzumi also had his copy of the *Gandavyuha*.

NOTE

In this edition of the *Gaṇḍavyūha Sūtra* the following MSS have been used:

1. The palm-leaf MS (to be designated in future references, (A) in the Library of the Royal Asiatic Society, London, a rotograph copy of which was obtained by Prof. D. T. Suzuki in 1930.

2-3. The two paper MSS (C 1 and C 2) in the Library of Cambridge University, Cambridge, England, a rotograph copy of each of which was obtained by Prof. D. T. Suzuki in 1930.

4. A paper MS (P) belonging to the Bibliothèque Nationale, Paris, a photograph copy of which Prof. D. T. Suzuki took during his stay in Paris in 1908.

5. A paper MS (T) of the Library of the Tokyo Imperial University.

6. A paper MS (K) of the Library of the Kyoto Imperial University.

The last two MSS brought over to Japan were hand-copied and collated by Prof. H. Idzumi in 1907-14. The MS thus prepared by him was the basis of the mimeograph copies which were made by Prof. Shinryu Susa at the request of Prof. D. T. Suzuki in 1929, and about twenty of these copies were distributed among their friends. For this, thanks are due to the compiler and owner of the MS Prof. H. Idzumi.

The idea of editing the *Gaṇḍavyūha Sūtra* has been for a long time in my mind, while in Europe 1908-9, I took a photographic copy of the MS in the Bibliothèque Nationale and had communication on the subject with the late Dr. Kaikyoku Watanabe who had been staying in Strassburg. He was willing to let me have his copy of the sutra which he had carefully made by collating all the MSS he had then personally had access to. But as I was not quite yet ready for the work, I did not avail myself at the time of his kind offer. Back in Japan, both of us were kept busy by so many other things which demanded immediate attention. Besides I had no funds to use for a task demanding so much help in various ways. All the time, however, my mind was on the *Gaṇḍavyūha*.

The cultural loss national and individual sustained by the earthquake and the great fire that followed in 1923 was beyond calculation. With many other valuable MSS in the possession of Dr. Watanabe, the *Gaṇḍavyūha* MS to which reference has been made was reduced to ashes. The destruction of this kind so extensively and irrevocably suffered by scholars and art-lovers made me all the more strongly desire at an early date to undertake the editing of the important Sanskrit texts of Mahayana Buddhism.

I moved to Kyoto in 1921 to take a position at the Ōtani Buddhist College (Ōtani Daigaku). This was about the time when the late Dr. Bunyu Nanjo was preparing his *Lankavatāra* edition in Sanskrit. With its completion I undertook an English translation of it, which appeared in 1932 and its *Studies* in 1930. While working on the *Lankavatāra*, I found out that Prof. Idzumi also had his copy of the *Gaṇḍavyūha*

NOTE

In this edition of the *Gaṇḍavyūha Sūtra* the following MSS have been used:

1. The palm-leaf MS (to be designated in future references, (A) in the Library of the Royal Asiatic Society, London, a rotograph copy of which was obtained by Prof. D. T. Suzuki in 1930.

2-3. The two paper MSS (C 1 and C 2) in the Library of Cambridge University, Cambridge, England, a rotograph copy of each of which was obtained by Prof. D. T. Suzuki in 1930.

4. A paper MS (P) belonging to the Bibliothèque Nationale, Paris, a photograph copy of which Prof. D. T. Suzuki took during his stay in Paris in 1908.

5. A paper MS (T) of the Library of the Tokyo Imperial University.

6. A paper MS (K) of the Library of the Kyoto Imperial University.

The last two MSS brought over to Japan were hand-copied and collated by Prof. H. Idzumi in 1907-14. The MS thus prepared by him was the basis of the mimeograph copies which were made by Prof. Shinryu Susa at the request of Prof. D. T. Suzuki in 1929, and about twenty of these copies were distributed among their friends. For this, thanks are due to the compiler and owner of the MS Prof. H. Idzumi.

The idea of editing the *Gaṇḍavyūha Sūtra* has been for a long time in my mind, while in Europe 1908-9, I took a photographic copy of the MS in the Bibliothèque Nationale and had communication on the subject with the late Dr. Kaikyoku Watanabe who had been staying in Strassburg. He was willing to let me have his copy of the sutra which he had carefully made by collating all the MSS he had then personally had access to. But as I was not quite yet ready for the work, I did not avail myself at the time of his kind offer. Back in Japan, both of us were kept busy by so many other things which demanded immediate attention. Besides I had no funds to use for a task demanding so much help in various ways. All the time, however, my mind was on the *Gaṇḍavyūha*.

The cultural loss national and individual sustained by the earthquake and the great fire that followed in 1923 was beyond calculation. With many other valuable MSS in the possession of Dr. Watanabe, the *Gaṇḍavyūha* MS to which reference has been made was reduced to ashes. The destruction of this kind so extensively and irrevocably suffered by scholars and art-lovers made me all the more strongly desire at an early date to undertake the editing of the important Sanskrit texts of Mahayana Buddhism.

I moved to Kyoto in 1921 to take a position at the Ōtani Buddhist College (Ōtani Daigaku). This was about the time when the late Dr. Bunyu Nanjo was preparing his *Lankavatāra* edition in Sanskrit. With its completion I undertook an English translation of it, which appeared in 1932 and its *Studies* in 1930. While working on the *Lankavatāra*, I found out that Prof. Idzumi also had his copy of the *Gaṇḍavyūha*

which he had made by collating two MSS belonging to the Tokyo and the Kyoto Imperial University Library. The time for carrying out my long-cherished plan was approaching. I availed myself of the first good opportunity of obtaining rotograph copies of the MSS kept in England. There are thus now altogether six copies to be used for our work.

This editing of the *Gaṇḍavyūha* was, however, more than I could undertake by myself alone not only from the point of scholarship but from the point of time to be spent on it. My interest in the Sanskrit Buddhist texts is first of all in their religious and philosophical significance, and that in matters of textual criticism and linguistic study is secondary. The scholar who can supply me with all the necessary help and information in this respect was found in the person of Prof. Hōkei Idzumi. He was willing to enlist his time and scholarship in this great task of editing the *Gaṇḍavyūha*. What success we have achieved here is to be ascribed to my *kalyanamitra*.

The present edition is mainly based on the palm-leaf MS of the Library of the Royal Asiatic Society of London, which the late Dr. Watanabe too considered the most indispensable one for our purpose. When the entire text is printed in the next two parts, a volume devoted to a list of variant readings in the six MSS in our possession will be published. The plan is also on foot to have a complete index of various kinds which is absolutely needed for a thorough understanding of the sutra in its varied significations.

An English translation of this sutra which marks a culmination in the development of Mahayana thought has been in contemplation by me for many years. When the text in the modern Devanagari type is made generally accessible, the translator's work will be made so much the easier, and the reader will also be able to refer whenever necessary to the original text.

I have in concluding this prefatory note to say a word of sincere appreciation for Prof. Hōkei Idzumi and Mr. Susumu Hoshinobori who gave up so much time and labour in copying, type-setting, proof-reading, etc., which belong to the drudgery of printing, especially this type of book—quite an unusual undertaking in Japan. I must also not forget to express my thankful feeling towards the authorities of the Ōtani Daigaku in their permitting us to use the printing plant including the Devanagari type, etc., and also defraying a part of the expenses incident to the use of the printing outfits.

That this edition of the *Gaṇḍavyūha Sūtra* with all its imperfections is now placed before scholars and readers who are engaged in the study of Mahayana Buddhism, enabling them to probe into the secrets of the religious consciousness of the Oriental peoples, is due to the protecting power of all the Buddhas and Bodhisattvas, who are constantly watching over our work and guiding it towards the universal welfare and enlightenment of all beings, and for which we are all most devoutly grateful.

DAISETZ TEITARO SUZUKI

Kyoto, October 1934

While going over the printed text the editors found many imperfections and provisionarily entered whatever corrections that were to be made on the lower part of the page. The lines needing correction are marked in the body of the text.

A full recovery of the printing facilities in Japan requires some years yet to come, but as we observe an increasing demand for the *Gaṇḍavyūha* text, we have decided to produce a photographic reprint of the corrected text as we have so far prepared for our own use.

We hope the corrections are readily identifiable.

As regards a volume of variant readings, we regret that it is not yet quite ready for press.

We have a Sanskrit-Chinese index already prepared for the *Gaṇḍavyūha* text, which however requiring further elaboration we withhold it from publication for some time yet.

It is with great grief to report the death of Professor Hokei Idzumi which took place in 1947. The co-editor takes this opportunity to express his appreciation of all that the late Sanskrit scholar did for the publication of the present text.

Daisetz T. Suzuki

Kamakura, May 1949

New Revised Edition

Part II

KYOTO

THE SOCIETY FOR THE PUBLICATION OF SACRED BOOKS
OF THE WORLD

Mitsumachi Nakadachiori Kamigyō-ku

1949

THE GANDAVYUHA SUTRA

CRITICALLY EDITED

BY

DAISETZ TEITARO SUZUKI
*Professor of Buddhist Philosophy
at Otani University, Kyoto*

AND

HOKEI IDZUMI
*Professor of the Sanskrit Language
at Otani University, Kyoto*

New Revised Edition

Part III

KYOTO

THE SOCIETY FOR THE PUBLICATION OF SACRED BOOKS
OF THE WORLD

Muro-machi, Nakadachiuri Kamigyō-ku

1949

THE GANDAVYUHA SUTRA

CRITICALLY EDITED

BY

DAISEI TEITARO SUZUKI
Professor of Buddhist Philosophy
at Otani University, Kyoto

AND

HOKKEI IZUMI
Professor of the Sanskrit Language
at Otani University, Kyoto

New Revised Edition

Part III

KYOTO

THE SOCIETY FOR THE PUBLICATION OF SACRED BOOKS
OF THE WORLD

Muro-machi Nakashichi Kamigyō-ku

1919

सर्वक्षेत्र परमाणुसादृशा बुद्धकाय प्रभमण्डलाश्रिताः ।

अन्यमन्य शुभवर्ण दर्शना धर्मधातु फरणाः प्रतिक्षणम् ॥ ६ ॥

रश्मिमेघ विपुला अचिन्तिया निश्चरन्ति जिनरोमतो ऽक्षयाः ।

ते स्फुरित्व जग सर्व शेषतो क्लेशताप शमयन्ति प्राणिनाम् ॥ ७ ॥

बुद्धनिर्मित समुद्र अक्षया निश्चरित्व जिनरोममण्डलात् ।

धर्मधातु विपुलं स्फुरित्वना दुर्गतीदुःख शमेन्ति प्राणिनाम् ॥ ८ ॥

बद्धधोषु मधुरो निगर्जित सुस्वराङ्गरुतसागरप्रभः ।

धर्मवर्ष विपुल प्रवर्षणो बोधि आशयु जनेति प्राणिनाम् ॥ ९ ॥

संगृहीत अनेन पूर्वतो कल्पसागर चरित्व चारिकान् ।

ते विपश्यिषु विरोचनं जिनं सर्वक्षेत्र प्रतिभास लक्षणम् ॥ १० ॥

सर्वलोक उदितस्तथागतः सत्त्व सर्वि सममामुखीस्थितः ।

अन्यमन्य अधिमुक्ति गोचरस्ते न शक्यमपि सर्वि जानितुम् ॥ ११ ॥

बोधिसत्त्ववर शेष शेषतो एकरोमि सुगतस्य ओसरी ।

तद्विमोक्षणय ये अचिन्तियास्ते न शक्यमपि सर्वि जानितुम् ॥ १२ ॥

एष देवत ममा अनन्तरं लोकनाथ भिमुख प्रमोदत-

ज्योतिरर्चिनयनेति नामतो एत पृच्छ कथ बोधिचारिकान् ॥ १३ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभाया
रात्रिदेवतायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभां रा-
त्रिदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य समन्त-
गम्भीरश्रीविमलप्रभाया रात्रिदेवताया अन्तिकात्मक्रान्तः ॥ ३३ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः कल्याणमित्रानुशासत्यावेशाविष्टः
कल्याणमित्रवचनप्रतिपत्तिसंभूतचित्तः कल्याणमित्रवैद्येष्वातुरसंज्ञासमुदा-
चारचित्तः कल्याणमित्रदर्शनमनसिकाराविक्षिप्तचित्तः कल्याणमित्रदर्श-
नसर्वावरणपर्वतविकिरणावकाशप्रतिलब्धचित्तः कल्याणमित्रदर्शनेन स-
र्वसत्त्वधातुपरिचाणमहाकरुणानयसागरावतरणप्रतिलब्धचित्तः कल्याण-

मित्रदर्शनेन धर्मधातुनयसागरज्ञानावभासप्रतिलब्धचक्षो येन प्रमुदित-
 नयनजगद्धिरोचना रात्रिदेवता तेनोपसंक्रान्तः ॥ अथ खलु प्रमुदित-
 नयनजगद्धिरोचना रात्रिदेवता सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य भूयस्या मात्रया
 कल्याणमित्रोपसंक्रमणकुशलमूलसंभारसंभवपरिपाकमुपादाय । महा-
 5 संभारसंभवकल्याणमित्रोपसंक्रमणमध्यतिष्ठत् । महाविक्रमं कल्याणमि-
 त्रोपसंक्रमणमध्यतिष्ठत् । दुरवतरणवीर्यकर्मकल्याणमित्रोपसंक्रमणमध्य-
 तिष्ठत् । सुचिरविलम्बं कल्याणमित्रोपसंक्रमणमध्यतिष्ठत् । अनन्तमध्य-
 दिक्प्रवेशं कल्याणमित्रोपसंक्रमणमध्यतिष्ठत् । दीर्घोर्ध्वसंवसनसंभवं क-
 ल्याणमित्रोपसंक्रमणमध्यतिष्ठत् । अनन्तकार्यसंपूर्णविज्ञप्तिंसंभवं कल्या-
 10 णमित्रोपसंक्रमणमध्यतिष्ठत् । अनन्तमध्यमार्गव्यूहसंभारक्रमणं कल्याण-
 मित्रोपसंक्रमणमध्यतिष्ठत् । समन्तमुखविक्रमसंभवं कल्याणमित्रोपसंक्र-
 मणमध्यतिष्ठत् । अनुच्चलनागमनविक्रमं कल्याणमित्रोपसंक्रमणमध्य-
 तिष्ठत् ॥

॥ ५९ ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सर्वज्ञतासंभारवीर्यपराक्रमेण क-
 15 ल्याणमित्रोपसंक्रमणेन महाप्रणिधानसागराभिनिर्हारविक्रमेण कल्याण-
 मित्रोपसंक्रमणेन । एकसत्त्वार्थमपरान्तकल्पापर्यन्तदुःखानुभवव्यवसितेन
 कल्याणमित्रोपसंक्रमणेन । एकपरमाणुरजसि सर्वधर्मधातुनचरणविल-
 म्बविक्रमेण महावीर्यकवचवर्मणा कल्याणमित्रोपसंक्रमणेन सर्वदिक्स-
 मुद्रप्रसरानुजवनेन कल्याणमित्रोपसंक्रमणेन । एकबालपथे अपरान्त-
 20 कल्पबोधिसत्त्वचर्यासंवसनेन कल्याणमित्रोपसंक्रमणेन बोधिसत्त्वचर्या-
 प्राप्तस्य प्रतिचित्तक्षणं सकलसर्वज्ञताज्ञानप्रतिष्ठानेन कल्याणमित्रोप-
 संक्रमणेन त्र्यध्वप्राप्तसर्वतथागतविकुर्वितव्यूहमार्गाक्रमणव्यवसितेन कल्या-
 णमित्रोपसंक्रमणेन सर्वधर्मधातुनयस्रोतः प्रसृतमार्गाक्रमेण कल्याणमि-
 त्रोपसंक्रमणेन सर्वधर्मधातुनयारम्भणानुच्चलितेन सकलधर्मधातुस्फरणे-
 25 न कल्याणमित्रोपसंक्रमणेन । येन प्रमुदितनयनजगद्धिरोचना रात्रिदे-
 वता तेनोपसंक्रान्तः ॥

सो ऽपश्यत् ॥ प्रमुदितनयनजगद्धिरोचनां रात्रिदेवतां भगवतः
पर्वन्मण्डले पुष्पगर्भसिंहासननिषणां समन्तभद्रप्रीतिविपुलविमलवैग-
ध्वजं बोधिसत्त्वसमाधिं समापन्नां तस्याश्चापश्यत् सर्वरोमविवरेभ्यः सर्व-
सत्त्वाभिरोचनां सर्वसत्त्वाभिरुचितां सर्वसत्त्वदर्शनानुकूलां सर्वसत्त्वप्रि-
यदर्शनविविधदानादिपारमिताचर्याभिद्योतनमेघान्निश्चरमाणां यदुत स-
र्वसत्त्वयथाशयविज्ञप्तिमरुतदानचर्यासंदर्शनमेघान् सर्वसत्त्वानुग्रहावि-
ग्रहाय सर्ववस्त्वनवेक्षणतायै सर्वसत्त्वसमप्रयोगपरित्यागितायै सर्वसत्त्व-
समचित्ततायै सर्वसत्त्वाविमाननापरित्यागितायै अध्यात्मिकबाह्यसर्ववस्तु-
परित्यागितायै महादुष्करपरित्यागसंदर्शनतायै सर्वलोके यथाशयसत्त्वदा-
नचर्यासंदर्शनतायै यच्चप्राप्तबोधिसत्त्वाचिन्त्यदुष्करचर्यापरित्यागनिर्मा-
णमेघान्निश्चरित्वा दशसु दिक्षु सर्वलोकधातुप्रसरपर्यापन्नानां सर्वसत्त्वा-
नां विज्ञप्तिमागच्छतो ऽपश्यत् । यदुताचिन्त्यबोधिसत्त्ववृषभिताविकु-
र्वितप्रतिलाभेन ॥

सर्वरोमविवरेभ्यः सर्वसत्त्वसमापन्नानौपपत्तिनिर्माणकायमेघा-
न्निश्चरित्वा सर्वलोकधातुपर्यापन्नान् सर्वसत्त्वान् स्फुरित्वाभिमुखं सर्व-
व्रतसमादानाकम्प्यतां संदर्शयमानान् सर्वसत्त्वधातुसमं नानातपोव्रतमण्डल-
मुद्योतयमानान् सर्वलोकानुश्रयतां सर्वविषयानवेक्षतां सर्वसंसारसंवा-
सविमुखतां दिव्यमानुषसंपत्तिसुखसमवसरणतां संदर्शयमानान् अशुभ-
मण्डलमुद्योतयमानान् शुभसंज्ञाविपर्यासं लोके विनिवर्तयमानान् अ-
नित्यचलव्ययपरिणामधर्मतां परिदीपयमानान् दुःखानात्मसर्वसंस्कार-
धर्मतां संदर्शयमानां स्तथागतविषयसंवासाविप्रवासतां रोचयमानानान्त्य-
न्ततथागतशीलपरिशुद्धये सत्त्वान् समादापयमानान् सर्वसत्त्वयथाश-
यरुतशीलचर्यां संदर्शयमानान् सर्वसत्त्वसंतोषणशीलसुगन्धिकतां संद-
र्शयमानान् सर्वसत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् ॥
सर्वरोमविवरेभ्यश्च सर्वसत्त्वधातुसमापन्नानानावर्णात्मिभावनि-
र्माणमेघान्निश्चरित्वा सर्वसत्त्वानां सर्वाङ्गप्रत्यङ्गच्छेदाधिवासनतां संदर्श-

यमानान् सर्वसत्त्वकायोत्पीडनोपक्रमणाधिवासयमानान् सर्वसत्त्वास-
 त्ववचनाक्रोशपरिभाषणकुत्सनपांसनताडनतर्जनाधिवासनतां संदर्शयमा-
 नान् सर्वसत्त्वाक्षोभ्यतां संदर्शयमानान् सर्वसत्त्वसत्कारानुत्तमानावना-
 मतां संदर्शयमानान् सर्वसत्त्वनिरभिमानतां संदर्शयमानान् सर्वधर्म-
 स्वभावक्षान्त्यक्षयताक्षयज्ञानतां संदर्शयमानान् सर्वसत्त्वसर्वक्लेशप्रहा-
 णाय क्षान्तिचर्यां संदर्शयमानान् सर्वसत्त्वानां विसंस्थितदुर्वर्णाश्रयश-
 रीरतां व्यावर्तयमानान् सत्त्वानामनुत्तरां तथागतवर्णविशुद्धिं संवर्णय-
 मानान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् ॥

सर्वरोमविवरेभ्यश्च सर्वसत्त्वसमानानावर्णसंस्थानारोहपरिणा-
 10 हान्नानोपपत्तिकसर्वकायनिर्माणमेघान्निश्चर्य यथाशयान् सत्त्वान् स्फ-
 रित्वा सर्वज्ञतामहासंभारवीर्यपराक्रमतां संदर्शयमानान् सर्वमारकलि-
 विकिरणवीर्यतां बोधारम्भाक्षोभ्याविवर्त्यवीर्यतां सर्वसत्त्वसंसारसागरोत्ता-
 रणवीर्यतां सर्वाक्षणापायदुर्गतिविनिपातपथविनिवर्तनवीर्यतामज्ञानपर्व-
 तविकिरणवीर्यतां सर्वतथागतपूजोपस्थानापरिखेदवीर्यतां सर्वबुद्धधर्म-
 15 चक्रसंप्रतीच्छनसंधारणवीर्यतां सर्वावरणपर्वतनिर्भेदनविकिरणवीर्यतां स-
 र्वसत्त्वपरिपाकविनयापरिखेदवीर्यतां सर्वबुद्धक्षेत्रपरिशोधनवीर्यतामु-
 त्तरां तथागतवीर्यविशुद्धिं संदर्शयमानान् सत्त्वान् परिपाचयमानान-
 पश्यन् ॥

सर्वरोमविवरेभ्यश्च नानावर्णसंस्थानां विविधात्मभावननिर्माण-
 20 मेघान्निश्चरित्वा नानोपायैः सत्त्वानां प्रीतिं संजनयमानान् दौर्मनस्यं
 विनिवर्तयमानान् सर्वकामरतिं विजुगुप्समानान् ह्रीधर्मतां लोके प्रभा-
 वयमानान् गुप्तेन्द्रियतायां सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानाननुत्तरब्रह्मचर्यं सं-
 वर्णयमानान् सभयं कामलोकमारविषयं संदर्शयमानान् विगतकाम-
 रतीनामपि सर्वलोककामरतिविषयं संदर्शयमानान् धर्मारामरत्यां स-
 25 त्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान् अनुपूर्वध्यानसमाधिसमापत्तिसुखान्यभिनिर्ह-
 रमाणान् सर्वसत्त्वसर्वक्लेशनिध्यप्तिचित्तां संवर्णयमानान् सर्वबोधिस-

स्यसमाधिसमुद्रविकुर्वणतां संदर्शयमानान् बोधिसत्त्वाभिज्ञाविकुर्वितवृ-
षभितां संदर्शयमानान् सत्त्वानां प्रीतिं संजनयमानान् प्रामोद्यमुत्पा-
दयमानान् दौर्मनस्यं व्यावर्तयमानान् । चित्तकल्पतामावहयमानान् ।
चित्तकर्मण्यतां कुर्वाणानाशयं विशोधयमानान् । इन्द्रियाण्युत्तापयमा-
नान् कायसुखं संजनयमानान् धर्मप्रीतिवेगं विवर्धयमानान् सत्त्वान्
परिपाचयमानानपश्यत् ॥

सर्वरोमविवरेभ्यश्च सर्वोपपत्तिसदृशशरीरान्नानाकायमेघान्नि-
श्चरित्वा सर्वक्षेत्रगतसर्वसत्त्वाभिमुखाभिरुचितदर्शनतायै सर्वकल्याण-
मित्रोपसंक्रमणापरिखेदतां संदर्शयमानान् सर्वाचार्यगुरुकल्याणमि-
त्रोपस्थानपरिचर्यापरिखेदतां संदर्शयमानान् सर्वतथागतधर्मचक्रप्र-
वर्तनसंप्रतीच्छनसंधारणपरिखेदवीर्यतां संदर्शयमानान् सर्वधर्ममुखस-
मुद्रान् प्रविचिन्वानान् सर्वबुद्धसमुद्रावतारणनयं संवर्णयमानान् सर्व-
धर्मलक्षणस्वभावनयमभिद्योतयमानान् सर्वधर्मान्समाधिद्वारं संदर्शय-
मानान् सर्वसत्त्वदृष्टिपर्वतनिर्भेदनं प्रज्ञावज्रं संदर्शयमानान् । अनेक-
चित्तक्षणसमायोगेन सर्वसत्त्वाविद्यान्धकारविधमनप्रज्ञादित्यमण्डलोदा-
गमं संदर्शयमानान् सर्वसत्त्वप्रीतिसंजननतया सर्वज्ञतायां सत्त्वान् प-
रिपाचयमानानपश्यत् ॥

सर्वरोमविवरेभ्यश्च सर्वजगत्समानुदाराचिन्पनानावर्णविकल्पसं-
स्थानात्मभावननिर्माणमेघान्निश्चरित्वा यथाशयाधिमुक्तसर्वसत्त्वाभिमुख-
स्थितान् नानारुतमन्त्रसंस्कारनिर्देशैः सर्वलौकिकपुण्याभिज्ञतां संदर्श-
यमानान् सर्वलौकिककृत्यप्रचारतश्च सर्वत्रैधातुकसंभवसंदर्शनतश्च सर्वत्रै-
धातुकनिःशरणदिवसंवर्णतश्च सर्वदृष्टिकान्तारगहननिःशरणदिवसंदर्शन-
तश्च सर्वज्ञतामार्गविशेषतां संवर्णयमानाञ्छ्रावकप्रत्येकबुद्धभूमिपथसम-
तिक्रमं संदर्शयमानान् सत्कारासत्कारानुनयप्रतिधानुनये ऽप्रतिधानुनय-
तां संदर्शयमानान् संसारनिर्वाणसुखासंनिश्चिततां संदर्शयमानान् तु-
षितभवनवासादिपरंपरागमनाप्रतिप्रश्रुब्धिं संदर्शयमानान् बोधिमण्डप्र-

स्थानाभिसंबोधाप्रतिप्रशब्धिं संदर्शयमानान् सर्वज्ञतायां सत्त्वान् परि-
दीपयमानानपश्यत ॥

सर्वरोमविवरेभ्यश्चैकैकस्माद्रोमविवरात्सर्वक्षेत्रपरमाणुरजःसमाना-
त्मभावनिसर्माणमेघानिश्चरित्वा सर्वसत्त्वलोकाभिमुखस्थितान् समन्तभद्र-
बोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानं संवर्णयमानान् सर्वधर्मधातुविशुद्धिनिष्ठाप्रणि-
धानवैशेषिकतां संवर्णयमानान् प्रतिचित्तक्षणं सर्वलोकधातुसमुद्रपरि-
शुद्धिं संवर्णयमानान् सर्वतथागतपूजोपस्थानाप्रतिप्रशब्धिं संवर्णयमा-
नान् प्रतिचित्तक्षणं सर्वधर्मनयसागरावताराप्रतिप्रशब्धिं संवर्णयमानान्
प्रतिचित्तक्षणं तथागतबलप्रवेशाप्रतिप्रशब्धतां संवर्णयमानान् प्रतिचित्त-
क्षणं सर्वलोकधातुसमुद्रपरमाणुरजःसमसर्वधर्मधातुनयसागरावतरणाप्र-
तिप्रशब्धिः संदर्शयमानान् सर्वक्षेत्रेष्वपराप्ताधिष्ठानकल्पसंवाससर्वज्ञ-
तामार्गविशुद्धिसंप्रकाशनाप्रतिप्रशब्धतां संवर्णयमानान् प्रतिचित्तक्षणं
तथागतबलप्रवेशाप्रतिप्रशब्धतां संदर्शयमानान् सर्वव्यधनयसागराव-
ताराप्रतिप्रशब्धतां संदर्शयमानान् बोधिसत्त्वसर्वक्षेत्रवर्द्धिविकुर्वितसंदर्श-
नाप्रतिप्रशब्धतां संदर्शयमानान् बोधिसत्त्वप्रणिधानचर्यासंदर्शनेन सर्व-
सत्त्वान् सर्वज्ञतायां प्रतिष्ठापयमानानपश्यत ॥

सर्वरोमविवरेभ्यश्चैकैकस्माद्रोमविवरात्सर्वजगच्चित्तसमान्कायनि-
र्माणमेघानिश्चरित्वा सर्वसत्त्वाभिमुखस्थितानपर्यन्तं सर्वज्ञतासंभारबलं
संदर्शयमानान् । अभेद्यापर्यादत्ताविनाशधर्मसर्वज्ञताचित्तबलं संदर्शय-
मानान् । अविवर्त्याप्रत्युदावर्त्याधिष्ठानाप्रतिप्रशब्धमनुत्तरसर्वबोधिसत्त्व-
चर्यासमुदागमबलं संदर्शयमानान्सर्वसंसारदोषाननुलेपबलतां बोधिस-
त्त्वानां संवर्णयमानान् सर्वमारमण्डलविकिरणबलं बोधिसत्त्वानां सं-
दर्शयमानान् सर्वक्लेशमलाननुलेपक्लेशबलतां बोधिसत्त्वानां संदर्शय-
मानान् सर्वकर्मावरणपर्वतविकिरणबलं बोधिसत्त्वानां संदर्शयमानान्
सर्वकल्पसंवासबोधिसत्त्वचर्यापरिखेटमहाकरुणाबलं बोधिसत्त्वानां सं-
दर्शयमानान् सर्वबुद्धक्षेत्रसंप्रकम्पनसंक्षोभणसर्वसत्त्वसंप्रहर्षणबलं बो-

धिसत्त्वानां संदर्शयमानान् सर्वमारपरप्रवादिगणप्रमर्दनबलं बोधिसत्त्वानां संदर्शयमानान् । महाधर्मचक्रप्रवर्तनज्ञानबलं लोके प्रभावमानान् सर्वसत्त्वान् सर्वज्ञतायां परिदीपयमानानपश्यत् ॥

सर्वरोमविवरोभ्यश्चैकैकस्माद्रोमविवरात्सर्वजगच्चित्तसमादानान्तवर्णकायनिर्माणसमुद्रमेधानिश्चरित्वा दशदिगन्तसत्त्वधातुस्फरणान्यथाशयाधिमुक्तानां सत्त्वानां बोधिसत्त्वचर्याज्ञानविक्रमं संदर्शयमानान् सर्वसत्त्वधातुसमुद्रावतरणज्ञानं संदर्शयमानान् सर्वसत्त्वचित्तसमुद्रावतरणज्ञानं संदर्शयमानान् सर्वसत्त्वैन्द्रियसागरपरिज्ञाज्ञानं संदर्शयमानान् सर्वसत्त्वचर्यासमुद्रावतरणज्ञानं संदर्शयमानान् सर्वसत्त्वपरिपाकवित्तयकालानतिक्रमणज्ञानं संदर्शयमानान् सर्वधर्मधातुनुरवणज्ञानं संदर्शयमानान् प्रतिचित्तदृष्टं सर्वधर्मधातुज्ञाननयसागरस्फरणज्ञानं संदर्शयमानान् सर्वलोकधातुसमुद्रसंवर्तविवर्तज्ञानं संदर्शयमानान् सर्वलोकधातुप्रतिष्ठानसंस्थानव्यूहविकल्पज्ञानं संदर्शयमानान् सर्वतथागतपूजाविकुर्वितोपसंक्रमणपूजोपस्थानधर्मचक्रमेधसंप्रतीच्छन्तज्ञानं संदर्शयमानान् । एवं ज्ञानपारमिताचर्यासंदर्शनेन सत्त्वानां प्रीतिं संजनयमानानपश्यत् ॥ चित्तं प्रसादयमानान् प्रामोद्यमुत्पादयमानान् हर्षं संजनयमानान् दौर्मनस्यं विनिवर्तयमानान् चित्तं विशोधयमानान् चित्तकल्पतामावर्तयमानान् । इन्द्रियाण्युत्तापयमानानधिमुक्तिबलं संजनयमानान् सर्वज्ञतायामवैवर्त्यान्कुर्वाणानपश्यद्यथा च पारमिताचर्यासंदर्शनेन लोके पाकं व्रजतो ऽपश्यत् ॥

तथा सर्वबोधिसत्त्वधर्मनिगर्जनेन ये च प्रमुदितनयनजगद्विरोचनाया रात्रिदेवतायाः प्रथमचित्तोत्पादसंभाराः कल्याणमित्रारागप्रयोगाः तथागतपादमूलोपसंक्रमणपूजोपस्थानप्रयोगाः कुशलधर्मचर्याभियोगप्रयोगा ये च दातृपारमिताचर्यादुष्करपरित्यागाः शीलपारमितापरिशोधनप्रयोगा सहाराज्यैश्वर्य परिवारभोगाधिपत्यपरित्यागाभिनिष्क्रमणप्रयोगाः ये लोके दुष्करचर्यामहाव्रततपोमण्डलक्षान्तिनिर्हाराः ॥ या

बोधिसत्त्वव्रतसमादानप्रयोगाकम्पता । ये बोधिसत्त्वदृढसमादानधर्म-
 समुद्राः सर्वसत्त्वधातुदुष्कृतदुर्भाषितदुश्चिन्तिताधिवासनप्रयोगाः कायि-
 कचैतसिकपीडाधिवासनप्रयोगाः । या सर्वकर्मविप्रणाशधर्मताक्षान्तिः स-
 र्वधर्माधिमुक्तिक्षान्तिः सर्वधर्मस्वभावनिध्यानक्षान्तिः । यत्सर्वज्ञतारम्भ-
 5 प्रयोगवीर्यं यत्सर्वबुद्धधर्मपरिनिष्पादनवीर्यं याः सर्ववीर्यपारमिताचर्याः ।
 ये ध्यानपारमितासंभारा ध्यानपारमिताभियोगा ध्यानपारमितापरिनि-
 ष्यत्तिविशुद्धिचर्याः । यानि बोधिसत्त्वसमाधिप्रतिलाभविकुर्वितानि ये
 समाधिमुखसमुद्रावतारा यानि ध्यानपारमिताचरितानि । ये प्रज्ञापा-
 रमितासंभारा ये बोधिसत्त्वमहाप्रज्ञादित्यमण्डलविशोधननया ये महा-
 10 प्रज्ञामेघसंभवा ये प्रज्ञानिधानसंभारा ये महाप्रज्ञामहासागरव्यवचारण-
 नयप्रयोगा ये महोपायकौशल्यनयप्रयोगा ये महोपायकौशल्यपरिशु-
 द्धिसंप्रयुक्ताः पूर्वयोगाः । यानि बोधिसत्त्वमहाप्रणिधिपारमिताशरीरा-
 णि या महाप्रणिधिपारमितापरिनिष्पत्तयः । यानि महाप्रणिधानपार-
 मिताचरितानि ये महाप्रणिधानपारमितासंप्रयुक्ताः पूर्वयोगाः । ये ब-
 15 लपारमिताप्रतिलाभमहासंभारा ये बलपारमिताप्रत्ययाः । ये बलपा-
 रमितानयमहासागरा ये बलपारमितानिर्देशा ये बलपारमितासंप्रयुक्ताः
 पूर्वयोगाः । ये ज्ञानपारमितानया ये ज्ञानपारमिताप्रयोगा ये ज्ञान-
 पारमिताविशुद्धिनया या ज्ञानपारमितादिशः । ये ज्ञानपारमितानुगमा
 ये ज्ञानपारमिताप्रसरा यानि ज्ञानपारमितानयसमवसरणानि ये ज्ञा-
 20 नपारमिताविज्ञप्तिनया यानि ज्ञानपारमिताप्रसरानुसरणानि यानि ज्ञा-
 नपारमितास्फरणानि ये ज्ञानपारमिताप्रविस्तरा ये ज्ञानपारमिताकाया
 ये ज्ञानपारमितासमुद्रनया ये ज्ञानपारमितापरिनिष्पत्तिसंप्रयुक्ताः पूर्व-
 योगाः । ये ज्ञानपारमिताचर्याप्रकारप्रविचयप्रवेशसंभवसमुदागमा ये
 ज्ञानपारमितासमवसरणनयसंप्रयुक्ता धर्माधर्मसंग्रहधर्मज्ञानानुगमाः क-
 25 र्मज्ञानानुगमाः क्षेत्रज्ञानानुगमाः कल्पज्ञानानुगमा अध्वज्ञानानुगमा बु-
 द्धोत्पादज्ञानानुगमा बुद्धज्ञानानुगमा बोधिसत्त्वज्ञानानुगमा बोधिसत्त्व-

चित्तसंभवज्ञानानुगमा बोधिसत्त्वव्यवस्थानज्ञानानुगमा बोधिसत्त्वसंभ-
वज्ञानानुगमा बोधिसत्त्वप्रस्थानज्ञानानुगमा बोधिसत्त्वप्रणिधिज्ञानानु-
गमा बोधिसत्त्वधर्मचक्रज्ञानानुगमा बोधिसत्त्वधर्मप्रविचयज्ञानानुगमा
बोधिसत्त्वधर्मसागरनयज्ञानानुगमा बोधिसत्त्वसमुद्रज्ञानानुगमा बोधि-
सत्त्वधर्मपरिवर्तज्ञानानुगमा बोधिसत्त्वधर्मनिधानज्ञानानुगमा बोधिस- 5
त्त्वधर्मगतिज्ञानानुगमा ये प्रमुदितनयनजगद्विरोचनाया रात्रिदेवताया
यावदनन्तमध्यारम्बणज्ञानपारमितासंप्रयुक्ता बोधिसत्त्वधर्मास्तानस्याः
सर्वरोमविवरेभ्य एकैकरोमविवरदिसृतनानावर्णसत्त्वकायमेघनिश्चरिता-
न्सत्त्वान्परिपाचयमानानपश्यत् ॥

यदुत । अकनिष्ठसुदर्शनसुदृशतपोबृहच्छुद्धावासदेवसदृशकाय- 10
मेघनिश्चरितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । एवं बृहत्फलपुण्य-
प्रसवानभ्रकदेवसदृशकायमेघनिश्चरितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानप-
श्यत् । शुभकृत्ताप्रमाणशुभपरीक्षशुभदेवसदृशकायमेघनिश्चरितान् सत्त्वान्
परिपाचयमानानपश्यत् । आभास्वराप्रमाणाभपरीक्षाभदेवसदृशकायमे-
घनिश्चरितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । महाब्रह्मब्रह्मपुरोहितब्र- 15
ह्मपार्षददेवसदृशकायमेघनिश्चरितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् ।
साप्सरोगणसदेवपुत्रवशवर्तिदेवराजसदृशात्मभावमेघनिश्चरितान् सत्त्वान्
परिपाचयमानानपश्यत् । साप्सरोगणसदेवपुत्रसुनिर्मितदेवराजसदृशात्म-
भावमेघनिश्चरितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । साप्सरोगणस-
देवपुत्रसंतुषितदेवराजसदृशात्मभावमेघनिश्चरितान् सत्त्वान् परिपाचय- 20
मानानपश्यत् । साप्सरोगणसदेवपुत्रसुयामदेवराजसदृशात्मभावमेघनि-
श्चरितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । साप्सरोगणसदेवपुत्रशक्रदे-
वराजसदृशात्मभावमेघनिश्चरितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् ।
धृतराष्ट्रगन्धर्वराजगन्धर्वपुत्रगन्धर्वकन्यासदृशात्मभावमेघनिश्चरितान् स-
त्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । विरूढककुम्भाण्डराजकुम्भाण्डपुत्रकु- 25
म्भाण्डकन्यासदृशात्मभावमेघनिश्चरितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानप-

यत्तु विहपाक्षनागराजनागपुत्रनागकन्यासदृशात्मभावमेघनिश्चरि-
तान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । वैश्रवणमहायक्षराजयक्षपुत्र-
यक्षकन्यासदृशात्मभावमेघनिश्चरितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानप-
श्यत् । दुर्माकिंनरराजकिंनरपुत्रकिंनरकन्यासदृशात्मभावमेघनिश्चरितान्
सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । सुमतिमहोरगेन्द्रमहोरगपुत्रमहोर-
गकन्यासदृशात्मभावमेघनिश्चरितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानप-
श्यत् । महाबलवेगस्थामगरुडेन्द्रगरुडपुत्रगरुडकन्यासदृशात्मभावमेघनि-
श्चरितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । राहसुरेन्द्रासुरपुत्रासुरक-
न्यासदृशात्मभावमेघनिश्चरितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । यम-
धर्मराजयमपुत्रयमकन्यासदृशात्मभावमेघनिश्चरितान् सत्त्वान् परिपाच-
यमानानपश्यत् । सर्वमनुष्येन्द्रनरनारीदारकदारिकासदृशात्मभावमेघनि-
श्चरितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् ॥

एवं सर्वपर्यापन्नसर्वसत्त्वसदृशात्मभावमेघनिश्चरितान् सत्त्वान्
परिपाचयमानानपश्यत् । सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धिर्षिसदृशात्मभावमेघनिश्च-
रितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । वायव्यमेजस्कन्धदेवतासदृश-
त्मभावमेघनिश्चरितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । सागरनदीप-
र्वतवनस्पत्यौषधिवृक्षपृथिवीदेवतासदृशात्मभावमेघनिश्चरितान् सत्त्वान्
परिपाचयमानानपश्यत् । उद्याननगरबोधिमण्डराविदिवसगगनदिक्पा-
दगामिनीशरीरकायिकदेवतासदृशात्मभावमेघनिश्चरितान् सत्त्वान् परि-
पाचयमानानपश्यत् । एवं यावद्वज्रपाणिसदृशात्मभावमेघनिश्चरितान्
दशदिशः स्फुरित्वा धर्मधातुनयप्रसरेषु सर्वसत्त्वसंमुखीभावस्थितान् स-
त्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् ॥

ये च प्रमुदितनयनजगद्धिरोचनाया रात्रिदेवतायाः प्रथमचि-
तोत्पादसंभारमुखाः पूर्वजन्मसमुदागतकुशलचित्तपरंपराव्यवच्छेदनया
यानि च बोधिचित्तोत्पादप्रशंसापरंपरानन्तर्याणि च्युत्युपपत्तिपरिग्रहपरं-
परानन्तर्याणि आत्मभावपरिग्रहपरंपरानन्तर्याणि नामचक्रपरंपरानन्त-

र्याणि कल्याणमित्रोपसंक्रमणपरंपरानन्तर्याणि बुद्धोत्पादारागणपरंपरा-
 नन्तर्याणि धर्मपदव्यञ्जनोद्ग्रहपरंपरानन्तर्याणि बोधिसत्त्वमार्गप्रतिपत्ति-
 चित्तपरंपरानन्तर्याणि समाधिप्रतिलाभपरंपरानन्तर्याणि समाधिप्रति-
 लाभाद्बुद्धदर्शनपरंपरानन्तर्याणि क्षेत्रदर्शनचक्षुस्फरणपरंपरानन्तर्याणि
 कल्पपरंपराज्ञानचक्रानन्तर्याणि धर्मधातुप्रतिवेधज्ञानपरंपरानन्तर्याणि
 सत्त्वधातुव्यवलोकनज्ञानपरंपरानन्तर्याणि धर्मधातुनयसागरावतरणपरं-
 पराच्युत्युपपत्तिज्ञानपरंपरानन्तर्याणि दिव्यश्रोत्रपरिशुद्धिप्रत्यवेक्षणज्ञानप-
 रंपरानन्तर्याणि सर्वसत्त्वधातुचित्तव्यवलोकनसरस्वत्यवक्रान्तिमुखपरंपरा-
 नन्तर्याणि प्रथमदिव्यचक्षुरवक्रान्तिमुखपरंपरानन्तर्याणि प्रथमदिव्यश्रो-
 त्रविज्ञप्तिपरंपरानन्तर्याणि प्रथमपरसत्त्वचित्तज्ञानपरंपरानन्तर्याणि प्रथ-
 मात्मपरसत्त्वपूर्वनिवासानुस्मृतिज्ञानपरंपरानन्तर्याणि प्रथमाभावप्रतिष्ठा-
 नाभिसंस्कारर्द्धिप्रतिलाभप्रत्ययपरंपरानन्तर्याणि महर्द्धिविक्रमदिवस्फरण-
 परंपरानन्तर्याणि बोधिसत्त्वविमोक्षप्रतिलाभपरंपरानन्तर्याणि बोधिस-
 त्वविमोक्षसागराचिन्त्यनयावतारपरंपरानन्तर्याणि बोधिसत्त्वविकुर्वित-
 परंपरानन्तर्याणि बोधिसत्त्वविक्रमपरंपरानन्तर्याणि बोधिसत्त्वाक्रमपरं-
 परानन्तर्याणि बोधिसत्त्वसंज्ञागतपरंपरानन्तर्याणि बोधिसत्त्वमार्गावता-
 रपरंपरानन्तर्याणि । यावद्यानि प्रमुदितनयनजगद्धिरोचनाया रात्रिदेव-
 ताया बोधिसत्त्वसुमूढमज्ञानप्रवेशपरंपरानन्तर्याणि तान्यस्याः सर्वरोम-
 विवरेभ्यो निर्माणकायमेघान्निश्चरित्वा सत्त्वेभ्यो धर्मं देशयमानानप-
 श्यत् । संप्रकाशयमानान् द्योतयमानान् संदर्शयमानान् उदीरयमा-
 नान् प्रविभजमानान् प्रविस्तरमानान् गणयतो निर्दिश्यमानान् वि-
 ज्ञापयमानान् उपसंहरमाणानपश्यत् ॥

केषां चिद्वातमण्डलीसंक्षोभनिर्घोषरुतेन दर्शयमानानपश्यत् ।
 केषां चिदम्बुसंस्कन्धसंकच्छननिर्नादरुतेन केषां चिज्ज्वलनार्चिनिर्जितरुतेन
 केषां चित्सागरगर्जितनिर्घोषरुतेन केषां चित्पृथिवीसंकम्पननिर्नादरुते-
 न केषां चिन्महापर्वतराजसंघट्टनसंहर्षणनिर्घोषनिर्नादरुतेन केषां चि-

देवनगरसंकम्पनमधुरनिर्नादनिर्घोषरुतेन केषां चिद्विष्यविमानसंघट्टन-
 रुतेन केषां चिदेवेन्द्ररुतेन केषां चिन्नागेन्द्ररुतेन केषां चिद्वज्रेन्द्ररुतेन
 केषां चिद्वन्धर्वेन्द्ररुतेन केषां चिदसुरेन्द्ररुतेन केषां चिद्वह्नेन्द्ररुतेन केषां
 चिन्महोरगरुतेन केषां चिदेवरुतेन केषां चिक्किंनरेन्द्ररुतेन केषां चि-
 १० न्मनुष्येन्द्ररुतेन केषां चिद्वज्रेन्द्ररुतेन केषां चिदप्सरसंगीतिरुतेन केषां चि-
 द्विष्यतूर्यसंप्रवादनरुतेन केषां चिन्मणिराजनिर्घोषरुतेन केषां चित्सर्व-
 सत्त्वकायनानारुतैः प्रमुदितनयनजगद्विरोचनाया रात्रिदेवताया विमो-
 क्षविषयं सत्त्वानां प्रभावयमानानपश्यत् । एवं बोधिमत्त्वात्मभावमेघै-
 र्नानाबोधिसत्त्वरुतैस्तथागतनिर्माणकायमेघैस्तथागतरुतविमात्रतास्वरा-
 १० ङ्गनयैः प्रमुदितनयनजगद्विरोचनाया रात्रिदेवताया विमोक्षविषयं स-
 प्रथमचित्तोत्पादसंभवनिष्पत्तिसमुदागमं सविमोक्षविक्रीडितं सर्वसत्त्वानां
 विज्ञप्यमानानपश्यत् ॥

तस्या एकैकेन निर्माणरूपमेघेन प्रतिचित्तक्षणमनभिलाष्यान्-
 भिलाष्यानि दशदिशि लोके बुद्धक्षेत्राणि विशोध्यमानानपश्यत् । अ-
 १५ नन्तमध्यान्तस्त्वसमुद्रान् सर्वापायदुःखेभ्यो विमोच्यमानानपश्यत् । अ-
 नन्तमध्यं सत्त्वधातुं देवमनुष्यसंपत्तौ प्रतिष्ठाप्यमानानपश्यत् । अनन्तम-
 ध्यान्तस्त्वसमुद्रान् संसारदुःखाल्यमानानपश्यत् । अनन्तमध्यान्तस्त्वसमु-
 द्राञ्छ्रावकप्रत्येकबुद्धभूमौ प्रतिष्ठाप्यमानानपश्यत् । प्रतिचित्तक्षणमन-
 न्तमध्यान्तस्त्वसमुद्रान् दशभूमावावर्तमानान् सुधनः श्रेष्ठिदारकः पश्य-
 २० ति शृणोति व्यवचारयत्यवचरति प्रतिविध्यति निध्यायति अनुगच्छति
 अनुसरति अनुप्रविशति समतयाधितिष्ठति । यदुत प्रमुदितनयनजग-
 द्विरोचनाया रात्रिदेवताया अचिन्त्यसमन्तभद्रप्रीतिविपुलध्वजबोधिस-
 त्वविमोक्षविकुर्वितवृषभितानुभावेन पूर्वसभागचरितत्वात्तथागताधिष्ठा-
 नाधिष्ठितत्वादचिन्त्यकुशलमूलपरिपाकेन समन्तभद्रायाश्च बोधिसत्त्वच-
 २५ र्याया भाजनीभूतत्वात् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको महाबोधिसत्त्वप्रीतिवेगसागरा-

वभासप्रतिलब्धो दशदिक्कथागताधिष्ठितः प्रमुदितनयनजगद्विरोचनाया
रात्रिदेवतायाः पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वा प्रमुदितनयनजगद्विरोचनां रा-
त्रिदेवतामाभः सारूप्याभिर्गथाभिरभ्यष्टौषीत् ॥

गम्भीर धर्मत जिनानां यत्र सुशिक्षितास्यमितकल्पान्

दशदिशि लोकी अनुपूर्वं रूप यथाशयं जगु फरित्वा ।

ज्ञात्वा निरात्मकमनाथं वितथ विसंज्ञिनं सतत भ्रान्तं

ऋद्ध्या अनेकविध कायैश्वर्यं विदर्शय जगु विनेसि ॥१॥

अत्यन्त विज्वर प्रशान्ता धर्मशरीर अद्वयविशुद्धा-

द्वयानिश्चितं जगदशेषं निर्मितमेघगर्जनं विनेसि ।

न च स्कन्धआयतनधातौ निश्चयु तुभ्य विद्यति कदाचित्

सर्वाङ्गपूर्णवररूपैश्वर्यं निगर्जनैर्जगु विनेसि ॥२॥

अध्यात्मवाहिरविमुक्ता उच्चलिता द्वयाद्भवसमुद्रात्

संसारसागरि अनन्तान् दर्शयसे गतीयु प्रतिभासान् ।

न च तुभ्य इज्जन कदाचिन्मन्यनस्यन्दना न च प्रपञ्चा

लोके प्रपञ्चरतबालान्धर्मस्वभाव दर्शयि विनेसि ॥३॥

एकाग्रचित्तं बहुकल्पान् सर्वसमाधिसागरविहारैः

पूजार्थमुत्सृजसि रोम्भा निर्मितमेघ दिक्षु सुगतानाम् ।

बुद्धबलनयप्रवेशानोतरसि प्रतिक्षणमनन्तान्

सर्वान् संग्रहप्रयोगं दर्शयसे यथा स्वमवतारैः ॥४॥

व्यवलोक्य त्वं भवसमुद्रं कर्मविचित्रितं विविधरूपान्

धर्मेष्वावरणमार्गं देशयती विशोधयसि सत्त्वान् ।

रूपं तिलक्षणविचित्रं शुद्ध समन्तभद्रचरणेन

सत्त्वानामाशयवशा त्वं देवत रूपु दर्शयसि लोके ॥५॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः प्रमुदितनयनजगद्विरोचनां रा-

त्रिदेवतामाभिः सारूप्याभिर्गथाभिरभिष्टुत्यैतदवोचत् । कियच्चिरसंस्थि-

तासि देवते ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ कियच्चिरप्रतिलब्धाश्चायं त्वया

देवते समन्तभद्रप्रीतिविपुलविमलवेगध्वजो बोधिसत्त्वविमोक्ष इति ॥

अथ खलु प्रमुदतनयनजगद्धिरोचना रात्रिदेवता सुधनं श्रे-
ष्ठिदारकं गाथाभिरप्यभाषत् ॥

स्मरामि अतीत बहुकल्पान् क्षेत्रजोपमास्ततः परेण

क्षेत्रं मणिप्रभसुखाभं तत्र प्रशान्तघोषु अनुकल्पः ।

दशचातुर्द्वीपनयुतानां कोटिशतसहस्रपरिपूर्णं

मणिपर्वताभ परिमाणं मध्यम चातुर्द्वीप सुचित्रम् ॥१॥

दशराजधानि नयुतानां कोटिशतैः सहस्रपरिपूर्णं

गन्धध्वजामणिप्रभासा मध्यमराजधानि रमणीया ।

तस्यां विशंपतिरभूषी पार्थिव चक्रवर्तिरभिरूपो

द्वात्रिंशलक्षण समन्वी सो ऽनुव्यञ्जनै रचितगात्रः ॥२॥

उपपादुको पदुमगर्भे काञ्चनवर्णसुप्रभशरीरो

जम्बुध्वजं सकलु सर्व स्फुरति प्रभाय सो गगनचरी ।

पुत्राण तस्य परिपूर्णं शूरवराङ्गरूपिण सहस्र

कोटी अमात्य परिपूर्णां परिणतदक्षविद्व मेधवी ॥३॥

दश इल्लिकोटि परिपूर्णाः अप्सरसादृशरतिविधिज्ञा

ताः स्निग्धचित्त हितचित्ता मैत्रमना उपस्थिहिषु राज्ञः ।

सो चो महापृथिविराजा पर्वतचक्रवाडपरियन्ताः

चत्वारद्वीपसुसमृद्धा धर्मबलेन आवसति सर्वा ॥४॥

अहु चक्रवर्तिवरभार्या ब्रह्मरुतस्वरा रचनकाया

विमलप्रभा कनकवर्णा स्फुरमि प्रभाय योजनसहस्रम् ।

अस्तंगते दिनकररश्मि स्वपिति नृपे सपुत्रपरिवारैः

संगीतिघोष उपशान्त शयनगता अहू सुख प्रसुप्ता ॥५॥

रात्रि मध्यमकि यामे बुद्ध उत्पन्नु भू शिरिसमुद्रः

तस्मिन् विकुर्वित अनन्ता दर्शि जिनो दशदिशि फरित्वा ।

तान् सर्वक्षेत्रजतुल्यानो स्मिन् पूजितः प्रभसमुद्रान्

नानाविकुर्वितशरीरान्येहि फरी दिशो दश अशेषाः ॥ ६ ॥

पृथिवी प्रकम्पित सशैला घोषनिगर्जि ते जिन उत्पन्नो
देवासुरा मनुजनागाः सर्वि प्रहर्षि ते जिन उत्पन्नः ।

बुद्धस्य निर्मितसमुद्रा निश्चरि सर्वरोमविवरेभ्यः

ते चो दशदिशि फरित्वा लोकि यथाशये भणिषु धर्मम् ॥ ७ ॥

तांश्चो विकुर्वित अनन्तान् सुपिनि जिनो निदर्शि मम सर्वान्
गम्भीर गर्जित श्रुणित्वा प्रीति ममा अभूषि सुपिनान्ते ।

दश रात्रिदेवतसहस्रा उपरि मम स्थिता नभतलस्मिन्

वर्णाजुदीर्यन जिनस्य दिव्यरुतेन मां भणि प्रबोध्य ॥ ८ ॥

उत्तिष्ठ देवमतिभार्ये एष जिनोपपन्न तव राज्ये

कल्याण सागरशतेभि दुर्लभ संपश्यन्सुखि विशुद्धो ।

अहु प्रीति संभुत विबुद्धा पश्यमि आभ निर्मल विशुद्धां

संपश्यतो ऽक्ष्ण इयमाभा पश्यमि बुद्ध बोधिदुमराजे ॥ ९ ॥

द्वात्रिंशलक्षण विचित्रो रश्मि समुद्र ओसिरतु रोमान

अभ्युक्ततो यथ सुमेरु दक्षिणवामतो जिन समन्तात् ।

दृष्ट्वा मम प्रमुदितायाश्चित्तमुत्पन्नमीदृश भवेयं

प्रणिधिश्च मे कृतु उदारो बुद्धविकुर्वितं विपुल दृष्ट्वा ॥ १० ॥

प्रतिबोधितः समय राजा इस्तिगणश्च यो ऽस्य परिवारं

बुद्धप्रभा विपुल दृष्ट्वा सर्वि अभूषि प्रीणितशरीराः ।

उपसंक्रमी जिनसाकशं स्वामिन सार्धं याननयुतेभिर्

बहुप्राणिकोटिनयुतेभिः संपरिवारितः सबलकायः ॥ ११ ॥

पूजा कृता मयि जिनस्यो वर्षसहस्रविंशति अनूना

निर्यातिता रतनसप्तो पृथिवि ससागरा च सुगतस्य ।

सूत्रासमुद्र गुणमेघान् प्रणिधिसमुद्र संभवविग्रहान्

सर्वान्स्थितागतप्रभवान् देशयते यथाशय जगस्मिन् ॥ १२ ॥

सा रात्रिदेवत हितार्थं बोधयि मां तदा कर्णजाता

तस्यां मम स्पृह उत्पन्ना ईदृशभूत्वा बोधयि प्रमत्तान् ।
 एतन्मम प्रणिधिचित्तं प्रथममुपपन्नमग्रवरबोधौ
 संसारसागरगताया नो मम निश्चिता भवसमुद्रैः ॥ १३ ॥
 दश बुद्धकोटि नयुतानी ये मय पूजिता जनिय श्रद्धा
 संसारि देवमनुजेषू विषयरतीसुखान्यभिलषन्त्या
 प्रथमो जिनः शिरिसमुद्रस्तत्समनन्तरं गुणप्रदीपः
 तृतीयो जिनो रतनकेतुर्बुद्ध चतुर्थ भूङ्गनप्रज्ञः ॥ १४ ॥
 जिन पञ्चमः कुसुमगर्भः षष्ठ जिनो असङ्गमतिचन्द्रः
 जिनु धर्मचन्द्रप्रभुराजो अष्टमु ज्ञानमण्डलप्रभासः ।
 रचनार्चिपर्वतप्रदीपो नवमु अभूषि तत्र द्विपदेन्द्रः
 दशमस्त्रियध्वप्रभघोषस्ते मय पूजिता प्रमुदिताया ॥ १५ ॥
 एतान्दश प्रमुखकृत्वा सर्वि त पूजिता नरवरेन्द्रा
 न च ताव लब्ध मय चक्षुर्येनिममोत्तरी नयसमुद्रम् ।
 अर्वागतस्तदनु सत्त्व स्त्रेचमभूषि सर्वरतनाभं
 कल्पश्च देवशिरिनामा तत्र उत्पन्न बुद्धशत पञ्च ॥ १६ ॥
 शशिमण्डलाभु प्रथमो ऽभू द्वितीयु अभूषि भास्करप्रदीपः
 ज्योतिध्वजस्तृतियु बुद्धस्तस्य अनन्तरं मणिसुमेहः ।
 कुसुमार्चिसागरप्रदीपो ज्वलनशिरीश देवशिरिगर्भः
 ओभासराज प्रभकेतुर्दशमु समन्तज्ञानप्रभराजः ॥ १७ ॥
 एतान्दश प्रमुखकृत्वा सर्वि त पूजिता मय नरेन्द्राः
 स्कन्धालये ऽभिरतया मे धर्मि अनालये निलयबुद्ध्या ।
 अर्वागतस्तदनु धर्मप्रदीपमेघशिरिनामा
 अत्र लोकधातु सुविचित्रः कल्प तदासि ब्रह्मप्रभनामा ॥ १८ ॥
 तस्मिन् जिना अपरिमाणाः ते मय पूजिताः सपरिवाराः
 सर्वेष तेर्ष सुगतानां धर्म श्रुतो मि गौरवि जनिता ।
 प्रथमो जिनो रतनमेरुस्तं समनन्तरं गुणसमुद्रः

जिनु धर्मधातुस्वरकेतु धर्मसमुद्रगर्जन चतुर्थः ॥१९॥

धर्मध्वजो धरणिजेजा धर्मबलप्रभो गगनबुद्धिः

धर्माचिमेरुशिखराभः पश्चिम तेषु मेघशिरिनामा ।

एतान्दश प्रमुखकृत्वा सर्वि त पूजिता मय नरेन्द्रा

न च मेघ धर्मत विबुद्धा येनिम ओतरी जिनसमुद्रान् ॥२०॥

तदनन्तरं सुगत आसी सूर्यप्रदीपकेतुशिरिनामा

क्षेत्रास बुद्धमति नाम्ना तत्र अभूच्च सोमशिरि कल्पः ।

तस्मिन्नशीति नयुतानां या मय पूजिता दशबलानां

विविधैरनन्तविपुलेभिः पूजमुखेभि नैकरुचिरेभिः ॥२१॥

गन्धर्वराज प्रथमो ऽभू द्वितियु अभूषि बुद्ध दुमराजस

तृतीयु जिनो गुणसुमेरुस्तं समनन्तरं रतननेत्रः ।

वैरोचन प्रभवियूहो धर्मसमुद्र तेजशिरि बुद्धः

लोकेन्द्रतेजशिरिभद्रः पश्चिमु सर्वधर्मप्रभराजः ॥२२॥

एतान्दश प्रमुखकृत्वा पूजित ते मया सुगत सर्वे

न तु ताव लब्ध मय ज्ञानं सद्धर्मसमुद्र येवतरेयम् ।

तदनन्तरं सुपरिशुद्धं वज्रमणी अभेद्यदृढतेज

क्षेत्रं समन्तप्रभमेघं नैकवियूहसंस्थितविचित्रम् ॥२३॥

यस्मिन् विशुद्ध बहु सत्त्वाः कल्पतराः किलेशमलकृष्टाः

कल्प प्रशान्तमतितेजा बुद्धसहस्र संभव वियूहा ।

प्रथमो जिनो वजिरनाभि द्वितीयु अभूदसङ्गबलधारी

जिनु धर्मधातुप्रतिभासः सर्वदिशप्रदीपप्रभराजः ॥२४॥

जिनु पञ्चमः करुणतेजा षष्ठ अभू जिनो व्रतसमुद्रः

जिनु क्षान्तिमण्डलप्रदीपो अष्टम धर्ममण्डलप्रभासः ।

ओभाससागरवियूहं पश्चिमु तेष शान्तप्रभराजः

एतान्दश प्रमुखकृत्वा सर्वि त पूजिता मय नरेन्द्राः ॥२५॥

न च मेघ धर्मत विबुद्धा गगनसमा स्वभाव परिशुद्धा

यत्र स्थित्वा विचरेयं चारिक सर्वक्षेत्र प्रसरेषु ।
 तदनन्तरं च रमणीयं गन्धप्रदीपमेघशिरि नाम
 क्षेत्रं किलिष्ट परिशुद्धं कल्पु सुसंभवस्तद बभूव ॥२६॥
 उत्पन्न तत्र जिन कोटिस्तेभि वियूहितस्त दशकल्पः
 ते नायका भणि य धर्मा सो मय धारित स्मृतिबलेन ।
 प्रथमो जिनो विपुलकीर्ति धर्मसमुद्रवेगशिरिराजः
 धर्मेन्द्रराज गुणघोष धर्मशिरिश्च देवमकुटश्च ॥२७॥
 ज्ञानार्चितेजशिरिनामा सप्तमु तेष आसि दुपदेन्द्रः
 जिनो अष्टमो गगनघोषो नवमु समन्तसंभवप्रदीपः
 तेषां च पश्चिमकु बुद्धो ऊर्णशिरिप्रभासमतिनामा
 ते सर्वि पूजित नरेन्द्रा मार्गु न चैष शोधितु असङ्गः ॥२८॥
 तदनन्तरं वरवियूहा रत्नविचित्रसंस्थितशरीराः
 रतनध्वजायमतिनामा पश्चिम लोकधातु सुविभक्त ।
 सारोचयश्च तद कल्पस्तत्र उत्पन्न बुद्धशत पञ्च
 ते सर्वि सङ्कृत स्वयंभू एत विमोक्ष सामभिलषत्या ॥२९॥
 गुणमण्डलः प्रथमु नाम्ना शान्तनिर्घोष सागरशिरिश्च
 आदित्यतेज गिरिराजो लक्षणमेरुमेघरुतघोषः ।
 धर्मेन्द्रराज गुणराजः पुण्यसुमेरु शान्तप्रभराजः
 एतान्दश प्रमुखकृत्वा सर्वि ति पूजिता मय नरेन्द्राः ॥३०॥
 मार्गू विशोधितु जिनानां यत्र समोसरी जिन अशेषा
 न च ताव लब्ध मय क्षान्तिर्या इममोतरे नयु जिनानाम् ।
 तदनन्तरं सुहचिराभः शान्तनिर्घोषहारमतिनामा
 अत्र लोकधातु परिशुद्धो अल्पकिलेश सत्य अधिवासः ॥३१॥
 कल्पः सुखाभिरतिनामा यत्र अशीति बुद्धनयुतासन
 ते पूजिता मय नरेन्द्रा मार्गू विशोधितो जिनवराणाम् ।
 प्रथमो जिनः कुसुमराशिः सागरगर्भ संभवगिरिश्च

देवेन्द्रचूड मणिगर्भ काञ्चनपर्वतो रतनराशिः ॥३२॥

धर्मध्वजो ऽर्धवचनश्रीः पश्चिमु तेषु ज्ञानमति बुद्धः

एतान्दश प्रमुखकृत्वा पूजित ते मया सुरनरेन्द्राः ।

अर्वागभूतदनु अस्ति क्षेत्र सुनिर्मितध्वजप्रदीप

कल्प सहस्रशिरिनामा तत्र य बुद्धकोटिनयुतानि ॥३३॥

शान्तध्वजः शमशकेतुः शान्तप्रदीपमेघ शिरिराजः

ओभासयन्तप्रभराजा मेघविलम्बितः सुरियतेजा ।

धर्मप्रदीपशिरिमेह अर्चिशिरिश्च देवशिरिगर्भः

तेषां च पश्चिमकु आसीत् सिंहविनर्दितो विदुप्रदीपः ॥३४॥

एतान्दश प्रमुखकृत्वा पूजित ते मया सुगतचन्द्रा

न च ताव लब्ध मय क्षान्तिर्या इममोतरे नयसमुद्रम् ।

अर्वागतस्तदनु अस्ति क्षेत्र समन्तआभशिरि नादि

कल्पो अनालयवियूहस्तत्र षड्विंशद्बुद्धनयुतानि ॥३५॥

प्रथमः समन्तगुणमेघस्तं समनन्तरं गगनचित्त

बुद्धः सुसंभववियूहो गर्जितधर्मसागरनिर्घोषः ।

जिनु धर्मधातुस्वरघोषो निर्मितमेघसुस्वरशिरिश्च

बुद्धः समन्तदिशतेजा धर्मसमुद्रसंभवस्तत्र ॥३६॥

गुणसागरः गिरिप्रदीपो नवमु अभूदथात्र जिनसूर्यः

आरागितश्चरमु तेषां रतनशिरिप्रदीपगुणकेतुः ।

पदनिष्क्रमी सदु पदेन्द्रा रतनशिरिप्रदीपगुणकेतुः

शशिवक्त्रदेवि अहमासी निष्क्रममाण पूजि य नरेन्द्रम् ॥३७॥

सो मे अनालयवियूह प्रणिधिसमुद्रसंभववियूहं

सूत्रं निगर्जसु नरेन्द्रः श्रुत्वा मि धारितं स्मृतिबलेन ।

लब्धा मया विपुलचक्षुः शान्तसमाधिधारणबलं च

पश्याम्यहं जिनसमुद्रान् क्षेत्रपरंपरा क्षणक्षणेन ॥३८॥

जातं हि मे कुरुणगर्भा मैत्रिनयं समन्तप्रभमेघं

बोधाय चित्तु नभतुल्य बुद्धबलाप्रमाणविपुलाभम् ।
 दृष्ट्वा जगद्विपरियस्तं नित्य सुख प्रभास भिनिविष्टं
 मोहाच्च विद्यतम छन्नं क्लेशसमाकुला वितथसंज्ञि ॥३९॥
 दृष्टीगता गहनचारिं तृष्णवशानुगं विषमकर्म
 गतिषू अनेकविधरूपां कर्मविचित्रितां समुदयन्तम् ।
 सर्वागतिच्युतिमुखेभिर्ये उपपत्तिभिः समुपपन्नाः
 जातीजरामरणपीडां कायिकचैतसिकमनुभवन्ति ॥४०॥
 तेषां तदा हितसुखार्थं चित्तुमनुत्तरं समुपपन्नं
 यच्च संभवो दशबलानां यातुक सर्वक्षेत्र प्रसरेषु ।
 तत संभुतः प्रणिधिमेघः सर्वजगत्सुखप्रवणगर्भः
 संभार संभव अनन्ता मार्गसमुद्रनयअनुगतश्च ॥४१॥
 प्रस्थानमेघविपुलाभः सर्वपथप्रसन्नमुखवेग
 विपुलांश्च पारमितमेघान् मुञ्चिषु धर्मधातुप्रसरेषु ।
 भूम्याक्रमो विपुलवेग सर्वत्रियध्वसागरनयेषु
 भूमिष्वसङ्गगतिचारी एकक्षणेन सर्वजिनगामि ॥
 अपि चाप्यहं सुगतपुत्र चर्यसमन्तभद्र अवक्रान्ता
 दशधर्मधातुतलभेदास्तेषां समुद्रनयमवतरामि ॥४२॥

तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्यः स तेन कालेन तेन समयेन विशां-
 पतिर्नाम राजाभूच्चक्रवर्ती बुद्धवंशानुपच्छेदाय स्थितो न खलु पुनस्ते
 20 कुलपुत्रैव द्रष्टव्यम् । मञ्जुश्रीकुमारभूतः तेन कालेन तेन समयेन वि-
 शांपतिर्नाम राजाभूच्चक्रवर्ती बुद्धवंशानुपच्छेदाय प्रतिपन्नः ॥ यया चाहं
 रात्रिदेवतया प्रबोधिता समन्तभद्रेण बोधिसत्त्वेन निर्मिता । तत्किं मन्यसे
 कुलपुत्रान्या सा तेन कालेन तेन समयेन भद्रमतिर्नाम चक्रवर्तीभार्याभूत्
 स्त्रीरत्नं न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । अहं सा तेन कालेन तेन समयेन भद्रम-
 25 तिर्नाम चक्रवर्तीभार्याभूवं स्त्रीरत्नं साहं तया रात्रिदेवतया प्रतिबोध्य
 बुद्धदर्शने समादापिता । इयच्चिरोत्पादितं मे कुलपुत्रानुत्तरायां सम्य-

॥ क्संबोधौ चित्तं साहं तेन चित्तोत्पादेन बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान्क-
ल्यान्न जातु दुर्गतिविनिपातेषु उपपन्ना सततसमितं देवमनुष्यगतिपरा-
यणा सर्वत्र चाविरहिता तथागतदर्शनेनाभूवं यावन्मे भगवतो रत्नश्री-
प्रदीपगुणकेतोस्तथागतस्याहर्तः सम्यक्संबुद्धस्य सहदर्शनादयं समन्तभद्र-
प्रीतिविपुलविमलवेगध्वजो बोधिसत्त्वविमोक्षः प्रतिलब्धो यस्य प्रति- 5
लाभादहमेवंरूपेण सर्वसत्त्वपरिपाकविनयार्थेन प्रत्युपस्थिता ॥

एतमहं कुलपुत्र समन्तभद्रप्रीतिविपुलविमलवेगध्वजं बोधिस-
त्त्वविमोक्षं जानामि । किं मया शक्यं सर्वतथागतपादमूलेषु प्रतिक्षणं
सर्वज्ञताप्रस्थानमहावेगसागरप्रतिलब्धानां बोधिसत्त्वानां सर्वप्रस्थानमु-
खेषु प्रतिक्षणमहाप्रणिधानसागरावताराप्रतिप्रश्रव्यानां प्रतिचित्तक्षणं स- 10
र्वप्रणिधानसागरनयेष्वपरान्तकल्पचर्यामण्डलाभिनिर्हारकुशलानामेकैक-
स्यां च चर्यायां सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमकायाभिनिर्हारकुशलानामे-
कैकेन च कायेन च सर्वधर्मधातुनयसागरस्फरणानामेकैकसिंश्च धर्म-
धातुनयसागरे सर्वबुद्धक्षेत्रेषु यथाशयसत्त्वकायविज्ञप्तिचर्यासंदर्शनकुश-
लानामेकैकसिंश्च क्षेत्रपरमाणुरजस्यनन्तमध्यतथागतसमुद्रावतरणकुश- 15
लानामेकैकस्य च तथागतस्य धर्मधातुस्फरणपरमतथागतविकुर्वितावतर-
णकुशलानामेकैकस्य च तथागतस्य पूर्वान्तकल्पबोधिसत्त्वचर्यासंभारसं-
भवसमुद्रागमावतारकुशलानामेकैकस्य च तथागतस्य विमलधर्मचक्रसं-
प्रत्येषणसंधारणकुशलानां सर्वच्यध्वतथागतविकुर्वितनयसागरावतरणकु-
शलानां चर्यां ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥ 20

गच्छ कुलपुत्रेयमिहैव तथागतपर्षन्मण्डले समनन्तरं समन्त-
सत्त्वत्राणोजःश्री नाम रात्रिदेवता प्रतिवसति तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ
कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यामण्डलमवतरितव्यं कथं परिशोधयित-
व्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः प्रमुदितनयनजगद्धिरोच-
नाया रात्रिदेवतायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य प्रमुदितनयनजगद्धिरो- 23
चनां रात्रिदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक-

क्य प्रमुदितनयनजगद्विरोचनाया रात्रिदेवताया अन्तिकात्मक्रान्तः ॥ ३४ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः तत्प्रमुदितनयनजगद्विरोचनाया रात्रिदेवतायाः समन्तभद्रप्रीतिविपुलविमलवेगध्वजं बोधिसत्त्वविमोक्षमधिमुच्यमानो ऽवतरन्निधिगच्छन् प्रविशन् प्रसरन् स्फुरमाणो ऽनुगच्छन्नुसरन् प्रतिलभमानो भावयन् परिभावयन् कल्याणमित्रानुशासनीं प्रतिपद्यमानो ऽववादानुशासनीनिर्देशानन्तर्यतायै प्रमुदितनयनजगद्विरोचनाया रात्रिदेवतायाः संप्रेषणानुशासनीमनुस्मरन् कल्याणमित्रदर्शनानुगतेन सर्वेन्द्रियमण्डलेन समन्तदिगभिमुखेन कल्याणमित्रदर्शनप्रतिलाभसमुदाचारेण सर्वमानविगतेन कल्याणमित्रवेक्षणमनुसि-
 10 कारेण महासंभारसंभवव्यवसितेन कल्याणमित्रारागणविक्रमेण कल्याणमित्रैकोतीभावगतैः सर्वकुशलमूलैः कल्याणमित्रसर्वोपायकौशल्यचरितेष्वभेद्याशयप्रतिपन्नकल्याणमित्रसंनिश्रयसंवर्धनमहावीर्यवेगसागरसंजातः सर्वकल्पकल्याणमित्रसमतानुगतसंवासप्रणिधानः समन्तसत्त्वत्राणो-
 15 जः श्रिया रात्रिदेवताया अन्तिकमुपसंक्रान्तः ॥

तस्योपसंक्रामतः समन्तसत्त्वत्राणोजः श्री रात्रिदेवता सर्वलोकाभिमुखजगद्विनयनिर्देशनान्तबोधिसत्त्वविमोक्षवृषभितां संदर्शनार्थं विचित्रलक्षणानुव्यञ्जनपरिनिष्पन्नकाथं संदर्श्याणकोशात्समन्तज्ञानार्चिः प्रदीपविमलज्योतिध्वजं नाम रश्मिं प्रामुच्चदनन्तमध्यरश्मिपरिवारं स सर्वलोकमवभास्य सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य मूर्ध्नि निपत्य सर्वशरीरमनुसरति स्म । समनन्तरस्मृष्टश्च सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तेन रश्मिना अथ तावदेवा-
 20 त्यन्तविरजोमण्डलं नाम समाधिं प्रत्यलभत यस्य प्रतिलाभात्प्रमुदितनयनजगद्विरोचनाया रात्रिदेवतायाः समन्तसत्त्वत्राणोजः श्रियश्च रात्रिदेवताया मार्गान्तरे यत्पृथिवीमण्डलं तत्र यावन्ति तेजःपरमाणुरजांसि वा
 25 अप्सुपरमाणुरजांसि वा पृथिवीपरमाणुरजांसि वा वज्रपरमाणुरजांसि वा विविधमहामणिरत्नरजःपरमाणुरजांसि वा पुष्पगन्धचूर्णरजांसि वा

रत्नब्यूहपरमाणुरजांसि वा सर्वारम्बणपरमाणुरजांसि वा तेषु सर्वेषु पर-
माणुरजःसु । एकैकस्मिन् परमाणुरजसि बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानं लो-
कधातून् संवर्तमानान् विवर्तमानांश्चापश्यत् । साप्स्कन्धान् सतेजःस्क-
न्धान् सवायुस्कन्धान् सपृथिवीस्कन्धान् समलोकधातुसत्त्वान् साधिष्ठा-
नान् नानासंस्थानान् संप्रतिष्ठानान् नानापृथिवीतलब्यूहान् नाना-
पर्वतपरिवारान् नानानदीतडागब्यूहान् नानासागरपरिसंस्थानान् ना-
नादिव्यविभक्तभवनब्यूहान् नानावृक्षसंस्थानान् नानागगनालंकारान्
सदेवनगरभवनालंकारान् सनागनगरभवनालंकारान् सयक्षनगरभव-
नालंकारान् सगन्धर्वनगरभवनालंकारान् सासुरनगरभवनालंकारान्
सगरुडनगरभवनालंकारान् सकिंनरनगरभवनालंकारान् समहोरग-
नगरभवनालंकारान् समनुष्यनगरभवनालंकारान् ससर्वदिग्बिदिव्य-
वस्थानसर्वसत्त्वनगरभवनालंकारान् सनरकलोकगतिविषयान् सति-
र्यग्योनिलोकविषयान् सयमलोकविषयान् समनुष्यगतिव्यवचारच्युत्यु-
पपत्तिविषयान् नानोपपत्त्यभिसंभिन्नान् । अनन्तगतिभेदसमवसरणां-
स्तेषु च लोकधातुषु विमाचतामद्राक्षीत् ॥

यदुत कांश्चित्लोकधातून् संक्लिष्टानपश्यत् । कांश्चित्परिशुद्धान्
कांश्चिदेकान्तसंक्लिष्टान् कांश्चिद्भूतिपरिशुद्धान् कांश्चित्संक्लिष्टविशुद्धान् कां-
श्चिद्विशुद्धसंक्लिष्टान् कांश्चिदेकान्तपरिशुद्धान् कांश्चित्समतलप्रवेशान् कां-
श्चिदेव मूर्धप्रतिष्ठानान्कांश्चिद्व्यत्यस्तसंस्थानान्तेषु सर्वसत्त्वगतिषु सर्वसत्त्वो-
पपत्तिषु समन्तसत्त्वत्राणोजःश्रियं रात्रिदेवतां प्रतिविनेयसत्त्वसर्वसत्त्वा-
भिमुखामपश्यत् । सर्वलोकासंभिन्नदर्शनतया यथायुःप्रमाणानां सत्त्वानां
नानाधिमुक्तिगोचराणां यथात्मभावानां यथात्मवचनप्रज्ञप्तिनिरुक्तिसं-
स्कारव्यवहाराणां यथाप्रयोगानां यथाधिपतेयानां परिपाकविनयमुपा-
दाय सर्वसत्त्वासंभिन्नसंमुखावस्थितामपश्यत् ॥

यदुत नानानरकगतिपर्यापन्नानां सत्त्वानां विविधनरकदुःख-
भयविनिवर्तनतायै । नानातिर्यग्योन्युपपन्नानां सत्त्वानामन्योन्यसंभक्ष-

एभयविनिवर्तनतायै । यमलोकगतिपर्यापन्नानां सत्त्वानां क्षुत्पिपासा=
 दिदुःखभयविनिवर्तनतायै । नागलोकगतिपर्यापन्नानां सत्त्वानां सर्व-
 नागदुःखभयविनिवर्तनतायै । सर्वकामधातुपर्यापन्नानां सत्त्वानां सर्व-
 कामधातुकदुःखभयविनिवर्तनतायै । मनुष्यलोकगतिपर्यापन्नानां सत्त्वा-
 5 नामन्धकारतमिस्रायां रात्रौ सर्वान्धकारभयविनिवर्तनतायै । अवर्णाय-
 शोऽकीर्तिशब्दश्लोकाभिनिविष्टानां सत्त्वानां सर्वायशोऽकीर्तिभयविनिव-
 र्तनतायै । पर्षच्छारद्वभयनिविष्टानां सत्त्वानां पर्षच्छारद्वभयविनिवर्तन-
 तायै । मरणभयभीतानां सत्त्वानां मरणभयविनिवर्तनतायै । दुर्गतिप्र-
 पातभयभीतानां सत्त्वानां दुर्गतिप्रपातभयविनिवर्तनतायै । आजीवि-
 10 काभयभीतानां सत्त्वानां आजीविकाभयविनिवर्तनतायै । कुशलमूल-
 विप्रणाशभयभीतानां सत्त्वानां कुशलमूलविप्रणाशभयविनिवर्तनतायै ।
 पापमित्रसमवधानभयभीतानां सत्त्वानां पापमित्रसमवधानभयविनिव-
 र्तनतायै । कल्याणमित्रविप्रवासभयभीतानां कल्याणमित्रविप्रवासभय-
 विनिवर्तनतायै । श्रावकप्रत्येकबुद्धभूमिप्रपातभयभीतानां सत्त्वानां श्रा-
 15 वकप्रत्येकबुद्धभूमिप्रपातभयविनिवर्तनतायै । विविधसंसारसंवासदुःखभय-
 भीतानां विविधसंसारदुःखभयविनिवर्तनतायै । विसभागसर्वसमवधान-
 भयभीतानां विसभागसर्वसमवधानभयविनिवर्तनतायै । विषमकालोप-
 पत्तिभयभीतानां सत्त्वानां विषमकालोपपत्तिभयविनिवर्तनतायै । वि-
 षमकुलोपपत्तिभयभीतानां विषमकुलोपपत्तिभयविनिवर्तनतायै । पा-
 20 पकर्माध्यापत्तिभयभीतानां पापकर्माध्यापत्तिभयविनिवर्तनतायै । कर्म-
 क्लेशावरणभयभीतानां कर्मक्लेशावरणभयविनिवर्तनतायै । विविधसंज्ञा-
 गतनिकेतबन्धनविनिवर्तनतायै । सर्वसत्त्वानामसंभिन्नसंमुखावस्थिताम-
 पश्यत् ॥

यदुताण्डजानां सत्त्वानां संस्वेदजानामुपपादुकानां रूपिणाम-
 25 रूपिणां संज्ञिनां नैवसंज्ञिनां नासंज्ञिनां सर्वसत्त्वपरिचाणप्रणिधानब-
 लाभिनिर्हृतत्वात् । विपुलबोधिसत्त्वसमाधिवेगविक्रमबलेन बोधिसत्त्व-

महाभिज्ञाबलपराक्रमेण समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिध्यभिनिर्हारबलेन
महाकरुणानयसागरवेगसंजातत्वात् । सर्वजगदप्रणिहितमहामैत्रीस्फुरण=
तायै सर्वसत्त्वसुखसमुदयप्रीतिवेगविवर्धनतायै सर्वसत्त्वसंग्रहज्ञानप्रयोग=
तायै विपुलबोधिसत्त्वविमोक्षविकुर्वितवृषभितासमन्वागतत्वात् । सर्व-
धर्मज्ञानानुबोधाभिमुखीं सर्वबुद्धपूजोपस्थानाभिमुखीं सर्वतथागतशा=
सनसंधारणाभिमुखीं सर्वकुशलोपचयाभिमुखीं सर्वबोधिसत्त्वचर्याविव-
र्धनाभिमुखीं सर्वसत्त्वचित्तानावरणाभिमुखस्थितां सर्वसत्त्वेन्द्रियपरिपा=
चनाभिमुखस्थितां सर्वसत्त्वाधिमुक्तिसमुद्रविशोधनाभिमुखीं सर्वसत्त्वाव-
रणीयधर्मविनिवर्तनाभिमुखीं सर्वसत्त्वाज्ञानान्धकारविधमनाभिमुखीम=
पश्यत् । सर्वज्ञज्ञानालोकसंजननतायै ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः समन्तसत्त्वत्राणोजःश्रियो रात्रि-
देवताया इदमचिन्त्यं सर्वलोकाभिमुखजगद्धिनयनिदर्शनबोधिसत्त्ववि-
मोक्षवृषभिताविकुर्वितं दृष्ट्वा प्रहर्षजातो महाप्रीतिवेगसागरप्रतिलब्धः
समन्तसत्त्वत्राणोजःश्रियो रात्रिदेवतायाः सर्वशरीरेण प्रणिपत्योर्ध्ववदन=
मवलोकयामास ॥ अथ खलु समन्तसत्त्वत्राणोजःश्री रात्रिदेवता तां
बोधिसत्त्वरूपलक्षणविशुद्धिसंपदमन्तर्धाप्य रात्रिदेवतारूपेण सर्वविकु-
र्वितानि प्रवर्तयमानाध्यतिष्ठत् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सम-
न्तसत्त्वत्राणोजःश्रियो रात्रिदेवतायाः पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वा तस्यां
वेलायामिमा गाथा अभिषत ॥

दृष्टो मया विपुलकायु तवा वरालक्षणे रतनआभरण ।

अनुव्यञ्जनैः चित्रविचित्रशुभैर्गगनं ज्योतिषगणेन यथा ॥ १ ॥

तवनन्तक्षेत्र रजधातुसमं प्रभमण्डलं प्रवरकायशुभम् ।

नानाविधानुपमवर्णनिभा येन स्फुरी दिशमनन्ततला ॥ २ ॥

बहु रश्मिजाल जगच्चित्तसमाख्यं सर्वरोममुखतः सृजसे ।

रश्मीमुखे रुचिरपद्म स्थिताः तव निर्मिता जगि समेति दुःखम् ॥ ३ ॥

गन्धार्चिमेघपटलां सृजसे जगरूपसंस्थितसमन्तशुभाम् ।

- पुष्पा प्रवर्षन्त समन्तमुखं स्फुरति धर्मधातुगत सर्वजिनान् ॥४॥
 रतनार्चिपर्वतसुमेरुनिभं तव आभ कूटु विपुलं विमलम् ।
 येन प्रभासति समन्तजगे मोहान्धकार विनिवर्तयसे ॥५॥
 तव सूर्य मेघपटला विपुला सद निश्चरन्ति वदनाद्विमलाः ।
 वैरोचनस्य विषयं विपुलं तव सूर्यमण्डलप्रभोत्सृजति ॥६॥
 तव चन्द्रज्योतिष प्रभा विमला नयनेभि मेघ सद निश्चरिषु ।
 ते चो दशदिशि स्फुरित्व जगं द्योतन्ति लोकि तिमिरोपहता ॥७॥
 तव लक्ष्णैर्जग शरीर समागच्छन्ति निर्मितसमुद्रदिशः ।
 ते धर्मधातु विपुल स्फुरणाः परिपाचयन्त्यमित सर्वगणाम् ॥८॥
 तव कायु दृश्यति हि दिक्प्रसरैः सर्वाजगाभिमुख प्रीतिकरः ।
 राजाग्निचोरजलजात्यमितं सर्वं भयं शमयसे विनयन् ॥९॥
 यद प्रेषितस्तव सकाशमहं समुपस्थितो गुणविचिन्तयता ।
 तद रश्मिमण्डलशुभा विमला भ्रुमुखान्तरात्तु तव निश्चरिषु ॥१०॥
 ओभासयन् दिश समुद्रशतानालोक लोकि विपुलाञ्जनिय ।
 नानाविकुर्वित विदर्श्य बहून्संगता मम शरीरि तदा ॥११॥
 यद रश्मिमण्डल ममानिपती तद सौख्यमुजु ममुदारमभूत् ।
 ओक्रान्त धारणि समाधि शता पश्यामि दिक्षु च जिनानमिता ॥१२॥
 क्रम विक्रमे यद धरा क्रमतः परमाणु संख्य नयु ज्ञातु मया ।
 पश्यामि क्षेत्रपरमाणुसमा क्षेत्राणि एकपरमाणुरजे ॥१३॥
 रजसि स्थिता पृथगनेकविधानेकान्तक्लिष्ट बहु क्षेत्रशता
 दुःखानि येष्वनुभवन्ति जनाः परिदेव रोदित निनाद रूतैः ॥१४॥
 संक्लिष्टशुद्ध पुन क्षेत्र बहून् अल्पं सुखं विपुल यत्र दुःख ।
 समुदेन्ति येषु जिन कारुणिक जिन श्रावका अपि प्रत्येकजिनाः ॥१५॥
 परिशुद्ध क्लिष्ट पुन क्षेत्र नया बहु बोधिसत्त्व रचना प्रचिताः ।
 नरनारि मण्डित सुदर्शनीयाः जिनवंशु यत्र स्थिहति रुचिरः ॥१६॥
 क्षेत्र समुद्र विपुला विमला रजसि स्थिता समतलानुगता ।

वैरोचने चरिता हि पुरा परिशोधिता विपुल कल्पशैतः ॥ १७ ॥

सर्वेषु क्षेत्रप्रसरेषु जिनाः संदृश्यिषु दुमवरेन्द्रगताः ।

बोधि विबुध्य यु विकुर्वयतो चक्रं प्रवर्त्य विनयन्ति जगत् ॥ १८ ॥

पश्यामि त्वामनुगतामपि तां वैरोचनस्य विषये विपुले ।

पूजा सहस्रनयुतैः अमितैः सर्वाङ्गिनान् समभिपूजयन्ती ॥ १९ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारक इमा गाथा भाषित्वा समन्त-
सत्त्वत्राणोजःश्रियं रात्रिदेवतामेतदवोचत् ॥ आश्चर्यं देवते यावद्गम्भीरो
ऽयं बोधिसत्त्वविमोक्षः । किं नामायं विमोक्षः कियच्चिरप्रतिलब्धश्चायं
त्वया कथं च प्रतिपद्यमानो बोधिसत्त्व इमं बोधिसत्त्वविमोक्षं परिशो-
धयति ॥ आह ॥ दुरभिसंभवं कुलपुत्रैतत्स्थानं सदेवकेन लोकेन सत्रा- 10
वकप्रत्येकबुद्धेन । तत्कस्य हेतोः । समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानानुग-
तानां हि बोधिसत्त्वानामेष गोचरो महाकल्याणगर्भाणां सर्वजगत्परि-
त्राणप्रतिपन्नानां सर्वाक्षणापायदुर्गतिपथविशोधनप्रतिपन्नानां सर्वक्षेत्रा-
नुत्तरबुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिप्रतिपन्नानां सर्वबुद्धक्षेत्रतथागतवंशानुपच्छेदप्रतिप-
न्नानां सर्वबुद्धशासनसंधारणप्रतिपन्नानां सर्वकल्पबोधिसत्त्वचर्यासंवास- 15
संवसनमहाप्रणिधानसागरावतीर्णानां सर्वधर्मसागरवित्तिमिरञ्जानालो-
कविशोधनप्रतिपन्नानामेकलक्षणेन सर्वव्यध्वनयसागरञ्जानालोकविहा-
रप्रतिलब्धानां बोधिसत्त्वानामेष विषयः । अथ च पुनस्तथागताधिष्ठा-
नेन निर्देक्ष्यामि ॥

भूतपूर्वं कुलपुत्रातीते ऽध्वनि बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानां क- 20
ल्पानां परेण वैरोचनतेजःश्रियां लोकधातौ विरजोमण्डलो नाम कल्पो
ऽभूत् । सुमेरुपरमाणुरजःसमबुद्धोत्पादप्रभवः । सा खलु पुनर्वैरोचनते-
जःश्रीलोकधातुः सर्वरत्नमेघव्यूहा वज्रमयविमानभवनप्रतिमण्डिताभूत् ॥
अथ लोकधातुः सर्वविमलप्रभमणिराजसागरप्रतिष्ठिता सर्वगन्धराजम-
णिरत्नशरीरा समन्तपरिमण्डलविशुद्धसंक्रिष्टा सर्वाभरणमेघवितानसंख्या- 25
दिता सर्वव्यूहमणिचक्रवाडसहस्रपरिस्निप्ता चातुर्द्वीपिककोटीनियुतशत-

सहस्रसुरचितव्यूहा काचित्तत्र चातुर्द्वीपिका संक्लिष्टासंक्लिष्टकर्मणां स-
 त्त्वानामाभासः काचित्संक्लिष्टविशुद्ध्यामिश्रकर्मणां सत्त्वानामाभासः
 काचिद्विशुद्धसंक्लिष्टानां सत्त्वानामाभास उत्तमकुशलमूलानामल्पसाव-
 दानां काचिदेकान्तपरिशुद्धानां बोधिसत्त्वानामाभासः ॥

तस्याः खलु पुनर्वैरोचनश्रियो लोकधातोः पूर्वेण चक्रवाडानु-
 संधौ रत्नकुसुमप्रदीपध्वजा नाम चातुर्द्वीपिका भूमिशुद्धसंक्लिष्टा । अकृ-
 ष्टोपशालिपरिभोगा पूर्वकर्मविपाकाभिनिवृत्ता कूटागारभवनविमान-
 परिभोगा समन्तात्कल्पवृक्षसंछादिता नानागन्धवृक्षसदाप्रमुक्तकोशगन्ध-
 मेघा विविधमास्यवृक्षसदाप्रवर्षितमास्यमेघा विचित्रपुष्पवृक्षाचिन्त्यव-
 र्णगन्धपुष्पवर्षाप्रमुक्ता नानावर्णचूर्णवृक्षसदाप्रमुक्तकोशसर्वगन्धरत्नरा-
 जचूर्णवर्षाभिप्रवृष्टा विविधरत्नवृक्षमहामणिरत्नकोशविसृतवर्णवभासि-
 ता दिव्यवाद्यवृक्षसर्ववाद्यमेघवातसमीरितगगनतलप्रमुक्तमधुरनिर्घोषा
 चन्द्रसूर्यरात्रिदिवासुखप्रभवा मणिरत्नसमन्तावभाससमभूमिभागा ॥

तस्यां खलु चातुर्द्वीपिकायां दश राजधानीकोटीनियुतशतसह-
 स्राण्यभूवन् । एकैका च राजधानी समन्तान्दीसहस्रपरिक्षिप्ता सर्वाश्च
 ता नद्यो विचित्रदिव्यपुष्पौघसंकरवाहिन्यो दिव्यतूर्यसंगीतिमनोज्ञमधुर-
 निर्घोषाः सर्वरत्नदुमतीरसुरुचिरव्यूहा नानारत्नप्रतिमण्डिता नौसंचारि-
 ण्यो यथेच्छाविविधसुखपरिभोग्याः । एकैकस्यां च नद्यान्तरिकायां द-
 श नगरकोटीनियुतशतसहस्राणि संस्थितान्यभूवन् । एकैकं च नगरं दश-
 ग्रामकोटीनियुतशतसहस्रपरिवारं सर्वे ते ग्रामनगरनिगमा अनेकदिव्यो-
 द्यानभवनविमानकोटीनियुतशतसहस्रपरिवारा अभूवन् । तस्यां खलु
 पुनश्चातुर्द्वीपिकायां जम्बुद्वीपस्य मध्ये रत्नकुसुमप्रदीपा नाम मध्यमा
 राजधान्यभूत् ॥ ऋद्धा च स्फीता च क्षेमा च सुभिक्षा चाकीर्णबहुज-
 नदेवमनुष्या च दशकुशलकर्मपथसमाप्तानां सत्त्वानामालयः ॥ तस्यां
 खलु पुना रत्नकुसुमप्रदीपायां राजधान्यां वैरोचनरत्नपद्मगर्भश्रीचूडो
 नाम राजाभूचक्रवर्ती चतुर्द्वीपेश्वरः औपपादुकः पद्मगर्भे द्वाविंशन्महा-

पुरुषलक्षणसमलंकृतशरीरो धार्मिको धर्मराजः सप्तरत्नसमन्वागतः ।
पूर्णं चास्य सहस्रमभूत्पुत्राणां शूराणां वीराणां वराङ्गरूपिणां परसै-
न्यप्रमर्दकानां सर्वाकारसुपरिपूर्णवराणाम् । दश चास्य स्त्रीकोटीनियु-
तशतसहस्राण्यन्तःपुरमभूत् । सर्वा सा चक्रवर्तिसभागकुशलमूलसंभवा-
नां सभागचरितानां सहरत्नकायालंकाराणां कल्याणचित्तानां देवकन्या-
निर्विशेषसदृशरूपाणां जाम्बूनदसुवर्णकायानां नानादिव्यगन्धरोमकूप-
प्रमुक्तगात्राणां दिव्यगन्धविमलप्रभाप्रमुच्चनशरीराणां दश चास्यामात्य-
कोट्यो ऽभूवन्परिणायकरत्नप्रमुखाः ॥

तस्य खलु वैरोचनरत्नपद्मगर्भश्रीचूडस्य राज्ञश्चक्रवर्तिनः संपूर्ण-
श्रीवक्त्रा नाम भार्याभूत् । स्त्रीरत्नमभिरूपां प्रासादिका दर्शनीया पर-
मशुभवर्णपुष्कलतया समन्वागता । अभिनीलकेश्यभिनीलनेत्रमुवर्णव-
र्णच्छविर्ब्रह्मस्वरा सततप्रमुक्तप्रभाशरीरा समन्ताद्योजनसहस्रमनेकवर्णया
दिव्यगन्धप्रभया स्फुरति स्म । तस्याश्च संपूर्णश्रीवक्त्राया राजभार्यायाः
पद्मभद्राभिरामनेत्रश्री नाम चक्रवर्तिदुहताभूत् । सर्वाङ्गसंपूर्णा अभि-
रूपा प्रासादिका दर्शनीया सर्वलोकातृप्तदर्शना ॥ तद्यथापि नाम कु-
लपुत्र राज्ञश्चक्रवर्तिनो दर्शनेन न कश्चित् तृप्यति । एवमेव तस्याः प-
द्मभद्राभिरामनेत्रश्रियश्चक्रवर्तिदुहतुर्न कश्चिद्दर्शनेन तृप्तमापद्यते स्थाप-
यित्वा प्रज्ञातृप्तान् । तेन च कालेन तेन समयेनामितायुषः सत्त्वा अ-
भूवन् । न नियतायुषो ऽत्यन्तरेण कालक्रिया तेन च कालेन सत्त्वा-
नां संस्थाननानात्वमपि प्रज्ञायते स्म । वर्णनानात्वमपि स्वरनानात्व-
मपि नामधेयनानात्वमपि कुलनानात्वमपि आयुष्प्रमाणनानात्वमपि
आरोहपरिणाहविमात्रतामपि उत्साहबलपराक्रमस्थामविमात्रतामपि म-
नापामनापकरणीयविमात्रतामपि उदारहोनाधिमुक्तिनानात्वतामपि प्र-
ज्ञायते स्म । तत्र ये सत्त्वाः सुवर्णा अभूवन्नुदाराधिमुक्तिकाः संपूर्ण-
गात्रा अभिरूपा दर्शनीयास्त एवंवाचमभाषन्त । अहं भो पुरुष सुव-
र्णतरत्नसकाशादिति । एवं ये सत्त्वाः सुसंस्थितशरीरा अभूवन्ते दुःसं-

स्थितशरीरान् सत्त्वानवमन्यन्ते स्म । ते तेनान्योन्यावमननासमुदितेना-
कुशलमूलेनायुःप्रमाणादपि परिहीयन्ते स्म वर्णादपि सौख्यादपि प-
रिहीयन्ते स्म ॥

तस्यां खलु रत्नकुसुमप्रदीपायां राजधान्यामुत्तरेण समन्ताव-
भासनधर्ममेघनिर्घोषध्वजो नाम बोधिमण्डवृक्षो ऽभूत् । सर्वतथागत-
बोधिमण्डव्यूहप्रतिक्षणदर्शन आभेद्यवज्रमणिराजसारमूलः सर्वमणिरत्न-
निचितविपुलोद्विडस्कन्धः सर्वरत्नमयस्कन्धशाखापत्रपलाशपुष्पफलसंपन्नः
मसन्तसुविभक्तः समभागाभिप्रलम्बरचितशाखः समन्तस्तरणाक्षयताव्यूहो
नानारत्नार्चिविद्युत्समन्तभद्रप्रमुक्तावभासः सर्वतथागतविषयविकुर्वितनि-
र्घोषानुरचितः ॥

तस्य खलु बोधिमण्डस्य पुरतो रत्नकुसुमविद्युद्भर्मनिगर्जितमेघ-
घोषं नाम गन्धोदकसरो ऽभूद्दशरत्नदुमकोटीनियुतशतसहस्रपरिवारं स-
र्वे च ते रत्नवृक्षा बोधिवृक्षसंस्थाना अभूवन् ॥ तस्य खलु पुनरत्नकु-
सुमविद्युद्भर्मनिगर्जितमेघघोषस्य महागन्धोदकसरसः सर्वमणिरत्नसुविभ-
क्तनिचितानि कूलान्यभूवन् । सर्वरत्नहारप्रलम्बितानि विशुद्धरत्नमय-
सर्वभवनव्यूहोपशोभितानि विशुद्धसर्वाभरणव्यूहसमलंकृतानि सर्वश्च बो-
धिमण्डो ऽप्रमाणैः पद्मगर्भैरचिन्यव्यूहमहामणिरत्नकूटागारैः समन्तात्प-
रिवृतो ऽभूत् ॥ तस्य खलु पुनरत्नकुसुमविद्युद्भर्मनिगर्जितमेघघोषस्य
गन्धोदकसरसः मध्यात्सर्वव्यध्वतथागतविषयपत्रसंधिविद्योतितमेघव्यूहं ना-
म महारत्नराजपद्मं प्रादुरभूत् ॥

तत्र महापद्मे समन्तज्ञानार्चिश्रीगुणकेतुध्वजो नाम तथागतो
प्रादुर्बभूव । तेषां सुमेरुपरमाणुरजःसमानां तथागतानां प्रथमकल्पिको
येन तस्मिन् कल्पे सर्वप्रथममनुत्तरा सम्यक्संबोधिरभिसंबुद्धा । सो
ऽनेकवर्षसहस्राणि धर्मश्रवणेन सत्त्वान् परिपाच्य दशवर्षसहस्रं रश्म्य-
वभासविकुर्वितेन परिपाचयामास । तत्र दशभिर्वर्षसहस्रैः स तथागतः
प्रादुर्भविव्यतीति ॥ यत्ततः सर्वव्यध्वतथागतविषयपत्रसंधिविद्योतितमेघ-

व्यूहमहारत्नराजपद्मात्सर्वसत्त्वविरजःप्रदीपा नाम रश्मिर्निश्चचार । यया
रश्म्या ते सत्त्वाः स्पृष्टाः संजानन्ति स्म दशभिर्वर्षसहस्रैस्तथागत उत्प-
त्यत इति । नवभिर्वर्षसहस्रैः स तथागत उत्पत्यत इति । यत्ततो महा-
बोधिवृक्षाद्विरजोवतीश्रीगर्भा नाम रश्मिर्निश्चचार । यया रश्म्या ते
सत्त्वाः स्पृष्टाः सर्वरूपाणि सूक्ष्माण्यपश्यन् । अष्टाभिर्वर्षसहस्रैः स तथा-
गत उत्पत्यत इति । यत्तत एवं महाबोधिवृक्षात्सर्वसत्त्वकर्मविपाकनि-
र्घोषा नाम रश्मिर्निश्चचार । यया रश्म्या ते सत्त्वाः स्पृष्टाः स्वकस्व-
कान् कर्मसमुद्रानवतरन्ति स्म कर्मस्मृतिज्ञानं च प्रत्यलभन्त ॥ सप्त-
भिर्वर्षसहस्रैः स तथागत उत्पत्यत इति । यत्तत एवं महाबोधिवृक्षा-
त्सर्वकुशलमूलसंभवनिर्घोषा नाम रश्मिर्निश्चचार । यया रश्म्या ते स-
त्त्वाः स्पृष्टाः परिपूर्णा विकलसर्वेन्द्रियाः संतिष्ठन्ते स्म ॥ षड्विर्वर्षस-
हस्रैः स तथागत उत्पत्यत इति । यत्तत एवं महाबोधिवृक्षादचिन्त्य-
बुद्धविषयनिर्दर्शननिर्घोषा नाम रश्मिर्निश्चचार । यया ते सत्त्वाः स्पृ-
ष्टाः उदारातिशयतया विकुर्वन्ति स्म ॥ पञ्चभिर्वर्षसहस्रैः स तथागत
उत्पत्यत इति । यत्तत एवं महाबोधिवृक्षात्सर्वबुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिनिर्गर्जि-
तप्रतिभासविज्ञापना नाम रश्मिर्निश्चचार । यया ते सत्त्वाः स्पृष्टाः स-
र्वाकारां बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिमद्राक्षुः ॥ चतुर्भिर्वर्षसहस्रैः स तथागत उत्प-
त्यत इति । यत्तत एवं महाबोधिवृक्षात्सर्वतथागतविषयासंभेदप्रदीपा
नाम रश्मिर्निश्चचार । यया ते सत्त्वाः स्पृष्टाः तस्य तथागतस्य सर्व-
चानुगतविकुर्वितमवतरन्ति स्म ॥ त्रिभिर्वर्षसहस्रैः स तथागत उत्पत्यत
इति । यत्तत एवं महाबोधिवृक्षात्सर्वजगदभिमुखप्रदीपा नाम रश्मिर्नि-
श्चचार । यया ते सत्त्वाः स्पृष्टाः तथागतमभिमुखमधिमुच्यापश्यन् ॥
द्वाभ्यां वर्षसहस्राभ्यां स तथागत उत्पत्यत इति । यत्तत एवं महा-
बोधिवृक्षान्यध्वज्ञानविद्युत्प्रदीपा नाम रश्मिर्निश्चचार । यया ते सत्त्वाः
स्पृष्टाः तस्य तथागतस्य पूर्वयोगसमुद्रानवकल्पयामासुरवतरन्ति स्म ॥ २०
वर्षसहस्रेण स तथागत उत्पत्यत इति । यत्ततो महाबोधिवृक्षाद्विति-

मिरञ्जानतथागतप्रदीपा नाम रश्मिर्निश्चचार । यया ते सत्त्वाः स्पृष्टाः समन्तचक्षुस्कृतां प्रत्यलभन्त सर्वतथागतविकुर्वितसर्वबुद्धक्षेत्रसर्वसत्त्वदर्शनतायै ॥ वर्षशतेन स तथागत उत्पत्स्यत इति । यत्तत एवं महाबोधिवृक्षात्सर्वजगद्बुद्धदर्शनविपाककुशलमूलसंभवा नाम रश्मिर्निश्चचार । यया ते सत्त्वाः स्पृष्टाः तथागतोत्पादसंज्ञां प्रत्यलभन्त ॥ सप्ताहेन स तथागत उत्पत्स्यत इति । यत्तत एवं महाबोधिवृक्षात्सर्वसत्त्वप्रहर्षप्रीतिप्रामोद्यसमुदयनिर्घोषा नाम रश्मिर्निश्चचार । यया ते सत्त्वाः स्पृष्टाः बुद्धदर्शनमहाप्रीतिवेगसंजाता अभूवन् ॥

इति हि कुलपुत्रैर्भिरैवंरूपैरप्रमाणैः रश्मिपरिपाचनयैर्दशवर्षसहस्राणि सत्त्वान् परिपाच्य सप्तमे दिवसे पूर्णं सर्वं तं लोकधातुमप्रमाणैः संकम्पननयैः संकम्प्यैकान्तपरिशुद्धामध्यतिष्ठत्वावदशसु दिक्षु सर्वतथागतानां बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिस्तामपि सर्वां प्रतिचित्तक्षणं तत्र बुद्धक्षेत्रनानाविधाचिन्त्यव्यूहान् संदर्शयामास ॥ अथ पश्चिमे सप्ताहे ये तत्र लोकधातौ सत्त्वाः बुद्धदर्शनपरिपक्वास्ते सर्वे बोधिमण्डाभिमुखाः स्थिता अभूवन् ॥

अथ खलु तस्मिन् लोकधातौ सर्वचक्रवाडेभ्यः सर्वसुमेरुभ्यः सर्वपर्वतेभ्यः सर्वनदीभ्यः सर्वसागरेभ्यः सर्ववृक्षेभ्यः सर्वपृथिवीतलेभ्यः सर्वनगरेभ्यः सर्वप्राकारेभ्यः सर्वभवनेभ्यः सर्वविमानेभ्यः सर्ववस्त्राभरणपरिभोगेभ्यः सर्ववाद्यवृक्षेभ्यः सर्वतूर्यसंगीतिभ्यः सर्वनिर्माणव्यूहेभ्यः एकैकस्मादारम्बणात्सर्वतथागतविषयप्रभवं निगर्जमानाः सर्वगन्धधूपमेघान्निश्चर्य सर्वरत्नार्चिमेघान् सर्वगन्धधूपार्चिगर्भान् सर्वगन्धमणिविग्रहमेघान् सर्वमणिवस्त्ररत्नाभरणमेघान् सर्वरत्नपुष्पसुमेरुमेघान् सर्वचूर्णमेघान् सर्वतथागतरश्मिमेघान् विद्योतयमाना सर्वतथागतप्रभामण्डलमेघान्निश्चारयमाणाः सर्ववाद्यतूर्यमेघान् संघट्टयमानाः सर्वतथागतप्रणिधाननिर्घोषमेघान् प्रमुञ्चयमानाः सर्वतथागतस्वराङ्गरुतसमुद्रमेघान् निगर्जयमानाः सर्वतथागतलक्षणानुव्यञ्जनविचित्रप्रतिभास-

मेघान् निदर्शयमानाः । अचिन्त्यानि तथागतोत्पादपूर्वनिमित्तानि
संदर्श्य ॥ तस्य सर्वत्र्यध्वतथागतविषयपञ्चसंधिद्योतितरश्मिमेघब्यूहमहार-
न्नराजपद्मस्य दशबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमा महारन्नराजपद्मपरिवाराः
समावतिष्ठत । तेषां च महारन्नराजपद्मपरिवाराणां महारन्नपद्मानां
केसरकर्णिकासु दशबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानि महामणिरत्नगर्भाणि
सिंहासनानि प्रादुरभूवन् । तेषु च मणिरत्नगर्भेष्व्वासनेषु दशबुद्धक्षेत्र-
शतसहस्रपरमाणुरजःसमा बोधिसत्त्वपर्यङ्कनिषणाः प्रादुर्बभूवुः ॥

समनन्तराभिसंबुद्धस्य तस्य भगवतः समन्तज्ञानरत्नार्चिःश्रीगु-
णकेतुराजः तथागतस्यानुत्तरां सम्यक्संबोधिं यथा तावदेव दशसु दिक्षु
सर्वलोकधातुतथागता अनुत्तरां सम्यक्संबोधिं मभिसंबुध्य यथाशयानां¹⁶
सत्त्वानामभिमुखं धर्मचक्रं प्रवर्तयामासुः ॥ तेन ततो लोकधातोरप्र-
मेयाः सत्त्वाः सर्वदुर्गतिविनिपातेभ्यो विनिवर्तिताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः
स्वर्गोपपत्तिप्रतिष्ठापिताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः श्रावकभूमौ प्रतिष्ठापि-
ताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः प्रत्येकबोधौ परिपाचिताः । अप्रमेयाः सत्त्वा
वेगप्रभानिर्याणायां बोधौ परिपाचिताः । अप्रमेयाः सत्त्वा विमल-¹⁵
पराक्रमध्वजायां बोधौ परिपाचिताः । अप्रमेयाः सत्त्वा धर्मप्रभावना-
भवननिर्याणायां बोधौ प्रतिष्ठापिताः । अप्रमेयाः सत्त्वा इन्द्रियपरि-
शुद्धिप्रभावनानिर्याणायां बोधौ परिपाचिताः । अप्रमेयाः सत्त्वा व-
लसमतासमुदाचारानुगमनिर्याणायां बोधौ परिपाचिताः । अप्रमेयाः
सत्त्वा धर्मनगराभिमुखविषययानसंभवनिर्याणायां बोधौ प्रतिष्ठापिताः ।²⁰
अप्रमेयाः सत्त्वाः सर्वचानुगतद्व्यभिसंभिननययाननिर्याणायां बोधौ प्र-
तिष्ठापिताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः चर्याप्रयोगसमवसरणनयनिर्याणायां
बोधौ प्रतिष्ठापिताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः समाधिप्रस्थाननयनिर्याणायां
बोधौ प्रतिष्ठापिताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः सर्वारम्बणविषयपरिशुद्धिम-
ण्डलनयनिर्याणायां बोधौ प्रतिष्ठापिताः । अप्रमेयाः सत्त्वा बोधिस-²⁵

स्त्वबोधौ चित्तमुत्पादिताः । अप्रमेयाः सत्त्वा बोधिसत्त्वमार्गप्रतिष्ठापि-
ताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः पारमितामार्गविशुद्धौ प्रतिष्ठापिताः अप्रमेयाः
सत्त्वाः प्रथमायां बोधिसत्त्वभूमौ प्रतिष्ठापिताः । एवं तस्य तथागतस्या-
चिन्त्येन बुद्धवृषभिताविकुर्वितेन धर्मचक्रं प्रवर्तयतः प्रतिचित्तक्षणमन-
१० ताप्रमेयाः सत्त्वा द्वितीयायां तृतीयायां चतुर्थ्यां पञ्चम्यां षष्ठ्यां सप्त-
म्यामष्टम्यां नवम्यामप्रमेयाः सत्त्वा दशम्यां भूमौ प्रतिष्ठापिताः । अप्र-
मेयाः सत्त्वाः प्रणिधानवैशेषिकायां बोधिसत्त्वचर्यायामवतारिताः ।
अप्रमेयाः सत्त्वाः समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानविशुद्धौ प्रतिष्ठापि-
ताः । एवं तस्य तथागतस्याचिन्त्येन बुद्धवृषभिताविकुर्वितेन धर्मचक्रं प्र-
वर्तयतः प्रतिचित्तक्षणमनन्तमध्यसत्त्वधातुर्विनयमगमत्तस्मिंश्च लोकधा-
१० तौ सर्वसत्त्वा यथाशयास्तस्य तथागतस्य नानात्मभावोपायकौशल्यप्रमु-
क्ता धर्मदेशनामाजानन्ति स्म ॥

तस्यां खलु पुना रत्नकुसुमप्रदीपायां राजधान्यां रूपवर्णविष-
यपरिभोगमदमत्तानां सत्त्वानामन्योन्यमवमन्यमानानां विनयवशसमु-
१५ पादाय समन्तभद्रो बोधिसत्त्व उदारवर्णरूपगतमभिनिर्माय तां राजधा-
नीमनुप्राप्तः । तस्योदारया प्रभया सर्वा सा राजधान्यवभासिता या च
तस्या राजधान्याः प्रभा या च राजश्चक्रवर्तिनो वैरोचनरत्नपद्मगर्भश्रीचू-
डस्य स्वशरीरनिर्याता प्रभा या च स्त्रीरत्नस्य प्रभा या च रत्नवृक्षा-
णां प्रभा या च महामणिरत्नस्य प्रभा या च चन्द्रसूर्यग्रहनक्षत्रज्योति-
२० षां प्रभा या च सर्वजम्बुद्वीपे प्रभा या च सर्वा न प्रज्ञायते स्म । त-
द्यथापि नाम आदित्य उदिते विगते ऽन्धकारे न चन्द्रग्रहनक्षत्रज्योतिषां
नाग्नेर्न मणीनां प्रभा प्रज्ञायते स्म । एवमेव समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्व-
स्य प्रभयाभिभूतस्तत्र जम्बुद्वीपे सर्वप्रभा न प्रज्ञायते स्म ॥ तद्यथापि
नाम जाम्बूनदकनकबिम्बस्य पुरतो मणिविग्रहो न शोभते न भासते
२५ न तपति न विरोचते । एवमेव समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य पुरतः तेषां
सत्त्वानां रूपकाया न शोभन्ते न भासन्ते न तपन्ति न विरोचन्ते ॥

तेषामेतदभवत् ॥ को न्वयं भविष्यति देवो वा ब्रह्मा वा यस्य
पुरतो वयं न शोभामहे न भासामहे न तपामो न विरोचामहे । का-
येन वा प्रभया वा शुभया वा वर्णेन वा तेजसा वा न चास्य शक्रमो
निमित्तमुजृहीतम् ॥

अथ खलु समन्तभद्रो बोधिसत्त्वः तस्या रत्नकुसुमप्रदीपाया रा-
जधान्या मध्ये वैरोचनरत्नपद्मगर्भश्रीचूडस्य राजश्चक्रवर्तिनो विमानस्या-
पर्यन्तरिक्षे स्थित्वा तं वैरोचनरत्नपद्मगर्भश्रीचूडं राजानं चक्रवर्तिनमे-
तदवोचत् । यत्खलु महाराज जानीयास्तथागतो ऽहं न्यस्य कसंबुद्धो लोक
उत्पन्नः ॥ इहैव तव विजिते समन्तधर्मावभासधर्मभेदनिर्घोषध्वजबो-
धिमण्डे विहरति ॥

अथ खलु समन्तज्ञानार्चिपद्मभद्राभिरामनेत्रश्रीचन्द्रा राजदुहि-
ता समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य रूपकायं दृष्ट्वा प्रभाविकुर्वितमाभरण-
निर्घोषं च श्रुत्वा महाप्रीतिप्रामोद्यवेगजाता तस्यां वेलायामेवं चित्त-
मुत्पादयामास ॥ यन्मे किञ्चिदुपचितकुशलमूलं तेनाहमीदृशं कायं प्र-
तिलभेयम् । ईदृशमलंकारमीदृशानि लक्षणानीदृशमीर्यापयमीदृशा-
नृद्धिं यथानेनान्धकारायां रात्रौ सत्त्वानामवभासं संजनय्य बुद्धोत्पादः
संप्रकाशितः तथाहमपि सत्त्वानामज्ञानान्धकारं विधूय महाज्ञानालोकं
कुर्याम् ॥ यत्र यत्र चोत्पद्येयं सर्वत्राविरहिता स्यामनेन कल्याणमित्रेण ॥

अथ खलु कुलपुत्र वैरोचनरत्नपद्मगर्भश्रीचूडश्चक्रवर्ती सार्धं
चतुरङ्गेन बलकायेन सार्धं सप्तभी रत्नैः सार्धं स्त्रीगणपरिवारेण सार्धं
पुत्रामात्यनैगमैर्जनपदैर्महत्या राजर्ष्या महता राजानुभावेन तस्या रत्न-
कुसुमप्रदीपाया राजधान्या उच्चात्य योजनमूर्ध्वं विहायस्यभ्युन्नम्य सर्व-
जम्बुद्वीपं सर्वावतीं चातुर्द्वीपिकलोकधातुं महावभासेन स्फुरित्वा सर्व-
सत्त्वानां बुद्धदर्शनं समादापनार्थं सर्वरत्नपर्वतेषु प्रतिभासं संदर्श्य स-
र्वचातुर्द्वीपिकलोकधातुपर्यापन्नानामभिमुखं स्थित्वा तद्बुद्धदर्शनं गाथा-
भिगीतेन संवर्णयामास ॥

बुद्ध लोके समुत्पन्नस्त्राता यः सर्वदेहिनाम् ।

सर्वे व्रजन्त उत्थाय द्रष्टुं लोकविनायकम् ॥१॥

कदाचित्कल्पकोटीभिरुत्पद्यन्ते तथागताः ।

प्रकाशयन्ति ते धर्मं हितार्थं सर्वदेहिनाम् ॥२॥

दृष्ट्वा लोकं विपर्यस्तमज्ञानतिमिरावृतम् ।

संसारदुःखाभिहतं संजन्य महतीं कृपाम् ॥३॥

कल्पकोटीरसंख्येयाश्चरिता बोधिचारिका ।

सत्त्वानां परिपाकार्थं सर्वदुःखोपशान्तये ॥४॥

पर्यन्त्यजन् हस्तपादा कर्णनासा सिरांसि च ।

कल्पाननन्तपर्यन्ता बुद्धबोध्यमृताप्तये ॥५॥

दुर्लभाः कल्पकोटिभिलोके लोकविनायकाः ।

अमोघ श्रवणं येषां दर्शनं पर्युपासनम् ॥६॥

बोध्यासननिषण्णो यं दृश्यते वदतां वरः ।

मारं ससैन्यं निर्जित्य विबुद्धो बोधिमुत्तमाम् ॥७॥

बुद्धकायं च बोक्षध्वं अनन्तं रश्मिमण्डलम् ।

नानावर्णं विनिःसृत्य प्रह्लादयति यज्जगत् ॥८॥

रश्मिमेघानसंख्येयान् बुद्धरोमविनिःसृतान् ।

विन्दन्ति प्रीतिमतुलां सत्त्वा यैरवभासिताः ॥९॥

स्वकस्वकेन चित्तेन पूजयध्वं विनायकम् ।

जनयित्वा महद्दीर्यमेतं यामस्तदन्तिकम् ॥१०॥

अथ खलु राजा वैरोचनरत्नपद्मगर्भचूडश्चाभिर्गाथाभिः स्ववि-

जितवासिनः सर्वान् सत्त्वान् संचोद्य दशभिर्विविधपूजामेघसहस्रैश्चक्र-

वर्तिकुशलमूलपरिनिष्पन्नैः समन्तावभासधर्ममेघनिर्घोषध्वजं बोधिमण्ड-

समन्तादभिप्रवर्षन् येन स भगवान्समन्तज्ञानरत्नार्चिश्रीगुणकेतुराजस्त-

थागतः तेनोपसंक्रान्तः सर्वरत्नच्छत्रमेघसंछादितमाकाशं कुर्वन् । सर्वपु-

ष्पवितानमेघविततमाकाशं कुर्वन् । सर्ववस्त्रमेघसंछादितालंकारमाकाशं

कुर्वन् । सर्वरत्नकिङ्किणीजालमेघैर्गगनमलंकुर्वन् । सर्वगन्धसागरनि-
धूपितगन्धार्चिमेघालंकारं गगनतलमधितिष्ठन् । सर्वरत्नासनमणिरत्न-
वस्त्रप्रज्ञप्तविरचनमेघालंकारं गगनतलमधितिष्ठन् । सर्वरत्नध्वजमेघो-
च्छिन्तालंकारं गगनतलमधितिष्ठन् । सर्वभवनविमानमेघसंछन्नालंकारं
गगनतलमधितिष्ठन् । सर्वपुष्पमेघसंछन्नालंकारं गगनतलमधितिष्ठन् ।
सर्वपूजाव्यूहमेघाभिप्रवर्षणालंकारं गगनतलमधितिष्ठन् । उपसंक्रम्य
भगवतः समन्तज्ञानरत्नार्चिश्रीगुणकेतुराजस्य तथागतस्य पादौ शिरसा-
भिवन्द्य तं भगवन्तमनेकशतसहस्रकृतः प्रदक्षिणीकृत्य तस्य भगवतः पु-
रतः समन्तदिग्विद्योतितमहामणिरत्नपद्मगर्भासने न्यषीदत् ॥

अथ खलु समन्तज्ञानरत्नार्चिःपद्मभद्राभिरामनेत्रश्रीचन्द्रा चक्र- 10
वार्तिदुहिता स्वान्याभरणानि कायान्निर्मुच्य तैराभरणैस्तं भगवन्तं सम-
न्तज्ञानरत्नार्चिश्रीगुणकेतुराजानं तथागतमभ्यवकिरत् ॥ अथ तान्या-
भरणानि तस्य भगवत उपरि मूर्धसंधौ महामणिरत्नाभरणच्छत्रं संस्थि-
तमभूवन् । विचित्रमणिरत्नजालपरिक्षिप्तं नागेन्द्रकायपरिगृहीतं सर्वा-
भरणशरीरसुसंस्थितपरिमण्डलं दशाभरणच्छत्रमण्डलपरिवारितमेकान्त- 15
परिशुद्धं कूटागारसंस्थानविचित्रव्यूहं सर्वरत्नाभरणमेघसंछादितं सर्वम-
णिराजदुमव्यूहसंछन्नं सर्वगन्धसागरमणिराजसमलंकृतं तस्य मध्ये धर्म-
धातुप्रभवसर्वरत्नमणिशाखाप्रलम्बं नाम महाबोधिवृक्षमद्राक्षीत् । अ-
नन्तमध्यव्यूहनिर्देशं प्रदक्षिणनानाव्यूहसंदर्शनं तत्र वैरोचनं नाम तथा-
गतमद्राक्षीत् । अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्बोधिसत्त्वैः परिवृतं 20
पुरस्कृतं सर्वैः समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधाननिर्यातैः । नानाबोधि-
सत्त्वैरचिन्यव्यूहासंभिन्नविहारिभिः ॥

सर्वलोकेन्द्रांश्च तदभिमुखानद्राक्षीत् । तस्य भगवतो वैराचन-
स्यानन्तमध्यं बुद्धविकुर्वितमद्राक्षीत् । पूर्वबोधिसत्त्वचर्याकल्पपरंपरां
वावतरति स्म । तस्याश्च लोकधातोः संवर्तविवर्तकल्पानवतरति स्म । 25
तत्र लोकधातावतीतां बुद्धवंशपरंपरामवतरति स्म । तस्यां च लोक-

धातौ समन्तभद्रबोधिसत्त्वनद्राक्षीत् । सर्वतथागतपादमूलेषु बुद्धपूजा-
 प्रमुक्तसर्वसत्त्वपरिपाकविनयाभिमुखं चाद्राक्षीत् । सर्वबोधिसत्त्वांश्च स-
 मन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य काये प्रतिभासप्राप्तानात्मानं च तत्रैवानुगतम-
 द्राक्षीत् । सर्वतथागतपादमूलेषु समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य कायप्रतिभास-
 प्राप्तसर्वबोधिसत्त्वपादमूलेषु सर्वसत्त्वभवनेषु तासु च लोकधातुष्वेकैक-
 स्मिन् लोकधातौ बुद्धश्चेत्परमाणुरजःसमान् लोकधातून् द्राक्षीत् ॥ स-
 संधिव्यूहान् सप्रतिष्ठानान् संस्थानान् शरीरान् सनानाव्यूहप-
 रिशुद्धान् नानाव्यूहमेघसंछन्नान् नानाकल्पनामसंख्येयान् नानातथा-
 गतवंशनिर्देशान् नानाच्यध्वनयावतारान् नानादिक्प्रसरप्रवेशान् ना-
 10 नाधर्मधातुप्रसरपर्यापन्नान् नानाधर्मधातुतलप्रवेशान् नानाकशतलव्य-
 वस्थानान् नानाबोधिमण्डव्यूहान् नानातथागतविकुर्वितप्रभान् नाना-
 बुद्धसिंहासनव्यूहान् नानातथागतपर्षन्मण्डलसमुद्रान् नानातथागतपर्ष-
 न्मण्डलपरिवर्तान् नानातथागतोपायकौशल्यपरिदीपनान् नानातथा-
 गतधर्मचक्रप्रवर्तनयान् नानातथागतस्वरङ्गरूपनिर्घोषमुक्तान् नाना-
 15 सन्तनयसानरनिर्देशान् नानासूत्रान्तमेघानुरवमाणान द्राक्षीत् ॥ दृष्ट्वा च
 भूयस्या सात्रया महाप्रीतिप्रसादवेगान् प्रत्यलभत ॥

तस्या महाप्रीतिवेगसंजातायाः स भगवान् समन्तज्ञानरत्नार्चिः-
 श्रीगुणकेतुराजस्तथागतः सर्वतथागतधर्मचक्रनिर्घोषं नाम सूत्रान्तं संप्र-
 काशयामास ॥ दशबुद्धश्चेत्परमाणुरजःसमसूत्रान्तपरिवारं तस्यास्तं सू-
 20 त्रान्तं श्रुत्वा दश समाधिमुखशतसहस्राण्यवक्रान्तानि मृदूनि सुखसंस्प-
 र्शनानि । तद्यथापि नाम तद्विवसावक्रान्तस्य गर्भस्य मातुः कुक्षौ वि-
 ज्ञानं तद्यथापि नाम सत्त्वानां कर्माभिनिर्हारं तद्यथापि नाम तद्विवसा-
 वरुणस्य सालकल्याणवृक्षस्य बीजाङ्कुरहेतुरेवमेव ते समाधयो मृदवः
 कमनीयाः ॥

25 यदुत सर्वतथागताभिमुखविज्ञापनो नाम समाधिः सर्वक्षेत्रप्र-
 सरानुगतावभासो नाम समाधिः । सर्वच्यध्वनयावतारप्रवेशो नाम समा-

धिः । सर्वतथागतधर्मचक्रनिर्घोषो नाम समाधिः । सर्वबुद्धप्रणिधान-
 सागरविज्ञापनो नाम समाधिः । सर्वसंसारदुःखप्रतिपीडितसर्वनिर्याण-
 निर्घोषविज्ञापनो नाम समाधिः । सर्वसत्त्वतमोऽन्धकारविधमनप्रणिधा-
 नव्यूहो नाम समाधिः । सर्वसत्त्वदुःखविप्रमोक्षप्रणिधिविलम्बो नाम स-
 माधिः । सर्वसत्त्वसुखनिष्पत्तिसंभवो नाम समाधिः । सर्वसत्त्वपरिपाक-
 विनयापरिखेदगर्भो नाम समाधिः । सर्वबोधिसत्त्वमार्गावतरणध्वजो ना-
 म समाधिः । सर्वबोधिसत्त्वभूम्याक्रमणसंभवव्यूहो नाम समाधिः । एवं
 प्रमुखान्यस्या दश समाधिमुखशतसहस्राण्यवक्रान्तानि ॥

सा सूक्ष्मसमाहितचित्ता अनिज्जनचित्ता प्रहर्षितचित्ता समाश्वा-
 सितचित्ता अनाभासचित्ता कल्याणमित्रेष्वनुगतचित्ता गम्भीरसर्वज्ञतार-
 म्बणचित्ता मैत्रानुगमनसागरप्रसृतचित्ता सर्वाभिनिवेशोच्चलितचित्ता स-
 र्वलोकविषयासंवासचित्ता तथागतविषयावतरणचित्ता सर्वबुद्धरूपवर्ण-
 सागरावभासितचित्ता अशुभितचित्ता अनीरितचित्ता अप्रतिहतचित्ता अ-
 भिन्नचित्ता अनुन्नतचित्ता अवन्नतचित्ता अखिन्नचित्ता अनिवर्त्यचित्ता
 संसीदनचित्ता सर्वधर्मस्वभावनिध्यमिचित्ता सर्वधर्मस्वभावनयसागरानु-
 गतचित्ता सर्वधर्मप्रविचयनयानुगतचित्ता सर्वसत्त्वसमुद्रावतरणचित्ता स-
 र्वजगत्परित्राणचित्ता विप्रबुद्धसमुद्रावभासासंजातचित्ता सर्वतथागतप्रणि-
 धानसागरावतरणचित्ता सर्वावरणपर्वतविकिरणचित्ता विपुलपुण्यसंभार-
 समुदानयचित्ता दशतथागतबलप्रतिलाभाभिमुखचित्ता सर्वबोधिसत्त्व-
 विषयावभासप्रतिलब्धचित्ता सर्वबोधिसत्त्वसंभारसंवर्तनचित्ता सर्वदिक्स-
 मुद्रस्फरणचित्ता समन्तभद्रमहाप्रणिधानाध्यालम्बनतायै दशबुद्धक्षेत्रप-
 रमाणुरजःसमैः प्रणिधानसमुद्रैः सर्वतथागतानां पूर्वप्रणिधानं स्वबुद्ध-
 क्षेत्रपरिशुद्धये ऽभिनिर्हरति स्म ॥ यदुत सर्वसत्त्वपरिपाकविनयाय धर्म-
 धातुनयसमुद्रप्रसरपरिज्ञायै धर्मधातुनयसमुद्रावतरणतायै सर्वबुद्धक्षेत्रेष्व-
 परान्तकल्पबोधिसत्त्वचर्यावतरणतायै सर्वबोधिसत्त्वचर्यामण्डलापरान्तक-
 ल्पसंवासनतायै सर्वतथागतोपसंक्रमणतायै सर्वकल्याणमित्रारागणतायै

सर्वतथागतपूजोपस्थानपरिपूरणतायै प्रतिचित्तक्षणं सर्वज्ञज्ञानविरोहण-
विबोधनबोधिसत्त्वचर्यानुपच्छेदनतायै । एवं प्रमुखैर्दशबुद्धक्षेत्रपरमाणु-
रजःसमैः प्रणिधानाभिनिर्हारमुखसमुद्रैः समन्तभद्रायां बोधिसत्त्वचर्या-
यां प्रणिधिमभिनिर्हरति स्म । तस्य समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिध्य-
भिनिर्हाराय ॥

स भगवान् समन्तज्ञानरत्नार्चिःश्रीगृणकेतुराजस्तथागतः पूर्व-
कुशलमूलानि संचोदयन्नुद्योतयति संदर्शयति विवृणोति विभजति सं-
प्रकाशयति सारीकरोति अविप्रणाशतायै विपुलीकरोति महास्फरण-
तायै स्थापयति सर्वज्ञताप्रमाणीकरणतायै । यदुत प्रथमचित्तोत्पादमुपा-
दाय तथागतपूर्वप्रणिधिसमुद्रासंख्येयप्रतिलाभाय ॥

भूतपूर्वं कुलपुत्रातीते ऽध्वनि ततः परेण दशमे कल्पे मणिमू-
र्यचन्द्रविद्योतितप्रभायां लोकधातौ चन्द्रध्वजश्रीकेतोः तथागतस्य प्रवचने
समन्तज्ञानार्चिःपद्मभद्राभिरामनेत्रश्रीचन्द्रया दारिकया समन्तभद्रबो-
धिसत्त्वसमादापितया प्रलुप्तस्तथागतविग्रहः पद्मनिषण्णः प्रतिसंस्कारितः
प्रतिसंस्कार्यं चिचितः चित्रयित्वा रत्नप्रतिमण्डितः कृतः । अनुत्तरायां
सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं समन्तभद्रबोधिसत्त्वकल्याणमित्रमागम्य
सा तेन कुशलमूलेनाविनिपातधर्मिणी सदा देवेन्द्रकुलेषु मनुष्येन्द्रकुलेषु
चोपपन्ना सर्वत्र चाभिरूपाभूत् । प्रासादिका दर्शनीया परमशुभवर्ण-
पुष्कलतया समन्वागता सदा चाविरहिताभूत्तथागतदर्शनेन समन्तभद्र-
बोधिसत्त्वेन तेनैव च कल्याणमित्रेण तस्यां तस्यां जातौ परिपाचिता
संचोदिता स्मारिता । एतर्हि च पुनस्तया समन्तभद्रो बोधिसत्त्व आरा-
गितो ऽत्यन्ताविरागणतया ॥

तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्यः स तेन कालेन तेन समयेन वैरो-
चनरत्नपद्मगर्भश्रीप्रभाचूडो नाम राजचक्रवर्ती । न खलु पुनस्ते कुल-
पुत्रैव द्रष्टव्यम् । मैत्रेयः स बोधिसत्त्वः तेन कालेन तेन समयेन वै-
रोचनरत्नपद्मगर्भश्रीप्रभाचूडो नाम राजाभूच्चक्रवर्ती । स्यात्खलु पुनस्ते

कुलपुत्रैवमन्या सा तेन कालेन तेन समयेन संपूर्णश्रीवक्त्रा नाम रा-
जभार्याभून्न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । इयं शान्तस्तसागरवती नाम रात्रिदेव-
ता या ममानन्तरं संनिषणा ॥ तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्या सा तेन का-
लेन तेन समयेन समन्तज्ञानार्चिःपद्मभद्राभिरामनेत्रचन्द्रा नाम रा-
जदुहिताभून्न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । अहं सा तेन कालेन तेन समयेन स-
मन्तज्ञानार्चिःपद्मभद्राभिरामनेत्रचन्द्रा नाम राजदुहिताभूवम् । यन्मे
दारिकाभूत् । या इन्द्रध्वजकेतोस्तथागतस्य प्रवचने प्रलुप्तस्तथागतविग्रहः
पद्मोद्गतः प्रतिसंस्कारितः स मे हेतुरभूत् । यावदनुत्तरायाः सम्यक्संबो-
धेः । यदा चास्मिन् समन्तभद्रेण बोधिसत्त्वेनानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ
समादापिता ॥

स मे कुलपुत्र प्रथमचित्तोत्पादो बोधायाभूत् । यदा च स मे
भगवान् समन्तज्ञानार्चिःश्रीगुणकेतुराजः तथागत उपसंक्रम्याभरणैरव-
कीर्णः तथागतविकुर्वितप्रातिहार्यं च दृष्ट्वा धर्मश्च मे तस्य भगवतो
ऽन्तिकाच्छ्रुतः । तदा मयैष सर्वलोकाभिमुखजगद्धिनयनिदर्शनो बोधि-
सत्त्वविमोक्षः प्रतिलब्धः । सर्वे च ते सुमेरुपरमाणुरजःसमास्तथागताः
आरागिता अभिरादिताः । सर्वोपकरणपूजासकारेण च सकृताः । य-
श्च तैस्तथागतैर्धर्मो भाषितः । स मे सर्वं श्रुतः तेषां चास्मिन् तथा-
गतानामववादानुशासनीषु प्रतिपन्ना । तेषु च मे तथागतेषु तीव्रं गौरवं
प्रतिलब्धं यथारूपेण गौरवेण एकचित्तक्षणे तान् सर्वास्तथागतांस्तानि
बोधिसत्त्वपर्वन्मण्डलानि तानि च सर्वाणि बुद्धक्षेत्राणि पश्यामि ॥

तस्यां च वैरोचनश्रियां लोकधातौ संवृत्तायां तत्र च विरजो-
मण्डले कल्पे निर्गते ऽनन्तरे मणिचक्रविचित्रप्रतिमण्डितव्यूहा नाम लो-
कधातुर्महाप्रभश्च नाम कल्पो ऽभूत् । तत्र पञ्च बुद्धशतान्युत्पन्नानि
तानि मया सर्वाण्यारागतानि । तस्मिंश्च खलु महाप्रभे कल्पे महाक-
रुणामेघध्वजो नाम तथागतः प्राथमकल्पिको ऽभूत् । स मया रात्रि-
देवताभूतयाभिनिष्क्रामन् पूजितः । तस्यानन्तरं वज्रनारायणकेतुर्नाम

- तथागत उत्पन्नः । स मया चक्रवर्तिभूतया पूजितः तेन च मे सर्वबुद्धोत्पा-
दसंभवो नाम सूत्रान्तः संप्रकाशितो दशबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमसूत्रान्त-
परिवारः । स च मे श्रुतोद्गृहीतः ॥ तस्यानन्तरं ज्वलनार्चिःपर्वतश्रीव्यूहो
नाम तथागत उत्पन्नः । स मे श्रेष्ठिदुहितृभूतया पूजितः । तेन च मे
५ अश्वावभासगर्भो नाम सूत्रान्तः संप्रकाशितो जम्बुद्वीपपरमाणुरजःसम-
सूत्रान्तपरिवारः । स च मे श्रुतोद्गृहीतः ॥ तस्यानन्तरं सर्वधर्मसमुद्राभ्युद्ग-
तवेगराजो नाम तथागतो लोक उदपादि । स मया सुरराजभूतया पूजि-
तः । तेन च मे सर्वधर्मधातुतलज्ञानभेदो नाम सूत्रान्तः संप्रकाशितः पञ्च
सूत्रान्तशतपरिवारः । स च मे श्रुतोद्गृहीतः ॥ तस्यानन्तरं गम्भीरधर्म-
१० श्रीसमुद्रप्रभो नाम तथागत उत्पन्नः । स मे नागेन्द्रकन्याभूतया पूजि-
तश्चिन्ताराजमणिरत्नमेघवर्षमभिप्रवर्षन्त्या तेन च मे प्रीतिसागरविवर्ध-
नवेगो नाम सूत्रान्तः संप्रकाशितो दशसूत्रान्तकोटीशतसहस्रपरिवारः ।
स च मे श्रुतोद्गृहीतः ॥ तस्यानन्तरं रत्नशिखरार्चिःपर्वतप्रदीपो नाम
तथागत उत्पन्नः । स च मे सागरदेवताभूतया रत्नपद्ममेघवर्षैरुपसंक्रम्य
१५ पूजितस्तेन च मे धर्मधातुसागरनयप्रभो नाम सूत्रान्तः संप्रकाशितो बुद्ध-
क्षेत्रपरमाणुरजःसमसूत्रान्तपरिवारः । स च मे श्रुतोद्गृहीतः स्मृत्या च सं-
धारितः ॥ तस्यानन्तरं गुणसमुद्रावभासमण्डलश्रीर्नाम तथागत उत्पन्नः स
मे पञ्चाभिज्ञाक्षृषिभूतया महर्षिविकुर्वितेन षष्टिःक्षृषिसहस्रपरिवृतयोपसं-
क्रम्य गन्धपुष्पशिखरमेघानभिप्रवर्षन्त्या पूजितः तेन च मे ऽनालयधर्मप्र-
२० दीपा नाम सूत्रान्तः संप्रकाशितः षष्टिसूत्रान्तसहस्रपरिवारः स च मे श्रु-
तोद्गृहीतः ॥ तस्यानन्तरं वैरोचनश्रीगर्भो नाम तथागत उत्पन्नः । अहं
च समतार्थसंभवा नाम पृथिवीदेवताभूवं साहस्रप्रमेयपृथिवीदेवतापरि-
वारा सर्वरत्नद्रुमकोशेभ्यो रत्नपुष्पमेघवर्षाण्युत्सृजमाना सर्वरत्नहारमे-
घान् प्रवर्षमाणोपसंक्रान्ता तस्य तथागतस्य पूजाकर्मणे । तेन च मे
२५ सर्वतथागतसंभवज्ञानाकरगर्भो नाम सूत्रान्तः संप्रकाशितो ऽप्रमेयसूत्रा-
न्तपरिवारः स च मे श्रुत्वा धारितो न विप्रणाशितः ॥

तेषां खलु कुलपुत्र पञ्चानां बुद्धशतानां सर्वपश्चिमो धर्मधा-
तुगगनपूर्णरत्नशिखरश्रीप्रदीपो नाम तथागतो लोक उदपादि ॥ अहं
च तेन कालेनाभिरामश्रीवक्त्रा नाम नटदारिकाभूवम् ॥ साहं तस्य
तथागतस्य नगरप्रवेशसमये नाटके प्रवृत्ते बुद्धानुभावेनोर्ध्वं गगनतले
स्थित्वा गाथासहस्रेण तं तथागतमभिष्टवन्त्युपसंक्रान्ता । तेन च मे ध-
र्मधातुविद्योतितव्यूहं नाम रश्मिमूर्णकोशादुत्सृज्य सर्वकायो ऽवभामितः ।
तया च मे रश्म्या समनन्तरस्पृष्टया धर्मधातुनयावर्तगर्भो नाम विमोक्षः
प्रतिलब्धः ॥

इति हि कुलपुत्रैतान् प्रमुखान् कृत्वा यानि तत्र मणिचक्रवि-
चित्रप्रतिमण्डितव्यूहायां लोकधातौ महाप्रभे कल्पे पञ्च बुद्धशतान्युत्प-
न्नानि । तानि मया सर्वाण्यारागतानि पूजा च मे तेषां तथागतानां
कृता । यश्च मे तैस्तथागतैर्धर्मो देशितः तं सर्वं स्मराम्येकपदव्यञ्जनम-
पि मे ततो धर्मनयान्न विप्रमुषितमेकैकस्य च मे तथागतस्यान्तिकमुप-
संक्रामन्त्यापरिमाणानां सत्त्वानामर्थः कृतो बुद्धधर्मसंवर्णनतया । एकैक-
स्य च मे तथागतस्यान्तिकात्त्यध्वज्ञानगर्भधर्मधातुविपुलो नाम धर्मधातु-
शरीरसागरः सर्वज्ञताविद्युदवभासः प्रतिलब्धः सर्वसमन्तभद्रचर्यासंवास-
समवसरण एतर्ह्यपि मे कुलपुत्र प्रतिचित्रक्षणमनन्तमध्यास्तथागता आ-
भासमागच्छन्ति । सर्वेषां तथागतानां सहदर्शनात्सर्वज्ञताविद्युदवभासा
आश्रये च क्रान्ता अप्रतिलब्धपूर्वा अदृष्टपूर्वा न च समन्तभद्राया बो-
धिसत्त्वचर्याया उच्चलामि ॥ तत्कस्य हेतोः ॥ अनन्तमध्यनिर्देश एष स-
र्वज्ञताविद्युदवभासप्रतिलम्भः ॥

अथ खलु समन्तसत्त्वत्राणोजःश्री रात्रिदेवता तस्यां वेलायां
तमेव सर्वलोकाभिमुखजगद्विनयनिर्दर्शनं बोधिसत्त्वविमोक्षं भूयस्या मा-
त्रया प्रदर्शयमाना बुद्धाधिष्ठानेन सुधनं श्रेष्ठिदारकं गाथाभिरप्यभाषत ॥

शृणु सूधना वचनमेतु ममा गम्भीर दुर्दृश दुरावगहम् ।

॥ ४८ ॥ सर्वत्रियध्वतलभेदनयं धर्माभमण्डलसमन्तप्रभम् ॥ १ ॥

यथा संभुत प्रथम चित्तु ममा बोधाय बुद्धगुणप्रार्थनया ।
 यथ बोधिविमोक्षु अयु लब्धु मया एत शृणोहि प्रविभाग नयम् ॥२॥
 इतु बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमकल्प पूर्व तु परेण ततः ।
 वैरोचनध्वजप्रदीपशिरी अत्र लोकधातु विपुला विमला ॥३॥
 कल्पो अभू विरजमण्डलु यो अस्मिन्नु यत्र जिनु वंशु अभूत् ।
 तस्मिन् सुमेरुपरमाणुसमा उपपद्मिषू दशबला अनिघा ॥४॥
 तस्मिन् समन्तरतनार्चिशिरीगुणकेतुराज प्रथमः सुगतः ।
 धर्मध्वजः शिरिसुमेरु जिनो गुणकेसरीश्वरु चतुर्थ जिनः ॥५॥
 जिनु शान्तिराज समितायुरथो यशपर्वतो गुणसुमेरुशिरी ।
 जिनभास्करः शशिमुखो भगवानेते दश प्रथम अत्र नये ॥६॥
 गगनालयो जिनु समन्तप्रभो दिशसंभवः स्मृतिसमुद्रमुखः ।
 अभ्युज्जता जिनु सुमेरुशिरी धर्मार्चि पर्वतशिरी सुगतः ॥७॥
 पद्मोद्गतो नवमु कारुणिको जिनु धर्मधातुकुसुमो दशमः ।
 बुद्धो समुद्र परिदीपयतो एषा दशा द्वितिय अत्र नये ॥८॥
 प्रभकेतुराजमति ज्ञानमति चिचार्थ इन्द्रशिरि देवमति ।
 जिनु वेगराजमति ज्ञानशिरी अवभासराजप्रभकेतुशिरी ॥९॥
 विक्रान्तदेवगति नाम जिनो तथ धर्मधातुपदुमो दशमः ।
 एवं नयं विपुल दर्शयतो तृतीयो दशा भवति अत्र नये ॥१०॥
 रत्नार्चिपर्वतशिरी भगवांस्तदनन्तरं गुणसमुद्रशिरी ।
 धर्मप्रभो पदुमगर्भशिरी गतिचन्द्रनेत्रनयनः सुगतः ॥११॥
 गन्धप्रभो मणिसुमेरुशिरी गन्धर्वकायुप्रभराज जिनः ।
 मणिगर्भराज शिरितेजवती दशमा जिनः प्रथमरूपगतिः ॥१२॥
 तदनन्तरं विपुलबुद्धि जिनो रतनप्रभो गगनमेघशिरी ।
 वरलक्षणः शिरि बभूव जिनो व्रतमण्डलश्च स्वशरीरप्रभः ॥१३॥
 नारायणव्रत सुमेरुशिरी गुणचक्रवाडशिरिराजु जिनः ।
 अपराजितव्रतध्वजो भगवान् दुमपर्वतो दशमु तेष जिनः ॥१४॥

सालेन्द्रराजशिरिर्भु जिनो लोकेन्द्रकायप्रतिभासप्रभः ।
 अभ्युन्नतप्रभशिरि भगवान् विरजप्रभो धरणितेजशिरि ॥ १५ ॥
 गम्भीरधर्मगुणराजशिरि जिनु धर्मसागरनिर्घोषमतिः ।
 मेरुध्वजः शिरि प्रभासमतिर्दशमो जिनो रतनराजशिरिः ॥ १६ ॥
 ब्रह्मप्रभो गगनघोष जिनस्तथ धर्मधातुप्रतिभासशिरिः ।
 आलोकमण्डलप्रभो भगवान् दिशभेदज्ञानप्रभकेतुमतिः ॥ १७ ॥
 गगनप्रदीप अभिरामशिरि वैरोचनप्रभशिरि सुगतः ।
 पुण्यप्रभासशिरि शन्तशिरि दशमो महाकहणमेघशिरि ॥ १८ ॥
 तथताप्रभो बलप्रभासमतिः सर्वजगाभिमुखरूप जिनः ।
 अभ्युन्नताभु अभु गात्र जिनस्तदनन्तरं समु शरीर जिनः ॥ १९ ॥
 धर्मोद्गतो ऽय स अभूत्सुगतस्तदनन्तरं अनिलवेगशिरि ।
 शूरध्वजो रतनगात्रशिरि दशमस्त्रियध्वप्रतिभासप्रभः ॥ २० ॥
 प्रणिधानसागरप्रभासशिरि वज्राशयोगिशिरि द्वितियः ।
 तृतीयो जिनो हरिसुमेरुशिरि स्मृतिकेतुराजशिरि धर्ममतिः ॥ २१ ॥
 प्रज्ञाप्रदीप प्रभकेतुशिरि तदनन्तरं विपुलबुद्धि जिनः ।
 जिनु धर्मधातुनयज्ञानगति धर्मः समुद्रमतिज्ञानशिरिः ॥ २२ ॥
 धर्मधरो रतनदानशिरि गुणचक्रवाडशिरुमेघु जिनः ।
 क्षान्तिप्रदीपशिरि तेजवतिवेगप्रभः शमयघोषु जिनः ॥ २३ ॥
 शान्तिध्वजो जगप्रदीपशिरि बुद्धो महाप्रणिधिवेगशिरि ।
 अपराजितध्वजबलो भगवान् ज्ञानार्चिसागरशिरिश्च जिनः ॥ २४ ॥
 धर्मेश्वरो जिन असङ्गमतिर्जग मन्त्रसागरनिर्घोषमतिः ।
 सर्वस्वराङ्गरुतघोषशिरि वशवर्तियज्ञयशयष्टिमतिः ॥ २५ ॥
 दिशदेश आमुखजगो भगवान् सत्त्वाश्रयैः समशरीरशिरिः ।
 बुद्धो परार्थसविहारशिरि प्रकृतीशरीरशिरिभद्र जिनः ॥ २६ ॥
 एते जिना प्रमुख तत्र अभूदुपपद्धि ये जिन प्रदीपकराः ।
 कल्पैः सुमेरुपरमाणुसमैः ये पूजिता जिनसमुद्रनये ॥ २७ ॥

तैर्वृद्धक्षेत्रपरमाणुसमैः कल्पैरुपपद्यिषु य केचि जिनाः ।

ते सर्वि पूजित मया सुगता एतं विमोक्षनयमोतरिय ॥२६॥

कल्पाननन्त अहु चीर्णं पुरा एतं विमोक्षनयु भावयती ।

त्वमपि श्रुण्व त्वं प्रतिपद्य लघु प्रतिलप्ससे नयमिमं नचिरात् ॥२७॥

एतमहं कुलपुत्र सर्वलोकाभिमुखजगद्विनयनिदर्शनं बोधिसत्त्व-
विमोक्षं जानामि ॥ किं मया शक्यमनन्तमध्यबोधिसत्त्वचर्यासागर-
नानाधिमुक्तिसंवासानां बोधिसत्त्वानां नानाशयशरीराणां विविधेन्द्रि-
यसागरपरिनिष्पन्नानां विचित्रबोधिसत्त्वप्रणिधानसुप्रतिविद्धानां चर्या
ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्रेयमिहैव बोधिमण्डे प्रशान्तरुतसागरवती नाम
रात्रिदेवता या समानन्तरं ज्योतिध्वजमणिराजप्रतिमण्डितगर्भे पद्मासने
निषणा दशरात्रिदेवतासंख्येयशतसहस्रपरिवारा तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ
कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ
खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः समन्तसत्त्वत्राणोजःश्रियो रात्रिदेवतायाः
पादौ शिरसाभिवन्द्य समन्तसत्त्वत्राणोजःश्रियं रात्रिदेवतामनेकशतस-
हस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य समन्तसत्त्वत्राणोजःश्रियो
रात्रिदेवताया अन्तिकात्प्रक्रान्तः ॥३५॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः समन्तसत्त्वत्राणोजःश्रियो रा-
त्रिदेवतायास्तं सर्वलोकाभिमुखजगद्विनयनिदर्शनं बोधिसत्त्वविमोक्षं भा-
वयन्वतरन्वधिमुच्यमानो ऽवगाहयमानो विपुलीकुर्वाणः स्फुरन् प्रसरन्
वशीकुर्वन्वभासयमानः समवसरन् येन प्रशान्तरुतसागरवती रात्रिदे-
वता तेनोपसंक्रम्य प्रशान्तरुतसागरवत्यो रात्रिदेवतायाः पादौ शिर-
साभिवन्द्य प्रशान्तरुतसागरवतीं रात्रिदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षि-
णीकृत्य प्रशान्तरुतसागरवत्यो रात्रिदेवतायाः पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वै-
वमाह ॥ अहमार्ये देवते ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ संप्रस्थितः । सो ऽहं

कल्याणमित्रसंनिश्रयेण बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षमाणो बोधिसत्त्वचर्या-
मवतरन् बोधिसत्त्वचर्यायां प्रतिपद्यमानो बोधिसत्त्वचर्यायां प्रतिष्ठितः
सर्वज्ञतायां निर्यातुमिच्छामि ॥ तद्वदस्व मे आर्ये देवते कथं बोधिस-
त्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु प्रशान्तस्तसागरवती रात्रिदेवता सुधनं श्रेष्ठिदारक-
मेतदवोचत् ॥ साधु साधु कुलपुत्र यत्त्वं कल्याणमित्रसंनिश्रयेण बोधि-
सत्त्वचर्यासागरं परिमार्गसि । अहं कुलपुत्र विपुलप्रीतिवेगसंभवचित्त-
क्षणव्यूहस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभिनी ॥ सुधन आह ॥ किंकर्मासि
देवते किंविषयासि किंप्रयोगा किंव्यवचारा क एतस्य विपुलप्रीतिवेग-
संभवचित्तक्षणव्यूहस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य विषयः ॥ सावोचत् ॥ अहं
कुलपुत्र चित्ताशयसागरपरिशुद्धसमताप्रतिपन्ना सर्वलोकरजोमलविम-
लाभेद्यव्यूहसंप्रतिपन्ना अवैवर्त्याप्रत्युदावर्त्यारम्भचित्ता रत्नपर्वतगुणालंका-
राकम्प्यचित्ता अप्रतिष्ठितानालयचित्ता सर्वजगत्परिचाणाभिमुखचित्ता
सर्वबुद्धसमुद्रदर्शनावितृप्तचित्ता सर्वबोधिसत्त्वबलाशयविशुद्धचित्ता म-
हाज्ञानावभासव्यूहस्मृतिसागरसंवासचित्ता सर्वसत्त्वशोककान्तारसमति-
क्रमणाय प्रतिपन्ना सर्वसत्त्वदुःखदौर्मनस्यविनिवर्तनायाभियुक्ता सर्वस-
त्त्वानां नामरूपशब्दगन्धरसस्पर्शसमुदाचारविनिवर्तनाय प्रतिपन्ना सर्व-
सत्त्वानां प्रियाप्रियविप्रयोगसंप्रयोगदुःखव्युपशमाय प्रतिपन्ना सर्वसत्त्वा-
नां विषयप्रत्ययसंभवसंमोहदुःखविनिवर्तनप्रयुक्ता विनिपतितसर्वसत्त्वप्र-
तिशरणभूता सर्वसत्त्वसंसारसंवासदुःखनिःशरणसंदर्शनाभियुक्ता सर्वस-
त्त्वानां जातिजरामरणशोकपरिदेवदुःखदौर्मनस्योपायासविनिवर्तनाय
प्रतिपन्ना सर्वसत्त्वानामनुत्तरतथागतसुखपरिनिष्पत्तये प्रतिपन्ना सर्वप्रा-
मनगरनिगमजनपदराष्ट्राजधानीगतानां सत्त्वानां सुखोपस्थानेन तुष्टिं
विन्दामि । तेषां च धार्मिकीं रक्षावरणगुप्तिं संविदधामि ॥

अनुपूर्वेण च तान् सर्वज्ञतायां परिपाचयामि । यदुत महा-
भवनविमानगतानां सत्त्वानामनभिरातं संजनयामि । तानि तानि च

दौर्मनस्यानि व्यपनयामि । सर्वाभिनिवेशव्यवच्छेदाय सर्वधर्मस्वभाव-
 परिज्ञायै च धर्मं देशयामि । मातापितृभगिनीज्ञातिसालोहितसमव-
 धानगतानां सत्त्वानां चिरकालसंजातस्नेहानां बुद्धबोधिसत्त्वसमवधान-
 प्रतिलाभाय धर्मं देशयामि । भार्यापुत्रसमवधानगतानां सत्त्वानां स-
 5 र्वसंसाररतितृष्णाप्रहाणाय सर्वसत्त्वसमचित्ततायै महाकरुणाप्रतिलाभा-
 य धर्मं देशयामि । अन्तरापणमध्यगतानां सत्त्वानामार्यसंघतथागता-
 दर्शनसमवधानसमवसरणतायै धर्मं देशयामि । भोगमदमत्तानां सत्त्वा-
 नां क्षान्तिपारमितापरिपूरणाय धर्मं देशयामि । नृत्तगीतवाद्याभिरता-
 नां सत्त्वानां धर्मारामरत्यै धर्मं देशयामि । विषयरतिगृहानां सत्त्वानां
 10 तथागतविषयसमवसरणतायै धर्मं देशयामि । क्रोधाविष्टानां सत्त्वानां
 क्षान्तिपारमिताप्रतिष्ठापनतायै धर्मं देशयामि । कुसोदानां सत्त्वानां
 वीर्यपारमितापरिशुद्धये धर्मं देशयामि । चित्रान्तचित्तानां सत्त्वानां त-
 थागतध्यानपारमिताप्रतिलाभाय धर्मं देशयामि । दृष्टिकृतगहनप्रस्क-
 न्दानां सत्त्वानामविद्यान्धकारपतितानां दृष्टिकृतगहनाविद्यान्धकारविनि-
 15 वर्तनतायै धर्मं देशयामि । दुःप्रज्ञानां सत्त्वानां प्रज्ञापारमिताप्रतिला-
 भाय धर्मं देशयामि । वैधातुकाभिनिविष्टानां सत्त्वानां संसारदुःखनि-
 शरणाय धर्मं देशयामि । हीनाधिमुक्तानां सत्त्वानां तथागतबोधिप्र-
 णिधानपरिपूरये धर्मं देशयामि । आत्महितप्रयुक्तानां सत्त्वानां सर्वस-
 त्वहितावहनप्रणिधानपरिपूरये धर्मं देशयामि । दुर्बलाध्याशयानां स-
 20 त्वानां बोधिसत्त्वबलपारमिताविशुद्धये धर्मं देशयामि । अविद्यातमो-
 ऽन्धकारचेतसां सत्त्वानां बोधिसत्त्वज्ञानपारमिताविशुद्धये धर्मं देशया-
 मि । विरूपकानां सत्त्वानां तथागतरूपकायविशुद्धये धर्मं देशयामि ।
 विसंस्थितशरीराणां सत्त्वानामनुत्तरधर्मकायविशुद्धये धर्मं देशयामि ।
 दुर्वणानां सत्त्वानां सूक्ष्मतथागतसुवर्णवर्णच्छवितायै काचिलन्दिकसुख-
 25 संस्पर्शशरीरताविशुद्धये धर्मं देशयामि । दुःखितानां सत्त्वानामत्यन्तत-
 थागतसुखप्रतिलाभाय धर्मं देशयामि । सुखितानां सत्त्वानां सर्वज्ञता-

सुप्रतिलाभाय धर्मं देशयामि । स्नानानामातुराणां सत्त्वानां प्रति-
भासोपमबोधिसत्त्वकायपरिनिष्पत्तये धर्मं देशयामि । विचित्ररतिप्रयु-
क्तानां सत्त्वानां बोधिसत्त्वचर्यारतिप्रतिलाभाय धर्मं देशयामि । दरि-
द्राणां सत्त्वानां बोधिसत्त्वधर्मनिधानकोशप्रतिलाभाय धर्मं देशयामि ।
उद्यानगतानां सत्त्वानां बुद्धधर्मपर्येष्ट्यभियोगाहेतुतायै धर्मं देशयामि ।
मार्गगतानां सत्त्वानां सर्वज्ञतामार्गप्रतिपत्तये धर्मं देशयामि । ग्रामग-
तानां सत्त्वानां सर्ववैधातुकनिःशरणतायै धर्मं देशयामि । जनपदप्रदे-
शगतानां सत्त्वानां श्रावकप्रत्येकबोधिमार्गसमतिक्रमाय तथागतभूमिप्र-
तिष्ठापनतायै धर्मं देशयामि । नगरगतानां सत्त्वानां धर्मराजनगराव-
भासनतायै धर्मं देशयामि । विदिग्गतानां सत्त्वानां अध्वसमताज्ञानप्र-
तिलाभाय धर्मं देशयामि । दिग्गतानां सत्त्वानां सर्वधर्मज्ञानाभिज्ञता-
यै धर्मं देशयामि । एकान्तरागचरितानां सत्त्वानामशुभमुखेन सर्वसं-
साररतितृष्णाविनिवर्तनतायै धर्मं देशयामि । दोषचरितानां सत्त्वानां
महामैत्रीनयसागरावतरणतायै धर्मं देशयामि । मोहचरितानां सत्त्वा-
नां सर्वधर्ममुखसमुद्रप्रविचयज्ञानाभिज्ञतायै धर्मं देशयामि । समभाग-
चरितानां सत्त्वानां सर्वयानप्रणिधाननयसागरवैशेषिकतायै धर्मं देश-
यामि । संसारविषयरत्याशयानां सत्त्वानां संसारविषयरतिविनिवर्तन-
तायै धर्मं देशयामि । सर्वसंसारदुःखस्पृष्टानां सत्त्वानां सर्वसंसारदुःखा-
नुपक्लिष्टतायै धर्मं देशयामि । तथागतवैनयिकानां सत्त्वानामनुत्पाद-
पदसंप्रकाशनतायै धर्मं देशयामि । स्कन्धनिकेताशयानां सत्त्वानामना-
लयधर्मगोचरविहारतायै धर्मं देशयामि । सत्त्वीनाशयानां सत्त्वानां
मार्गव्यूहविशेषसंप्रकाशनतायै धर्मं देशयामि । अधिमानप्राप्तानां स-
त्त्वानां सर्वधर्मसमताक्षान्तिं संप्रकाशयामि । मायाशाठ्यविषयाशया-
नां बोधिसत्त्वाशयपरिशुद्धिं संप्रकाशयामि ॥

एवमहं कुलपुत्र सर्वसत्त्वान् धर्मदानेन संगृह्य सर्वदुःखदुर्गति-
पथेभ्यो विनिवर्तयमाना देवमनुष्यसंपत्तिसुखानि संदर्शयमाना वैधा-

तुकादुच्चालयमाना सर्वज्ञतायां प्रतिष्ठापयमाना विविधैरुपायमुखैः परि-
 पाचयमाना महाप्रीतिवेगसमुद्रावभासप्रतिलब्धा मोदामि प्रमोदामि
 आत्तमनस्का भवामि ॥ अपि तु खलु पुनरहं कुलपुत्र सर्वदिग्विदिक्षु
 बोधिसत्त्वपर्षन्मण्डलसमुद्रानवलोकयमाना नानाप्रणिधानचरितानां
 5 बोधिसत्त्वानां नानाकायविशुद्धानां नानाप्रभामण्डलव्यूहानामनन्तव-
 र्णरश्मिप्रभामण्डलप्रमुञ्चमानानां नानासर्वज्ञतानयसागरप्रसृतज्ञानालो-
 कानां नानासमाधिसमुद्रावतीर्णानां नानाविकुर्वितविषयाणां नाना-
 स्वराङ्गरुतसागरनिर्घोषाणां नानाभरणविभूषितशरीराणां नानातथा-
 गतनयावतीर्णानां नानाक्षेत्रसमुद्रप्रसरप्रसृतशरीराणां नानाबुद्धसागरा-
 10 वतीर्णानां नानाप्रतिसंविन्नयसागरावतीर्णानां नानातथागतविमोक्षज्ञा-
 नविषयावभासितानां नानाज्ञानसागरावभासप्रतिलब्धानां नानासमा-
 धिसमुद्रनयविहारिणां नानाधर्मविमोक्षविनयविक्रीडितविषयाणां ना-
 नासर्वज्ञताद्वाराभिमुखानां नानाधातुगगनव्यूहानां नानाव्यूहमेघगग-
 नस्फरणानां नानापर्षन्मण्डलसमुद्रव्यवलोकयितृणां नानाप्रीतिवेगलो-
 15 कधातुसंनिपतितानां नानाबुद्धक्षेत्रप्रसरानुसृतानां नानादिक्सागरसं-
 निपतितानां तथागतसंप्रेषितानां नानातथागतपादमूलोच्चलितानां ना-
 नाबोधिसत्त्वगणपरिवाराणां नानाव्यूहमेघप्रवर्षणानां नानातथागत-
 नयावतीर्णानां नानातथागतधर्मसागरविचाराणां नानाज्ञानसमुद्राव-
 तीर्णानां नानाव्यूहगर्भावभासननिषण्णानां नानाप्रीतिवेगसमुद्रान् सं-
 20 जनयामि । ते नानाप्रीतिवेगसमुद्रसंजातास्तथागतपर्षन्मण्डलसमुद्रान्-
 वतरन्ति पश्यन्ति विचारयन्ति । तेषां तथागतबलाप्रमाणतामनुविचि-
 न्तयतां महाप्रीतिवेगसमुद्राः संभवन्ति ॥
 अपि तु खलु पुनरहं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य लक्षणप्रतिम-
 ण्डितामचिन्त्यां रूपकायपरिशुद्धिमवतरमाणा लभामि । उदारप्रीतिप्रसा-
 25 दप्रामोद्यं प्रतिचित्तक्षणमनन्तमध्यवर्णसमुद्रसंदर्शनधर्मधातुविपुलं प्रभा-
 समण्डलमवलोकयमानाः चित्तक्षणे महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायादेकैकस्माद्रोमविव-
रादनन्तमध्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् रश्मिसमुद्रान् निश्चरमाणान् ।
एकैकां च रश्मिमनन्तबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमरश्मिसमुद्रपरिवारां सर्व-
बुद्धधर्मधातुस्फरणाम् । सर्वसत्त्वदुःखानि प्रशमयमानां दृष्ट्वा चित्तक्षणे
चित्तक्षणे महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्योत्तमाङ्गादंसकूटाभ्यां च
प्रतिचित्तक्षणं सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुसमान् सर्वरत्नार्चिःपर्वतमेघान्निश्चर-
माणान् सर्वधर्मधातुस्फरणान् दृष्ट्वादारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्र-
तिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायादेकैकस्माद्रोमवि-
वरात्प्रतिचित्तक्षणं सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमवर्णान्नानागन्धरश्मिमेघा-
न्निश्चरमाणान् सर्वबुद्धक्षेत्रस्फरणान् दृष्ट्वादारान् प्रीतिवेगसमुद्रान् प्र-
तिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायं व्यवलोकयमाना प्र-
तिचित्तक्षणमेकैकस्मात्क्षणात्सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् लक्षणमण्डि-
तांस्तथागतविग्रहमेघान्निश्चरमाणान् सर्वलोकधातुसमुद्रस्फरणान् दृष्ट्वा-
दारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायादेकैकस्मादनुव्यञ्जना-
त्प्रतिचित्तक्षणं सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानशीत्यनुव्यञ्जनज्वालांस्तथागत-
निर्मितकायमेघान्निश्चरमाणान् सर्वबुद्धक्षेत्रसमुद्रस्फरणान् सर्वतथागतध-
र्मचक्रनिर्घोषनिगर्जनान् दृष्ट्वादारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायं व्यवलोकयमाना
प्रतिचित्तक्षणमेकैकस्माद्रोमविवरादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान्
बुद्धविकुर्वितमेघान् सप्रथमचित्तोत्पादान् सषट्पारमितामार्गविशुद्धिव्यू-
हान् सबोधिसत्त्वभूम्याक्रमणविकुर्वितान् दृष्ट्वादारान् महाप्रीतिवेगस-
मुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायात्प्रतिचित्तक्षणमेकै-
कस्माद्रोमविवरादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् देवेन्द्रकायमेघा-
न्निश्चरमाणान् सर्वलोकधातुस्फरणान् सदेवेन्द्रविकुर्वितान् देवेन्द्रकाय-
संदर्शनवैनयिकानां सत्त्वानामभिमुखं स्थित्वा धर्मं देशयमानान् दृष्टो-
५ दारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायात्प्रतिचित्तक्षणमेकै-
कस्माद्रोमविवरादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान्नागेन्द्रकायमेघान्-
नागेन्द्रविकुर्वितान्नागेन्द्रकायसंदर्शनवैनयिकानां सत्त्वानामभिमुखं स्थि-
त्वा धर्मं देशयमानान् दृष्टोदारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिल-
१० भामि ॥

पुनरपरं कुलपुत्र तस्य भगवतो वैरोचनस्य कायं व्यवलोकयमा-
ना प्रतिचित्तक्षणमेकैकस्माद्रोमविवरादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःस-
मान् यक्षेन्द्रकायमेघान् सयक्षेन्द्रविकुर्वितान् सर्वधर्मधातुस्फरणान् य-
क्षेन्द्रकायसंदर्शनवैनयिकानां सत्त्वानामभिमुखं स्थित्वा धर्मं देशयमा-
१५ नान् दृष्टोदारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायं व्यवलोकयमाना
प्रतिचित्तक्षणमेकैकस्माद्रोमविवरादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान्
गन्धर्वेन्द्रकायमेघान् सगन्धर्वेन्द्रविकुर्वितान् सर्वधर्मधातुस्फरणान् गन्ध-
र्वेन्द्रकायसंदर्शनवैनयिकानां सत्त्वानामभिमुखं स्थित्वा धर्मं देशयमा-
२० नान् दृष्टोदारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायं व्यवलोकयमाना
प्रतिचित्तक्षणमेकैकस्माद्रोमविवरादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान-
सुरेन्द्रकायमेघान्निश्चरमाणान् सासुरेन्द्रविकुर्वितान्सुरेन्द्रकायसंदर्शनवैन-
यिकानां सत्त्वानामभिमुखं स्थित्वा सर्वधर्मधातुगतानां सत्त्वानां धर्मं
२५ दर्शयमानान् दृष्टोदारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायं व्यवलोकयमाना

प्रतिचित्तक्षणमेकैकस्माद्रोमविवरादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान्
गण्डेन्द्रकायमेघान्निश्चरमाणान् सगण्डेन्द्रविकुर्वितान् गण्डेन्द्रकायसंदर्श-
नवैनयिकानां सर्वधर्मधातुगतानां सत्त्वानामभिमुखं स्थित्वा धर्मं देशय-
मानान् दृष्टोदारान् प्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायं व्यवलोकयमाना प्र-
तिचित्तक्षणमेकैकस्माद्रोमकूपादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् किं-
नरेन्द्रकायमेघान्निश्चरमाणान् सकिंनरेन्द्रविकुर्वितान् किंनरेन्द्रकायसंद-
र्शनविनयानां सत्त्वानां धर्मधातुगतानां सत्त्वानामभिमुखं स्थित्वा धर्मं
देशयमानान् दृष्टोदारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायं व्यवलोकयमाना 10
प्रतिचित्तक्षणमेकैकस्माद्रोमविवरादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान्
महोरगेन्द्रकायमेघान्निश्चरमाणान् समहोरगेन्द्रविकुर्वितान् महोरगेन्द्र-
कायसंदर्शनविनयानां सत्त्वानां सर्वधर्मधातुगतानां सत्त्वानामभिमुखं
स्थित्वा धर्मं देशयमानान् दृष्टोदारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायं व्यवलोकयमाना 15
प्रतिचित्तक्षणमेकैकस्माद्रोमविवरादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान्
मनुष्येन्द्रकायमेघान्निश्चरतः समनुष्येन्द्रविकुर्वितान् मनुष्येन्द्रकायसंदर्शन-
विनयानां सर्वधर्मधातुगतानां सत्त्वानामभिमुखं स्थित्वा धर्मं देशयमा-
नान् दृष्टोदारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायं व्यवलोकयमाना 20
प्रतिचित्तक्षणमेकैकस्माद्रोमविवरादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान्
ब्रह्मेन्द्रकायमेघान्निश्चरतः सब्रह्मेन्द्रविकुर्वितान् ब्रह्मेन्द्रकायसंदर्शनविनया-
नां सर्वधर्मधातुगतानां सत्त्वानामभिमुखं स्थित्वा ब्रह्मस्वरुतनिर्घोषेण
धर्मं देशयमानान् दृष्टोदारान् धर्मधातुविपुलांश्चित्तक्षणे चित्तक्षणे सर्व-
ज्ञतासहगतान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥ 25

न च प्रतिलब्धपूर्वान् प्रतिलभे । नाधिगतपूर्वानधिगच्छामि ।

नावतीर्णपूर्वानवतरामि । न स्फुरपूर्वान् स्फुरामि । न दृष्टपूर्वान् प-
श्यामि । न च श्रुतपूर्वान् शृणोमि ॥ तत्कस्यहेतोः ॥ किं चापि धर्म-
स्वभावलक्षणपरिज्ञेयाः सर्वधर्मा एकलक्षणास्त्यध्वपथावताराः पुनरन-
न्तमध्यनिर्देशाः सर्वधर्माः ॥

- 5 अयमस्य कुलपुत्र विपुलप्रीतिवेगसंभवचित्तक्षणव्यूहस्य बोधि-
सत्त्वविमोक्षनयसमुद्रस्यावभासः । अपि त्वनन्तमध्यः खल्वेष विमोक्षो
धर्मधातुनयसमुद्रावतारत्वात् । अक्षय एष विमोक्षः सर्वज्ञताचित्तोत्पा-
दासंभिन्नत्वात् । अपर्यन्त एष विमोक्षो बोधिसत्त्वचक्षुर्विज्ञेयत्वात् । अ-
तुल एष विमोक्षो ऽसंभिन्नधर्मधातुनयतलस्फुरणत्वात् समन्तमुख एष
10 विमोक्ष एकारम्बणसर्वविकुर्वितसमवसरणत्वात् । अमोघ एष विमोक्षः
सर्वधर्मशरीराद्वयसमुदाचारत्वात् । अनुत्पन्न एष विमोक्षो मायोपम-
समुदाचारत्वात् । पतिभासोपम एष विमोक्षः सर्वज्ञताप्रणिधानप्रति-
भाससंभूतत्वात् । निर्मितोपम एष विमोक्षो बोधिसत्त्वचर्यासुनिर्मित-
त्वात् । महापृथिवीसदृश एष विमोक्षः सर्वजगत्प्रतिशरणत्वात् । अ-
15 स्क्त्थोपम एष विमोक्षः सर्वजगन्महाकरुणाभिष्यन्दनतया । तेजस्क्त्थो-
पम एष विमोक्षः सर्वसत्त्वतृष्णास्नेहपर्यादानतया । वायुस्क्त्थोपम एष
विमोक्षः सर्वसत्त्वसर्वज्ञताप्रतिष्ठापनतया । सागरोपम एष विमोक्षः सर्व-
जगज्जुणालंकारालयत्वात् । मेरुपर्वतराजोपम एष विमोक्षः सर्वधर्मज्ञा-
नरत्नसमुद्राभ्युक्तत्वात् । व्यूहनयवातमण्डलसदृश एष विमोक्षः सर्वधर्म-
20 विमोक्षविधिव्यूहनतया । गगनोपम एष विमोक्षस्त्यध्वप्राप्तसर्वतथागत-
विकुर्वितावकाशत्वात् । महामेघोपम एष विमोक्षः सर्वसत्त्वाभिमुख-
धर्ममेघाभिप्रवर्षणत्वात् । आदित्योपम एष विमोक्षः सर्वसत्त्वाज्ञानत-
मोऽन्धकारविधमनतया । चन्द्रोपम एष विमोक्षो महापुण्यज्ञानसमुद्र-
सुसमार्जितत्वात् । तथागतोपम एष विमोक्षः सर्ववानुगतत्वात् । स्वच्छा-
योपम एष विमोक्षः कर्मधर्मसुनिर्मितत्वात् । प्रतिश्रुकोपम एष विमोक्षो
यथाधिमुक्तसर्वधर्मनिर्घोषनिगर्जनतया । प्रतिभासोपम एष विमोक्षो

यथाशयसर्वसत्त्वविज्ञापनतया । द्रुमराजोपम एष विमोक्षः सर्वबुद्धवि-
 कुर्वितसंकुसुमितत्वात् । वज्रोपम एष विमोक्षो ऽभेद्यधर्मत्वात् । चिन्ता-
 राजमणिरत्नोपम एष विमोक्षो ऽनन्तमध्यविकुर्वितसमुद्राभिनिर्हरणत-
 या । विमलगर्भमणिराजोपम एष विमोक्षः सर्वव्यध्वतयागतविकुर्वित-
 विज्ञानावरणतया । नन्दिध्वजमणिरत्नोपम एष विमोक्षः सर्वबुद्धधर्म-
 चक्रसमतानिर्घोषत्वात् । एवमपरिमणोपमोपन्यासानुगमनिर्देशो बतायं
 कुलपुत्र विपुलप्रीतिवेगसंभवचित्तक्षणव्यूहो बोधिसत्त्वविमोक्षः ॥
 अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः प्रशान्तरुतसागरवतीं रात्रिदेव-
 तामेतदवोचत् ॥ कथं प्रतिपद्यमानस्य देवते बोधिसत्त्वस्यायमेवंरूपो वि-
 मोक्षः संपद्यते ॥ आह ॥ दशमे कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां महासंभरा म- 10
 हावितानधर्मा महाविस्फारा महाद्युतयो महावभासा महाप्रभावभासा
 महाभागा महाविभागा महासंभवा महाविभवा येषु प्रतिगद्यमानानां
 बोधिसत्त्वानां अयमेवंरूपो विमोक्षः संपद्यते ॥ कतमे दश ॥ यदुत ।
 दानं बोधिसत्त्वस्य यथाशयसर्वसत्त्वसमुद्रसंतोषणप्रसृतं महावितानधर्मः ।
 शीलं बोधिसत्त्वस्य सर्वतथागतगुणसमुद्रावतारप्रतिपत्तिप्रसृतं महाविता- 15
 नधर्मः । क्षान्तिर्बोधिसत्त्वस्य सर्वधर्मस्वभावनिध्याप्तिप्रसृतं महावितानध-
 र्मः । वीर्यं बोधिसत्त्वस्य सर्वज्ञतासमारम्भविवर्त्यप्रसृतं महावितानधर्मः ।
 ध्यानं बोधिसत्त्वस्य सर्वक्लेशप्रतापप्रशमनप्रसृतं महावितानधर्मः । प्रज्ञा
 बोधिसत्त्वस्य सर्वधर्मसमुद्रप्रज्ञाप्रसृता महावितानधर्मः । उपायो बोधि-
 सत्त्वस्य सर्वसत्त्वसमुद्रपरिपाकविनयप्रसृतो महावितानधर्मः । प्रणिधानं 20
 बोधिसत्त्वस्य सर्वक्षेत्रसमुद्रप्रसृतं परमान्तकोटीगतकल्पसर्वक्षेत्रबोधिसत्त्व-
 चर्यावतरणतायै महावितानधर्मः । बलं बोधिसत्त्वस्य सर्वधर्मधातुनयस-
 मुद्रप्रसृतं सर्वक्षेत्रेषु प्रतिक्षणमभिसंबोधिदर्शनाप्रतिप्रश्रव्ये महावितान-
 धर्मः । ज्ञानं बोधिसत्त्वस्य तथागतबलप्रसृतं व्यध्वसर्वधर्मानावरणज्ञान-
 विज्ञप्त्रये महावितानधर्मः ॥ इमे कुलपुत्र दश बोधिसत्त्वानां महासंभा- 25
 रा महावितानधर्मा येषु प्रतिष्ठितानां बोधिसत्त्वानामयमेवंरूपो विमो-

क्षः संपद्यते विशुध्यति संभवति संवर्धते समुदेति प्रादुर्भवति संवर्तते सा-
 रीभवति विपुलीभवति परिनिष्पद्यते संतिष्ठते ॥
 सुधन आह ॥ कियच्चिरं संप्रस्थितासि देवते ऽनुत्तरायां सम्य-
 कसंबोधौ ॥ सो ऽवोचत् ॥ अस्ति कुलपुत्रास्य कुसुमतलगर्भव्यूहालंका-
 रस्य लोकधातुसमुद्रस्य पूर्वण दश लोकधातुसमुद्रसहस्राण्यतिक्रम्य परेण
 सर्वरत्नविमलप्रभाव्यूहो नाम लोकधातुसमुद्रस्तस्य मध्ये सर्वतथागतप्र-
 भाप्रणिधिनिर्घोषो नाम लोकधातुवंशस्तस्य मध्ये कनकविमलप्रभाव्यू-
 हो नाम लोकधातुः सर्वरत्नमेघविचित्र अधोलोकधातौ सर्वरत्नहारजा-
 लसागरप्रतिष्ठितः सर्वगन्धवज्रमणिराजव्यूहशरीरः कूटागारपरिणाहसं-
 स्थानो विशुद्धो ऽसंक्लिष्टः दिव्यविमानमेघसंछादितः तत्र समन्तावभास-
 ध्वजो नाम कल्पस्तस्मिन् लोकधातौ सर्वरत्नगर्भविचित्राभो नाम बो-
 धिमण्डो ऽभूत् ॥ तत्र भगवानविवर्त्यधर्मधातुनिर्घोषो नाम तथागतो ऽनु-
 त्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंबुद्धः ॥ अहं च तेन कालेन तेन समयेन त-
 स्मिन् बोधिवृक्षे पुण्यप्रदीपसंपत्केतुप्रभा नाम बोधिमण्डदेवताभूत् ।
 15 तया मे तस्य तथागतस्याभिसंबोधिविकुर्वितं दृष्ट्वानुत्तरायां सम्यक्संबो-
 धौ चित्तमुत्पादितं तस्य च मे तथागतस्य सहदर्शनेन तथागतगुणसमु-
 द्रावभासो नाम समाधिः प्रतिलब्धः ॥
 तस्यानन्तरं तस्मिन्नेव लोकधातौ समन्तसंपूर्णश्रीगर्भायां रा-
 जधान्यां तत्रैव बोधिमण्डे धर्मदुमपर्वततेजो नाम तथागतो ऽभिसंबुद्धः ।
 20 अहं च ततश्च्युत्वा तत्रैव बोधिमण्डे ज्ञानश्रीपुण्यप्रभा नाम रात्रिदेवता-
 भूवम् । तया मे तस्य भगवतो धर्मदुमपर्वततेजस्तथागतस्य धर्मचक्रप्र-
 वर्तनविकुर्वितं दृष्ट्वा सर्वजगत्संदर्शनसमतावभासविषयो नाम समाधिः
 प्रतिलब्धः ॥ तस्यानन्तरं तत्रैव बोधिमण्डे सर्वधर्मसागरनिर्घोषराजो
 नाम तथागत आरागित । तस्य मे सहदर्शनेन सर्वधर्मभूमिसंवर्धनस्था-
 25 नो नाम समाधिः प्रतिलब्धः ॥ तस्यानन्तरं तत्रैव बोधिमण्डे रत्नरश्मि-
 प्रदीपध्वजराजो नाम तथागत आरागितः । तस्य मे सहदर्शनेन स-

मन्त्रवृक्षप्रभमेघो नाम समाधिः प्रतिलब्धः ॥ तस्यानन्तरं तत्रैव बोधि-
मण्डे गुणसुमेरुप्रभतेजो नाम तथागत आरागितः । तस्य मे सहदर्शनेन
बुद्धसमुद्रावभासो नाम समाधिः प्रतिलब्धः ॥ तस्यानन्तरं तत्रैव बोधि-
मण्डे धर्ममेघनिर्घोषराजो नाम तथागत आरागितः । तस्य मे सहद-
र्शनेन धर्मसागरप्रदीपो नाम समाधिः प्रतिलब्धः ॥ तस्यानन्तरं तत्रैव
बोधिमण्डे ज्ञानोल्कावभासराजो नाम तथागत आरागितो देवकन्या-
भूतया । तस्य मे सहदर्शनेन सर्वसत्त्वदुःखप्रशमनप्रतिभासप्रदीपो नाम
समाधिः प्रतिलब्धः ॥ तस्यानन्तरं तत्रैव बोधिमण्डे धर्मविकुर्वितवेगध्व-
जश्रीर्नाम तथागत आरागितः । तस्य मे सहदर्शनेन अध्वताथगतसंप्र-
स्थानावभासगर्भो नाम समाधिः प्रतिलब्धः ॥ तस्यानन्तरं तत्रैव बोधि-
मण्डे धर्मप्रदीपविक्रमज्ञानसिंहो नाम तथागत आरागितः । तस्य मे स-
हदर्शनेन सर्वलोकाप्रतिहतज्ञानचक्रप्रभतेजो नाम समाधिः प्रतिलब्धः ॥
तस्यानन्तरं तत्रैव बोधिमण्डे ज्ञानबलपर्वततेजो नाम तथागत आरा-
गितः । तस्य मे सहदर्शनेन अश्वसर्वसत्त्वचर्येन्द्रियप्रतिभासो नाम समा-
धिः प्रतिलब्धः ॥ इति हि कुलपुत्र तस्मिन् समये मया कनकविमल-
प्रभे लोकधातौ तस्मिन् नमन्तावभसध्वजकल्पे दशबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजः-
समाः तथागता आरागिताः । केचिद्देवेन्द्रभूतया केचिन्नागेन्द्रभूतया केचि-
द्वृक्षेन्द्रभूतया केचिद्गन्धवेन्द्रभूतया केचिदसुरेन्द्रभूतया केचिद्गण्डेन्द्रभूतया के-
चिक्किंनरेन्द्रभूतया केचिन्महोरगेन्द्रभूतया केचिन्मनुष्येन्द्रभूतया केचिद्ब्रह्मे-
न्द्रभूतया केचिद्देवभूतया केचिन्मनुष्यभूतया केचित्स्त्रीभूतया केचित्पुरुष-
भूतया केचिद्धारकभूतया केचिद्धारिकाभूतया आरागिताः ॥ सर्वे च मे
तथागताः पूजिता यथासंप्राप्तैः पूजापरिष्कारैः सर्वे च तथागता उत्थि-
ताः सर्वेषां च मे तेषां तथागतानां धर्मदेशना श्रुता ॥
साहं ततश्च्युत्वा तस्मिन्नेव लोकधातौ बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमा-
न्कल्पान् बोधिसत्त्वचर्यां चरित्वा ततश्च्युत्वेह कुसुमतलगर्भव्यूहालंकारे
लोकधातुसमुद्रे ऽस्मिन् सहालोकधातावुपपन्ना तथा मे भगवान् क्र-

कुत्सन्दस्तथागत आरागतः । तस्य च मे सहदर्शनेन सर्वान्धकारविरजः-
 प्रतिभासो नाम समाधिः प्रतिलब्धः ॥ तस्यानन्तरं कनकमुनिस्तथागत
 आरागतः । तस्य च मे सहदर्शनेन सर्वक्षेत्रसागरावभासानुगतस्फरणो
 नाम समाधिः प्रतिलब्धः ॥ तस्यानन्तरं काश्यपस्तथागतः आरागतः ।
 5 तस्य च मे सहदर्शनेन सर्वसत्त्वमन्त्रसमुद्रनिगर्जनस्वरनिर्घोषो नाम स-
 माधिः प्रतिलब्धः ॥ तस्यानन्तरमयं भगवान् वैरोचनस्तथागत आरा-
 गितः । तद्बोधिमण्डे तथागताभिसंबोधिविकुर्वितमुखसमुद्रान् प्रतिचित्त-
 क्षणे संदर्शयमानान् दृष्ट्वा मयैष विपुलप्रीतिवेगसंभवचित्तक्षणव्यूहो बो-
 धिसत्त्वविमोक्षः प्रतिलब्धः ॥

10 यस्य सहप्रतिलम्भाद्बुद्धक्षेत्रानभिलाष्यान्भिलाष्यपरमाणु-
 रजःसमान् धर्मधातुनयसमुद्रानवतीर्णा तेषु च सर्वधर्मधातुनयसमुद्रान्त-
 र्गतेषु सर्वबुद्धक्षेत्रेषु यानि सर्वपरमाणुरजांसि तेष्वेकैकस्मिन् परमाणु-
 रजसि दशानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानि बुद्धक्षेत्राण्यवतीर्य प-
 श्यामि ॥ तेषु च सर्वक्षेत्रेष्वेकैकस्मिन् बुद्धक्षेत्रे भगवन्तं वैरोचनं बो-
 15 धिमण्डवरगतं प्रतिचित्तक्षणमभिसंबोधिविकुर्वितं संदर्शयमानामेकैकेन
 चाभिसंबोधिविकुर्वितेन सर्वधर्मधातुनयसागरान् स्फुरन्तं पश्यामि । तेषां
 च तथागतानामेकैकस्य च तथागतस्य पादमूलगतमात्मानं संजाने । ये
 च तेषु लोकधातुषु ते तथागता बोधिमण्डगता धर्मं देशयन्ति तं सर्वं
 शृणोमि ॥

20 ये च तेषां सर्वतथागतानां निर्माणसमुद्राः सर्वरोमविवरेभ्यो
 निश्चर्य धर्ममेघससमुद्रान् निगर्जमानान्नानाविकुर्वितानि संदर्शयमानान्
 सर्वधर्मधातुदिक्समुद्रान्तर्गतेषु क्षेत्रसमुद्रेषु सर्वलोकधातुवंशेषु सर्वलोक-
 धातुप्रसरेषु सर्वसत्त्वप्रसरेषु नानागन्धपपन्नेषु सत्त्वाशयवशेन नानासं-
 ज्ञागतैः धर्मचक्रं प्रवर्तयन्ति तं सर्वं संधारयामि प्रतिपद्ये निध्यायामि
 25 सर्वार्थपदव्यञ्जनोद्ग्रहवेगविक्रमया धारणोद्गृह्णामि सर्वधर्ममण्डलविशु-
 डिगर्भानुगमया प्रज्ञया परिशोधयामि सर्वधर्मसागरप्रविचयाभिज्ञया-

गत्यानुगच्छामि अर्धविपुलया बुद्ध्या स्फुरामि तथागतसमतानुगामिन्या
प्रज्ञया सामीकरोमि ॥

सर्वधर्मनयानभिनिर्हरामि । सर्वधर्ममेधेषु सूत्रान्तमेधानभिनि-
र्हरामि सर्वसूत्रान्तमेधेषु धर्मसमुद्रान् परिसंस्थापयामि सर्वधर्मसमुद्रेषु
धर्मपरिवर्तान् समवसरामि सर्वधर्मपरिवर्तेषु धर्ममेधान् संजाने सर्वध-
र्ममेधेषु धर्मोर्मिन् संजनयामि सर्वधर्मोर्मिषु धर्मप्रीतिवेगसागरान् प्रति-
लभे सर्वधर्मप्रीतिवेगसागरेषु भूमिप्रतिलम्भवेगानभिनिर्हरामि सर्वभू-
मिवेगेषु समाधिसमुद्रमेधेषु बुद्धदर्शनसमुद्रान् प्रतिलभे सर्वबुद्धदर्शन-
समुद्रेष्ववभाससमुद्रान् प्रतिलभे । सर्वावभाससमुद्रेषु अर्धज्ञानमण्डल-
भूमीः परिसंस्थापयामि । अनन्तमध्यदिक्सागरस्फुरणयोगेन । अप्रमेय-¹⁰
तथागतपूर्वान्तचर्यासमुद्रावतरणयोगेन । अप्रमेयतथागतपूर्वयोगसमुद्र-
ज्ञानावभासयोगेन । अप्रमेयतथागतज्ञानालोकप्रतिलम्भयोगेन । अप्र-
मेयतथागतशीलपरिशुद्धवभासयोगेन । अप्रमेयतथागतक्षान्तिभूमिपरि-
शोधनयोगेन । अप्रमेयतथागतमहावीर्यवेगविवर्धनविक्रमज्ञानावभासप्र-
तिलम्भयोगेन । अप्रमेयतथागतध्यानमण्डलध्यानागमसमुद्रपरिशुद्धिप्र-¹⁵
योगावभासप्रतिलम्भयोगेन । अप्रमेयतथागतप्रज्ञापारमितानयसागरप-
रिशुद्धिविज्ञप्तिवभासयोगेन । अप्रमेयतथागतोपायकौशल्यपारमितानय-
समुद्रावतरणयोगेन । अप्रमेयतथागतप्रणिधानपारमितानयसमुद्रावतर-
णयोगेन । अप्रमेयतथागतपुण्यज्ञानबलपारमितासंवर्धनसंवसनज्ञानप्रति-
लम्भयोगेन । अप्रमेयतथागतज्ञानपारमितानयसागरविचारप्रतिलम्भ-²⁰
योगेन । अप्रमेयतथागतपूर्वबोधिसत्त्वभूम्याक्रमणज्ञानावभासप्रतिलम्भ-
योगेन । अप्रमेयतथागतभूम्याक्रमणसंधिविकुर्वितकल्पसागरसंवसनयो-
गेन । अप्रमेयतथागतपूर्वबोधिसत्त्वभूमिमण्डलाक्रमणयोगेन । अप्रमेय-
तथागतबोधिसत्त्वभूमिसंवसनयोगेन । अप्रमेयतथागतबोधिसत्त्वभूमिप-
रिशोधनयोगेन । अप्रमेयतथागतज्ञानसागरविचारणयोगेन । अप्रमेय-²⁵
तथागतज्ञानावभासप्रतिलाभयोगेन । अप्रमेयतथागतबोधिसत्त्वभूताशेष-

वेगानभिनिर्हरामि । सर्वसमाधिसमुद्र

पूर्वबुद्धदर्शनानुबन्धविज्ञप्तिरयोगेन । अप्रमेयतथागतबोधिसत्त्वभूताशेषपू-
 र्वबुद्धसमुद्रदर्शनकल्पसमुद्रसंवासयोगेन । अप्रमेयतथागतपूर्वबोधिसत्त्व-
 भूताशेषक्षेत्रसमुद्रस्फरणकायाभिनिर्हारज्ञानावभासप्रतिलाभयोगेन । अ-
 प्रमेयतथागतविपुलपूर्वबोधिसत्त्वचर्यानवशेषधर्मधातुस्फरणयोगेन । अ-
 प्रमेयतथागतपूर्वबोधिसत्त्वचर्यानानोपायमुखसर्वसत्त्वपरिपाचनविनय-
 संदर्शनयोगेन । अप्रमेयतथागतसर्वदिक्समुद्रानवशेषप्रभाप्रसरस्फरणयो-
 गेन । अप्रमेयतथागतसत्त्वाभिमुखविकुर्वितसंदर्शनयोगेन । अप्रमेयत-
 थागतभूम्याक्रमणज्ञानावभासयोगेन । अप्रमेयतथागताभिसंबोधिविकुर्व-
 णज्ञानावभासप्रतिभासयोगेन । अप्रमेयतथागतधर्मचक्रप्रवर्तनसर्वधर्ममे-
 10 घानवशेषसंप्रतीच्छनसंधारणयोगेन । अप्रमेयतथागतलक्षणसमुद्रविज्ञ-
 प्तिज्ञानावभासप्रतिलाभयोगेन । अप्रमेयतथागतकायसमुद्रसमुदाचार-
 विज्ञप्तिवभासप्रतिलाभयोगेन । अप्रमेयतथागतविपुलविषयज्ञानावभा-
 सप्रतिलाभयोगेन । तेषां च तथागतानां प्रतिचित्तक्षणं प्रथमचित्तोत्पा-
 दमादाय यावत्सङ्गमन्तर्धानं सर्वमवतरामि ॥

15 यत्पुनरेवं वदसि कियच्चिरप्रतिलब्धस्त्वयायं विपुलप्रोतिवेगसं-
 भवचित्तक्षणव्यूहो बोधिसत्त्वविमोक्ष इति । यन्मया द्विबुद्धक्षेत्रपरमा-
 णुरजःसमानां बुद्धकल्पानां परेण कनकविमलप्रभायां लोकधातौ पु-
 ण्यप्रदीपसंपत्समन्तकेतुप्रभा बोधिवृक्षदेवताभूतयावैवर्त्यधर्मधातुनिर्घो-
 षस्य तथागतस्य धर्मदेशनां श्रुत्वानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पाद्य
 20 तान् द्विबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् कल्पान् बोधिसत्त्वचर्यां चरित्वेह
 सहायां लोकधातावुपपद्य क्रकुच्छन्दप्रमुखाः शाक्यमुनिपर्यवसा भद्रक-
 ल्पिकास्तथागता आरागिता अनागतांश्च सर्वानारागयिष्यामि । यथेह
 लोकधातौ तथा सर्वलोकधातुष्वनागतान् बुद्धवंशनारागयिष्यामि
 पूजयिष्यामि । अद्यापि हि कुलपुत्र सा कनकविमलप्रभो लोकधातु-
 25 स्तिष्ठत्यवच्छिन्नबुद्धवंशस्तस्मात्तर्हि कुलपुत्रेह नये महता बोधिसत्त्वविक्र-
 मेण प्रयोक्तव्यम् ॥

अथ खलु प्रशान्तरुतसागरवती रात्रिदवतास्यां वेलायामेतमेव
विपुलप्रीतिवेगसंभवचित्तक्षणव्यूहं बोधिसत्त्वविमोक्षं भूयस्या मात्रया प्र-
दर्शमाना सुधनं श्रेष्ठिदारकं गाथाभिरप्यभाषत् ॥

॥ शृणु सूधनो वचनमेतु मया यथ यं विमोक्षप्रतिलब्धु शुभम् ।
श्रुत्वा च प्रीतिबलु संजनिया एतं विमोक्षनयमोतरहि ॥ १ ॥

बहु कल्पसागर पुरा चरिता चित्ताशयं स्वकु विशोधयति ।
अधिमुक्तिवेगविपुलां जनिया सर्वज्ञज्ञाननगरो ऽभिमुखम् ॥ २ ॥

श्रुत्वा त्रियध्वपरमा सुगतानधिमुक्ति तेषु विपुलां जनिय ।
सर्वैः सुखैः सपरिवार मया ते उपस्थिताः सबहुकल्पशतान् ॥ ३ ॥

दृष्ट्वा मया पुरिमकाः सुगताः संपूजिता जनहिताय चरन् ।
धर्मश्च मे निरुपकायु श्रुतः प्रीतीबलं विपुलु संजनिया ॥ ४ ॥

माता पिता गुरुजनः सततं मय सक्तुतो हितसुखेन तदा ।
उपस्थानु गौरवस्थिताय कृतं एतं विमोक्षनयमोतरमाणा ॥ ५ ॥

जीर्णातुरा धनविहीन नरा विकलेन्द्रिया दुखि अनाथ बहू ।
ते मे सुखे स्थापिय मैत्रमना सुधनाः सनाथ कृत जातिशतान् ॥ ६ ॥

राजाग्निनस्करजलग्रभवा सिंहद्विपो हि परशवुभयात् ।
विविधैर्भयैर्भवसमुद्रगता मय चायिता विचरतीय पुरा ॥ ७ ॥

क्लेशप्रतापित सदा चिभवे प्रभावित तथा अशुभैः ।
संसारपर्वतप्रपातगता मय चायिता भवगतीषु प्रजा ॥ ८ ॥

ये दुःखदुर्गतिप्रपातभयाः तीव्रानिरन्तरखरासु बहू ।
जातीजरामरणरोगभया लोके मया शमित ते निखिला ॥ ९ ॥

संसार तीव्रदुख संशमनं सत्त्वान् सर्वसुख संजननम् ।
अत्यन्तबुद्ध सुख संजननं अपरान्तकल्प प्रणिधानु मम ॥ १० ॥

एतमहं कुलपुत्र विपुलप्रीतिवेगसंभवचित्तक्षणव्यूहं बोधिसत्त्व-
विमोक्षं जानामि । किं मया शक्यं सर्वधर्मधातुनयसागरावतीर्णानां बो-
धिसत्त्वानामाध्यात्मिकबाह्यनिरवशेषदुःखविप्रमुक्तानां सर्वकल्पसंज्ञागत-

ज्ञानप्रतिलब्धानां सर्वलोकधातुसमुद्रसंभवज्ञानकुशलानां चर्या ज्ञातुं गु-
णा वा वक्तुम् ॥ गच्छ कुलपुत्रेयमिहैव बोधिमण्डे भगवतो वैरोचनस्य
पर्षन्मण्डले सर्वनगररक्षासंभवतेजःश्रीर्नाम रात्रिदेवता तामुपसंक्रम्य परि-
पृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः प्रशान्तरुतसागरवतीं रात्रिदेव-
तामाभिः सारूप्याभिर्गार्थाभिरप्यभाषत ॥

कल्याणमित्रेण समानुशिष्ट उपागतस्तुभ्य सकाशु देवि ।

पश्यामि ते आसनु संनिषणा अनन्तमध्येन समुच्छ्रयेण ॥ १ ॥

न वर्णसंस्थाननिमित्तगोचैर्भवाश्रितैर्नापि च भावसंज्ञिभिः ।

न हीनसत्त्वविपरीतदर्शिभिः शक्यस्तव ज्ञातुमहं हि गोचरः ॥ २ ॥

ज्ञातुं न लोकेन त्वद्वर्णरूपस्य निमित्तं शक्यम् ।

कल्पाननन्तान्मुदीक्षतापि तथा हि ते रूपमनन्तदर्शनम् ॥ ३ ॥

स्कन्धालयादुच्चलितासि देवी प्रतिष्ठिता नायतनेषु च त्वम् ।

लोकव्यतीता च त्रितीर्णकाङ्क्षा संदृश्यसे लोकि विकुर्वमाणा ॥ ४ ॥

आनिज्ज प्राप्तास्यतिघा असङ्गा विशोधितं ते बलज्ञानचक्षुः ।

रजःपथे सर्वरजःप्रमाणान्येनेक्षसे बुद्ध विकुर्वमाणान् ॥ ५ ॥

कायो हि ते धर्मशरीरगर्भः चित्तं च ते ज्ञानमयं असङ्गम् ।

समन्त ओभासप्रभासिता त्वमालोकु लोके जनयस्यनन्तम् ॥ ६ ॥

चित्तादनन्तं समुदेति कर्म विचित्रितः कर्मण सर्वलोकः ।

चित्तस्वभावं च जगद्विदित्वा जगत्समानदर्शयसि स्वकायान् ॥ ७ ॥

स्वप्नोपमं लोकमिमं विदित्वा बुद्धांश्च सर्वान् प्रतिभासकल्पान् ।

धर्मान् प्रतिश्रुत्समानशेषानसज्जमाना जगति प्रवर्तसे ॥ ८ ॥

अध्वस्थितस्यापि जनस्य देवि प्रतिक्षणं दर्शयसि स्वकायम् ।

द्वयप्रवृत्तिर्न च ते ऽस्ति चित्ते धर्मं वदस्येव च सर्वदिक्षु ॥ ९ ॥

रजस्यनन्ता हि महासमुद्राः तथामिताः सत्त्वसमुद्राः ।

अनन्तमध्याः सुगतार्णवाश्च विमोक्षचर्यस्य हि गोचरस्ते ॥ १० ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः प्रशान्तरुतसागरवतीं रात्रिदेव-
तामाभिर्गाथाभिरभिष्टुत्यानेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरव-
लोक्य प्रशान्तरुतसागरवत्या रात्रिदेवताया अन्तिकाम्प्रक्रान्तः ॥ ३६ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तं विपुलप्रीतिवेगसंभवचित्तक्षण-
व्यूहं बोधिसत्त्वविमोक्षं भावयन् संभावयन् प्रशान्तरुतसागरवत्या रा-
त्रिदेवताया अववादानुशासनीमनुस्मरन्निगमयन्नेकैकपदव्यञ्जनानेकनया-
प्रमाणाशयं धर्मतानयज्ञानमनुस्मरन् स्मृताद्युपनिवध्नन्मत्या प्रविचिन्वन्
गत्यानुगच्छन् बुद्ध्या विपुलीकुर्वन् कायेन स्पृष्ट्वा विहरन्वतरन्नुप्रवि-
शन्नुपूर्वेण येन सर्वनगररक्षासंभवतेजःश्री रात्रिदेवता तेनोपसंक्रान्तः ।
सो ऽपश्यत् । सर्वनगररक्षासंभवतेजःश्रियं रात्रिदेवतां सर्वनगरभवनप्र-
भासमणिराजगर्भमहापद्मासने निषण्णामनभिलाप्यरात्रिदेवतापरिवारां
सर्वदिक्सत्त्वजगदभिमुखेन कायेन सर्वजगद्रूपसमेन कायेन सर्वसत्त्वाभि-
मुखेन कायेन सर्वजगदननुलिप्तेन कायेन सर्वजगत्समशरीरेण कायेन
सर्वजगदभ्युद्गतेन कायेन सर्वजगत्परिपाकविनयानुकूलेन कायेन सम-
न्तादिन्निगर्जनेन कायेन सर्वजगदसंक्रान्तेन कायेन सर्वावरणात्यन्तसमु-
द्घाटितेन कायेन तथागतस्वभावेन कायेन सर्वजगद्विनयनिष्ठापर्यवसा-
नेन कायेन ॥

दृष्ट्वा च तुष्ट उदय आत्मनाः प्रमुदितः प्रीतिसौमनस्यजातः
सर्वनगररक्षासंभवतेजःश्रियो रात्रिदेवतायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य सर्व-
नगररक्षासंभवतेजःश्रियं रात्रिदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य
सर्वनगररक्षासंभवतेजःश्रियो रात्रिदेवतायाः पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमा-
ह ॥ अहं खलु देवते ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ संप्रस्थितः । तद्वदस्व मे
देवते कथं बोधिसत्त्वो बोधिसत्त्वचर्यायां चरन्नुपकारीभूतो भवति स-
त्त्वानां कथं च सत्त्वाननुत्तरेण संग्रहेण संगृह्णामि कथं बोधिसत्त्वस्त-
थागानुज्ञातो बोधिसत्त्वकर्मणि प्रयुक्तो भवति यथा प्रयुक्तस्य बोधिस-

ज्ञानप्रतिलब्धानां सर्वलोकधातुसमुद्रसंभवज्ञानकुशलानां चर्या ज्ञातुं गु-
णा वा वक्तुम् ॥ गच्छ कुलपुत्रेयमिहैव बोधिमण्डे भगवतो वैरोचनस्य
पर्षन्मण्डले सर्वनगररक्षासंभवतेजःश्रीर्नाम रात्रिदेवता तामुपसंक्रम्य परि-
पृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः प्रशान्तरुतसागरवतीं रात्रिदेव-
तामाभिः सारूप्याभिर्गार्थभिरप्यभाषत ॥

कल्याणमित्रेण समानुशिष्ट उपागतस्तुभ्य सकाशु देवि ।

पश्यामि ते आसनु संनिषणा अनन्तमध्येन समुच्छ्रयेण ॥ १ ॥

न वर्णसंस्थाननिमित्तगोचैर्भवाश्रितैर्नापि च भावसंज्ञिभिः ।

न हीनसत्त्वविपरीतदर्शिभिः शक्यस्तव ज्ञातुमहं हि गोचरः ॥ २ ॥

ज्ञातुं न लोकेन त्वद्वर्णरूपस्य निमित्तं शक्यम् ।

कल्पाननन्तान्समुदीक्षतापि तथा हि ते रूपमनन्तदर्शनम् ॥ ३ ॥

स्कन्धालयादुच्चलितासि देवी प्रतिष्ठिता नायतनेषु च त्वम् ।

लोकव्यतीता च त्रितीर्णकाङ्क्षा संदृश्यसे लोकि विकुर्वमाणा ॥ ४ ॥

आनिज्ज प्राप्तास्यतिष्ठा असङ्गा विशोधितं ते बलज्ञानचक्षुः ।

रजःपथे सर्वरजःप्रमाणान्येनेक्षसे बुद्ध विकुर्वमाणान् ॥ ५ ॥

कायो हि ते धर्मशरीरगर्भः चित्तं च ते ज्ञानमयं असङ्गम् ।

समन्त ओभासप्रभासिता त्वमालोकु लोके जनयस्यनन्तम् ॥ ६ ॥

चित्तादनन्तं समुदेति कर्म विचिचितः कर्मण सर्वलोकः ।

चित्तस्वभावं च जगद्विदित्वा जगत्समान्दर्शयसि स्वकायान् ॥ ७ ॥

स्वप्नोपमं लोकमिमं विदित्वा बुद्धांश्च सर्वान् प्रतिभासकल्पान् ।

धर्मान् प्रतिश्रुतसमानशेषानसज्जमाना जगति प्रवर्तसे ॥ ८ ॥

अध्वस्थितस्यापि जनस्य देवि प्रतिक्षणं दर्शयसि स्वकायम् ।

द्वयप्रवृत्तिर्न च ते ऽस्ति चित्ते धर्मं वदस्येव च सर्वदिक्षु ॥ ९ ॥

रजस्यनन्ता हि महासमुद्राः तथामिताः सत्त्वसमुद्राः ।

अनन्तमध्याः सुगतार्णवाश्च विमोक्षचर्यस्य हि गोचरस्ते ॥ १० ॥

परिशोधयमाना कुशलमूलोपचयसंभारप्रत्युपस्थिते । दशभिराकारैर्धर्म-
धातुव्यवलोकयाम्यनुगच्छामि प्रसरामि । कतमैर्दशभिर्यदुताप्रमेयं धर्म-
धातुमनुगच्छामि विपुलज्ञानालोकप्रतिलाभेन । अनन्तमध्यधर्मधातुम-
नुगच्छामि सर्वतथागतविकुर्वितविज्ञप्तये । अपर्यन्तधर्मधातुमनुगच्छामि
सर्वबुद्धक्षेत्राक्रमणतथागतपूजोपस्थानपरिपूरये । असीमाप्राप्तं धर्मधातु-
मवतरामि सर्वलोकधातुसमुद्रेषु बोधिसत्त्वचर्यासंदर्शनतायै । अव्यवच्छि-
न्नं धर्मधातुमवतराम्यसंभिन्नतथागतज्ञानमण्डलावतरणतायै । एकोतीभा-
वगतं धर्मधातुमवतरामि यथाशयसर्वसत्त्वविज्ञपनतथागतस्वरमण्डला-
वतरणतायै । स्वभावविमलं धर्मधातुमवतरामि सर्वजगद्धिनयनिष्ठागत-
पूर्वप्रणिधाननिष्ठावतरणतायै । सर्वजगत्समतानुगतं धर्मधातुमवतरामि 10
समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रसरप्रवेशाय । एकालंकारं सर्वधर्मधातुमवतरा-
मि समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याविकुर्वितालंकारावतरणतायै । अविनाशनं
धर्मधातुमवतरामि सर्वकुशलधर्मधातुस्फरणविशुद्धविनाशधर्मतायै । ए-
भिरहं कुलपुत्र दशभिराकारैः सर्वधर्मधातुं व्यवलोकयाम्यनुगच्छामि
प्रसरामि । सर्वकुशलमूलसंभारोपचयाय बुद्धमाहात्म्यावतरणतायै अ- 15
चिन्त्यबुद्धविषयागमाय ॥

पुनरपरं कुलपुत्राहमेवं तथागतमाहात्म्यानुगतैर्मनसिकारैर्दश-
भिर्धारणीमण्डलपरिवर्तसहस्रैः सत्त्वानां धर्मं देशयामि । कतमैर्दशभिर्य-
दुत । सर्वधर्मसमुद्रसमवसरणेन च नाम्ना धारणीमण्डलेन सर्वधर्माधि-
ष्ठानेन च धारणीमण्डलेन सर्वधर्ममेघसंप्रतीच्छनेन च धारणीमण्डलेन 20
सर्वतथागतस्मृतिप्रदीपेन च धारणीमण्डलेन सर्वसत्त्वकर्मसमुद्रप्रदीप-
गर्भेण च धारणीमण्डलेन सर्वयाननयसमुद्रविमलसमवसरणेन च धा-
रणीमण्डलेन सर्वतथागतनामचक्रावर्तनिर्घोषेण च धारणीमण्डलेन अ-
ध्वबुद्धपूर्वप्रणिधानसागरनिर्देशसमवसरणेन च धारणीमण्डलेन स-
र्वधर्माभिमुखार्तवेगेन च धारणीमण्डलेन सर्वज्ञतावेशप्रभेण च ना- 25
म्ना धारणीमण्डलेन ॥ एतानि कुलपुत्र दशधारणीमण्डलानि प्र-

मुखंकृत्वा दशभिर्धारणीमण्डलपरिवर्तसहस्रैः सत्त्वानां धर्मं देशयामि ॥
 पुनरपरं कुलपुत्र श्रुतमय्या प्रज्ञया सत्त्वानां धर्मं देशयामि ।
 चिन्तामय्या भावनामय्या प्रज्ञया सत्त्वानां धर्मं देशयामि । एकमपि
 भवपरिवर्तमारभ्य सत्त्वानां धर्मं देशयामि । सर्वभवसमुद्रपरिवर्तानप्यार-
 १० रभ्य सत्त्वानां धर्मं देशयामि । एकस्यापि तथागतस्य नामचक्रसमुद्र-
 मारभ्य धर्मं देशयामि । एकमपि लोकाधतुसमुद्रमारभ्य धर्मं देशया-
 मि । सर्वलोकधातुसमुद्रानप्यारभ्य धर्मं देशयामि । एकमपि बुद्धव्या-
 कारणमारभ्य धर्मं देशयामि । सर्वतथागतव्याकरणसमुद्रानप्यारभ्य धर्मं
 देशयामि । एकमपि तथागतपर्वन्मण्डलसमुद्रमारभ्य धर्मं देशयामि ।
 १५ सर्वतथागतपर्वन्मण्डलसमुद्रानप्यारभ्य धर्मं देशयामि । एकमपि तथा-
 गतधर्मचक्रमारभ्य धर्मं देशयामि । सर्वतथागतधर्मचक्रसमुद्रानप्यारभ्य
 धर्मं देशयामि । एकमपि सूत्रान्तमारभ्य धर्मं देशयामि । सर्वतथागत-
 धर्मचक्रसमवसरणानपि सूत्रान्तानारभ्य धर्मं देशयामि । एकमपि तथा-
 गतपर्वन्मण्डलसंनिपातमारभ्य धर्मं देशयामि । सर्वतथागतपर्वन्मण्डल-
 २० समुद्रानप्यारभ्य धर्मं देशयामि । एकमपि सर्वज्ञताचित्तमारभ्य धर्मं दे-
 शयामि । सर्वबोधिचित्ताङ्गसमुद्रानप्यारभ्य धर्मं देशयामि । एकमपि
 यानमारभ्य धर्मं देशयामि । सर्वयाननिर्याणसमुद्रानप्यारभ्य धर्मं दे-
 शयामि । एतत्प्रमुखैरहं कुलपुत्रानभिलाष्यैर्देशनानयाभिनिर्हरैः सत्त्वा-
 नां धर्मं देशयामि । एवमहं कुलपुत्र धर्मधातुनयासंभिन्नास्तथागतस-
 २५ मुद्रानवतरमाणा सर्वसत्त्वानां धर्मदेशनयानुत्तरधर्मसंग्रहं कुर्वाणा स-
 मन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्यापरान्तकोटीगतान् कल्पसमुद्रान् संवसमाना ए-
 तन्मनोज्ञरुतगम्भीरविकुर्वितप्रवेशं बोधिसत्त्वविमोक्षं भावयाम्येकैकचि-
 त्तक्षणविवर्धनेन विमोक्षविषयभावनानयेन । एकैकेन च विमोक्षविष-
 यभावनानयेन प्रतिचित्तक्षणं सर्वधर्मधातुं स्फुरामि ॥

२६ सुधन आह ॥ आश्चर्यं देवते यावद्गम्भीर एष बोधिसत्त्वविमो-
 क्षः । कियच्चिरप्रतिलब्धः त्वयायमार्ये बोधिसत्त्वविमोक्षः ॥ आह ॥

भूतपूर्वं कुलपुत्रातीते ऽध्वनि लोकधातुपरिवर्तपरमाणुरजःसमानां क-
ल्याणां परेण धर्मार्चिनगरमेघो नाम लोकधातुरभूच्चातुर्द्वीपलोकधातुप-
रमाणुरजःसमगन्धमणिसुमेरुजालप्रतिस्थिता सर्वतथागतपूर्वप्रणिधाननि-
र्घोषपद्मसंधिव्यूहा सर्वसत्त्वकर्मसमुद्रसंभूतमणिराजसागरशरीरा महाप-
द्मसंस्थाना विशुद्धसंक्लिष्टा सुमेरुपरमाणुरजःसमपुष्पचक्रवाडपरिवृता सु-
मेरुपरमाणुरजःसमगन्धमणिसुमेर्वभ्युद्गतालंकारा सुमेरुपरमाणुरजःसमम-
हाचातुर्द्वीपिकालंकारा एकैकस्यां चातुर्द्वीपिकायामनभिलाष्यानभिला-
ष्यनगरकोटीनियुतशतसहस्राण्यभूवन् ॥

तस्यां खलु कुलपुत्र लोकधातौ विमलप्रभो नाम कल्पो ऽभूत् ।
सुमेरुपरमाणुरजःसमतथागतप्रभवः । तस्यां च धर्मार्चिनगरमेघायां लो-
कधातौ मध्यमा विचित्रध्वजा नाम चातुर्द्वीपिकाभूत्तस्या मध्ये समन्तर-
त्तकुसुमप्रभा नाम राजधान्यभूत्तस्या राजधान्यो नातिदूरे धर्मराजभवन-
प्रतिभासो नाम बोधिमण्डो ऽभूत् । तत्र बोधिमण्डे सर्वधर्मसागरनिर्घो-
षप्रभराजो नाम तथागत उद्पादि तेषां सुमेरुपरमाणुरजःसमानां त-
थागतानां प्रथमकल्पिकः । तेन च समयेन विमलवक्त्रभानुप्रभो नाम
राजाभूच्चक्रवर्ती । तेन तस्य भगवतः सर्वधर्मसागरनिर्घोषप्रभराजस्तथा-
गतस्यान्तिकान्तसर्वधर्मसागरो नाम सूचान्त उद्गृहीतः । उद्गृह्य च धर्मच-
क्रमनुप्रवर्तितं परिनिर्वृतस्य च प्रव्रजित्वा शासनं संधारितं शासनान्तर्धा-
नकाले च सहस्रधाभिन्ने शासने दशनयशतभिन्नायां धर्मदेशनायामन-
न्तरकल्पकषाये प्रत्युपस्थिते सर्वकर्मक्लेशावरणावृतानां सत्त्वानां कलह-
विग्रहविवादमापन्नानां भिक्षूणां च बुद्धशासनगुणानर्थिकानां विषय-
रतिपरायणानां राजचौरकथाभिरतानां स्त्रीजनपदसमुद्रकथाभिरतानां
लोकायतमन्ताभिरतानामुद्वेगसंजननार्थं धार्मिक उन्नासः कृतो ऽभूत् ॥
अहो वतेयमनेककल्पसमुदानीता महाधर्मोल्कान्तर्धास्यतीति संवेगज-
ननीया कथा कृता । स ऊर्ध्वं गगनतले सप्ततालमात्रमभ्युद्गम्यानन्त-
वर्णानर्चिमेघान्निश्चार्य नानावर्णान्महारश्मिजालव्यूहान् कायादुत्सृज्या-

नेकवर्णया प्रभया लोके क्लेशतापं शमयित्वानन्तमध्यान् सञ्चान् बो-
धौ प्रतिष्ठापयामास ॥ तच्च तथागतशासनं पुनर्जालयित्वा षष्टिवर्षस-
हस्राण्यस्यात् ॥

तेन समयेन धर्मचक्रनिर्माणप्रभा नाम भिक्षुण्यभूत् । तस्यैव
विमलचक्रभानुप्रभस्य वक्त्रवर्तिनो दुहिता भिक्षुणीशतसहस्रपरिवारा ।
सा तं संवेगशब्दं श्रुत्वा तच्च महाप्रातिहार्यं दृष्ट्वा सपरिवारा बोधाय
चित्तमुत्पादयामास । तच्च भिक्षुणीशतसहस्रमनुत्तरायां सम्यक्संबोधा-
ववैवर्तिकमभूत्तथागतसंमुखीभावसमवसरणं च नाम समाधिं प्रत्यलभत ।
सर्वतथागतधर्मचक्रनिर्माणप्रभं च नाम धारणीं सर्वधर्मसागरनयप्रवेशं
च नाम प्रज्ञापारमितां प्रत्यलभत । धर्मचक्रनिर्माणप्रभा च भिक्षुणी
सर्वतथागतशासनसंभवावभासप्रदीपं च नाम समाधिमेतं च मनोज्ञरू-
तगम्भीरविकुर्वितप्रवेशं च बोधिसत्त्वविमोक्षं सूक्ष्ममृदुकं प्रत्यलभत । य-
त्प्रतिलाभादस्य सर्वधर्मसागरनिर्घोषप्रभराजस्य तथागतस्य तत्सर्वविकुर्वि-
तमामुखीभूतम् ॥

तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्यः स तेन कालेन तेन समयेन विमल-
वक्त्रभानुप्रभो नाम राजाभूच्चक्रवर्ती येन तत्सर्वधर्मसागरनिर्घोषप्रभराज-
स्तथागतस्य शासने प्रव्रजित्वा धर्मचक्रमनुप्रवर्तितं परिनर्तयत् च शा-
सनान्तर्धानकालसमये शासनं संधारितं महाधर्मोत्का च ज्वलिता ।
न खलु पुनस्ते कुलपुत्रैवं द्रष्टव्यम् । समन्तभद्रो बोधिसत्त्वः स तेन
कालेन तेन समयेन विमलवक्त्रभानुप्रभो नाम राजाभूच्चक्रवर्ती ॥ तत्किं
मन्यसे कुलपुत्रान्या सा तेन कालेन तेन समयेन विमलवक्त्रभानुप्रभ-
स्य राज्ञश्चक्रवर्तिनो धर्मचक्रनिर्माणप्रभा नाम दुहिता भिक्षुण्यभूद्भिक्षु-
णीशतसहस्रपरिवारा । न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । अहं सा तेन कालेन ते-
न समयेन धर्मचक्रनिर्माणप्रभा नाम भिक्षुण्यभूवम् । मया तत्तस्य स-
र्वधर्मसागरनिर्घोषप्रभराजस्तथागतस्य शासनं संधारितं तच्च भिक्षुणी-
शतसहस्रं सर्वमवैवर्तिकं कृतमनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ । तथागतसंमुखी-

भावसमवसरणे च समायौ प्रतिष्ठापितं सर्वतथागतधर्मचक्रवज्रप्रभायां
 धारण्यां सर्वधर्मसागरनयप्रवेशायां च प्रज्ञापारमितायां प्रतिष्ठापितम् ॥
 तस्य च मया तथागतस्यानन्तरं विमलधर्मपर्वतज्ञानशिखराभो
 नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं मण्डलावभासप्रभचूडो नाम तथा=
 गत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मभास्करश्रीमेघो नाम तथागत आरागि=
 तस्तस्यानन्तरं धर्मसागरनिर्देशघोषो नाम तथागत आरागितस्तस्यान=
 न्तरं धर्मादित्यज्ञानमण्डलप्रदीपो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं
 धर्मकुसुमकेतुध्वजमेघो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मार्चिःपर्व=
 तकेतुराजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मनयगम्भीरश्रीचन्द्रो
 नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मज्ञानसंभवसमन्तप्रतिभासगर्भो 10
 नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं ज्ञानाकरचूडो नाम तथागत आ=
 रागितस्तस्यानन्तरं शैलेन्द्रश्रीगर्भराजो नाम तथागत आरागितस्तस्यान=
 न्तरं समन्तमुखज्ञानभद्रमेरुर्नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं सर्वधर्म=
 वीर्यवेगध्वजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मरत्नकुसुमश्रीमेघो
 नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं शान्तिप्रभगम्भीरकूटो नाम तथा=
 गत आरागितस्तस्यानन्तरं रश्मिनेत्रप्रतिभासप्रभचन्द्रो नाम तथागत आ=
 रागितस्तस्यानन्तरं ज्ञानार्चिःश्रीसागरो नाम तथागत आरागितस्तस्या=
 नन्तरं समन्तज्ञानभद्रमण्डलो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं अ=
 धजध्वदिग्ज्ञानावभासो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं रश्मिसंकु=
 सुमितप्रदीपो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं ज्ञानसिंहकेतुध्वजरा=
 जो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं समन्तसूर्यावभासप्रभराजो ना=
 म तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं रत्नलक्षणविभूषितमेरुर्नाम तथागत
 आरागितस्तस्यानन्तरं सूर्यविक्रमसमन्तप्रतिभासो नाम तथागत आरा=
 गितस्तस्यानन्तरं धर्मजालविवुड्धश्रीचन्द्रो नाम तथागत आरागितस्त=
 स्यानन्तरं धर्मपद्मप्रफुल्लितश्रीमेघो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्त=
 रं लक्षणसूर्यचक्रसमन्तप्रभो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं सम= 25

न्नावभासधर्मश्रीघोषो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं वैशारद्यव-
 जनारायणसिंहो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं समन्तज्ञानध्वज-
 शूरो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मपद्मफुल्लगात्रो नाम त-
 थागत आरागितस्तस्यानन्तरं गुणकुसुमसागरो नाम तथागत आरागि-
 तस्तस्यानन्तरं धर्मधनशिखराभस्कन्धो नाम तथागत आरागितस्तस्यान-
 न्तरं ज्ञानशिखरार्चिमेधो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं समन्त-
 धर्मद्वारवहनशिखराभो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं बोधिम-
 ण्डविवुड्धश्रीचन्द्रो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मोल्काज्वलन-
 श्रीचन्द्रो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं समन्तप्रतिभासचूडो ना-
 म तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्ममेघध्वजप्रदीपो नाम तथागत
 आरागितस्तस्यानन्तरं वज्रसागरध्वजमेधो नाम तथागत आरागितस्त-
 स्यानन्तरं यशःपर्वतश्रीमेधो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं चन्द-
 नश्रीचन्द्रो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं समन्तश्रीकुसुमतेजाभो
 नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं सर्वसत्त्वावभासतेजो नाम तथा-
 गत आरागितस्तस्यानन्तरं गुणपद्मश्रीगर्भो नाम तथागत आरागितस्त-
 स्यानन्तरं गन्धार्चिरवभासराजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं हे-
 तुपद्मो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं लक्षणपर्वतवैरोचनो ना-
 म तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं समन्तविघुष्टकीर्तिध्वजो नाम तथा-
 गत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मनगरप्रभश्रीर्नाम तथागत आरागितस्त-
 स्यानन्तरं द्रुमपर्वततेजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं समन्तश्री-
 वैरोचनकेतुर्नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मसागरनिर्नादनिर्घो-
 षो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं सर्वधर्मभावनारम्भसंभवतेजो
 नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं समन्तज्ञानाभप्रवरो नाम तथाग-
 त आरागितस्तस्यानन्तरं वरलक्षणश्रीर्नाम तथागत आरागितस्तस्यान-
 न्तरं धर्मचक्रप्रभनिर्घोषो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं रश्मिगु-
 णमकुटज्ञानप्रज्ञाभो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मचक्रचन्द्रो-

कृतश्रीर्नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मपद्मवैरोचनविबुद्धकेतुर्नाम
 म तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं रत्नपद्मावभासगर्भो नाम तथागत
 आरागितस्तस्यानन्तरं रत्नश्रीशिखरमेघप्रदीपो नाम तथागत आरागि-
 तस्तस्यानन्तरं समन्तसूचिसुविशुद्धज्ञानकुसुमो नाम तथागत आरागि-
 तस्तस्यानन्तरं रश्मिमण्डलशिखरराजो नाम तथागत आरागितस्तस्यान- 5
 न्तरं धर्मशिखरध्वजमेघो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं गुणपर्व-
 ततेजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मसूर्यमेघप्रदीपो नाम
 तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्ममेघविद्युष्टकीर्तिराजो नाम तथाग-
 त आरागितस्तस्यानन्तरं धर्ममण्डलपटलमेघो नाम तथागत आरागि-
 तस्तस्यानन्तरं विबुद्धज्ञानबोधिध्वजतेजो नाम तथागत आरागितस्तस्या- 10
 नन्तरं धर्ममण्डलविबुद्धश्रीचन्द्रो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं क-
 नकमणिपर्वततेजोभद्रो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं भद्रश्रीमेरु-
 तेजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं समन्तप्रज्ञप्तिनिर्घोषमेघो ना-
 म तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मबलश्रीकूटो नाम तथागत आ-
 रागितस्तस्यानन्तरं गन्धार्चिमेघश्रीराजो नाम तथागत आरागितस्तस्या- 15
 नन्तरं कनकमणिपर्वतघोषो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं उष्णी-
 षक्रोशसर्वधर्मप्रभामण्डलमेघो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्म-
 चक्रज्वलनतेजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं शैलशिखराभ्युक्त-
 तेजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं समन्तवीर्योल्कावभासमेघो
 नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं समाधिमुद्राविपुलमकुटप्रज्ञाप्रभो 20
 नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं रत्नरुचिरश्रीराजो नाम तथागत
 आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मोल्कारत्नवितानघोषो नाम तथागत आरा-
 गितस्तस्यानन्तरं धर्मगगनकान्तसिंहप्रभो नाम तथागत आरागितस्तस्या-
 नन्तरं लक्षणविभूषितध्वजचन्द्रो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं र-
 श्मिपर्वतमेघो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं अनावरणधर्मगग- 25
 नप्रभो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं लक्षणरुचिरसुषुप्तिताङ्गो

नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं लोकेन्द्रप्रवरप्रभघोषो नाम तथा-
 गत आरागितस्तस्यानन्तरं सर्वधर्मसमाधिप्रभघोषो नाम तथागत आ-
 रागितस्तस्यानन्तरं द्वारस्वरप्रभूतकोशो नाम तथागत आरागितस्तस्या-
 नन्तरं धर्मज्वलनार्चिःसागरघोषो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं
 5 चध्वलक्षणप्रतिभासतेजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्ममण्ड-
 लश्रीशिखराभप्रभो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मधातुसिंह-
 प्रभो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं सर्वसमाधिसागरावभाससिंहो
 नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं समन्तज्ञानप्रभासो नाम तथागत आ-
 रागितस्तस्यानन्तरं समन्तप्रज्ञाभधर्मनगरप्रदीपो नाम तथागत आरागितः ॥
 10 इति हि कुलपुत्र तद्बुद्धशतं प्रमुखंकृत्वा तस्मिन् विमलाभे क-
 ल्पे सुमेरुपरमाणुरजःसमास्तथागता उत्पन्ना अभूवन् ॥ तेषां खलु पुनः
 कुलपुत्र सुमेरुपरमाणुरजःसमानां तथागतानां सर्वपश्चिमो धर्मधातुनग-
 राभज्ञानप्रदीपराजो नाम तथागतो ऽभूत् । ते खलु मया कुलपुत्र सु-
 मेरुपरमाणुरजःसमास्तथागताः सर्वधर्मसागरनिर्घोषप्रभराजपूर्वगमा ध-
 15 र्मधातुनगराभज्ञानप्रदीपराजपश्चिमाः सर्वे पूजिताः सर्वेषां च मे तथा-
 गतानामुपस्थानं कृतं सर्वेषां च धर्मदेशना श्रुता सर्वेषां च तेषामहं त-
 थागतानां शासने प्रव्रजिता सर्वेषां च मे तेषां तथागतानां शासनं सं-
 धारितं सर्वेषां च मया तथागतानामन्तिकादेष मनोज्ञरुतगम्भीरविकु-
 र्वितप्रवेशो बोधिसत्त्वविमोक्षविविधैः प्रतिलाभनयैः प्रतिलब्धः सर्वेषां
 20 च मया तेषां च तथागतानामन्तिकादनन्तमध्याः सत्त्वसागराः परिपा-
 चिताः ॥ ततो ऽर्वागुबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमेषु यावन्तः तथागता उत्पन्ना
 सर्वे ते मया तथागतधर्मप्रतिपत्त्या पूजिताः । सा खलु पुनरहं कुलपु-
 त्र तत् उपादाय संसाररात्रिगतेषु सत्त्वेष्वज्ञाननिद्राप्रसुप्तेषु जागर्मि
 चित्तनगरं चैषां परिपालयामि वैधातुकनगराच्चैनानुच्चात्य सर्वज्ञताध-
 25 र्मनगरे प्रतिष्ठापयामि ॥ एतमहं कुलपुत्र मनोज्ञरुतगम्भीरविकुर्वितप्रवेशं बोधिसत्त्ववि-

मोक्षं लोकसंभिन्नप्रलापविनिवर्तनद्वयभणिताविनियोजनं सत्यप्रतिष्ठाप-
नपर्यवसानं जानामि ॥ किं मया शक्यं बोधिसत्त्वानामविप्रतिबद्धसर्व-
वाक्यथस्वभावज्ञानानां प्रतिचित्तक्षणं सर्वधर्माभिसंबोधिवशवर्तिनां स-
र्वसत्त्वचनरुतघोषसागरावतीर्णानां सर्वमन्त्रसमुद्रसंस्कारकुशलानां स-
र्वधर्मसंख्यानामसमुद्रनयविधिज्ञानां सर्वधर्मसमवसरणधारणीसमुद्रवश-
वर्तिनां सर्वसत्त्वयथाशयधर्मसेधाभिनिर्हारकुशलानां सर्वसत्त्वपरिपाक-
विनयचर्यापर्यवसानानां चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुं सर्वसत्त्वसंग्रहप्रति-
पत्तिर्वा ज्ञातुमनुत्तरो बोधिसत्त्वकर्मसमारम्भप्रयोगो वा बोधिसत्त्वसूक्ष्म-
ज्ञानानुगमो बोधिसत्त्वधर्मनिधानकोशविभक्तवृषभिता बोधिसत्त्वकर्म-
सांकथ्यसिंहासनाक्रमणं वा ज्ञातुम् । तत्कस्य हतोः । तथा हि ते स-
त्पुरुषाः सर्वधर्मभूमिमण्डलधारण्यवक्रान्ताः ॥

गच्छ कुलपुत्रेयमिहैव भगवतो वैरोचनस्य पादमूले सर्ववृक्ष-
प्रफुल्लनसुखसंवासा नाम रात्रिदेवता संनिपतितया ममानन्तरं संनिष-
स्था तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वाः सर्वज्ञतायां शिक्षन्ते क-
थं च प्रतिपद्यमानाः सर्वसत्त्वान् सर्वज्ञतायां प्रतिष्ठापयन्ति ॥ अथ ॥
खलु सर्वनगररक्षासंभवतेजःश्री रात्रिदेवता तस्यां वेलायामेतमेव मनो-
ज्ञरुतगम्भीरविकुर्वितप्रवेशं बोधिसत्त्वविमोक्षं भूयस्या मात्रया संदर्शय-
माना सुधनं श्रेष्ठिदारकं गाथाभिरप्यभाषत ॥

गम्भीर दुर्दृशु विमोक्ष जिनात्मजानां
आकाशलक्षणसमन्ततलप्रवेशः ।
अध्वस्थितानवतरन्ति जिनानशेषान्
यैर्धर्मधातुप्रसराच्च अनन्तमध्यान् ॥ १ ॥
संभार संभव विमोक्षनयाननन्तान्
प्रतिलाभ धर्मत अचिन्तिय अप्रमेयान्
संवर्ध नाम पि समन्त असङ्गवेगम्
अवगाह मैत्रिषु त्रियध्वनयष्येषु ॥ २ ॥

इति बुद्धक्षेत्रे परिवर्त रजःसमाना
 कल्पानमादिगतमास पुरा हि क्षेत्रम् ।
 धर्माचिमेध नगरः शिरि लोकधातु
 कल्पो बभूव विमालाभ महाप्रभश्च ॥ ३ ॥
 तत्रैव कल्पि जिनवंशु अनूपच्छिन्ने
 बुद्धाः सुमेरुपरमाणुसमा उपपन्नाः ।
 धर्मः समुद्रप्रभगर्जितराज्य बुद्धः
 पूर्वगमः प्रथम कल्पिक आसि तेषाम् ॥ ४ ॥
 जिनु धर्ममेधनगराभप्रदीपराजो
 यः सर्वपञ्चमु अभूत्सुगतान तेषाम् ।
 ते सर्वि पूजित मया उपसंक्रमित्वा
 धर्मश्च तेष मि श्रुतो जनयित्वा प्रीतिम् ॥ ५ ॥
 दृष्टो मया प्रथमु काञ्चनवर्णरश्मिः
 धर्मः समुद्रप्रभगर्जितघोषराजः ।
 द्वाविंशलक्षण विचित्रितु मेरुकल्पा
 दृष्ट्वा च मे मतिरभूत्सुगतो भवेयम् ॥ ६ ॥
 सहदर्शनेन मम तस्य तथागतस्य
 प्रादुर्बभूव बलवज्जिनचित्तमोद्यम् ।
 सर्वज्ञताप्रसर संभव प्रत्ययेभिः
 आकाशधातु विमलं तथतास्वभावम् ॥ ७ ॥
 येन त्रियध्वगत सर्वि स्फुटाः समन्तात्
 बुद्धाश्च तत्सुतसमुद्रवृता अशेषाः ।
 क्षत्रार्णवा अपि समुद्र सर्वे
 आसन् कृपामृत महोदधि संभवेत् ॥ ८ ॥
 कायेन सर्वि स्फरणार्थमशेष क्षेत्रो
 कायं यथाशय जगद्धि निदर्शनाय ।

क्षेत्राण्यशेषमवभासनकम्पनाय

पाकाय चैव जगतां जनितं मनो मे ॥९॥

द्वितीय यज्जिनस्य उपसंक्रमणे पि दृष्टाः

क्षेत्रार्णवेषु दशसु स्थित ये जिनेन्द्राः ।

क्षेत्राः समुद्रपरमाणुरजःसमेषु

क्षेत्रार्णवेषु जिन पश्चिमके मि दृष्टाः ॥१०॥

सर्वान्त क्षेत्र परिवर्त रजः समेषु

कल्पेषु ये जिन उपपन्न जगत्प्रदीपाः ।

ते सर्वि पूजित मया उपसंक्रमित्वा

एवं विमोक्षनयसागरु शोधयेयम् ॥११॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको मनोज्ञरुतगम्भीरविकुर्वितप्रवेशं
बोधिसत्त्वविमोक्षं प्रतिलब्धः । अनन्तमध्यसमाधिमुखसमुद्रावतीर्णो वि-
पुलधारणीमुखसमुद्रसंभूतचेता बोधिसत्त्वमहाभिज्ञावभासप्रतिलब्धो महा-
प्रीतिसंवित्सागरावतीर्णो विपुलप्रीतिवेगसागरविवर्धितचेताः सर्वनगरर-
क्षासंभवतेजःश्रियं रात्रिदेवतामाभिः सारूप्याभिर्गयाभिरभ्यष्टावीत् ॥

प्रज्ञा हि ते विपुल धर्मसमुद्र चारी

चीर्णा च मे भवसमुद्र अनन्तमध्यान् ।

दीर्घायु निर्जर सुज्ञानशरीरगर्भे

त्वं देवि रोचसि इमां परिषामुपेत्य ॥१॥

बुध्यित्व धर्मप्रकृतिं गगनप्रकाशं

सर्वत्रियध्वनयमोतरसे असङ्गम् ।

आरम्बणानि तुल्यस्यपि चाविकल्पा

चित्तक्षणेन अपि तानि अचिन्तितानि ॥२॥

निःसत्त्वधर्मत निरीक्षसि ज्ञानचक्षुः

सत्त्वोद्धीन्करुणयावतरस्यनन्तान् ।

बुध्या विमोक्ष सुगभीर विगाहमाना

सर्वान्विनेसि परिपाचयसे ऽप्रमेयान् ॥३॥

त्वं धर्ममण्डलविचारनये विधिज्ञा

धर्मस्वभावप्रतिवेधनये विबुद्धा ।

सर्वार्थमार्गममलं परिभावयन्ती

निर्यास्यसे जगदशेष विशोधयन्ती ॥४॥

त्वं सत्त्वसारथि वरानभिभूत देवि

सर्वज्ञज्ञानममलं प्रतिग्राहमाना ।

त्वं धर्मधातुगत सर्वं स्फुरित सत्त्वान्

धर्म प्रकाश्य भय सर्वं शमेसि लोके ॥५॥

वैरोचनप्रणिधिमार्गनयेन देवि

यास्यस्यसङ्गविपुलामलबुद्धियुक्ता ।

सर्वत्र जिनबलं प्रतिपद्यमाना

संपश्यसे जिनविकुर्वित सर्वक्षेत्रैः ॥६॥

चित्तं दुरासदु तवा गगनप्रकाशं

सर्वं किलेशमलि निर्मलमादिशुद्धम् ॥७॥

यस्मिन् समोसरि त्रियध्वग सर्वक्षेत्रा

बुद्धाश्च सात्मजगणाः सह सर्वसत्त्वैः ॥८॥

रात्रिंदिवं क्षणलवानृतुपक्षमासान्

संवत्सरांश्च सविनाशवितर्ककल्पान् ।

कल्पार्णवानपि सनामसमुद्रसंख्यान्

संज्ञोदधीजगतान् विदसि क्षणेन ॥९॥

दिशतासु यावत् तु सत्त्वच्युतोपपादा

ये रूपिणामपि च संज्ञि असंज्ञिनां च

व्यवहारसत्यनय ओत्तरमाणा तेषां

मार्गं विदर्श्य वरबोधिपथे प्रणेसि ॥१०॥

वैरोचनप्रणिधिजालकुला प्रमूता

प्रभूत सर्वसुगतैक समुच्छ्रयाच्च ।

तं धर्मकायपरिशुद्ध असङ्गचित्ता

रूपं विदर्शयसि लोकि यथाशयानाम् ॥ १० ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सर्वनगररक्षासंभवतेजःश्रियं रा-
त्रिदेवतामाभिः सारूप्याभिर्गाथाभिरभिष्टुत्य सर्वनगररक्षासंभवतेजःश्रियो
रात्रिदेवतायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य सर्वनगररक्षासंभवतेजःश्रियं रात्रि-
देवतामनेकशतसहस्रकृतः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य सर्वनगरर-
क्षासंभवतेजःश्रियो रात्रिदेवताया अन्तिकात्प्रक्रान्तः ॥ ३७ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको मनोज्ञस्तगम्भीरविकुर्वितप्रवेशं 10
बोधिसत्त्वविमोक्षं भूयस्या मात्रया प्रभावयमानः संभावयमानो विपु-
लीकुर्वन्नेन सर्ववृक्षप्रफुल्लनमुखसंवासा रात्रिदेवता तेनोपसंक्रान्तः सो
ऽपश्यत्सर्ववृक्षप्रफुल्लनमुखसंवासां रात्रिदेवतां रत्नटुमाङ्कुरगर्भे सिंहासने
सर्वगन्धरत्नटुमशाखे कूटागारे संनिषणां दशरात्रिदेवतासहपरिवाराम् ॥
अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सर्ववृक्षप्रफुल्लनमुखसंवासाया रात्रिदेव- 15
तायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥ मयार्ये देवते
ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तसुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिस-
त्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां चरितव्यं कथं शिक्षितव्यम् ॥ तद्वदस्व मे देवते
कथं बोधिसत्त्वा बोधिसत्त्वचर्यायां चरन्ति कथं शिक्षन्ते कथं चरित्वा
कथं शिक्षित्वा निर्यान्ति सर्वज्ञतायाम् ॥ 20

एवमुक्ते सर्ववृक्षप्रफुल्लनमुखसंवासा रात्रिदेवता सुधनं श्रेष्ठि-
दारकमिदमेतदवोचत् ॥ मम कुलपुत्रानुभावेन सहे लोकधातावादि-
त्यास्तंगमनकाले पद्मानि प्रफुल्लानि सुगन्धीभवन्ति सर्वे नगरनारीगणा-
श्चोद्यानगता रतिक्रीडाप्रयुक्ता गृहगमनाय मतिमुत्पादयन्ति । मथो-
त्पथगताः सत्त्वा रात्रिस्थाने चेतनावहुलाः सर्वजगत्पालयाभिमुखा भ- 25
वन्ति । दरीगहनगुहाश्रयाः सत्त्वा दरीगहनगुहासु प्रविशन्ति । वृक्षा-

लयाश्रयाः सत्त्वा वृक्षालयाश्रयाभिमुखा भवन्ति । बिलाश्रयाः सत्त्वा बिलान्यनुप्रविशन्ति । ग्रामनगरनिगमजनपदाश्रयाः सत्त्वा ग्रामनगरनिगमजनपदानुप्रविशन्ति । उदकाश्रयाः सत्त्वा जलमवतरन्ति । अन्यदिग्जनपदगताः सत्त्वाः स्वजनपददिक्केतनामुत्पादयन्ति । रात्रौ सुखस्पर्शविहराय ॥

अपि तु खलु पुनरहं कुलपुत्र नरनारीगणानां दहराणां तहणानां यौवनमदमत्तानां नृत्यगीतवाद्यरतिप्रमत्तानां सत्त्वानां कामगुणप्रयुक्तानां जातिजरामरणमहात्थकारभयप्रतिपक्षाय कुशलमूलसंज्ञानाभियोगं संवर्णयामि । मत्सरिणः सत्त्वान्दाने संनियोजयामि दुःशीलान्सत्त्वान् शीले प्रतिष्ठापयामि । व्यापन्नचित्तानां सत्त्वानां मैत्रीन्संवर्णयामि । क्षुभितचित्तान् सत्त्वान् क्षान्तौ प्रतिष्ठापयामि । कुशीदान् सत्त्वान् बोधिसत्त्ववीर्यारम्भे प्रतिष्ठापयामि । चिच्चान्तचित्तान् सत्त्वान् ध्यानेषु प्रतिष्ठापयामि । दुःप्रज्ञान् सत्त्वान् प्रज्ञापारमितायां नियोजयामि । हीनयानाधिमुक्तान् सत्त्वान् महायाने प्रतिष्ठापयामि । त्रैधातुकाभिनिविष्टान् सत्त्वान् भवगतिनिष्ठामण्डलचारिणो बोधिसत्त्वप्रणिधानपारमितायां प्रतिष्ठापयामि । आवरणगतान् सत्त्वान् कर्मक्लेशप्रपीडितान् पुण्यज्ञानबलपरिहीणान् बोधिसत्त्वबलपारमितायां प्रतिष्ठापयामि । अज्ञानतमोऽवनडान् सत्त्वान् अहंकाराविद्यान्धकारप्रज्ञान् बोधिसत्त्वज्ञानपारमितायां प्रतिष्ठापयामि ॥

अपि तु खलु पुनरहं कुलपुत्र विपुलप्रीतिसंभवसंतुष्ट्यवभासस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभिनी ॥ सुधन आह ॥ क एतस्य देवते विपुलप्रीतिसंभवतुष्ट्यवभासस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य विषयः ॥ आह ॥ तथागतपुण्यसत्त्वसंग्रहज्ञानोपायावभास एष कुलपुत्र विमोक्षः । तत्कस्य हतोः । यत्किंचित्कुलपुत्र सत्त्वाः सुखमनुभवन्ति सर्वं तत्तथागतपुण्यप्रभावेन तथागतानुशासनीयत्वेन तथागतवचनप्रतिपत्त्या तथागतानुशिक्षणेन तथागताधिष्ठानेन तथागतज्ञानमार्गप्रतिपत्त्या तथागतभाग-

कुशमूलावरोपनेन तथागतधर्मदेशनानिष्पन्नेन तथागतज्ञानसूर्यावभा-
सेन तथागतगोत्रशुक्लकर्ममण्डलप्रभया हि कुलपुत्र सत्त्वानां सुखानि
संभवन्ति ॥ तत्कस्य हेतोः ॥ तथा हि कुलपुत्राहमेतं विपुलप्रीतिसंभव-
तुष्ट्यवभासं बोधिसत्त्वविमोक्षमवतरन्ति ॥ भगवतो वैरोचनस्य तथाग-
तस्यार्हतः सम्यक्संबुद्धस्य पूर्वबोधिसत्त्वचर्यासमुद्रं समनुस्मरन्त्यवतरन्त्य-
वगाहयमाना एवं जानाम्येवमनुगच्छामि । यथा भगवतः पूर्वबोधिस-
त्त्वभूमिमध्यालम्बमानस्य सत्त्वानहंकाराभिनिविष्टानविद्यान्धकारप्राप्तान्
दृष्टिगहनकान्तारप्रविष्टांस्तृष्णावशगतान् रागबन्धनबद्धान् दोषप्रतिघ-
चेतसो मोहाकुलसंतानानीर्ष्यामात्सर्यपर्यवनद्धान् क्लेशसमाकुलचित्तान्म-
हत्संसारदुःखं प्रत्यनुभवतः दारिद्र्यदुःखप्रपीडितान् बुद्धदर्शनविमुखान् स-
त्त्वान् दृष्ट्वा महाकरुणाचित्तं प्रादुरभवत् । सर्वसत्त्वानामर्थं सर्वजगदु-
पकरणरत्नसंग्रहपरिग्रहचित्तं सर्वसत्त्वसंसारोपकरणसंभवचित्तं सर्ववत्त्वा-
ग्रहविगतचित्तं सर्वविषयालुब्धचित्तं सर्वरतिष्वनध्यवसितचित्तं सर्वपरि-
भोगेष्वगृह्यचित्तं सर्वदानेषु विपाकाप्रतिकाङ्क्षणचित्तं सर्वलोकसंपत्तिष्व-
स्पृहणाचित्तं हेतुप्रत्ययसंमूढचित्तं सुपर्येषितयथावद्धर्मनिध्यप्तिचित्तं सर्व-
सत्त्वार्थप्रतिशरणताभिनिर्हरणचित्तं प्रादुरभवत् ॥

स एवं यथाभूतसर्वधर्मस्वभावावतीर्णचेताः सर्वसत्त्वधातौ म-
हामैत्रीसमताप्रतिपन्नः सर्वजगन्महाकरुणामेघस्फुरणप्रयोगः सर्वसत्त्वलो-
कसंछादनमहाधर्मच्छत्रमण्डलः सर्वसत्त्वक्लेशपर्वतविनिर्भेदनमहाज्ञानव-
ज्रप्रहरणः सर्वजगत्सुखसंभवतुष्टिवेगसंवर्धितचेताः सर्वसत्त्वान्तसुखाभि-
निर्हारप्रणिधानचेता यथाशयाभिप्रायसर्वसत्त्ववत्त्वभिप्रवर्षणचेताः स-
र्वसत्त्वपरित्यागसमप्रयोगचेता आर्यधनसर्वसत्त्वसंतर्पणचेताः परमदशब-
लज्ञानरत्नप्रतिलम्भचेता बोधिसत्त्वमहाभिज्ञाबलाधानप्राप्तो विविधबो-
धिसत्त्वमहाविकुर्वितमेघेन धर्मधातुपरमाकाशधातुपर्यवसानं सर्वसत्त्व-
धातुं स्फुरित्वा सर्वसत्त्वाभिमुखस्थितः सर्वाकारसर्वारम्बणमहामेघं वर्तन्
सर्वरत्नाभरणमहामेघवर्षं चाभिप्रवर्षन् । यदुत सर्वसत्त्वानां यथानु-

कूलपरिभोगायानन्तवस्तुविमात्रतापरित्यागमप्रमेयोपकरणवैमात्रचारि-
 चं नानाविधसर्वदानसंग्रहप्रयोगमनेकविधवस्तुपरित्यागसमुदाचारमनभि-
 लाप्योपकरणजातव्यूहाभिसंस्कारनानालक्षणदानसंभारविचित्रं यथाशय-
 सत्त्वसंतर्पणाभिनिर्हारं सर्ववस्तुत्यागविसर्जनमविच्छिन्नसर्वजगत्संस्कारदुः-
 खपरिचाणप्रयोगं सर्वसत्त्वप्रतिकाराप्रतिकाङ्क्षी सर्वजगत्समतासमुदागत-
 चेताः सर्वजगच्चित्तरत्नं परिशोधयमानः सर्वबुद्धैकघनकुशलमूलसमुद्रसं-
 भूतं सर्वजगद्यथाशयोपकरणवर्षसंग्रहप्रयोगं सर्वजगत्सर्वज्ञतापुण्यसमुद्रवेगं
 विवर्धयन् प्रतिचित्तक्षणमनवशेषसर्वसत्त्वपरिपाकविनयपरंपराविशुद्धये
 ऽभिनिर्हरति स्म । प्रतिचित्तक्षणमनवशेषसर्वक्षेत्रपरंपरानुपक्लिष्टानुत्तर-
 बुद्धक्षेत्रालंकारविशुद्धव्यूहप्रतिमण्डलपरिपूरये । प्रतिचित्तक्षणमनवशेष-
 सर्वधर्मसागरविशुद्धये । प्रतिचित्तक्षणमनवशेषाकाशधातुतलस्फरणज्ञान-
 नयपरिपूरये । प्रतिचित्तक्षणमनवशेषसत्त्वाध्यवतरणज्ञाननयविशुद्धये ।
 प्रतिचित्तक्षणमनवशेषसर्वजगद्विनयज्ञाननयावभासप्रतिलम्भाय । प्रति-
 चित्तक्षणमनवशेषसर्वकालधर्मचक्रप्रवर्तनाभिवर्त्यतायै । प्रतिचित्तक्षणमन-
 वशेषसर्वज्ञानाधिष्ठानकौशलसंदर्शनसर्वजगदुपकारीभूतत्वाय । प्रतिच-
 त्तक्षणमनवशेषसर्वलोकधातुसंख्याप्रचारेषु सर्वलोकधातुसमुद्राभ्युद्गतेषु
 सर्वलोकधातुसमुद्रसमवसरणेषु नानालोकधातुप्रसरनिर्देशेषु नानालोक-
 धातुवंशव्यवस्थानसंधिव्यूहेषु नानाप्रतिष्ठानानेकशरीरनिर्देशेषु नानाव्यू-
 हकल्पविमात्रतानिर्देशेषु संक्लिष्टविशुद्धसंक्लिष्टैकान्तपरिशुद्धविपुलमहंगता-
 प्रमाणसंक्षिप्तसूक्ष्मोदारसमतलव्यत्यस्तोर्ध्वमूर्धदिग्विदिग्मुखनानादिस्तमुद्र-
 समवसरणेषु नानामुखनिर्देशान्तद्वारसंस्थानविमात्रताव्यूहेषु सर्वलोकधा-
 तुप्रसरेषु बोधिसत्त्वचर्यां चरन् बोधिसत्त्वन्याममवक्रम्य नानाबोधिसत्त्व-
 विकुर्वितस्फरणतायै । प्रतिचित्तक्षणमनवशेषसर्वत्र्यध्वबुद्धकायपरसत्त्वचि-
 त्ताशयविज्ञप्त्रये । सर्वजगत्सर्वज्ञतापुण्यसमुद्रवेगं विवर्धयन्नभिनिर्हरति स्म ॥
 एवं हि कुलपुत्र भगवान् वैरोचनस्तथागतः पूर्वबोधिसत्त्वच-
 र्यां चरन् पुण्यज्ञानसंभारविरहिते लोकसंनिवेशे अकृतज्ञसर्वपरिपूर्णं

अज्ञानतमोऽवनडे अहंकारममकाराभिनिविष्टे अविद्यान्धकारतिमिरावृते
 अयोनिशोवितर्कप्रसृते दृष्टिगहनकान्तारप्रस्कन्धे हेतुफलसंमूढे सर्वक्लेश-
 वशगते महासंसारकान्तारदुःखपातालमध्यप्रपतिते विविधदारिद्र्यदुःख
 प्रत्यनुभवति । महाकृष्णं संजनय विपुलान् पारमिताचर्यामेघानभि-
 निर्हृत्य कुशलमूलदृढप्रतिष्ठानं संवर्णयन् सर्वसत्त्वानां संसारदारिद्र्य-
 दुःखं विनिवर्तयन् महापुण्यज्ञानसंभारमभिरोचयन् हेतुमण्डलदिशमभि-
 द्योतयन् कर्मधर्माविरोधदिशं प्रभावयन् बुद्धधर्ममण्डलसमुदागमदिशं
 मवभासयन् सर्वसत्त्वाधिमुक्तिदिशं प्रभासयन् सर्वसत्त्वक्षेत्रसंभवदिशं
 संदर्शयन् सर्वतथागतवंशानुपच्छेददिशमनुबन्धन् सर्वबुद्धशासनदिशं सं-
 धारयन् सर्वकुशलधर्मदिशं विनिवर्तयन् सर्वज्ञतासंभारदिशं संवर्णयन् 10
 सर्वसत्त्वधातुं स्फुरित्वा महान्तं पारमितामेघमभिनिर्हृत्य यथाशयसत्त्व-
 संतोषणमत्यन्तधर्मसंग्रहे सत्त्वान् प्रतिष्ठापयामास । सर्वज्ञतासंभारे स-
 मादापयाति स्म । महाबोधिसत्त्वपारमितास्ववतारयामास । सर्वार्यध-
 नप्रतिलम्भैरुपश्रम्भयामास । सर्वज्ञताप्रीतिवेगैः कुशलमूलसमुद्रान् स-
 त्त्वानां विवर्धयामास । सर्वतथागतविकुर्वितमुखेषु चैनानवतार्यात्यन्तमु- 15
 पधिशेषसुखसंग्रहेण संगृह्य तथागतमाहात्म्याभिमुखान् कृत्वा बोधिस-
 त्वसंग्रहज्ञाने प्रतिष्ठापयामास ॥

सुधन आह ॥ कियच्चिरं संप्रस्थितासि देवते ऽनुत्तरायां सम्य-
 क्संबोधौ ॥ आह ॥ दुरभिसंभवं कुलपुत्रैतत्स्थानं दुर्विज्ञेयं दुरधिमोचं
 दुरवतरं दुःप्रव्याहारं दुरधिगमं न शक्यं सदेवकेन लोकेनावतरितुं सर्व- 20
 श्रावकप्रत्येकबुद्धैश्चान्यत्र तथागताधिष्ठानेन कल्याणमित्रपरिग्रहेण विपु-
 लपुण्यज्ञानसंभारोपस्तब्धचित्ततया आशयविशुद्ध्या अदीनाक्लिष्टावक्रानु-
 पहतसंकुचितानन्धकारचित्ततया समन्तावभासज्ञानालोकावभासचित्त-
 तया सर्वसत्त्वहितसुखाधानपरिणतचित्ततया सर्वमारमण्डलक्लेशदुर्धर्षचि-
 त्ततया सर्वज्ञताज्ञानप्रतिलम्भावकाशचित्ततया सर्वसंसारसुखानभिला- 25
 धिभिस्तथागतसुखाध्यालम्बनैः सर्वसत्त्वदुःखदौर्मनस्यप्रशमनप्रतिपन्नैस्त-

थागतगुणसमुद्रावतारप्रतिपत्त्यभिमुखैः सर्वधर्मस्वभावनिध्यभिगगनगो-
चरैः उदाराधिमुक्तिपथविशुद्धैः संसारस्रोतोविमुखैः सर्वतथागतज्ञानस-
मुद्राभिमुखैः सर्वनगरगमननिश्चितैः तथागतविषयाक्रमणवीर्यैः बुद्धभू-
मिगतिविक्रान्तैः सर्वज्ञताबलपरिनिष्पत्त्यभिमुखैः दशबलप्रतिलम्भपर्य-
वसानैः सत्त्वैः शक्यमेतत्स्थानमवतारितुमधिमोक्तुमुद्गृहीतुमनुसर्तुं विज्ञा-
तुम् ॥ तत्कस्य हेतोः ॥ तत्तथागतज्ञानविषयं हि कुलपुत्रैतत्स्थानम-
नाक्रान्तं सर्वबोधिसत्त्वैः प्रागेवान्यैः सर्वसत्त्वैः । अथ च पुनस्तथागता-
धिष्ठानेन निर्देष्टव्याम्याजानेयानां सत्त्वानामाशयसम्यग्विशुद्धये । कुशल-
मूलचरितानां सत्त्वानामध्याशयवशितायै तव बाध्याशयपरिपृच्छाव्या-
करणधर्मताप्रवर्तनाप्रतिलम्भाय ॥

अथ खलु सर्ववृक्षप्रफुल्लनसुखसंवासा रात्रिदेवता तस्यां वेला-
यामेतमेवार्थं भूयस्या माचया संदर्शयमाना अध्वप्राप्ततथागतविषयं व्य-
वलोक्षेमा गाथा अभामत ॥

गम्भोह बौद्धा विषया नञ्जन्ता यं पृच्छसि त्वं खलु बुद्धपुत्र ।
अचिन्तियक्षेत्रजोपमानैः कल्पैर्न शक्यं स हि सर्वं वक्तुम् ॥ १ ॥
लुब्धैर्न सत्त्वैर्न च दुष्टचित्तैः शक्यं न मोहान्धतमोवृत्तैश्च
न म्रक्षमानोपहताशयैश्च विजानितुं शान्त जिनान धर्मता ॥ २ ॥
नैर्ष्याण मात्सर्यवशानुगामिभिः न शास्त्रमायाकलुषाशयेभिः ।
न क्लेशकर्मावरणावृत्तैश्च शक्यो ह्ययं जानितु बुद्धगोचरः ॥ ३ ॥
न स्कन्धधात्वायतनप्रतिष्ठितैः न चापि सत्कायसमाश्रितेभिः ।
न दृष्टिसंज्ञाविपरीतचित्तैः शक्या इयं जानितु बुद्धभूमिः ॥ ४ ॥
दुर्ज्ञेय शान्तो विषयो जिनानां स्वभावतो निर्मलनिर्विकल्पः ।
संसारसक्तैर्न भवाश्रितैश्च शक्यं समाज्ञातुमयं हि धर्मः ॥ ५ ॥
ये बुद्धगोत्रैर्हि कुलेभि जाता स्वधिष्ठिताः सर्वतथागतैश्च ।
ये धर्मराज्ञां कुलवंशधारिणस्तेषामृषीणां खलु गोचरो ऽयम् ॥ ६ ॥
ये शुक्लधर्माणवतृप्तिचित्ताः कल्याणमित्रैः सुपरिगृहीताः ।

मुनेर्बलारम्बचित्तमेघाः क्षान्तिं लभन्ते त इदं निशाम्य ॥ ७ ॥
 ये निर्मलाध्याशयनिर्विकल्पो यथान्तरिक्षे खलु दिग्विदिक्षु ।
 हतान्धकारा मतिदीपमेघाः तेषामयं गोचरं निर्मलानाम् ॥ ८ ॥
 कृपाशयेनेह जगत्समुद्रान् ये सर्वत्र्यध्वगतान् स्फुरन्ति ।
 अशेषसत्त्वानुगता च मैत्री नये जिनानां त इहावतीर्णाः ॥ ९ ॥
 अनाग्रहा ये खलु हृष्टचित्ताः सर्वास्तिदानाभिरता सदैव ।
 सर्वेषु सत्त्वेषु समप्रवृत्तास्तेषामियं भूमिरनाग्रहाणाम् ॥ १० ॥
 ये ऽक्लिष्टचित्ता निरवद्यचर्या ये ऽत्यन्तकौकृत्यविनीतचित्ताः ।
 बुद्धानुशास्तिप्रतिपत्तियुक्तास्तेषामयं गोचरं निर्मलानाम् ॥ ११ ॥
 ये ऽक्षोभ्यचित्ता ह्यविकम्प्यचित्ता धर्मस्वभावप्रबुद्धचित्ताः ।
 कर्मोदधिष्वप्यविरुद्धचित्तास्तेषां विमोक्षो ऽयमिहाक्षयाणाम् ॥ १२ ॥
 ये ऽखिन्नचित्ता विनिवर्तचित्ता पौरुष्यवीर्याधिपतेययुक्ताः ।
 सर्वज्ञसंभारि अनन्तवीर्यास्तेषामयं गोचरं सुव्रतानाम् ॥ १३ ॥
 प्रशान्तचित्ताश्च समाहिताश्च ये ऽत्यन्तशान्तिंगत निर्ज्वराश्च ।
 सर्वज्ञध्यानाङ्गसमुद्रचारिणस्तेषां नयो ऽयं प्रश्नमंगतानाम् ॥ १४ ॥
 ये सर्वसंज्ञैः परिमुक्तचित्ता धर्मस्वभावप्रतिविद्धचित्ताः ।
 गतिंगता ये जिनधर्मधातौ प्रज्ञाप्रदीपान नयेष तेषाम् ॥ १५ ॥
 सत्त्वस्वभावप्रतिविद्धचित्ता भवार्णव ये ऽपरिगृह्यचेतसः ।
 ये सत्त्वचित्तप्रतिभासचन्द्रास्तेषामयं मार्गविदां विमोक्षः ॥ १६ ॥
 त्र्यध्वस्थितानां जिनसागराणां प्रणिधानगोचार्णवसंभवानाम् ।
 ये सर्वक्षेत्रेष्वपरान्तचर्याः समन्तभद्रान नयेष तेषाम् ॥ १७ ॥
 ये धर्मधातोर्नयसागैश्च जगत्समुद्रानवतीर्णं सर्वान् ।
 सर्वान्समं वर्तविवर्तकल्पांस्तेषां विमोक्षो ऽयमकल्पकानाम् ॥ १८ ॥
 ये सर्वदिक्क्षेत्रजःस्वसंख्यान् पश्यन्ति बुद्धान् दुमराजमूले ।
 विबुध्य बोधिं विनयन्त सर्वान् असङ्गनेवान नयेष तेषाम् ॥ १९ ॥
 तत्सागतः कल्पमहासमुद्रात् कल्याणमित्राण्युपसेवमानः ।

धर्मार्थिको धर्मगवेष्यखिन्नः श्रुत्वा च तं धारयितुं समर्थः ॥ २० ॥

त्वदाशयस्य प्रविशोधनाय मुनेरधिष्ठानबलादचिन्त्यान् ।

वैरोचनीयो विषयो ऽप्रमेयः प्रवर्तते मच्चचनादसङ्गः ॥ २१ ॥

भूतपूर्वं कुलपुत्रातीते ऽध्वनि लोकधातुसमुद्रपरमाणुरजःसमानां
 कल्पानां परेण परतरं मणिकनकपर्वतशिखरवैरोचनो नाम लोकधातु-
 समुद्रो ऽभूत् ॥ तस्मिन् खलु पुनः कुलपुत्र मणिकनकपर्वतशिखरवै-
 रोचनलोकधातुसमुद्रे ज्ञानपर्वतधर्मधातुदिक्प्रतपन्तेजोराजो नाम तथा-
 गतो ऽभूत् ॥ तेन खलु पुनः कुलपुत्र ज्ञानपर्वतधर्मधातुदिक्प्रतपन्तेजो-
 राजोनान्ना तथागतेन पूर्वं बोधिसत्त्वचर्यां चरता स मणिकनकपर्वत-
 १० शिखरवैरोचनो लोकधातुसमुद्रः परिशोधितः । तस्मिन् लोकधातुसमुद्रे
 पृथिवीपर्वतपरमाणुरजःसमलोकधातुप्रसरनिर्देशः । एकैकस्मिंश्च लोक-
 धातुप्रसरे लोकधातुवंशपरमाणुरजःसमा लोकधातुनिर्देशः । एकैकस्मिंश्च
 लोकवंशे लोकधातुपरमाणुरजःसमाः कल्पसंख्यानिर्देशः । एकैकस्मिंश्च
 कल्पे ऽनेके ऽनन्तरकल्पनिर्देशाः । एकैकस्मिंश्चानन्तरकल्पे ऽनेकलोक-
 १५ धातुनानाकरणनिर्देशः तथागतोत्पादा विविधविकुर्वितनिर्देशाः । एकै-
 कस्मिंश्च तथागतोत्पादे लोकधातुपरमाणुरजःसमाः सूत्रान्तसंप्रकाशनि-
 र्देशाः । एकैकस्मिंश्च सूत्रान्तलोकधातुपरमाणुरजःसमा बोधिसत्त्वव्या-
 करणनिर्देशा अनन्तमध्यसत्त्वविनयनिर्देशा नानायाननयैः प्रवर्तिता
 नानाविकुर्वितप्रातिहार्यविनयताः ॥

२० तस्मिन् खलु पुनर्मणिकनकपर्वतशिखरवैरोचने लोकधातुसमुद्रे
 समन्तदिगभिमुखद्वारध्वजव्यूहो नाम मध्यमो लोकधातुवंशो ऽभूत् ।
 तस्मिन् खलु पुनः कुलपुत्र समन्तदिगभिमुखद्वारध्वजव्यूहे मध्यमे लोक-
 धातुवंशे सर्वरत्नवर्णसमन्तप्रभासश्री नाम लोकधातुरभूत् । सर्वतथाग-
 तबोधिमण्डप्रतिभासमणिराजो लोकधातुसंघिव्यूहः सर्वरत्नकुसुमसागर-
 २५ प्रतिष्ठितः सर्वतथागतनिर्माणनिर्भासनिर्दर्शनमणिराजशरीरो देवनगर-
 संस्थानो विशुद्धसंक्लिष्टः । तस्मिन् पुनर्लोकधातौ सुमेरुपरमाणुरजःस-

माश्चातुर्द्वीपकाः लोकधातवो ऽभूवन् । तेषां च सुमेरुपरमाणुरजःसमानां
चातुर्द्वीपकानां सर्वरत्नशिखरध्वजो नाम मध्यमश्चातुर्द्वीपको ऽभूत् । त=
स्मिन् खलु पुनः सर्वरत्नशिखरध्वजे चातुर्द्वीपके लोकधातौ अप्रमेय-
योजनशतसहस्रायामविस्ताराश्चत्वारो द्वीपा अभूवन् । एकैकस्मिंश्च द्वीपके
दश महानगरसहस्राण्यभूवन् । तस्मिंश्च खलु पुनः चातुर्द्वीपके जम्बु-
द्वीपस्य मध्ये रत्नसालव्यूहमेघप्रदीपो नाम राजधान्यभूदशनगरसहस्र-
परिवारः । तस्मिन् खलु पुनर्जम्बुद्वीपे दशवर्षसहस्राणि मनुष्याणामा-
युष्ममाणमभूत् । तस्यां खलु पुना रत्नसालव्यूहमेघप्रदीपायां राजधान्यां
सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषो नाम राजाभूच्चक्रवर्ती । राज्ञः खलु
पुनः सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषस्य पञ्चामात्यशतान्यभूवन् षष्टिः 10
स्त्रीसहस्राण्यन्तःपुरमभूत् सप्त पुत्रशतान्यभूवन् सर्वेषां शूराणां वीराणां
वराङ्गरूपिणां सुदर्शनानां महातेजसां महाबलानाम् । तस्य खलु पुनः
सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषस्य राज्ञः सर्वो जम्बुद्वीप एकच्छत्रो
ऽभून्निहतपरचक्रप्रत्यर्थिकः ॥

तेन च समयेन लोकधातावन्तरकल्पक्षये प्रत्युपस्थिते पञ्चसु 15
कथायेषु लोके प्रादुर्भूतेषु दशसु कुशलेषु कर्मपथेष्वन्तरहितेषु दशाकु-
शलकर्मपथवर्तिनः सत्त्वा यद्भूयसा दुर्गतिगामिनो ऽभूवन् । ते दशा-
कुशलकर्मपथसमादानहेतोः परीक्षायुषो ऽभूवन्त्यभोगा विरूपा विवर्णा
दुःखसंस्थितशरीरा अल्पसुखसमुदाचारा दुःखवेदनासमुदाचारा बहुला
अन्योन्यविसंवादवचनशीला अन्योन्यभेदप्रतिपन्नाः परुषवचनसमुदाचाराः 20
प्रकीर्णवचसो विषयलोभाभिभूताः प्रदुष्टमनःसंकल्पा विविधदृष्टिगहन-
कान्तारप्रविष्टास्तेषामधर्मरागरक्तानां विषमलोभाभिभूतानां मिथ्याध-
र्मपरिगतानाम् । न देवः काले वारिधारा उदसृजन्नेन पृथिव्यां बीज-
ग्रामाः सस्यग्रामा विरोहेयुः ॥

तेन खलु पुनः सत्त्वाः शुष्केषु तृणगुल्मीषधिवनोद्यानदुमेषु ना= 25
नाव्याधिस्पृष्टा दिग्विदिशो विधावन्ति स्मापरायणाः । ते समागम्य सर्व

एव येन रत्नसालव्यूहमेघप्रदीपराजधानी तेनोपसंक्रम्य तां समन्तादनु-
 परिवार्य केचिदूर्ध्वबाहवः केचित्कृताञ्जलिपुटाः केचित्संकम्पितशरीराः
 केचिदभ्युक्षताङ्गाः केचिदधोमुखं प्रपतिताः केचित्सर्वशरीरेण प्रणिपति-
 ताः केचिद्वरणितलजानुप्रतिष्ठिताः केचिद्गगनतलाभिनतबाहवः केचिन्न-
 मा निर्वसनाः केचिद्विकृतवदननयनाः सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घो-
 षस्य राज्ञो ऽभिमुखं महान्तमार्तस्वरमुत्क्रोशमकार्षुः । उपदुताः स्म दे-
 वापसृष्टाः स्म क्षुत्पिपासादुःखप्रपीडिताः स्म विविधभयोपतप्ताः स्म चा-
 णविरहिताः स्म देवाशरणा अपरायणाः स्म दुःखपञ्जरगताः स्म जीवि-
 तोपरोधप्राप्ता मरणाभिमुखा इति । नानाविधान्प्रलामान्प्रलपन्तो ना-
 नास्वरङ्गैर्नानावचनैर्नानाविकृतवक्रनयना विविधसंज्ञावचनव्याहारनि-
 मन्त्रपदैर्नानार्थसूचकवचनपदैरुत्क्रोशमकार्षुः । ये च तस्यां राजधान्यां स्त्री-
 पुरुषदारकदारिकाः क्षुत्पिपासाप्रपीडिता निराभरणगात्र्यो नग्ननिर्वसना
 दुष्टविवर्णा रूक्षपुरुषगात्र्यो दुःखिता दुर्मनसो नात्तमनस्कास्ते चापि स-
 त्त्वा दुःखाभिलाषिणो दुःखभयनिर्विखास्ते सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डल-
 निर्घोषं राजानं महाज्ञानपुरुषं प्रतिशरणभूतं शरणमुपागताः सर्वसुख-
 प्रतिलम्भसंज्ञया सर्वप्रियसमवधानप्रतिलम्भसंज्ञया जीविताशपरिणत-
 निधानप्रतिलम्भसंज्ञया तीर्थसंदर्शनसंज्ञया महाप्रतिपत्तिसंज्ञया महायान-
 पात्रसंज्ञया महाज्ञानरत्नद्वीपसंज्ञया महार्थप्रतिलम्भसंज्ञया स्वर्गसर्वरति-
 सुखप्रतिलम्भसंज्ञया ॥
 अश्रौषीद्राजा सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषस्तस्य महतः स-
 मन्ताद्याचनकसमूहस्य तं महान्तमार्तस्वरमुत्क्रोशनशब्दं श्रुत्वा चास्य दश
 महाकरुणामुखासंख्येयशतसहस्राण्यवक्रामन् स महाकरुणानयचेतना-
 निध्यमिचित्तो मुहूर्तमेकाग्रतामनुभूय दश महाकरुणोपसंहितानि वच-
 नपदान्युदीरयामास ॥ कतमानि दश ॥ अहो वृतालम्बनाः सत्त्वाः स-
 हासंसारप्रपातप्रपतिताः कदा तद्भविष्यति यद्वयं संसारमहाप्रपातप्रपति-
 तानां सत्त्वानां लयनभूता भविष्यामः तथागतलयनभूमिप्रतिष्ठापनत-

या ॥ अहो वतात्राणाः सत्त्वा नानाक्लेशोपद्रवोपद्रुताः कदा तद्भविष्य-
ति यद्वयं विविधक्लेशभयोपद्रुतानां सत्त्वानामत्राणानां त्राणभूता भवि-
ष्यामो ऽनवद्यकर्मन्तप्रतिष्ठापनतया । अहो वताशरणाः सत्त्वा लोके
जरामरणभयाविष्टाः कदा तद्भविष्यति यद्वयमशरणानां सत्त्वानां शर-
णभूता भविष्यामः सर्वसंसारभयविनिवर्तनतया । अहो वतापरायणाः
सत्त्वा विविधलोकभयोपद्रुताः कदा तद्भविष्यति यद्वयं विविधलोकभ-
योपद्रुतानामपरायणानां सत्त्वानां परायणं भविष्यामो ऽत्यन्तयोगक्षमे
सर्वज्ञतामार्गे प्रतिष्ठापनतया । अहो वताविद्यान्धकारप्राप्तः सर्वलोको
विमत्तिसंशयतिमिरावृतः कदा तद्भविष्यति यद्वयमुल्काभूता भविष्यामः
सर्वसत्त्वानामविद्यान्धकारविधमनतया । अहो वतालोकविरहिताः स- 10
त्त्वाः कदा तद्भविष्यति यद्वयं महाज्ञानालोककरा भविष्यामः सर्वसत्त्वा-
नां विततिभिरज्ञानमुखसंदर्शनतया । अहो वत ज्ञानज्योतिर्विरहितः स-
र्वसत्त्वधातुरीर्ष्यामात्सर्यमायाशाठ्यकालुषाशयः कदा तद्भविष्यति यद्वयम-
नुत्तरज्ञानप्रद्योतकरा भविष्यामः सर्वसत्त्वानामत्यन्तपरिशुद्धिप्रतिष्ठापनत-
या । अहो वत नायकविरहितो सर्वलोको महासंसारसागरविषमस्रो- 15
तःप्रपन्नः कदा तद्भविष्यति यद्वयं नायकभूता भविष्यामः सर्वसत्त्वानां
कर्मसमुद्रनयावतरणतया । अहो वत विनायकविरहितः सर्वलोको दुर्वि-
नीतः कदा तद्भविष्यति यद्वयं विनायकभूता भविष्यामः सर्वसत्त्वानां
सर्वाकारपरिपाकविनयतथागताधिष्ठानकालानतिक्रमणेन । अहो वता-
परिणायकः सर्वलोको जात्यन्धभूतः कदा तद्भविष्यति यद्वयं परिणायक- 20
भूता भविष्यामः सर्वसत्त्वानामनावरणसर्वज्ञज्ञाननयावतरणतया ॥

स इमानि दश महाकरुणोपसंहितानि वचनपदान्युदीर्य तस्यां
राजधान्यां घण्टावघोषणमकार्षीत् । महात्यागदुन्दुभिनिर्घोषं वाकार-
यत् । सर्वजगत्संतर्पयिष्यामो यस्य येनार्थस्तस्मै तदनुप्रदास्याम इति ॥
तेन सर्वजम्बुद्वीपे सर्वराजधानीषु सर्वग्रामनगरनिगमजनपदपत्तनेषु स- 25
र्वोपकरणकोशा विवृताः सर्वशृङ्गाटकरथ्याचत्तारेषु विविधोपकरणविध-

यः स्थापिताः सर्वजगदुपजीव्याः सुप्रतिविरहिताः सर्वकोशकोष्ठागारा-
 णि विवृतानि महारत्ननिधाननिचया निदर्शिता अनेकनानाविधरत्न-
 राशयः स्थापिता अन्नपानवस्त्रयानपुष्पमाल्यगन्धविलेपनचूर्णनानागन्ध-
 वर्णचीवररत्नकोशा विवृताः शयनासनवसनभवनविमानगृहाण्यलंकृ-
 तानि सर्वधनकनकसमृद्धानि ज्योतिर्ध्वजमणिराजविन्यासविधूतान्धकारा-
 णि स तेषां सत्त्वानां यथाभिलषितसर्वाभिप्रायपरिपूरणार्थं तेषु गृहेषु
 प्रत्येकमात्मभावसदृशमुपादाय कायमभिनिर्माय स्थापयामास । सर्वस-
 त्वसर्वव्याधिप्रशमनाय च वैद्यभैषज्योपस्थायकविविधजीवितोपकरणप्रत्य-
 यसंपदमुपस्थापयामास । यथार्हविविधोपकरणपूर्णानि च नानारत्नवि-
 चित्रभाजनान्युपस्थापयामास । यदुत वज्रमणिभाजनानि नानागन्धम-
 णिरत्नपरिपूर्णानि नानागन्धरत्नभाजनानि विविधोदारविचित्रवर्णरङ्ग-
 वस्त्रपरिपूर्णानि यानयुग्मानि सुबाहूनि नानाकारसंस्थानानि विचित्र-
 रत्नप्रतिमण्डितान्याजानेयाश्वगजगोयुक्तानि विविधांश्च रथान् राजार्हा-
 न्त्सर्वरत्नाभरणपरिभोगांश्च सर्वासनविधींश्च नानारत्नविचित्रान् विविध-
 वितानविततान् रत्नकिङ्किणीजालावनद्धानुच्छित्छत्रध्वजपताकोपशोभि-
 तान् सर्वजनपदप्रदेशेषु स्थापयामास । ग्रामनगरनिगमजनपदप्रदाना-
 नि चोद्घोषयामास । नानाविधोद्यानरम्यारामतपोवनपरिभोगानपि सर्व-
 गृहकलत्रपुत्रदारकपरित्यागानपि अनर्थ्यसर्वरत्नपरित्यागानपि स्वहृदयम-
 ज्ञान्त्वगुणवृद्धमेदमांसरुधिरच्छविचर्मकरचरणबाहुकर्णनासानयनजिह्वा-
 दन्तोष्ठशीर्षपरित्यागानपि यावत्सर्वबाह्याध्यात्मिकसर्वाकारपरित्यागान-
 प्युद्घोषयामास ॥ स तमेवंरूपमुपकरणपरित्यागविधिं प्रत्युपस्थाप्य यस्तस्या रत्न-
 सालव्यूहमेधप्रदीपाया राजधान्याः पूर्वेण मणिशिखरतेजोनाम्ना नगर-
 द्वारस्य पुरतः समविपुलायामः परमविस्तीर्णधरणीतलप्रवेशो निम्नोन्न-
 तविशुद्धसमतलापगतश्वभ्रप्रपातः सर्वस्थानुकण्ठकापगत उत्सन्नशर्कराकठ-
 त्तः सर्वरत्नधातुसंचयः सर्वरत्नमयमणिरत्नराजसंस्तीर्णतलः अनेकमणिरत्न-

महायज्ञवाटं कारयामास

व्यूहोपशोभितो नानारत्नकुसुमाभिकीर्णः सर्वचूर्णसुगन्धराजसमाकुलः स-
 र्वगन्धधूपपरिधूपितो रत्नार्चिःप्रदीपः तेजःश्रीसर्वगन्धधूपपटलमेघगगनस-
 छादितालंकारः सर्वरत्नदुमपङ्क्तिमुविभक्तोपशोभितो नानाभवनविमान-
 कूटागारसमलंकृत उच्छ्रितच्छत्रध्वजपताको नानारत्नपट्टप्रलम्बविद्योति-
 तो विविधरत्नकुसुमजालसंछन्नः सर्वगन्धराजरत्नजालच्छत्रमण्डलः सुवर्ण-
 जालरत्नघण्टानिर्घोषो नानारत्नविराजितवितानविततः सर्वगन्धराजचूर्ण-
 विकीर्णः सर्वरत्नकुसुमप्रकीर्णाभिरामः तूर्यकोटीनियुतशतसहस्रमनोज्ञरु-
 तघोषनिर्नादितः सर्वरत्नविचित्रालंकारव्यूहसुपरिशुद्धो बोधिसत्त्वकर्मवि-
 पाकाभिनिवृत्तस्तस्य मध्ये महासिंहासनमभिनिवृत्तं दशरत्ननिचित-
 विचित्रभूमितलसंस्थानं दशरत्ननानावेदिकापरिवारविराजितं दशमणिदु-
 मशाखावेदिकान्तरसुविभक्तोपशोभितव्यूहमभेद्यवज्रचक्रधरणीतलसुप्रति-
 ष्ठितपादं सर्वरत्नविम्बविग्रहसंधारितासनचक्रमनेकरत्नमयनिर्यूहशतालंकृ-
 तं नानारत्नभक्तिविचित्रव्यूहप्रतिमण्डितं समन्तसुविभक्तिरत्नध्वजसमुच्छ्रि-
 तं नानारत्नपताकाप्रलम्बितविचित्रव्यूहं रत्नकिङ्किणीजालपरिष्कृतं ना-
 नादिव्यमणिविचित्रहेमजालविततं विविधरत्नकुसुमजालमहामणिराज-
 जालयथार्हसंछादितोपशोभितव्यूहमनेकगन्धमणिविग्रहपाणिमण्डलगन्ध-
 मेघप्रमुक्तमचिन्त्यवर्णगन्धमणिराजविसृतमनोज्ञनानासंस्थानसर्वगन्धपट-
 लमेघप्रमुक्तं सर्वदिव्यगन्धधूपप्रधूपितोपचारं दिव्यातिरेकसुखसंस्पर्शानेक-
 वर्णमणिरत्नवस्त्रप्रज्ञप्तमनेकदिव्यतूर्यसंगीतिशतसहस्रसमन्तात्संप्रवादितम-
 नोज्ञमधुरनिर्घोषं नानारत्नसोपानपङ्क्तिपताकासुविभक्तवेदिकाप्रतिमण्डि-
 तव्यूहमनेकमणिरत्नप्रत्यर्पितविविधविकुर्वितमणिविम्बविग्रहविद्योतितप्र-
 भासं यत्र स राजा सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषः संनिषण्णो ऽभूत् ।
 अभिरूपः प्रासादिको दर्शनीयः परमशुभवर्णपुष्करतया समन्वागतो वि-
 शुद्धमहापुरुषलक्षणप्रतिलब्धो वैरोचनमणिरत्ननिर्भासकेशमकुटः । अभे-
 द्यनारायणवज्रसंहतनकायो गूढदृढपार्श्वनिबद्धसंधिसर्वाङ्गपरिपूर्णः सम-
 न्तभद्रः समन्तप्रासादिकः समन्तशोभनः सर्वाकारवरोपतो महाधर्मराज-

करोदितः सर्वपरिष्कारवशिताप्रतिलब्धो धर्मवशितासुविशुद्धः स्वचित्तव-
शवर्ती । अप्रतिहतवचनमण्डलः । अकोप्यज्ञानसमन्वितः सुप्रतिष्ठापितध-
र्मसम्यक्प्रयोगो ऽनन्तगुणवर्णनिर्देशः ॥ तस्य खलु पुनः सर्वधर्मनिर्ना-
दच्छत्रमण्डलनिर्घोषस्य राज्ञो महासिंहासननिषण्णस्योपरि मूर्धसंधाव-
न्तरिक्षे महाच्छत्रमण्डलं प्रादुर्बभूव । विचित्रोद्भिन्नमणिरत्नदण्डं महाम-
णिकोशगर्भसर्वरत्नशलाकाशतसहस्रसम्यग्विततमनेकार्चिःश्रीतेजोज्ज्वलि-
तव्यूहं जाम्बूनदकनकप्रभास्वरविशुद्धच्छदनं नानारत्नभक्तिचित्रहेम-
जालात्यन्तव्यूहच्छदनोपेतं विविधमुक्ताहाराभिप्रलम्बितं समन्तानाना-
रत्नजालसंछादितं रत्नकिङ्किणीजालसुवर्णमणिघण्टारत्नसूत्रदामोपनिब-
द्धाभिप्रलम्बितं महामणिरत्नहारसमन्ताभिप्रलम्बितव्यूहं दिव्यमधुरमनो-
ज्ञप्रमुक्तशब्दोपचारं सर्वसत्त्वकुशलकर्मपथसंचोदनघण्टाविसृतनिर्घोषं स
खलु राजा सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषो रत्नवालव्यजनैः संवीज्य-
मानः शक्रदेवेन्द्रातिरेकेण तेजसा जज्वालयन्नुपशोभते स्म । तस्य सम-
नन्तरनिषण्णस्य तस्मिन् सिंहासने सत्त्वो जनकायो ऽभिमुखः प्राञ्जलि-
स्थितो ऽभूत्तमेव राजानं नमस्यम् ॥

अथ खलु सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषस्य राज्ञो ऽसंख्ये-
येषु प्राणिकोटीनियुतशतसहस्रेषु संनिपतितेषु नानायचनकेषु नानाव-
स्तुपरिग्राहकेषु नानोपकरणाधिमुक्तेषु नानाजातिषु नानागतिपर्यापन्नेषु
नानाभिलाषचित्तेषु नानाशयाभिप्रायेषु नानादिव्संनिपतितेषु नाना-
विषयपरिभोगोपचारेषु नानापरिभोगाभिलाषितचेतनेषु नानाभिप्राय-
कल्पेषु नानामनुष्यनिकायेषु नानाकुलोपपत्त्युपपन्नेषु नानाजनपदसमा-
गतेषु नानानिरुक्तिवचनमन्त्रसंस्कारेषु नानास्वरमण्डलप्रमोचरेषु नाना-
वस्तुव्यञ्जनेषु नानावचनपदान्युदीरयत्सु तमेकं महापुण्यसुमेरुमुल्लोकय-
मानेष्वयमेवैको महाज्ञानपुरुष इति निश्चितचेतनेषु महापुण्योपस्तब्धो म-
हापुरुषचन्द्रो महात्यागाशयप्रतिलब्ध इत्युत्सुखेषु बोधिसत्त्वप्रणिधिचेत-
नानिपतितेषु बोधिसत्त्वप्रणिधिचेतनानिर्मितेषु तं महान्तं याचनकसंनि-

पातं दृष्ट्वा तेषां याचनकानामन्तिके ऽभूच्चित्तप्रेम चित्तप्रीतिश्चित्तप्रसादः
कल्याणमित्रदर्शनसंज्ञा सुविपुला महाकरुणावेगा । संबभूवुरपरान्तक-
ल्पसर्वयाचनकसंतर्पणाविवर्त्यवीर्यवेगा प्रादुरभवत्सर्वजगत्समप्रयोगपरि-
त्यागचित्तस्फरणमेघाः समभवन् ॥

स खलु पुनः सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषो राजा तेषां या-
चनकानां सहदर्शनेनात्तमनस्कतरो ऽभून् त्रिसाहस्रचक्रवर्तिराज्यप्रतिल-
म्भेनासीमाप्राप्तकल्पपर्यवसानेन न शक्रत्वाधिपत्यासनप्रतिलम्भेन बहुक-
ल्पकोटीनियुतशतसहस्रपर्यवसानेन न सुयामदेवराजाधिपत्यासनप्रतिल-
म्भेन बहुकल्पकोटीनियुतशतसहस्रपर्यवसानेन न संतुषितदेवराजाधिप-
त्यासनप्रतिलम्भेन बहुकल्पकोटीनियुतशतसहस्रपर्यवसानेन न सुनिर्मि-
तदेवराजैश्वर्याधिपत्यासनप्रतिलम्भेनाप्रमेयकल्पावसानेन न वशवर्तिदेव-
राजाधिपत्यासनप्रतिलम्भेन सुमुखाप्सरमनोहरदेवकन्योपस्थानेनाचिन्त्य-
कल्पपर्यवसानेन न ब्रह्मासनेनानभिलाष्यकल्पब्रह्मविहारसुखावसानेन
नाभास्वरदेवसुखेनानन्तकल्पावसानेन न शुभकृत्तदेवसुखेनातुल्यकल्पा-
क्षीणेन न शुद्धावासदेवशान्तविमोक्षसुखविहारेणापर्यन्तकल्पावसानेन ।
तद्यथा कुलपुत्र पुरुषस्यैकान्ततृष्णाचरितस्य मातापितृभ्रातृभगिनीमित्रा-
मात्यज्ञातिसालोहितपुत्रदुहितृभार्याचिरकालविप्रयुक्तस्याटवीकान्तारविप्र-
नष्टस्य तद्दर्शनकामस्य तेषां समवधानेन महती प्रीतिरध्यवसानमुत्पद्यते
तद्दर्शनावितृप्ततया । एवमेव कुलपुत्र राज्ञः सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनि-
र्घोषस्य तेषां याचनकानां सहदर्शनेन महाप्रीतिवेगाः संजाताः चित्ततु-
ष्टिसुखमवक्रान्तं महांश्चित्तोदग्रतावेगः प्रादुर्भूतो महाप्रामोद्यहर्षवेगः सं-
भूतो बुद्धबोधादुदारश्रद्धाधिमुक्तिवेगबलं संवर्धितं मूलजाता श्रद्धा सर्वज्ञ-
तायां विवर्धिता सर्वबुद्धधर्माध्याशयविशुद्धिबलमभिविवर्धितं बोधिस-
त्वेन्द्रियकर्मण्यता संभूता चित्तहर्षपरिपूर्णमहाप्रसादवेग उदपद्यत । वि-
पुलचित्तौघिल्यवेगेन कल्याणमित्रेन्द्रियाशयता मृदूभूता ॥ तत्कस्य हेतो-
स्तथा हि तस्य सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषस्य राज्ञः सर्वज्ञतारम्ब-

एप्रयुक्तकस्य सर्वज्ञताधर्मताप्रतिसरणस्य सर्वज्ञतामार्गद्वाराभिमुखस्य सर्व-
जगत्संतर्पणमनासिकारप्रयुक्तस्य सर्वबुद्धगुणसमुद्रावतारप्रतिपत्त्यभिमुखस्य
सर्वमारकर्मक्लेशावरणपर्वतविकिरणप्रयुक्तस्य सर्वतथागतानुशासनीप्रद-
क्षिणग्राहितावस्थितस्य सर्वकुशलमूलसमुद्रसमन्तमुखसमार्जनाभियोग-
⁵ गर्भस्य सर्वाभिनिवेशोच्चलितसंतानस्य सर्वलोकविषयानभिनिविष्टस्य स-
र्वधर्मस्वभावगगनगोचरस्य तेषु सर्वयाचनकेष्वेकपुत्रकसंज्ञोदपद्यत । मा-
तापितृसंज्ञा दक्षिणीयसंज्ञा कल्याणमित्रसंज्ञा दुर्लभसंज्ञा दुष्करकसंज्ञा
बहुकरसंज्ञा परमोपकारिसंज्ञा बोधिमर्गोपस्तम्भसंज्ञा आचार्यसंज्ञा शा-
स्तृसंज्ञोदपद्यत । स तान् सर्वयाचनकान् यथागतान्यथासंप्राप्तान्यथाका-
¹⁰ लसंनिपतितान्यथादिदेशस्थितान्यथावस्तुयाचनकान्यथारुचीन्यथाभिप्रा-
यान्यथाभिकाङ्क्षिणो याथभिलाषिणो यथावस्तुपर्येषकान् संतर्पयामास ।
अप्रतिहतेन महामैत्रीमण्डलेन याचनकजनापराङ्मुखतया महात्यागर-
श्मिना सर्वसत्त्वसमप्रयोगेन त्यागमुखेन । सो ऽन्वमन्नार्थिकेभ्यः प्रादात्पानं
पानार्थिकेभ्यो वस्त्रं वस्त्रार्थिकेभ्यः पुष्पाणि पुष्पार्थिकेभ्यः प्रादादेवं ग-
¹⁵ न्धूपमाल्यविलेपनचूर्णचीवरच्छत्रध्वजपताका रत्नाभरणासनशयनभ-
वनविमानविहारारामोद्यानतपोवनानि हयगजरथपत्तिवाहनयुग्मयाना-
न्यपि हिरण्यसुवर्णमणिमुक्तावैडूर्यशंखशिलाप्रवाडजातरूपरजतान्यपि प्रा-
दात् । स्वगृहविमानान्तःपुरपरिवारानपि सर्वकोशानपि विवृत्य विभ-
²⁰ ज्यार्थिकेभ्यः प्रादाद्यस्य येनार्थः स तं गृह्णात्विति जनपदानपि जनप-
दार्थिकेभ्यः प्रादात् । ग्रामानपि ग्रामार्थिभ्यो नगराण्यपि नगरार्थिभ्यः
प्रादात् । स तान् सर्वयाचनकान् सर्वास्तिपरित्यागतया सर्वसत्त्वेषु स-
मप्रतिपन्नः सर्ववस्तुपरित्यागैरभिच्छादयामास ॥

तेन खलु पुनः समयेन रत्नप्रभा नाम श्रेष्ठिदारिका षष्टिकन्या-
परिवारा तस्मिन्नेव महायज्ञवाटे संनिपतिताभूत् । अभिरूपा प्रासा-
²⁵ दिका दर्शनीया परमशुभवर्णपुष्कलतया समन्वागता सुवर्णच्छविरभि-
नीलकेश्यभिनीलनेत्रा मनोज्ञगन्धा ब्रह्मस्वरा सुवस्त्रा स्वलंकृता स्मृति-

मतिगतिहीधृत्यपचाप्यैर्याचार्यासंपन्ना गुरुषु सगौरवा परमसंप्रजन्यचा-
रिणी गम्भीरचेष्टा मेधासंपन्ना धर्माणां ग्रहणचारणप्रतिबोधिषु पूर्वसु-
कृतकुशलमूला धर्माभिष्यन्दितप्रसन्नसंताना विशुद्धकल्याणाशया उदा-
राधिमुक्तिगगनगोचरपरहितपरिणतचित्ता बुद्धदर्शनदिगभिमुखा सर्वज्ञ-
ज्ञानाभिलाषिणी सा खलु रत्नप्रभा श्रेष्ठिदारिका सर्वधर्मनिर्नादच्छत्र-
मण्डलनिर्घोषस्य राज्ञो महासिंहासनस्य प्रदक्षिणेनातिदूरे स्थिताभूत्
प्राञ्जलिस्तं राजानं नमस्यन्ती न च किञ्चिद्गृह्णाति । एकान्तस्थिता चैवं
चित्तमुत्पादयामास ॥ सुलब्धा मे लाभा यदहमेव रूपस्य कल्याणमि-
त्रस्य दर्शनसमवधानप्रतिलाभिनीति ॥ सा तस्य सर्वधर्मनिर्नादच्छत्र-
मण्डलनिर्घोषस्य राज्ञो ऽन्तिके कल्याणमित्रसंज्ञामनुकम्पकसंज्ञामनु- 10
ग्राहकसंज्ञां बुद्धसंज्ञामुत्पाद्य मायाशक्त्यापगतेन चित्तेन परमोदारप्री-
तिप्रसादप्रामोद्यवेगप्रतिलब्धा स्वान्याभरणानि कायादवमुच्य येन राजा
सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषस्तेनाभिमुखमक्षैप्सीत्तानि तस्य सिंहा-
सनवेदिकामध्ये अधः पृथिवीमण्डले प्रतिष्ठितान्यभूवन्त्वा तान्याभरणानि
प्रविकीर्येनं प्रणिधिमुत्पादयामास ॥ यथैष राजा सर्वधर्मनिर्नादच्छ- 15
त्रमण्डलनिर्घोषो ऽनाथानां सत्त्वानामन्धकारप्राप्तानां प्रतिशरणभूतस्त-
थाहमप्यनागते ऽध्वनि भवेयं यानेष धर्मतां जानाति तानहमपि जा-
नीयं येन यानेनैष निर्यास्यति तेनाहमपि निर्यायां यस्मिन्नेव मार्ग-
प्रतिपन्नस्तथाहमपि प्रतिपद्येयं यथायमसेचनकारूपेणाक्षयभोगो ऽनन्त-
परिचारो दुर्धर्षो ऽपराजितो ऽनवमृद्यस्तथाहमपि भवेयं यच्च यच्च चा- 20
स्योपपत्तिर्भवेदहमपि तच्च तत्रोपपद्येमिति ॥

॥ ७९ ॥ तामेव चित्तमनसिकारप्रयुक्तामाज्ञाय राजा सर्वधर्मनिर्नादच्छ-
त्रमण्डलनिर्घोषो ऽवलोक्यैवमाह ॥ गृहाण दारिके येन ते ऽर्थः । अहं
खलु दारिके सर्वास्तिपरित्यागी सर्वसत्त्वसंतर्पणाय प्रतिपन्नः । सा खलु
समन्वाहता तेन राज्ञा सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषेणेति भूयस्या 25
मात्रया प्रसादं प्रत्यलभत । सा प्रसन्नचित्तोदारविपुलकुशलमूलवेगसं-

जाता राजानं सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषं तस्यां वेलायामाभि-
र्गाथाभिरप्यभाषत ॥

पूर्वे इयं सालवियूहमेघा अनोपपन्ने त्वयि राजसिंह ।

निराभिरम्या हततेज आसीत् प्रेतालयो वा यथ भीषणीया ॥ १ ॥

प्राणातिपाती मनुजा अभूवन् नदत्तआदायि असंयताश्च ।

मृषामभाषन्महृषां च वाचं मिथुनामबद्धां गिरमप्यवोचन् ॥ २ ॥

परवाक्य चित्तेषु अभिध्यचेतसो व्यापन्नचित्ताः परपुङ्गलेषु ।

दृष्टीगतैर्निश्चितमामगोचरा मिथ्याप्रयोगेन पतन्ति दुर्गति ॥ ३ ॥

अधर्मचारीण नराण चैव अविद्यमोहान्धतमोवृतानाम् ।

दृष्टीविपत्त्या विमरीतदर्शिनां बहुभिर्वर्षेभिर्न देव वर्षति ॥ ४ ॥

अवर्षि देवे च विनष्टबीजाः सस्या न रोहन्ति न चैव वृक्षाः ।

सरस्तडागा नदिस्त्रोत शुष्कास्तृणोषधीः सर्ववनस्पतीश्च ॥ ५ ॥

नद्यो विशुष्का अभवन्नशेषा उद्यान सर्वे अटवीप्रकाशा ।

श्वेतास्थिपूर्णा पृथिवी बभूव तवानुत्पादे सुविशुद्धनेत्रा ॥ ६ ॥

यदा हि ते याचकसंघि संभूते संतर्पिता याचनकास्तु सर्वे ।

उत्पद्य मेघेन तदा चतुर्दिशं संतर्पिता निम्नस्थला च सर्वे ॥ ७ ॥

भूयो न चोरा न भटा न धूर्ता न हन्यते कश्चन चापि वध्यते ।

न चाप्यनाथा मरणं व्रजन्ति नाथो भवान् सर्वजगत्यनाथे ॥ ८ ॥

प्राणातिपाताभिरता मनुष्या हत्वापरांस्तदुधिरं पिबन्ति ।

खादन्ति मांसानि परस्परं ये ते तत्प्रदानैर्भुत मैत्रचित्ताः ॥ ९ ॥

एकः शतान्तो हि सहस्रसंख्याङ्गना तदा चीवरसंवृताभून् ।

संछाद्य कायं तृणपर्णचीवरैः प्रेता सुधार्ता इव ते ऽविशंस्तदा ॥ १० ॥

प्रादुर्बभौ शालिरनुमकृष्टः कल्पदुमाश्चैव विमुक्तकोशाः ।

दृश्यन्ति नार्यस्तु नराश्च परिङ्गता जातो यदा त्वं जगतो ऽस्य नाथः ॥ ११ ॥

मासार्धमासस्य कृते न पूर्वमकारिषुः संनिधिमुत्पथस्था ।

स्वलंकृतास्त्वद्य महार्हवस्ताः क्रीडन्ति देवा इव नन्दनस्थाः ॥ १२ ॥

कामेषु मिथ्याविषमप्रवृत्ता अधर्मरागेण नरा हि रक्ताः ।
 नार्यः कुमार्यः स्वपराभिगृप्ता विषं सपन्ति स्म पुरा प्रसज्य ॥ १३ ॥
 वराप्सरोवर्णं समानरूपा दृष्ट्वा सुवक्त्राः समलंकृताश्च ।
 परस्त्रियश्चन्दनलिप्तगात्र्यः तुष्टाश्च दारैस्तुषिता इवाद्य ॥ १४ ॥
 मृषां य रुक्षां पिशुनामब्रह्मां पुरा गिरं शठवशदवोचन् ।
 चतुर्विधां वाचमिमा प्रहाय धर्मं चरन्त्यद्य कुदृष्टिमुक्ताः ॥ १५ ॥
 न तूर्यनिर्नादरुतं मनोज्ञं न दिव्यसंगीतिरुतान्यमूनि ।
 सब्रह्मघोषाः कलविङ्कघोषा रुतस्य तुभ्यं पदवीं स्पृशन्ति ॥ १६ ॥
 छत्रं हि ते तिष्ठति मूर्धसंधौ रत्नैश्चितं काञ्चनजालच्छत्रम् ।
 वैडूर्यदण्डं शिरिर्गर्भकोशं समन्ततः समणिकण्ठजालम् ॥ १७ ॥
 घण्टा समुत्थाभिरुतान्यशेषा सर्वस्वराङ्गान्यभिभूय लोके ।
 बुद्धस्वराङ्गैः सदृशं चरन्तो सङ्घर्षनिर्नादरुतं प्रशान्तम् ॥ १८ ॥
 ये श्रुत्वा सत्त्वाः शमयन्ति क्लेशान् अशेषदिवक्षेत्रपरंपरासु ।
 कल्पाणवान्तां सुगतोदधीना धीमत्समुद्रस्य नामचक्रम् ॥ १९ ॥
 पूर्वान्ततः क्षेत्रं परंपराभिरनन्तरं यस्य च नामधेयम् ।
 तवानुभावेन च दिक्ष्वशेषं सङ्घर्षचक्राणि रवन्ति घण्टाः ॥ २० ॥
 घण्टास्वरं स्तेममसज्जमाना जम्बुध्वजं व्याप्य रणत्यशेषम् ।
 ब्रह्मेन्द्रदेवेन्द्रजगत्पतीनां स्वकस्वकं कर्मविधीं ब्रुवाणः ॥ २१ ॥
 श्रुत्वा च ते घण्टरुतां नृदेवाः स्वकस्वकां कर्मनिधानकोशांश्च ।
 विवर्ज्य पापं शुभमाचरन्ति सर्वे प्रतिष्ठन्ति च बुद्धबोधौ ॥ २२ ॥
 ज्योतिप्रभस्ते नृपतिः पिताभू पद्मप्रभा तन्महिषी च साती ।
 अभ्युत्सदे पञ्चकषायकाले द्वादधर्मराज्यं प्रतिलब्धवान्सः ॥ २३ ॥
 उद्यानमस्यै विपुलं बभूव सुपुष्पितव्यूहमणिप्रदीपम् ।
 तत्पञ्चभिः पुष्करिणीशतैश्च संशोभितं वृक्षशतैर्वृतानाम् ॥ २४ ॥
 प्रत्येकमासामभवद्दिमानं स्थानुसहस्रोच्छ्रितं चारु तीरे ।
 सवेदिकाव्यूहसहस्रचित्रं जालार्धचन्द्रो ज्वलितं समन्तात् ॥ २५ ॥

वर्षे देवो न यदा बहूनि वर्षाण्यधर्मे बलवन्तपूर्ये ।

जलं तदा पुष्करिणीष्वशेषा दुमाः सपञ्चवयश्च शुष्काः ॥ २६ ॥

जनिष्यमाणे त्वयि सप्तरात्रादासन्निमित्तानि तदाद्भुतानि ।

निःसंशया यानि निरीक्ष्य सञ्चास्ताता हि नः संभवितेत्यवोचन् ॥ २७ ॥

सुमध्यरात्रेष्वथ षड्विकारं संकम्पिताभून्मृगभूतधात्री ।

अनिन्दितायामपि पुष्करिण्यां मध्ये ऽवभासो ऽर्कसमो बभूव ॥ २८ ॥

अष्टाङ्ग सञ्चारि भूतान्यभूवन् पञ्चाप्यथो पुष्करिणीशतानि ।

सुजातशाखास्तरवो बभूवुः सतेजसः पुष्पफलैरुपेताः ॥ २९ ॥

ताः पुष्करिण्यः सलिलाभिपूर्णा अतर्पयन्स्तद्वनमप्यशेषम् ।

स्रोतोभिरस्मात्सरितः प्रवृत्तैः जम्बुध्वजो ऽभूत्सलिलप्रपूर्णः ॥ ३० ॥

द्रुमोषधीसस्यतृणान्यरोहन् वृक्षा बभूवुः फलपुष्पनद्याः ।

बीजानि यावन्ति च भूतधात्र्यां सर्वाण्यरोहन्त जलालुतानि ॥ ३१ ॥

जलालुतो यः पृथिवीप्रदेशः सर्वः समो ऽसावभवत्तदानीम् ।

निम्नोन्नताश्चैव महीप्रदेशाः सर्वे समा एव तदा बभूवुः ॥ ३२ ॥

श्वभ्रमपातो विषमाश्च देशाः समास्तदानीमभवत्क्षणेन ।

अन्तर्दधुः कण्टकशर्कराद्याः सुरत्नगोत्राणि समुद्भूवुः ॥ ३३ ॥

आसन्नदग्रा नरनारिसंघाः तृप्तार्दिताश्चैव मपुर्जलानि ।

उदानयामासुरुदानमेवं सुखे ऽनुभावो ऽयमहो ऽद्य कस्य ॥ ३४ ॥

ज्योतिःप्रभो भूमिपतिः सपुत्रो दारैः सहामात्यगणैस्तदानीम् ।

कोटीसहस्रैश्च वृतो जनानां उद्यानयात्रां प्रययावुदग्राम् ॥ ३५ ॥

अनिन्दिता पुष्करिणी सुरम्या या मध्यमा गन्धजलाभिपूर्णा ।

तस्यां स्थितो ऽभून्मृगपतिः सदारः प्रासादमारुह्य सुधर्मतीर्थम् ॥ ३६ ॥

सप्तम्यभूद्या रजनी जलस्य समुद्भवान्तत्र समेव रात्रे ।

पुनः सशैला सविमानमाला चचाल सर्वा धरणी तथैव ॥ ३७ ॥

अनिन्दितायाश्च सहस्रपत्रं मध्यान्महाम्भोरुहमुद्भूव ।

सहस्रसूर्यद्युतिमेघजाल सौमेरुमूर्धः प्रभया स्फुरित्वा ॥ ३८ ॥

तद्वज्रदांशं शुभसत्त्वगर्भं मणीन्द्रपत्रं विपुलं विशुद्धम् ।
 महार्हजाम्बूनदकर्णिकं च संगन्धराजोज्ज्वलकेसराढ्यम् ॥३९॥
 तत्कर्णिकायामसि नाथ जातः पर्यङ्कबद्धेन समुच्छ्रयेण ।
 विरोचसे लक्षणचिचिताङ्गः शतैः सुराणामतिपूज्यमानः ॥४०॥
 प्रासादपृष्ठादवतीर्य राजा त्वां स प्रगृह्णात्तमनाः कराभ्याम् ।
 देव्यै ददौ वाच सुवाच चैवं सुतस्तवायं भव तुष्टचित्ता ॥४१॥
 प्रादुर्बभूवैव निधानकोट्यः प्रयुक्तकोशस्तरवो बभूवुः ।
 तूर्यैश्च निर्नादितमन्तरिक्षमभूत्प्रसूते त्वयि लोकनाथे ॥४२॥
 जम्बुध्वजे ये खलु सर्वसत्त्वास्त्वदुन्मुखास्ते ऽप्यभवत्प्रतीताः ।
 अहो ऽस्यनाथस्य जनस्य नाथ इत्यब्रुवन् प्राञ्जलयश्च भूत्वा ॥४३॥
 प्रभा शरीरा तव निश्चरित्वा प्रभासयामास मही समन्तात् ।
 तमो ऽन्धकारं जगतां च हत्वा व्याधीनशेषाञ्छमयां बभूव ॥४४॥
 ये यक्षकुम्भारण्यपिशाचसंघा विहेठकास्ते च सदोपजग्मुः ।
 आशीविषा नाप्यवरंस्तदानीं महाविषाः सत्त्ववधप्रवृत्ताः ॥४५॥
 अलाभनिन्दे अयशाय दुःखं य ईतयो व्याधिरुपद्रवाश्च ।
 शमं समासादु हितं जगाम लोके प्रमोदस्तु समुद्बभूव ॥४६॥
 परस्परं मातृसमानसंज्ञी मैत्रात्मकं सर्वजगत्तदासीत् ।
 अवैरचित्तं ह्यविहिंसकश्च सर्वज्ञमार्गप्रतिपत्तिमच्च ॥४७॥
 विवर्तिता दुर्गति धर्मराज्ञा अपावृतः स्वर्गमहापथश्च ।
 सर्वज्ञतावर्त्मनिदर्शनं च कृतस्त्वयार्थो जगतो विशालः ॥४८॥
 लाभः परो नस्तव दर्शनेन दातुर्महाम्भोनिधसंनिभस्य ।
 अनाथनाथो जगति प्रसूतः चिरप्रनष्टे ऽद्भुतनायकस्त्वम् ॥४९॥
 अथ खलु रत्नप्रभा श्रेष्ठिदारिका सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनि-
 र्घोषं राजानमाभिर्गीथाभिरभिष्टुत्य संवर्य संप्रशंस्यानेकशतसहस्रकृतः
 प्रदक्षिणीकृत्य प्रणिपत्यैकान्ते प्राञ्जलिः स्थिताभूवन्नमस्यन्ती ॥ अथ खलु
 राजा सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषो रत्नप्रभां श्रेष्ठिदारिकामवलोक-

कैवमाह ॥ साधु साधु दारिके या त्वं परसच्चगुणविशेषज्ञानाभिज्ञा-
 मवतीर्णा । दुर्लभास्ते दारिके सच्चाः सर्वलोके ये परसच्चगुणानधिमु-
 च्यन्ते । न शक्यं दारिके तसोवृत्तरकृतज्ञसत्त्वैः बुद्धिविपन्नैः क्षुभितचि-
 तैर्लुडितसंतानैस्समश्चेतोभिः प्रकृतिविनष्टाशयैः प्रतिपत्तिच्युतैः परसच्चगु-
 णविशेषज्ञानाभिज्ञैर्बोधिसच्चगुणा अवतरितुं तथागतगुणा वा कल्पयितुं
 सर्वगुणज्ञानविशेषाभिज्ञा वानुप्राप्नुम । असंशयं त्वं दारिके बोधो संप्र-
 स्थिता या त्वमेवंरूपान् बोधिसच्चगुणानवतरसि । उदारसच्चाभिज्ञतया
 जम्बुद्वीपे ऽमोघो ऽस्माकं सच्चसंप्रहविक्रमो येषां नो विजितत्वमेवरूप-
 ज्ञानसमन्वागतोत्पन्ना । अथ खलु राजा सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनि-
 र्घोषो ऽनर्घं महामणिरत्नं ज्योतिःप्रभमणिरत्नविचित्रं चानर्घं वस्त्ररत्नं
 स्वेन पाणिनादाय रत्नप्रभायाः श्रेष्ठिदारिकायाः प्रादात्तत्परिवारस्य च
 सर्वा सा दारिकाणां प्रत्येकं नानावस्त्ररत्नानि प्रादादेवं चावोचत् ।
 प्रतिगृहाण दारिके त्वमिदं वस्त्ररत्नं परिगृह्यात्मना परिभुङ्ख्व ॥ अथ खलु
 रत्नप्रभा श्रेष्ठिदारिका सपरिवारोभाभ्यां जानुभ्यां धरणितले प्रणिपत्य
 तद्वस्त्ररत्नं पाणिभ्यां परिगृह्य मूर्ध्नि कृत्वा प्रत्यवसृत्य तद्वस्त्ररत्नं प्रावृत-
 वती तत्परिवाराश्च सर्वा दारिकाः प्रत्येकं स्वानि वस्त्ररत्नानि प्रावृतवत्यः
 सा तद्वस्त्ररत्नं प्रावृत्य राजानं सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषं प्रदक्षि-
 णमकरोत्सार्धं स्वेन दारिकापरिवारेण तासां सर्वासां तेषु वस्त्ररत्नेषु सर्व-
 नक्षत्रज्योतिर्विम्बानि विद्योतमानान्यदर्शनं तां सर्वजनकायो दृष्ट्वैवमाह ॥
 शोभनस्तवायं दारिके कन्यापरिवारो रात्रिदेवतेव ज्योतिर्गणप्रतिमण्डि-
 ता त्वमाभिः परिवृतातीव भ्राजसे ॥

॥ अथ खलु सर्ववृक्षप्रफुल्लनसुखसंवासा रात्रिदेवता सुधनं श्रेष्ठि-
 दारिकमेतदवोचत् ॥ तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्यः स तेन कालेन तेन सम-
 येन राजाभूत्सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषो नाम । न खल्वेवं द्रष्ट-
 व्यम् । अयं स भगवान् वैरोचनस्तथागतो ऽहं नम्यक्संबुद्धस्तेन कालेन
 तेन समयेन राजाभूत्सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषो नाम ॥ स्यात्खलु

पुनस्ते कुलपुत्रैव मया सा तेन कालेन तेन समयेन पद्मप्रभा नाम
 देव्यभूद्राज्ञो ज्योतिष्प्रभस्य भार्या सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषस्य रा-
 ज्ञो माता । न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । इयं सा मायादवी तेन कालेन प-
 द्मप्रभा नाम राजभार्याभूद्यया स उपपादुकः कुमार उत्सङ्गे प्रतिगृहीतः ॥
 स्यात्खलु पुनस्ते कुलपुत्रैवमन्यः स तेन कालेन तेन समयेन ज्योति- 5
 ष्प्रभो नाम राजाभूत्सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषस्य राज्ञः पिता ।
 न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । शुद्धोदनः स राजा तेन कालेन ज्योतिष्प्रभो ना-
 म राजाभूत् ॥ स्यात्खलु पुनस्ते कुलपुत्रैवमन्या सा तेन कालेन तेन
 समयेन रत्नप्रभा नाम श्रेष्ठिदारिकाभूत् खल्वेवं द्रष्टव्यम् । अहं सा तेन
 कालेन तेन समयेन रत्नप्रभा नाम श्रेष्ठिदारिकाभूवम् ॥ स्यात्खलु पु- 10
 नस्ते कुलपुत्रैवमन्ये तेन कालेन तेन समयेन सखा अभूवन् । ये तत्र
 जम्बुद्वीपे उपपन्ना राज्ञा सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषेण चतुर्भिः सं-
 ग्रहवस्तुभिः संगृहीताः । न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । इमे ते बोधिसत्त्वाः स-
 र्व इहैव भगवतः पद्मन्मण्डलसमवसता ये ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ
 अवैवर्त्यायां बोधिसत्त्वभूमौ प्रतिष्ठापिताः । केचित्प्रथमायां भूमौ के- 15
 चिद्वितीयायां केचिन्तृतीयायां केचिच्चतुर्थ्यां भूमौ केचित्पञ्चम्यां केचि-
 त्षष्ठ्यां केचित्सप्तम्यां केचिदष्टम्यां केचिन्नवम्यां केचिद्दशम्यां बोधिसत्त्व-
 भूमौ प्रतिष्ठापिताः । ये नानाप्रणिधानविमात्रताभिर्नानासर्वज्ञताप्रस्था-
 नैर्नानासंभारैर्नानासमुदागमैर्नानानिर्याणैर्नानामार्गव्यूहशुद्धिभिर्नानावि-
 कुर्वितवृषभिताभिर्विविधमार्गव्यूहैः समुदागता नानाविमोक्षविहारैरिह 20
 पद्मन्मण्डले नानाधर्मविमानविहारानावसन्तो विहरन्ति ॥
 अथ खलु सर्ववृक्षप्रफुल्लनसुखसंवासा रात्रिदेवता तस्यां वेला-
 यामेतमेव विपुलप्रीतिसंभवन्निधानसंतुष्ट्यवभासं बोधिसत्त्वविमोक्षं भू-
 यस्या मात्रया संदर्शयमाना सुधनं श्रेष्ठिदारकं गाथाभिरप्यभाषत ॥
 चक्षुर्ममा जिनसुता विपुलं येनो विलोकयामि सर्वदिशः । 25
 क्षेबोदधीन्बहुविधान्विपुलान्स्वार्णवानपि च संसरतः ॥ १ ॥

सर्वेषु क्षेत्रप्रसरेषु जिनान्बोधिदुमासनगतान्विरजान् ।

व्याप्यर्जिभिर्दशदिशः सततं धर्मोक्तिभिर्विनयतो जनताम् ॥२॥

श्रोत्रार्णवः सुपरिशुद्ध ममा येन श्रिणोम्यपरिशेषरुतम् ।

धर्मानशेषसुगताभिहितात्सर्वाञ्छृणोमि भृशमात्मनाः ॥३॥

ज्ञानं समाद्वयमसङ्गतं परसत्त्वचित्तविषयप्रसतम् ।

चित्तोदधि सुविपुलां जगतश्चित्तक्षणादवतराम्यखिलाम् ॥४॥

पूर्वान्त मे स्मृतिसमाधिबलात्कल्पोदधीनहमवैष्यमि तान् ।

जात्यन्तरार्णवशतानि बहून्यहमात्मनश्च जगतामपि च ॥५॥

क्षेत्रार्णवैकपरमाणुसमान् कल्पान्क्षणेन च विदाम्यखिलान् ।

सर्वान् गतिष्वपि च संसरतो बुद्धान्विकुर्वितगणैश्च सह ॥६॥

तच्च स्मरामि खलु लोकविदां तेषां यथा प्रथमकः प्रणिधिः ।

प्रस्थानसंभवनयैर्विपुलैः समुदागताश्चरिमुपेत्य चर्याः ॥७॥

अभिषेकभूमि गमनानि च यान्यसमाधितोत्तमगुणौघवताम् ।

बोधेश्च बुध्यननयान्विपुलांश्चित्तक्षणादवतराम्यखिलान् ॥८॥

यैर्यैरुपायविषयैः सुगताः प्रावर्तयन् जगति चक्रवरम् ।

या निर्वृतीरपरिमाणगुणा धर्मस्थितेरपि च यो नियमः ॥९॥

ये यानसागरनया विमला ये चैव सत्त्वविनया विपुलाः ।

संदर्शिता जगति तानमिच्चैर्नानानयैरवतरामि पृथक् ॥१०॥

प्रीतेर्निधानप्रभुतुष्टिधनाध्यालोक एष हि विमोक्षणयः ।

मम भावितो विपुल कल्पशतान्येतं त्वमप्यवतराशु नयम् ॥११॥

एतमहं कुलपुत्र विपुलप्रीतिसंभवनिधानसंतुष्ट्यवभासं बोधिस-

त्त्वविमोक्षं जानामि किं मया शक्यं सर्वतथागतपादमूलेषु सर्वज्ञताप्र-

स्थानप्रणिधिसमुदावतीर्णानां सर्वतथागतपूर्वप्रणिधानसागराभिनिर्हार-

प्रणिधिपरिपूर्णात्तामेकबोधिसत्त्वभूम्याक्रमणसर्वबोधिसत्त्वभूमिसागराक्रम-

णविक्रान्तज्ञानानां सर्वबोधिसत्त्वचर्यासमुद्रैकैकचर्यासमवसरणप्रणिधान-

चर्यापरिशुद्धानामेकैकस्मिन् बोधिसत्त्वविमोक्षे सर्वबोधिसत्त्वविमोक्षसा-

गरसमवसरणविहारवशवर्तीनां बोधिसत्त्वानां चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥ गच्छ कुलपुत्रेयमिहैव बोधिमण्डे सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभा नाम रात्रिदेवता भगवतः सकाशमुपसंक्रान्ता ह. मुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेनानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ सत्त्वाः परिपाचयितव्याः कथं सर्वबुद्धक्षेत्राणि परिशोधयितव्यानि कथं सर्वतथागता आराधयितव्या अन्यनाराधनतया कथं बोधिसत्त्वेन सर्वबुद्धधर्मेषु प्रयोक्तव्याः ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सर्ववृक्षप्रफुल्लनसुखसंवासाया रात्रिदेवतायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य सर्ववृक्षप्रफुल्लनसुखसंवासां रात्रिदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य सर्ववृक्षप्रफुल्लनसुखसंवासाया रात्रिदेवताया अन्तिकाम्प्रकान्तः ॥ ३८ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभा रात्रिदेवता तेनोपसंक्रान्तः सो ऽद्राक्षीत्सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभां रात्रिदेवतां तस्मिन्नेव पर्वन्मण्डले सर्वजगद्भवनप्रतिभासमणिराजगर्भासननिषणां धर्मधातुनयप्रतिभासमणिजालसंछादितशरीरां सर्वचन्द्रसूर्यज्योतिर्यहन्क्षत्रप्रतिभाससंदर्शनकायां यथाशयसत्त्वचक्षुर्विज्ञप्तिसंदर्शनकायां सर्वसत्त्वकायसंस्थानसदृशस्वशरीरविज्ञपनकायां अनन्तमध्यवर्णसमुद्रोदाः रविज्ञप्तिसंदर्शनकायां सर्वैर्यापयविहारनयसंदर्शनकायां समन्तमुखाभिमुखविज्ञपनकायां सर्वदिगभिमुखसत्त्वपरिपाचकाभिमुखकायां समन्तधर्ममेघनिगर्जितविविधविकुर्वितसर्वदिवस्स्फरणसर्वजगदभिमुखकायां सर्वकालजगदर्थ्याभिमुखगगनप्रलम्बकायां सर्वतथागतक्रमतलप्रणिपतितकायां सर्वसत्त्वकुशलमूलोपचयमुखपूर्वगमकायां सर्वतथागताभिमुखधर्ममेघसंप्रतीच्छनसंधारणप्रणिधिसिद्धिपरिपूर्णचेतो ऽपराङ्मुखस्मृतिसंधारणकायां अनन्तमध्यावभाससर्वदिवस्स्फरणशरीरां सर्वजगत्तमोविकिरणधर्मप्रदीपलोकसमन्तप्रमुक्तावभाससंदर्शनकायां मायागतधर्मनिर्मलज्ञानशरीरनिदर्शनकायां विगततमोरजोधर्मशरीरनिदर्शनकायां मायागतधर्मता-

निर्जातकायां धर्मताप्रतिबुद्धान्धकारचित्तां समन्तमुखज्ञानालोकाव-
भासप्रतिलब्धां अत्यन्तनिर्ज्वरनिःसंतापमनःशरीरां धर्मकायभेद्यसारवती-
धातुनिर्यातां अप्रतिष्ठिततथागताधिष्ठानप्रकृत्यसंक्लिष्टस्वभावनर्मलध-
र्मताशरीरविशुद्धकायां स तां दृष्ट्वा मूर्धा प्रणम्य बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःस-
मान् दर्शननयाननुस्मरमाणो ऽन्तरधरणितले प्रणिपत्य सुचिरमतिना-
मयामास ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः तस्माद्वरणितलादुत्थाय प्राञ्ज-
लीकृतः सर्वजगद्व्याप्रणिधानवीर्यप्रभाया रात्रिदेवतायाः कायं निरीक्ष-
माणो दश संज्ञा विशुद्धीः प्रतिलभते स्म । यासां प्रतिलाभात्सर्वकल्या-
णमित्रप्रभागतां प्रत्यलभत ॥ कतमा दश यदुत । कल्याणमित्रेषु स्वचि-
त्तसंज्ञां प्रत्यलभत सर्वज्ञतासमारम्भवीर्यसर्वालम्बणसंवासाय । स्वकर्म-
विपाकविशुद्धिस्वभावसंज्ञां प्रत्यलभत कल्याणमित्रारागणविपुलकुशल-
मूलसमुदागमारागणतायै । बोधिसत्त्वचर्यालंकारसंज्ञां प्रत्यलभत सर्व-
प्रणिधानालंकरचर्यासंवसनतायै । सर्वबुद्धधर्माभिनिष्पादनसंज्ञां प्रत्यल-
भत सर्वकल्याणमित्रानुशासनीयप्रतिपत्तये । स्पर्शोपपत्तिसंज्ञां प्रत्यल-
भत सर्वबुद्धविषयानुत्तरधर्मविहारावभाससंदर्शनतायै । एकनिर्याणसंज्ञां
प्रत्यलभत समन्तभद्रयाननिर्याणप्रणिधानचर्याविशुद्धये । सर्वज्ञपुण्यसा-
गराकरसंज्ञां प्रत्यलभत सर्वशुक्लधर्मसमार्जनविवर्जनतायै । सुपिरपूरणकुश-
लधर्मपरिपूरणसंवर्धनपरिपालनसंज्ञां प्रत्यलभत बुद्धबोधौ सर्वज्ञज्ञान-
वीर्यवेगसंवर्धनतायै । सर्वकुशलमूलपरिपूरिसंज्ञां प्रत्यलभत सर्वसत्त्वस-
र्वाभिप्रायपरिपूरणतायै । सर्वार्थसंसाधकसंज्ञां प्रत्यलभत कल्याणमित्रेषु
सर्वबोधिसत्त्वकर्मवशवर्तिताप्रतिष्ठापनाय । इमा दश संज्ञा विशुद्धीः प्र-
तिलभन्ते स्म ॥

यासां प्रतिलाभात्सर्वजगद्व्याप्रणिधानवीर्यप्रभाया रात्रिदेवता-
या बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमा बोधिसत्त्वसभागताः प्रत्यलभत ॥ यदुत ।
स्मृतिसभागतां दशदिक्सर्वतथागतअध्वानुस्मृतिनयेषु मतिसभागतां सर्व-

धर्मसागरनयासंभेदविनिश्चितेषु गतिसभागतां सर्वतथागतधर्मचक्रमण्डल-
गत्यनुगतासंभेदविभागनयकौशलेषु बोधिसभागतामाकाशसमबुद्ध्या स-
र्वच्यध्वनयसागरावभासप्रतिलाभाय इन्द्रियविशुद्धिसभागतां सर्वबोधिस-
त्वेन्द्रियसागरज्ञानावभासप्रतिलाभाय चित्तविशुद्धिसभागतां सर्वाकारस-
त्त्वसंग्रहव्यूहबोधिसत्त्वमार्गगुणप्रतिपत्त्यलंकारमार्गप्रतिपत्तये गोचरसभा-
गतां तथागतज्ञानगोचरावभासप्रतिलाभाय नयानुगमसभागतां सर्वा-
कारसर्वज्ञतानयसमुद्रावतारपथावभासप्रतिलाभाय अर्थप्रतिवेधसभागतां
सर्वधर्मस्वभावज्ञानप्रतिवेधप्रतिलाभाय धर्मविहारसभागतां सर्वावरण-
पवर्तविकरणतायै रूपकायविशुद्धिसभागतां यथाशयजगद्विमात्रतां संद-
र्शनलक्षणानुव्यञ्जनविचित्रशरीरविशुद्धिप्रतिलाभाय बलसभागतां बो-
धिसत्त्वबलपरिनिष्पत्तिसर्वज्ञतारम्बणविवर्धनतायै सर्वधर्मनयसमुद्रेषु वै-
शारद्यसभागतां चित्ताशयगगनपरिशुद्धये वीर्यसभागतां सर्वकल्पबोधि-
सत्त्वचर्यासंवासापरिखेदप्रतिलाभाय प्रतिभानसभागतां सर्वधर्मानावरण-
ज्ञानालोकप्रतिलाभाय अनभिभूतसभागतां सर्वजगदभ्युद्गतात्मभावपरि-
शुद्धये अदीनालीनवचनसभागतां सर्वपर्वन्मण्डलाराधनपरिशुद्धये घोष-
सभागतां सर्वधर्मसमुद्ररुतगर्जनतायै स्वराङ्गविशुद्धिसभागतां सर्वजगद्व-
चनविज्ञप्तिव्यवहारनयसमुद्रेषु गुणविशुद्धिसभागतां तथागतानुशासनी-
गुणप्रतिपत्तिविशुद्धिषु बुद्धधर्मकर्मवंशाविरोधनसभागतां अनवद्यकर्मवि-
पाकविशुद्धये धर्मयज्ञभूमिप्रतिष्ठापनसभागतां सर्वबुद्धोत्पादधर्मचक्रप्रव-
र्तनतायै ब्रह्मचर्यविशुद्धिसभागतां सर्वतथागतविषयज्ञानसंवेदनतायै स-
हामैत्रीसभागतां नानामैत्रीनयप्रतिक्षणसर्वसत्त्वसागरस्फरणतायै महा-
करुणानयसमुद्रावतारसभागतां सर्वसत्त्वधातुपरिचाणधर्ममेघाभिप्रवर्षण-
तायै कायकर्मसभागतां सर्वसत्त्वपरिपाचनोपायोपचारसभागतायै वाक्कु-
र्मविशुद्धिसभागतां सर्वधर्मव्यवहाराभिलाषेषु मनस्कर्मसभागतां सर्वसत्त्व-
चित्तेषु सर्वज्ञतारम्बणोपसंहरणतायै विविधसर्वव्यूहप्रतिमण्डनसभागतां
सर्वबुद्धक्षेत्रेषु सर्वतथागतोपसंक्रमणतायै उपसंक्रमणसभागतां सर्वबुद्धो-

त्पादसमुद्रेषु धर्मचक्राध्येषणसभागतां सर्वतथागतेषु पूजोपस्थानसभाग-
 तां सर्वतथागताशेषकालसर्वपूजोपस्थानतायै सर्वसत्त्वपरिपाकविनयस-
 भागतां सर्वसत्त्वधातौ आलोकप्रतिलाभसभागतां सर्वसत्त्वधर्मनयेषु स-
 माधिप्रतिलाभसभागतां सर्वसमाधिनयसमुद्रेषु समन्तस्फरणसभागतां
 5 सर्वबुद्धक्षेत्रसमुद्रबोधिसत्त्वचर्याविकुर्वितस्फरणतायै बोधिसत्त्वविहारस-
 भागतां सर्वबोधिसत्त्वविकुर्वितनयसमुद्रेषु परिवारसभागतां सर्वबोधिस-
 त्वचर्यासंवासेषु प्रवेशसभागतां सर्वलोकधातुसूक्ष्मप्रवेशेषु चित्तविभ-
 क्तिसभागतां सर्वबुद्धक्षेत्रवैपुल्येषु अनुगमवैमात्रतासभागतां सर्वबुद्धक्षे-
 त्रसमुद्रावतारविमात्रतानुगमेषु समन्तनयप्रसरस्फरणसभागतां सर्वबुद्धक्षे-
 10 त्रविभक्त्यनन्तज्ञानविज्ञप्तिषु अभ्युद्गतसभागतां सर्वबुद्धक्षेत्रेषु अवैवर्त्यस-
 भागतां सर्वदिवस्फरणसमवसरणाधिष्ठानाविवर्त्यतायै अन्धकारविधमन-
 सभागतां सर्वबुद्धबोधिमण्डविबुध्यानज्ञानमण्डलावभासप्रतिलाभाय अनु-
 प्राप्तसभागतां सर्वबुद्धपर्षन्मण्डलसमुद्रेषु सर्वबुद्धक्षेत्रकायजालस्फरणस-
 भागतां अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रतथागतपूजोपस्थानप्रयोगेषु ज्ञानप्रत्यक्षसभा-
 15 गतां तत्र धर्मनयसमुद्रानुप्रबन्धेषु प्रतिपत्तिसभागतां अनुलोमसर्वधर्मन-
 यनसंमुखप्रयोगेषु एषणसभागतां तीव्रधर्मच्छन्दारम्भविशुद्धये विशुद्धस-
 भागतां कायवाङ्मनस्कर्मबुद्धगुणालंकारसमादानेषु सुमनःसभागतां अवि-
 षमकल्पचित्तमण्डलसर्वधर्मज्ञानमण्डलपरिशुद्धये वीर्यारम्भसभागतां सर्व-
 कुशलमूलसंभारसमारम्भनिस्तोरणप्रयोगेषु चर्याव्यूहसभागतां सर्वबोधि-
 20 सत्त्वचर्यापरिनिष्पत्तिषु असङ्गविहारसभागतां सर्वधर्मनिमित्तप्रतिवेधेषु उ-
 पायकौशल्यनयसभागतां तत्र तत्र धर्मविहारज्ञानविकुर्वणतासु आयतन-
 विशुद्धिसभागतां यथाशयसत्त्वविषमदर्शनसमादानेषु बोधसत्त्वसमाधि-
 मुखप्रतिलाभसभागतां सर्वधर्मविभावनप्रतिलाभेषु अधिष्ठानसभागतां स-
 र्वतथागतवेशेषु भूम्याक्रमणसभागतां सर्वबुद्धबोधिसत्त्वभूमिप्रतिलाभेषु प्र-
 25 तिष्ठानसभागतां सर्वबोधिसत्त्वव्यवस्थानेषु आदेशनसभागतां सर्वबुद्धव्या-
 करणेषु समाधिसभागतां एकक्षणे सर्वसमाधिसागरनयेषु समाधिव्यव-

स्थानसभागतां नानालक्षणबुद्धकार्येषु अनुस्मृतिसभागतां सर्वानुस्मृ-
त्यारम्बणनयसमुद्रेषु बोधिसत्त्ववरणसभागतां बोधिसत्त्वकार्यापरान्तको-
टीगतकल्पव्यवसायेषु प्रसादसभागतामप्रमेयबुद्धज्ञानाधिमुक्तिप्रीतिवेगस-
मुद्रविवर्धनतायै विवर्धनसभागतां सर्वावरणपर्वतानां अविवर्त्यज्ञानस-
भागतां बुद्धज्ञानानन्तसंभरिसंभवाय उपपत्तिसभागतां सर्वसत्त्वपरिपा- 5
कविनयकालेषु विहारसभागतां सर्वज्ञतानयमुखेषु विषयसभागतां ध-
र्मधातुनयवृषभिताविषयप्रवेशेषु अनालयसभागतां सर्वालयसमुद्घाति-
तचित्ततायै सर्वधर्मनिर्देशसभागतां धर्मसमताज्ञानावतारेषु अभियोगस-
भागतां सर्वबुद्धाधिष्ठानस्वशरीरसंप्रतीच्छनतायै अभिज्ञासभागतां सर्व-
लोकज्ञापनप्रतिपत्तिनयेषु अनभिसंस्कारर्जिप्रतिलाभसभागतां सर्वदिवस्त्रे- 10
चसागरावतारेषु धारणीभूमिसभागतां सर्वधारणीसमुद्रावभासप्रतिलाभा-
य सर्वबुद्धधर्मचक्रसंध्यवतारसभागतां सर्वसूचान्तधर्मपर्यायेषु गम्भीरध-
र्मप्रवेशसभागतां गगनतलोपमसर्वधर्मनयावतारेषु अवभाससभागतां स-
र्वलोकधातुप्रसरेषु अभिरोचनसभागतां यथाशयजगद्विज्ञप्तिसंदर्शनेषु प्र-
कम्पनसभागतां क्षेत्राधिष्ठानविकुर्वितसत्त्वदर्शनेषु अमोघावरणसभागतां 15
दर्शनश्रवणानुस्मृतिसत्त्वविनयेषु निर्याणसभागतां प्रत्यलभत सर्वप्रणि-
धानसमुद्रनयपरिनिष्पत्तिदशबलज्ञानानुबोधाय ॥ इति हि सुधनः श्रे-
ष्ठिदारकः प्रसन्नचित्तः सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभां रात्रिदेवतामव-
लोकयन्नासा दशानां संज्ञाविशुद्धीनां प्रतिलाभादेतत्प्रमुखान् बुद्धक्षेत्र-
परमाणुरजःसमान् सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभाया रात्रिदेवतायाः स- 20
भागतनयान् प्रतिलभते स्म ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभा-
या रात्रिदेवताया बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमदर्शनतयावतीर्णो ऽनन्तमध्य-
कल्याणमित्रसंज्ञाविशुद्धिप्रतिलब्धो बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमसभागतानया-
वतीर्ण एकांसं चीवरं प्रावृत्य येन सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभा रा- 25
त्रिदेवता तेनाञ्जलिं प्रणम्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभोधत ॥

यथा स्वचित्ते वशिता समास्ति च्छन्दश्च बोधौ सुदृढो ऽनिवर्त्यः ।
 त्वदीय चित्ते ऽपि हि मे तथैव स्वतैव देव्यद्य दृढोपजाता ॥१॥
 पापान्यशेषाणि विशोधितानि शुभो विपाको द्युतिमानवाप्तः ।
 सुदर्शनायास्तव दर्शनान्मे समार्जिताश्चाक्षयशुक्लधर्माः ॥२॥
 चित्तं गुणोद्यैः समलंकृतं मे पृथग्विधैः सत्त्वहितप्रवृत्तैः ।
 समलंकृतो यैश्चरितास्मि चर्यां क्षेत्रेषु सर्वेष्वपरान्तकल्पान् ॥३॥
 निदर्शिता ते खलु सर्वधर्मान्विष्णुत्तिरार्ये मदनुग्रहाय ।
 हिताय मे ऽनुग्रहसंज्ञयैव धर्मानुशास्ति परमां प्रयच्छ ॥४॥
 विवर्तितो दुर्गतिपातमार्गः संदर्शितः स्वर्गमथो विशुद्धः ।
 सर्वज्ञमार्गश्च निदर्शितस्ते यानानुयानः सुगतैरशेषैः ॥५॥
 त्वदन्तिके मे ऽनुपमाद्भुताद्य निर्याणसंज्ञा परमोपजाता ।
 आकाशवच्चामलमप्रमाणं सर्वज्ञताधर्मसुखं विशुद्धम् ॥६॥
 सर्वज्ञताशेषशुभाकरत्वं संज्ञाद्य मे त्वव्युदिताप्रमेया ।
 पुण्यार्णवा मे गगनाप्रमाणाः प्रतिक्षणं चेतसि चोद्भवन्ति ॥७॥
 उन्नेहि मे पारमिताभिरार्ये पुण्यैरचिन्त्यैश्च विवर्धयश्च ।
 संवर्धितः सर्वगुणैः शुभैश्च सर्वज्ञपटुं नचिरेण लप्स्ये ॥८॥
 कल्याणमित्रेषु हि मे सदैव सर्वज्ञतामार्गप्रतिपूरिसंज्ञा ।
 अतो निमित्ता मम सर्वशुक्लं संपूजिताशु प्रभविष्यतीति ॥९॥
 सर्वे यतो ऽर्थाः प्रभवन्ति चास्मात्सिद्धश्च कल्याणगुणैरुपेतः ।
 आराध्य चैवैनमनन्तवर्णं सर्वज्ञमार्गं जगतां प्रवक्ष्ये ॥१०॥
 आचार्यभूता मि गुणाप्रमेये सर्वज्ञधर्मेषु मम प्रणेत्री ।
 ते कल्पकोटीनयुतैरसंख्यैः शक्यं मया ते प्रतिकर्तुमार्ये ॥११॥
 अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारक इमा गाथा भाषित्वा सर्व-
 जगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभां रात्रिदेवतामेतदवोचत् । संदर्शितस्त्व-
 या देवते ममायमचिन्त्यो बोधिसत्त्वविमोक्षविषयो वदस्व मे देव-
 ते कोत्तनामायं विमोक्षः कियच्चिरसंप्रस्थितासि देवते ऽनुत्तरायां स-

स्यक्संबोधौ कियच्चिरेण वा त्वमनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंभोत्स्यसे ॥
 एवमुक्ते सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभा रात्रिदेवता सुधनं श्रे-
 ष्ठिदारकमेतदबोचत् ॥ सर्वसत्त्वपरिपाकसंचोदनकुशलसंभवो नाम कु-
 लपुत्राय विमोक्षः ॥ अहं कुलपुत्रानेन विमोक्षेण समन्वागता सर्वध-
 र्मस्वभावसमतामनुबुध्य सर्वधर्मप्रकृतिसवतीर्यानालयं धर्मं निश्चित्य स-
 र्वलोकोच्चलिता सुविभक्तरूपतां धर्माणामवतीर्याविसभागवर्णा । अवै-
 र्वर्तवर्णा । अविकल्पवर्णा । अनीलवर्णा । अपीतवर्णा । अलोहितवर्णा ।
 अनवदातवर्णा धर्मतावतीर्यानेकवर्णविभक्तिरूपात्मभावा नानात्ववर्णा ।
 अनेकवर्णा । अप्रमेयवर्णा विशुद्धवर्णा सर्वव्यूहप्रमुञ्चनवर्णा समन्तदर्श-
 नवर्णा सर्वजगत्सदृशवर्णा सर्वलोकाभिमुखातिरेकवर्णा समन्तावभासप्र-
 तिभासवर्णा अप्रतिकूलदर्शनवर्णा लक्षणानुव्यञ्जनसुविशोधितवर्णा अ-
 नवद्यचरणप्रभासवर्णा महाबलविक्रमसंदर्शनवर्णा दूरसदग्भीरवर्णा
 सर्वलोकपर्यादत्तवर्णा सर्वजगद्वचनाक्षीणवर्णा क्षणक्षणविचित्रवर्णा ना-
 नावर्णमेघसंदर्शनवर्णा नानारूपसंस्थानवर्णा अप्रमेयविकुर्वितसंदर्शनव-
 र्णा सुरचितवचनवर्णा सर्वसुरूपचित्तवर्णा सर्वसत्त्वपरिपाकानुकूलवर्णा
 यथाशयवैनेयाभिमुखापनीतकुशलवर्णा अप्रतिहतसमन्तप्रभासवर्णा अ-
 च्छानाविलविप्रसन्नप्रभास्वरवर्णा । अभेद्यकायोपचयोपशोभितवर्णा अ-
 चिन्त्यधर्मनयप्रभावनवर्णा । अभिभूरनभिभूतसर्वाभिभवनवर्णा अतमस्ति-
 मिरवर्णा सर्वान्धकारविधमनवर्णा सर्वशुक्लसुसमार्जितवर्णा महात्मगुणस-
 मुद्रवर्णा पूर्वगुरुगौरवसुसमार्जितवर्णा अध्याशयगगनपरिशुद्धिवरप्रवरो-
 त्तमविशालवर्णा अनाच्छेद्याक्षयगुणसमुद्रप्रभावनवर्णा सर्वलोकाभिनि-
 श्रितासंभेदवर्णा असङ्गसर्वदिकस्फरणवर्णा अगभिलाप्यक्षेत्रसमुद्रचित्तक्ष-
 णप्रसरानेकविविधवर्णसमुद्रसंदर्शनवर्णा सर्वसत्त्वमहाप्रीतिवेगविवर्धन-
 वर्णा सर्वसत्त्वसागरसंग्रहवर्णा सर्वरोमविवराशेषबुद्धगुणसमुद्रमेघनिगर्ज-
 नवर्णा सर्वसत्त्वाशयाधिमुक्तिसागरविशोधितवर्णा सर्वधर्मार्थविनिश्चय-
 संदर्शनवर्णा नानावर्णरश्मिजालावभासवर्णा गगनप्रमाणविमलप्रभाव-

अविसभागा अनानात्वा अवैमात्र्या अविकल्पा अनीला अपीता

अलोहिता अनवदातवर्णा

र्णा विशुद्धमणिराजविमलरजःप्रभानिश्चितवर्णा निर्मलधर्मताप्रतिभास-
 वर्णा अतुलवर्णनयसमुद्रविचित्रप्रतिभासवर्णा समन्तदिगवभासवर्णा य=
 थाकालजगत्संदर्शनाभिन्नवर्णा प्रशमदमदिवसंभववर्णा सर्वक्लेशप्रशमन-
 वर्णा सर्वजगत्पुण्यक्षेत्रप्रभावर्णा सर्वनयप्रशमनवर्णा अमोघजगत्स्फर-
 णवर्णा महाज्ञानविक्रमप्रभावनवर्णा असङ्गकायसमन्तस्फरणवर्णा सम-
 न्ताच्चरकायामोघजगत्संदर्शनवर्णा महामैत्रीसमुद्रसमुदागमवर्णा महापु-
 ण्यसुमेरुसमुदागमवर्णा सर्वजगदनिश्चितसर्वलोकगतिप्रतिभासप्राप्तवर्णा
 महाज्ञानबलविशोधनवर्णा सर्वलोकानुस्मृतिसंवसनवर्णा सर्वरक्षाभव-
 र्णा वैरोचनगर्भनिदर्शनवर्णा सर्वजगत्प्रसादानुरूपवर्णा सर्वज्ञताकाराभि-
 10 मुखवर्णा प्रहसितनयनजगत्प्रसादवर्णा सर्वरत्नव्यूहायावभासवर्णा अ-
 नागृहाभासर्वजगत्पराश्रुखवर्णा अनियताभिनिविष्टवर्णा अधिष्ठानवि-
 कुर्वितवृषभितासंदर्शनवर्णा सर्वविविधविकुर्वितवृषभितासंदर्शनवर्णा त-
 थागतकुशलमूलावभासनवर्णा अनवद्यसर्वधर्मधातुनयसागरप्रसृतवर्णा
 सर्वबुद्धपर्षन्मण्डलोपसंक्रमणप्रतिभासप्राप्तवर्णा विविधवर्णसमुद्रनिष्पाद-
 15 नवर्णा सुचरितनिष्पन्दसंभूतवर्णा यथावैनायिकोपनायिकवर्णा सर्वलो-
 कातृप्तदर्शनवर्णा विचित्रप्रभास्वरावभासनवर्णा सर्वत्र्यध्ववर्णा समुद्रसं-
 दर्शनवर्णा सर्ववर्णरश्मिसमुद्रप्रमुञ्चनवर्णा अनभिलाप्यवर्णा प्रभामण्ड-
 लसमुद्रनानार्थविमात्रतासंदर्शनवर्णा सर्वगन्धावभाससर्वजगत्समतिक्रान्त-
 वर्णा एकैकरोमविवरानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमसूर्यमण्डलमेघसं-
 20 दर्शनवर्णा विमलचन्द्रमण्डलविग्रहमेघाधिष्ठानवर्णा अनन्तरुचिरपुष्प-
 सुमेरुमेघसंप्रमुञ्चनवर्णा नानाभिनिर्हारमाल्यदुग्धमेघसर्वालंकारमाल्य-
 वर्षप्रमुनञ्चवर्णा सर्वरत्नपद्ममेघसंदर्शनवर्णा सर्वगन्धधूपपटलविग्रहमेघ-
 सर्वधर्मधातुस्फरणवर्णा प्रतिचित्तक्षणं सर्वचूर्णकोशमेघानधिष्ठाय दशसु-
 दिक्षु सर्वधर्मधातुनयसागरान् स्फुरित्वा दर्शनवैनेयानां सञ्चानां अव-
 25 णवैनेयानामनुस्मृतिवैनेयानां धर्मचक्रनिर्माणाभिनिर्हारवैनेयानां प्रत्युप-
 स्थितपरिपाककालवैनेयानां रूपकायसंदर्शनवैनेयानां प्रत्युपासनवैनेया-

नामनुबोधनवैनेयानां विविधविकुर्वितप्रातिहार्यसंदर्शनवैनेयानामचि-
न्यविकुर्वितप्रातिहार्यविज्ञप्तिरसंदर्शनवैनेयानां सत्त्वानामाशयवशेन का-
लवशेनाकुशलकर्मविवर्तनवशेन कुशलकर्मसंभवप्रतिष्ठापनवशेन पूर्व-
महाप्रणिधानाभिनिर्हारवशेन सर्वज्ञतावेगवशेन बोधिसत्त्वविमोक्षवि-
पुलविकुर्वितप्रतिलाभधर्मवशेन सर्वजगत्परिचाणस्वभिनिर्हृतमहाकरु-
णाबलसंभववशेन महामैत्रीसागरविशुद्धिसंजननाशयवशेन प्रवर्तयामि
तथागताधिष्ठानसुप्रतीच्छित्तात् ॥

एवमहं कुलपुत्रास्मिन् सर्वसत्त्वपरिपाकयथाशयकुशलमूलसं-
चोदनबोधिसत्त्वविमोक्षे विभक्तरूपधर्मतामवतीर्यानन्तमध्यकायवर्णसं-
स्थानतां संदर्शयित्वा एकैकस्माच्चर्याकायादनन्तमध्यान् वर्णसमुद्रान् 10
विज्ञैकैकस्माच्चर्यावर्णादनन्तमध्यान् रश्मिमेघानवसृज्यैकैकस्माद्रश्मेर-
नन्तमध्यान् बुद्धक्षेत्रप्रतिभासान् दर्शयित्वा एकैकस्मिंश्च बुद्धक्षेत्रे ऽन-
न्तमध्यांस्तथागतोत्पादान् संदर्शयित्वा एकैकस्य च तथागतस्यानन्तमध्या-
नि विकुर्वितानि संदर्शयमाना पूर्वकानि कुशलमूलानि संचोदयामि ।
अनवरोपितानि च कुशलमूलान्यवरोपयाम्यवरोपितानि च विपुलीकरो- 15
मि । विपुलीकृतानि च कुशलमूलानि विवर्धयामि । प्रतिचित्तक्षणं
चानन्तमध्यं सत्त्वधातुमनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ अविवर्त्यभूमौ प्रतिष्ठाप-
यामि ॥

यत्पुनः कुलपुत्रैवं वदसि । कियच्चिरसंप्रस्थितासि देवते ऽनुत्त-
रायां सम्यक्संबोधौ कियन्ति कल्पशतान्युपादाय बोधिसत्त्वचारिकां च 20
रसीत्येतदपि ते ऽर्थं निर्देक्ष्यामि बुद्धानुभावेन । अकल्पाविकल्पविषयं
कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां ज्ञानमण्डलं न तत्र संसारदीर्घता वा संसारह-
स्वता वा प्रभाष्यते प्रज्ञप्यते कल्पसंक्लिष्टता वा कल्पविशुद्धता वा क-
ल्पपरीक्षता वा कल्पमहंगतता वा कल्पबहुत्वं वा कल्पनानात्वं वा क-
ल्पनानाकरणं वा कल्पविमात्रता वा प्रभाष्यते प्रज्ञप्यते वा । तत्कस्य 25
हेतोः । प्रकृतिस्वभावपरिशुद्धिं कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां ज्ञानमण्डलं स-

र्वसंज्ञाजालनिर्मुक्तं सर्वावरणपर्वतसमतिक्रान्तमाशय उदेति तच्च सर्वसं-
ज्ञानां यथाशयपरिपाककालवैनेयानामवभासं यः करोति ॥

तद्यथा कुलपुत्र सूर्यमण्डले रात्रिर्दिवं संख्या न विद्यते न सं-
वसति । अस्तंगमिते सूर्यमण्डले रात्रिः प्रज्ञायते प्रभाव्यते । उदागते च
सूर्यमण्डले दिवसः प्रज्ञायते प्रभाव्यते ॥ एवमेव कुलपुत्राविकल्पे बो-
धिसत्त्वज्ञानमण्डले सर्वकल्पपरिकल्पा न संविद्यते । सर्वसंसारसंवसन-
संज्ञागतानि सर्वाध्वानश्च संविद्यन्ते । अथ च पुनर्बोधिसत्त्वाशयोदिता
विकल्पज्ञानमण्डलप्रभेन सर्वसत्त्वपरिपाककालवशेन कल्पसंवाससंसा-
रसंज्ञागतगणनासंख्या प्रभाव्यते । अविकल्पज्ञानमण्डले पूर्वान्तापरान्त-
कल्पसंवाससंज्ञागतसंख्या प्रभाव्यते ॥

तद्यथा कुलपुत्र सूर्यमण्डलं गगनतलगतं सर्वरत्नपर्वतेषु सर्वरत्न-
दुमेषु सर्वरत्नराजेषु सर्वरत्नाकरेषु सर्वसागरेषु सर्वोत्तसरःसु सर्वस्वेच्छज-
लभाजनेषु सर्वजगच्चित्तेषु च प्रतिभासप्राप्तं विज्ञायते । सत्त्वानां चाभिमु-
खं समुदागच्छति सर्वरत्नपरमाणुरजःसु च सूर्यमण्डलप्रतिभासप्राप्तं दृश्य-
ते न च पुनस्तत्सूर्यमण्डलं रत्नपर्वतेषु संभवति न रत्नदुमेषु यावन्न परमा-
णुरजःस्वनुप्रविशति न मणिस्फरेष्वन्तर्गतं भवति न रत्नाकरेष्वनुगच्छति न
सागरेष्ववतरति न सर्वोदकभाजनेष्वनुप्रविशति सर्वत्र चान्तर्गतं दृश्यते ।
एवमेव कुलपुत्र बोधिसत्त्वो महासत्त्व उच्चलितो भवसमुद्रादुद्धतस्तथा-
गतधर्मधातुगगने धर्मस्वभावगगनगोचरविहारी शान्तगगननिलयः सर्व-
भवगत्युपपत्तिषु संदृश्यते सर्वसत्त्वसदृशैः कायैः सत्त्वानां परिपाकविनयमु-
पादाय न च संसारदोषैर्लिप्यते न च्युत्युपपत्तिदुःखैरुपतप्यते न च क-
ल्पविकल्पैः संवसति न चास्य कल्पे दीर्घसंज्ञा भवति न ह्रस्वसंज्ञा । तत्क-
स्य हतोस्तथा हि बोधिसत्त्वो उत्पन्तमविपर्यस्तसंज्ञाचित्तदृष्टिविपर्यासम-
तिक्रान्तः स्वप्नोपमसर्वलोकयथाभूतज्ञानदर्शी मायोपमसर्वलोकावतीर्णो
निःसत्त्ववतीधातुज्ञानप्रतिलब्धो यथाभूतधर्मदर्शी सुविपुलकरुणामण्डल-
महाप्रणिधानवशेन सर्वसत्त्वाभिमुखः संदृश्यते परिपाकविनयमुपादाय ॥

तद्यथा कुलपुत्र महानद्यादिषु यानपात्रं सततसमितं सत्त्वसं-
तारणाय प्रयुक्तमप्रतिप्रश्रब्धं भवति यावज्जीवं न चास्यापारिमे तीरे
ऽभिनिवेशो भवति न पारिमे न चोदकमध्ये संतिष्ठते । एवमेव कुल-
पुत्र बोधिसत्त्वो महापारमितायानपात्रबलेन संसारनदीस्रतसः सर्वस्य-
संतारणाय प्रतिपन्नो भवति । न चास्यापारिमे तीरे उन्नासो भवति ।
न पारिमे तीरे क्षेमसंज्ञा । अथ च पुनः सततसमितं सत्त्वसंतारणाय प्र-
तिपन्नो भवति । अपरिमितसर्वकल्पव्यवसितेन बोधिसत्त्वचर्यासंवासेन च
कल्पविमात्रतामभिनिविशते । न कल्पातिक्रमणदीर्घसंज्ञायामभिनिविष्टो
बोधिसत्त्वचर्यायां चरति ॥

तद्यथा कुलपुत्र धर्मधातुविपुलसाकाशधातुगगनमण्डलं सर्वलो-
कधातुषु संवर्तमानेषु निवर्तमानेषु व्यतिवृत्तेषु वा अविकल्पं प्रकृति-
विशुद्धमसंक्लिष्टमनावृतमखिन्नमदीर्घमनवतीर्णमपरान्तकालं सर्वक्षेत्राणि
धारयमाणम् । एवमेव कुलपुत्र बोधिसत्त्वाशयज्ञानगगनतलमण्डलं
महाप्रणिधानवातमण्डलीपरिवृतं सर्वदुर्गतिप्रपातेभ्यः सत्त्वान्धारयमाणः
न परिखिद्यते सुगतिपथमुपनयमानो न परित्रस्यति सर्वज्ञतापथेषु प्र-
तिष्ठापयमानो नावसीदति सर्वक्लेशैर्नाकुलीभवति संसारदोषैर्नोपलिप्यते ॥

तद्यथा कुलपुत्र मायागतनिर्वृतस्य पुरुषस्य सर्वाङ्गप्रत्यङ्गपरिपूर्ण-
स्य दश शरीरस्था धर्मा न संविद्यन्ते । कतमे दश । यदुत । आसरितं वा
निःसरितं शीतो वोष्णं वा क्षुधा वा पिपासा वा हर्षो वा मन्युवृतभावो वा
जातिजराव्याधिमरणं वा पीडा वा न संविद्यते । एवमेव कुलपुत्र बोधिस-
त्त्वस्य ज्ञानमायागतनिर्यातरूपस्यासंभिन्नधर्मधातुकायस्य सर्वभगतिषूप-
पन्नस्य सर्वसत्त्वपरिपाकाय सर्वकल्पान्धवसमानस्य दश धर्मा न संविद्यन्ते ।
कतमे दश यदुत । संसाराभिलाषो वा संसारभगवत्युपपत्तिनिर्वेदो वि-
षयरत्यनुनयो वा प्रतिघातचित्तता वोपभोक्तुकामता वा सर्वक्लेशपरि-
तापो वा दुःखवेदनानुभावो वा विषयगत्युपपत्तिभयं वा भवाभिलाषो
वाभिनिवेशो वा । अपि तु खलु कुलपुत्र निर्देक्ष्यामि बुद्धानुभावेना-

नागतानां बोधिसत्त्वानां विपुलबोधिसत्त्वप्रणिधानदलविवर्धनतायै ॥
 भूतपूर्वं कुलपुत्रातीते ऽध्वनि लोकधातुसमुद्रपरमाणुरजःसमा-
 नां परेण परतरेण यदासीत्तेन कालेन तेन समयेन रत्नप्रभा नाम लो-
 कधातुः । तस्यां खलु पुनः कुलपुत्र रत्नप्रभायां लोकधातौ सुप्रभो नाम
 कल्पो ऽभूत् । तस्मिन् खलु पुनः सुप्रभे कल्पे दश बुद्धसहस्राण्युपम-
 द्यन्ते तेषां खलु कुलपुत्र दशानां बुद्धसहस्राणां प्राथमकल्पिको धर्म-
 चक्रनिर्घोषगगनप्रदीपराजो नाम तथागतो ऽहंस्म्यक्संबुद्धो लोक उ-
 दपादि विद्याचरणसंपन्नः सुगतो लोकविदनुत्तरः पुरुषदम्यसारथिः शा-
 स्ता देवमनुष्याणां बुद्धो भगवान्येन सर्वप्रथममनुत्तरा सम्यक्संबोधिर-
 भिसंबुद्धा । स खलु पुनः कुलपुत्र तथागतो मध्ये चातुर्द्वीपकस्य रति-
 व्यूहाया राजधान्या नातिदूर उपमन्नः । तस्याः खलु पुन रतिव्यूहा रा-
 जधान्याः पूर्वेण सुप्रभं नाम वनषण्डमभूत् । तस्मिन् खलु पुनः सुप्र-
 भे वनषण्डे रत्नकुसुममेघो नाम बोधिमण्डो ऽभूत् । तस्मिन् खलु र-
 त्नकुसुममेघे बोधिमण्डे वैरोचनमणिपद्मसिंहासनं प्रादुरभूद्यत्र स भग-
 वान्धर्मचक्रनिर्घोषगगनमेघप्रदीपराजस्तथागतो निषद्यानुत्तरां सम्यक्सं-
 बोधिमभिसंबुद्धः । तेन च समयेन मनुष्याणां दश वर्षसहस्राण्यायुःप्र-
 माणमभूत् ॥ अथ प्राणातिपातेषु सर्वेषु लोके प्रादुर्भूतेष्वदत्तादायषु
 काममिथ्याचारिषु मृषावादिषु पैशुनिकेषु पारुषिकेषु संभिन्नप्रलापिष्व-
 भिध्यालुषु व्यापन्नचित्तेषु मिथ्यादृष्टिषु । एवं दशस्वकुशलेषु कर्मपथेषु
 विपुलीभूतेषु सुप्रतिष्ठितेषु स भगवान्धर्मचक्रनिर्घोषगगनमेघप्रदीपराजस्त-
 थागतः परिपूर्णवर्षसहस्रं बोधिमण्डगतो बोधिसत्त्वानां धर्मं देशयामास ॥
 लोकेन्द्राणां च पूर्वजिनकृताधिकाराणां जम्बुद्वीपकानां च मनुष्याणां
 कुशलमूलपरिपाचनाय ॥
 तेन च समयेन तस्यां रतिव्यूहायां राजधान्यां जयप्रभो नाम
 राजाभूत्तेनादत्तादायिनां पुरुषाणां चौराणां किल्बिषकारिणां प्राणाति-
 पातिनां काममिथ्याचारिणां मृषावादिनां पैशुनिकानां पारुषिकानां

संभिन्नप्रलापिनां अभिध्यालूनां व्यापन्नचित्तानां मिथ्यादृष्टिकानामध-
 र्मरागरक्तानां विषमलोभाभिभूतानां मिथ्याधर्मपरिगतानां कृतपापानां
 कृतरौद्राणामकृतपुण्यानामकृतभयभीरुत्वाणानाममातृज्ञानामपितृज्ञाना-
 मश्रामण्यानामब्राह्मण्यानामनार्यज्ञानामपराधिनामनेकानि शतसहस्रा-
 णि चारके प्रतिक्षिप्तान्यभूवन् दमनार्थाय । राज्ञः खलु पुनर्जयप्रभस्य
 विजितावी नाम पुत्रो ऽभूदभिरूपः प्रासादिको दर्शनीयः परमशुभवर्ण-
 पुष्कलतया समन्वागतो ऽष्टविंशतिभिर्महापुरुषलक्षणैरुपेतो ऽथ स स-
 रस्वतिसंगीतिप्रासादाभिरूढो महास्त्रीगणपरिवारपरिवृतः तेषां चारका-
 वरुजानां सत्त्वानां विविधगाढबन्धनबद्धानां भैरवमुक्तोश्शब्दमश्रौ-
 षीत् । श्रुत्वा च पुनरुद्भिन्नः संविन्नचित्तो महाकरुणासंजातस्तस्मात्प्रा- 10
 सादादवतीर्य तच्चारके प्रविश्याद्राक्षीतांश्चारकगहनप्रक्षिप्तान्सत्त्वानानाह-
 ढिनिगडकटककुण्डलशृङ्खलाखलीनबन्धनबद्धान् परस्परशरीरविनिबद्धान्
 महान्धकारप्रक्षिप्तान् धूमतिमिरावृतान् विषमवातोपहतशरीरान् धम-
 नीसंततगात्रान् क्षुत्पिपासापरिपीडितान्गनान्निर्वासनान् पांशुरजःसंम-
 क्षितशरीरांश्च केशाभिच्छादितकायान् जरुनिगडबन्धनबद्धान् विविधाः 13
 कारणाः कार्यमाणान् दुःखवेदनामनुभवमानाननेकविधान्कारणान् प-
 रिदेवविप्रलापान् प्रमुचमानान् । स तान् दृष्ट्वा महत्कारुण्यमुत्पाद्यो-
 दारकरुणाशयसंजातः परहिताधानो ऽद्भुतचेताश्चारकगहनगतान् सत्त्वा-
 न्समाश्वासयामास ॥ बन्धनं विप्रमोक्षाय ॥ स तेषां सत्त्वानामभयं द-
 दत्त्वा येन राजा जयप्रभस्तेनोपसंक्रम्यैवमाह ॥ यत्खलु देवो जानीया- 20
 न्मया बन्धनागारबन्धनगतानां सत्त्वानां कारुण्यादभयं दत्तं ते मुच्ये-
 रन् ॥ अथ जयप्रभेण राज्ञा सर्वाणि पञ्चामत्यशतानि संनिपात्य परि-
 पृष्टानि ॥ युष्माकं कथं भवति ॥ त आहुरेते राजकोशविलोपिनो रा-
 ज्ञो वधाय पराक्रान्ताः । राज्ञो ऽन्तःपुरे पराक्रमन्तो गृहीता वध्यार्हा
 ह्येते वध एवैषां दण्डे बन्धनगतानां वा मरणं यो ऽप्येषामनुग्रहाय प्र- 25
 तिपद्यते सो ऽपि राज्ञो ऽपराधी ॥

अथ खलु स विजितावी राजपुत्रो महाकरुणापरिपीडितस्ता-
 नमात्यान् प्रोवाच ॥ तथास्तु यथा यूयं वदथ तदथोसृजतैनानपरा-
 धिनः पुरुषान् । अहमेषामर्थाय सर्वदुःखवेदनाः संसोढुमुत्सहे । युष्मा-
 भिरेषां करणीयं तन्मम कुरुत । अहमेषां बन्धनविप्रमोक्षाय विवध-
 कारणापरिगतः कायजीवितं परित्यजामि ॥ तत्कस्य हतोः । यद्यहमेतान्
 सञ्चानस्माद्वन्धनान्न शक्नोमि मोचयितुं तत्कथं शक्ये त्रैधातुकबन्धना-
 गारगतान् सञ्चांस्तृष्णापाशविनिबद्धान् अविद्यागहनगतान् महान्धका-
 रप्रक्षिप्तान् दरिद्रदुःखप्रपीडितान् गम्भीरगहनदुर्गतिप्रतिपन्नान् विसंस्थि-
 तविवर्णशरीरान् निरस्तसर्वेन्द्रियप्रयोगान् विभ्रान्तमानसान् अनिःशर-
 १० णदर्शिन आलोकविरहितांस्तान्स्त्रैधातुकाभिनिविष्टान् पुण्यज्ञानसंभार-
 विकरान् ज्ञानायतनपरिभ्रष्टान् नानाक्लेशमलिनचित्तान् दुःखपञ्जरप्र-
 क्षिप्तान् मारवशगतान् जातिजरामरणशोकपरिदेवदुःखदौर्मनस्योपाया-
 सप्रपीडितान् परिमोचयितुम् ॥

अथ खलु विजितावी राजकुमारस्तान् सर्वान् बन्धनगतान् स-
 १५ ञ्चांस्तस्माद्वन्धनागारात्परिमोचयति स्म । आत्मपरित्यागेन सर्वपरिवारेण
 सर्वधनस्कन्धेन । स तान् परिमोच्य यत्तेषां सञ्चानां दुःखोपधानं तदु-
 त्सृज्य न विनिवर्तयते स्म ॥ अथ तानि पञ्चामत्यशतान्यूर्ध्वबाहून्मुक्तो-
 शमानानि जयप्रभं राजानमुपसंक्रम्यैवमाहुः ॥ यत्खलु देवो जानीया-
 द्विजिताविनः कुमारस्य छन्देनायं राजकोशो विलुप्यते । अस्माकमपि
 २० सर्वेषां जीवितसंशयः । यदि देवो विजिताविनो राजकुमारस्य विग्रहं
 न करिष्यति देवस्य नचिरेण जीवितं न भविष्यति ॥

अथ खलु जयप्रभो राजा कुपितो विजिताविनं राजकुमारं सह
 तैरपराधिभिः पुरुषैर्वधायोत्सृष्टवान् । तस्य माता जनेत्री तच्छ्रुत्वोद्विग्ना
 स्त्रीसहस्रपरिवृता प्रमुक्तकेशी निराभरणगात्री स्वमुखं व्यालुप्योरस्ताडय-
 २५ न्ती पांश्ववकीर्णशिरस्काक्रन्दमानार्तस्वरं रुदन्ती राजानमुपसंक्रम्य सप-
 रिवारा चरणयोर्निपत्यैवं विज्ञापयामास ॥ प्रमुञ्च देव विजिताविनं रा-

जकुमारं देहि देव कुमारस्य जीवितम् ॥ अथ राजा विजिताविनं कु-
मारं संमुखं स्थापयित्वैवमाह ॥ उत्सृज कुमारैतानपराधिनो मनुष्यान् ।
यदि नोत्सृज्यसि तदेषामर्थाय वधमुपगमिष्यसीति ॥ स वधमभ्युपगत-
वानसंलीनेन चित्तेनासंकुचितेन सर्वज्ञतारम्बणप्रयुक्तेन परहितपरिणतेन
महाकरुणापूर्वगमेन ॥ तस्य जनेत्या राजा जयप्रभो ऽर्धमासं याचितो
दर्शनायार्धमासं कुमारो दानं ददातु यस्य येनार्थस्ततो यथाकामं कर-
णीयो ॥ भवतु तत्तथेति राज्ञानुज्ञातमथ तस्या रतिव्यूहाया राजधान्या
उत्तरेण पूर्वयज्ञवाटप्रकृतं सूर्यप्रभं नाम महोद्यानं तत्र कुमारो ऽभिनि-
ष्क्रम्य यस्य येनार्थः तस्य तत्प्रादात्तेन निरर्गडं यज्ञं यजतार्धमासं वि-
विधा दानविधयो दत्ताः । अन्नमन्त्रार्थिभ्यः पानवस्तपुष्पमाल्यविलेपन-
चूर्णचीवरच्छत्रध्वजपताकारत्वाभरणविविधविभूषणसर्वोपकरणविषयस्त-
दर्थिभ्यो निसृष्टः ॥

ततः पश्चिमे दिवसे सर्वजनकायः संनिपतितो राजामात्यस्त्रीग-
णश्रेष्ठिगृहपतिनैगमजनपदाः सर्वपाषण्डाश्च संनिपतिताः स च भगवान्
धर्मचक्रनिर्घोषगगनमेघप्रदीपराजस्तथागतः सत्त्वपरिपाकविनयकालमा-
गम्य तं यज्ञवाटमुपसंक्रान्तो देवेन्द्रगणपरिवृतो नागेन्द्रगणपरिवृतो ना-
गेन्द्रसंपूजितो यक्षेन्द्रकायाभिनतो गन्धर्वेन्द्राभिष्टुतो ऽसुरेन्द्रप्रणतशरीरशूडा-
मणिविभूषितप्रसन्नचित्तगरुडेन्द्रपूजाविधिभिरभिप्रकीर्णः प्रीतिमनोभिः
किंनरेन्द्रैः परिपूजितः स्तुतिसंगीतिसंचोदितो महोरगेन्द्रसंप्रेक्षितावलोकित-
वदनः । अद्राक्षीत्स महाजनकायो विजितावी च राजकुमारस्तं भगवन्तं
धर्मचक्रनिर्घोषगगनमेघप्रदीपराजं तथागतमर्हन्तं सम्यक्संबुद्धं दूरत एव-
गच्छन्तं प्रासादिकं दर्शनीयं शान्तेन्द्रियं शान्तमानसं गुप्तं जितेन्द्रियं ना-
गमिव सुदान्तं हृदमिवाच्छं विप्रसन्नमनाविलं महता बुद्धविकुर्वितप्रा-
तिहार्येण महत्या बुद्धवृषभितया विरोचयमानं बुद्धाधिपतेयेनाभिवन्तं
बुद्धमाहात्म्यतया प्रभासयमानं महाबुद्धलक्षणानुव्यञ्जनविभूषणोपशो-
भितकायं सर्वलोकं बुद्धप्रभामण्डलावभासेन स्फुरमाणं बुद्धरश्मिभिरव-

भासयमानं सर्वरोमविवरेभ्यो गन्धरत्नार्चिश्चक्राणि प्रमुञ्चमानं बुद्धक्षेत्र-
प्रकम्पनेन सर्वलोकं संकम्पयमानं सर्वव्यूहमेघप्रवर्षणेन बुद्धविक्रमेण
सर्वसत्त्वक्लेशप्रजहनेन बुद्धैर्यापयेन सर्वसत्त्वप्रीतिवेगविवर्धनेन बुद्धदर्श-
नप्रभावेनोपसंक्रममाणं दृष्ट्वा च भगवतो ऽन्तिके चित्तमभिप्रसादयामास ॥

अथ खलु विजितावी राजकुमारः स च महाञ्जनकायस्तं भग-
वन्तं धर्मचक्रनिर्घोषगगनमेघप्रदीपराजं तथागतं दूरादेव प्रत्युद्गम्य प्रस-
न्नचित्तः सर्वशरीरेण प्रणिपत्य पादौ शिरसाभिवन्द्यानेकपूजया संपूज्यै-
वंवाचमभाषत ॥ एहि भगवन्नेहि सुगत समन्वाहताः स्मः तथागतेना-
नुपरिगृहीताः स्मः सुगतेन ॥ अथ खलु विजितावी राजकुमारस्तस्य
10 भगवतो ऽग्रासनमुपदर्शयन्नेवमाह । निषीदतु भगवानिदमासनं प्रज्ञप्तम् ।
ततो भगवत् उपसंक्रामतस्तदासनं शुचिर्गर्भशरीरकायिभिर्देवताभिर्बुद्धा-
नुभावेन गन्धमणिराजपद्मगर्भमधिष्ठितं न्यषीदद्भगवान्धर्मचक्रनिर्घोषग-
गनमेघप्रदीपराजस्तथागतस्तत्रासने । आसनपरिवारेषु च बोधिसत्त्वाः ।
तस्य सहदर्शनेन तस्यां पर्षदि सर्वेषां सत्त्वानां सर्वव्याधयः प्रशान्ताः
15 सर्वावरणनिवरणविगताश्चार्यधर्माणां भाजनीभूताः ॥

अथ खलु भगवान्धर्मचक्रनिर्घोषगगनमेघप्रदीपराजस्तथागत-
स्तान् सत्त्वान् भाजनभूतान् विदित्वानुपूर्वेण कथामकार्षीद्यदुत । हेतु-
मण्डलप्रभासं नाम सूत्रान्तं संप्रकाशयामास । स्वराङ्गसहस्रसंप्रयुक्तं च
वदनान्तरात्सर्वधर्माङ्गसंप्रयुक्तं सर्वजगन्मन्त्रसागरनिरुक्तिनिर्नादनिर्घोष
20 निश्चारयामास ॥ अथ तावदेव ततः पर्षदो ऽशीतीनां प्राणिनियुतानां
विरजो विगतमलं धर्मेषु धर्मचक्षुरुत्पन्नं बहुभिश्च प्राणिनियुतैरशैक्षभू-
मिरनुप्राप्ता दश च प्राणिसहस्राणि महायाने विनीतानि । यदुत ।
समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्यामहाप्राणिधानपरिपूरिनये ऽवतारितानि ॥ एवं
तस्य भगवतो महाबुद्धविकुर्वितेन धर्मचक्रं प्रवर्तयमानस्य दशसु दिक्षु
25 बुद्धक्षेत्रशतसहस्रपरमाणुरजःसमाः सत्त्वाः महायाने विनयमगमन्ननन्त-
मध्याश्च सत्त्वा दशदिशि लोके नानाबुद्धक्षेत्रप्रसरसमवसरणेष्वपाय-

भूमिं विनिवर्तयामासुः । गणनासमतिक्रान्ताश्च सत्त्वाः स्वर्गोपपत्तिपथे
प्रतिष्ठापिता अभूवन् । विजितावी च राजकुमार इमं सर्वसत्त्वपरिपा-
कयथाशयसंचोदनकुशलमूलसंभवं बोधिसत्त्वविमोक्षं प्रत्यलभत् ॥

स्यात्खलु पुनस्ते कुलपुत्रान्यः स तेन कालेन तेन समयेन वि-
जितावी राजकुमारो ऽभूद्येन तत्त्वकायजीवितं परित्यज्य सर्वधर्मस्कन्ध-
परिवारं परित्यज्य सर्वमानुष्यकं च जीवलीकं परित्यज्य ते बन्धनगताः
सत्त्वाः तस्माद्बन्धनात्परिमोक्षिताः स च निर्गडो महायज्ञो यष्टः स च
भगवान्धर्मचक्रनिर्घोषगगनमेघप्रदीपराजस्तथागतो ऽर्हन्सम्यक्संबुद्ध आ-
रागितः तस्य च तथागतस्य सहदर्शनेनानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्त-
मुत्पादितम् । एष च सर्वसत्त्वपरिपाकयथाशयसंचोदनकुशलमूलसं-
भवो बोधिसत्त्वविमोक्षः प्रतिलब्धो न खलु पुनस्ते कुलपुत्रैव द्रष्टव्यम् ।
अहं स तेन कालेन तेन समयेन विजितावी नाम राजकुमारो ऽभूव
मया तद्विजितावीराजकुमारभूतेन महाकरुणाप्रपीडितेन सर्वजगद्धितप्र-
तिपन्नेन त्रैधातुकनिश्चितेन विपाकाप्रतिकाङ्क्षिणा यशस्कीर्तिनामानभि-
नन्दिना आत्मानमनुत्कर्षयता परमपंश्यता सर्ववत्त्वनभिनिविष्टेन भव-
संज्ञोच्चलितेन त्रैधातुकानभिनिन्दिना लोकविषयसुखविमुखेन तथागत-
विषयाविमुखेन बोध्याशयविशुद्धेनाध्याशयवज्रपरिनिष्पन्नेन सर्वजगन्म-
हामैत्रीप्रयोगेन सर्वजगन्महाकरुणादुःखव्युपशमसंप्रयुक्तेन तथागतबला-
ध्याशयमध्यालम्बता बोधिसत्त्वमार्गपरिशोधयता महायानव्यूहनिर्याण-
पथमलंकुर्वता सर्वज्ञतामार्गमभिलोकयता इमान्येवंदुष्कराणि कृतानि ॥
एवं चिरप्रतिलब्धः कुलपुत्र मयैष सर्वसत्त्वपरिपाकयथाशयसंचोदनकु-
शलमूलसंभवो बोधिसत्त्वविमोक्षः ॥

तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्यानि तानि तेन समयेन पञ्चामात्यश-
तान्यभूवन्त्यैः स राजा जयप्रभो वितथं विज्ञप्य मम वधायोद्योजितो न
खल्वेवं द्रष्टव्यम् । इमानि तानि पञ्चपुरुषशतानि यानि देवदत्तेन भग-
वतो वधायोद्योजितानि । तानि च भगवता विनीयानुत्तरायां सम्य-

क्संबोधौ व्याकृतानि भविष्यथानागते ऽध्वनि सुमेरुपरमाणुरजःकल्पैः ।
 एकस्मिन् सुप्रभे नामधेये कल्पे पञ्च बुद्धशतानि नानाबुद्धक्षेत्रगुण-
 व्यूहानि नानाजन्मकुलगोत्रसंभवानि नानामातापितृव्यपदेशानि ना-
 नाजन्मविकुर्वितसंदर्शनानि नानाभिनिष्क्रमणविकुर्वितानि नानाबोधि-
 वृक्षप्रभासंदर्शनानि नानाबोधिमण्डोपसंक्रमणमुखानि नानामारभद्गसं-
 दर्शनानि नानाभिसंबोधिविकुर्वितसंदर्शनानि नानाधर्मचक्रप्रवर्तननय-
 नामनिरुक्तीनि नानासूत्रान्तनयनिर्देशानि नानावाक्यथरुतोदाहाराणि
 नानापर्वन्मण्डलव्यूहानि नानाप्रभामण्डलप्रभाव्यूहप्रमुञ्चानि नानायुःप्र-
 माणानि नानाशासनाधिष्ठानानि नानाशासनविज्ञप्तीनि नानानामधे-
 यानि महाकरुणाशरीराणि । येषां प्राथमकल्पिको महाकारुणिको ना-
 म तथागतो रत्नप्रभायां लोकधातावनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंभोत्स्यते ॥
 तस्यामेव लोकधातौ द्वितीयः सर्वजगज्जितप्रणिधानचन्द्रो नाम तथागत
 उत्पत्स्यते । तृतीयो महाकरुणासिंहो नाम तथागत उत्पत्स्यते । चतुर्थः
 सर्वलोकहितैषी नाम तथागत उत्पत्स्यते । यावत्सर्वपिञ्चमो वैद्यराजो
 नाम तथागत उत्पत्स्यते ॥

तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्ये ते तेन कालेन तेन समयेनापराधि-
 नः पुरुषा राजकिल्बिषकारिणो ऽभूवन् । ये ते मया बध्यघातवशग-
 ताः स्वकायजीवितं परित्यज्य ततो बन्धनात्परिमोक्षिताः । न खल्वेवं द्र-
 ष्यम् । इमे ते क्रकुच्छन्दपूर्वगमा भद्रकल्पिकास्तथागतास्तदन्यानि च
 दश बोधिसत्त्वासंख्येयशतसहस्राणि यैर्भगवतो ऽनन्तबलविषुष्टनिनादि-
 तश्रीसंभवमतेस्तथागतस्य दर्शनेनानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादि-
 तं यान्येतर्हि दशसु दिक्षु बोधिचर्यां चरन्ति । इमे च सर्वसत्त्वपरिपा-
 कयथाशयसंचोदनकुशलमूलसंभवं बोधिसत्त्वविमोक्षं भावयन्ति विपु-
 लीकुर्वन्ति ॥

तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्यः स तेन कालेन तेन समयेन जयप्रभो
 नाम राजाभूत् न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । सत्यकः स महावादी तेन काले-

न तेन समयेन जयप्रभो नाम राजाभूत् ॥ तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्यः
स तेन कालेन तेन समयेन राजपरिवारो ऽभूदन्तःपुररूपागारदौवारि-
कपार्षद्या वानुयात्रिका वा ॥ न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । इमानि तानि ष-
ष्टिर्निर्ग्रन्थसहस्राणि यानि सत्यकेन महाबादिना भगवतः सकाशमुप-
नीतानि वादित्रध्वजधारणतया भगवतो वादायोपसंकान्तानि । तानि
च सर्वाणि भगवता व्याकृतान्यनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ नानाबुद्धक्षेत्र-
ब्यूहैर्नानाकल्पैर्नानानामधेयैस्तथागता लोक उत्पस्यन्ते ॥

स खलु पुनः कुलपुत्र विजितावी राजकुमारो मातापितृभ्याम-
नुज्ञातस्तान्बन्धनगतान्सञ्चान् परिमोच्य स्फीतां वसुमतीं धनकनकरत्नस-
मृद्धामपहार्यं पुत्रदारं चोत्सृज्य तस्य भगवतो धर्मचक्रनिर्घोषगगनमेघ-
प्रदीपराजस्य तथागतस्यान्तिके प्राव्रजत् । प्रव्रजित्वा पञ्च वर्षसहस्राणि
ब्रह्मचर्यमचरदेतस्मिन्नन्तरे दश समाधिमुखसहस्राणि संनिष्पादयामास ।
दश च धारणीमुखसहस्राणि प्रत्यलभत् । दश चाभिज्ञानयसहस्राण्य-
वक्रान्तो दश बोधिसत्त्वमहानिधानसहस्राणि प्रतिलभते स्म । दश चा-
स्य सर्वज्ञतावेगसहस्राण्याजातानि । दश चानेन क्षान्तिमुखसहस्राणि
परिशोधितानि । दश चित्तनिध्यभिसहस्राण्यभिनिर्हृतानि । दश च बो-
धिसत्त्वबलशरीराणि संगर्धितानि । दश च बोधिसत्त्वज्ञानमुखसहस्रा-
ण्यवक्रान्तानि । दश चास्य प्रज्ञापारमितानयसहस्राण्याजातानि । दश
च बुद्धसहस्रदर्शनदिश्रुखसहस्राण्यामुखीभूतानि । दश चानेन बोधिस-
त्त्वप्रणिधानसहस्राण्यभिनिर्हृतानि । स एवं धर्मसमन्वागतः प्रतिचित्त-
क्षणे दशसु दिक्षु दश बुद्धक्षेत्रसहस्राण्याक्रामति स्म । एकैकस्यां च लो-
कधातौ चित्तक्षणे चित्तक्षणे दश बुद्धसहस्राणि पूर्वान्तापरान्ततो ऽनु-
स्मरति स्म । तेषां च तथागतानां दश बुद्धनिर्माणसमुद्रसहस्राणि दश
दिक्प्रसृतान्यवतरन्ति स्म । चित्तक्षणे चित्तक्षणे दश बुद्धक्षेत्रसहस्रपर्या-
पन्नान् सर्वसञ्चानद्राक्षीत् । नानागत्युपपन्नांश्चयवत उपपद्यमानान् प्र-
णीतान् सुगतान् सुवर्णान् दुर्वर्णान् यथाकामोपगतांस्तेषां च सत्त्वा-

नां च्युत्युपपत्तीरवतरति स्म । चित्तपरिवर्तो चित्तचरितानि चिन्तान-
नर्थातामाशयनानात्मिन्द्रियसागरानपि प्रयोगप्रसरानपि कर्मावसान-
मपि परिपाकविनयकालमप्यवतरति स्म ॥

स खलु पुनः कुलपुत्र विजितावी राजकुमारस्तद्व्युत्पा तत्रैव
जम्बुद्वीपे रतिव्यूहायां राजधान्यां तस्मिन्नेव राजकुल उपपद्य चक्रवर्ति-
राज्यैश्वर्यं प्रत्यलभत । तेन चक्रवर्तिराजभूतेन तस्य भगवतो धर्मचक्रनि-
र्घोषगगनमेघप्रदीपराजस्य तथागतस्य परिनिर्वृतस्यानन्तरं धर्मगगनाभ्यु-
द्गतश्रीराजा नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं तत्रैव बोधिमण्डे शक्र-
भूतेन देवेन्द्रगर्भो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं तत्रैव लोकधा-
तौ सुयामदेवराजभूतेन धरणीश्रीपर्वततेजो नाम तथागत आरागितस्त-
स्यानन्तरं तस्मिन्नेव लोकधातौ संतुषितदेवभूतेन धर्मचक्रप्रभनिर्घोषरा-
जो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं तस्मिन्नेव लोकधातौ सुनिर्मि-
तदेवराजभूतेन गगनकान्तराजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं
तस्मिन्नेव लोकधातौ वशवर्तिदेवराजभूतेनानवमर्दबलकेतुर्नाम तथागत
आरागितस्तस्यानन्तरं तस्मिन्नेव लोकधातावसुरेन्द्रभूतेन सर्वधर्मनिगर्जि-
तराजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं तस्मिन्नेव लोकधातौ ब्र-
ह्मेन्द्रभूतेन धर्मचक्रनिर्माणसमन्तप्रतिभासनिर्घोषो नाम तथागत आरा-
गितः । इति हि कुलपुत्रैतांस्तथागतान् प्रमुखान् कृत्वा तस्यामेव रत्न-
प्रभायां लोकधातौ तस्मिन्नेव सुप्रभे कल्पे दश बुद्धसहस्राण्युपपद्यन्तः । सर्वे
च ते तथागता विजिताविना राजकुमारेणारागिताः । तस्य खलु पुनः
कुलपुत्र सुप्रभस्य महाकल्पस्यानन्तरं सुरश्मिर्नाम कल्पो ऽभूत्तस्मिंश्च सु-
रश्मिकल्पे दश बुद्धसहस्राण्युपपद्यन्तो ऽहं च तस्मिन् कल्पे महामति-
र्नाम राजाभूत् । तेन मे राजभूतेन लक्षणश्रीपर्वतो नाम तथागत आ-
रागितस्तस्यानन्तरं तस्मिन्नेव कल्पे गृहपतिभूतेन संवृतस्कन्धो नाम तथा-
गत आरागितस्तस्यानन्तरं तस्मिन्नेव कल्पे आम्रात्यभूतेन विमलवत्सो ना-
म तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं तस्मिन्नेव कल्पे ऽसुरेन्द्रभूतेन वेशधा-

रो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं तस्मिन्नेव कल्पे वृक्षदेवताभूते= न लक्षणसुमेरुर्नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं तस्मिन्नेव कल्पे सा= र्थवाहभूतेन विमलबाहुर्नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं तस्मिन्नेव कल्पे नगरदेवताभूतेन सिंहविक्रान्तगामी नाम तथागत आरागितस्त= स्यानन्तरं तस्मिन्नेव कल्पे वैश्रवणभूतेन देवेन्द्रचूडो नाम तथागत आ= रागितस्तस्यानन्तरं तस्मिन्नेव कल्पे गन्धर्वराजभूतेन धर्मोद्गतकीर्तिर्नाम तथागतस्तस्यानन्तरं तस्मिन्नेव कल्पे कुम्भाखण्डभूतेनावभासमकुटो नाम तथागत आरागितः ॥

इति हि कुलपुत्र मयैतान्दश तथागतान् प्रमुखान् कृत्वा तत्र सुरश्मिकल्पे षष्टिर्बुद्धकोट्य आरागिता नानोपपत्तिकायिकया सर्वे च मे 10 तथागताः पूजिताः । एकैकं च तथागतमुपसंक्रामन्त्यानन्तमध्यः सत्त्वधा= तुरनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ परिपाचितः । एकैकं च तथागतमुपसंक्राम= न्या नानासमाधिमुखानि प्रतिलब्धानि नानाधारणीमुखानि नानाभि= निर्हारनया नानाप्रतिसंविन्नयाभिनिर्हारा नानासर्वज्ञतानयानुगमा ना= नाधर्मालोकमुखप्रतिलाभनया नानाज्ञाननयानुगमविचारा नानादि= 15 क्समुद्रप्रवेशवभासा नानाक्षेत्रसमुद्रावतारप्रवेशवभासा नानातथागत= दर्शनसमुद्रविज्ञप्तिवभासाः प्रतिलब्धाः । अवक्रान्ता विशुद्धाः संवर्धिताः प्रसृताः प्रतिसृता यथा च तत्र सुरश्मिकल्पे तथागता आरागितास्तथा सर्वत्र लोकधातुसमुद्रपरमाणुरजःसमेषु कल्पेषु ये केचित्तथागता उपप= द्यन्तो ये ऽपि तदन्येभ्यो लोकधातुभ्य आगत्य तथागता धर्मं देशयामा= 20 सुस्तेषां मया सर्वेषां तथागतानामन्तिकाद्धर्मदेशना श्रुता । श्रुत्वा च संधारिता । सर्वे च मया ते तथागता आरागिता अभिराधितस्तेषां बु= द्धानां भगवतां शासनं संधारितम् । सर्वेषां च मे तेषां तथागतानाम= न्तिकादेश सर्वसत्त्वपरिपाकयथाशयसंचोदनकुशलमूलसंभवो बोधिसत्त्व= विमोक्षः प्रतिलब्धो नानाप्रतिलाभनयनानाविमोक्षणयमुखैः ॥

॥ ११ ॥ अथ खलु सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभा रात्रिदेवता तस्यां वे=

लायामेव विमोक्षनयं परिदीपयन्ती संदर्शयमाना सुधनं श्रेष्ठिदारकं
गाथाभिरप्यभाषत ॥

अचिन्त्यमेतं परमं विमोक्षं मां पृच्छसि त्वं खलु यत्प्रतीतः ।

विनिर्दिशत्याः सुगतानुभावाच्छृणुष्व तन्मे निखिलं यथावत् ॥ १ ॥

कल्पाननन्तान्विपुलानचिन्त्यान् क्षेत्राण्येवांश्चाप्रतिमानसंख्यान् ।

सर्वानतिक्रम्य बभूव रम्या रत्नप्रभा या खलु लोकधातुः ॥ २ ॥

तस्यामभूत्सुप्रभ नामधेयः कल्पो ऽपितानां प्रभवो जिनानाम् ।

आरागितास्ते खलु मे मुनीन्द्रा विमोक्षमेतं परिभावयन्त्या ॥ ३ ॥

यस्यां रतिव्यूह सनामिकाभूद्विस्तीर्णं चित्रा वरराजधानी ।

सुविशुद्धचित्ता विषमप्रयोगाः सत्त्वा हि यस्यामभवन्तदानीम् ॥ ४ ॥

जयप्रभो ऽस्या नृपतिर्बभूव धर्मेण यस्ताननुशास्ति सत्त्वान् ।

पुत्रो ऽस्य नाम्ना विजिताविरासीत्प्रासादिको लक्षणचित्रिताङ्गः ॥ ५ ॥

वधाय सृष्टानि नृपेण तेन तदा सहस्राण्यपराधिना हि ।

दृष्ट्वा कुमारः कृपया परीतस्ते विप्रमोक्षाय नृपं ययाचे ॥ ६ ॥

श्रुत्वा नृपो ऽमात्यगणं तदानीमाहूय तेषां निखिलं तदाह ।

ते प्रोचुरेनं प्रणिपत्य सर्वे तद्वातनायैष नृप प्रयोगः ॥ ७ ॥

विग्राहितस्तेनृपतिस्तदैवं वधाय तं पुत्रमथोत्सर्ज ।

अदीनवक्त्रः स्ववधानपेक्षो वध्यानत्यज्यन्न स राजसूनुः ॥ ८ ॥

श्रुत्वा वधोत्सृष्टमथास्य माता सान्तःपुरार्ता नृपतिं ययाचे ।

मुञ्चार्धमासं नृपते कुमारं दातुं प्रदानान्यखिलानि लोके ॥ ९ ॥

दत्ताभ्यनुज्ञाश्च नृपेण तेन प्रादात्सदा तानि यथेप्सितानि ।

रात्रिंदिवं दानमथार्धमासं दत्त्वा दिशाभ्यः समुपागतानाम् ॥ १० ॥

पाषण्डिनां यस्य यदोप्सितं तत्तस्मै ददाति स्म वधाय सज्जः ।

मुक्तार्थनादाथ विनिर्जगाम सा राजधान्या जनता समग्रा ॥ ११ ॥

सद्धर्मघोषाम्बरदीपराजो बोधिदुमस्थः सुगतस्तदानीम् ।

पक्वानि ज्ञात्वा जगदिन्द्रियाणि तं यज्ञवाटं कृपया जगाम ॥ १२ ॥

उपेत्य तस्यां परिषद्यथासौ तथागतव्यूहविकुर्वितेन ।
 धर्मप्रदीपाम्बुदधर्मघोष सूत्रान्तराजं सुगतो बभाषे ॥ १३ ॥
 अनन्तमध्यां जनतां विनोय स व्याकरोति स्म तदायबोधौ ।
 संप्रस्थितो ऽसौ विजिताव्युदग्नो राजात्मजश्चैव वरायबोधौ ॥ १४ ॥
 आराग्य बुद्धं विपुलं च तस्मै विधाय पूजां मुदितो बभाषे ।
 द्वीपो भवेयं जगतां विनेता त्राणं शरण्यस्वपरायणं च ॥ १५ ॥
 स प्राव्रजस्तस्य मुनेः समीपे मं बोधिमार्गं परिमार्गमाणः ।
 धर्मस्वभावं सुपरीक्षमाणो यत्र स्थितः कल्पशतानि चीर्णः ॥ १६ ॥
 दःखार्णवत्वे पतितामनायां कृपायमाणो जनतामशेषाम् ।
 संबोधिमार्गं परिभावयित्वा लभते तदानीं स विमोक्षमेतम् ॥ १७ ॥
 ये तत्र कल्पे सुगता बभूवुराराग्य तानप्यखिलान् प्रसन्नः ।
 पूजां च तेषामकरोदुदारां संधारयामास धर्मचक्रम् ॥ १८ ॥
 तदुत्तरे कल्पमहार्णवेषु क्षेत्रार्णवाणुप्रतिमेष्वशेषाः ।
 ये चोदयात्यन्तजिनास्तदानीमारोगयामास स तान् प्रपूज्य ॥ १९ ॥
 अहं स आसं विजिताविनासा दृष्ट्वा नरांश्चारकबन्धनस्थान् ।
 तद्विप्रमोक्षाय विसृज्य देहं लब्धो ममायं हि तदा विमोक्षः ॥ २० ॥
 यो भावितः कल्पमहासमुद्रान् क्षेत्रोदधीनां परमाणुसंख्यान् ।
 प्रतिक्षणं चैव विवर्धितो ऽभूदनन्तमधैरसमैर्नयेभिः ॥ २१ ॥
 दृष्ट्वाश्च मे के चन ये मुनीन्द्राः प्राप्तश्च यं मे निखलेष्ववाप्तः ।
 मुखैर्नयानामपरापरं च संदर्शितो ऽयं मम तद्विमोक्षः ॥ २२ ॥
 तेषामचिन्त्ये हि विमोक्षतत्त्वे संश्लिष्टाहं बहुकल्पकोटीः ।
 प्रतिष्ठिता यत्र जिनैर्विमुक्तान् सङ्घर्ममेघान् युगवत्प्रिबन्ती ॥ २३ ॥
 क्षेत्राणि सर्वाण्यपि सर्वदिक्षु स्फुरन्ति कायेन असज्जमानाः ।
 प्रतिक्षणं क्षेत्रपशेष्वचिन्त्यांस्त्यध्वाभिधानान् प्रविशन्ति वंशान् ॥ २४ ॥
 अशेषतस्त्यध्वजिनाणवाणामेकैकशश्चाभिमुखा भवन्ति ।
 विदर्शयन्त्येव च ते जिनेषु स्वकायमेघान् प्रतिबिम्बभूताः ॥ २५ ॥

सर्वासु दिक्ष्वप्युपसंक्रमन्तो विभान्ति ते सर्वतथागतानाम् ।
व्यूहानशेषानभिवर्षमाणाः पूजां प्रकुर्वन्ति च ते जिनानाम् ॥ २६ ॥

पृच्छन्त्यथो बुद्धसमुद्रासंख्यान् प्रश्नोदधींस्ते विपुलाननन्तान् ।
संधारयन्त्यप्यमिताञ्जिनानां ते धर्ममेघानभिवर्षमाणान् ॥ २७ ॥

सर्वास्वशेषासु च दिक्षु यान्ति चक्षुष्यथे ते जिनमण्डलेषु ।
अनेकरूपासनसंनिषष्टा नानाविकुर्वामपि दर्शयन्तः ॥ २८ ॥

अनन्तवर्णैरपि चात्मभावैः सहस्रशः सर्वदिशः स्फुरन्ति ।
अनन्तमध्यानि विदर्शयन्ति रूपाणि चाप्येकं समुच्छ्रयन्ते ॥ २९ ॥

एकैकतो रोममुखादसंख्यान्मुञ्चन्ति ते रश्मि महासमुद्रान् ।

क्लेशाग्निदाहं शमयन्ति चैव सत्त्वप्रजानां विविधैरुपायैः ॥ ३० ॥

यत्र स्थिता निर्मितकायमेघानेकैकरोमः प्रविमुञ्चमानाः ।

तैरद्भुतैः सर्वदिशः स्फुरित्वा धर्मांस्त्वुवर्षैर्विनयन्ति सत्त्वान् ॥ ३१ ॥

नयप्रवेशो ऽयमचिन्त्यरूपः समाश्रयः सर्वजिनात्मजानाम् ।

यत्र प्रतिष्ठाय चरन्ति चर्यां क्षेत्रेषु सर्वेष्वपरान्तकल्पान् ॥ ३२ ॥

यथाशयं धर्ममुदीरयन्तः ते दृष्टिजालाद्विनिवर्तयन्ति ।

स्वर्गोपवर्गैर्विनिवेश्य सत्त्वान् सर्वज्ञभूमिं प्रविदर्शयन्ति ॥ ३३ ॥

लोकोपपत्तिष्वखिलास्वचिन्त्यैरनन्तवर्णैरपि चात्मभावैः ।

यथाशयं धर्ममुदाहरन्ति ते सर्वसत्त्वप्रतिभासरूपाः ॥ ३४ ॥

एतान्तथान्यानपि चाप्रमेयान् क्षेत्रार्णवाणुप्रतिमानचिन्त्यान् ।

अच्छम्भि ते वर्णमहासमुद्रान् विमोक्षमेतं प्रतिलभ्य शान्तम् ॥ ३५ ॥

एतमहं कुलपुत्र सर्वसत्त्वपरिपाकयथाशयसंचोदनकुशलमूल-
संभवं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि ॥ किं मया शक्यं सर्वलोकगतिस-
मतिक्रान्तानां बोधिसत्त्वानां सर्वलोकोपपत्तिप्रतिभासप्राप्तानां सर्वज्ञ-
ज्ञानावरणपर्वतविकिरणप्रयुक्तानां सर्वधर्मस्वभावलक्षणप्रतिविद्धानां स-
र्वक्लेशावरणान्धकारविधमनप्रयुक्तानां सर्वधर्मप्रविचारणाभिनिर्हारकुश-
लमूलानां निरात्मधर्मज्ञानप्रत्यक्षाणां सर्वसत्त्वपरिपाकविनयाप्रतिप्रश्र-

ध्यानामद्वयधर्मधातुनयसुप्रतिविद्धानां सर्ववाक्यथनयसागरानुप्रसृतबु-
द्धीनां चर्यां ज्ञातुं गुणसमुद्रा वावतर्तुं ज्ञानविक्रमो वा परिज्ञातुं चि-
न्तावस्थानं वा प्रज्ञातुं समाधिवशिता वाधिगन्तुं विमोक्षविकुर्वितं वा
समाज्ञातुम् ॥ गच्छ कुलपुत्रेयमिहैव जम्बुद्वीपे लुम्बिनीवने सुतेजोम-
ण्डलरतिश्रीर्नाम लुम्बिनीवनदेवता प्रतिवसति । तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ १
कथं बोधिसत्त्वा जाता भवन्ति तथागतकुले । कथमालोककरा भवन्ति
लोकानाम् । कथमपरान्तकोटीगतान् कल्पान् बोधिसत्त्वसंचारिकां
चरन्तो न परिखिद्यन्ते ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभाया
रात्रिदेवतायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभां रा- १०
त्रिदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य वन्दित्वा नमस्कृत्य प्राञ्जली-
कृतो ऽवलोकयमानः सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभाया रात्रिदेवताया
अन्तिकात्प्रकान्तः ॥ ३९ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभाया ॥
रात्रिदेवतायास्तामनुशासनामनुस्मरन्तं सर्वसत्त्वपरिपाकयथाशयसंचोद-
नकुशलमूलसंभवबोधिसत्त्वविमोक्षं परिभावयन् विपुलीकुर्वन्नुपूर्वेण
येन लुम्बिनीवनं तेनोपजगामोपेत्य लुम्बिनीवनं प्रदक्षिणीकृत्य सुतेजो-
मण्डलरतिश्रियं लुम्बिनीवनदेवतां परिगवेषमाणो ऽपश्यत्सुतेजोमण्डल-
रतिश्रियं लुम्बिनीवनदेवतां लुम्बिनीवनेषु सर्वरत्नदुमशाखामण्डलकू- २०
टागारे मणिपद्मगर्भसिंहासने निषण्णां विंशत्या वनदेवतानियुतशतसहस्रैः
परिवृतां पुरस्कृतां धर्मं देशयमानां सर्वबोधिसत्त्वजन्मसमुद्रनिर्देशं नाम
सूचान्तं संप्रकाशयमानां तथागतगोत्राभिजातानां बोधिसत्त्वानां गुण-
समुद्रवेगविवर्धनां दृष्ट्वा च येन सुतेजोमण्डलरतिश्रीर्लुम्बिनीवनदेवता
तेनोपजगामोपेत्य सुतेजोमण्डलरतिश्रीर्लुम्बिनीवनदेवतायाः पादौ शि- २५
रसाभिवन्द्य पुरतः प्राञ्जलिस्थित्वैवमाह ॥ मया देवते ऽनुत्तरायां सम्य-

क्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वा जाता भ-
 वन्ति तथागतकुले । कथं बोधिसत्त्वचारिकां चरन्तः सत्त्वानामालो-
 ककरा भवन्तीति ॥ एवमुक्ते सुतेजोमण्डलरतिश्रीर्लुम्बिनीवनदवता सुधनं श्रेष्ठिदा-
 रकामेतदवोचत् ॥ दशेमानि कुलपुत्र जन्मानि यैः समन्वागता बोधि-
 सत्त्वा जाता भवन्ति तथागतकुलेषु । निर्याता बोधिसत्त्वाः प्रदक्षिणं
 बोधिसत्त्वकुशलैर्विवर्धन्ते न व्रितिष्ठन्ते न विषीदन्ति न विवर्तन्ते न
 प्रतिप्रश्रभ्यन्ते न परिखिद्यन्ते न संसीदन्ति न मुह्यन्ति नावलीयन्ते न
 परित्रस्यन्ति न प्रणश्यन्ति । अनुगच्छन्ति सर्वज्ञतादिगनुगमं अनुसर-
 10 न्ति धर्मधातुनयं परिपाकप्राप्ता भवन्ति बुद्धबोधौ । विपुलीकुर्वन्ति बो-
 धिचित्तोत्पादं विवर्धन्ते सर्वपारमिताभिर्विवर्तन्ते सर्वलोकगतिभ्यः । सं-
 वर्तन्ते तथागतभूमौ । उत्तापयन्ति ज्ञानाभिज्ञाता आमुखीभवन्ति बु-
 द्धधर्मेषु । अनुगतार्था भवन्ति सर्वज्ञताविषये ॥

कतमानि दश यदुत । सर्वबुद्धोपस्थानप्रणिधिप्रयोगगर्भं नाम
 15 प्रथमं बोधिसत्त्वजन्म । बोधिचित्ताङ्गपरिनिष्पत्तिसंभवगर्भं नाम द्वितीयं
 बोधिसत्त्वजन्म । धर्मनयनिध्यप्तिप्रयोगाभिमुखसंभवगर्भं नाम तृतीयं बो-
 धिसत्त्वजन्म । अध्वलोकाध्याशयविशुद्धगर्भं नाम चतुर्थं बोधिसत्त्वज-
 न्म । समन्तावभासप्रभागर्भं नाम पञ्चमं बोधिसत्त्वजन्म । सर्वतथागत-
 कुलगोत्रसंभवगर्भं नाम षष्ठं बोधिसत्त्वजन्म बुद्धबलावभासालोकालं-
 20 कारगर्भं नाम सप्तमं बोधिसत्त्वजन्म । समन्तज्ञानमुखव्यवचारणपरिनि-
 ष्पत्तिसंभवगर्भं नामाष्टमं बोधिसत्त्वजन्म । धर्मधातुनिर्माणव्यूहगर्भं नाम
 नवमं बोधिसत्त्वजन्म । तथागतभूम्याक्रमणवेगगर्भं नाम दशमं बोधि-
 सत्त्वजन्म ॥

तत्र कुलपुत्र कतमत्सर्वबुद्धोपस्थानप्रणिधिप्रयोगगर्भं नाम प्रथ-
 25 मं बोधिसत्त्वजन्म ॥ इह कुलपुत्र बोधिसत्त्व अदित एव बुद्धोपस्था-
 नाय प्रपूज्यते । सर्वबुद्धान् भगवतः सत्कुर्वन् गुरुकुर्वन् मानयन् पूज-

यच्चुपतिष्ठन्नारागयत्नविरागयन्तथागतदर्शनावितृप्तो बुद्धसत्कारप्रयुक्ता बु-
द्धप्रीतिवेगविवर्धितचेतास्तथागतदर्शनप्रसादवेगसंजातः । अनिवर्तया अ-
द्वया पुण्यं समार्जयन्नृभः सर्वतथागतपूजासंभारसमुदानयप्रयुक्तो ऽप्रति-
प्रश्रब्धप्रयोगो भवति ॥ इदं कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां सर्वबुद्धपूजोपस्था-
नप्रणिधिप्रयोगगर्भं नाम प्रथमं बोधिसत्त्वजन्म ॥ सर्वज्ञतासंभारकुशल-
मूलसंभवसमार्जनतायै संवर्तते ॥

तत्र कुलपुत्र कतमबोधिचिन्ताङ्गपरिनिष्पत्तिसंभवगर्भं नाम द्वि-
तीयं बोधिसत्त्वजन्म ॥ इह कुलपुत्र बोधिसत्त्वो ऽनुत्तरायां सम्यक्सं-
बोधौ चित्रमुत्पादयति । यदुत । महाकरुणाचित्तं सर्वसत्त्वपरित्राणाय ।
सर्वबुद्धारागणचित्तमत्यन्ताभिराधनतायै । सर्वबुद्धधर्मपर्येष्टिचित्तं सर्वव-
त्त्वनपेक्षतायै । महाप्रस्थानचित्तं सर्वज्ञताभिमुखतायै । महामैत्रीचित्तं
सर्वजगत्संग्रहप्रयोगस्फरणतायै । सर्वजगदपरित्यागचित्तं सर्वज्ञतासंनह-
दृढतायै । अशाक्यामायाचित्तं यथाभूतज्ञानावभासप्रतिलाभतायै । य-
थावादीतथाकारिचित्तं बोधिसत्त्वमार्गप्रतिपद्यनतायै । सर्वबुद्धाविसंवाद-
नचित्तं सर्वतथागतप्रणिध्यनुपालनतायै सर्वज्ञतामहाप्रणिधानचित्तमप-
रान्तकोटीगतसर्वसत्त्वपरिपाकविनयाप्रतिप्रश्रब्धये । एतत्प्रमुखैर्बुद्धैश्चप-
रमाणुरजःसमैर्बोधिचिन्ताङ्गसंभारैरभिनिष्पन्नः स बोधिसत्त्वो जातो भव-
ति तथागतकुले ॥ इदं बोधिचिन्ताङ्गपरिनिष्पन्नसंभवगर्भं नाम द्वितीयं
बोधिसत्त्वजन्म ॥

तत्र कुलपुत्र कतमबोधिसत्त्वानां धर्मनयनिध्यप्तिप्रयोगनेत्रभि-
मुखसंभवगर्भं नाम तृतीयं बोधिसत्त्वजन्म ॥ इह कुलपुत्र बोधिसत्त्वः
सर्वधर्मनयसंभवनिध्यप्तिमुखचेताः सर्वज्ञतामार्गाकारप्रतिपूर्यभिमुखपरि-
णतचेताः । अनवद्यकर्मसमुदाचारसंकल्पचेताः सर्वबोधिसत्त्वसमाधिनय-
सागरपरिशुद्धभिमुखचेताः सर्वबोधिसत्त्वगुणप्रतिपत्तिपरिनिष्पन्नचेताः स-
र्वबोधिसत्त्वमार्गाङ्गव्यूहाभिनिर्हारचेता विपुलसर्वज्ञतारम्बणसंभवकल्पो-
द्वाहज्वलनकल्पाप्रतिप्रश्रब्धवीर्यचेताः सर्वजगत्परिपाकविनयास्थानानन्त-

मध्यबोधिसत्त्वचर्याभिनिर्हारचेताः सर्वाचारशिष्टासुप्रतिपन्नबोधिसत्त्वगुणपरिनिष्पत्तिषु सर्वभावविभावनयानुभावनयप्रविष्टचेता भवति । इदं कुलपुत्र धर्मनयनिष्पत्तियोगेन्यभिमुखसंभवगर्भं नाम तृतीयं बोधिसत्त्वजन्म ॥

- तत्र कुलपुत्र कतमद्बोधिसत्त्वानां अध्वलोकाध्याशयविशुद्धिगर्भं नाम चतुर्थं बोधिसत्त्वजन्म । इह कुलपुत्र बोधिसत्त्वः परिशुद्धो भवत्यध्याशयधातौ । अवभासप्राप्तो भवति बुद्धबोधौ । अवतीर्णो भवति बोधिसत्त्वनयसमुद्रेषु । सारो भवति दृढाध्याशयवज्रधातुसंगृहीतचेता विमुखी भवति सर्वभवगत्युपपत्तिषु । अभिमुखी भवति सर्वतथागतविकुर्वितपरिनिष्पत्तिषु । विशेषगामिनो प्राप्तो भवति बोधिसत्त्वतीक्ष्णेन्द्रियताविवर्धनतायै । कल्याणचित्तो भवत्यध्याशयप्रभास्वरतायै । अचलो भवति दृढमहाप्रणिधानविवर्धनतायै । सर्वतथागतसमन्वाहृतो भवति सर्वावरणपर्वतविकिरणतायै । प्रतिशरणभूतो भवति सर्वजगदुपजीव्य ॥ इदं कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां अध्वलोकाध्याशयविशुद्धिगर्भं नाम चतुर्थं बोधिसत्त्वजन्म ॥

- तत्र कुलपुत्र कतमद्बोधिसत्त्वानां समन्तावभासप्रभागर्भं नाम पञ्चमं बोधिसत्त्वजन्म ॥ इह कुलपुत्र बोधिसत्त्वः प्रयोगसंपन्नो भवति सर्वजगत्परिपाकविनयप्रतिपन्नः सर्ववस्तुसंज्ञोच्चलितो भवति प्रमुक्त्यागः । अत्यन्तविशुद्धो भवत्यनन्तशीलस्तथागतविषयसंवसनः क्षान्तिसंपन्नो भवति सर्वबुद्धधर्मक्षान्त्यवभासप्रतिलब्धः । महावीर्यो भवति सर्वत उदारनिःशरणप्रतिपन्नो ध्यानप्रमुक्तो भवति समन्तमुखसमाधिज्ञानमण्डलविशुद्धः प्रज्ञावीर्यप्रभो भवति सर्वधर्मावभासप्रतिलब्धः । असङ्गचक्षुर्भवति बुद्धदर्शनसमुद्रविज्ञप्सवतीर्णः सर्वधर्मतत्त्वविभुत्वप्रभावितो भवति सर्वलोकपरितोषयित्वा सुप्रयुक्तो भवति यथावद्धर्मनयप्रतिलाभेषु ॥ इदं कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां समन्तावभासप्रभागर्भं नाम पञ्चमं बोधिसत्त्वजन्म ॥

तत्र कुलपुत्र कतमद्बोधिसत्त्वानां सर्वतथागतकुलगोचसंभवगर्भं

नाम षष्ठं बोधिसत्त्वजन्म ॥ इह कुलपुत्र बोधिसत्त्वो भवति तथागत-
कुले ऽनुजातो भवति तथागतवंशे निष्पन्नो भवति सर्वबुद्धधर्मनयमुखेषु
विशुद्धो भवत्यतीतानागताप्रत्युत्पन्नतथागतमहाप्रणिधानेषु । एकधनकु-
शलमूलो भवति सर्वतथागतकुशलमूलेषु । एकशरीरो भवति सर्वबुद्धै-
र्लोकान्तगामी भवति शुक्लधर्मैर्महात्मधर्मविहारी भवति बुद्धाधिष्ठान-
दर्शनसमाधौ सत्त्वविशुद्धिधर्मप्रतिपन्नो भवति यथाकाले ऽप्रतिप्रश्रव्य-
प्रतिभानो भवति बुद्धधर्मपरिपृच्छासु ॥ इदं कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां स-
र्वतथागतकुलगोचसंभवगर्भं नाम षष्ठं बोधिसत्त्वजन्म ॥

तत्र कुलपुत्र कतमबोधिसत्त्वानां तथागतबलावभासालोका-
लंकारगर्भं नाम सप्तमं बोधिसत्त्वजन्म ॥ इह कुलपुत्र बोधिसत्त्वो बुद्धव-
लप्रवेशावभासे न निर्वर्तते बुद्धक्षेत्रगमनेषु । न प्रत्युदावर्तते नानाबो-
धिसत्त्वगुणसमुद्रोपस्थानाय । न परित्रस्यति सर्वधर्ममायागतयथाभूत-
ज्ञानेन । स्वप्नोपमं सर्वलोकं प्रतिविध्यति । प्रतिभासोपमं सर्वरूपवि-
ज्ञानमभिनिर्हरति । निर्मितोपमाभिज्ञाविकुर्वितवशिताप्राप्तो भ-
वति । छायोपमं सर्वभवगत्युपपत्तिषु मुखं दर्शयति । प्रतिश्रुक्तोपमानि
सर्वतथागतधर्मचक्राणि प्रजानाति । धर्मधातुनयनिर्देशपरमपारमिताप्राप्तो
भवति नानार्थोपायनयप्रयुक्तः ॥ इदं कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां तथागत-
बलावभासालोकालंकारगर्भं नाम सप्तमं बोधिसत्त्वजन्म ॥

तत्र कुलपुत्र कतमबोधिसत्त्वानां समन्तज्ञानमुखव्यवचारपरि-
निष्पत्तिसंभवगर्भं नामाष्टमं बोधिसत्त्वजन्म ॥ इह कुलपुत्र बोधिसत्त्वः
कुमारभूत एव बोधिसत्त्वव्यवस्थितो भवति । यत्र प्रतिष्ठाय सर्वज्ञज्ञा-
ननयं व्यवचारयत्येकैकत्र ज्ञाननयमुखे ऽप्रमेयाः कल्पाः क्षयं व्रजेयुरप्र-
मेयं बोधिसत्त्वगोचरं निर्देशतः । सर्वबोधिसत्त्वसमाधिषु च वशी भवति ।
परमपारमिताप्राप्तः प्रतिचित्तक्षणं सर्वचित्तक्षणेऽपि दशदिगनभिलाप्यबु-
द्धक्षेत्रगतानां तथागतानां पादमूलेषूपपद्यते । असंभिन्नैश्वर्यैरसंभि-
न्नान्समाधीन्समापद्यते । असंभिन्नेषु च धर्मेषु असंभिन्नज्ञानवशितां सं-

दर्शयति । अपर्यन्तानि चारम्बणानि अनारम्बणे धाताववक्रामति । प-
रीतैश्चारम्बणैरनन्तनिर्देशभूमिमवतरति । अप्रमेयां च धर्मतां परीक्षां म-
हत्तां वाप्रतिविध्यति । विज्ञप्तिरसं च सर्वलोकमवतरति । सर्वधर्मा-
म्बणानि सर्वविज्ञप्तिप्रशंसा भावनयानुगच्छति ॥ इदं कुलपुत्र बोधि-
सत्त्वानां समन्तज्ञानमुख्यव्यवहारपरिनिष्पत्तिसंभवगर्भं नामाष्टमं बो-
धिसत्त्वजन्म ॥

तत्र कुलपुत्र कतमब्धोधिसत्त्वानां धर्मधातुनिर्माणव्यूहगर्भं नाम
बोधिसत्त्वजन्म ॥ इह कुलपुत्र बोधिसत्त्वः सर्वत्र चित्तक्षणे नानाव्यू-
हानि बुद्धक्षेत्राणि अधितिष्ठति । सत्त्वनिर्माणे वैशारद्यपरमपारमिप्राप्तश्च
10 भवति बुद्धनिर्माणकौशल्यप्राप्तश्च भवति धर्मनिर्माणवैशारद्यविशुद्धश्च भ-
वति असङ्गवरधर्मधातुगोचरश्च भवति यथाशयसर्वकायविज्ञप्तिधिष्ठान-
कुशलश्च भवति अचिन्त्यसत्त्वविनयकौशल्यगतश्च भवति नानाचर्याभि-
संबोधिसंदर्शकश्च भवति अनावरणसर्वज्ञतामार्गाभिनिर्हारकुशलश्च भ-
वति तदनन्तरं धर्मचक्रप्रवर्तनकौशल्यं संदर्शयति । अनन्तमध्यसत्त्ववि-
15 नयोपायाभिनिर्हारकुशलश्च भवति । कालप्राप्ते सत्त्वविनयसदासमा-
हितश्च भवति । वैरोचनज्ञानगर्भकोशः ॥ इदं कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां ध-
र्मधातुनिर्माणव्यूहगर्भं नाम नवमं बोधिसत्त्वजन्म ॥

तत्र कुलपुत्र कतमब्धोधिसत्त्वानां तथागतभूम्याक्रमणवेगगर्भं
नाम दशमं बोधिसत्त्वजन्म ॥ इह कुलपुत्र बोधिसत्त्वो ऽभिषिक्तो भवति ।
20 सर्वत्र्यध्वतथागतैकीभावविषये सर्वलोकधात्वानन्तर्यविषयं चावतरति स-
र्वसत्त्वानां पूर्वान्तापरान्तच्युत्युपपत्तिषु चित्तानन्तर्योत्पादं जानाति । स-
र्वबोधिसत्त्वानां चर्याज्ञानानन्तर्यविषयं प्रजानाति । अतीतानागतप्र-
त्युत्पन्नानां च सर्वबुद्धानामभिसंबोधानन्तर्यं प्रजानाति । सर्वधर्माणां
चोपकारकौशल्यानन्तर्यं प्रजानाति । सर्वकल्पसंवर्तविवर्तकल्पानां च पू-
25 र्वान्तापरान्तप्रत्युत्पन्नानां सनाम्नां सोपदेशानामानन्तर्यं प्रजानाति । य-
थापरिपाचितेषु च सत्त्वेषु यथाकालप्राप्तेष्वभिसंबोधिव्यूहविबुध्यनविष-

यसंदर्शनाधिष्ठानमभिनिर्हरति बुद्धोत्पादेषु चाभिसंबोध्युपनयधर्मचक्र-
प्रवर्तनकौशल्यानयानन्तर्यतां संदर्शयत्यनन्तसत्त्वधातुविनयोपायाभिनि-
र्हारकौशल्यान । इदं कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां तथागतभूम्याक्रमणवेगगर्भ-
नाम दशमं बोधिसत्त्वजन्म ॥

इमानि कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां दश बोधिसत्त्वजन्मानि येषु
बोधिसत्त्वा जायन्त उपपद्यन्ते समार्जयन्ति संवर्धयन्ति प्रतिपूरयन्ति सं-
भवन्ति परिसंभवन्ति परिनिष्पद्यन्ते । सर्वक्षेत्रनिरवशेषानुबोधायैकव्यू-
हालंकारसमुदाचारानधितिष्ठन्ति । सत्त्वधातुनयाप्रतिप्रश्रम्भणायापरा-
न्तकोटीगतकल्पाधिष्ठानानधितिष्ठन्ते । सर्वधर्मसमुद्रनानारम्बणानेकवि-
चित्रानानापरंपरानिर्देशानन्तधर्मपरंपरास्रोतो ऽभिसंबुध्यन्ते । अचिन्त्यां 10
वृषभितां धर्मधातुपरममाकाशधातुपर्यवसानां संदर्शयन्ति । अप्रमेयस-
त्त्वचर्यानानात्वसमुद्रेषु परिपाकविनयसंगृहीतेषु धर्मचक्रप्रवर्तनं संदर्श-
यन्ति । सर्वलोकधातून् बुद्धोत्पादाविरहितानधितिष्ठन्ति । सर्वधर्ममे-
घानभिलाप्यस्वराङ्गसमुद्रविशुद्धिं सर्वारम्बणेषु प्रवर्तमानां विज्ञपयन्ति ।
अप्रमेयविहारितायामनावरणगतिंगताः सर्वधर्मरुचिरव्यूहानि बोधिस- 15
त्त्वमण्डलानि प्रभावयन्ति । यथाशयाधिमुक्तिषु सर्वेषु अप्रमेयबुद्धभूम्य-
नुगतसर्वलोकपरिनिष्पादनार्थमनन्तमध्यं धर्मकोशं संप्रकाशयति ॥

अथ खलु सुतेजोमण्डलरतिश्रीर्लुम्बिनीवनदेवता तस्यां वेला-
यामेतमेव बोधिसत्त्वजन्मार्थमभिद्योतयन्ती बुद्धाधिष्ठानेन दशदिशो व्य-
वलोक्य सुधनं श्रेष्ठिदारकं गाथाभिरप्यभाषत ॥ 20

अध्याशयेन विमलेन अनाविलेन

पश्यन्ति ये जिन न जातु भवन्ति नृपाः ।

सर्वं जिनाय अपरान्तवियूहमेघान्

प्रणिध्येन्ति ते प्रथमजन्मस्थिताः सुमेधाः ॥ १ ॥

सर्वत्रियध्वगमशेष स्फुरित्व लोकं

क्षेत्राणि सर्वं तथ धर्मं तथैव बुद्धान्

सत्त्वप्रमोक्षप्रणिधानविग्रहचित्तं

जन्मं द्वितीयमिदमुक्तमचिन्तियानाम् ॥२॥

ये धर्ममेघ पिबमान न जातु तृप्ताः

निध्यप्तिमानस त्रियध्वअसङ्गकायाः ।

आकाशधातु विमला समचित्तकायाः

जन्मं तृतीयमिदमप्रतिमं हि तेषाम् ॥३॥

ये ते महाकरुणसागरमोतरन्ति

अध्याशयैर्वजिरसारसुमेरुकल्पैः ।

सर्वज्ञतानयसमुद्र विगाहमानाः

तेषां चतुर्थमिह जन्म नरर्षभाणाम् ॥४॥

ये मैत्रया दशसु दिक्षु जगत्स्फुरित्वा

अभिनिर्हरन्त्यसलपारमितासमुद्रान् ।

परिपाचयन्ति जगु धर्मप्रभामिरन्त

इमु जन्मु पञ्चमु महापुरुषाण तेषाम् ॥५॥

धर्मस्वभावप्रतिविड असङ्गचित्तासु

त्रैयधिकाप्रतिम बुडकुलाभिजाता ।

ये धर्मधातुनयसागरमोतरन्ति

षष्ठं इदं विपुल जन्म विदून् तेषाम् ॥६॥

ये धर्मकाय परिशुड असङ्गचित्ताः

क्षेत्राण्यशेषतु स्फुरित्वा स्वकैः शरीरैः

निःशेषबुडबलतानुगमप्रविष्टा

जन्माथ सप्तममचिन्त्यमिदं बुधानाम् ॥७॥

ये ज्ञानसागरनये वशितानुयाताः

सर्वज्ञतानयमुखं व्यवचारयन्ति ।

सर्वसमाधिनयसागर ओतरन्ति

जन्माष्टमं मतमिदं तथताश्रयाणाम् ॥८॥

ये धर्मक्षेत्रप्रसरान् परिशोधयन्ति

ये सर्वसत्त्वपरिपाकनयप्रयुक्ताः ।

बौद्धा विकुर्वितवियूह विदर्शयन्ति

तेषामिदं नवमु जन्म महायशानाम् ॥ ९ ॥

ये ते यथा बल जिनान् तथा प्रविष्टाः

सर्वज्ञता विपुलवेग विवर्धमानाः ।

ये धर्मधातुतलभेदनयेष्वसङ्गाः

स्तेषामिदं दशमु जन्मु जिनौरसानाम् ॥ १० ॥

एभिः कुलपुत्र बोधिसत्त्वो दशभिर्जन्मभिस्तथागतकुले जात
एवमालोककरो भवति सर्वसत्त्वानाम् । अपि तु खलु पुनः कुलपुत्राः १०
हमप्रमेयकल्पसर्वारम्बणबोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितसंदर्शनस्य बोधिसत्त्ववि-
मोक्षस्य लाभिनी ॥ आह ॥ क एतस्य देवते अप्रमेयकल्पसर्वारम्बणबोधि-
सत्त्वजन्मविकुर्वितसंदर्शनस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य विषयः ॥ आह ॥ अहं
कुलपुत्र सर्वबोधिसत्त्वजन्मसंदर्शनोपसंक्रमणप्रणिधानपरिनिष्पन्ना सा
खत्वहं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य विपुलं जन्मसमुद्रमवतरामि ॥ यदु- १५
तास्यां त्रिसाहस्रमहासाहस्रायां लोकधातौ बोधिसत्त्वजन्मावतरमाणा
भागवत्यां चातुर्वीपिकायामिह जम्बुद्वीपे लुम्बिनीवने बोधिसत्त्वजन्म-
संदर्शने पूर्वप्रणिधानोपपन्ना साहमिह बोधिसत्त्वजन्मानुस्मृतिं भावय-
माना विहरामि । तस्या ममेह विहरत्या वर्षशतेन भगवांस्तुषितभव-
नाञ्जयविष्यतीति । अथास्मिन् लुम्बिनीवने दश पूर्वनिमित्तानि प्रा- २०
दुर्बभूवुः ॥

कतमानि दश यदुत ॥ सर्वमिदं लुम्बिनीवनं समं संछितं अ-
पगतनिम्नोन्नतविषममपगतश्रभ्रप्रपातमिदं प्रथमं पूर्वनिमित्तं प्रादुरभूत् ॥
पुनः सर्वमिदं लुम्बिनीवनमुत्सन्नशर्करकठल्लमपगतस्थाणुकण्टकं वज्रपृ-
थिवीतलसंस्थानमनेकरत्नाभिकीर्णसमवस्थितमिदं द्वितीयं पूर्वनिमित्तं २५
प्रादुरभूत् ॥ पुनः सर्वमिदं लुम्बिनीवनं सर्वरत्नद्रुमशालतालपङ्क्तिषुवि-

भक्तालंकारं समवास्थिषत । इदं तृतीयं पूर्वनिमित्तं प्रादुरभूत् ॥ पुनः
 सर्वमिदं लुम्बिनीवनं दिव्यसमतिक्रान्तगन्धाङ्कुरप्ररूढं सर्वचूर्णकोशसंभू-
 तं सर्वध्वजमेघपटलमण्डलजातं गन्धमणिविग्रहवृक्षमूलपरिसंस्थापिता-
 लंकारं समवास्थिषत । इदं चतुर्थं पूर्वनिमित्तं प्रादुरभूत् ॥ पुनः सर्व-
 5 मिदं लुम्बिनीवनं विविधदिव्यपुष्पमाल्याभरणकोशनिवृत्तसर्वालंकार-
 परिपूर्णं समवास्थिषत । इदं पञ्चमं पूर्वनिमित्तं प्रादुरभूत् ॥ पुनः स-
 र्वस्मिन्निह लुम्बिनीवने सर्ववृक्षेषु महामणिरत्नकोशा अभिनिर्वृत्ता इ-
 दं षष्ठं पूर्वनिमित्तं प्रादुरभूत् ॥ पुनः सर्वस्मिन्निह लुम्बिनीवने सर्व-
 नडिनीषु सर्वाणि जलजरत्नपुष्पाणि शुङ्गीभूतानि धरणीतलादभ्युद्गम्य
 10 वारिसमुद्भवानि समवास्थिषन्त इदं सप्तमं पूर्वनिमित्तं प्रादुरभूत् ॥ पु-
 नर्यावन्त इह लोकधातौ कामावचरा रूपावचराश्च देवपुत्रा नागय-
 क्षगन्धर्वासुरगरुडकिंनरमहोरगा लोकेन्द्रजगदिन्द्रा वा ते ऽप्यस्मिन् लु-
 म्बिनीवने सर्वे कृताञ्जलिपुटाः स्थिता अभूवन्निदमष्टमं पूर्वनिमित्तं प्रा-
 दुरभूत् ॥ पुनर्यावन्त इह चातुर्द्वीपिकायां लोकधातौ देवकन्या वा ना-
 15 गकन्या वा यक्षगन्धर्वासुरगरुडकिंनरमहोरगकन्या वा ताः सर्वाः प्रमु-
 दितमानसाः सर्वपूजाविधिपरिगृहीतहस्ताः स्रक्षशाखाभिमुखाः प्रणत-
 कायाः स्थिता अभूवन्निदं नवमं पूर्वनिमित्तं प्रादुरभूत् ॥ पुनर्दशभ्यो
 दिग्भ्यः सर्वतथागतानां नाभिमण्डलेभ्यो निश्चरमाणा बोधिसत्त्वजन्म-
 विकुर्वितप्रदीपा नाम रश्मयो निश्चरित्वा सर्वमिदं लुम्बिनीवनमाभास्य
 20 तिष्ठन्ति स्म ॥ तेषु च सर्वरश्मिमुखमण्डलेषु तेषां सर्वतथागतानां जन्म-
 विकुर्वितानि प्रतिभासप्राप्तानि संदृश्यन्ते स्म । संप्रसवविकुर्विताः सर्वबोधि-
 सत्त्वगुणाश्च बुद्धस्वरसंप्रयुक्तास्तेभ्यो रश्मिमुखमण्डलेभ्यो निश्चरमाणाः श्रू-
 यते स्म । इदं दशमं पूर्वनिमित्तं प्रादुरभूत् ॥ इमानि दश पूर्वनिमित्तानि
 प्रादुर्भूतानि बोधिसत्त्वजन्मकाऽसमये प्रत्युपस्थिते येषां प्रादुर्भावाद्वितर्क-
 25 मभवत् सर्वलोकेन्द्राणां बोधिसत्त्वो जनिष्यत इति ॥ सा खलु पुनरहं
 कुलपुत्रैषां दशानां पूर्वनिमित्तानां दर्शनादचिन्यं प्रीतिवेगं प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र मायादेव्याः कमिलवस्तुनो महानगरान्निष्क्र-
मन्त्या इह लुम्बिनीवने दश महावभासपूर्वनिमित्तानि प्रादुर्भवन्तेषां
प्रादुर्भावात्प्रमेयाणां सत्त्वानां सर्वज्ञताधर्मालोकप्रीतिवेगा विवर्धि-
ताः ॥ कतमे दश यदुत । धरणीतलगतेषु सर्वरत्नकूटागारगर्भेष्ववभासः
प्रादुर्भूतः ॥ सर्वगन्धकुसुममुकुलेष्ववभासः प्रादुर्भूतः । अशेषरत्नपद्ममुकु-
टेषु विकसमानेषु सर्वपत्रेभ्यो ऽवभासः प्रादुर्भूतः । मधुरश्च सुजातजात-
श्च एभ्यो निश्चरति स्म । यश्च दशसु दिक्षु बोधिसत्त्वानां प्रथमचित्तोत्पा-
दावभासः स इदं लुम्बिनीवनमवभास्याभ्युदितः । यश्च दशसु दिक्षु बो-
धिसत्त्वानां सर्वबोधिसत्त्वभूम्याक्रमणावभासविकुर्वितं तदिह लुम्बिनी-
वने प्रादुर्भूतः । यश्च दशसु दिक्षु बोधिसत्त्वानां सर्वपारमितापरिनि-
ष्पत्तिज्ञानाधिगमालोकावभासः स इह लुम्बिनीवने प्रदुर्बभूव । यश्च
दशसु दिक्षु बोधिसत्त्वानां सर्वप्रणिधानवशिताज्ञानालोकावभासः स
इह लुम्बिनीवने प्रादुर्बभूव । यश्च दशसु दिक्षु सर्वबोधिसत्त्वानां प-
रिपाकविनयज्ञानालोकावभासः स इह लुम्बिनीवने प्रादुर्बभूव । य-
श्च दशसु दिक्षु सर्वबोधिसत्त्वानां धर्मधातुनयज्ञानाधिगमालोकावभा-
सः स इह लुम्बिनीवने प्रादुर्बभूव । यश्च दशसु दिक्षु सर्वबोधिसत्त्वा-
नां बुद्धविकुर्वितजन्माभिनिष्क्रमणबोधिविवुध्यनज्ञानाधिगमालोकाव-
भासः स इह लुम्बिनीवने प्रादुर्बभूव । इमानि दश महावभासनिमि-
त्तानि प्रादुर्बभूवुर्यैरनन्तमध्यानां बोधिसत्त्वानां चित्ताशयगहनान्धका-
राण्यवभासितानि ॥

तत्र कुलपुत्र मायाया देव्याः ब्रह्मदुर्मनिलयगतायाः संनिप-
तितानां सर्वलोकेन्द्राणां सर्वकामधातुकानां च देवपुत्राणां साप्सरोग-
णदेवकन्यापरिवाराणां संनिपतितानां सर्वेषां च रूपावचराणां देवपु-
त्राणां निरामगन्धानां सर्वेषां च देवनागयक्षगन्धर्वासुरगरुडकिंनरमहो-
रगाणां सपरिवाराणां संनिपतितानां बोधिसत्त्वपूजासंप्रयुक्तानां मा-
यादेव्यास्तेजसा श्रिया वर्णेन रूपेण सर्वपूजाव्यूहाः कायाश्चावभासिता

बभूवुरस्यां च त्रिसाहस्रमहासाहस्रायां लोकधातौ याः प्रभास्ता अपि
 सर्वा यस्ताश्चाभिभूताश्चाभूवन् सर्वरोमविवरविसृताश्च मायादेव्याः प्र-
 भावभासास्तदन्याभिः प्रभाभिरनुपहता अनावृता अप्रव्याहता असङ्गाः
 सर्वदिशः स्फुरित्वा सर्वाणि नैरयिकाणि दुःखानि सर्वाणि तैर्यग्योनि-
 5 कानि दुःखानि सर्वाणि च यामलौकिकानि दुःखानि सर्वभवगतिप-
 र्यापन्नानां च सत्त्वानां सर्वदुःखानि संक्लेशांश्च प्रशमयित्वा तिष्ठन्ति भा-
 सन्ते तपन्ति विरोचन्ते स्म ॥ इदं कुलपुत्र बोधिसत्त्वस्य लुम्बिनीवने
 प्रथमजन्मविकुर्वितम् ॥

पुनरपरं कुलपुत्र यस्मिन्समये मायाया देव्याः कुक्षौ सर्वाव-
 10 तीये त्रिसाहस्रमहासाहस्रा लोकधातुरन्तर्गता प्रतिभासप्राप्ता संदृश्यते
 स्म । तस्यां च त्रिसाहस्रमहासाहस्रायां लोकधातौ कोटीशते चातुर्द्वीपि-
 कानां लोकधातूनां सर्वे जम्बुद्वीपेषु नानानामधेयासु राजधानीषु ना-
 नानामधेयेषु वनषण्डेषु नानावृक्षमूलेषु मायादेव्युपगतैवमेव संदृश्यते
 स्म ॥ सर्वलोकेद्रपरिवृता बोधिसत्त्वजन्मप्रत्युपस्थाना अचिन्त्येन बोधि-
 15 सत्त्वजननीज्ञानविकुर्वितेन । इदं कुलपुत्र बोधिसत्त्वस्य लुम्बिनीवने
 द्वितीयं जन्मविकुर्वितम् ॥

पुनरपरं कुलपुत्र मायाया देव्याः सर्वरोमविवरेभ्य एककैस्मा-
 द्रोममुखाद्यावन्तो भगवता पूर्वं बोधिसत्त्वचर्यां चरता तथागता आरागि-
 ताः सत्कृता गुरुकृता मानिता पूजितास्ते सर्वे संदृश्यन्ते स्म । यश्च तैस्त-
 20 थागतैर्धर्मो देशितः स सर्वस्तेभ्यो रोमविवरेभ्यो बुद्धस्वराङ्गसंप्रयुक्तो नि-
 खिलेन श्रूयते स्म ॥ तद्यथापि नाम वारिराशे रजसि वा कनकपरमाणु-
 रजसि वादर्शमण्डले वा स्वच्छे सुप्रसन्ने वोदके गगनमण्डलमादित्यचन्द्र-
 ज्योतिग्रहणप्रतिमण्डितं गम्भीरमेघपटलनिगर्जितनिर्घोषप्रतिभासप्राप्तं सं-
 दृश्यते स्म । एवमेव कुलपुत्र मायाया देव्याः सर्वरोममुखमण्डलेषु पूर्व-
 25 तथागतविकुर्वितानि संदृश्यन्ते स्म सर्वधर्मदेशनानिर्घोषाणि ॥ इदं कुल-
 पुत्र बोधिसत्त्वस्य लुम्बिनीवने तृतीयं जन्मविकुर्वितम् ॥

पुनरपरं कुलपुत्र मायाया देव्याः सर्वकायात्सर्वरोममुखमण्डले-
 भ्य एकैकस्माद्रोमविवराद्यावत्सु सर्वक्षेत्रेषु यावत्सु लोकधातुसमुद्रेषु
 यावत्सु लोकधातुसंज्ञागतेषु भगवान् बोधिसत्त्वचारिकामकार्षीत् । यत्र-
 तिष्ठानेषु क्षेत्रेषु यत्संस्थानेषु यद्ब्रूहेषु यच्छरीरेषु यत्पर्वतालंकारेषु य-
 द्गामनगरनिगमजनपदपट्टानालंकारेषु यदुद्याननदीहृदतडागसागरालं-
 कारेषु यद्गगनमेघालंकारेषु यत्सर्वनिलयेषु यद्याननिर्देशेषु यत्कल्पनाम-
 संख्यासु यद्बुद्धोत्पादप्रभवेषु यद्विशुद्धिपरमेषु यथायुःप्रमाणसत्त्वेषु यथा-
 लोकजन्मोपपत्तिषु यथासत्त्वसमवधानेषु कल्याणमित्रसंनिश्रयेषु यथा-
 कुशलधर्मप्रयोगेषु यथाधर्मप्रतिपत्त्यभियोगेषु बुद्धक्षेत्रेषु बोधिसत्त्वचारि-
 कामचरत्ते सर्वे बुद्धक्षेत्रप्रसरा मायाया देव्याः सर्वरोममुखेभ्यः संदृश्य- 10
 न्ते स्म । यावद्भिश्च कायैर्भगवान् पूर्वं बोधिसत्त्वचारिकामकार्षीत् ।
 अविवर्त्यस्थानप्राप्तो यैराकारैर्यैर्विकारैर्यैः परिभोगैर्यैः सुखदुःखप्रतिसंवे-
 दीभिर्येषु जातिपरिवर्तेषु यत्सर्वमेकैकस्मिन् रोमविवरे संदृश्यते स्म ।
 सर्वेषु च तेषु तासु तासूपपत्तिषु मायादेवी बोधिसत्त्वस्य जननी बभू-
 व । सर्वे च ते बोधिसत्त्वकाया मायाया देव्या रोमविवरेषु विकुर्वि- 15
 तप्रतिभासप्राप्ताः संदृश्यन्ते स्म ॥ इदं कुलपुत्र लुम्बिनीवने चतुर्थं ज-
 न्मविकुर्वितम् ॥

पुनरपरं कुलपुत्र यावद्भिः कायैर्भगवान् बोधिसत्त्वचारिका-
 मचरत् । यद्वर्णैर्यत्संस्थानैर्यदाकारैर्यत्परिभोगैर्यत्सुखदुःखप्रतिसंवेदीभिर्य-
 ज्जातिपरिवर्तैस्ते सर्वे मायाया देव्याः काये सर्वरोममुखेषु प्रतिभास- 20
 प्राप्ताः संदृश्यन्ते स्म । इदं कुलपुत्र लुम्बिनीवने बोधिसत्त्वस्य पञ्चमं
 जन्मविकुर्वितम् ॥

पुनरपरं कुलपुत्र यावन्तः पूर्वबोधिसत्त्वचारिकां चरता दुष्क-
 रपरित्यागाः परित्यक्ताः हस्तपादपरित्यागा वा कर्णनासापरित्यागा वा
 जह्वादंष्ट्रापरित्यागा वा नयनोत्तमाङ्गपरित्यागा वा मांसशोणितपरित्या- 25
 गा वा अस्थिमज्जपरित्यागा वा वक्षोहृदयपरित्यागा वा छविचर्मप-

रित्यागा वा बाह्याध्यात्मिकवस्तुपरित्यागा वा पुत्रदुहितृभार्यापरित्यागा
 वा आत्मपरित्यागा वा भोगरत्नपरित्यागा वा ग्रामनगरनिगसजनपद-
 राष्ट्रराजधानीपरित्यागा वा धनधान्यकोशकौष्ठागारपरित्यागा मणिमु-
 क्तवैडूर्यशङ्खशिलाप्रवाडजातरूपरजतपरित्यागा वा विविधरत्नाभरणप-
 5 रित्यागा वा शय्यासनपरित्यागा वा गृहविमानपरित्यागा वा सर्वोप-
 भोगपरित्यागा वा ते च दायकबोधिसत्त्वविग्रहकायै रूपैः परित्याजन्ति
 स्म । ते च प्रतिग्राहकायै रूपैः प्रतिगृह्णन्ति स्म । तानि च देशवस्तूनि
 यानि परित्यक्तानि ते च देशप्रदेशस्ते च बोधिसत्त्वपरिवाराः सर्वे मा-
 याया देव्याः सर्वरोमविवरेभ्यः प्रतिभासप्राप्ताः संदृश्यन्ते स्म ॥ इदं कुल-
 10 पुत्र लुम्बिनीवने बोधिसत्त्वस्य (षष्ठं विकुर्वितम् ॥

पुनरपरं कुलपुत्र-----) लुम्बिनीवनषण्डे
 समवसृता अभिजातजगद्विज्ञाना प्रादुरभवदिदं कुलपुत्र लुम्बिनीवने
 बोधिसत्त्वस्य सप्तमं जन्मविकुर्वितम् ॥

पुनरपरं कुलपुत्र यावन्तः सर्वदेवेन्द्रभवनव्यूहपरिभोगसमति-
 15 क्रान्ताः सर्वनागयक्षगन्धर्वासुरगरुडकिंनरमहोरगमनुष्येन्द्रभवनव्यूहपरिभो-
 गसमतिक्रान्ताः सर्वबोधिसत्त्वपरिभोगा यदुत सर्वमणिराजकूटागारपरि-
 भोगा वा मणिराजविमानपरिभोगा वा मणिराजजालपरिभोगा वा म-
 णिराजजालविग्रहपरिभोगा वा मणिराजबिम्बपरिभोगा वा मणिराज-
 व्यूहा वा सर्वाभरणपरिभोगा वा सर्वगन्धराजपरिभोगा वा शुभाप्रति-
 20 कूलसर्वारम्बणपरिभोगा वा ते सर्वे मायाया देव्याः कुक्षेरन्योन्यासंभिन्ना
 निश्चरित्वेह लुम्बिनीवने समन्तव्यूहाः समवास्थिषन्त । इदं कुलपुत्र लु-
 म्बिनीवने बोधिसत्त्वस्याष्टमं जन्मविकुर्वितम् ॥

पुनरपरं कुलपुत्र मायाया देव्याः कुक्षेः प्रथमतः दश बुद्धक्षे-
 त्रानभिलाप्यकोटीनियुतशतसहस्रपरमाणुरजःसमा बोधिसत्त्वा भगवतो
 25 वैरोचनस्य सदृशरूपवर्णसंस्थानाः सदृशलक्षणानुव्यञ्जनालंकाराः सदृ-
 शप्रभाः सदृशरश्मिप्रमुचनाः सदृशलङ्गलीडाः सदृशविक्रमाः सदृशवि-

रोचनविकुर्विताः सदृशपरिवाराः सदृशव्यूहा निश्चरन्ति स्म भगवतो
वर्णसमुद्रानुदीरयमाणाः । इदं कुलपुत्र लुम्बिनीवने बोधिसत्त्वस्य नवमं
जन्मविकुर्वितम् ॥

पुनरपरं कुलपुत्र बोधिसत्त्वस्य जन्मकालसमये प्रवृत्ते मायाया
देव्याः पुरस्तादधो वज्रतलान्महापृथिवीमभिनिर्भिद्य सर्वरत्नव्यूहगर्भं नाम
महामणिरत्नपद्ममभ्युद्गतमभूदपराजितमहावज्रमणिराजगर्भसर्वमणिराज-
केसरशिरव्यूहं दश बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमपत्रपङ्क्तिसुविभक्तं विविधम-
णिराजपद्ममण्डलं चिन्तामणिराजविशुद्धकर्णिकं सर्वरत्नवर्णाप्रमेयकेसर-
पङ्क्तिव्यूहं असंख्येयमणिराजरत्नव्यूहजालसंछन्नमभेद्यनारायणवज्रमणि-
राजेन्द्रकूटसंछादितं सर्वदेवेन्द्रकायपरिवृतं सर्वनागेन्द्रगन्धमेघाभिप्रवर्धितं
दिव्यपुष्पपाणिपुटयुक्तसर्वयक्षेन्द्रपरिवृतं सर्वगन्धर्वेन्द्रपूर्वबुद्धोत्पादस्थानम-
धुरहतसंगीतिनिर्घोषसंप्रयुक्तस्तुतिमेघाविष्कृतं निहतमानमददर्पसर्वासुरे-
न्द्रप्रणतशरीरनमस्कृतं सर्वगरुडेन्द्राभिप्रलम्बितरत्नपट्टगगनमेघालंकारबो-
धिसत्त्वगणसंचोदनसंगीतिसंप्रयुक्तैः प्रीतिमनोभिः सर्वकिंनरेन्द्रैः संप्रेक्षितं
सर्वमहोरगेन्द्रप्रीतिसंभवप्रयुक्तनयरुचिनिर्घोषव्यूहमेघाभिप्रवर्धितमिदं कु-
लपुत्र लुम्बिनीवने बोधिसत्त्वस्य दशमं जन्मविकुर्वितम् ॥

इमानि कुलपुत्र लुम्बिनीवने बोधिसत्त्वस्य दश जन्मविकुर्वि-
तानि प्रादुरभूवन् । ततः पश्चाद्बोधिसत्त्वो ऽचिन्त्याप्रमाणप्रभासेचनकद-
र्शनो मायाया देव्याः कुक्षेरभ्युद्गतः सूर्यमण्डलमिव गगनतलात् । वि-
द्युत्कलाप इव मेघसंघातात् । संध्य इव महाघनः शैलशिखलान्त-
रात् । महाप्रदीप इव तमोऽन्धकारादित्येवं बोधिसत्त्वो मायाया देव्याः
कुक्षेरभिनिष्क्रमणं संदर्शयामास । मायागतरूपविज्ञप्तिसंदर्शनधर्मतया ।
अनागतधर्मतया । अनुत्पादनिरोधलोकाविज्ञप्तिसंदर्शनधर्मतया ॥

इत्येवमहं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य जन्मविकुर्वितसमुद्रान-
वतरामीह लुम्बिनीवने विहरमाणा यथा चाहं कुलपुत्रास्यां भागवत्यां
चातुर्द्वीपकायां भगवतो वैरोचनस्य जन्मविकुर्वितसमुद्रानवतरामि तथा

सर्वावत्यां त्रिसाहस्रमहासाहस्रायां लोकधातौ सर्वचातुर्द्वीपकासु कोटी-
 शते जम्बुद्वीपानां सर्वत्र भगवतो वैरोचनस्य जन्मविकुर्वितान्यवतरामि ।
 यथा चाहं कुलपुत्रास्यां त्रिसाहस्रमहासाहस्रायां लोकधातौ सर्वचातु-
 र्द्वीपकासु कोटीशते जम्बुद्वीपानां भगवतो वैरोचनस्य कोटीशतं जन्म-
 विकुर्वितानामवतराम्येवं सर्वत्रिसाहस्रमहासाहस्रलोकधातौ पर्यापन्नप-
 रमाणुरजोऽन्तर्गतेषु सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःप्रवेशज्ञानानुगतेषु प्रतिचित्त-
 क्षणमेकैकेन चित्तप्रवेशेन बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानि भगवतो वैरोच-
 नस्य जन्मविकुर्वितान्यवतरामि । तदनन्तरेण चित्तेन बुद्धक्षेत्रसहस्रपर-
 माणुरजोऽन्तर्गतेषु बुद्धक्षेत्रेष्वेकैकत्र बुद्धतत्समान्येव बोधिसत्त्वजन्मवि-
 कुर्वितान्यवतराम्येतेन नयेन बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजोऽन्तर्गतेषु बुद्धक्षेत्रेष्वेकै-
 कस्मिन् बुद्धक्षेत्रे सर्वाणि बोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितान्यवतरामि न च पर्य-
 न्तमुपैमि । सर्वपरमाणुरजःस्वेकैकस्मिन् परमाणुरजसि परंपराणां न च
 पर्यन्तमुपैमि । सर्वक्षेत्रेष्वेकैकस्मिन् बुद्धक्षेत्रे बोधिसत्त्वजन्मपरंपराणाम् ।
 यथा चेह लोकधातौ सर्वाणि बोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितान्यवतरामि तथा
 दशसु दिक्ष्वनन्तमध्यासु लोकधातुषु सर्वपरमाणुरजःसु प्रतिचित्तक्षण-
 मेकैकेन चित्तप्रवेशेन सर्वाकाराणि सर्वे बोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितान्यवत-
 राम्यप्रतिप्रश्नव्यधिष्ठानयोगेन ॥

एवमुक्ते सुधनः श्रेष्ठिदारकः सुतेजोमण्डलरतिश्रियं लुम्बिनी-
 वनदवतामेवमाह ॥ कियच्चिरप्रतिलब्धस्त्वयायं देवते अप्रमेयकल्पसर्वा-
 रम्बणबोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितं संदर्शयमानो बोधिसत्त्वजन्मविमोक्षः ॥
 आह ॥ भूतपूर्वं कुलपुत्रातीति ऽध्वनि बुद्धक्षेत्रकोटीपरमाणुरजःसमानां परेण
 परतरमीश्वरगुणपराजितध्वजो नाम तथागतो ऽर्हन्सम्यक्संबुद्धो लोक
 उदपादि विद्याचरणसंपन्नः सुगतो लोकविदनुत्तरः पुरुषदम्यसारथिः
 शास्ता देवमनुष्याणां बुद्धो भगवान् समन्तरत्नायां लोकधातौ समा-
 पद्यते कल्पे ऽशीतिबुद्धकोटीनियुतशतसहस्रप्रभवे । तस्यां खलु कुल-
 पुत्र समन्तरत्नायां लोकधातौ विचित्रव्यूहप्रभा नाम मध्यमा चातुर्द्वी-

पिकाभूत् । तस्यां खलु चातुर्वीपिकायां मध्ये जम्बुद्वीपस्य मेरुविशुद्ध-
 व्यूहध्वजो नाम राजधान्यभूत् । तस्यां खलु राजधान्यां रत्नार्चिनेत्रप्र-
 भो नाम राजाभूत् । राज्ञः खलु कुलपुत्र रत्नार्चिनेत्रप्रभस्य सुहर्षित-
 प्रभेश्वरा नाम भार्याभूत् । तद्यथापि नाम कुलपुत्रास्यां भागवत्यां चा-
 तुर्वीपिकायामिह जम्बुद्वीपे मायादेवी भगवतो वैरोचनस्य जनेत्रेवमेव
 कुलपुत्र तेन कालेन तेन समयेन तस्यां विचित्रव्यूहप्रभायां चातुर्वी-
 पिकायां जम्बुद्वीपे सुहर्षितप्रभेश्वरा नाम तस्य भगवत ईश्वरगुणाप-
 राजितध्वजस्य तथागतस्य माताभूद्यथा तेषामशीतिबुद्धकोटीनियुतानां
 पूर्वगमस्य प्राथमकल्पिकस्य भगवत ईश्वरगुणापराजितध्वजस्य तथाग-
 तस्य माताभूत् । सा खलु कुलपुत्र सुहर्षितप्रभेश्वरा देवी बोधिसत्त्व-
 स्य जन्मकालसमये विंशत्या स्त्रीनियुतशतसहस्रैः सार्धं सुवर्णपुष्पाभामण्ड-
 लं नाम महोद्यानं निर्ययौ यत्र तमीश्वरगुणापराजितध्वजं कुमारं ज-
 नयामास अचिन्त्येन बोधिसत्त्वविकुर्वितेन । तेन खलु पुनः समयेन
 सुवर्णपुष्पाभामण्डलस्य नाम महोद्यानस्य मध्ये शुभरत्नविचित्रकूटं
 नाम कूटागारमभूत्तस्मिन् कूटागारे सर्वकामन्ददवृक्षशखामध्यालम्ब-
 तया सुहर्षितप्रभेश्वराया देव्याः स भगवानीश्वरगुणापराजितध्वजस्तथा-
 गततो जानितः तेन खलु समयेन तस्य भगवतो जन्मकाले विमलसं-
 भवप्रभा नाम धात्री प्रत्युपस्थिताभूत् । जातमात्रं च बोधिसत्त्वं लो-
 केन्द्रा विचित्रसुरभिमनोज्ञादिव्यपुष्पोत्करोद्धारिभिः परमसुरभिगन्धोदक-
 कलशैर्विस्ताप्य तदार्हाभिश्चाचिन्त्यासंख्येयाभिरुत्तमाभिः पूजाभिरभिपू-
 ज्य तस्या विमलसंभवप्रभाया धात्र्या अंसे प्रायच्छन् । परिगृहीतमात्रे
 च तस्मिन् बोधिसत्त्वे तया धात्र्युभाभ्यां पाणिभ्यामंसे चैतत्क्षणमेव
 सा धात्री महाप्रीतिप्रामोद्यवेगप्रतिलब्धा समन्तचक्षुर्विषयं नाम बोधि-
 सत्त्वसमाधिं प्रत्यलभत । यस्य समाधेः सहप्रतिलाभात्तस्मादशसु दिक्षु
 नानालोकधातुस्थिता अप्रमेयास्तथागताश्चक्षुष आभासमगमन् । एष चा-
 प्रमेयकल्पसर्वारम्बणबोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितसंदर्शनो बोधिसत्त्वविमो-

क्षौ ऽवक्रान्तः सुसूक्ष्मः ॥ तद्यथापि नाम तद्विवसावक्रान्ते मातुः कु-
क्षौ गर्भे विज्ञानं यस्य विमोक्षस्य प्रतिलम्भादनया सर्वतथागतजन्मवि-
कुर्वितसंदर्शनमहाप्रणिधिरभिनिर्हृतः ॥

तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्या सा तेन कालेन तेन समयेन विम-
लसंभवप्रभा नाम बोधिसत्त्वधात्र्यभून्न खलु पुनस्त्वयैवं द्रष्टव्यमहं सा
तेन कालेन तेन समयेन विमलसंभवप्रभा नाम बोधिसत्त्वधात्र्यभूवम् ॥
तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्यानि तेन कालेन तेन समयेन विंशतिस्त्रीनियुत-
शतसहस्राण्यभूवन्न खल्वेवं द्रष्टव्यमिमानि तानि विंशतिदेवतानियुतश-
तसहस्राणि यानीह लुम्बिनीवने प्रतिवसन्ति मम परिवाराः ॥ तत्किं
मन्यसे कुलपुत्रान्या सा तेन कालेन तेन समयेन सुप्रहर्षितप्रभेश्वरा
नाम देव्यभूदीश्वरगुणापराजितध्वजस्य कुमारस्य जनेत्री न खल्वेवं द्र-
ष्टव्यम् । इयं सा माया देवी तेन कालेन तेन समयेन सुप्रहर्षितप्र-
भेश्वरा नाम देव्यभूत् ॥ तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्यः स तेन कालेन तेन
समयेन रत्नार्चिनेत्रप्रभो नाम राजाभून्न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । अयं स रा-
जा शुद्धोदनः तेन कालेन तेन समयेन रत्नार्चिनेत्रप्रभो नाम राजा-
भूत्सा खल्वहं कुलपुत्र तत उपादाय सर्वचित्तक्षणेष्वाविरहिताभूवं भग-
वतो वैरोचनस्य बोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितसागरावतरणतया सत्त्वनयवृ-
षभिताविकुर्वितसागरावतरणतया ॥

यथा चाहं कुलपुत्रास्यां सहायां लोकधातौ भगवतो वैरोचनस्य
हाप्रणिधानसमुद्रसागरसभवानां तथागतानां सर्वचित्तक्षणेषु सर्वपरमा-
णुरजःप्रवेशसमवसृतेन ज्ञानचक्षुषा सर्वपरमाणुरजःसु क्षेत्रसमुद्रानवत-
रामि तेषु च क्षेत्रेषु तथागतोत्पादसागरानवतरामि । यथा तेषां तथा-
गतानां बोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितमहासमुद्रानवतरामि तथा दशसु दि-
क्ष्वनन्तमध्यानां तथागतानां सर्वचित्तक्षणेषु बोधिसत्त्वजन्मविकुर्वित-
सागरानवतरामि । यथा चास्यां त्रिसाहस्रमहासाहस्रायां लोकधातौ
सर्वपरमाणुरजःप्रसरपरंपरावतारेण सम्यक्संबोधिसत्त्वजन्माभिमुखीभाव-

गतान् बुद्धगुणानवतरामि । एवं दशसु दिक्षु बुद्धक्षेत्रानभिलाप्यकोटी-
नियुतशतसहस्रपरमाणुरजःप्रसरान्तर्गतान् क्षेत्रसागरानवतरामि ॥ तेषु
च विपुलान् बुद्धसमुद्रानवतरामि । तांश्च बुद्धान् भगवतो बोधिसत्त्व-
भूतजन्मविकुर्वितसंमुखीभावगतान् पश्यामि तथागतभूतानपि पूजया=
मि । तेषां च तथागतानां धर्मदेशनां शृणोमि धर्मस्य चानुधर्मं प्रतिपद्ये ॥

अथ खलु सुतेजोमण्डलरतिश्रीर्लुम्बिनीवनदत्तैषमेवाप्रमेयस-
र्वकल्पसर्वावरणबोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितसंदर्शनबोधिसत्त्वविमोक्षं परिदी-
पमाणा बुद्धाधिष्ठानेन दशदिशो व्यबलोच्य तस्यां बेलायामिमा गा-
था अभाषत ॥

बुद्धपुत्र शृणु मद्य भाषितं यस्मि पृच्छसि जनित गौरवम् ।

10

शान्त दुर्दृष्टु जिनान गोचरो हेतुकारण नयैर्निर्दिशितः ॥१॥

क्षेत्रकोटि परमाणुसादृशान् पूर्वकल्प स्मरामी अचिन्तितान् ।

कल्प आदिरिव अन्त नायको यत्रशीतिनयुता जिनान भूत ॥२॥

ईश्वराजितगुणध्वजस्तदा तेष्वभूत्प्रथमकस्तथागतः ।

जानमान मय दृष्टु नायकः स्वर्णपुष्पप्रभवे वनोत्तमे ॥३॥

15

नामतो विमलसंभवप्रभा तस्य आसि अहु धात्रि परिणता ।

लोकपाल मम असि तं स्वपी जातमात्र कनकोत्तमप्रभम् ॥४॥

असि तं ग्रहिय अग्रपुङ्गवं मूर्ध्निमस्य न प्रभोमि प्रेक्षितुम् ।

— — — — — तं अचिन्तियं प्रेक्षमाण न च अन्तु पश्यामि ॥५॥

लक्षणेभि प्रतिमण्डितं शुभं कायमस्य विमलं सुदर्शनम् ।

20

दृष्टु मे रतनबिम्ब सादृशं प्रीतिवेग अतुला विवर्धिताः ॥६॥

चिन्तयित्व गुण तस्य मे ऽमितान् पुण्यसागर अमेय वर्धिताः ।

दृष्टु तस्य च विकुर्वितोदधीन्बोधिचिह्नु विपुलं मि संभुतम् ॥७॥

प्रार्थयित्व जिनवर्ण सागरान् वर्धितः प्रणिधिसागरो मम ।

सर्वक्षेत्रप्रसरा विशोधिता सर्वदुर्गतिमया विवर्तिताः ॥८॥

25

पूजनाय सुगतानचिन्तितान् सर्वक्षेत्रप्रसरेष्वनागतान् ।

सत्त्व दुःखित विमोचनाय च प्रोदितः प्रणिधिसागरो मम ॥ ९ ॥
 श्रुत्व धर्ममय तस्य तायिनो लब्धि मं वरविमोक्षमण्डलम् ।
 बोधि शोधितु चरित् चारिकां कल्प क्षेत्रजकोटिसादृशान् ॥ १० ॥
 येषु यान्तकुपपन्न नायका ते अशेष मयि सर्वि पूजिताः ।
 ५ शासनं च मय तेषु धारितं शोधना इमु विमोक्षसागरम् ॥ ११ ॥
 क्षेत्रकोटिपरमणुभिः समा ये ऽभवन्दशबला अतीतकाः ।
 धर्मचक्रु मय तेष धारितं भावितं - - विमोक्षमण्डलम् ॥ १२ ॥
 बुद्धक्षेत्रि रज यावतो इहो तान्नजायप्रसराब्धि पश्यती ।
 एकमेकि रजि क्षेत्रसागरान्पूर्वं शोधित जिननेन पश्यती ॥ १३ ॥
 १० तेषु क्षेत्रप्रसरेषु नायकास्त्रायतो वनवरेषु पश्यमि ।
 एकचित्तप्रसरे अचिन्तिया दर्शयन्त विपुला विकुर्विता ॥ १४ ॥
 पश्यमि ऋचि च क्षेत्रि नायकान् प्रार्थयन्त वरबोधिमुत्तमाम् ।
 तिष्ठतं तुषितलोक - - क्षेत्रकोटिनयुतैरचिन्तियैः ॥ १५ ॥
 जायमान विपुलैर्विकुर्वितैः क्षेत्रसागरशतेषु पश्यमि ।
 १५ नारि संघवर संपुरस्कृता भाषमाण धर्म नायकान् ॥ १६ ॥
 क्षेत्रकोटिपरमाणुसादृशानेकचित्तक्षणे वीर पश्यमि ।
 दर्शयन्त जगतामनेकधा एक क्षणि शान्तनिर्वृतिम् ॥ १७ ॥
 जन्म यातुक जिनान पश्यमि प्रेक्षमाण रजि क्षेत्रसागरान् ।
 २० जन्म - - बहुकायकोटिभिः पूजि तेष करुणायुपागमि ॥ १८ ॥
 क्षेत्रसागरनयैरचिन्तनैरक्षया गति प्रचार यातुकाः ।
 तेष सर्वजगदामुखा अहं धर्ममेघ विपुलान् प्रवर्षमि ॥ १९ ॥
 एतमहं जिनसुता अचिन्तियं जानमी वरविमोक्षमण्डलम् ।
 कल्पकोटिनयुतैरचिन्तियैर्यं न शक्य अयु सर्व दर्शितम् ॥ २० ॥
 एतमहं कुलपुत्राप्रमेयकल्पसर्वारम्भणबोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितसं-
 २५ दर्शनं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि ॥ किं मया शक्यं बोधिसत्त्वानां चि-
 त्तक्षणं चित्तक्षणं सर्वकल्पप्रस्थानगर्भसंभूतचित्तानां सर्वधर्मनयनिध्यप्ति-

जातिनिदर्शकानां सर्वतथागतपूजाप्रणिधिसंभूताशयानां सर्वबुद्धधर्माभि-
संबोधिप्रणिधिपरमाणां सर्वकुलगोत्रोपपत्तिगतिसंदर्शनप्रतिभासकल्पानां
सर्वतथागतपादमूलपद्मगर्भोपपत्तीनां सर्वजगत्परिपाककालाभिज्ञानां स-
र्वविनयाभिमुखजन्मोपपत्तिविकुर्वितसंदर्शकानां सर्वक्षेत्रप्रसरविकुर्वितमे-
घसंदर्शकानां सर्वजगद्गतिजातिकुलप्रतिभासप्राप्तानां चर्या ज्ञातुं गुणा
वा वक्तुम् ॥ गच्छ कुलपुत्रेयमिहैव कपिलवस्तुनि महानगरे गोपा नाम
शाक्यकन्या प्रतिवसति तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधि-
सत्त्वपरिपाकाय संसारे संसरितव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सुतेजोमण्डलरतिश्रियो लुम्बि-
नीवनदेवतायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य सुतेजोमण्डलरतिश्रियं लुम्बिनी-
वनदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य सुतेजो-
मण्डलरतिश्रियो लुम्बिनीवनदेवताया अन्तिकात्प्रक्रान्तः ॥ ४० ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सुतेजोमण्डलरतिश्रियो लुम्बि-
नीवनदेवताया अन्तिकादपक्रम्य येन कपिलवस्तुनि महानगरं तेनोप-
संक्रम्येतमेवाप्रमेयकल्पसर्वारम्भणबोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितसंदर्शनं बोधि-
सत्त्वविमोक्षं भावयन्वतारन् विपुलीकुर्वन्ननुतिष्ठन्नुत्तापयन् परिजयन्
परिचिन्तयन् प्रविचिन्वन्ननुपूर्वेण येन धर्मधातुप्रतिभासप्रभो बोधिसत्त्व-
संगीतिप्रासादस्तेनोपसंक्रामंस्तस्योपसंक्रमणस्याशोकश्रीर्नाम बोधिसत्त्व-
संगीतिप्रासाददेवता दशभिर्गृहदेवतासहस्रैः सार्धं प्रत्युद्गम्य सुधनं श्रे-
ष्ठिदारकमेवमाह ॥ स्वागतं ते महापुरुष महाप्रज्ञाज्ञानविक्रामिन्वचिन्त्य-
बोधिसत्त्वविमोक्षभावनाध्यालम्बनप्रणिधिचित्तं विपुलधर्मविमानगोच-
रचारिन् धर्मनगराभिमुख अनन्तबोधिसत्त्वोपायनयावतारणाप्रतिप्रश्र-
व्यतथागतगुणसागरावभासप्रतिलब्धं सर्वजगद्विनयप्रतिभासप्रतिभानज्ञा-
नाभिमुख सर्वसत्त्वचर्याज्ञानकायमन्त्रानुवर्तन चर्याभिमुखचित्तं सर्वज-
गच्चेदनाप्रीतिसमुद्रवेगं विवर्धनप्रणिधानं सर्वतथागतधर्मप्रतिवेधमार्गप्र-

तिपत्र यथा त्वां पश्याम्यनिमिषनेत्रगम्भीरचर्यैर्यापथविशुद्धगोचरं न-
चिरेण त्वमनुत्तरतथागतकायवाक्किञ्चालंकारविशुद्धिं प्रतिलब्धो लक्ष-
णानुव्यञ्जनप्रतिमण्डितेन कायेन दशबलज्ञानालोकालंकृतेन चित्तेना-
लोकं विचरिष्यसि । यादृशीं च ते दृढवीर्यपराक्रमतां पश्यामि । नचि-
रेण त्वं सर्वत्र्यध्वतथागतं संमुखीभावदर्शनसमङ्गी सर्वतथागतधर्ममेघान्
संप्रतीच्छन् सर्वबोधिसत्त्वध्यानविमोक्षसमाधिसमापत्तिशान्तधर्मविमान-
रतिमनुभवन् गम्भीरं बुद्धविमोक्षमनुप्रवेक्ष्यसि । तथा हि त्वं कल्याण-
मित्रोपसंक्रमणदर्शनपर्युपासनानुशासनीः संप्रतीच्छंस्तद्गुणप्रतिनयेषु प्रयु-
ज्यमानो न परिखिद्यसे न विनिर्वर्तसे न परितपसि न च ते कश्चिदन्तरायो
वावरणं वा निवरणं वा प्रसहेत मारा वा मारकायिका वा देवताः । ते-
नाचिरादेव त्वं सर्वसत्त्वानां प्रीतिकरो भविष्यसि ॥

एवमुक्ते सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽशोकश्रियं बोधिसत्त्वसंगीतिप्रा-
साददेवतामेतदवोचत् ॥ तथास्तु देवते यथा वदसि । अहं खलु देवते
सर्वसत्त्वक्लेशसंतापव्युपशमेन परमां प्रीतिं विन्दामि । सर्वसत्त्वविषयक-
र्मविपाकविनिवर्तनेन सर्वसत्त्वसुखसंभवेन सर्वसत्त्वानवद्यकर्मप्रतिपत्त्या
परमां प्रीतिं विन्दामि । यदा च देवते सत्त्वा विविधविषयकर्मक्लेश-
प्रयोगा क्षिप्तचित्ता दुर्गतिषु प्रपतन्ति सुगतिषु वा विविधानि कायि-
कचैतसिकानि दुःखदौर्मनस्यानि प्रत्यनुभवन्ति दुर्मनसस्तस्मिन् समये
बोधिसत्त्वा भवन्ति परमदुर्मनसः । तद्यथापि नाम देवते पुरुषस्यैकान्त-
तृष्णाचरितस्यैकपुत्रको भवेत् । प्रियो मनापः स तस्याङ्गप्रत्यङ्गेषु च्छिद्य-
मानेष्वेकान्ततृष्णाचरितत्वात् परमदुर्मनाः स्यादनात्मनस्कः । एवमेव
देवते बोधिसत्त्वो बोधिसत्त्वचारिकां चरन्सत्त्वान्कर्मक्लेशवशेन तिसृषु
दुर्गतिषु पतितान्दृष्ट्वा दुर्मना भवति परमदुर्मनाः ॥ यस्मिन्वा पुनः समये
सत्त्वाः कायवाङ्मनःसुचरितसमादानहेतोः कायस्य भेदात्सुगतौ स्वर्गलोके
देवेषूपपद्यन्ते देवमनुष्यगतिषु च कायिकचैतसिकानि सुखानि प्रत्यनुभ-
वन्ति परमसुखी तस्मिन् समये बोधिसत्त्वो भवति सुमना आत्मनस्कः

प्रमुदितः प्रीतिसौमनस्यजातो न खलु पुनर्देवते बोधिसत्त्वा आत्मार्थाय सर्वज्ञतामभिप्रार्थयन्ते । न विचित्रसंसाररतिसुखप्रभवनार्थं न त्रासधा-
तुपर्यापन्नं विविधरतिव्यूहप्रार्थनया संज्ञाचित्तदृष्टिविपर्यासवशेन न सं-
योजनया बन्धुनानुशयपर्यवस्थानवशगताः । न तृष्णादृष्टिवशगता न वि-
विधसत्त्वसंसर्गरतिसंज्ञाविनिबद्धचेतसो न ध्यानरतिसुखास्वादपरिगृहा ५
न विविधावरणावृताः संसाररतिषु परिवर्तन्ते ॥

अपि तु खलु पुनर्देवते बोधिसत्त्वा भवसमुद्रगतानामपरिमित-
दुःखप्रपीडितानां सत्त्वानामन्तिके महाकरुणां संजनयित्वा सर्वजगत्संग्र-
हमहाप्रणिधिमभिनिर्हरन्ति । ते महाकरुणाप्रणिध्यभिनिर्हारबलवेगेन
सत्त्वपरिपाकविनयप्रयुक्ताः संसारे बोधिसत्त्वचर्यां चरन्तः संदृश्यन्ते । ते १०
सर्वसत्त्वानां सर्वावरणसर्वज्ञताज्ञानपर्येषमाणाः सर्वतथागतपूजोपस्थान-
प्रणिधिमभिनिर्हरन्ति । ते तथागतपूजोपस्थानप्रणिधिवशैर्न परिखिद्यन्ते
बोधिसत्त्वचर्यायाम् । ते बोधिसत्त्वचर्यां चरन्तः संक्लिष्टानि क्षेत्राणि संप-
श्यन्तः सर्वबुद्धक्षेत्रपरिशोधनप्रणिधिमभिनिर्हरन्ति । संक्लिष्टान् क्षेत्रसा-
गरान् परिशोधयमानाः सर्वसत्त्वानामायतननानात्वं संपश्यमानाः । अ- १५
नानान्वानुत्तरधर्मकायपरिशुद्धये प्रणिधिमभिनिर्हरन्ति । संक्लिष्टकायवा-
क्लिष्टतां सत्त्वानां संपश्यमानाः । सर्वसत्त्वकायवाक्लिष्टालंकारपरिशुद्धये
प्रणिधिमभिनिर्हरन्ति विकलायतनानपरिशुद्धचेतसः सर्वान्संपश्यमानाः
सर्वसत्त्वचित्तचरितानि परिशोधयमाना बोधिसत्त्वचर्यां चरन्तो न प-
रिखिद्यन्ते ॥ २०

एवं हि देवते बोधिसत्त्वा अनन्तमध्यां बोधिसत्त्वचर्यां चरन्तो
ऽपरिखिन्नचित्ताः । एवं चरन्तो ऽलंकारभूता भवन्ति सदेवकस्य लोकस्य
देवमनुष्यसंपत्तिसंजननतया मातापितृभूता भवन्ति बोधिसत्त्वोत्पादप्रति-
ष्ठापनतया धात्रीभूता भवन्ति बोधिसत्त्वमार्गावतरणतया नित्यानुब-
द्धसहजदेवता भवन्ति दुर्गतिप्रपातभयारक्षणतया महादाशभूता भवन्ति २५
संसारसमुद्रोत्तरणतया शरणभूता भवन्ति सर्वमारक्लेशभयविनिवर्तनतया

परायणभूता भवन्ति अन्तपरमशीतिभावोपनयनतया तीर्थभूता भवन्ति
 सर्वबुद्धसमुद्रावतरणतया संग्राहकभूता भवन्ति धर्मरत्नद्वीपोपनयनतया
 पुष्पभूता भवन्ति सर्वबुद्धगुणसंपुष्पितचित्ततया अलंकारभूता भवन्ति वि-
 पुलपुण्यज्ञानप्रभाप्रमुञ्चनतया परमप्रीतिकरा भवन्ति समन्तप्रासादिक-
 5 तया अभिगमनीया भवन्ति अनवद्यकर्मप्रतिपत्त्या समन्तभद्रा भवन्ति अ-
 प्रतिकूलदर्शनतया अवभासकरा भवन्ति ज्ञानरिश्मप्रमुञ्चनतया आलो-
 ककरा भवन्ति धर्मप्रदीपधारणतया प्रद्योतकरा भवन्ति बोध्याशयपरि-
 शोधनतया सेनापतिभूता भवन्ति मारकर्मविनिवर्तनतया सूर्यभूता भ-
 वन्ति प्रज्ञारश्मिजालप्रमुञ्चनतया चन्द्रभूता भवन्ति गगनचन्द्रोदागमन-
 10 तया मेघभूता भवन्ति सर्वजगन्महाधर्ममेघाभिप्रवर्षणतया ॥ एवं खलु
 देवते प्रतिपद्यमाना बोधिसत्त्वाः प्रिया भवन्ति सर्वसत्त्वानाम् ॥
 अथ खल्वशोकश्रीर्बोधिसत्त्वसंगीतिप्रासाददेवता सार्धं तैर्दशभिः
 गृहदेवतासहस्रैः सुधनश्रेष्ठिदारकं दिव्यसमतिक्रान्तैः मनोमयैः पुष्पमा-
 ल्यगन्धचूर्णविलेपनरत्नाभरणावर्षैः प्रवृष्ट्यानुपरिवार्य बोधिसत्त्वभवनं
 15 प्रविशन्तमाभिर्गीथाभिरभ्यष्टावीत् ॥
 उत्पद्यन्ते जिना लोके कदाचि ज्ञानभास्कराः ।
 संबोधौ चित्तमुत्पाद्य सर्वसत्त्वानुकम्पया ॥ १ ॥
 बहुभिः कल्पनयुतैः दुर्लभन्त च दर्शनम् ।
 अविद्यान्धस्य लोकस्य ज्ञानसूर्यो महानसि ॥ २ ॥
 20 दृष्ट्वा लोकं विपर्यस्तमज्ञानतिमिरावृतम् ।
 महाकृपां संजनय्य प्रस्थितो ऽसि स्वयंभुताम् ॥ ३ ॥
 विशुद्धेनाशयेन त्वं बुध्यबोध्यार्थमुद्यतः ।
 कल्याणमित्र भजसे ऽनपेक्षः कायजीविते ॥ ४ ॥
 न निश्रयस्ते लोके ऽस्मिन्न निकेतो न संस्तवः ।
 25 अनालयो ऽस्यसंकीर्णा निःसङ्ग गगनाशयः ॥ ५ ॥
 बोधिचर्यां चरस्यग्रां पुण्यमण्डलं सुप्रभः ।

सर्वाकारराजसुपरिपूर्णकायतया असेचनकरूपा भवन्ति

उदयास्तमिते लोके ज्ञानरश्मिप्रमुञ्चनः ॥ ६ ॥

लोकान्न चैवोच्चलसि लोकधर्मेन लीप्यसे ।

असङ्गश्चरसे लोके मारुतो गगने यथा ॥ ७ ॥

कुल्पोद्वाहे यथा वह्निः प्रदीपः सततोद्यतः ।

अग्निकल्पेन वीर्येण चरसे बोधिचारिकाम् ॥ ८ ॥

सिंहकल्प महावीर दृढवीर्य पराक्रमः ।

ज्ञानविक्रमसंपन्नत्वं चरस्यपराजितः ॥ ९ ॥

धर्मधातुसमुद्रे ऽस्मिन् ये केचिन्नयसागराः ।

सन्मित्रसेवया शूर त्वं तानवतरिष्यसे ॥ १० ॥

अथ खल्वशोकश्रीर्बोधिसत्त्वसंगीतिप्रासाददेवता सुधनं श्रेष्ठि-
दारकमाभिर्गाथाभिरभिष्टुत्य गच्छन्तं पृष्ठतः समनुब्रूयाति स्म धर्मकाम-
तया ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको धर्मधातुप्रतिभासप्रभवोदिसत्त्व-
संगीतिप्रासादमुपसंक्रम्यानुप्रविश्य समन्तादनुविलोकयामास ॥ गोपायाः
शाक्यकन्यायाः दर्शनकामः सो ऽपश्यद्गोपाशाक्यकन्यां धर्मधातुप्रतिभा-
सप्रभवस्य बोधिसत्त्वसंगीतिप्रासादस्य मध्ये सर्वबोधिसत्त्वस्य गृहावसन-
प्रतिभासमणिपद्मगर्भासननिषङ्गां स्त्रीणां चतुराशीत्या सहस्रैः परिवृतां
सर्वासां पार्थिवकुलसंभवानां पूर्वबोधिसत्त्वचर्यासभागकुशलमूलानां पू-
र्वदानसंगृहीतानां श्लक्ष्णमधुरवचनसमुदाचाराणां सर्वज्ञतार्थाभिमुखसु-
खसंगृहीतानां बुद्धबोधिसत्त्वसमुदागमसमानार्थतासुसंगृहीतानां महा-
करुणापूर्वगमपुत्रदारपरिग्रहसुसंपरिगृहीतानां महामैत्र्युपेतस्वदारानुव-
र्तनपरिशोधितानां पूर्वबोधिसत्त्वाचिन्त्योपायकौशल्यपरिपाचितानां स-
र्वाणि च तानि चतुरशीतिस्त्रीसहस्राण्यवैवर्तिकान्यनुत्तरायां सम्यक्सं-
बोधौ बोधिसत्त्वपारमितानयावतीर्णानि सर्वबोधिसत्त्वशिक्षास्वपरप्रणे-
याणि सर्वग्रहविगतचित्तानि सर्वसंसाररतिविरतमानसानि असङ्गधर्म-
धातुनयपरिशुद्धानि सर्वज्ञताभिमुखचित्तवेगानि सर्वनिवरणावरणजाल-
विगतानि सर्वसङ्गपथसमतिक्रान्तानि धर्मकायसुनिर्मितविचाराणि सर्व-

लोकपरिपाकविनयाभिमुखानि विपुलपुण्यसमुद्रसंभूतचिह्नानि समन्त-
भद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधाननिर्यातानि विपुलबोधिसत्त्वबलवेगसंवर्धि-
तानि ज्ञानसूर्यमण्डलचित्तप्रदीपानि ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन गोपाशाक्यकन्या तेनोप-
संक्रम्य गोपायाः शाक्यकन्यायाः क्रमतलयोः सर्वशरीरेण प्रणिपत्योत्था-
य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥ मयार्ये ऽनुत्तरायां सस्यक्संबोधौ चि-
त्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वाः संसारे संसरन्ति संसार-
दोषैश्च न लिप्यन्ते । सर्वधर्मसमतास्वभावं चावबुध्यन्ते आवकप्रत्येकबु-
द्धभूमौ न च प्रतिष्ठन्ते । बुद्धधर्मावभासप्रतिलब्धाश्च भवन्ति बोधिस-
त्त्वचर्या न च व्यवच्छिन्दन्ति । बोधिसत्त्वभूमौ च प्रतिष्ठिता भवन्ति
तथागतविषयं च संदर्शयन्ति । सर्वलोकगितसमतिक्रान्ताश्च भवन्ति स-
र्वलोकगतिषु चोपविचरन्ति । धर्मकायपरिनिष्पन्नाश्च भवन्ति अनन्त-
वर्णाश्च रूपकायानभिनिर्हरन्ति । अलक्षणधर्मपरायणाश्च भवन्ति सर्व-
जगद्वर्णसंस्थानां स्वकायानां दर्शयन्ति । अनभिलाष्यांश्च सर्वधर्मानव-
तरन्ति सर्ववाक्पथनिरुक्त्युदाहारैश्च सत्त्वानां धर्मं देशयन्ति । निःसत्त्वांश्च
सर्वधर्मान्प्रजानन्ति सत्त्वधातुविनयप्रयोगाच्च न विवर्तन्ते । अनुत्पादा-
निरोधाश्च सर्वधर्मानवतरन्ति । सर्वतथागतपूजोपस्थानप्रयोगाच्च न वि-
निवर्तन्ते । अकर्मविपाकांश्च सर्वधर्मानवतरन्ति कुशलकर्माभिसंस्कारप्र-
योगाच्च न विवर्तन्ते ॥

एवमुक्ते गोपा शाक्यकन्या सुधनं श्रेष्ठिदारकमेतद्वोचत् ।
साधु साधु कुलपुत्र यत्त्वं बोधिसत्त्वानामिमामेवंरूपां चर्यां धर्मतां परि-
प्रष्टव्यां मन्यसे । यथापि तत्समन्तभद्रप्रणिधानचर्याभिमुखस्यायं प्रश्नो-
दाहारः । तेन हि कुलपुत्र शृणु साधु च सुष्ठु च मनसिकुरु भाषिष्ये
बुद्धानुभावेन । दशभिः कुलपुत्र धर्मैः समन्वागता बोधिसत्त्वा इमा-
मेवंरूपामिन्द्रजालतलोपसां समन्तज्ञानप्रभां बोधिसत्त्वचर्यां परिपूरय-
न्ति । कतमैर्दशभिर्यदुत । उदारकल्याणमित्रसंनिश्रयेण विपुलाधिमु-

क्तिप्रतिलाभेन उदारकल्याणशयविशुद्धा विपुलपुण्यज्ञानसमुद्रोपस्त-
व्यचित्ततया बुद्धोत्पत्तिसंभवमहाधर्मनिर्देशश्रवणप्रतिलाभेन अध्वतथाग-
ताधिमुक्तिचेतनासंवासेन सर्वबोधिसत्त्वचर्यामण्डलसमतानुगमेन सर्वत-
थागताधिष्ठानप्रतिलाभेन प्रकृतिसहाकरणाध्याशयविशुद्धा सर्वसंसार-
चक्रापच्छेदचित्तबलाधानप्रतिलाभेन । एभिः कुलपुत्र दशभिर्धर्मैः स-
मन्वागता इमामेवंरूपामिन्द्रजालतलोपमसमन्तज्ञानप्रभा बोधिसत्त्वच-
र्यां परिपूरयन्ति ॥

तत्र कुलपुत्राविवर्त्यवीर्या बोधिसत्त्वा एतान्धर्मान् प्रतिलभ्या-
क्षयाकाराभिनिर्हारेण भावयन्तो बहुलीकुर्वन्तः कल्याणमित्राण्याराग्य
दशभिराकारैरभिराधयन्ति । कतमैर्दशभिर्द्युत । कायजीवितानपेक्षत-
या संसारोपकरणानर्थिकतया सर्वधर्मस्वभावसमतानुगमेन सर्वज्ञताप्र-
णिधानाविवर्त्यतया सर्वधर्मधातुनयव्यवलोकनतया सर्वभवसमुद्रोच्चलि-
तमानसतया अनालयधर्मगगनप्रविष्टानालयतया सर्वबोधिसत्त्वप्रणि-
धानानावरणतया सर्वक्षेत्रसागरप्रसरणतया अनावरणबोधिसत्त्वज्ञान-
मण्डलसुपर्यवदापिततया । एभिः कुलपुत्र दशभिराकारैर्बोधिसत्त्वाः क-
ल्याणमित्राण्यारागयित्वाभिराधयन्ति ॥

अथ खलु गोपा शक्यकन्या एतमेवार्थनयं संदर्शयमाना बुद्धा-
धिष्ठानेन दशदिशो व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभिषत ॥

ये प्रस्थिता मलविशालधियः परार्थाः

सन्मित्रसेवन परागतशाठ्यमायाः ।

शास्तृत्वसंज्ञाप्रतिलब्ध अखिन्नवीर्या-

श्रयेंद्रजालसादृशी चर तेष लोके ॥१॥

अधिमुक्ति येष विपुला गगनप्रकाशा

यस्यां समोसरति सर्वत्रियध्वलोकः ।

क्षेत्राश्च सत्त्व तथ धर्म तथैव बुद्धा-

स्तेषामियं चरिय ज्ञानं प्रभकराणाम् ॥२॥

येषां यो गगनकल्प अनन्तमध्यः

संक्लेशनिर्मलतया परमं विशुद्धः ।

ये ऽत्रोद्भवन्ति गुण सर्वतथागतानां

चर्येन्द्रजालतलभेदसमाहितानाम् ॥३॥

सर्वज्ञज्ञानविपुलैरमितैरचिन्त्यैर्

उपस्तब्ध ये गुणमहोदधिभिः सुमेधाः ।

ते पुण्यसागरशरीरविशुद्धगर्भा

लोके चरन्ति न च लोकमलेन लिप्ताः ॥४॥

सर्वस्वराङ्गरुतघोष नयैर्जिनानां

ये धर्मगर्जित शृणोन्त न यान्ति तृप्तिम् ।

धर्मं नयानुगतप्रज्ञप्रभप्रदीपा-

स्तेषामियं जग प्रदीपकराण चर्या ॥५॥

ये ते दशदिशि तथागत अप्रमेयान्

सर्वत्र चित्तक्षणं ओतरि अन्यमन्यान् ।

सर्वास्तथागतसमुद्र विचिन्तयन्ति

बुद्धाशयाननुगतानमयं प्रवेशः ॥६॥

पश्यन्ति ये पर्षदो विपुलो जिनानां

तेषां समाधिनयसागरमोतरन्ति ।

प्रणिधानसागरनयं च अनन्तमध्यं

तेषामिदं चरितमिन्द्रतलोपमानाम् ॥७॥

ये ऽधिष्ठिता दशसु दिक्षु जिनैरशेषैः

कल्पांश्चरन्त्यनपरान्तसमन्तभद्राः ।

सर्वत्र क्षेत्रप्रसरे प्रतिभासप्राप्ता-

स्तेषामियं चरियधर्मप्रभंकराणाम् ॥८॥

ये ते महाकरुणामण्डलज्ञानसूर्या

दृष्ट्वा जगद्वसनप्राप्तमुदेन्ति धीराः

धर्माभया जगति मोह विधूय - -

तेषामियं चरि दिवाकरसादृशानाम् ॥ ९ ॥

दृष्ट्वा प्रजां भवगतौ परिवर्तमानां

संसारस्रोतप्रविलोमस्थिताः सुमेधाः ।

सङ्घर्मचक्रममितं समुदानयन्तः

श्रय्यासमन्तवरभद्रमतिं चरन्ति ॥ १० ॥

ते अत्र शिक्षित नयेहि अनन्तमध्यान्

कायान्यथाशयजगत्पददर्शयित्वा ।

प्रतिभासबिम्बसदृशैरपि तैः स्वकायैः ॥ ११ ॥

मैत्रीनयैः सुविपुलैर्जनतां स्फुरित्वा

नानाधिमुक्तिषु जनेषु चरिं विदर्शय ।

धर्मं यथाशयजगत्प्रभिवर्षमाणा

बोधाय सत्त्वनयुतान्विनयन्ति धीराः ॥ १२ ॥

अथ खलु गोपा शाक्यकन्येमा गाथा भाषित्वा सुधनं श्रेष्ठि-
दारकमेतदवोचत् ॥ अहं कुलपुत्र सर्वबोधिसत्त्वसमाधिसागरनयव्यवलो- 15
कनविषयस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभिनी ॥ सुधन आह ॥ क एतस्यार्ये
सर्वबोधिसत्त्वसमाधिसागरनयव्यवलोकनविषयस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य
विषयः ॥ आह ॥ एतमहं कुलपुत्र बोधिसत्त्वविमोक्षं समापन्ना इह लोकधा-
तावनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् कल्पानवतरामि तेषु ये सत्त्वाः
सर्वगतिपर्यापन्नास्तान् प्रजानामि । यावन्ति च तेषां सत्त्वानां च्युत्युपप- 20
त्तिमुखानि तानि प्रजानामि । यावन्त्यभिनिर्वृत्तिमुखानि यावन्त्यः कर्मा-
भिस्संस्कारसमापन्नयो यावन्त्यः कर्मविपाकविचित्रतास्ता अपि प्रजाना-
मि । कुशलमप्येषां कर्मसमादानं प्रजानाम्यकुशलमपि नैर्याणिकम-
प्यनैर्याणिकमपि नियतमप्यनियतमपि मिथ्यात्वनियतमपि सानुशयम-
पि निरनुशयमपि कुशलमूलसंपन्नमपि कुशलमूलविपन्नमपि कुशल- 25
मूलपरिगृहीतमप्यकुशलमूलपरिगृहीतमपि कुशलाकुशलपरिगृहीतम-

पि समुदानीतकुशलमूलमप्यसमुदानीतपापधर्ममप्येषां कर्मसमादानं
प्रजानामि ॥

तेषु चानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमेषु कल्पेषु ये बुद्धा भ-
गवन्त उत्पन्नस्तेषां नामसमुद्रानवतरामि । तेषां च बुद्धानां भगवतां
प्रथमचित्तोत्पादसमुद्रानपि प्रजानामि । सर्वज्ञताप्रस्थाननयसमुद्रानपि
प्रजानामि सर्वप्रणिधिसागराभिनिर्हारानपि प्रजानामि । पूर्वबुद्धोत्पा-
दप्रस्थानसमुद्रानपि प्रजानामि । पूर्वबुद्धपूजोपस्थानप्रयोगसमुद्रानपि
प्रजानामि । पूर्वबोधिसत्त्वचर्यापरिपूरिसमुद्रानपि प्रजानामि । निर्याण-
व्यूहसमुद्रानपि प्रजानामि । तेषां च बुद्धानां भगवतां सत्त्वपरिपाक-
विनयसमुद्रानपि प्रजानामि । अभिसंबोधिसमुद्रानपि प्रजानामि ।
धर्मचक्रप्रवर्तनवृषभिताविकुर्वितान्यपि प्रजानामि । सर्वबुद्धविकुर्वितस-
मुद्रानपि प्रजानामि । तेषां च बुद्धानां भगवतां पर्वन्मण्डलविभक्तीर-
पि प्रजानामि । तेषु च पर्वन्मण्डलेषु ये श्रावकास्तेषां निर्याणनयमपि
प्रजानामि । पूर्वकुशलमूलान्यपि प्रजानामि । मार्गभावनानानात्वमपि
प्रजानामि । ज्ञानप्रतिलाभसंपद्विशुद्धप्रभेदमपि प्रजानामि । ये च तैस्त-
थागतैः सत्त्वाः प्रत्येकबोधौ प्रतिष्ठापितास्तानपि प्रजानामि । यानि च
तेषां प्रत्येकबुद्धानां पूर्वकुशलमूलानि तान्यपि प्रजानामि । ये च ते-
षां प्रत्येकबुद्धानां प्रत्येकबोध्यधिगमास्तानपि प्रजानामि । यानि च
तेषां प्रत्येकबुद्धानां शान्तविहारविकुर्वितविमोक्षमुखानि तान्यपि प्रजा-
नामि । यानि च तेषां प्रत्येकबुद्धानां विविधविकुर्वितानि तान्यपि प्र-
जानामि । यश्च तेषां प्रत्येकबुद्धानां सत्त्वपरिपाकस्तमपि प्रजानामि ।
या च तेषां प्रत्येकबुद्धानां धर्मदेशना तामपि प्रजानामि । यानि च
तेषां प्रत्येकबुद्धानामनन्तसमाधिविहारविविधविमोक्षक्रीडितान्यपि प्र-
जानामि । यच्च तेषां बुद्धानां भगवतां परिनिर्वाणं तदपि प्रजानामि ।
या च बुद्धानां भगवतां बोधिसत्त्वपर्वन्मण्डलसमुद्रास्तानपि प्रजाना-
मि । तेषां च बोधिसत्त्वानां प्रथमकुशलमूलान्यवरोपणान्यपि प्रजा-

नामि । प्रथमचित्तोत्पादप्रणिधानान्यपि प्रजानामि । प्रणिधानविमात्र-
तामपि सर्वबोधिसत्त्वचर्यानिर्माणव्यूहाभिनिर्हारविमात्रतामपि प्रजाना-
मि । पारमितामार्गाङ्गसंभारविशुद्धविमात्रतामपि प्रजानामि । बोधिस-
त्त्वमार्गप्रतिपत्तिव्यूहविमात्रतामपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वभूम्याक्रमणसं-
भारविमात्रतामपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वभूम्याक्रमणवेगविमात्रतामपि
प्रजानामि । बोधिसत्त्वभूमिसंक्रमसमाधिमण्डलविमात्रतामपि प्रजाना-
मि । बोधिसत्त्वभूम्याक्रमणविकुर्वितान्यपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वभूम्या-
क्रमणविहारानपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वभूमिप्रतिष्ठानान्यपि प्रजाना-
मि । बोधिसत्त्वभूमिभावनाविचारानपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वभूमिप-
रिशोधननयानपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वभूमिसंवासानपि प्रजानामि ।
बोधिसत्त्वभूमिनिमित्तान्यपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वभूमिवशितामपि प्र-
जानामि । बोधिसत्त्वभूम्याक्रमणज्ञानमपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वसंप्र-
हज्ञानमपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वपरिपाकज्ञानमपि प्रजानामि । बो-
धिसत्त्वव्यवस्थानसंवासमपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वचर्यामण्डलविस्तारा-
नपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वचर्याविकुर्वितान्यपि प्रजानामि । बोधिस-
त्त्वसागरानपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वविमोक्षणयसमुद्रानपि प्रजानामि ।
तेषां च बोधिसत्त्वानां प्रतिचित्तक्षणं नानासमाधिसमुद्रप्रतिलाभानपि
प्रजानामि । सर्वज्ञतावभासनप्रतिलाभानपि प्रजानामि । सर्वज्ञताविद्यु-
दालोकमेघानपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वक्षान्तिप्रतिलाभनयानपि प्रजा-
नामि । सर्वज्ञतावगाहनविक्रमानपि प्रजानामि । तेषां बोधिसत्त्वानां
क्षेत्रसमुद्रानुगमानपि प्रजानामि । धर्मसमुद्रनयावतारानपि प्रजानामि ।
सर्वसमुद्रलक्षणनानात्वमपि प्रजानामि । सर्वबोधिसत्त्वविहारनयविकु-
र्वितान्यपि प्रजानामि । नानाप्रणिधाननयसमुद्रानपि प्रजानामि । वि-
विधविकुर्वितसमुद्रविमात्रतामपि प्रजानामि ॥

यथाहं कुलपुत्रास्यां लोकधातावतीतवर्तमानान् कल्पसमुद्रान्
नानाविधानवतराम्येवमपरान्तपरंपराव्यवच्छिन्नाननागतान् कल्पस-

मुद्रान् प्रजानामि । यथा च सहायां लोकधातौ प्रजानामि तथा स-
 हालोकधातुसमवसरणासु सर्वलोकधातुपरंपरासु प्रजानामि । यथा च
 सहालोकधातौ समवसरणासु सर्वलोकपरंपरासु प्रजानाम्येवं सहालो-
 कधातुपरमाणुरजोऽन्तर्गतास्वपि सर्वलोकधातुपरंपरासु प्रजानामि । यथा
 5 च सहालोकधातुपरमाणुरजोऽन्तर्गतासु सर्वलोकधातुपरंपरासु प्रजाना-
 म्येवं सहालोकधातुदशदिगानन्तर्यस्थितास्वपि लोकधातुषु प्रजानामि ।
 यथा च सहालोकधातुदशदिगानन्तर्यस्थितासु सर्वलोकधातुषु प्रजाना-
 म्येवं सहालोकधातुदशदिगानन्तर्यपरंपरास्थितास्वपि सर्वलोकधातुषु प्र-
 जानामि । यथा च सहालोकधातुदशदिगानन्तर्यपरंपरास्थितासु सर्व-
 10 लोकधातुषु प्रजानाम्येवं समन्तदिक्प्रभासवैरोचनलोकधातुवंशपर्याप-
 नास्वपि सर्वलोकधातुषु प्रजानामि । यथा समन्तदिक्प्रभासवैरोचन-
 लोकधातुवंशपर्यापनास्वपि सर्वलोकधातुषु प्रजानाम्येवं समन्तदिक्प्र-
 भासवैरोचनलोकधातुवंशदिगानन्तर्यपरंपरास्थितासु सर्वलोकधातुषु प्र-
 जानामि । यथा चास्य समन्तदिक्प्रभासवैरोचनस्य लोकधातुवंशस्य दश-
 15 दिगानन्तर्यपरंपरावस्थितासु सर्वलोकधातुषु प्रजानाम्येवमिह सर्वावति
 कुसुमतलगर्भव्यूहालंकारेषु लोकधातुसुमेरुषु लोकधातुसमुद्रान्तर्गतेषु लो-
 कधातुप्रसरेषु प्रजानाम्येवं लोकधातुनयेषु लोकधातुचक्रेषु लोकधातुम-
 ण्डलेषु लोकधातुविभागेषु लोकधातुनदीषु लोकधातुवर्तुषु लोकधातु-
 परिवर्तुषु लोकधातुसुमेरुषु लोकधातुसमुद्रतेषु लोकधातुपद्मेषु लोक-
 20 धातुवृक्षेषु लोकधातुखारकेषु लोकधातुसंज्ञागतेष्वपि प्रजानामि ॥

यथा चास्मिन् कुसुमतलगर्भव्यूहालंकारे लोकधातुसमुद्रे प्रजा-
 नाम्येवं दशसु दिक्ष्वनन्तपर्यन्तेषु धर्मधातुपरमेष्वाकाशधातुपर्यवसानेषु
 सर्वलोकधातुसमुद्रेषु वैरोचनस्य पूर्वप्रणिधानसागरान् प्रजानाम्यवत-
 25 राम्यनुस्मरामि । पूर्वयोगसमुद्रानप्यवतरामि । पूर्वसमुद्रागमनसागरान-
 प्यवतरामि । अनन्तमध्यकल्पबोधिसत्त्वचर्यासंवासमप्यवतरामि । क्षेत्रप-
 रिशुद्धिनयानप्यवतरामि । सत्त्वपरिपाकोपायनयानप्यवतरामि । पूर्वत-

आगता रागणोपसंक्रमणविकुर्वितानप्यवतरामि । पूर्वतथागतपूजोपस्था-
 नप्रयोगनयानप्यवतरामि । पूर्वतथागतधर्मदेशनां संप्रतीच्छननयानप्य-
 वतरामि । पूर्वबोधिसत्त्वसमाधिप्रतिलाभनयानप्यवतरामि । परिष्कार-
 वशिताप्रतिलाभनयानप्यवतरामि । पूर्वतथागतगुणसमुद्रप्रतिपत्तिनया-
 नप्यवतरामि । दानपारमितानयसमुद्रानप्यवतरामि । बोधिसत्त्वशील- 5
 व्रतमण्डलपरिशुद्धाभिनिर्हरणनयानप्यवतरामि । बोधिसत्त्वक्षान्तिप्रति-
 लाभनयानप्यवतरामि । बोधिसत्त्ववीर्यवेगसमुद्रानप्यवतरामि । सर्वध्या-
 नाङ्गपरिनिष्पत्तिनयसागरानप्यवतरामि । प्रज्ञामण्डलपरिशुद्धिनयसमु-
 द्रानप्यवतरामि । सर्वलोकोपपत्तिकायप्रतिभाससंदर्शनोपायनयानप्यव-
 तरामि । समन्तभद्रचर्याप्रणिधानमण्डलपरिशुद्धिनयानप्यवतरामि । स- 10
 र्वक्षेत्रसागरस्फरणतामप्यवतरामि । सर्वक्षेत्रपरिशुद्धिनयसमुद्रानप्यवतरा-
 मि । सर्वतथागतज्ञानावभाससमुद्रानप्यवतरामि । सर्वबुद्धबोधाक्रमणवि-
 कुर्वितसागरानप्यवतरामि । सर्वतथागतज्ञानावभासप्रतिलाभनयानप्यवत-
 रामि । सर्वज्ञताधिगमावतारनयसमुद्रानप्यवतरामि । अभिसंबोधिविकुर्वि-
 तसमुद्रानप्यवतरामि । धर्मचक्रप्रवर्तनवृषभिताविक्रीडितनयसमुद्रानप्यवत- 15
 रामि । नानापर्षन्मण्डलसमुद्रानप्यवतरामि । तेषु च पर्षन्मण्डलेषु सर्वबो-
 धिसत्त्वानां पूर्वकुशलसमुद्रानप्यवतरामि । प्रथमप्रणिधाननयसमुद्रानप्य-
 वतरामि । सत्त्वपरिपाकविनयोपायनयसमुद्रानप्यवतरामि । ये च भगवता
 पूर्वबोधिसत्त्वचर्यां चरता सत्त्वसमुद्राः परिपाचितास्तानप्यवतरामि । तेषां
 च बोधिसत्त्वानां प्रतिचित्तक्षणं कुशलमूलविवर्धनोपायनयसमुद्रानप्यवत- 20
 रामि । समाधिप्रतिलाभनयसमुद्रानप्यवतरामि । धारणीमुखसमुद्रप्रतिला-
 भनयसागरानप्यवतरामि । प्रतिभानज्ञानमण्डलविशुद्धिनयसमुद्रानप्यवत-
 रामि । सर्वबोधिसत्त्वभूम्याक्रमणविकुर्वितनयसमुद्रानप्यवतरामि । चर्या-
 जालाभिनिर्हारनयसमुद्रानप्यवतरामि । अनुपूर्वसमुद्रानप्यवतरामि । अ-
 नुपूर्वसमुद्रागमदिक्रप्रवेशज्ञाननयसमुद्रानप्यवतरामि । तेषां च सर्वेन्द्रियव- 25
 लबोध्यङ्गध्यानविमोक्षसमाधिसमापत्तिविकुर्वितसमुद्रानप्यवतरामि ॥

यथा भगवतो वैरोचनस्य सर्वस्मिन्धर्मधातौ बोधिसत्त्वचरित-
समुद्रानप्यवतरामि प्रजानाम्यभिनिर्हराम्येवं सर्वतथागतानां दशसु दि-
क्षु धर्मधातुपरमेष्वाकाशधातुपर्यवसानेषु सर्वलोकधातुसमुद्रेषसंभिन्नस-
र्वबोधिसत्त्वचरितसमुद्रानप्यवतरामि प्रजानाम्यभिनिर्हरामि । एवं सर्व-
तथागतानां दशसु दिक्षु धर्मधातुपरमेष्वाकाशधातुपर्यवसानेषु सर्वलो-
कधातुसमुद्रेषसंभिन्नसर्वबोधिसत्त्वचरितप्रवेशमनन्तमायाजालप्रवेशमन-
न्तधर्मधातुस्फरणमनन्तमुखनिर्देशमपर्यन्तकल्पाधिष्ठानप्रवेशनिर्देशमवत-
रामि प्रजानाम्यभिनिर्हरामि ॥ तत्कस्य हेतोः ॥ एष हि कुलपुत्रास्य
सर्वबोधिसत्त्वसमाधिनयसागरव्यवलोकनयविषयस्य बोधिसत्त्वविमोक्ष-
स्य विषयो यदेतं समापन्ना सर्वसत्त्वचरितनयान् प्रजानामि । सर्वस-
त्त्वकुशलसंचयान् प्रजानामि । सर्वसत्त्वसंक्लेशव्यवदाननयान् प्रजाना-
मि । सर्वसत्त्वकर्मनानात्वं प्रजानामि । सर्वश्रावकसमाधिद्वाराणि प्र-
जानामि । सर्वश्रावकसमाधिभूमिं प्रजानामि । सर्वप्रत्येकबुद्धशान्तिवि-
मोक्षविकुर्वितमवतरामि । सर्वबोधिसत्त्वसमाधिसमुद्रनयान् प्रजानामि ।
सर्वबोधिसत्त्वविमोक्षनयसागरावतारं प्रजानामि । सर्वतथागतविमोक्ष-
नयसागरावतारमपि प्रजानामि ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको गोपा शाक्यकन्यामेतदवोचत् ॥
कियच्चिरप्रतिलब्धस्त्वयायमार्ये बोधिसत्त्वसमाधिनयसागरव्यवलोकनवि-
षयो बोधिसत्त्वविमोक्षः ॥ आह ॥ भूतपूर्वं कुलपुत्रातीति ऽध्वनि बुद्ध-
क्षेत्रशतपरमाणुरजःसमानां कल्पानां परेणाभयंकरा नाम लोकधातुर-
भूतस्यां खलु लोकधातौ गतिप्रवरो नाम कल्पो ऽभूत् । तस्याः खलु
पुनर्लोकधातोर्मध्ये क्षमावती नाम चातुर्द्वीपिकाभूतस्यां खलु चातुर्द्वी-
पिकायां मध्ये जम्बुद्वीपस्य दुर्ममेरुश्रीर्नाम राजधान्यभूच्चतुरशीतेर्नगर-
कोटीसहस्राणां प्रमुखा । सा खलु पुनर्दुर्ममेरुश्रीराजधानी तानि चतु-
रशीतिनगरकोटीसहस्राणि प्रत्येकं नीलवैडूर्यभूमिभागसंस्थापितानि स-
प्तरत्नमयप्राकारपरिक्षिप्तानि विचित्रवर्णप्रभाजालशुभगन्धशकटचक्रप्रमा-

णोत्पलपद्मकुमुदपुण्डरीकसंछन्नकनकवालिकासंस्तृततलगन्धोदकपरिपूर्ण-
सप्तपरिखापरिस्निमानि सप्तवेदिकाजालसप्ततालपङ्क्तिपरिवृतानि सप्तर-
त्नमयवृक्षमालापरिस्निमान्युपरि मेघजालसंछादितानि रत्नाष्टापदसुविभ-
क्तविचित्ररत्नभक्तिविराजितभूमिभागानि सिद्धगणविचरितान्यभिजातप-
क्षिसंघमनोज्ञरुतरचितनिर्घोषनिकूजितान्युद्यानकोटीशतसहस्रोपशोभि-
तानि ऋद्धिस्तीतानि प्रमुदितनरनारीगणशतसहस्राकीर्णानि शुभाभि-
लषणीयमास्तेरितानुपरतपुष्पवृष्टिसहस्राभिप्रवृष्टानि पार्थिवेन्द्रशतसह-
स्राण्युषितानि । तेषां खलु पुनर्महानगराणां सर्वरत्नवृक्षहेमजालालं-
कारादिभ्यो वातसंघटितेभ्यो बहुतूर्यनिर्घोषसमस्तनिश्चरितेभ्यो ऽयमे-
वंरूप आनन्दशब्दो निश्चरति स्म । स्नात पिबत खादत धर्मं चरत बो-
धिचित्तमुत्पादयताविनिवर्तनीयभूमिवशितामधिगच्छत भद्रमस्तु व इति ॥

तस्यां खलु दुर्ममेरुश्रियां राजधान्यां धनपतिर्नाम राजाभूत्
मण्डलिकस्तस्य चतुरशीतिस्त्रीसहस्राण्यन्तःपुरमभूत् । पञ्च चामात्यशता-
न्यभूवन् । राज्ञः खलु पुनर्धनपतेः पञ्च पुत्रशतान्यभूवन् । सर्वेषां शूराणां
वीराणां वराङ्गरूपिणां परसैन्यप्रमर्दकानां प्रासादिकानां दर्शनीयानां
परमशुभवर्णपुष्कलतया समन्वागतानाम् । राज्ञः खलु पुनर्धनपतेः पञ्च-
श्रीगर्भसंभवा नामायमहिष्यभूतेषां चतुरशीतेः स्त्रीसहस्राणां प्रमुखा । तस्यां
तेजोऽधिपतिर्नाम पुत्रो ऽभूदभिरूपः प्रासादिको दर्शनीयः द्वाविंशन्म-
हापुरुषलक्षणसमलंकृतकायः । तस्येमानि द्वाविंशन्महापुरुषलक्षणा-
न्यभूवन् । यदुत । सुप्रतिष्ठितपादः तेजोऽधिपतिराजकुमारोऽभूत्समं महापृ-
थिव्यां पादतलावुन्क्षिपति समं निक्षिपति निक्षिपंश्च सर्वावन्त्यादतलाभ्यां
समं महापृथिवीं संस्पर्शति । पादतलयोश्चास्य चक्राणि जातानि सहस्रा-
राणि सनाभीनि सनेमिकानि सर्वाकारपरिपूर्णानि सुरुचिराणि दर्शनी-
यानि । उच्छङ्खपादता चास्याभिनिर्वृत्ताभूत्सुव्यक्तपरमोपशोभितोपरि पा-
दच्छविकुसुमगर्भातिरेकप्रभास्वरा । उभे चास्य हस्तपादतले जालिनी
अभूतां विचित्रसुविभक्तच्छिद्रापरिस्राविणी तद्यथा धृतराष्ट्रस्य हंसराजस्य ।

आयतपादपार्ष्णितास्याभिनिर्वृत्ताभूत्परिशुद्धा प्रभास्वरा सर्वरत्नवर्णावभा-
 सप्रमुक्ता । दीर्घा अस्याङ्गुलयो ऽभूवन्वृत्ताः समायतसंधयः स ताः समं पृ-
 थिव्यां प्रतिष्ठापयामास समुद्धरति स्म । मृदूनि चास्य हस्तपादतलान्यभूवन्
 काचिलिन्दिकातिरेकसुखसंस्पर्शानि स तैर्यान् स्पृशति स्त्रियं वा पुरुषं वा
 ५ दारकं वा दारिकं वा सर्वे ते प्रीतिमनसो ऽभूवन् परमसुखसौमनस्यसमर्पि-
 ताः । एणेयजङ्घता चास्याभिनिर्वृत्ताभूत्तस्य जङ्घे ऽनुपूर्वसमुद्गते अभूतां रचिते
 वृत्ते सुजाते एणेयस्येव मृगराज्ञो नैनं कश्चित्समर्थो ऽनुजवितुमनुप्राप्तुं वा
 न च व्रजन् क्लममापद्यते स्म । सप्तोत्सदः खलु पुनः तेजोऽधिपतिरा-
 जकुमारो ऽभूत्तस्य द्वयोः पादयोर्द्वावुत्सदौ जातावभूतां वृत्तौ सुजातौ सु-
 १० परिपूर्णावदृश्यसंधी सुरचितौ दर्शनीयौ द्वौ हस्तयोर्द्वावंसकूटयोः पृष्ठतो
 ग्रीवायामेकः । कोशगतवस्तिगुह्यता चास्य महापुरुषलक्षणमभिनिर्वृत्त-
 मभूत्सुगुप्तमस्य कोशविस्तगुह्यमभून्निमग्नं संछादितं तद्यथा हस्त्याजानेयस्य
 वाश्याजानेयस्य वा नास्य कश्चित्स्त्री वा पुरुषो वा दारको वा दारिका
 वा वृद्धो वा मध्यो वा दहरो वा गुरुर्वा गुरुस्थानीयो वा निर्वसन-
 १५ स्याप्यपश्यदन्यत्र स्वपरिभोगेन नैमित्तिकेन वा कामोपचितेन । सिंह-
 पूर्वार्धकायः खलु पुनः तेजोऽधिपतिराजकुमारो ऽभूदनुपूर्वोद्गतशरीर
 उपविस्तीर्णवृत्तोरस्को ऽभिजातमृगराजातिरेकसुसंस्थितसमुच्छ्रयः । चि-
 तान्तरांसः खलु पुनरभवत्सूपचितशरीरः सुविभक्तसमुच्छ्रयः सर्वकायस-
 भागप्रतिष्ठितः । अनूनगात्रः । अनून्नतगोत्रो ऽपरिणतगात्रो मणिफल-
 २० कविसृष्टातिरेकद्युतिगात्रः । संवृतस्कन्धः खलु पुनरभवद्वृत्तावस्य स्कन्धाव-
 भूतां पीनौ शुभौ सुपरिपुष्टौ । प्रलम्बबाहुतामहापुरुषलक्षणः प्रतिल-
 ब्धः स खलु पुनरभवत्सो ऽनवनमनेनोभाभ्यां पाणिभ्यां जानुमण्डले
 परिमार्जति परामृषति समभागस्थितेन शरीरेण । बृहदृजुगात्रमहापुरु-
 षलक्षणप्रतिलब्धः स खलु पुनरभवत्सर्वावरोपेतपरमाणुसमगात्रः प्रश-
 २५ मगात्रो गुरुगात्रः प्रसन्नगात्रः प्रह्लादगात्रः । कम्बुग्रीवतामहापुरुषलक्षणः
 प्रतिलब्धः स खलु पुनरभवददीनकण्ठश्च तस्य यावत्यो ग्रीवसामन्तकेन

मुखसामन्तकेन च रसहरण्यस्ताः सर्वाः समा अभूवन् समन्ताः सुप-
रिपूर्णाः । सिंहहनुतामहापुरुषलक्षणप्रतिलब्धः स खलु पुनरभवत्सुनि-
ष्पीडिहनुः सुपरिपूर्णमुखमण्डलः सुजातपरिशुद्धमुखमण्डलः स्वायत्तमु-
खद्वारो ऽपविवारः । समचत्वारिंशदन्तामहापुरुषलक्षणप्रतिलब्धः स
खलु पुनरभूदनूनदशनः तस्य किञ्चिद्वक्तपरिभोगेष्वेकवारमपि मुखभक्तं
परिवर्तमानमसंभिन्नमत्यवहारमगमदन्तश्च एकोदनबिन्दुरपि । अविर-
लाविषमदन्तामहापुरुषलक्षणप्रतिलब्धः स खलु पुनरभवदविरला
अविषमार्षा अस्य दन्ता अभूवन्च्छिद्रसंघयः समाः सुविभक्ता यैरस्या-
हारं परिभुञ्जानस्य नाभूत्सङ्गो वा परिसङ्गोपरुङ्गो वा उपक्लेदो वा-
भिष्यन्दो वा पर्यवनाहो वातिसर्जनं वा । समदन्तामहापुरुषलक्षण-
प्रतिलब्धः खलु पुनरभवत्समदन्तो नोनदन्तो नाधिकदन्तो नोन्नतदन्तो
न संनतदन्तो न संभिन्नदन्तः समन्तमध्यदन्तो ऽनुत्सन्नदन्तो अविनि-
र्भिन्नदन्तः सुशुक्लदंष्ट्रश्च कुमारो ऽभून्निरुपक्लेशदंष्ट्रः सुप्रसन्नदंष्ट्रः सुपरिशु-
द्धदंष्ट्रः सुसंस्थितचिचदंष्ट्रः । सुप्रभूतजिह्वतामहापुरुषलक्षणप्रतिलब्धः खलु
पुनरभवत्प्रभूता चास्य जिह्वाभूतन्वी मृद्धी सुकुमारा कार्मण्या कमनीया
लघुपरिवर्तिनी मुखमण्डलसंछादनी तथ्यपथ्यार्थव्यञ्जनपदनिरुक्त्यधिष्ठा-
नसंप्रयुक्ता । ब्रह्मस्वरश्च स कुमारो ऽभूदभिरुचिरस्वरः सर्वतूर्यनिर्नादगी-
तवाद्यघोषमनोज्ञरुतरचितालापसंलापवाक्कर्मप्रव्याहारो वाक्पथाभिरति-
संजननी सर्वलोकाभिनन्दिनी वाचमुदीरयति ब्रह्मातिरेकेण स्वरेण च
पर्षन्मण्डलमतिक्रामति सर्वं चानुरवन्ति । अभिनीलनेत्रश्च स कुमारो
ऽभूदच्छनेत्रः परिशुद्धनेत्रः प्रभास्वनेत्रो विप्रसन्ननेत्रो ऽभिरूपनेत्रो दर्श-
नीयनेत्रः सुरुचिरनेत्रः । गोपक्ष्मो स कुमारो ऽभूत्पद्मरागसुविशुद्धचक्षु-
रायतनः समनेत्ररङ्गः समसदृशनेत्ररङ्गः सुजातनेत्ररङ्ग आयतनेत्ररङ्गः प-
रिपूर्णनेत्ररङ्गः सुप्रतिष्ठितनेत्ररङ्गः । भ्रुवान्तरे चास्योष्णी जाताभून्मृद्धी का-
र्मण्या सुकुमाराकुलसंस्पर्शा स्वच्छा शुद्धा प्रभास्वरा हिमगुडिका तुषा-
रवर्णा सुशुक्लरश्मिमण्डलप्रभावभासा । मूर्ध्नि चास्योष्णीषमभिनिर्वृत्तम-

भूत् सुजातं समन्तपरिमण्डलं मध्याभिन्यस्तकेशलंकारं कोटीशतसहस्र-
 स्रपञ्चरत्नपद्मसंदर्शितं समन्तात्समभागप्रतिष्ठितमपरिमितमहार्यताप्रधा-
 नमध्यम् । सूक्ष्मच्छविश्च सुकुमारो ऽभून्नास्य कायरजो वा मलो वा
 क्लेदो वा जलं वा वली वा त्रैयित्यं वा भङ्गो वा प्रसरणं वा वि-
 सरणं वासमं वास्थिषत । सुवर्णवर्णच्छविश्च स कुमारो ऽभूज्जाम्बूनद-
 हेमनिर्भासः समन्तव्यामप्रभः काञ्चनैकज्वालप्रभामण्डलोपशोभितः सर्व-
 रोमकूपप्रमुक्तगन्धरश्मिवितिमिरप्रभास्वरशरीरालंकारः । एकैकरोमा च
 स कुमारो ऽभूदेकैकरोमस्यैकैकस्मिन् रोमकूपे रोम जातमभूत्नीलवैडूर्य-
 वर्णप्रदक्षिणावर्तकुण्डलजातं सुपरिसंचितं सुनिविष्टं सुप्रतिष्ठितम् । ज-
 10 र्वाङ्गरोमा च स कुमारो ऽभूद्विनिवर्तनीयरोमाप्रत्युदावर्तनीयरोमा अ-
 संसृष्टरोमा । इन्द्रनीलवर्णकेशतामहापुरुषलक्षणप्रतिलब्धः स कुमारो ऽ-
 भूत्तस्य नीलाः केशा अभूवन् वैरोचनमणिरत्ननीलवर्णनिर्भासः स्निग्धा
 मृदवः सुकुचिताः प्रदक्षिणावर्तकुण्डलिनः सुजातमूला अनुभूताः नि-
 ष्पीडिता असंलुडिताः समसदृशस्थानसंस्थिताः । न्यग्रोधपरिमण्डलताम-
 15 हापुरुषलक्षणप्रतिलब्धः स खलु पुनः तेजोऽधिपती राजकुमारो ऽभू-
 त्समन्तभद्रपरिमण्डलः ससन्तभद्रः समन्तप्रासादिकः स पुरतो ऽप्यतृप्ति-
 कारचारुदर्शनो ऽभूत्पृष्ठतो ऽपि दक्षिणतो ऽपि वामतो ऽपि गच्छन्नपि
 तिष्ठन्नपि नषणो ऽपि भाषमाणो ऽपि तूष्णीभूतो ऽप्यतृप्तिकरमनाम-
 चारुदर्शनो ऽभूत् ॥ एभिः कुलपुत्र त्र्यविंशता महापुरुषलक्षणैः सम-
 20 लंकृतकायः तेजोऽधिपती राजकुमारो ऽभूत् । सर्वसत्त्वाप्रतिकूलदर्श-
 नः सर्वाभिप्रायपरिपूरिकदर्शनः सर्वसत्त्वरतिकरदर्शनः ॥
 स खलु कुलपुत्र तेजोऽधिपती राजकुमारो ऽपरेण समयेन
 पित्रानुज्ञातो द्रुममेरुश्रियो राजधान्या गन्धाङ्कुरप्रभमेघं नामोद्यानं तत्र
 सुभूमिदर्शनायाभिनिर्ययौ । विंशत्या कन्यासहस्रैः सार्धं महता पुण्य-
 25 तेजौजश्रीसौभाग्यविकुर्वितव्यूहेन नरनारीगणैः समन्तादभिनन्द्यमानो
 जाम्बूनदसुवर्णरथमारुह्य महावचरत्नचतुश्चक्रं नारायणवज्रमयदृढाक्षया-

BL
1416
.6.3
1949

THE GANDAVYUHA SUTRA

CRITICALLY EDITED

BY

DAISETZ TEITARO SUZUKI
*Professor of Buddhist Philosophy
at Otani University, Kyoto*

AND

HOKEI IDZUMI
*Professor of the Sanskrit Language
at Otani University, Kyoto*

New Revised Edition

Part IV

KYOTO

THE SOCIETY FOR THE PUBLICATION OF SACRED BOOKS
OF THE WORLD

Muro-machi Nakadachiuri Kamigyō-ku

1949

NOTE

In this edition of the *Gandavyuha Sūtra* the following MSS have been used:

1. The palm-leaf MS (to be designated in future references, (A) in the Library of the Royal Asiatic Society, London, a rotograph copy of which was obtained by Prof. D. T. Suzuki in 1930.

2-3. The two paper MSS (C1 and C2) in the Library of Cambridge University, Cambridge, England, a rotograph copy of each of which was obtained by Prof. D. T. Suzuki in 1930.

4. A paper MS (D) belonging to the Bibliothèque Nationale, Paris, a photograph copy of which Prof. D. T. Suzuki took during his stay in Paris in 1908.

5. A paper MS (E) of the Library of the Tokyo Imperial University. This MS was brought from Japan by Prof. H. H. Johnston and copied and collated by Prof. H. Johnston in 1907-14. The MS thus prepared by him was the basis of the edition of the *Gandavyuha Sūtra* which was made by Prof. Shūkyō Saitō at the request of Prof. H. H. Johnston in 1923, and which is one of the copies with the present edition. The errors in this MS are due to the compiler and owner of the MS, Prof. H. H. Johnston.

The idea of editing the *Gandavyuha Sūtra* has been for a long time in my mind, while in Europe 1908-9. I took a photographic copy of the MS in the Bibliothèque Nationale and had communication on the subject with the late Dr. Kaikyoku Watanabe who had been staying in Strassburg. He was willing to let me have his copy of the *sūtra* which he had carefully made by collating all the MSS he had then personally had access to. But as I was not quite yet ready for the work, I did not avail myself at the time of his kind offer. Back in Japan, both of us were kept busy by so many other things which demanded immediate attention. Besides I had no funds to use for a task demanding so much help in various ways. All the time, however, my mind was on the *Gandavyuha*.

The *sūtra* was almost the only Sanskrit manuscript in the earthquake and the great fire that followed in 1923 was a great calamity. With many other valuable MSS in the possession of Dr. Watanabe, the *Gandavyuha* MS to which reference has been made was reduced to ashes. The destruction of this kind so extensively and irrevocably suffered by scholars and art-lovers made me all the more strongly desire at an early date to undertake the editing of the important Sanskrit texts of Mahayana Buddhism.

I moved to Kyoto in 1921 to take a position at the Ōtani Buddhist College (Ōtani Daigaku). This was about the time when the late Dr. Gendō Nishida was preparing his *Lankavatāra* edition in Sanskrit. With its completion I undertook an English translation of it, which appeared in 1932 and its *Studies in 1937*. While working on the *Lankavatāra*, I found out that Prof. Johnston also had his copy of the *Gandavyuha*.

THE GANDAVYUHA SUTRA

NOTE

In this edition of the *Gaṇḍavyūha Sūtra* the following MSS have been used:

1. The palm-leaf MS (to be designated in future references, (A) in the Library of the Royal Asiatic Society, London, a rotograph copy of which was obtained by Prof. D. T. Suzuki in 1930.

2-3. The two paper MSS (C 1 and C 2) in the Library of Cambridge University, Cambridge, England, a rotograph copy of each of which was obtained by Prof. D. T. Suzuki in 1930.

4. A paper MS (P) belonging to the Bibliothèque Nationale, Paris, a photograph copy of which Prof. D. T. Suzuki took during his stay in Paris in 1908.

5. A paper MS (T) of the Library of the Tokyo Imperial University.

6. A paper MS (K) of the Library of the Kyoto Imperial University.

The last two MSS brought over to Japan were hand-copied and collated by Prof. H. Idzumi in 1907-14. The MS thus prepared by him was the basis of the mimeograph copies which were made by Prof. Shinryu Susa at the request of Prof. D. T. Suzuki in 1929, and about twenty of these copies were distributed among their friends. For this, thanks are due to the compiler and owner of the MS Prof. H. Idzumi.

The idea of editing the *Gaṇḍavyūha Sūtra* has been for a long time in my mind, while in Europe 1908-9, I took a photographic copy of the MS in the Bibliothèque Nationale and had communication on the subject with the late Dr. Kaikyoku Watanabe who had been staying in Strassburg. He was willing to let me have his copy of the sutra which he had carefully made by collating all the MSS he had then personally had access to. But as I was not quite yet ready for the work, I did not avail myself at the time of his kind offer. Back in Japan, both of us were kept busy by so many other things which demanded immediate attention. Besides I had no funds to use for a task demanding so much help in various ways. All the time, however, my mind was on the *Gaṇḍavyūha*.

The cultural loss national and individual sustained by the earthquake and the great fire that followed in 1923 was beyond calculation. With many other valuable MSS in the possession of Dr. Watanabe, the *Gaṇḍavyūha* MS to which reference has been made was reduced to ashes. The destruction of this kind so extensively and irrevocably suffered by scholars and art-lovers made me all the more strongly desire at an early date to undertake the editing of the important Sanskrit texts of Mahayana Buddhism.

I moved to Kyoto in 1921 to take a position at the Ōtani Buddhist College (Ōtani Daigaku). This was about the time when the late Dr. Bunyu Nanjo was preparing his *Lankāvatāra* edition in Sanskrit. With its completion I undertook an English translation of it, which appeared in 1932 and its *Studies* in 1930. While working on the *Lankāvatāra*, I found out that Prof. Idzumi also had his copy of the *Gaṇḍavyūha*

which he had made by collating two MSS belonging to the Tokyo and the Kyoto Imperial University Library. The time for carrying out my long-cherished plan was approaching. I availed myself of the first good opportunity of obtaining rotograph copies of the MSS kept in England. There are thus now altogether six copies to be used for our work.

This editing of the *Gaṇḍavyūha* was, however, more than I could undertake by myself alone not only from the point of scholarship but from the point of time to be spent on it. My interest in the Sanskrit Buddhist texts is first of all in their religious and philosophical significance, and that in matters of textual criticism and linguistic study is secondary. The scholar who can supply me with all the necessary help and information in this respect was found in the person of Prof. Hōkei Idzumi. He was willing to enlist his time and scholarship in this great task of editing the *Gaṇḍavyūha*. What success we have achieved here is to be ascribed to my *kalyāṇamitra*.

The present edition is mainly based on the palm-leaf MS of the Library of the Royal Asiatic Society of London, which the late Dr. Watanabe too considered the most indispensable one for our purpose. When the entire text is printed in the next two parts, a volume devoted to a list of variant readings in the six MSS in our possession will be published. The plan is also on foot to have a complete index of various kinds which is absolutely needed for a thorough understanding of the sutra in its varied significations.

An English translation of this sutra which marks a culmination in the development of Mahayana thought has been in contemplation by me for many years. When the text in the modern Devanagari type is made generally accessible, the translator's work will be made so much the easier, and the reader will also be able to refer whenever necessary to the original text.

I have in concluding this prefatory note to say a word of sincere appreciation for Prof. Hōkei Idzumi and Mr. Susumu Hoshinobori who gave up so much time and labour in copying, type-setting, proof-reading, etc., which belong to the drudgery of printing, especially this type of book—quite an unusual undertaking in Japan. I must also not forget to express my thankful feeling towards the authorities of the Ōtani Daigaku in their permitting us to use the printing plant including the Devanagari type, etc., and also defraying a part of the expenses incident to the use of the printing outfits.

That this edition of the *Gaṇḍavyūha Sūtra* with all its imperfections is now placed before scholars and readers who are engaged in the study of Mahayana Buddhism, enabling them to probe into the secrets of the religious consciousness of the Oriental peoples, is due to the protecting power of all the Buddhas and Bodhisattvas, who are constantly watching over our work and guiding it towards the universal welfare and enlightenment of all beings, and for which we are all most devoutly grateful.

DAISETZ TEITARO SUZUKI

Kyoto, October 1934

While going over the printed text the editors found many imperfections and provisionarily entered whatever corrections that were to be made on the lower part of the page. The lines needing correction are marked in the body of the text.

A full recovery of the printing facilities in Japan requires some years yet to come, but as we observe an increasing demand for the *Gaṇḍavyūha* text, we have decided to produce a photographic reprint of the corrected text as we have so far prepared for our own use.

We hope the corrections are readily identifiable.

As regards a volume of variant readings, we regret that it is not yet quite ready for press.

We have a Sanskrit-Chinese index already prepared for the *Gaṇḍavyūha* text, which however requiring further elaboration we withhold it from publication for some time yet.

It is with great grief to report the death of Professor Hokei Idzumi which took place in 1947. The co-editor takes this opportunity to express his appreciation of all that the late Sanskrit scholar did for the publication of the present text.

Daisetz T. Suzuki

Kamakura, May 1949

THE GANDAVYUHA SUTRA

CRITICALLY EDITED

BY

DAISETZ TEITARO SUZUKI
*Professor of Buddhist Philosophy
at Otani University, Kyoto*

AND

HOKEI IDZUMI
*Professor of the Sanskrit Language
at Otani University, Kyoto*

New Revised Edition

Part IV

KYOTO

THE SOCIETY FOR THE PUBLICATION OF SACRED BOOKS
OF THE WORLD

Muro-machi Nakadachiuri Kamigyō-ku

1949

THE CANDAVYUHA SUTRA

CRITICALLY EDITED

BY

DAISEI TEITARO SUZUKI
Professor of Buddhist Philosophy
at Otani University, Kyoto

AND

HOKKEI IDEUMI
Professor of the Sanskrit Language
at Otani University, Kyoto

New Revised Edition

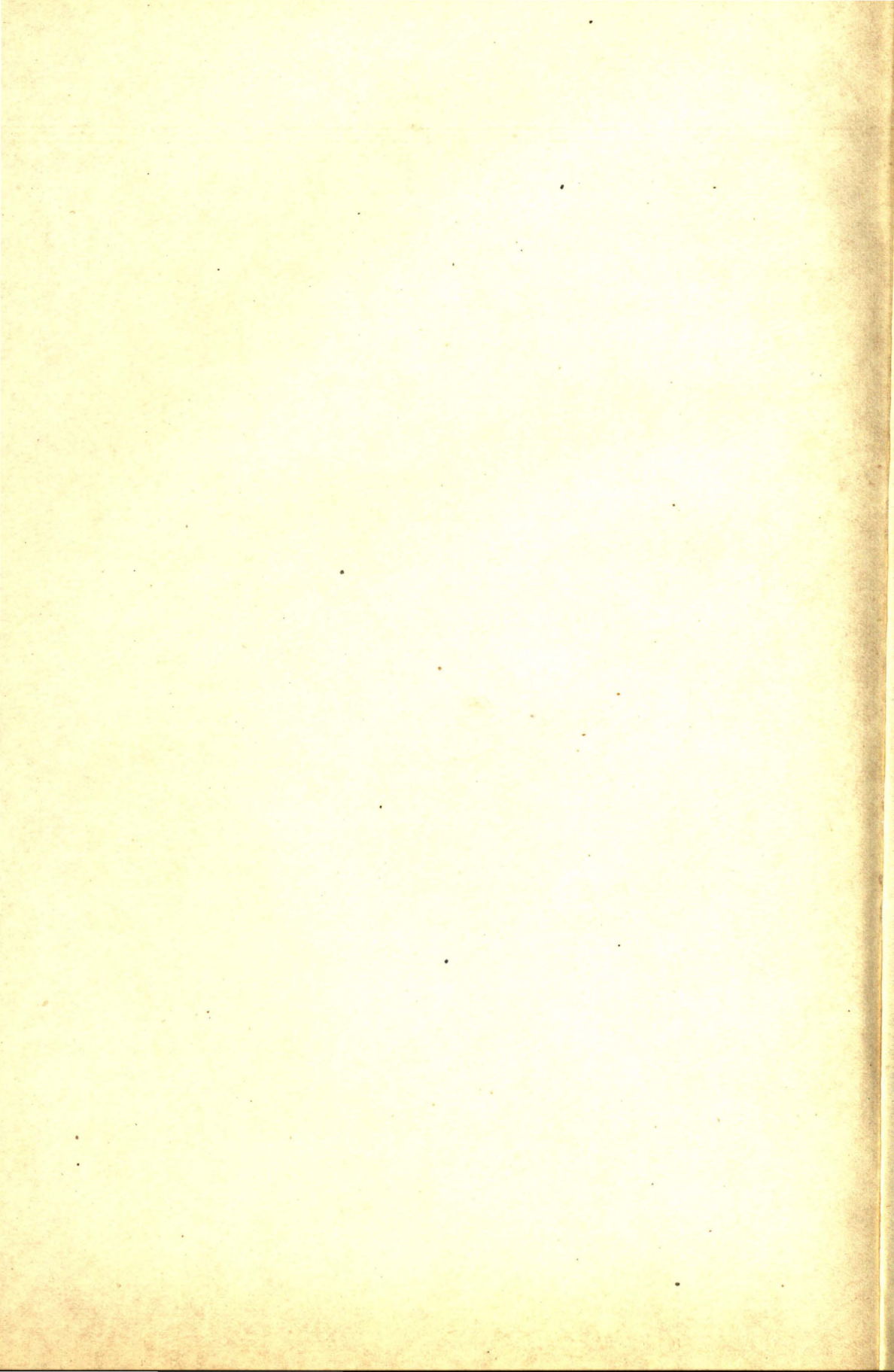
Part IV

KYOTO

THE SOCIETY FOR THE PUBLICATION OF SACRED BOOKS
OF THE WORLD

Muro-machi Nakadachin Kamigyo-ku

1919

क्षमुत्तमचन्दनसुपरिनिष्ठितप्रतिष्ठितेषु सर्वगन्धमणिराजसुविभक्तपञ्जरं स=
र्वरत्नपुष्पसुविचित्रितोपशोभितव्यूहं सर्वरत्नजालसंछादितव्यूहं महामणि-
रत्नराजव्यूहगर्भमध्यप्रतिष्ठापितसिंहासनं पञ्चकन्याशतरत्नसूत्रदामपरिगृ-
हीतं गगनासक्तवायुसमजवाजानेयाश्वसहस्रयुक्तं अनुपूर्वपरिणतचारुद-
र्शनेन श्वेतवैडूर्यमणिराजमयच्छदनेन विमलाप्रमाणप्रभेणाचिन्याङ्गुत-
सर्वरत्नविरचनाभक्तिविन्यासचित्रसर्वाकारव्यूहोपशोभितेन नीलवैडूर्यम-
णिराजोद्विज्जदण्डेन महता रत्नच्छत्रेण प्रियताबहुप्राणिशतसहस्रपरिवृ-
तदिव्यमधुरमनोज्ञनिर्घोषैस्तूर्यशतसहस्रैः प्रवाद्यमानैर्महद्भिः पुष्पमेघैरभि-
प्रवर्षद्भिः सुरभिदिव्यगन्धधूपघटिकानियुतशतसहस्रैः प्रधूप्यमानैः । तस्य
तथा व्रजतो ऽष्टवर्त्ता मार्गः समवस्थिषत निम्नोन्नतविगतो ऽपगतशर्क- 10
रकठलोत्सदो जातरूपरजतसर्वरत्नराजधातुसंचितभूमितलप्रतिष्ठानः सुव-
र्णवालिकासंस्तीर्णो विचित्ररत्नपुष्पाभिकीर्ण उभयतो रत्नवृक्षपङ्क्तिसम-
लंकृतविचित्ररत्नवेदिकापरिवृतः । उपरि रत्नकिङ्किणीजालसंछन्नो वि-
विधैरत्नविततप्रतिमण्डितो ऽनेकरत्नध्वजपताकापट्टशतसहस्राभिप्रलम्बि-
तोपशोभितव्यूहः । उभयतो नानारत्नव्योमकपङ्क्तिविरचितव्यूहः ॥ 15

तत्र केषु चिद्रत्नव्योमकेषु विविधरत्नपरिपूर्णानि रत्नभाजनानि
स्थापितान्यभूवन् याचनकसंघप्रतिपादनकार्थं केषु चिद्व्योमकेषु सर्वरत्ना-
भरणविधयः स्थापिता अलंकारार्थिनां याचनकानामलंकरणार्थं केषु
चिद्व्योमकेषु चिन्तामणिरत्नानि स्थापितानि सर्वसंज्ञानां सर्वाभिप्राय-
परिपूरणार्थं केषु चिद्व्योमकेषु सर्वाकारविविधान्नपानरसपरिपूर्णानि 20
भोजनानि स्थापितानि यस्य येनार्थः तस्य तं प्रतिपादनार्थं केषु चि-
द्व्योमकेषु सर्वाकारपरमस्वादुमनोज्ञवर्णगन्धरसस्पर्शाः दिव्यभक्तविधयः
स्थापिताः केषु चिद्व्योमकेषु विचित्ररसास्वादा दिव्यसर्वफलविधयः स्था-
पिताः केषु चिद्व्योमकेषु विविधोज्ज्वलविचित्ररङ्गरत्नानि नानाचित्रभ-
क्तिविन्यासविराजितानि परममहार्हाणि सूक्ष्माणि सुकुमारानन्तवर्णा- 25
नि दिव्यवस्त्रकोटीशतसहस्राणि स्थापितानि वस्त्रार्थिनां यथाभिप्राय-

परिभोगार्थं केषु चिद्भोमकेषु सर्वाकारविविधदिव्यमनोज्ञवर्णगन्धाः स=
 र्वगन्धविधयः स्थापिता अभूवन् विलेपनार्थिनां यथाभिप्रायपरिभो=
 गार्थं केषु चिद्भोमकेषु सर्वोपकरणराशयः स्थापिता अभूवन् सस्नानां
 यथाशयाभिप्रायपरिभोगार्थं केषु चिद्भोमकेषु नार्यो ऽभिरूपाः प्रासा=
 दिका दर्शनीया विविधचारुरूपवेशा विचित्रमनोज्ञवस्त्रसंधिताः सर्वा=
 भरणस्वलंकृता विविधविलेपनभक्तिविन्यासप्रतिमण्डितोपशोभितशरीराः
 सर्वस्त्रीशिल्पमायाकलाविधिज्ञाः स्थापिता अभूवन् ॥

तेन खलु पुनः समयेन तस्यामेव दुमसेरुश्रियां राजधान्यां सु=
 दर्शना नामायगणिकाभूद्राजपरिभोग्या । तस्याः सुवलितरतिप्रभास-
 10 श्रीर्नाम दारिकाभूदभिरूपा प्रासादिका दर्शनीया नातिदीर्घा नाति=
 ह्रस्वा नातिस्थूला नातिकृशा नातिगौरा नातिश्यामा अभिनीलनेत्रा
 अभिनीलकेशी अभिरामवक्त्रा ब्रह्मस्वरा मधुरप्रियवादिनी प्राज्ञसर्वक=
 लाविधिज्ञा सर्वशास्त्रकोविदा दक्षानलसा सगौरवा सप्रसादा मैत्र-
 चित्ता अप्रतिघातबहुला अतृप्तिकरमनामदर्शना मन्दरागदोषमोहा इत्य=
 15 पचाप्यसंपन्ना मार्दवा ऋद्धी अशठा अमाया विनीता मात्रा सार्धम=
 नेककन्यापरिवृता रत्नरथाभिरूढा दुमसेरुश्रियो राजधान्या निष्क्रम्य
 तेजोऽधिपते राजकुमारस्य पुरतः तेजोऽधिपतिं राजकुमारं परिमार्गयमा=
 ना राजाज्ञानियोगाद्गच्छन्ती तेजोऽधिपतिं राजकुमारं दृष्ट्वा तीव्रं राग-
 चित्तमुत्पादयामास ॥ सा तेजोऽधिपते राजकुमारस्यान्तिके ऽधिमात्रं
 20 संजातस्नेहानुबन्धास्वतन्त्रचित्ता मातरं सुदर्शनामेतदवोचत् ॥ यां खलु
 अम्ब जानीयाः सचेन्मां तेजोऽधिपते राजकुमारस्य न दास्यसि मरणं
 चोपगमिष्यामि मरणमात्रकं वा दुःखम् ॥ सा प्राह ॥ मैवं दारिके चे=
 तनामुत्पादय । एष हि कुमारश्चक्रवर्तिलक्षणसमन्वागतः स्थानमेतद्वि=
 द्यते । यदेष पितुर्धनपतेरत्ययाच्चक्रवर्तिराज्यमध्यावसिष्यति । स राजा
 25 भविष्यति चक्रवर्ती । ततो ऽस्य स्त्रीरत्नं प्रादुर्भविष्यति वैहायसंगमम् ॥
 अमि तु खलु पुनर्दारिके गणिका वयं सर्वलोकरतिकरा न वयमेक-

सत्त्वं प्रतिनियमेन यावज्जीवमुपतिष्ठामहे । वयं हि राज्ञो धनपतेरा-
ज्ञया तेजोऽधिपतेः कुमारस्योपस्थानाय निर्याता मैनां चेतनां दृढीकु-
रुष्व । दुर्लभमेतत्स्थानम् ॥

तेन चेदं समयेन सूर्यगात्रप्रवरो नाम तथागतो ऽर्हन्सम्यक्सं-
बुद्धो लोक उदपादि विद्याचरणसंपन्नः सुगतो लोकविदनुत्तरः पुरुष-
दम्यसारथिः शास्ता देवमनुष्याणां बुद्धो भगवान् । तस्य खलु पुनर्ग-
न्धाङ्कुरशिखरप्रभमेघस्योद्यानस्यान्तरे धर्ममेघोद्भूतप्रभासो नाम बोधिम-
ण्डो ऽभूत्तत्र स भगवान् सूर्यगात्रप्रवरस्तथागतः प्रथमसप्ताहाभिसंबुद्धो
व्याहार्षीत् । स तया दारिकया रथाभिरूढयैव प्रचलायमानया स्वप्ना-
न्तरे दृष्टः । प्रतिबिबुद्धायाश्च पुराणज्ञातिसालोहितया देवतयारोचित-
मेष दारिके सूर्यगात्रप्रवरस्तथागतो धर्ममेघोद्भूतप्रभासे बोधिमण्डे वि-
हरति प्रथमसप्ताहाभिसंबुद्धो बोधिसत्त्वगणपरिवृतो देवनागयक्षगन्धर्वा-
सुरगरुडकिंनरमहोरगदेवेन्द्रब्रह्माभास्वराकनिष्ठदेवगणपुरस्कृतः । तत्रैव च
सर्वाः पृथिवीदेवताः संनिपतिताः । आकाशदेवता अचेदेवता ज्वलनदे-
वता वायुदेवताः सागरदेवता नदीदेवताः पर्वतदेवता रात्रिदेवता अरु-
णोद्भूतदेवता वनदेवता वृक्षदेवता औषधिदेवताः सस्यदेवता नगरदे-
वताः पदगामिनीदेवता बोधिमण्डदेवताः शरीररश्मिदेवताः सत्त्वनिका-
यदेवता गगनदेवता सर्वदिग्देवताश्च संनिपतितास्तस्य भगवतः सूर्यगा-
त्रप्रवरस्य तथागतस्य दर्शनायेति ॥

सा तेन तथागतदर्शनेन तथागतगुणश्रवणेन च विशारदा
भूत्वावकाशप्रतिलब्धा तेजोऽधिपते राजकुमारस्य पुरतस्तस्यां वेलाया-
मिमा गाथा अभोषत ॥

रूपवरेणहु लोकि विशिष्टा विश्रुत सर्वदिशासु गुणेभिः ।

प्रज्ञाबलेन न मे सदृशस्ति सर्वकलारतिमायविधिज्ञा ॥ १ ॥

प्राणशता बहु नैक सहस्रा ये मम प्रेक्षिषु रागवशेन ।

नामि च राज्य कुमारं कस्यचिदन्तिकि मानसु लोके ॥ २ ॥

- नो च मम प्रतिहन्यति चित्तं नाप्यनुनीयति कुत्र चि सखे ।
 नापि च मे कचि वैरु न दोषः सर्वहिते ऽभिरतं मम चित्तम् ॥३॥
- यद मि त्वमपि दृष्ट कुमारो रूपबलप्रवरो गुणधारी ।
 तद इन्द्रिय प्रीणित सर्वे प्रीत ममो विपुला उपजाता ॥४॥
- शुद्धविरोचनरत्नसुवर्णा केशभिनील सुवस्त्रित तुभ्यम् ।
 सुभ्रुललाट सुनासा एष निवेदयमी तव आत्मा ॥५॥
- वरलक्षणधारि सुतेजा काञ्चनपर्वतसंनिभरूपः ।
 पुरतो न विराजमि तुभ्यं श्यामकृता मधिविग्रहतुल्या ॥६॥
- स्वभिनीलमहायतननेत्रा सिंहहन्यो परिपूर्ण सुवक्त्रः ।
 न च ते प्रतिहन्यति वाच्यं अग्रहत प्रतिगृह्णामि मद्यम् ॥७॥
- वदने तव जिह्व प्रभूता ताम्र तनू विपुला रतनाभा ।
 वरत्रसस्वराङ्ग सुघोषो तोषयसे जगदारधमानः ॥८॥
- वदने सहितास्तव दन्ता शङ्खनिभा विमला सुविभक्ता ।
 स्मितु येहि विदर्शयमानः तोषयसे जनतां नरवीर ॥९॥
- तव लक्षण सोभन कायस्त्रिंशदुवेव प्रभासुरशुद्धः ।
 समलंकृतु येहि सुरूपः चक्रधरो भवितासि नरेन्द्रः ॥१०॥
- अथ खलु तेजोऽधिपती राजपुत्रः सुवलितरतिप्रभासश्चियं
 दारिकांमेतदवोचत् ॥ कस्य त्वं दारिके को वा तवारक्षको न मम दा-
 रिके कल्पते परपरिगृहीतेषु दारेषु ममतां कर्तुम् ॥ तस्यां वेलायामि-
- मा गाथा अभाषत ॥
- सुदर्शने रूपगुणैरुपेते सुलक्षणे पुण्यविशुद्धकाये ।
 पृच्छामि ते ब्रूहि ममैतमर्थं परिग्रहस्त्वं वरगात्रि कस्य ॥१॥
- माता पिता वा तव कचिदस्ति भर्तापि वा स्वामि परिग्रहो वा ।
 सख्यो ऽपि चान्यः खलु येन संज्ञा कृता ममेति त्वयि सौम्यरूपे ॥२॥
- कचिन्न हिंसाभिरतं मनस्से हरस्यदत्तं खलु मा परेषाम् ।
 मा काममिथ्या चरेण रतिस्ते मा वा मृषाद्य प्रसृतं मनस्से ॥३॥

- मा मित्रभेदं प्रसृता मतिस्ते मा मर्मभेदीनि वचांसि वक्षि ।
 मा ते परस्त्रेषु धनेष्वभिध्या व्यापादचित्सं जनतासु चापि ॥ ४ ॥
 मा दृष्टिकान्तरपथि स्थितासि मा कर्मवंशोद्धरचेतना वा ।
 ॥ ४ ॥ माया विनीशक्त्यवशानुगा वा मा बाधसि त्वं विषमेन लोकम् ॥ ५ ॥
 मातापिताज्ञातिसुहृजुरुणां कश्चित्प्रियत्वं तव गौरवं वा ।
 ॥ ५ ॥ दरिद्रभूतेषु च संग्रहाय कश्चित्प्रदातुं प्रसृतं मनस्ते ॥ ६ ॥
 प्रेमास्ति कल्याणसुहृत्स्वयो वा धर्मेण काले च वदन्ति ये त्वाम् ।
 कायस्य चित्तस्य च कल्पतां ते कर्मण्यतां वा जनयन्ति सम्यक् ॥ ७ ॥
 बुद्धेषु ते गौरवमस्ति कश्चित् प्रेमामि वा बुद्धसुतेषु तीव्रम् ।
 कश्चित्प्रजानासि तमयधर्मं यतः प्रसूतिः सुगतात्मजानाम् ॥ ८ ॥
 कश्चित्परे तिष्ठसि धर्मवंशे न चाप्यधर्मं चरितुं मतिस्ते ।
 ॥ ८ ॥ अनुन्तवर्णे च गुणार्णवे ते कश्चित्परे प्रेम च गौरवं च ॥ ९ ॥
 अनीयभूतेषु जनेषु कश्चिन्नैवं मनस्ते उपरिणायकेषु ।
 ॥ ९ ॥ आपायिके कर्मणि च प्रवृत्ता कश्चिद्भृशार्ता कुरुणायसे त्वम् ॥ १० ॥
 परेषु संपत्तिमुदीक्षु चायां कश्चित्परां तुष्टिमुपैषि च त्वम् ।
 ॥ १० ॥ क्लेशस्वतन्त्रेषु जनेषु कश्चित् प्रज्ञाबलात्संजनयस्युपेक्षाम् ॥ ११ ॥
 अज्ञातसुप्तां जनतामुदीक्ष्य कश्चिद्दृढां प्रार्थयसे उपबोधिम् ।
 ॥ ११ ॥ कल्पाननन्तान् चरणं चर्यां कश्चित् ते प्रार्थनयास्ति खेदः ॥ १२ ॥
 अथ खलु सुदर्शनाग्रगणिका सुबलितरतिप्रभासश्रियो दारि-
 काया माता तेजोऽधिपतिं राजकुमारमेतदवोचत् ॥ समैषा कुमार दारि-
 कोपपादुका पद्मगर्भसंभूता नाभिनिष्क्रान्तपूर्वा गृहात् ॥ तस्यां च वे-
 लायामिमां गाथां अभाषत ॥
 मां भाषमाणां शृणु राजपुत्र यद्दारिका ते परिपृच्छतेयम् ।
 ॥ ४८ ॥ वक्ष्ये ऽनुपूर्वा तव दारिकेयं जाता सौम्यविवर्धिता च ॥ १ ॥
 निशाक्षये यत्र भवान् प्रसूतः तत्रैव जाता सम दारिकेयम् ।
 ॥ ५५ ॥ उपपादुका निर्मलपद्मगर्भे सर्वाङ्गपूर्णा सुविशालनेत्रा ॥ २ ॥

वसन्तकाले प्रवरे रितूनां संभूतसस्योषधिसंप्रोहे ।

॥ ३ ॥ सालप्रभोद्यानवरे मदीये चिरं मया तत्र विनिर्गताह ॥ ३ ॥

प्रमुक्तशाखायविचित्रकोशे प्रफुल्लवृक्षे घनमेघवर्ये ।

॥ ४ ॥ नानाद्विजोन्नादितवृक्षषष्ठे वने विशोका मुदिता रमामि ॥ ४ ॥

कन्याशतैरष्टभिरन्विताहं विभूषिताभिः सुमनोहराभिः ।

विचित्ररत्नाम्बरधारणीभिः गीते च वाद्ये च सुशिक्षिताभिः ॥ ५ ॥

॥ ५ ॥ विचित्रगन्धध्वजपुण्डरीके वापीतटे ऽभूवमहं निषणा ।

॥ ६ ॥ पुष्पाभिकीर्णे धरणीप्रदेशे सुशिक्षितस्त्रीगणसंपूर्णे ॥ ६ ॥

तत्राम्बुमध्ये ऽथ सहस्रपत्रं प्रादुर्बभूवोत्तमरत्नमयम् ।

॥ ७ ॥ वैदूर्यदण्डं मणिराजपत्रं विशुद्धजाम्बूनदकर्णिकं च ॥ ७ ॥

सुगन्धरत्नोत्तमकेसराढ्यं जम्बुध्वजोद्भूत महावभासम् ।

॥ ८ ॥ आसंस्तदा संशयिता जनौघा रात्र्यां किमभ्युक्त एष सूर्यः ॥ ८ ॥

महारवीन्द्राद्रजनीक्षये ऽस्मात्प्रबोध्यमानात्सवितुः प्रभाभिः ।

॥ ९ ॥ मुक्तो ऽवभासो मधुरश्च शब्दस्तज्जन्मनः पूर्वनिमित्तमस्याः ॥ ९ ॥

॥ १० ॥ स्त्रीरत्नमेतच्च मनुष्यलोके प्रादुर्बभूवोत्तमशीलशुद्धा ।

॥ १० ॥ न कर्मणो ह्यस्ति कृतस्य नाशः पूर्वं सुचीर्णस्य विपाक एष ॥ १० ॥

सुनीलकेश्युत्पलनीलनेत्रा ब्रह्मस्वरा काञ्चनशुद्धवर्णा ।

॥ ११ ॥ आमुक्तमालाभरणा सुवेशा पद्मोद्भवा श्रीरिव निर्मलाभा ॥ ११ ॥

॥ १२ ॥ विंशुद्धगात्री समभागकाया संपूर्णगात्रा सुविभक्तदेहा

॥ १२ ॥ सुवर्णबिम्बं मणिनेव पृष्ठं विरोचते सर्वदिशो ऽवभास्य ॥ १२ ॥

॥ १३ ॥ गोत्रोद्भवश्चन्दनराजगन्धः प्रवाति चास्याभिदिशः स्फुरन्ति ।

॥ १३ ॥ हतं च दिव्यं मधुरं हवत्या गन्धो मुखाद्वाति यथोत्पलस्य ॥ १३ ॥

स्मितं यदैषा प्रकरोति चैव दिव्यं तदा तूर्यरवं विरोति ।

॥ १४ ॥ स्त्रीरत्नमेतत्खलु जातु लोके न प्राकृतानां वशमभ्युपेति ॥ १४ ॥

॥ १५ ॥ मनुष्यलोके न हि विद्यते ऽसौ भर्ता हि यो ऽस्यास्त्वदृते परः स्यात्

॥ १५ ॥ सलक्षणेश्चित्रितचारुरूपः कन्यां प्रतीच्छस्व यतस्त्वमेताम् ॥ १५ ॥

इत्वा न चेयं हि न चातिदीर्घा स्थूला न चैषा न कृशातिगात्रम् ।
 चापोदरी पीनपयोधरा च तवानुरूपेयमनिन्दिताङ्ग ॥ १६ ॥
 संख्यालिपिज्ञाननये तथैव मुद्राविधौ शास्त्रनयेष्वभिज्ञा ।
 शिल्पानि यावन्ति च सर्वलोके पारंगतेयं निखिलेषु तेषु ॥ १७ ॥
 इष्वस्त्रविज्ञानपरं विधिज्ञा सञ्ज्ञान युक्तौ सुविनिश्चिता च ।
 आकर्षणे शत्रुमनःप्रसादे सर्वत्र पारं परमं गतेयम् ॥ १८ ॥
 विशुद्धरत्नोत्तमसर्वगात्र मुक्त प्रभामण्डल राजितेयम् ।
 स्वलंकृता पूर्वकृतैः स्वपुण्यैस्तवानुरूपा परिचारिकेयम् ॥ १९ ॥
 ये व्याधयः के चन जीवलोके तेषां समुत्थाननये विधिज्ञा ।
 तेषामशेष प्रशमं च संपद्द्वैषज्यसम्यक्प्रविचारेण च ॥ २० ॥
 जम्बुध्वजे ये ऽपि च सर्वमन्तनिहन्तिभेदा निखिला जनानाम् ।
 सर्वत्र लोकव्यवहारसंधौ चित्रे गतेयं परमांगतिश्च ॥ २१ ॥
 स्वराङ्गनिर्हारनयाश्च ये ऽपि तेषां प्रभेदेषु नये प्रविष्टा ।
 गीतानि नृत्यानि च यानि लोके तेष्वप्यशेषेषु परं विधिज्ञा ॥ २२ ॥
 तूर्येषु वाद्येषु रतिप्रयोगे हास्ये च लास्ये च गतिंगतेयम् ।
 रक्तेष्वरक्तेषु नरेष्वभिज्ञा नरानुनीताप्रतिघान्विता वा ॥ २३ ॥
 स्त्रीणां हतानीह च यानि लोके विशेषतस्तान्यखिलान्यवैति ।
 ये चाप्रमेया वनिता जनस्य दोषा न तेषां निखिलेन सन्ति ॥ २४ ॥
 निरीक्षते चाथ निरीक्षते च अङ्गप्रदाने ऽङ्गविदर्शने च ।
 निष्ठांगता सर्वकलासु चैव मनोरथानां परिपूरणी ते ॥ २५ ॥
 अमत्सरा चेयमनीर्षुका च न कामलोला न पानगृद्धा ।
 क्षेमार्जवमार्दवसूरता च अक्रोधना चापरुषा सुविज्ञा ॥ २६ ॥
 उत्थानशीलाप्रतिकूलवाक्या नित्यं गुरुणामनुवर्तिनी च ।
 सगौरवाकिङ्कुशलैषिणी च तवानुयोग्या चरितानुवृत्तौ ॥ २७ ॥
 जीर्णेषु वृद्धेषु च रोगवत्सु दरिद्रभूतेषु सुदुःखितेषु ।
 चक्षुर्विहीनेष्वपरायणेषु कारुण्यमेघ जनयत्यजसम् ॥ २८ ॥

- परार्थचिन्ताभिरता सदैषा न चिन्तयत्यात्महितानि चैव ।
 सर्वस्य लोकस्य हितैषिणी च स्वलंकृता चित्तगुणैरुदारैः ॥ २७ ॥
 नित्याग्रमत्ता स्मृतिसंप्रजन्ते स्थिता निषणा शयिता व्रजन्ती ।
 नूष्णीं प्रभाषत्यपि च स्मृतैव लोकस्य चैवाभिमता सदैषा ॥ ३० ॥
 समन्ततः पुण्यवती विभाति सदैव च प्रेमकरी जनानाम् ।
 एतामुदीक्ष्यन्न हि तृप्तिमेति लोको न चास्याः क्वचिदस्ति सक्तिः ॥ ३१ ॥
 कल्याणमित्रेषु सगौरवेयं तद्दर्शने नित्यसमुत्सुका च ।
 दीर्घानुदर्शिन्यविदुष्टचेष्टा सुमेरुकल्पस्थिरशुद्धचित्ता ॥ ३२ ॥
 सदा स्वपुण्यैः समलंकृतैषा न विद्यते ऽस्याः क्वचिदप्यमित्रम् ।
 ज्ञाने न चास्याः सदृशस्ति योषिदेषानुरूपा तव राजपुत्र ॥ ३३ ॥
 अथ खलु तेजोऽधिपती राजपुत्रो गन्धाङ्कुरशिखरप्रभमेघमुद्या=
 नं प्रविश्य सुवलितरतिप्रभासश्रियो दारिकाया मातुरयगणिकायाः सु-
 दर्शनायाः समक्षं सुवलितरतिप्रभासश्रियं दारिकामेतदवोचत् ॥ अहं
 खलु दारिके ऽनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंप्रस्थितस्तेन मयापरिमाणाः
 सर्वज्ञतासंभाराः समुदानयितव्या अनन्तमध्यान्कल्पान्बोधिसत्त्वचर्यां चर-
 ता सर्वपारमिताः परिशोधयितव्याः । अपरान्तकोटीगतान्कल्पांस्तथाग-
 ताः पूजयितव्याः सर्वबुद्धशासनानि संधारयितव्यानि सर्वबुद्धक्षेत्राणि प-
 रिशोधयितव्यानि सर्वतथागतवंशा न व्यवच्छेत्तव्याः सर्वसत्त्ववंशाः परि-
 पारयितव्याः सर्वसत्त्वसंसारदृखानि विनिवर्त्तव्यानि । अत्यन्तसुखे स-
 त्त्वाः प्रतिष्ठापयितव्याः । सर्वसत्त्वानां ज्ञानचक्षुः परिशोधयितव्यं सर्व-
 बुद्धबोधिसत्त्वसमुदागमे प्रयोक्तव्यं सर्वबोधिसत्त्वसमतायां स्थातव्यं स-
 र्वबोधिसत्त्वभूमयो निष्पादयितव्याः सर्वसत्त्वधातुः परिशोधयितव्यः स-
 र्वसत्त्वदारिद्र्यव्यवच्छेदाय सर्वस्वपरित्यागिना भवितव्यम् । अपरान्त-
 कोटीगतान्कल्पान्दानपारमितायां चरतान्नपानदाने सत्त्वाः संतर्पयित-
 व्याः सर्वोपकरणवस्तुपरित्यागेन सर्वयाचनकसंघः संतर्पयितव्यः । तन
 मया सर्वस्वपरित्यागितायां प्रतिपद्यमानेन नास्ति तदाध्यात्मिकं बाह्यं

बलु यन्न परित्यक्तव्यम् । तेन मया पुत्रदुहितृभार्या दातव्या । चक्षुः-
शरोहस्तपादसर्वाङ्गप्रत्यङ्गानि प्रत्यक्तव्यानि । सा त्वं मम तदा परेषु प्र-
तिपद्यमाना दानान्तरायं करिष्यसि । प्रियेषु पुत्रेषु परित्यज्यमानेष्वना-
समना भविष्यसि बहुकायिकचैतसिकं दुःखं प्रत्यनुभविष्यसि । मम स-
र्वस्वपरित्यागचित्ते प्रत्युपस्थिते मात्सर्यचित्तमुत्पादयिष्यसि । ममाङ्गप्रत्य-
ङ्गानि छिन्त्वा याचनकेभ्यः परित्यज्यमानस्य दुःखिता दुर्मनस्विनी भ-
विष्यसि च भविष्यति च सकालो यदहं त्वां परित्यज्य तथागतशासने
प्रव्रजिष्यामि । सा त्वं तस्मिन्समये ऽनन्तमना भविष्यसि ॥

अथ खलु तेजोऽधिपती राजपुत्रः तस्यां वेलायां सुवलितरति-
प्रभासश्रियं दारिकां गाथाभिरप्यभाषत ॥

संबोधिसंभार महासमुद्रा मयाप्रमेयाः परिपूरणीयाः ।
यतः कृपां सर्वजगत्सु कृत्वा संप्रस्थितो ऽहं सुचिराय बोधो ॥ १ ॥

कल्पार्णवैः सम्यगनन्तमध्येः व्योमाप्रमाणैः प्रणिधिर्विशोध्यः ।
प्रस्थानभूमेश्च तथागतानां कल्पाननन्तान् परिकर्म कार्यम् ॥ २ ॥

अध्वस्थितानां च मया जिनानां संशिक्षिता पारमितापयेषु ।
विशोधनीयो वरबोधिमार्गो निरुत्तरज्ञानमहानयेन ॥ ३ ॥

क्षेत्राणि सर्वाण्यपि सर्वदिक्षु क्लिष्टानि शोध्यानि मयाखिलानि ।
सर्वाक्षणा दुर्गतयश्च सर्वा व्यावर्तनीया खलु सर्वलोके ॥ ४ ॥

सर्वे च सत्त्वा निखिला विशोध्याः क्लेशवृता मोहतमोऽन्धभूताः ।
प्रपाचयित्वा विविधैरुपायैः सर्वज्ञतामार्गनये निवेश्याः ॥ ५ ॥

भूमीरसङ्गाश्च मया विशोध्या कल्पार्णवाश्चैव जिनाः प्रपूजा ।
मैत्रीं च संजन्य जगत्पशेषे देयानि दानान्यखिलानि लोके ॥ ६ ॥

समागतान्याचनकानुदीक्ष्य सर्वप्रदानाभिरतस्य नित्यम् ।
मा लीनदीना कृपणा तदानीं भूयो मम त्वं विसभागचित्ता ॥ ७ ॥

शिरोऽर्थिनो मे ऽर्थमुदीक्ष्य धीमाच्चर्यामुदारां च रतस्तदानीन् ।
भविष्यसि त्वं भृशदुःखतप्ता श्रुत्वैवमर्थं स्थिततामुपैहि ॥ ८ ॥

त्वं दौर्मनस्यं मम हस्तपादच्छेदान्प्रयास्याम्यपि याचकानाम् ।

कटूनि वक्षस्यबलार्तरूपा श्रुत्वैतमर्थं परिचिन्तयस्व ॥९॥

प्रियाणि वस्तूनि तथैव पुत्रान् दास्यामि च त्वामहमर्थिनः सन् ।

श्रुत्वैतमर्थं यदि ते न सादः सर्वं तथैवास्तु यथा तवेष्टम् ॥१०॥

एवमुक्ते सुवलितरतिप्रभासश्रीर्दारिका तेजोऽधिपतिं राजपुत्रं
मेतदवोचत् ॥ अथ भवतु कुमार यथा वदस्यहं ते यथा कामं करणी-
या यथेच्छा परिभोग्या येन कामंगमा सर्वत्रात्यन्तानुगामिनी नि-
त्येऽनुबद्धा सर्वकार्योत्सुका । आशयानुकूलोपचारा सम्यक्पराक्रमा अ-
विषमप्रतिपत्तिप्रयोगोपचारा भविष्यामि ॥

अथ खलु सुवलितरतिप्रभासश्रीर्दारिका तेजोऽधिपतिं राजपु-
त्रं गाथाभिरप्यभाषत ॥

कायो हि यन्मे नरकाग्निनायं संताप्यमाना विलयं प्रयायात् ।

जन्मार्णवानप्यहमुत्सहामि चर्या सभागा परिचारिका ते ॥१॥

जातिष्वनन्तास्वपि जातजात स्थिद्येत कायो यदि मे ऽतिमात्रम् ।

तदुत्सहे ऽहं स्थिर धीरचित्ता भर्ता भव त्वं मम साधुरूप ॥२॥

कल्पाननन्तानपि चक्रवाटाः कच्चि स्थिरा मे परिचूर्णयेयुः ।

आक्लान्तचित्तापि तदुत्सहे ऽहं स्वामी भव त्वं मम साध्वचिन्त्य ॥३॥

जात्यन्तराण्यप्यमितानि च त्वं छिन्नाङ्गमात्मानि परस्य देहि ।

चेतोवशित्वं मयि संनिवेश्य दृढं प्रतिष्ठापयामास धर्मे ॥४॥

अत्यन्तमेव प्रतिपादयामि कायं तवेमं नरदेवपत्र ।

चर्या चरन् कल्पमहासमुद्रान् प्रयच्छ मामर्थि जनाय हृष्टाम् ॥५॥

संप्रस्थितत्वं प्रवरायबोधौ सख्येषु संजन्य कृपामनन्ताम् ।

अशेषसत्त्वार्णवसंग्रहाय गृह्णीष्व मामप्यनुकम्पयातः ॥६॥

न भोगहेतोर्न धनस्य हेतोर्न कामचर्यारतिसंभवार्थम् ।

इच्छाम्यहं स्वामिनमयसत्त्वं सभागचर्याचरणाय तु त्वाम् ॥७॥

शुद्धाभिनीले क्षणमैवचित्ता यथेक्षसे त्वं खलु सर्वलोके ।

अरक्तचित्तः कुरुणायमानो निःसंशय त्वं भविता मुनीन्द्रः ॥८॥

यथा क्रमात्प्रक्रमतो मही ते रत्नोज्ज्वला तिष्ठति निर्मलेयम् ।

सल्लक्षणात्कृत चक्रवर्ती निःसंशय त्वं भविता नृलोके ॥९॥

स्वप्नान्तरे ऽपश्यमहं रजन्यां सुधर्ममेघप्रभ बोधिमण्डे ।

दुमेन्द्रमूले सुगतं निषण्णं पुरस्कृतं बुद्धसुगतैरनेकैः ॥१०॥

तं सूर्यगात्रप्रवरं जिनेन्द्रं जम्बूनदोत्तममहाद्रिकुल्पम् ।

स्वप्नान्तरे मूर्ध्न्यकरोत्समे ऽद्य पाणिं प्रबुद्धा मुदिता ततो ऽहम् ॥११॥

रतिप्रभा नाम विशुद्धकाया पुराण सालोहितदेवता मे ।

आरोचयत्येष तथागतो ऽस्मिन् संबोधिमण्डे विचरत्युदारे ॥१२॥

अभूत्पुरा मे खलु चेतनैवमीक्ष्य तेजोऽधिपतिं कुमारम् ।

आरोचितं देवतया कुमार त्वं द्रक्ष्यसीत्यद्य निशान्तरे मे ॥१३॥

स्वप्नान्तरे मे सुगतो ऽद्य दृष्टः त्वं चैवं दृष्टः परिशुद्धसत्त्वः ।

सार्धं त्वयावाप्तमनोरथाहं तं पूजयिष्यामि मुनीन्द्रमद्य ॥१४॥

अथ खलु तेजोऽधिपती राजपुत्रः सूर्यगात्रप्रवरस्य तथागतस्य

नामधेयं श्रुत्वा बुद्धदर्शनावकाशप्रतिलब्धो महाप्रीतिप्रसादवेगसंजातः ॥१५॥

सुवलितरतिप्रभासश्रियं दारिकां पञ्चभिर्मणिरत्नशतैरभ्यवकीर्य श्रीग-

र्भप्रभासं नाम चूडामणिरत्नमस्याः प्रादादग्निवर्णेन चैनां महामणि-

रत्नचित्रेण वस्त्ररत्नेनाच्छादयामास । सैवं सन्कृता न हृष्यति नोत्सुवति

न चरति वा प्रमादं वागमदन्यत्र कृताञ्जलिपुटानमिषनयना तेजोऽधि-

पतेः कुमारस्य वदनं प्रेक्षमाणा स्थिताभूत् ॥१६॥

अथ खलु सुदर्शनायगणिका तेजोऽधिपतिं राजकुमारं गाथा-

भिरप्यभाषत ॥१७॥

दद्यामिमां ते खलु दारिकां हमित्येवमासीन्मम दीर्घरात्रम् ।

सेयं प्रदत्ता तव चारुरूपा स्वलंकृता पुण्यगुणैरुपेता ॥१८॥

मनुष्यलोके सदृशी न कन्या संविद्यते ऽस्याः क्वचिदुत्तमायाः ।

शीलेन बुध्याय गुणैस्तथान्यैः स्त्रीणां वरेयं खलु सर्वलोके ॥१९॥

पद्मोद्भवैयं न हि जातिवादः संदूषणमर्हति निर्मलत्वाद् ।
 अशेषदोषानुपलिप्तचित्ता चर्यासभागा तव संबभूव ॥३॥
 सर्वोत्तमस्पर्शसुखावहानि गात्राणि चास्याः परमं मृदूनि ।
 व्याध्यातुराः संस्पर्शेन येषामारोगतां तत्क्षणमेव यान्ति ॥४॥
 यस्याः शुभो वाति हि गात्रगन्धो वरांस्तदन्यानभिभूय गन्धान् ।
 तं गन्धमाग्राय विशुद्धशीलं प्रतिष्ठिता सर्वनरा भवन्ति ॥५॥
 अस्या हि कायः कनकप्रकाशो विरोचते निर्मलपद्मगर्भः ।
 क्रुडायमुद्वीक्ष्य हि मैत्रचित्ता भवन्ति सर्व निखिलेन सत्त्वाः ॥६॥
 स्निग्धं वचो ऽस्या मधुरं मनोज्ञं कान्तं च नानाश्रवणाभिरामम् ।
 श्रुत्वा यदोषतमो विधाति कर्माशुभं नाभिलषन्ति कर्तुम् ॥७॥
 शुद्धाशया निर्मलमानसेयं सर्वत्र शाक्यं न हि विद्यते ऽस्याः ।
 यद्भाषते चेतसि तत्तथैव यतो जगत्तोषयति स्वरेण ॥८॥
 न मायया मोहयते च सत्त्वान् विलोभयत्येव च नार्थहेतोः ।
 लज्जावती संवृतमानसेयं सगौरवा वृद्धनवेषु नित्यम् ॥९॥
 न जातिगोत्रेण न रूपमत्ता तथैव नेयं परिवारमत्ता ।
 मदेन मानेन च विप्रयुक्ता न प्राजिनेषु प्रणता सदैव ॥१०॥
 अथ खलु तेजोऽधिपती राजपुत्रः सपरिवारया सुवलितरति-
 प्रभासश्रिया दारिकया विंशत्या कन्यासहस्रैः परिवारेण च सार्धं ततो
 गन्धाङ्कुरशिखरप्रभमेघादुद्यानान्निष्क्रम्य येन धर्मोद्भूतप्रभासो बोधिमण्डे
 येन च भगवान् सूर्यगात्रप्रवरस्य तथागतस्य दर्शनाय वन्दनाय पूज-
 नाय पर्युपासनाय स यावद्धानस्य भूमिस्तावद्धानेन गत्वा यानादवती-
 र्य पद्मा मेव भगवतः सूर्यगात्रप्रवरस्य तथागतस्यान्तिकमुपसंक्रामन्नद्रा-
 स्तीक्ष्णतेजोऽधिपती राजपुत्रो भगवन्तं सूर्यगात्रप्रवरं तथागतमर्हन्तं सम्य-
 कसंबुद्धं दूरत एव प्रासादिकं दर्शनीयं शान्तेन्द्रियं शान्तमानसं गुप्ते-
 न्द्रियं नागमिव सुदान्तं हृदमिवाच्छं अनाविलं विप्रसन्नं दृष्ट्वा चास्य
 चित्तमभिप्रसन्नं प्रसन्नचित्तो बुद्धदर्शनमहाप्रीतिप्रसादवेगान् संवर्धया-

मास ॥ महाप्रीतिप्रसादप्रामोद्यपरिस्फुटेन चित्तेन तं भगवन्तमनेकशत-
सहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य तस्य भगवतः पादौ शिरसाभिवन्द्य सार्धं सु-
वलितरतिप्रभासश्रीदारिकाप्रमुखेन सर्वपरिवारेण पञ्चभिर्महामणिरत्न-
पञ्चशतसहस्रैः तं भगवन्तमभिच्छादयामास ॥ पञ्च च विहारशतानि
सर्वगन्धमणिराजमयानि सर्वमणिरत्नराजविचित्राणि तस्य भगवतः का-
रयामास ॥ एकैकं च विहारं पञ्चभिर्महामणिरत्नराजशतसहस्रैः प्रति-
मण्डयामास ॥ अथ खलु कुलपुत्र स भगवान् सूर्यगात्रप्रवरस्तथागतः तेजो-
ऽधिपते राजकुमारस्याध्याशयं विदित्वा समन्तनेत्रद्वारप्रदीपं नाम सू-
चान्तं संप्रकाशयामास ॥ स तं श्रुत्वा सर्वधर्मनयेषु दशसमाधिमुखस-
मुद्रान् प्रत्यलभत । यदुत । सर्वतथागतप्रणिधानसागरसंभवावभासं ना-
म समाधिमुखं प्रत्यलभत । अथावभासगर्भं च नाम समाधिमुखं प्र-
त्यलभत । सर्वबुद्धमण्डलाभिमुखनिर्याणं च नाम समाधिमुखं प्रत्यल-
भत । सर्वसत्त्वप्रवरावभासप्रवेशं च नाम समाधिमुखं प्रत्यलभत । स-
र्वलोकसमुदयज्ञानावभासप्रतिपन्नं च नाम समाधिमुखं प्रत्यलभत । स-
र्वसत्त्वेन्द्रियसमुद्रावभासप्रदीपं च नाम समाधिमुखं प्रत्यलभत । सर्व-
जगत्परचाणज्ञानमेघं च नाम समाधिमुखं प्रत्यलभत । सर्वसत्त्वजगत्प-
रिपाक्विनयाभिमुखप्रदीपं च नाम समाधिमुखं प्रत्यलभत । सर्वतथा-
गतधर्मचक्रनिर्घोषविज्ञपनं च नाम समाधिमुखं प्रत्यलभत । समन्त-
भद्रचर्यामण्डलपरिशुद्धिप्रणिधिमेघं च नाम समाधिमुखं प्रत्यलभत ।
इमानि समाधिमुखानि प्रमुखंकृत्वा सर्वधर्मनयेषु दश समाधिमुखस-
मुद्रान् प्रत्यलभत सुवलितरतिप्रभासश्रीश्च दारिका दुर्योधनज्ञानसागर-
गर्भं च नाम चित्तनिध्यप्तिं प्रत्यलभत । अवैवर्तिका चाभूदनुत्तरायां
सम्यक्संबोधौ ॥ अथ खलु तेजोऽधिपती राजपुत्रः भगवतः सूर्यगात्रप्रवरस्य पा-
दौ शिरसाभिवन्द्य तं भगवन्तमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य सुव-

लितरतिप्रभासश्रिया दारिकया सर्वपरिवारेण च सार्धं तस्य भगवतो
 ऽन्तिकान्प्राक्रामत् ॥ स येन द्रुममेरुश्री राजधानी येन च पिता राजा
 धनपतिस्तेनोपजगामोपेत्य पितुर्धनपते राज्ञः पादौ शिरसाभिवन्द्यैतमर्थं
 मारोचयामास । यत्खलु देव जानीयाः सूर्यगात्रप्रवरो नाम तथागतो
 ऽहंस्म्यक्संबुद्धो लोक उदपादि विद्याचरणसंपन्नः सुगतो लोकविदनु-
 स्तरः पुरुषदम्यसारथिः शास्ता देवमनुष्याणां बुद्धो भगवानिहैव तत्र
 विजिते धर्ममेघोद्गतप्रभासे बोधिमण्डे विहरत्यचिराभिसंबुद्धः ॥ अथ खलु
 राजा धनपतिस्तेजोऽधिपतिं कुमारमेतदवोचत् ॥ केन ते कुमारायमर्थ
 आरोचितो देवेन वा मनुष्येण वा ॥ स प्राह ॥ सुवलितरतिप्रभासश्रिया
 दारिकयेति ॥ अथ खलु राजा धनपतिर्बुद्धोत्पादश्रवेण महानिधानप्र-
 तिलाभसंज्ञी सुदुर्लभबुद्धरत्नपरिलाभसंज्ञी तथागतदर्शने सर्वदुर्गतिप्रपा-
 तभयविनिवर्तनसंज्ञी सर्वक्लेशव्याधिप्रशमनमहावैद्यराजप्रतिलाभसंज्ञी स-
 र्वसंसारदुःखपरिमोचकसंज्ञी अत्यन्तयोगक्षेमप्रतिष्ठापकसंज्ञी वित्तिमिर-
 ज्ञानालोकदर्शकसंज्ञी अविद्यान्धकारविध्वंसनमहोल्काप्रादुर्भावसंज्ञी अ-
 नायकस्य लोकस्य धर्मनयविनायकप्रतिलाभसंज्ञी अपरिणायकस्य सर्व-
 ज्ञतायानपरिणायकसमुत्पादसंज्ञी महाप्रीतिप्रसादप्रामोद्यप्रतिलब्धो बु-
 द्धोत्पादं श्रुत्वा क्षत्रियब्राह्मणनैगमजनपदामात्यपुरोहितकुमारकोट्टरा-
 जानो दौवारिकपार्षदांश्च संनिपात्य बुद्धोत्पादानन्दशब्दावेदिनस्तेजो-
 ऽधिपतेः कुमारस्य तद्राज्यं धर्मच्छादं प्रादात् । स तं कुमारं राज्य
 अभिषिच्य सार्धं दशभिः प्राणिसहस्रैर्येन भगवान् सूर्यगात्रप्रवरस्तथा-
 गतस्तेनोपजगामोपेत्य तस्य भगवतः पादौ शिरसाभिवन्द्य तं भगवन्त-
 मनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य तस्य भगवतः पुरस्तान्मणीदत्तार्धं स्व-
 केन परिवारेण ॥

अथ खलु कुलपुत्र स भगवान् सूर्यगात्रप्रवरस्तथागतो धन-
 पतिं राजानं सर्वावच्च पर्षन्मण्डलमवलोक्य तस्यां वेलायामूर्णकोश-
 त्सर्वजगच्चित्तप्रदीपं नाम रश्मिं प्रामुञ्चत् । सा दशसु दिक्षु सर्वलोक-

धातूनवभास्य सर्वलोकेन्द्रानभिमुखं परिसंस्थाप्याचिन्त्यानि बुद्धविकुर्वि-
तानि संदर्श्य बुद्धवैनयिकानां सत्त्वानामाशयान् विशोध्य तस्यां वेला-
यामचिन्त्येन बुद्धाधिपतेयेन सर्वलोकाभ्युद्गतेन बुद्धकायेन सर्वस्वराङ्ग-
सागरसंप्रयुक्तेन बुद्धघोषेण सर्वधर्मवित्तिमिरार्थप्रदीपं नाम धारणीमु-
खं संप्रकाशयामास बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमधारणीमुखपरिवारम् । अथ
राज्ञो धनपतेस्तद्धारणीमुखं श्रुत्वा सर्वधर्मेषु महान् धर्मावभासः प्रादु-
रभूत् । तस्यां च पर्षदि जम्बुद्वीपपरमाणुरजःसमानां बोधिसत्त्वानां सर्व-
धर्मवित्तिमिरार्थप्रदीपाया धारण्याः प्रतिलम्भो ऽभूत् । षष्ठेश्च प्राणिनि-
युतानामनुत्पादायासवेभ्यश्चित्तानि विमुक्तानि दशानां च प्राणिसह-
स्राणां विरजो विगतमलं धर्मेषु धर्मचक्षुर्विशुद्धमपरिमाणानामनुत्पन्न- 10
पूर्वमनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पन्नः दशसु दिक्षु अचिन्त्यबुद्धवि-
कुर्वितसंदर्शनेनानन्तमध्यः सत्त्वधातुर्विनयमगमस्त्रिभिर्यानैः ॥

राज्ञश्च धनपतेर्महाधर्मावभासप्रतिलब्धस्तस्यैतदभवत् । न शक्य-
मगारमध्यावसता इमा एवरूपा धर्मा अधिमोक्तुमेवरूपं च ज्ञानं नि-
ष्पादयितुं यच्चहं भगवतो ऽन्तिके प्रव्रजयेयम् ॥ अथ खलु राजा धन- 15
पतिस्तं भगवन्तमेतदवोचत् ॥ लभेयाहं भगवतो ऽन्तिके प्रव्रज्यामुपसं-
पदं भिक्षुभावम् ॥ आह ॥ यस्येदानीं महाराज कालं मन्यसे ॥

अथ खलु राजा धनपतिः सूर्यगात्रप्रवरस्य तथागतस्यान्तिके
प्राव्रजत्सार्धं दशभिः प्राणिसहस्रैः । तेनाचिरेण प्रव्रजितेन सर्वधर्मवित्ति-
मिरार्थप्रदीपं धारणीमुखं सपरिवारं निष्पादितं भावितं तावन्त्येव च 20
समाधिमुखानि प्रतिलब्धानि ॥ दश च बोधिसत्त्वाभिज्ञः प्रतिलब्धाः ॥
अनन्तमध्यं च प्रतिसंविन्नयसागरावतीर्णः । असङ्गगोचरा च नाम का-
यपरिशुद्धिः दशदिक्कथागतोपसंक्रमणेषु प्रतिलब्धा । स तस्य भगवतो ध-
र्मचक्रं प्रतीच्छितवान् संधारितवान् कथापुरुषत्वं च कारयामास । महा-
धर्मभाणकत्वं चाकरोच्छासनपरिग्रहं चाकार्षीत् । अभिज्ञाप्रतिलाभव- 25
लेन च सर्वावतीं लोकधातुं स्फुरित्वा यथाशयानां कायं संदर्श्य तं बु-

ज्ञोत्पादं प्रभावयन्तां सर्वतथागतसमुदयधर्मतामभिद्योतयन्तां पूर्वयोग-
संपदं संप्रकाशयन्तां बुद्धविकुर्वितप्रभावं संवर्णयमानः शासनपरिग्रह-
मकार्षीत् ॥

तेजोऽधिपतिना च राजपुत्रेण तत्रैव दिवसे पूर्णायां पूर्णमा-
स्यां सप्तरत्नानि प्रतिलब्धानि तस्योपरि प्रासादतलगतस्य स्तोगणपरि-
वृतस्य पुरस्तादप्रतिहतवेगं नाम शतसहस्रारं सर्वरत्नसमलंकृतं दिव्यं जा-
म्बूनदसुवर्णमयं समन्तप्रभं सर्वाकारावरोपेतं महाचक्ररत्नं प्रादुरभूत् ।
वज्ररत्नगिरितेजश्च नाम महाहस्तिरत्नं प्रादुरभवत् । निलगिर्यनीलवे-
गं च नामाश्वरत्नं प्रादुरभवत् । आदित्यगर्भप्रभमेघराजं च नाम महा-
मणिरत्नं प्रादुरभवत् । सा च सुवलितरतिप्रभासश्रीदारिकास्तीरत्नं प्रा-
दुरभवत् । प्रभूतधनस्कन्धं च नाम गृहपतिरत्नं प्रादुरभवत् । विमल-
नेत्रं च नाम परिणायकरत्नं सप्तमं प्रादुरभवत् ॥ स सप्तरत्नसमन्वाग-
तो राजाभवच्चक्रवर्ती चतुर्द्वीपेश्वरो धार्मिको धर्मराजो विजितावी जन-
पदस्थामवीर्यप्राप्तः ॥ पूर्णं खलु पुनरस्य सहस्रं पुत्राणामभूच्छूराणां व-
राङ्गरूपिणां परसैन्यप्रमर्दकानां स इमां महापृथिवीं संसागरगिरिपर्य-
न्तामखिलासकण्टकामनीतिकामनुपद्रवामृद्वां स्फोतां क्षेमां सुभिक्षां र-
मणीयामाकीर्णबहुजनमनुष्यां धर्मेणाभिनिर्जित्याध्यावसति स्म ॥

स तस्मिञ्जम्बुद्वीपे चतुरशीतिराजधानीसहस्रेष्वेकैकस्यां राजधा-
न्यां पञ्च विहारशतानि कारयामास । सर्वाकारावरोपेतानि सर्वोप-
भोगपरिभोगोपचारसंपन्नानि सर्वोद्यानप्रासादं चङ्क्रमनिर्याणसुखपरिभो-
ग्यवनराजीविभूतानि । एकैकस्मिंश्च विहारे तथागतचैत्यं कारयामास
विपुलोद्विद्धमत्यन्तरानेकाकाररत्नव्यूहं सर्वमणिरत्नराजविचित्रं सर्वासु च
तासु राजधानीषु तं भगवन्तं सूर्यगात्रप्रवरं तथागतं सपरिवारमुपनिम-
न्तायामास नगरप्रवेशाय । सर्वासु राजधानीषु तं तथागतं सर्वाकार-
याचिन्त्यया तथागतपूजया पूजयन्प्रवेशयामास ॥ स बुद्धनगरप्रवेश-
प्रातिहर्यविकुर्वितेनाप्रमाणानां सत्त्वानां कुशलमूलानि संजननार्थं तत्रा-

प्रसन्नचित्ताः सत्त्वाः प्रसादं प्रत्यलभन्त । प्रसन्नचित्ताः सत्त्वा बुद्धदर्श-
नप्रीतिवेगान्निवर्धयामासुः । प्रीतिवेगविवर्धिताः सत्त्वा बोध्याशयविशु-
द्धिं प्रत्यलभन्त । बोध्याशयविशुद्धाः सत्त्वा महाकहणाचेतनामुत्पादया-
मासुः । सत्त्वहितप्रतिपन्नाः सत्त्वाः सर्वबुद्धधर्मपर्येष्ट्यभियुक्ता अभूवन् ।
बुद्धधर्मनयविधिज्ञाः सत्त्वाः सर्वधर्मस्वभावनिध्यप्तये चित्तमभिनिर्णाम-
यामासुः । धर्मसमतावतीर्णाः सत्त्वाः अर्धसमतावताराय चित्तमभिनि-
र्णामयामासुः । अर्धज्ञानावभासप्रतिलब्धाः सत्त्वाः सर्वबुद्धपरंपराविज्ञ-
प्तये ज्ञानालोकमवक्रामन्ति स्म । विचित्रतथागतविज्ञप्सवक्रान्ताः स-
त्त्वाः सर्वजगत्संग्रहाय चित्तमभिनिर्णामयामासुः । सर्वजगत्संग्रहप्रयुक्ताः
सत्त्वा बोधिसत्त्वमार्गविशुद्धये प्रणिधानमुत्पादयामासुः । मार्गसमता-
वतीर्णाः सत्त्वाः सर्वतथागतधर्मचक्राभिनिर्हाराय ज्ञानालोकमुत्पादया-
मासुः । धर्मसागरविनयाभिमुखाः सत्त्वाः सर्वक्षेत्रजालस्वकायस्फरण-
तायै चित्तमभिनिर्णामयामासुः । क्षेत्रसमतावतीर्णाः सत्त्वाः सर्वसत्त्वे-
न्द्रियसमुद्रपरिज्ञायै प्रणिधानमकार्षुः । सर्वजगदिन्द्रिययथाधिमुक्तिवि-
चारप्रयुक्ताः सत्त्वाः सर्वज्ञताधिगमायाध्याशयं विशोधयामासुः । इत्येवं-
रूपाणां सत्त्वानामिमामेवंरूपार्थसिद्धिं संप्रवेश्य तेजोऽधिपती राजा स-
र्वासु राजधानीषु तं सूर्यगात्रप्रवरं तथागतं प्रवेशयामास । अचिन्त्येन
बुद्धविकुर्वितप्रातिहार्यसंदर्शनेन तेषां सत्त्वानां परिपाकविनयाय ॥

तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्यः स तेन कालेन तेन समयेन तेजो-
ऽधिपतिर्नाम राजपुत्रो ऽभूत् खलु पुनस्त्वयैवं द्रष्टव्यमयं स भगवाञ्छा-
क्यमुनिस्तथागतस्तेन कालेन तेन समयेन तेजोऽधिपतेर्नाम राजपुत्रो
ऽभूद्येन तच्चक्रवर्तिराज्यं प्रतिलब्धं स च सूर्यगात्रप्रवरो नाम तथागत
आरागतः ॥ तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्यः स तेन कालेन तेन समयेन
धनपतिर्नाम राजाभूत्तेजोऽधिपतेः कुमारस्य पिता । न खल्वेवं द्रष्ट-
व्यं रत्नकुसुमप्रभो नाम तथागतस्तेन कालेन तेन समयेन धनपति-
र्नाम राजाभूत् ॥ य एतर्हि पूर्वस्यां दिशि लोकधातौ सागरपरमाणु-

रजःसमानां लोकधातुसमुद्राणां परेण धर्मधातुगगनप्रतिभासमेघनाच्च
 लोकधातुसमुद्रे अर्धप्रतिभासमणिराजसंभवकुलमध्यमे लोकधातुवंशे बु-
 द्धप्रभामण्डलश्रीप्रदीपायां लोकधातौ सुचन्द्रकायप्रतिभासध्वजे बोधिम-
 ण्डे ऽनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंबुद्धो ऽनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजः-
 १० समबोधिसत्त्वपरिवृतो धर्मं देशयति । तेन च भगवता रत्नकुसुमप्रभे-
 ण तथागतेन पूर्वबोधिसत्त्वचर्या चरिता सर्वधर्मधातुगगनप्रतिभासमे-
 घो लोकधातुसमुद्रः परिशोधितः । यावन्तश्च तस्मिन् लोकधातुसमुद्रे
 तथागता उत्पन्नाश्चोत्पद्यन्ते चोत्पत्यन्ते च ते सर्वे च भगवता रत्नकु-
 सुमप्रभेण तथागतेन पूर्वबोधिसत्त्वचर्याश्चरिता अनुत्तरायां सम्यक्सं-
 १० बोधौ परिपाचिताः ॥

तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्या सा तेन कालेन तेन समयेन पद्म-
 श्रीगर्भसंभवा नाम राजभार्याभूत् । तेजोऽधिपतेः कुमारस्य माता चतुर-
 शीतिः स्त्रीसहस्राणां प्रमुखानां न खल्वेवं द्रष्टव्यमेषा सा कुलपुत्र मा-
 यादेवी भगवतो माता बोधिसत्त्वजननी समन्तावभासानावरणविमो-
 १० क्षप्रतिष्ठिता असंख्येयसर्वतथागतसमुद्रागमप्रत्यक्षा सर्वबोधिसत्त्वजन्म-
 संदर्शनविधिज्ञा तेन कालेन तेन समयेन पद्मश्रीगर्भसंभवा नाम रा-
 ज्ञो धनपतेरग्रमहिष्यभूत् ॥ तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्या सा तेन काले-
 न तेन समयेन सुदर्शना नामाग्रगणिकाभून् खल्वेवं द्रष्टव्यमेषा सा
 सुनेत्रा नाम दण्डपाणेः शाक्यस्य भार्या मम माता तेन कालेन तेन
 २० समयेन सुदर्शना नामाग्रगणिकाभूत् ॥ तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्या सा
 तेन कालेन तेन समयेन सुवलितरतिप्रभासश्रीर्नाम गणिकादारिका-
 भून् खल्वेवं द्रष्टव्यमहं सा तेन कालेन तेन समयेन सुवलितरतिप्रभा-
 सश्रीर्गणिकादारिकाभूत् ॥ तत्किं मन्यसे कुलपुत्रान्यः स तेन कालेन
 तेन समयेन तेजोऽधिपते राज्ञः परिवारो ऽभून् खल्वेवं द्रष्टव्यमिमे ते
 १० बोधिसत्त्वाः सर्वे समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानपरिपूर्वा भगवता प्र-
 तिष्ठापिता अस्मिन्नेव पर्वन्मण्डले संनिघ्ण्वाः सर्वलोकधातुप्रतिभासप्रा-

मेन कायेन सर्वबोधिसत्त्वसमाधिविहारसंभिन्नेन चित्तेन सर्वतथागत-
संमुखभाववदनविज्ञप्तेन चक्षुषा सर्वतथागतगगनस्वराङ्गमेघचक्रविग-
र्जितनिर्घोषविज्ञप्तेन श्रोत्रेण सर्वधर्मविहारवशवर्तिनाश्वासेन सर्वबुद्ध-
क्षेत्रानुचलितेन निर्घोषेण सर्वतथागतपर्वन्मण्डलोपसंक्रमणाप्रतिप्रश्न-
ब्धेन बोधिसत्त्वकायेन बोधिसत्त्वयथाशयाभिमुखेन परिपाकविनयानु-
कूलेनात्मभावाभिनिर्हारेण अशेषसर्वदिग्जालप्रसृतेन नानागतसर्वक-
ल्याण्यवच्छिन्नेन समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानपरिपूरिसमुद्रागमेन
समन्वागता भगवतः पर्वन्मण्डले संनिषष्टाः ॥ स खलु कुलपुत्र सूर्य-
गात्रप्रवरस्तथागतस्तेजोऽधिपतिना चक्रवर्तिना च मया च यावज्जीव-
मुपस्थितो ऽभूत् । चीवरपिण्डपातशयनासनस्नानप्रत्ययभैषज्यपरिष्कारैः ॥ 10

तस्य खलु पुनः कुलपुत्र सूर्यगात्रप्रवरस्य तथागतस्य परिनि-
वृतस्यानन्तरं तस्यामेव लोकधातौ प्रसन्नगात्रो नाम तथागतो लोक
उदपादि । सो ऽप्यस्माभिरारागितः सत्कृतो गुरुकृतो मानितः पूजित-
स्तस्यानन्तरं सर्वगात्रज्ञानप्रतिभासचन्द्रो नाम तथागतो लोक उदपा-
दि । सो ऽप्यस्माभिर्देवेन्द्रभूतैरारागितस्तस्यानन्तरं जाम्बूनदतेजोराजो 15
नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं लक्षणभूषितगात्रो नाम तथाग-
त आरागितस्तस्यानन्तरं विचित्ररश्मिज्वलनचन्द्रो नाम तथागत आरा-
गितस्तस्यानन्तरं सुविलोकितज्ञानकेतुर्नाम तथागत आरागितस्तस्यान-
न्तरं विपुलमहाज्ञानरश्मिराजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं
नारायणवीर्यो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं अपराजितज्ञान- 20
स्थामो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं समन्तविलोकितज्ञानो ना-
म तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं विमलश्रीमेघो नाम तथागत आ-
रागितस्तस्यानन्तरं सिंहविजृम्भितप्रभो नाम तथागत आरागितस्तस्या-
नन्तरं रश्मिज्वलनचूडो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं गुणरश्मि-
ध्वजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं ज्ञानभास्करतेजो नाम त- 25
थागत आरागितस्तस्यानन्तरं रत्नपद्मप्रफुल्लितगात्रो नाम तथागत आ-

रागितस्तस्यानन्तरं पुण्यप्रदीपध्वजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं
 ज्ञानरश्मिमेघप्रभो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं समन्तवैरोचनच-
 द्रो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं आभरणच्छत्रनिर्घोषो नाम तथा-
 गत आरागितस्तस्यानन्तरं समन्तज्ञानालोकविक्रमसिंहो नाम तथागत
 आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मधातुविषयमतिचन्द्रो नाम तथागत आरागि-
 तस्तस्यानन्तरं सत्त्वगगनचित्तप्रतिभासबिम्बो नाम तथागत आरागित-
 त्तस्यानन्तरं प्रशमगन्धसुनाभो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं स-
 मन्तानुरचितशान्तनिर्घोषो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं सुदृढ-
 ज्ञानरश्मिजालबिम्बस्कन्धो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं अमृत-
 10 पर्वतप्रभातेजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मसागरनिगर्जित-
 घोषो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं बुद्धगगनप्रभासचूडो नाम
 तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं रश्मिचन्द्रोर्णमेधो नाम तथागत आरा-
 गितस्तस्यानन्तरं सुपरिपूर्णज्ञानमुखवक्त्रो नाम तथागत आरागितस्त-
 स्यानन्तरं सुविशुद्धज्ञानकुसुमावभासो नाम तथागत आरागितस्तस्यान-
 15 न्तरं रत्नार्चिःपर्वतश्रीतेजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं विपुल-
 गुणज्योतिःप्रभो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं समाधिमेर्वभ्युद्गत-
 ज्ञानो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं रत्नचन्द्रध्वजो नाम तथा-
 गत आरागितस्तस्यानन्तरमर्चिर्मण्डलगात्रो नाम तथागत आरागित-
 त्तस्यानन्तरं रत्नाग्रप्रभातेजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं सम-
 20 न्तज्ञानचर्याविलम्बो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं अर्चिःसमु-
 द्रमुखवेगप्रदीपो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मविमाननिर्घो-
 षराजो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरमसदृशगुणकीर्तिध्वजो नाम
 तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं प्रलम्बबाहुर्नाम तथागत आरागितस्त-
 स्यानन्तरं पूर्वप्रणिधिनिर्माणचन्द्रो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्त-
 25 रमाकाशज्ञानार्थप्रदीपो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मोद्गत-
 नभेश्वरो नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं वैरोचनश्रीगर्भराजो नाम

तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मनारायणकेतुर्नाम तथागत आरा-
गितस्तस्यानन्तरं ज्ञानकेतुर्नाम तथागत आरागितस्तस्यानन्तरं धर्मसा-
गरपद्मो नाम तथागत आरागितः । इति हि कुलपुत्रैतांस्तथागतान्
प्रमुखान् कृत्वा तस्यां लोकधातौ षष्टिर्बुद्धकोटीनियुतशतसहस्राण्युत्प-
न्नान्यभूवन् । यान्यस्माभिरारागितानि सत्कृतानि गुरुकृतानि मानि-
तानि पूजितानि चीवरपिण्डपातशयनासनस्नानप्रत्ययभैषज्यपरिष्कारैः ॥

तेषां खलु कुलपुत्र षष्टिर्बुद्धकोटीनियुतशतसहस्राणां सर्वपश्चिमो
विपुलधर्माधिमुक्तिसंभवतेजो नाम तथागत उत्पन्नो ऽभूत् । तस्य भग-
वतो नगरप्रविष्टस्य मया राजभार्याभूतया सार्धं स्वामिना सर्वाकार-
पूजामुखं प्रयुक्तया तथागतपूजया पूजां कृत्वा सर्वतथागतोत्पत्तिसंभ-
वप्रदीपो नाम तथागतधर्मपर्यायस्तस्य भगवतो ऽन्तिकाञ्छुतो यस्य स-
हस्रवर्णान्मया ज्ञानचक्षुः प्रतिलब्धं एष च सर्वबोधिसत्त्वसमाधिनयसा-
गरव्यवलोकनविषयो बोधिसत्त्वविमोक्षः प्रतिलब्धः ॥

सा खल्वहं कुलपुत्रैवंविमोक्षं भावयमाना बुद्धक्षेत्रशतपरमाणुर-
जःसमान् कल्पानागता बोधिसत्त्वेन सार्धं बोधिसत्त्वचर्यां चरमाणा तेषु
च मे बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमेषु कल्पेष्वनन्तमध्यास्तथागता आरागिताः ॥
क्वचित्कल्पे कल्पस्थो ऽप्येकतथागत आरागितः । क्वचित्कल्पे द्वौ तथागतावा-
रागितौ । क्वचित्कल्पे यावदनभिलाष्यास्तथागता आरागिताः । क्वचित्कल्पे
बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमास्तथागता आरागिता न च मे जातु बोधिसत्त्वस्य
कायो ज्ञातः किं प्रमाणः कीदृक्संस्थानः कीदृग्वर्णो न कायकर्म ज्ञातं न वा-
क्कर्म न मनस्कर्म ज्ञातं न दर्शनं न ज्ञानगोचरं न ज्ञानसमाधिविषयो ज्ञातः ॥
ये खलु पुनः कुलपुत्र सत्त्वा बोधिसत्त्वं बोधिसत्त्वचारिकं चरन्तं दृष्ट्वा बोधि-
सत्त्वस्यान्तिके ऽनुनयचित्तमुत्पादयामासुः । नानासंकेतैर्नानासंवासैश्च प्र-
सादं जनयामासुः । सर्वे बोधिसत्त्वेन लौकिकलोकोत्तरैर्विविधैरुपायैः संगृ-
हीता बोधिसत्त्वस्य परिवारा भवन्ति स्म । ते बोधिसत्त्वस्य बोधिसत्त्वचर्यां
चरतः परिवारसंवासेनावैवर्तिका भवन्ति स्मानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ ॥

साहं कुलपुत्र विपुलाधिमुक्तिसंभवतेजस्तथागतस्य सहदर्शना-
दिमं सर्वबोधिसत्त्वसमाधिसागरव्यवलोकनविषयं बोधिसत्त्वविमोक्षं प्र-
तिलभ्य बोधिसत्त्वेन सार्धं बुद्धक्षेत्रशतपरमाणुरजःसमान् कल्पानागता ।
एतं विमोक्षं संभावयमाना ये च तेषु बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमेषु कल्पेषु
तथागता उत्पन्नाः सर्वे ते मया तथागता आरागिताः पूजिता उपस्थिताः
सर्वेषां च मे तेषां तथागतानां धर्मदेशना श्रुता श्रुत्वोद्गृहीता संधारिता
सर्वेषां च मया तेषां बुद्धानां भगवतामन्त्रिकादेश विमोक्षः प्रतिलब्धो
नानानयैर्वा नानासूत्रान्तनयैर्निर्घोषैर्नानाविमोक्षशरीरैर्नानाविमोक्ष-
द्वारैर्नानाविमोक्षविचारैर्नानाध्वजप्रवेशैर्नानाबुद्धक्षेत्रसागरावतारैर्नानाबु-
द्धदर्शनसमुद्रविज्ञप्तिभिर्नानातथागतपर्षन्मण्डलावतारैर्नानाबोधिसत्त्वप्र-
णिधानसागरनयमथैर्नानाबोधिसत्त्वचर्याप्रसैर्नानाबोधिसत्त्वचर्याभिनि-
र्हारैर्नानाबोधिसत्त्वप्रसैर्न च बोधिसत्त्वस्य समन्तभद्रविमोक्षनयमवत-
रामि ॥ तत्कस्य हेतोः ॥ आकाशतलप्रवेशप्रमाणा हि कुलपुत्र स-
मन्तभद्राणां बोधिसत्त्वानां विमोक्षनयाः । सर्वसत्त्वसंज्ञागततलाप्रमाणाः
अध्वपरिवर्तसागरतलाप्रमाणा दिक्समुद्रतलाप्रमाणा धर्मधातुनयसाग-
रतलाप्रमाणास्तथागतविषयसमशरीरा हि कुलपुत्र समन्तभद्राणां बो-
धिसत्त्वानां विमोक्षनयाः ॥ साहं कुलपुत्र बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् कल्पान् बोधिसत्त्व-
शरीरं प्रेक्षमाणा अतृप्तैव दर्शनेन तद्यथापि नाम कुलपुत्रैकान्तरागच-
रितयोः स्त्रीपुरुषयोरन्योन्यसमागमे संकेतकृमयोरप्रमाणा अयोनिशो म-
नसिकारप्रभवाः शुभसंज्ञावितर्कसंमोहसंभवाश्चित्तोत्पादा उत्पद्यन्ते । एव-
मेव कुलपुत्र मम बोधिसत्त्वस्य शरीरं प्रेक्षमाणाया एकैकस्माद्रोमवि-
वरादनन्तमध्याप्रमाणनिर्देशा लोकधातुवंशप्रसरा नानाप्रतिष्ठाना ना-
नासंधिव्यूहा नानासंस्थाना नानापर्वतव्यूहा नानापृथिवीतलव्यूहनि-
र्देशा नानागगनमेघसंछन्नालंकारा नानाकल्पनामसंख्याननिर्देशा नाना-
बुद्धोत्पादतथागतवंशप्रभवा नानाबोधिमण्डालंकारा नानातथागतधर्म-

चक्रप्रवर्तनविकुर्विता नानातथागतपर्वन्मण्डलव्यूहा नानासूत्रान्तनया
निर्देशनिर्घोषा नानायाननयनिर्हारप्रभवा नानापरिशुद्धप्रभालोकाव-
भासा अदृष्टपूर्वनिमित्ताः प्रतिचित्तक्षणं चक्षुष आभासमागच्छन्ति । ए-
कैकस्माद्रोमविवरादनन्तमध्या बुद्धसमुद्राश्चक्षुष आभासमागच्छन्ति ।
नानाबोधिमण्डालंकारा नानाधर्मचक्रप्रवर्तनविकुर्विता नानासूत्रान्त- 5
निर्घोषविकुर्विता अप्रतिप्रश्रव्ययोगेन प्रतिचित्तक्षणं चक्षुष आभासमा-
गच्छन्ति । एकैकस्माद्रोमविवरादनन्तमध्याः सत्त्वसमुद्रा नानाभवनारा-
मपर्वतविमाननदीसमुद्रनिलया नानारूपकाया नानापरिभोगविषया
नानाचारयोगचरप्रयोगा नानेन्द्रियपरिनिष्पत्तिसंस्थानाः प्रतिचित्तक्षणं
चक्षुष आभासमागच्छन्ति । एकैकस्माद्रोमविवरादनन्तमध्यास्त्वयध्वसाग- 10
रप्रवेशनया अवभासमागच्छन्ति । अनन्तमध्या बोधिसत्त्वप्रणिधानसमु-
द्रा विशुध्यन्ते । अनन्तमध्या बोधिसत्त्वभूमिचर्याविमात्रतासमुद्रा आभा-
समागच्छन्ति । अनन्तमध्या बोधिसत्त्वपारमितानयसागरपरिशुद्धयो ऽव-
भासमागच्छन्ति । अनन्तमध्या बोधिसत्त्वपूर्वयोगसमुद्रा आभासमागच्छ-
न्ति । अनन्तमध्या बुद्धक्षेत्रपरिशोधननयसमुद्रा आभासमागच्छन्ति । अ- 5
नन्तमध्या बोधिसत्त्वमहामैत्रीनयसमुद्राः सर्वसत्त्वमहामैत्रीनयसमुद्राः स-
र्वसत्त्वपरिपाकविनयपराक्रमप्रयोगसागरा अवक्रामन्ति । अनन्तमध्या बो-
धिसत्त्वमहाकरुणामेघनयसागराः संभवन्ति । अनन्तमध्या बोधिसत्त्वम-
हाप्रीतिवेगसागरा विवर्धन्ते प्रतिचित्तक्षणमनन्तमध्याः सर्वसत्त्वसंग्रहप्र-
योगसागरा निष्पद्यन्ते ॥ साहं कुलपुत्र तेषु बुद्धक्षेत्रशतपरमाणुरजःसमेषु 20
कल्पेषु बोधिसत्त्वस्यैकैकस्माद्रोमविवरात्प्रतिचित्तक्षणमनन्तमध्यान् धर्म-
नयसागरानवतरमाणा पर्यन्तं नाधिगच्छामि । न चावतीर्णपूर्वमवतरा-
मि । न प्रतिलब्धपूर्वं प्रतिलभे । यावदन्तःपुरमध्यगतस्याप्यहं कुलपुत्र
सर्वार्थसिद्धस्य स्त्रीगणपरिवृतस्य नानाविमोक्षणयसागरावतारैः ॥ एकै-
कस्माद्रोमविवरादनन्तमध्यास्त्वयध्वनयसागरानवतरामि धर्मधात्ववतार- 25
नयसमुद्रावतारेण ॥

एतमहं कुलपुत्र सर्वबोधिसत्त्वसमाधिसागरव्यवलोकनविषयं
 बोधिसत्त्वविमोक्षं प्रजानामि समापद्ये ॥ किं मया शक्यं बोधिसत्त्वा-
 नामनन्तमध्योपायनयसागरप्रसृतानां सर्वसत्त्वसमसदृशसंस्थानसंस्थित-
 कायविज्ञप्तिसंदर्शकानां सर्वजगदाश्यानुकूलचर्यासंदर्शकानां अनन्त-
 मध्यवर्णनिर्मितभेषसमुद्रसर्वरोममुखप्रमुञ्चकानां सर्वशरीरधर्मतास्वभाव-
 प्रकृतिपरिशुद्धानामाकाशलक्षणजगत्प्रकृत्यवबोधनिर्विकल्पानां सर्वज्ञानु-
 गतबुद्धिविनिश्चयतथागतसमविकुर्वितपरमाणुं अनन्तमध्यविमोक्षविष-
 यविकुर्वितनिर्यातानां विपुलधर्मधातुचित्तोत्पादप्रवेशविहारवशवर्तिनां
 समन्तमुखसर्वधर्मभूमिविमोक्षसागरविक्रीडितानां चर्यां ज्ञातुं गुणा वा
 वक्तुं निखिलान्वा गुणनिधीन्संदर्शयितुम् ॥

गच्छ कुलपुत्रेहैव भगवतो वैरोचनस्य पादमूले विविधरत्न-
 व्यूहमहामणिराजपद्मगर्भासननिषण्णा बोधिसत्त्वजनेत्री माया नाम दवी
 तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वा बोधिसत्त्वचर्यां चरन्तो ऽनुप-
 लिप्ता भवन्ति सर्वलोकधर्ममलैरप्रतिप्रश्रब्धा भवन्ति तथागतपूजाप्रयो-
 गेष्ववैवर्तिका भवन्ति बोधिसत्त्वकर्मान्तेभ्यः सर्वावरणविगता भवन्ति
 बोधिसत्त्वविमोक्षावतारेष्वपरप्रत्यया भवन्ति सर्वबोधिसत्त्वविहारेषु सं-
 मुखीभावगता भवन्ति सर्वतथागतानां न विवर्तन्ते सर्वसत्त्वसंग्रहप्रयो-
 गेभ्यो न निवर्तन्ते ऽपरान्तकोटीगतकल्पसर्वबोधिसत्त्वचर्यासंवासेभ्यो न
 प्रत्युदावर्तन्ते महायानप्रणिधानान्न संसीदन्ति जगत्कुशलमूलसंधारण-
 विवर्धनतया ॥

अथ खलु गोपा शाक्यकन्या एतमेव विमोक्षमुखनयं संदर्शय-
 न्ती बुद्धाधिष्ठानेन तस्यां वेलायामिमा गाथा अभिषत ॥
 संबोधिचर्याचरणप्रयुक्तं पश्यन्ति सत्त्वाः खलु ये ऽग्रसत्त्वम् ।
 प्रसन्नचित्ताः प्रतिघातिनो वा व्रजन्ति ते संग्रहमस्य सर्वे ॥१॥
 यावन्ति हि क्षेत्रशते रजांसि स्मरामि कल्पानिह तावतो ऽहम् ।
 मेहप्रभाभूङ्गरलोकधातुस्ततः परं व्यूह सनाम्नि कल्पे ॥२॥

षट्त्रिंशतिः कोट्ययुतानि तस्मिन् सहस्रसंख्या ह्यभवन्मुनीनाम् ।

तेषामभूद्यश्वरमो मुनीन्द्रो धर्मध्वजो नाम जगत्प्रदीपः ॥३॥

श्रीतेजनामा नृपतिस्तदानीं तस्मिन्मुनीन्द्रे परिनिर्वृते ऽथ ।

जम्बूध्वजे ऽस्मिन्निह तारि चक्रः सो ऽव्याहताज्ञः परमेश्वरो ऽभूत् ॥४॥

शूराणि वीराण्यथ रूपवन्ति पञ्चाभवत्पुत्रशतानि तस्य ।

सर्वाङ्गं संपूर्णं विशुद्धकायान्यनुत्तमश्रीप्रतिमशिङ्गतानि तानि ॥५॥

राजा सपुत्रः सुगते प्रसन्नः पूजामकार्षीद्विपुला जिनस्य ।

नित्यं च सङ्घर्मपरिग्रहे ऽसौ धर्माभियुक्तो ऽभवदप्रकम्प्य ॥६॥

सुरश्मिनामा च नृपस्य तस्य विशुद्धसत्त्वो ऽयमभूत्कुमारः ।

सुदर्शनीयश्च मनोज्ञरूपः त्रिंशद्वरालंकृतलक्षणाङ्गः ॥७॥

राज्यं परित्यज्य नृणां स पञ्चकोटीवृतः प्रव्रजितस्तदानीम् ।

स प्रव्रजित्वा दृढवीर्ययुक्तः संधारयामास जिनस्य धर्मम् ॥८॥

दुमावती नाम पुरी वृताभूत् कोटीसहस्रैर्नगरोत्तमानाम् ।

आसीद्वनं तत्र विचित्रशाखं प्रशान्तनिर्घोषमनुत्तरश्रियम् ॥९॥

यतः सुरश्मिर्विजहार तस्मिन् विशारदो धीप्रतिभानशुद्धः ।

स द्योतयामास जिनस्य धर्मं संक्लिष्टसत्त्वौघविशोधनाय ॥१०॥

पिण्डाय धीमान् स पुरं विवेकं प्रासादिकेर्यापयशान्तवेशः ।

अनुत्क्षिप्तचक्षुः स्मृतिमान् प्रजानन् गम्भीरचेष्टः स्थिरधीरगामी ॥११॥

नन्दीध्वजो ऽनूत्प्रवरः पुराणां श्रेष्ठी तदानीं सुविष्टुष्टकीर्तिः ।

तस्याहमासं दुहिता मनापा भानुप्रभा नाम सुचारुरूपा ॥१२॥

द्वारे ऽथ तस्योत्तरमन्दिरस्य दृष्ट्वा मयाभूत्सगणः सुरश्मिः ।

प्रासादिको लक्षणचिन्विताङ्गः तत्राभवन्मे सुमहान् प्रसादः ॥१३॥

यदा गृहद्वारगतः ममाभूत्पात्रे प्रदत्तो ऽस्य मणिस्तदा मे ।

मुक्त्वा च सर्वाभरणानि मैत्रचिन्वानुनीताहमदात्तदास्यै ॥१४॥

सरागचित्तेन विधाय पूजां सुरश्मिकेतोः सुगतात्मजस्य ।

अर्धतृतीयानि शतानि नागां कल्पोत्तमायां खलु जातवपयान् ॥१५॥

- देवेषु देवेन्द्रकुलेषु जाता नरेन्द्रपुत्री मनुजेषु चाहम् ।
 अनन्तवर्णेन समुच्छ्रयेण सर्वत्र चादात्सहदर्शनं मे ॥ १६ ॥
 अर्धतृतीयेषु गतेषु कल्पशतेषु जातास्म्यभयंकराणाम् ।
 सुदर्शनाया गणिकोत्तमायाः संवलिताख्या दुहिता तदानीम् ॥ १७ ॥
 दृष्ट्वाथ तेजोऽधिपतिं कुमारं पूजामकार्षं मुदिताहमस्य ।
 आत्मानमस्यैव निवेदयित्वा भूतास्मि वश्या खलु तस्य भार्या ॥ १८ ॥
 संपूजितस्तेन च मया सहाभूत्स सूर्यगात्रप्रवरो महर्षिः ।
 प्रसन्नया चैव तमीक्ष्य बुद्धमुत्पादितं मे वरबोधिचित्तम् ॥ १९ ॥
 पूर्णां जिनानां खलु षष्टिकोऽयस्तत्रैव कल्पे सुसमुन्धितानाम् ।
 10 बभूव तेषां चरमो जिनानां बुद्धस्तदानीमधिमुक्तितेजाः ॥ २० ॥
 तस्मिन् विशुद्धं मम धर्मचक्षुर्धर्मस्वभावश्च मयावबुद्धः । ॥ २१ ॥
 अयोनिशोऽत्यन्तविकल्पशान्ता लब्धावभासास्म्यभवत्ततो ऽर्वाक्
 समाधिभूमिं च विलोकयामि ततः प्रभृत्येव जिनौरसानाम् ।
 15 श्लेष्मार्णवानेकमनःक्षणेन चिन्ताव्यतीतांश्च दिशामि दिक्षु ॥ २२ ॥
 नानाविशुद्धानि च सर्वदिक्षु श्लेष्माणि पश्याम्यमिताद्भुतानि ।
 दृष्ट्वा मनस्तेषु न सज्जते मे क्लिष्टेषु नैव प्रतिहन्यते च ॥ २३ ॥
 श्लेष्मेषु तेष्वेव च बोधिमण्डे पश्यामि बुद्धा निखिलेष्वशेषान् ।
 प्रभासमुद्रानमितांश्च तेषां एकेन चित्तेन विलोकयामि ॥ २४ ॥
 तथैव तेषां च पर्षत्समुद्रांश्चित्तक्षणेनावतराम्यसङ्गान् ।
 20 तेषां समाधीनखिलानवैमि सर्वान्विमोक्षानपि वाप्रमेयान् ॥ २५ ॥
 चर्यां च तेषां विपुलां धरेमि भूमी नयांश्चावतराम्यशेषान् ।
 प्रणिध्यसंख्येयमहासमुद्रान् प्रतिक्षणं चावतराम्यनन्तान् ॥ २६ ॥
 संप्रेक्ष्यती सत्पुरुषस्य कायं कल्पाननन्तांश्चरती च चर्याम् ।
 एकैकरोम्नो ऽस्य विकुर्वितानां नैवेह पर्यन्तमुपैमि जातु ॥ २७ ॥
 25 संख्याव्यतीतानपि चैव रोन्नि श्लेष्मोदधीन्यप्यवलोकयामि ।
 ॥ २८ ॥ समास्तस्कन्धमहाजलौघानग्निप्रपूर्णान् पृथिवीशरीरान् ॥ २८ ॥

नानाप्रतिष्ठानविकल्परूपान्विचित्रसंस्थाननयप्रवेशान् ।

नानाविधाधातुशरीरभेदैरनन्तमध्यकृतविग्रहांश्च ॥ २९ ॥

क्षेत्रोदधिष्वमितेष्वलाप्यान् धातून् पृथग्यानावलोकयामि ।

धर्माभिधानैर्जनतां विनीतां तेष्वेव पश्यामि जिनान् प्रयुक्तान् ॥ ३० ॥

न कायकर्मास्य मयावबुद्धं न वाग्न चित्तं न तयोश्च कर्म ।

ऋद्धिर्न नैवास्य पृथग्विकुर्वा कल्पांश्चरन्त्या विपुलां सुचर्याम् ॥ ३१ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको गोपायाः शाक्यकन्यायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य गोपां शाक्यकन्यामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणोक्त्य पुनः पुनरवलोक्य गोपाशाक्यकन्याया अन्तिकात्प्रक्रान्तः ॥ ४१ ॥

अथ खलु सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य मायाया देव्याः सकाशं गमनाभिमुखस्य बुद्धगोचरविचारज्ञानप्रतिपन्नस्यैतदभवत् ॥ केनोपायेन मया शक्यं सर्वलोकोच्चलितषडायतनानामप्रतिष्ठितानां कल्याणमित्राणां सर्वसङ्गसमतिक्रान्तकायानामसङ्गगतिगामिनीप्रतिपदाप्रतिपन्नानां धर्मकायसुविशुद्धानां कायकर्ममायासुनिर्मितशरीराणां ज्ञानमायागतलोकाविचारणां प्रणिधिरूपकायानां बुद्धाधिष्ठानमनोमयशरीराणामनुत्पन्नानिरुद्धकायानामसत्यामृषकायानामसंक्रान्तविनष्टकायानामसंभवाविभवकायानामलक्ष्णैकलक्षणकायानां अद्वयसङ्गविनिर्मुक्तकायानामनालयनिलयकायानामनक्षतकायानां प्रतिभाससमनिर्विकल्पकायानां स्वप्नसमविचारकायानामादर्शमण्डलसमसदृशक्रान्तकायानां दिक्समप्रशान्तप्रविष्टकायानां समदिक्स्फरणनिर्माणकायानां व्यध्वासंभिन्नकायानामशरीरचित्तनिर्विकल्पकायानां सर्वलोकचक्षुष्यसमतिक्रान्तकायानां समन्तभद्रचक्षुःप्रसरविज्ञेयविनयकायानामसङ्गगगनगोचराणां कल्याणमित्राणां दर्शनमारागश्रितुं संमुखीभावतामनुप्राप्तुं समवधानं वाप्तुं निमित्तं चोद्गृहीतुं घोषमण्डलं वा विज्ञातुं मन्त्रव्यवचारा वाज्ञातुमनुशासनीं चोद्गृहीतुम् ॥

तमेवंचिन्तामनसिकारप्रयुक्तं रत्ननेत्रा नाम नगरदेवता गगन-
 देवतागणपरिवृता गगनतलगतमात्मानमुपदर्शय नानाविभूषणविभूषि-
 तशरीरा अनेकाकारवर्णदिव्यकुसुमपुटपरिगृहीता संमुखमभ्यवकीरमाणा
 सुधनं श्रेष्ठितारकमेतदवोचत् ॥ चित्तनगरपरिपालनप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र
 5 भवितव्यं सर्वसंसारविषयरत्यसंवसनतया चित्तनगरालंकारप्रयुक्तेन ते कु-
 लपुत्र भवितव्यं दशतथागतबलाध्यालम्बनतया चित्तनगरपरिशोधनप्र-
 युक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यमीर्ष्यामात्सर्यशाठापनयनतया चित्तनगरसं-
 तामप्रशमाभियुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वधर्मनिध्यया चित्तनगरवि-
 वर्धनाभियुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वज्ञतासंभारमहावीर्यवेगविवर्धन-
 10 तया चित्तनगरभवनकोशव्यूहारक्षाप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वस-
 माधिसमापत्तिध्यानविमोक्षविपुलधर्मविनयमानविहारवशवर्तितया चि-
 त्तनगरावभासप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वतथागतपर्षन्मण्डलसमु-
 दयसमन्तभूमिप्रज्ञापारमिताप्रतिलम्भप्रतीच्छनतया चित्तनगरोपस्तम्भप्र-
 युक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वतथागतसंभवोपायमार्गस्वचित्तनगरसम-
 15 वसरणतया चित्तनगरदृढप्राकाराभिनिर्हारप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं
 समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानाभिनिर्हारचित्तविशुद्धये चित्तनगरदु-
 र्योधनदुरासदताभिनिर्हारप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वक्लेशमारका-
 यिकपापमित्रमारचक्रानवमृद्यतया चित्तनगरावभासनप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र
 भवितव्यं सर्वसत्त्वतथागतज्ञानावभासप्रतिपद्यमानतया चित्तनगराभिनि-
 20 ष्यन्दनप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वतथागतधर्ममेघसंप्रतीच्छनतया
 चित्तनगरोपस्तम्भनप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वतथागतपुण्यसमुद्र-
 स्वचित्ताशयसंप्रतीच्छनतया चित्तनगरप्रविस्तरणप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भ-
 वितव्यं महामैत्रीसर्वजगत्स्फरणतया चित्तनगरसंप्रतिच्छादनप्रयुक्तेन ते
 कुलपुत्र भवितव्यं विपुलधर्मच्छत्रसर्वाकुशलधर्मप्रतिपक्षाभिनिर्हरणतया
 25 चित्तनगरप्रतिस्पन्दनप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं विपुलमहाकरुणास-
 र्वजगदनुकम्पनतया चित्तनगरद्वारविवरणप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं

आध्यात्मिकबाह्यवस्तुसर्वजगत्संप्रापणतया चित्तनगरविशोधनप्रयुक्तेन ते
 कुलपुत्र भवितव्यं सर्वसंसारविषयरतिपराश्रुततया चित्तनगरदृढस्थामा-
 भिनिर्हारप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वाकुशलधर्मस्वसंतत्यसंभवनतया
 चित्तनगरवीर्यप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वज्ञतासंभारसर्माजनवीर्या-
 भिनिवर्तनतया चित्तनगरप्रभासनप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वत्र्य-
 ध्वतथागतमण्डलस्मृत्यवभासनतया चित्तनगरविचयविधिज्ञेन ते कुलपु-
 त्र भवितव्यं सर्वतथागतधर्मचक्रसूत्रान्तविविधधर्मद्वारप्रविचयश्रुताभि-
 ज्ञतया चित्तनगरनियामविधिज्ञेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वजगदभिमुख-
 सर्वज्ञताद्वारमार्गविविधसंदर्शनतया चित्तनगराधिष्ठानविधिज्ञेन ते कुल-
 पुत्र भवितव्यं सर्वत्र्यध्वतथागतप्रणिधाननिर्हारविशुद्धये चित्तनगरसंभार-
 बलविवर्धनविधिज्ञेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वधर्मधातुविपुलपुण्यज्ञान-
 संभारविवर्धनतया चित्तनगरसमन्तप्रभासमुच्चनविधिज्ञेन ते कुलपुत्र भ-
 वितव्यं सर्वसत्त्वचित्ताशयेन्द्रियाधिमुक्तिसंक्लेशवदानज्ञानाभिज्ञतया चि-
 त्तनगरवशवर्तनविधिज्ञेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वधर्मधातुनयसमवस-
 रणतया चित्तनगरप्रभास्वराभियुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वतथागत-
 स्मृत्यवभासनतया चित्तनगरस्वभावपरिज्ञाभियुक्तेन ते कुलपुत्र भवित-
 व्यं अशरीरसर्वधर्मनयप्रतिविधानतया चित्तनगरमायोपमप्रत्यवेक्षणाभि-
 युक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वज्ञताधर्मनगरगमनतया । एवं चित्तन-
 गरपरिशुद्धाभियुक्तेन ते कुलपुत्र बोधिसत्त्वेन शक्यं सर्वकुशलसमार्जन-
 मनुप्राप्नुम् ॥ तत्कस्य हेतोः ॥ तथा हि बोधिसत्त्वस्यैवचित्तनगरपरिशु-
 द्धस्य सर्वावरणानि पुरतो न संतिष्ठन्ते बुद्धदर्शनावरणं वा धर्मश्रव-
 णावरणं वा तथागतपूजोपस्थानावरणं वा संग्रहप्रयोगावरणं वा बु-
 द्धक्षेत्रपरिशुद्धावरणं वा सर्वावरणविगतेन हि कुलपुत्र चित्ताध्याशयेन
 कल्याणमित्रपर्येष्ट्यभियुक्तस्य बोधिसत्त्वस्याल्पकृच्छ्रेण कल्याणमित्रा-
 ण्याभासमागच्छन्ति । कल्याणमित्राधीना च कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां
 सर्वज्ञता ॥

तत्र धर्मपद्मश्रीकुशला शरीरकायिकदेवता हीश्रीमञ्जरिप्रभावा-
 परिमाणदेवतागणपरिवृता मायाया देव्या वर्णमुदीरयमाणा बोधिम-
 ण्डानिष्क्रम्य सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्याभिमुखं गगनतले स्थित्वा स्वकस्व-
 केभ्यो ऽनेकरत्नवर्णानि रश्मिजालान्यनेकगन्धधूपविमलार्चिवर्णानि चि-
 त्ताशयप्रसादनवर्णानि चित्तप्रतीतिवेगविवर्धनवर्णानि कायपरिदाहप्र-
 ह्लादनवर्णानि कायपरिशुद्धिसंदर्शनवर्णान्यसङ्गकायविक्रमसंभवविषया-
 णि रश्मिजालानि प्रामुञ्चतानि विपुलानि क्षेत्राण्यवभास्य सुधनस्य
 श्रेष्ठिदारकस्य सर्वत्रानुगतं समन्ताभिमुखं सर्वतथागतकायं संदर्शयित्वा
 सर्वावन्तं लोकं प्रदक्षिणीकृत्य सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य मूर्धसंधौ निप-
 तन्ति स्म । तानि मूर्धानमुपादाय सर्वरोमकूपेष्वनुप्रविश्यानुप्रसरन्ति
 स्म ॥

समनन्तरस्पृष्टश्च सुधनः श्रेष्ठिदारकस्ताभिर्देवतारश्मिभिरथ ताव-
 देव विरजःप्रभासं नाम चक्षुः प्रतिलेभे यत्सर्वतमोऽन्धकारेण सार्धं न
 संवसति वितिमिरं च नाम चक्षुः प्रतिलेभे येन सत्त्वस्वभावमवतरति
 विरजःपतिं च नाम चक्षुः प्रतिलेभे येन च सर्वधर्मस्वभावमण्डलं व्य-
 वलोकयति विशुद्धमतिं च नाम चक्षुः प्रतिलेभे येन सर्वक्षेत्रप्रकृतिं व्य-
 वलोकयति वैरोचनप्रभं च नाम चक्षुः प्रतिलेभे येन तथागतधर्मशरीरं
 व्यवलोकयति समन्तप्रभं च नाम चक्षुः प्रतिलेभे येनाचिन्त्यां तथाग-
 तरूपकायपरिनिष्पत्तिभक्तिं व्यवलोकयति असङ्गप्रभं च नाम चक्षुः प्र-
 तिलेभे येन सर्वक्षेत्रसागरप्रसरलोकधातुसंभवविभक्तिं व्यवलोकयति स-
 मन्तावभासं च नाम प्रतिलेभे येन सर्वतथागतधर्मेषु सूत्रान्तनयनिर्हा-
 रदिशं व्यवलोकयति समन्तविषयं च नाम चक्षुः प्रतिलेभे येनानन्त-
 मध्यबुद्धविकुर्वितसत्त्वविनयाधिष्ठानं व्यवलोकयति समन्तदर्शं च नाम
 चक्षुः प्रतिलेभे येन सर्वक्षेत्रसमुत्पत्तिप्रसृतं बुद्धोत्पादं व्यवलोकयति ॥
 अथ खलु गुणेनो नाम राक्षसेन्द्रो बोधिसत्त्वसंगीतिप्रासादद्वा-
 रपालो दशानां राक्षससहस्राणां प्रमुखः सभार्यः सपुत्रः सत्त्वजनपरि-

वारः सुधनं श्रेष्ठिदारकं नानावर्णं मनोज्ञगन्धैः कुसुमैरभ्यवकीर्यैवमाह ॥
दशभिः कुलपुत्र धर्मैः समन्वागतो बोधिसत्त्व आसन्नो भवति सर्वक-
ल्याणमित्राणाम् । कतमैर्दशभिर्यदुत । मायाशाक्यापगतेन सुपरिशुद्धेना-
शयेन सर्वजगत्परिग्रहासंभिन्नया महाकरुणया सर्वसत्त्वनिःसत्त्वस्वभाव-
निध्यया प्रत्यवेक्षया सर्वज्ञतागमनावैवर्त्येनाध्याशयबलेन तथागतमण्ड-
लाभिमुखेनाधिमुक्तिबलेन सर्वधर्मस्वभावविमलविशुद्धेन चक्षुषा सर्व-
सत्त्वमण्डलासंभिन्नया महामैत्र्या सर्वावरणविकिरणेन ज्ञानालोकेन स-
र्वसंसारदुःखप्रतिपक्षच्छत्रभूतेन महाधर्ममेधेन सर्वधर्मधातुश्रोत्रसमन्तप्र-
सृतेन कल्याणमित्रगमनाभिमुखेन ज्ञानचक्षुषा । एभिः कुलपुत्र दश-
भिर्धर्मैः समन्वागतो बोधिसत्त्व आसन्नो भवति सर्वकल्याणमित्राणाम् ॥ 10
दशभिश्च समाधिनिध्यप्तिमुखैर्यवलोकयं बोधिसत्त्वः संमुखीभावं प्रति-
लभते सर्वकल्याणमित्राणाम् । कतमैर्दशभिर्यदुत । धर्मगगनविरजोवि-
चारमण्डलेन च समाधिनिध्यप्तिमुखेन सर्वदिक्समुद्राभिमुखचक्षुषा च
समाधिनिध्यप्तिमुखेन सर्वाः रम्बणाविकल्पाविचारेण च समाधिनिध्यप्ति-
मुखेन सर्वदिक्कथागतमेघसंभवेन च समाधिनिध्यप्तिमुखेन सर्वज्ञज्ञान- 15
पुण्यसमुद्रोपचयगर्भेण च समाधिनिध्यप्तिमुखेन सर्वचित्तोत्पादाविरहि-
तकल्याणमित्रसंभवासत्त्वेन च समाधिनिध्यप्तिमुखेन सर्वतथागतगुणक-
ल्याणमित्रसुखसंभवेन च समाधिनिध्यप्तिमुखेन सर्वकल्याणमित्रात्यन्ता-
विप्रवासेन च समाधिनिध्यप्तिमुखेन सर्वकल्याणमित्रसमतासदासमन्तो-
पसंक्रमणप्रयोगेन च समाधिनिध्यप्तिमुखेन सर्वकल्याणमित्रोपायचरिते- 20
ष्वक्कान्तप्रयोगेन च समाधिनिध्यप्तिमुखेन । एभिः कुलपुत्र दशभिः स-
माधिनिध्यप्तिमुखैः समन्वागतो बोधिसत्त्वः संमुखीभावं प्रतिलभते सर्व-
कल्याणमित्राणाम् ॥ सर्वतथागतधर्मचक्रकल्याणमित्रमुखनिर्घोषं च नाम
समाधिविमाद्यं प्रतिलभते यत्र प्रतिपद्यमानो बोधिसत्त्वो ऽसंभिन्नां स-
र्वबुद्धसमतामवतरत्यसंभिन्नानि च सर्वज्ञानुगतानि कल्याणमित्राणि प्र- 25
तिलभते ॥

एवमुक्ते सुनेत्रेण राक्षसेन्द्रेण सुधनः श्रेष्ठिदारको गगनतलम-
 वलोक्यैवमाह ॥ साधु साध्वार्यानुकम्पको ऽस्माकमनुग्रहप्रवृत्तः कल्या-
 णमित्राणां दर्शयित्वा तत्साध्वस्माकं सम्यगुपायमुखमुपदिशं कथं परि-
 क्रमामि कतमां दिशमभिमुखं निर्जवामि । कम्मिन्नधिष्ठाने परिमार्गा-
 मि । कतमदारम्बणमुपनिध्यायामि कल्याणमित्रदर्शनाय ॥ आह ॥
 तेन हि कुलपुत्र समन्तदिक्प्रणिपतितेन शरीरेण सर्वारम्बणेन कल्या-
 णमित्रस्मृत्युपनिबद्धेनाशयेन समन्तनिर्जवेन समाध्यनुगमेन स्वभोपमे-
 न चित्तजवेन प्रतिभासोपमेन मनःशरीरविचारगमनेन कल्याणमित्रस-
 काशमुपसंक्रमितव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको यथानुशिष्टः सुनेत्रेण राक्षसे-
 न्द्रेण प्रतिपद्यमानो ऽद्राक्षीत्पुरतो धरणितलान्महारत्नपद्मसमुद्गतं स-
 र्ववज्रशरीरदण्डं सर्वजगत्सागरमणिराजगर्भं सर्वमणिराजपद्मं पङ्क्तिवैरो-
 चनमणिराजकर्कटिकं सर्वरत्नवर्णगन्धमणिराजकेसरमसंख्येयं रत्नजाल-
 संछादितं तस्यां च महारत्नराजपद्मकर्कटिकायां धर्मधातुदिक्समवसर-
 १० णगर्भं नाम कूटागारमपश्यच्चित्रं दर्शनीयं वज्रवैरोचनधरणितलसंस्था-
 नं सर्वमणिराजमयपरिपूर्णस्तम्भसहस्रोपशोभितं सर्वरत्नसंघट्टितायामं
 जाम्बूनदविमलकनकदिव्यविन्यस्तपट्टमसंख्येयनानामुक्ताहारजालोपनि-
 बद्धं मणिरत्नराजविचित्रभक्तिविन्यासं जाम्बूध्वजमणिरत्नसमन्तव्यूहमसं-
 ख्येयरत्नवेदिकापरिवृतं समन्तदिग्मणिराजसोपानसुविभक्तं तस्य कूटा-
 १५ गारस्य च मध्ये चिन्ताराजमणिरत्नपद्मगर्भमासनमद्राक्षीत्सर्वलोकेन्द्रसं-
 स्थानमणिविग्रहबिम्बप्रतिष्ठितं सर्वमणिरत्नविग्रहवर्णमिन्द्रध्वजप्रद्योतसं-
 स्थानं वज्रमणिचक्रभूमितलप्रतिष्ठितं नानामणिराजपङ्क्तिव्यूहमनेकरत्न-
 वेदिकापरिवृतं ज्योतिर्ध्वजमणिराजसुप्रत्यर्पितं नानारत्नव्यूहोपशोभितं दि-
 व्यातिक्रान्तमणिराजवस्त्रसुप्रज्ञप्तमनेकवर्णविचित्रवस्त्ररत्नसुसंस्कृतं सर्वर-
 २० त्नवस्त्रवितानविततगगनालंकारं सर्वरत्नजालसंछादितं समन्तदिक्सुवि-
 भक्तवज्रध्वजनिर्घोषं सर्वरत्नपट्टध्वजसुसमीरितविद्योतितं सर्वगन्धमणिरा-

जध्वजविन्यस्तसमतालंकारं सर्वपुष्पध्वजविचित्रकुसुमौघसंप्रवर्षणं सर्वर-
त्नकिङ्किणीध्वजसुसमीरितश्रवणमनःसुखमधुरनिर्घोषं नानारत्नभवनमु-
खद्वारप्रयुक्तं नानारत्नमणिविग्रहमुखानेकवर्णगन्धोदकप्रवृद्धवैरोचनमणि-
राजविग्रहगजेन्द्रमुखपद्मजालप्रयुक्तं नानावज्रसिंहमुखानन्तवर्णधूपमेघ-
प्रयुक्तं ब्रह्मसंस्थानवैरोचनमणिराजमुखमहामैत्रीनयब्रह्मघोषनिर्नादप्र-
मुक्तं नानारत्नरजतमुखशुक्लपद्मोद्योतनमधुरनिर्नादरुतवर्णं च्यध्वबुद्धनाम-
कनकघण्टामालामधुररुतप्रयुक्तनिर्घोषं सर्वबुद्धधर्मचक्रमहामणिराजघ-
ण्टामालामनोज्ञरुतरवणं सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधिनानावज्रघण्टानिश्चरित-
निर्घोषं चन्द्रध्वजमणिराजपङ्क्तिं सर्वबुद्धप्रतिभासनिचितनामानर्नादविज्ञ-
पनं गर्भमणिराजपङ्क्तिं सर्वच्यध्वतथागतजन्मपरंपराप्रतिभासविज्ञपनमादि-
त्यगर्भमणिराजपङ्क्तिं सर्वविकुर्वितप्रतिपत्त्याकाशधातुपरमदेशदिक्सर्वबु-
द्धक्षेत्रविधिपथरश्मिसंदर्शनमवभासध्वजमणिराजपङ्क्तिं सर्वतथागतप्रभाम-
ण्डलावभासप्रमुच्चनवैरोचनमणिराजपङ्क्तिं सर्वजगदिन्द्रसदृशनिर्माणमेघ-
तथागतपूजोपस्थानप्रमुच्चनं चिन्तामणिराजपङ्क्तिं समन्तभद्रबोधिसत्त्व-
विकुर्वितप्रतिक्षणसर्वधर्मधातुस्फरणं मेरुध्वजमणिराजपङ्क्तिं सर्वदेवेन्द्रभव-
नमेघाप्सरोरुतनिगर्जितनिर्घोषं सर्वारम्बणतथागतमेघप्रमुच्चनाचिन्त्यगु-
णवर्णनिर्देशं च तदासनमद्राक्षीत् । अचिन्त्यरत्नब्यूहासनपरिवारम् ॥

तस्मिंश्चासने मायादेवीं निषण्णामद्राक्षीत्तैलोक्यसमतिक्रान्तेन
रूपेण सर्वलोकाभिमुखेन सर्वभवगन्तुकृतेन रूपेण यथाशयजगद्विज्ञप्तेन
सर्वलोकानुपलिप्तेन रूपेण विपुलपुण्यसंभूतेन सर्वजगत्सदृशेन रूपेण स-
र्वसत्त्वसुखोपदर्शनेन सर्वजगत्परिपाकविनयानुकूलेन रूपेण सर्वसत्त्वा-
भिमुखप्रलम्बितेन सर्वकालगगनजगद्विज्ञप्त्यसंभिन्नेन रूपेण सर्वजगन्नि-
ष्ठाविज्ञप्त्यधिष्ठानेन अगतिकेन रूपेण सर्वलोकगतिकेन रूपेण सर्वलो-
कागतिनिरुद्धेन अनागतिकेन रूपेण सर्वजगदसंभूतेन अनुत्पन्नेन रूपे-
णानुत्पत्तिसमधर्मनिरतेन अनिरुद्धेन रूपेण सर्वलोकव्यवहारपरमेण अ-
सत्त्वेन रूपेण यथावत्प्रतिलब्धेन अमृषेण रूपेण यथालोकविज्ञप्तेन अ-

क्रान्तेन रूपेण च्युत्युपपत्तिविनिवृत्तेन अविनष्टेन रूपेण धर्मधातुप्रकृ-
 त्यविनाशेन अलक्षणेन रूपेण अध्ववाक्मथपरमेण एकक्षणेन रूपेणा-
 लक्षणसुलक्षणनिर्यातेन प्रतिभासकल्पेन रूपेण सर्वजगच्चित्तयथाशयवि-
 ज्ञप्तेन मायाकल्पेन रूपेण ज्ञानमायापरिनिष्पन्नेन मरीचिकल्पेन प्र-
 तिक्षणजगत्संज्ञाधिष्ठानपरमेण छायोपमेन रूपेण प्रणिधानसर्वजगद-
 नुबद्धेन स्वप्नोपमेन रूपेण यथाशयजगद्विज्ञप्तिरसंभिन्नेन सर्वधर्मधातुप-
 रमेण रूपेणाकाशधातुप्रकृतिपरिशुद्धेन महाकरुणानिर्यातेन रूपेण स-
 च्चवंशपरिपालनप्रयुक्तेन असङ्गमुखनिर्यातेन रूपेण प्रतिक्षणधर्मधातु-
 स्फरणेन अनन्तमध्येन रूपेण नाविलसर्वजगन्निश्चितेन अप्रमाणेन रू-
 पेण सर्ववाक्मथसमतिक्रान्तेन सुप्रतिष्ठितेन रूपेण सर्वजगद्विनयाधिष्ठा-
 ननिवृत्तेन अनधिष्ठितेन रूपेणाधिष्ठानजगत्कायप्रयुक्तेन असंभूतेन रू-
 पेण प्रणिधानमायापरिनिष्पन्नेन अनभिभूतेन रूपेण सर्वलोकाभ्युद्गते-
 न अयथावतेन रूपेण शमथालोकविज्ञप्तेन असंभवेन रूपेण यथाक-
 र्मजगदनुबद्धेन चिन्तामणिराजकल्पेन रूपेण यथाशयसर्वसत्त्वाभिप्राय-
 परिपूरणप्रणिधिपरिपूरणेन अविकल्पेन रूपेण सर्वजगत्परिकल्पोपस्थितेन
 अकल्पेन रूपेण सर्वजगद्विज्ञप्तिरूपेण अधिष्ठानेन रूपेण संसाराविनिवृ-
 त्तिपरमेण विशुद्धेन रूपेण तथतासमनिर्विकल्पेन । इत्यवंप्रकारेण रू-
 पेण सुधनः श्रेष्ठिदारको मायादेवीमद्राक्षीदरूपेण रूपप्रतिभासेन अ-
 वेदनेन रूपेण लोकदुःखवेदनाप्रशान्तिपरमेण सर्वसत्त्वसंज्ञागतोच्चलि-
 तेन रूपेण परसत्त्वसंज्ञागतविज्ञप्तेन अनभिसंस्कारधर्मतानिर्यातेन रूपेण
 मायागतकर्मविनिवृत्तेन विज्ञानविषयसमतिक्रान्तेन रूपेण बोधिसत्त्व-
 प्रणिधिज्ञानसंभवेन अस्वभावेन रूपेण सर्वजगद्वाक्मथपरमेण शरीरेण
 संसारे संतापनिरुद्धेन रूपेण धर्मकायपरमशीतीभावोपगतेन ॥ यथाश-
 यजगद्रूपकायसंदर्शनीं सत्त्वाशयवशेन सर्वजगत्सदृशं सर्वजगद्रूपकाया-
 तिरेकं रूपकायं संदर्शयमानां तत्र केचित्सत्त्वा मारकन्यारूपेण मारक-
 न्यातिरेकरूपां मायादेवीमद्राक्षुः । केचित्सत्त्वा वशवर्त्यप्सरोऽतिरेकरूपां

केचित्सुनिर्मिताप्सरोऽतिरेकरूपां केचित्संतुषिताप्सरोऽतिरेकरूपां केचि-
त्सुयामाप्सरोऽतिरेकरूपां केचिन्नायस्त्रिंशप्सरोऽतिरेकरूपां केचिच्चा-
तुर्महाराजिकाप्सरोऽतिरेकरूपां केचित्कुम्भाखण्डेन्द्रकन्यातिरेकरूपां केचि-
न्महोरगेन्द्रकन्यातिरेकरूपां केचित्सत्त्वा मनुष्येन्द्रकन्यातिरेकरूपां माया-
देवीमपश्यत् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सर्वजगद्रूपसंज्ञोपगतः परसत्त्वा-
शयानवतरन् सर्वसत्त्वचित्ताशयगतेषु मायादेवीमपश्यत् । सर्वजगद्रूप-
जीव्यपुण्यां सर्वज्ञतापुण्योपचितशरीरामसंभिन्नदानपारमिताप्रयोगां स-
र्वजगत्समताप्रतिपन्नां महाकरुणागोष्ठसर्वसत्त्वसमवसरणां सर्वतथागत-
गुणप्रतिपत्तिनिर्याणतां सर्वज्ञानिनयसागरावतीर्णां सर्वज्ञतावीर्यवेग-
विवर्धितचेतनां सर्वधर्ममण्डलपरिशुद्धविवर्त्यवीर्यां सर्वधर्मस्वभावनिध्य-
प्तिनिर्यातां सर्वध्यानाङ्गनयनिष्पत्तिचित्तामसंभिन्नध्यानाङ्गविषयाधार-
णतथागतध्यानमण्डलावभासप्रतिलब्धां सर्वसत्त्वक्लेशसागरोच्छोषणनि-
श्चयनानानिध्यप्तिपरमां सर्वतथागतधर्मचक्रप्रविचयविधिज्ञां सर्वधर्मनय-
समुद्रव्यवचारणप्रज्ञां सर्वतथागतदर्शनावितृप्तां अध्वतथागतपरंपराव्य-
वलोकनाप्रतिप्रश्नार्थां सर्वबुद्धदर्शनद्वाराभिमुखां सर्वतथागतसमुद्रागम-
मार्गपरिशुद्धिविमात्रताविधिज्ञां सर्वतथागतगगनगोचरां सर्वसत्त्वसंग्रहो-
पायविधिज्ञामनन्तमध्ययथाशयजगत्परिपाकविनयप्रतिभासप्राप्तां सर्व-
बुद्धकायविशुद्धिविमात्रतावतीर्णां सर्वक्षेत्रसागरपरिशुद्धिप्रणिधानसम-
न्वागतां सर्वसत्त्वधातुविनयाधिष्ठानपर्यवसानप्रणिधानपरिशुद्धां सर्वत-
थागतविषयपूजास्फरणचित्तां सर्वबोधिसत्त्वविकुर्वितवीर्यनिर्यातामनुत्त-
रधर्मकायपरिशुद्धामनन्तरूपकायसंदर्शनीं सर्वमारबलप्रमर्दनीं विपुलकु-
शलमूलबलोपपन्नां धर्मबलसंजातबुद्धिबुद्धबलावभासप्रतिलब्धां सर्वबो-
धिसत्त्ववशिताबलपरिनिष्पन्नां सर्वज्ञतावेगबलसंजातां तथागतज्ञानवि-
द्युदवभासितप्रज्ञामनन्तमध्यसत्त्वचित्तसमुद्रविचरणज्ञानां विपुलजगदा-
शयावतीर्णां परसत्त्वेन्द्रियविमात्रताज्ञाननयविधिज्ञामनन्तसत्त्वाधिमुक्ति-

विमात्रताज्ञानकौशल्यानुगतां दशदिगप्रमाणक्षेत्रसमुद्रकायस्फरणां सर्व-
लोकधातुविमात्रताज्ञाननयविधिज्ञां सर्वक्षेत्रसंभेदविधिज्ञाननयकौश-
ल्यानुगतां सर्वदिक्सागरप्रसृतज्ञानदर्शनां सर्वाध्वसागरानुप्रसृतबुद्धिं सर्व-
बुद्धसागराभिमुखप्रणिपतितकायां सर्वबुद्धधर्ममेघसमुद्रां संप्रतीच्छनाभि-
मुखचित्तां सर्वतथागतगुणप्रतिपूरणप्रतिपत्तिनिर्याणप्रयुक्तां सर्वबोधिसं-
भारसंभवानुप्रसृतबुद्धिं सर्वबोधिसत्त्वप्रस्थानविक्रान्तां सर्वबोधिचित्तोत्पा-
दाङ्गपरिनिष्पन्नां सर्वसत्त्वपरिपालनप्रयुक्तां सर्वबुद्धवर्णमेघालोकप्रभा-
वानां सर्वबोधिसत्त्वजिनजनेत्रीप्रणिधाननिर्याताम् ॥

एतत्प्रमुखैर्जम्बुद्वीपपरमाणुरजःसमैर्दर्शननयैः सुधनः श्रेष्ठिदारको
मायादेवीमपश्यत् । स तां दृष्ट्वा यत्प्रमाणा मायादेवी तत्प्रमाणं स्वका-
यमधिष्ठाय समन्तदिगभिमुखां मायादेवीं सर्वज्ञानुगतेन कायेन प्रणि-
पतितः तस्य प्रणिपतमानस्यानन्तमध्यानि समाधिमुखानि अवक्रान्ता-
नि स तानि समाधिमुखानि व्यवलोक्यानि निमित्रीकृत्वा प्रभावयित्वा
सारीकृत्वा अनुस्मृत्य स्फुरित्वा प्रसरित्वावलोकयित्वा विपुलीकृत्वाभिनि-
र्हृत्य मुद्रयित्वा तेभ्यः समाधिमुखेभ्यो व्युत्थाय मायादेवीं सपरिवारां
सभवनासनां प्रदक्षिणीकृत्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥ अहमार्थ
सञ्जुश्रिया कुमारभूतेनानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पाद्य कल्याण-
मित्रपर्युपासनसमादापितं साहं कल्याणमित्रं पर्युपासमानो ऽनुपूर्वेण
यावत्तव सकाशमुपसंक्रान्तः । तद्वदतु मे आर्या कथं बोधिसत्त्वेन बो-
धिसत्त्वचर्यायां शिक्षमाणः परिनिष्पन्नो भवति सर्वज्ञतायाम् । सावो-
चदहं कुलपुत्र महाप्रणिधानज्ञानमायागतव्यूहस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य
लाभिनी । साहं कुलपुत्रानेन विमोक्षेण समन्वागता यावन्तीह लोक-
धातुसमुद्रे भगवतो वैरोचनस्य लोकधातुषु सर्वजम्बुद्वीपेषु चरमभविक-
बोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितानि प्रवर्तन्ते । सर्वेषां च तेषां चरमभविकानां
बोधिसत्त्वानां प्रत्येकमहं जननी । सर्वे ते बोधिसत्त्वा मम कुक्षौ संभ्र-
मन्ति मम दक्षिणात्पार्श्वान्विष्क्रमन्ति ॥ इहैव तावदहं कुलपुत्र भाग-

वत्यां चातुर्द्वीपिकायां कपिलवस्तुनि महानगरे राज्ञः शुद्धोदनस्य कुलवद्धकल्पेन सिद्धार्थं बोधसत्त्वं जनित्रवती महताचिन्त्येन बोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितेन ॥

सा खल्वहं कुलपुत्र तदा राज्ञः शुद्धोदनस्य गृहगता भवाम्यथ बोधिसत्त्वस्य तुषितभवनाच्चयवनकालसमये प्रत्युपस्थिते सर्वरोममुखेभ्य एकैकस्माद्रोममुखादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमाः सर्वबोधिसत्त्वजननीगुणनयव्यूहाः सर्वतथागतजननीगुणमण्डलप्रभवप्रभासानाम रश्मयो निश्चरित्वा सर्वावन्तं लोकधातुमवभास्य मम शरीरे निपत्य मूर्धानमुपादाय सर्वरोमकूपेष्वनुप्रविशन् । समनन्तरप्रविष्टाभिश्च कुलपुत्र ताभिर्बोधिसत्त्वरश्मिभिरेकनामधेयाभिर्नानाबोधिसत्त्वजननीविकुर्वितव्यूहप्रमुञ्चनीभिरथ तावदेव मम काये बोधिसत्त्वरश्मिमुखमण्डलाभिर्विज्ञप्ताः सर्वबोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितनयव्यूहाः संदृश्यन्ते स्मन्तर्गतेन परिवारेण । समनन्तरप्रविष्टाभिश्च कुलपुत्र मम काये ताभिर्बोधिसत्त्वरश्मिभिरथ तावदेव येषां बोधिसत्त्वानां ताभिर्बोधिसत्त्वरश्मिमुखमण्डलाभिर्विज्ञप्तानि जन्मनयविकुर्वितानि प्रवर्तन्ते सर्वे ते मम चक्षुष आभासमगमत् ॥ यदुत ॥ बोधिमण्डवराग्रगता बुद्धसिंहासननिषणा बोधिसत्त्वपर्षन्मण्डलपरिवृता लोकेन्द्राभिपूजिता धर्मचक्रं प्रवर्तयमाना ये च तैस्तथागतैः पूर्वबोधिसत्त्वचर्यां चरद्भिस्तथागता आरागितास्ते ऽपि सर्वे मम चक्षुष आभासमगमत् । प्रथमचित्तोत्पादजन्मविकुर्विताः साभिसंबोधिधर्मचक्रप्रवर्तनपरिनिर्वाणविकुर्वितसर्वबुद्धक्षेत्रविशुद्धव्यूहा यानि च तेषां तथागतानां निर्माणमण्डलानि प्रतिचित्तक्षणं सर्वधर्मधातुं स्फुरन्ति तान्यपि सर्वाणि मम चक्षुष आभासमगमत् । तस्या मम कुलपुत्र काये ताभिर्बोधिसत्त्वरश्मिभिरनुप्रविष्टाभिः सर्वजगद्भ्युद्गतः कायः संस्थितो ऽभूदाकाशधातुविपुलश्च कुक्षुर्न च मनुष्याश्रयप्रमाणादतिक्रान्तः । यावन्तश्च दशसु दिक्षु बोधिसत्त्वगर्भावासभवनव्यूहाः ते सर्वे मम काये ऽन्तर्गता अनुप्रविष्टाः सर्वे संदृश्यन्ते ॥

समनन्तरप्रादुर्भूतस्य च मम कुलपुत्र काये बोधिसत्त्वगर्भावा-
 सभवनव्यूहपरिभोगस्याथ तावदेव बोधिसत्त्वः सार्धं दशबुद्धक्षेत्रपरमा-
 णुरजःसमैर्बोधिसत्त्वैरेकप्रणिधानैः सभागचरितैरेककुशलमूलैरेकव्यूहैरेक-
 विमोक्षविहारिभिरेकज्ञानभूमिसंवासिभिरेकविकुर्वितनिर्यातैरेकप्रणिधा-
 नसमुदागतैरेकचर्यानिर्यातैर्धर्मकायपरिशुद्धैरनन्तमध्यरूपकायाधिष्ठानैः
 समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधिविकुर्वितनिर्यातैर्नागेन्द्रगर्भमणिकूटागार-
 गंतः सागरनागराजपूर्वगमैरशीत्या नागेन्द्रसहस्रैः सर्वलोकेन्द्रसहस्रैश्चा-
 भिपूजमानो महता बोधिसत्त्वविकुर्वितेन सर्वतुषितभवनच्युतसंदर्शनेन
 एकैकस्माच्चुषितभवनात्सर्वलोकधातुप्रसृतचातुर्वर्णीपोषपत्तिप्रतिलाभसंदर्श-
 नेन अचिन्त्यसत्त्वपरिपाकोपायकौशल्यानुगतेन प्रमत्तसर्वसत्त्वसंचोदनेन
 सर्वाभिनिवेशोच्चालनेन महारश्मिजालप्रमुच्चनेन सर्वलोकार्थकारविध-
 मनेन सर्वापायदुःखव्युपशमनेन सर्वनिरयगतिनिवर्तनेन सर्वसत्त्वपूर्व-
 कर्मसंचोदनेन सर्वसत्त्वधातुपरिचायणेन सर्वसत्त्वाभिमुखकायसंदर्शनेन
 तुषितभवनाच्च्युत्वा सार्धं सर्वपरिवारेण मम कुक्षौ प्राविशत् ॥

ते सर्वे मम कुक्षौ त्रिसाहस्रलोकधातुविपुलेन यावदनभि-
 लाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमलोकधातुविपुलेनाक्रमविक्रमेणानुविचरन्ति
 स्म । सर्वाणि च दशसु दिक्षु सर्वलोकधातुप्रसरेषु सर्वतथागतपादमूलेषु स-
 र्वबोधिसत्त्वपर्षन्मण्डलानि प्रतिचित्तक्षणमनभिलाप्यानि मम कुक्षौ सम-
 वसरन्ति स्म बोधिसत्त्वगर्भावासविकुर्वितं द्रष्टुम् । चत्वारश्च महाराजाः
 शक्रसुयामसंतुषितसुनिर्मितवशवर्तिनश्च देवेन्द्राः ब्रह्मेन्द्राश्च गर्भावासोपग-
 तबोधिसत्त्वमुपसंक्रामन्ति स्म । दर्शनाय वन्दनाय पर्युपासनाय धर्मश्रव-
 णाय सांकथ्यानुभावनाय ॥ न चायं मम कुक्षिस्तावन्ति पर्षन्मण्डलानि प्र-
 तीच्छन् विपुलीभवति । न चास्मान्मनुष्याश्रयादयं मम कायो विशिष्टतरः
 संतिष्ठते । तानि च तावन्ति पर्षन्मण्डलानि संप्रतीच्छति । सर्वे च ते देवमनु-
 ष्या नानाबोधिसत्त्वपरिभोगपरिशुद्धिव्यूहानपश्यन् ॥ तत्कस्य हेतोः ॥ यथा-
 पि तदस्यैव महाप्रणिधानमायागतस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य सुभाषितत्वात् ॥

यथा चाहं कुलपुत्रास्यां भागवत्यां चातुर्द्वीपिकायां जम्बुद्वीपे बोधिसत्त्वं कुक्षिणा संप्रतीच्छाम्येवं त्रिसाहस्रमहासाहस्रलोकधातौ सर्वचातुर्द्वीपिकाजम्बुद्वीपेषु संप्रतीच्छाम्यनेन च विकुर्वितव्यूहेन न चायं मम कायो द्वयीभवति नाद्वयीभवति न चैकत्वे संतिष्ठते न बहुत्वे यथापि नाम तदस्यैव महाप्रणिधानज्ञानमायागतस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य सुभाषितत्वत् ॥ यथा चाहं कुलपुत्रास्य भगवतो वैरोचनस्य माताभूवं तथा पूर्वकाणामपि तथागतानामनन्तमध्यानां माताभूवं यत्र बोधिसत्त्वो लोक उपपादुक उपपद्यत पद्मगर्भे तत्राहं नलिनीदेवताभूत्वा बोधिसत्त्वं संप्रतीच्छामि । लोकश्च मां बोधिसत्त्वजननीति संजानाति ॥ यत्रोत्सङ्गे प्रादुर्बभूव तत्राहमस्य जनन्यभूवं यत्र बुद्धक्षेत्रे प्रादुर्भवति तत्राहं बोधिमण्डदेवता भवामि ॥ इति हि कुलपुत्र यावद्भिरुपायमुत्तैश्चरमभविका बोधिसत्त्वा लोक उपपत्तिं संदर्शयन्ति तावद्भिरुपायमुत्तैरहं बोधिसत्त्वजननी भवामि ॥

यथाहं कुलपुत्रेह लोकधातावस्य भगवतः सर्वबोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितसंदर्शनेषु जनेच्यभूवं तथा भगवतः क्रकुत्सन्दस्यापि तथागतस्य कनकमुनेः काश्यपस्य च तथागतस्य जनेच्यभूवं तथा सर्वेषां भद्रकल्पिकानामनागतानां तथागतानां जनेची भविष्यामि ॥ तद्यथा । मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्य तुषितभवनगतस्य च्युतिसंदर्शनकाले प्रवृत्ते सर्वबोधिसत्त्वोपपत्तिसंभवगर्भसंवासविकुर्वितसंदर्शनप्रभासायां रम्भ्यामुत्सृष्टायां प्रभासितेषु सर्वधर्मधातुनयतलेषु यावन्ति मम धर्मधातुनयतलानि चक्षुषो ऽवभासमागमिष्यन्ति ॥ येषु मैत्रेयेण बोधिसत्त्वेन मनुष्यलोके मनुष्येन्द्रकुलेषु जन्मोपपत्तिसंदर्शनेन सत्त्वा विनयितव्यास्तेष्वहं सर्वत्र बोधिसत्त्वजननी भविष्यामि ॥ यथा च मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्य तथा सिंहस्य यो मैत्रेयस्यानन्तरमनुत्तरां सम्यक्संबोधिमाभिसंभोत्स्यते तथा प्रद्योतस्य केतोः सुनेत्रस्य कुसुमस्य कुसुमश्रियः तिष्यस्य पुष्यस्य सुमनसो वज्रस्य विरजसः चन्द्रोल्काधारिणो यशसो वज्रशुद्धस्य एकार्थदः

शिनो सिताङ्गस्य पारंगतस्य रत्नार्चिःपर्वतस्य महोल्काधारिणः पद्मोत्त-
 रस्य विषुष्टशब्दस्य अपरिमितगुणधर्मस्य दीपश्रियो विभूषिताङ्गस्य सु-
 प्रयाणस्य मैत्रश्रियो निर्मितस्यानिकेतस्य ज्वलिततेजसो ऽनन्तघोषस्या-
 निनेमस्यानिनेत्रस्य विमतिविकिरणस्य परिशुद्धसुविशालाभस्य यशःशु-
 द्धोदितस्य मेघश्रियो विचित्रभूतस्य सर्वरत्नविचित्रवर्णमणिकुण्डलस्य सा-
 गरमतेः शुभरत्नस्यानिहतमल्लस्य परिपूर्णमनोरथस्य महेश्वरस्येन्द्रश्रियो
 ऽग्निश्रियः चन्दनमेघस्य सितविशालाक्षस्य श्रेष्ठमतेर्विभावितमतेरवरोप-
 नराजस्यात्तापनराजमतेर्विभूषितस्य विभूतेः केशरनन्दिन ईश्वरदेव-
 स्येश्वरस्योष्णीषश्रियो वज्रज्ञानपर्वतस्य श्रीगर्भस्य कनकजालकायविभू-
 10 षितस्य सुविभक्तस्य ईश्वरदेवस्य महेन्द्रदेवस्यानिलश्रियो विशुद्धनन्दिनो
 ऽर्चिष्मतो वरुणश्रियो विशुद्धमतेरग्रयानस्य निहितगुणोदितस्यारिगुप्तस्य
 वाक्चनुदस्य वशीभूतस्य गुणतेजसो वैरोचनकेतोर्विभवगन्धस्य विभावन-
 गन्धस्य विभक्ताङ्गस्य सुविशाखस्य सर्वगन्धार्चिमुखवज्रमणिविचित्रस्य
 प्रहसितनेत्रनिहितरागरजसः प्रवृद्धकायराजस्य वासुदेवस्य उदारदेवस्य
 15 निरोधनिम्नस्य विबुद्धेर्धूतरजसः अर्चिमहेन्द्रस्य उपशमवतो विशाखदेव-
 स्य वज्रगिरो ज्ञानार्चिज्वलितशरीरस्य क्षेमंकरस्य ओपगमस्य शार्दूल-
 स्य परिपूर्णशुभस्य रुचिरभद्रयशसः पराक्रमविक्रमस्य परमार्थविक्रामिणः
 शान्तरश्मेरेकोत्तरस्य गम्भीरेश्वरस्य भूमिमतेरसितस्य घोषश्रियो विशि-
 ष्टस्य विभूतपतेर्विभूतभूतस्य वैद्योत्तमस्य गुणचन्द्रस्य प्रहर्षिततेजसो गुण-
 20 संचयस्य चन्द्रोद्गतस्य भास्करदेवस्य भीष्मयशसो रश्मिमुखस्य शालेन्द्र-
 स्कन्धस्य यशसः ओषधिराजस्य रत्नवरस्य वज्रमतेः सितश्रियो निर्धौ-
 जालयस्य मणिराजस्य महायशसो वेगधारिणो ऽमिताभस्य महासना-
 र्चिषो मोहधर्मेश्वरस्य निहतधीरस्य देवशुद्धस्य दृढप्रभस्य विश्वामित्रस्य
 विमुक्तघोषस्य विनर्दितराजस्य वाक्चच्छेदस्य चम्पकविमलप्रभस्यानव-
 25 द्यस्य विशिष्टचन्द्रस्योल्काधारिणो विचित्रगात्रस्यानभिलाप्योद्गतस्य ज-
 गन्मित्रस्य भूतरश्मेः स्वरङ्गशूरस्य कुरुणावृक्षस्य धृतमतितेजसः कुण्डश्रि-

यो ऽर्चिश्चन्द्रस्यानिहितमतेरनुनयविगतस्यानिलम्भमतेरुपचितस्कन्धस्या-
पायप्रमथनस्य अदीनकुसुमस्य सिंहविनर्दितस्यानिहीनार्थस्यानावरणद-
र्शिनः परगणमथनस्यानिलनमस्याकम्पितसागरस्य शोभनसागरस्याप-
राजितमेरोरनिलयज्ञानस्यानन्तासनस्यायुधिष्ठिरस्य चर्यागतस्योत्तरदत्त-
स्यात्यन्तचन्द्रमसो ऽनुग्रहचन्द्रस्याचलस्कन्धस्याग्रसानुमतेरनुग्रहमतेरभ्युद्ध-
रस्यार्चितनमस्यानुपगमनाम्नो निहततेजसो विश्ववर्णस्य निमित्तप्रज्ञस्या-
चलदेवस्याचिन्त्यश्रियो विमोक्षचन्द्रस्यानुत्तरराजस्य चन्द्रस्कन्धार्चितब्रह्म-
णो ऽकम्प्यनेत्रस्यानुनयगात्रस्याभ्युद्गतकर्मणो ऽनुधर्ममतेरनुत्तरश्रियो ब्र-
ह्मदेवस्याचिन्त्यगुणानुत्तरधर्मगोचरस्यापर्यन्तभद्रस्यानुरूपस्वरस्याभ्युच्चदे-
वस्य बोधिसत्त्वस्य ॥ १०

इति हि कुलपुत्रैतान् मैत्रेयप्रमुखाननागतांस्तथागतान् प्रमु-
खान् कृत्वा सर्वेषां भद्रकल्पिकानां तथागतानामर्हतां सम्यक्संबुद्धाना-
मेव जननी भविष्याम्यस्यां त्रिसाहस्रमहासाहस्रायां लोकधातौ । यथा
चेह लोकधातौ तथा दशसु दिक्ष्वपरिमाणेषु लोकधातुष्वनन्तमध्यान्ध-
र्मधातुनयानवतरमाणा यथा च मैत्रेयस्य तथागतस्यानभिलाष्यैर्गुण-
विशेषैर्जननी भविष्याम्येवमनभिलाष्यगुणविशेषैः सिंहस्येवं यावद्रोच-
मस्य तथागतस्य जननी भविष्यामि यथा च भद्रकल्पिकानां तथाग-
तानामेवमस्मिन् सर्वावति कुसुमतलगर्भव्यूहालंकारे लोकधातुसमुद्रे
सर्वलोकधातुवंशेषु सर्वलोकधातुप्रसरेषु सर्वलोकधातुषु सर्वजम्बुद्वीपेष्व-
परान्तकोटीगतान् कल्पान् समन्तभद्रायां बोधिसत्त्वचर्यायां चरमाणो
सर्वकल्पेषु सर्वसत्त्वपरिपाकविनयमधिष्ठाय सर्वेषामनागतानां तथाग-
तानां बोधिसत्त्वभूतानां जननी भविष्यामि ॥ ११

एवमुक्ते सुधनः श्रेष्ठिदारको मायादवीमेतदवोचत् ॥ कियच्चि-
रप्रतिप्रश्रव्यस्त्वयायमार्ये महाप्रणिधानज्ञानमायागतव्यूहो बोधिसत्त्ववि-
मोक्षः ॥ आह ॥ भूतपूर्वं कुलपुत्रातीते ऽध्वन्यचिन्त्यानां चित्तविषयस-
मतिक्रान्तानामभिजातबोधिसत्त्वचक्षुष्यथविज्ञप्तानां विज्ञानगणनासम-

तिक्रान्तानां परेण शुभप्रभो नाम कल्पो ऽभूत्तस्मिन् खलु पुनः शुभप्र-
 भे कल्पे मेरुऋतश्रीर्नाम लोकधातुरभूच्चिशुब्रसंक्रिष्टानेकरत्नमयी सचक्र-
 वाडसुमेरुसागरा पञ्चगतिप्रचारा चित्रा दर्शनीया । तस्यां खलु मेरु-
 ऋतश्रियां लोकधातौ दश चातुर्वीपिककोटीशतान्यभूवन् । तेषां खलु
 दशानां चातुर्वीपिककोटीशतानां मध्ये सिंहध्वजाग्रतेजो नाम मध्यमा
 चातुर्वीपिकाभूत् । यस्यामशीतिराजधानीकोटीशतान्यभूवन् ॥ तेषां ख-
 ल्वशीतीनां राजधानीकोटीशतानां मध्ये ध्वजाग्रवती नाम मध्यमराज-
 धान्यभूत्तस्यां महातेजःपराक्रमो नाम राजाभूच्चक्रवर्ती ॥ तस्यां खलु पु-
 नर्ध्वजाग्रवत्यां राजधान्यां चित्रमञ्जरिप्रभासो नाम बोधिमण्डो ऽभूत्तत्र
 १० नेत्रश्रीर्नाम बोधिमण्डदेवताभूत्तस्मिन् खलु पुनश्चित्रमञ्जरिप्रभासे बो-
 धिमण्डे विमलध्वजो नाम बोधिसत्त्वो निषण्णो ऽभूत्सर्वज्ञताधर्माधिग-
 माय । तस्य सर्वज्ञताधर्माधिगमान्तरायाय सुवर्णप्रभो नाम मारो स-
 हासैन्यपरिवारो ऽन्तर्धितकाय उपक्रान्तो ऽभूत् ॥ स च महातेजःपरा-
 क्रमश्चक्रवर्ती बोधिसत्त्ववशिष्टाप्रतिलब्धो ऽभून्महर्द्धिविकुर्वितनिर्यातः स
 १५ ततो महासैन्याद्विपुलतरमुग्रतरं च महान्तं बलकायमभिनिर्मिमीयन्तं
 बोधिमण्डं समन्तादनुपरिवारयामास मारसैन्यपराजयाय ॥ तेन हि
 महती मारसेना विकीर्णा । तेन च भगवता विमलध्वजेन तथागते-
 नानुत्तरा सम्यक्संबोधिरभिसंबुद्धा ॥ अथ खलु नेत्रश्रीबोधिमण्डदेव-
 ता महातेजःपराक्रमस्य चक्रवर्तिनो ऽन्तिके पुत्रसंज्ञामुत्पाद्य तस्य तथा-
 २० गतस्य चरणयोः प्रणिपत्य प्रणिधानमकार्षीत् । यत्र यत्राहं भगवन्नु-
 त्पद्येयं तत्र तत्रैष मे महातेजःपराक्रमश्चक्रवर्ती पुत्रो भवेद्यदा चैषामनु-
 त्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंबुध्येत तदाप्यहमेतस्य जननी भवेयम् ॥ सै-
 वंप्रणिधानं कृत्वा तस्मिन्नेव चित्रमञ्जरिप्रभासे बोधिमण्डे तस्मिन्नेव शु-
 भप्रभे कल्पे दश नयुतानि तथागतानामारागयामास ॥
 २५ तर्हि मन्यसे कुलपुत्रान्या सा तेन कालेन तेन समयेन न-
 त्रश्रीर्नाम बोधिमण्डदेवताभूत् । न खलु पुनस्ते कुलपुत्रैवं द्रष्टव्यमहं

स तेन कालेन तेन समयेन नेत्रश्रीर्नाम बोधिमण्डदेवताभूवम् ॥ त=
 किं मन्यसे कुलपुत्रान्यः स तेन कालेन तेन समयेन महातेजःपराक्र-
 मो नाम चक्रवर्त्यभूद्बोधिसत्त्ववशिताप्रतिलब्धो महर्द्धिकविकुर्वितनिर्या-
 तो येन सा महती मारसेना विकीर्णा न खल्वेवं द्रष्टव्यं स भगवान्वै-
 रोचनस्तथागतो ऽर्हन्सम्यक्संबुद्धः तेन कालेन तेन समयेन महातेजः-
 पराक्रमो नाम चक्रवर्त्यभूत् ॥ साहं कुलपुत्र तत उपादाय यत्र तत्रोप-
 पन्नां सर्वत्रैष मम कुलपुत्रत्वमुपागतः सर्वबुद्धक्षेत्रेषु बोधिसत्त्वचर्या च-
 रन् सर्वगतिमुखेषु सर्वोपपत्तिमुखेषु सर्वकुशलमूलमुखेषु सर्वबोधिस-
 त्वचर्याविचारपराक्रमेषु सर्वजातकनयेषु सर्वदेवेन्द्रजन्मेषु सर्वलोकेन्द्रग-
 तेषु सर्वेश्वरभूमिषु सर्वगतिप्रभागेषु यत्र यत्रोपपद्यते सत्त्वपरिपाकहेतोः 10
 सर्वत्राहमेवास्य जनन्यभूवं चरमे च भवे ऽस्याहमेव सर्वत्रानुगता ज-
 नन्यभूवं सर्वबोधिसत्त्वजन्ममुखेषु क्षणे क्षणे यावन्ति बोधिसत्त्वजन्म-
 विकुर्वितान्यादर्शयामास ॥ सर्वत्राहमेवास्य माताभूवं अतीतानामपि त-
 थागतानामनन्तमध्यानामपरिमाणानामहं जनन्यभूवं प्रत्युत्पन्नानामपि
 दशसु दिक्ष्वनन्तमध्यानामपरिमाणानां तथागतानामहमेव जननीत्वं प्र- 15
 त्यनुभवामि ॥ यावतां च तथागतानामहं चरमे भवे बोधिसत्त्वमाता-
 भूवं सर्वेषां च तेषां तथागतानां नाभिमण्डलेभ्यो रश्मयो निश्चरित्वा
 महाकायमासनं चावभासयामासुः ॥ एतमहं कुलपुत्र महाप्रणिधान-
 ज्ञानमायागतव्यूहं बोधिसत्त्वविमोक्षं प्रजानामि ॥ किं मया शक्यं म-
 हाकरुणागर्भाणां बोधिसत्त्वानां सर्वज्ञतापरिपाकविनयापरितृप्तकुक्षी- 20
 णां सर्वतथागतविकुर्वितरोममुखनिर्यातनिदर्शनवशवर्तिनां चर्या ज्ञातुं
 गुणा वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्रेयमिहैव त्रिदशेन्द्रभवने सुरेन्द्राभा नाम देवकन्या
 स्मृतिमतो देवपुत्रस्य दुहिता तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन
 बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रे- 25
 ष्ठिदारको मायाया देव्याः पादौ शिरसाभिवन्द्य मायादेवीमनेकशतस-

हसकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य मायादेव्या अन्तिकान्तरा-
न्तः ॥ ४२ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन त्रिदशेन्द्रभवनं येन च सु-
रेन्द्राभादेवकन्या स्मृतिमतो देवपुत्रस्य दुहिता तेनोपजगामोपेत्य सुरे-
न्द्राभाया देवकन्यायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य सुरेन्द्राभां देवकन्यामनेक-
शतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य सुरेन्द्राभाया देवकन्यायाः पुरतः प्राञ्जलिः
स्थित्वैवमाह ॥ मयार्ये ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च
जानामि कथं बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यं श्रुतं च मे
10 आर्या बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदस्व मे देवते
कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

एवमुक्ते सुरेन्द्राभा नाम देवकन्या सुधनं श्रेष्ठिदारकमेतदबो-
चत् ॥ अहं कुलपुत्रासङ्गस्मृतिविशुद्धव्यूहस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य ला-
भिनी । साहं कुलपुत्राभिजानाम्युत्पलको नाम कल्पो ऽभूत्तत्र मे ग-
15 ज्ञानदीवालुकासमास्तथागता आरागिताः । अभिनिष्क्रामतां चैषा-
मारक्षाकृताः पूजाभूता आरामाश्च कृताः परिभोगाय । यश्च तैर्बुद्धैर्भग-
वद्भिर्बोधिसत्त्वभूतैर्मातुः कुक्षिगतैर्जायमानैः सप्तपदानि प्रक्रामद्भिर्महासिं-
हनादं नदद्भिः कुमारभूमिस्थितैरन्तःपुरमध्यगतैर्वा अभिनिष्क्रामद्भिर्वा
बोधिमभिसंबुध्यमानैर्वा धर्मचक्रं प्रवर्तयमानैः सर्वबुद्धविकुर्वितं वा सं-
20 दर्शयद्भिः सत्त्वपरिपाकविनयः कृतः तत्सर्वं प्रथमचित्तोत्पादाय याव-
त्सद्धर्मपर्यन्तनिष्ठं प्रजानामि स्मराम्यनुस्मरामि संधारयामि उपधार-
याम्यनुसरामि ॥

सुभूतिर्नामकल्पो ऽभूत्तत्र मे दश गज्ञानदीवालुकासमास्तथा-
गता आरागिताः । सुभगो नाम कल्पो ऽभूत्तत्र बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःस-
25 मास्तथागता आरागिताः । अनिलम्भो नाम कल्पो ऽभूत्तत्र मे चतु-
रशीतिर्बुद्धकोटीनियुतशतसहस्राण्यारागितानि । सुप्रभो नाम कल्पो

ऽभूत्तत्र मे जम्बुद्वीपपरमाणुरजःसमास्तथागता आरागिताः । अतुलप्र-
 भो नाम कल्पो ऽभूत्तत्र मे विंशतिगङ्गानदीवालुकासमास्तथागता आ-
 रागिताः । उत्तमश्रीर्नाम कल्पो ऽभूत्तत्र मे गङ्गानदीवालुकासमास्त-
 थागता आरागिताः । सूर्योदयो नाम कल्पो ऽभूत्तत्र मे ऽशीतिगङ्गा-
 नदीवालुकासमास्तथागता आरागिताः । जयंगमो नाम कल्पो ऽभू-
 त्तत्र षष्टिगङ्गानदीवालुकासमास्तथागता आरागिताः । सुचन्द्रो नाम
 कल्पो ऽभूत्तत्र मे सप्ततिर्गङ्गानदीवालुकासमास्तथागता आरागिताः ।
 इति हि कुलपुत्रानेनोपायेन गङ्गानदीवालुकासमान्कल्पाननुस्मरामि
 यदहं सततसमितमविरहिताभूवं तथागतैरर्हद्भिः सम्यक्संबुद्धैः । सर्वेषां
 च मे तेषां तथागतानामन्तिकादयमसङ्गस्मृतिविशुद्धव्यूहो बोधिसत्त्व- 10
 विमोक्षः श्रुतः । श्रुत्वा चारागितो यथोक्तं च प्रतिपन्नः । एवं चाहं
 विमोक्षं सततसमितमनुप्रविष्टा यच्च तेषां सर्वतथागतानां बोधिसत्त्व-
 भूमिमुपादाय यावत्सङ्घर्षस्थितिपर्यन्तनिष्ठं बुद्धविकुर्वितं तत्सर्वमनेनास-
 ङ्गस्मृतिविशुद्धव्यूहेन बोधिसत्त्वविमोक्षेणानुस्मरामि धारयामि संधारयामि
 उपधारयामि अनुस्मरामि ॥ एतमहं कुलपुत्र बोधिसत्त्वविमोक्षं जा- 15
 नामि । किं मया शक्यं बोधिसत्त्वानां विगततमोऽन्धकाराणां संसार-
 रात्रिप्रभावितानां विगतनिवरणानां अनिद्रागमानां विगतस्यानवि-
 ज्ञानां प्रश्रव्यकायसंस्काराणां सर्वधर्मस्वभावानुबोधसुविशुद्धानां दशव-
 लविशुद्धिबोधयित्रीणां चर्यां ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र कपिलवस्तुनि महानगरे विश्वामित्रो नाम दार- 21
 काचार्यः प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिस-
 त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः
 तुष्ट उदय आत्तमनाः प्रमुदितः प्रीतिसौमनस्यजातो ऽचिन्त्यकुशलमूलवे-
 गसंवर्धितः सुरेन्द्राभाया देवकन्यायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य सुरेन्द्राभां दे-
 वकन्यामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणोक्त्य पुनः पुनरवलोक्य सुरेन्द्रा- 25
 भाया देवकन्याया अन्तिकात्प्रक्रान्तः ॥ ४३ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको त्रिदशेन्द्रभवनादवतीर्यानुपूर्वेण
 येन कपिलवस्तुनि महानगरे विश्वामित्रो दारिकाचार्यस्तेनोपजगामो-
 पेय विश्वामित्रस्य दारिकाचार्यस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य विश्वामित्रदार-
 काचार्यमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य विश्वामित्रस्य दारिकाचार्यस्य
 ५ पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥ मयार्यानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्त-
 मुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षि-
 तव्यं कथं प्रतिपत्तव्यं श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं
 ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शि-
 क्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ एवमुक्ते विश्वामित्रो दारिकाचार्यः सुधनं
 १० श्रेष्ठिदारकमेतदवोचत् ॥ अयं कुलपुत्र शिल्पाभिज्ञो नाम श्रेष्ठिदारको
 बोधिसत्त्वान्निमित्तज्ञानं शिक्षित एतमुपसंक्रम्य परिपृच्छ । एष ते निर्देक्ष्य-
 ति बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं यथा प्रतिपत्तव्यम् ॥ ४४ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन शिल्पाभिज्ञो श्रेष्ठिदारक-
 १५ स्तेनोपसंक्रम्य शिल्पाभिज्ञस्य श्रेष्ठिदारकस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य शि-
 ल्पाभिज्ञस्य श्रेष्ठिदारकस्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥ मयार्यानु-
 त्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वे-
 न बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यं श्रुतं च मे आर्यः
 बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः कथं
 २० बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

सो ऽवोचदहं कुलपुत्र शिल्पाभिज्ञावतो बोधिसत्त्वविमोक्षस्य
 लाभी ॥ तस्य मे कुलपुत्र मातृकां वाचयमानस्याकारमक्षरं परिकीर्त-
 यतो बोधिसत्त्वानुभावेनासंभिन्नविषयं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं
 रकारं परिकीर्तयतो ऽनन्ततलसंभेदं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं
 २५ पकारं परिकीर्तयतो धर्मधातुतलसंभेदं नाम प्रज्ञापारमितामुखसवक्रान्तं
 चकारं परिकीर्तयतः समन्तचक्रविभक्तिच्छेदनं नाम प्रज्ञापारमितामुख-

मवक्रान्तं नकारं परिकीर्तयतो ऽनिलयप्रतिलब्धं नाम प्रज्ञापारमितामु-
 खमवक्रान्तं लकारं परिकीर्तयतो नामविगतानालयविमलं नाम प्र-
 ज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं दकारं परिकीर्तयतो ऽवैवर्त्यप्रयोगं नाम प्र-
 ज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं वकारं परिकीर्तयतो वज्रमण्डलं नाम प्रज्ञा-
 पारमितामुखमवक्रान्तं डकारं परिकीर्तयतः समन्तचक्रं नाम प्रज्ञापा-
 रमितामुखमवक्रान्तं षकारं परिकीर्तयतः सागरगर्भं नाम प्रज्ञापारमि-
 तामुखमवक्रान्तं वकारं परिकीर्तयतः समन्तविरूढविठपनं नाम प्रज्ञा-
 पारमितामुखमवक्रान्तं तकारं परिकीर्तयतो ज्योतिर्मण्डलं नाम प्रज्ञा-
 पारमितामुखमवक्रान्तं यकारं परिकीर्तयतः संभेदकूटं नाम प्रज्ञापार-
 मितामुखमवक्रान्तं ष्टकारं परिकीर्तयतः समन्तदाहप्रशमनप्रभासं नाम 10
 प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं ककारं परिकीर्तयतो ऽसंभिन्नमेघं नाम प्र-
 ज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं सकारं परिकीर्तयतो ऽभिमुखप्रवर्षणप्रलम्बं
 नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं मकारं परिकीर्तयतो महावेगविचि-
 चवेगशिखरं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं गकारं परिकीर्तयतः स-
 मन्ततलविठपनं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं थकारं परिकीर्तयतः 15
 तथतासंभेदगर्भं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं जकारं परिकीर्तयतो
 जगत्संसारविशुद्धिविगाहनं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं स्वकारं प-
 रिकीर्तयतः सर्वबुद्धस्मृतिव्यूहं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं धकारं
 परिकीर्तयतो धर्ममण्डलविचारविचयं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं
 शकारं परिकीर्तयतः सर्वबुद्धानुशासनीचक्ररोचं नाम प्रज्ञापारमितामु- 20
 खमवक्रान्तं खकारं परिकीर्तयतो ऽभिसंस्कारहेतुभूमिज्ञानगर्भं नाम प्र-
 ज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं क्षकारं परिकीर्तयतः कर्मनिशान्तसागरको-
 शविचयं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं स्तकारं परिकीर्तयतः सर्व-
 क्लेशविकिरणविशुद्धिप्रभं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं जकारं प-
 रिकीर्तयतो लोकसंभवविज्ञप्तिमुखं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं र्थ- 25
 कारं परिकीर्तयतः संसारप्रतिचक्रज्ञानमण्डलं नाम प्रज्ञापारमितामुख-

मवक्रान्तं भकारं परिकीर्तयतः सर्ववृत्तमण्डलविज्ञाभिव्यूहं नाम प्रज्ञा-
 पारमितामुखमवक्रान्तं छकारं परिकीर्तयत उपचयगर्भप्रयोगं चारित्र्य-
 च्छवमण्डलभेदं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं स्मकारं परिकीर्तय-
 तः सर्वबुद्धदर्शनदिगभिमुखावर्तं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं ह्र-
 कारं परिकीर्तयतः सर्वसत्त्वाभ्यावलोकनबलसंज्ञातगर्भं नाम प्रज्ञापा-
 रमितामुखमवक्रान्तं त्स्कारं परिकीर्तयतः सर्वगुणसागरप्रतिपच्यवतार-
 विगाहनं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं घकारं परिकीर्तयतः सर्व-
 धर्ममेघसंधारणदृढसागरगर्भं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं ठकारं
 परिकीर्तयतः सर्वबुद्धप्रणिधानदिगभिमुखगमनं नाम प्रज्ञापारमितामु-
 खमवक्रान्तं णकारं परिकीर्तयतः चक्राक्षराकारकोटिवचनं नाम प्रज्ञा-
 पारमितामुखमवक्रान्तं फकारं परिकीर्तयतः सर्वसत्त्वपरिपाककोटीगत-
 मण्डलं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं स्ककारं परिकीर्तयतो भूमि-
 गर्भासङ्गप्रतिसंवित्प्रभाचक्रस्फरणं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं र्स्-
 कारं परिकीर्तयतः सर्वबुद्धधर्मनिर्देशविषयं नाम प्रज्ञापारमितामुखम-
 वक्रान्तं श्वकारं परिकीर्तयतः सत्त्वगगनधर्मघननिगर्जितनिर्नादस्फरणं
 नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं टकारं परिकीर्तयतः सत्त्वार्थनैरात्म्य-
 कार्यात्यन्तपरिनिष्ठाप्रदीपं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तं ढकारं प-
 रिकीर्तयतो धर्मचक्रसंभेदगर्भं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् ॥

इति हि कुलपुत्र मम मातृकां वाचयत एतानि द्वाचत्वारिंश-
 त्प्रज्ञापारमितामुखप्रमुखान्यप्रमेयासंख्येयानि प्रज्ञापारमितामुखान्यवक्रा-
 न्तानि । एतस्याहं कुलपुत्र शिल्पाभिज्ञावतो बोधिसत्त्वविमोक्षस्य ला-
 भी । एतमहं जानामि ॥ किं मया शक्यं सर्वलौकिकलोकोत्तरशिल्प-
 स्थानपारमिताप्राप्तानां बोधिसत्त्वानां चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुं यथा
 सर्वशिल्पस्थानप्रवेशेषु सर्वलिपिसंख्यागणनानि क्षेपप्रवेशेषु सर्वमन्त्रौ-
 षधिविधिज्ञानप्रयोगप्रतिवेधेषु सर्वभूतग्रहज्योतिषापस्मारकाखोर्दवेताड-
 प्रतिघातेषु सत्त्वधातुचिकित्साभैषज्यसंयोगज्ञानेषु धातुतत्त्वसंयोगप्रयो-

गेषु सुवर्णमणिमुक्तावैडूर्यशङ्खशिलाप्रवाडलोहितकामुसारगल्वकेशरश्री-
गर्भाश्मगर्भसर्वरत्नसंभवोत्पत्तिगोत्राकरमूल्यज्ञानेषु उद्यानतपोवनग्राम-
नगरनिगमराष्ट्राजधान्यभिनिर्हारेषु मृगचक्राङ्गविद्यासर्वलक्षणनिमित्त-
भूमिचालदिग्दाहोल्कापातक्षेमाक्षेमसुभिद्यदुर्भिद्यसर्वलौकिकावर्तनिवर्त-
प्रवेशेषु सर्वलोकोत्तरधर्मविभक्तिसूचनादिनिर्देशप्रवेशतत्त्वानुगमज्ञानेषु
नास्त्यावरणं वा विमर्शो वा विमर्तिर्वा संदेहो वा संशयो वा संमो-
हो वा धन्वायितत्वं वा व्याबाधिकं वावसादनं वा अज्ञानं वानभि-
मयो वा ॥

गच्छ कुलपुत्रेयमिहैव मगधविषये केवलके जनपदे वर्तनके
नगरे भद्रोत्तमा नामोपासिका प्रतिवसति । तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ क-
थं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ
खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः शिल्पाभिज्ञस्य श्रेष्ठिदारकस्य पादौ शिरसा-
भिवन्द्य शिल्पाभिज्ञं श्रेष्ठिदारकमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः
पुनरवलोक्य शिल्पाभिज्ञस्य श्रेष्ठिदारकस्यान्तिकान्त्रक्रान्तः ॥ ४५ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन केवलके जनपदे वर्तनके
नगरं येन च भद्रोत्तमोपासिका तेनोपजगामोपेत्य भद्रोत्तमाया उपा-
सिकायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य भद्रोत्तमामुपासिकामनेकशतसहस्रकृत्वः
प्रदक्षिणीकृत्य भद्रोत्तमाया उपासिकायाः पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमा-
ह ॥ मयार्ये ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जाना-
मि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यं श्रु-
तं च मे आर्या बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु
मे आर्या कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिप-
त्तव्यम् ॥

सावोचदहं कुलपुत्रानालयमण्डलं नाम धर्मपर्यायं जानामि
देश्याम्यधिष्ठानञ्च मे समाधिः प्रतिलब्धो न तत्र समाधौ कस्यचिच्च-

र्मस्याधिष्ठानमधिष्ठानं तत्र सर्वज्ञताचक्षुः प्रवर्तते ऽधिष्ठानं सर्वज्ञताश्रो-
त्रमधिष्ठानं सर्वज्ञताघ्राणमधिष्ठाना सर्वज्ञताजिह्वाधिष्ठानः सर्वज्ञताका-
यो ऽधिष्ठानं तत्र सर्वज्ञतामनः प्रवर्तते ऽधिष्ठाना सर्वज्ञतोर्मिरधिष्ठाना
सर्वज्ञताविद्युदधिष्ठानाः सर्वज्ञतावेगाः प्रवर्तन्ते जगद्रोचनामण्डलाः ॥

एतमहं कुलपुत्रानालयमण्डलं धर्मपर्यायं जानामि । किं मया शक्यम-
सङ्गबोधिसत्त्वचर्या सकला ज्ञातुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र दक्षिणापथे तत्र भरुकच्छं नाम नगरं तत्र मु-
क्तासारो नाम हैरण्यकः प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बो-
धिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु
सुधनः श्रेष्ठिदारको भद्रोत्तमाया उपासिकायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य
भद्रोत्तमामुपासिकामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य
भद्रोत्तमाया उपासिकाया अन्तिकाम्प्रक्रान्तः ॥ ४६ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽनुपूर्वेण दक्षिणापथं गत्वा
येन भरुकच्छे नगरे मुक्तासारो हैरण्यकस्तेनोपसंक्रम्य मुक्तासारहैरण्य-
कस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥ मयार्यानु-
त्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिस-
त्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यं श्रुतं च मे आर्यो
बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तच्चदत्तु मे आर्यः कथं
बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

सो ऽवोचदहं कुलपुत्रासङ्गस्मृतिव्यूहं नाम बोधिसत्त्वविमोक्षं
जानाम्यप्रतिप्रश्न्या च मे दशसु दिक्षु सर्वतथागतपादमूलेषु धर्मपर्येष्टिरे-
तमहं कुलपुत्रासङ्गस्मृतिव्यूहं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि प्रजानामि ॥
किं मया शक्यं बोधिसत्त्वानामच्छम्भितसिंहनादनादिनां महापुण्यज्ञा-
नप्रतिष्ठितानां चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्रायमिहैव भरुकच्छे नगरे सुचद्रो नाम गृहपतिः

प्रतिवसति तदवभासितमस्य गृहं तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वे-
न बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः
श्रेष्ठिदारको मुक्तासारस्य हैरण्यकस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य मुक्तासारं
हैरण्यकमनेकशतसहस्रकृतः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य मुक्तासा-
रस्य हैरण्यकस्यान्तिकान्तरात्क्रान्तः ॥४७॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन सुचन्द्रो गृहपतिस्तेनोपसं-
क्रम्य सुचन्द्रस्य गृहपतेः पादौ शिरसाभिवन्द्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वै-
वमाह ॥ मयार्यानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जा-
नामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यं ॥
श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तच्च द-
त्तु मे आर्यः कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्र-
तिपत्तव्यम् ॥

आह ॥ मया कुलपुत्र विमलज्ञानप्रभो नाम बोधिसत्त्ववि-
मोक्षः प्रतिलब्धः ॥ एतमहं कुलपुत्र विमलज्ञानप्रभं बोधिसत्त्वविमोक्षं १५
जानामि । किं मया शक्यमप्रमाणविमोक्षप्रतिलब्धानां बोधिसत्त्वानां
चर्यां ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्रेदमिहैव दक्षिणापथे रोहकं नाम नगरं तत्राजि-
तसेनो नाम गृहपतिः प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधि-
सत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सु- २०
धनः श्रेष्ठिदारकः सुचन्द्रस्य गृहपतेः पादौ शिरसाभिवन्द्य सुचन्द्रगृहप-
तिमनेकशतसहस्रकृतः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य सुचन्द्रस्य गृ-
हपतेरन्तिकान्तरात्क्रान्तः ॥४८॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको अनुपूर्वेण रोहकं नगरं गत्वा ये- २५
नाजितसेनो नाम गृहपतिस्तेनोपसंक्रम्याजितसेनस्य गृहपतेः पादौ शि-

रसाभिवन्द्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥ मर्यायानुत्तरायां सम्यक्सं-
बोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वच-
र्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यं श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामव-
वादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः कथं बोधिसत्त्वेन बोधि-
सत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

आह ॥ मया कुलपुत्राक्षयलक्षणो नाम बाधिसत्त्वविमोक्षः
प्रतिलब्धो यस्य सहप्रतिलम्भादक्षयबुद्धदर्शनविधानप्रतिलाभो भवति ॥
गच्छ कुलपुत्रेयमिहैव दक्षिणापथे धर्मग्रामे शिवराग्रो नाम
ब्राह्मणः प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधि-
सत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठि-
दारको ऽजितसेनस्य गृहपतेः पादौ शिरसाभिवन्द्याजितसेनगृहपतिमने-
कशतसहस्रकृतः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्याजितसेनस्य गृहपतेर-
न्तिकान्त्रक्रान्तः ॥ ४९ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽनुपूर्वेण धर्मग्रामं गत्वा येन
शिवराग्रो ब्राह्मणस्तेनोपसंक्रम्य शिवराग्रस्य ब्राह्मणस्य पादौ शिरसा-
भिवन्द्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥ मर्यायानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ
चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शि-
क्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यं श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानुशा-
सनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां
शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

सो ऽवोचदहं कुलपुत्र सत्याधिष्ठानेन चरामि । येन सत्येन
सत्यवचनेन च्छ्वसु न कश्चिद्बोधिसत्त्वो ऽनुत्तरायाः सम्यक्संबोधेर्विवृत्तो
न धिर्वर्तते न विवर्तिष्यति । तेन सत्यवचनाधिष्ठानेन इदं च मे कार्यं
समृध्यत्विति तन्मे यथाभिप्रायं सर्वं समृध्यति । एतेनाहं कुलपत्र स-
त्यवचनाधिष्ठानेन सर्वकार्याणि साधयाम्येतमहं कुलपुत्र सत्याधिष्ठानं

जानामि ॥ किं मया शक्यं सत्यानुपरिवर्तनी वाक्प्रतिलब्धानां बोधि-
सत्त्वानां चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥ गच्छ कुलपुत्रेयमिहैव दक्षिणापथे सुमनामुखं नाम नगरं तत्र
श्रीसंभवो नाम दारकः प्रतिवसति श्रीमतिश्च नाम दारिका तावुपसं-
क्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्र-
तिपत्तव्यम् ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको महाधर्मगौरवमुत्पाद्य शि-
वरायस्य ब्राह्मणस्य प्रादौ शिरसाभिवन्द्य शिवरायं ब्राह्मणमनेकशतस-
हस्रकृतः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य शिवरायस्य ब्राह्मणस्यान्ति-
कात्मक्रान्तः ॥ ५० ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको ऽनुपूर्वेण सुमनामुखनगरं ग-
त्वा येन श्रीसंभवो दारकः श्रीमतिश्च दारिका तावुपसंक्रम्य तयोः पा-
दौ शिरसाभिवन्द्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वैवमाह ॥ मयार्यावनुत्तरायां
सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधि-
सत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यं श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वा-
नामववादानुशासनीं दत्त इति । तद्वदतां मे आर्यो कथं बोधिसत्त्वेन
बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु श्रीसंभवो दारकः श्रीमतिश्च दारिका सुधनं श्रेष्ठि-
दारकमेतदवोचताम् ॥ इहावाभ्यां कुलपुत्र मायागतो नाम बोधिस-
त्त्वविमोक्षः प्रतिलब्धः साक्षात्कृतः । तावावा कुलपुत्रानेन विमोक्षेण
समन्वागतौ मायागतं सर्वलोकं पश्यावो हेतुप्रत्ययमायासंभूतं मायाग-
तान् सर्वसत्त्वान् विजानीषः कर्मक्लेशमायाज्ञानेन मायागतं सर्वजग-
त्पश्यावो ऽविद्याभवतृष्णामायासंभवं मायागतान्सर्वधर्मान्पश्यावो ऽन्यो-
न्यप्रत्ययमायानिर्वृत्तं मायागतं सर्ववैधातुकं पश्यावो ऽभिनिर्हृतमचि-
न्यविषयमायाबोधिविपर्यासमायासंभूतं मायागतान्सर्वसत्त्वान् च्युत्युप-
पत्तिजातिजरामरणशोकपरिदेवदुःखदौर्मनस्योपायासान् पश्यावः । अ-

संभूतसंकल्पमायाजनितान्मायाजनितानि सर्वक्षेत्राणि पश्यावः संज्ञा-
चित्तदृष्टिविपर्यासमायाभावद्रव्यसंज्ञासंमोहप्रभावान्मायागतान् सर्वश्चा-
वकप्रत्येकबुद्धान् पश्यावो ज्ञानप्रहाणमायासंकल्पजनितान्मायागतां
सर्वबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानसत्त्वपरिपाकविनयपरंपरां प्रजानीवो माया-
निर्हाराभिनिर्वृत्तिनिर्मितचर्याविनयमायास्वभावान्मायागतं सर्वबुद्धबो-
धिसत्त्वमण्डलं पश्यावः प्रणिधानज्ञानमायाभिनिर्हृतमचिन्त्यविषयमा-
यास्वभावम् ॥ एतमावां कुलपुत्र मायागतं बोधिसत्त्वविमोक्षं प्रजानी-
वः । किं मया शक्यमनन्तकर्ममायाविठपजालानुगतानां बोधिसत्त्वा-
नां चर्या ज्ञातुं गुणा वा वक्तुम् ॥

अथ खलु श्रीसंभवो दारकः श्रीमतिश्च दारिका सुधनं श्रे-
ष्ठिदारकमचिन्त्येन कुशलमूलवेगेनाभिष्यन्दयित्वा स्वं च विमोक्षविषयं
आव्येतदवोचताम् ॥ गच्छ कुलपुत्रायमिहैव दक्षिणापथे समुद्रकच्छो
नाम दिग्मुखप्रत्युद्देशः तत्र महाव्यूहं नामोद्यानं तत्र वैरोचनव्यूहालं-
कारगर्भो नाम महाकूटागारो बोधिसत्त्वकुशलमूलविपाकाभिनिर्वृत्तो
बोधिसत्त्वचेतनामनसिकारसंभूतो बोधिसत्त्वप्रणिधानसमुद्गतो बोधिस-
त्त्ववशितासमुत्पितो बोधिसत्त्वाभिज्ञाज्ञानबलाभिनिर्मितो बोधिसत्त्वो-
पायकौशल्यसंभूतो बोधिसत्त्वपुण्यज्ञानबलपरिनिष्पन्नो बोधिसत्त्वमहा-
करुणासत्त्वविनयसंदर्शनो बोधिसत्त्वाधिष्ठानव्यूहोपचितो बोधिसत्त्वा-
चिन्त्यविमोक्षविहारालंकारस्तत्र मैत्रेयो नाम बोधिसत्त्वो महासत्त्वः
प्रतिवसति जन्मभूमिकानां मनुष्याणामनुग्रहाय मातापितृज्ञातिसंब-
न्धिनां परिपाकाय तत्रोपपन्नानां सभागचरितानां सत्त्वानां महाया-
नदृढीकरणाय तदन्येषामपि सत्त्वानां यथाभूमिषु कुशलमूलपरिपाच-
नाय स्वस्य च विमोक्षनयावतारस्य संदर्शनाय सर्वज्ञानुगतां च बो-
धिसत्त्वोपपत्तिवशितां प्रभावयन् सर्वसत्त्वजन्मसंदर्शनाभिमुखतया च
सत्त्वपरिपाकारिञ्चनतायै सर्वजगत्परिग्रहजुगुप्सततया च बोधिसत्त्वम-
हाकरुणाबलोद्भावनाय सर्वनिकेतस्थानोच्चलितं च बोधिसत्त्वविहार-

मेव बोधनाय अनिकेतपरमं च सर्वभवोपपत्तिसंवाससंदर्शनाय । तमुप-
संक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्या परिप्रष्टव्या कथं बो-
धिसत्त्वेन बोधिसत्त्वमार्गः परिशोधयितव्यः कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्व-
शिक्षासु प्रतिपत्तव्यं कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचित्तं प्रतिशोधयितव्यं
कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वप्रणिधानमभिनिर्हर्तव्यं कथं बोधिसत्त्वेन बो-
धिसत्त्वसंभाराः समुत्थापयितव्याः कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वभूमय आ-
क्रमितव्याः कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वपारमिताः परिपूरयितव्याः कथं
बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वक्षान्तयो ऽवतरितव्याः कथं बोधिसत्त्वेन बोधि-
सत्त्वप्रतिपत्तिगुणेषु स्थातव्यं कथं बोधिसत्त्वेन कल्याणमित्राणि पर्युपा-
सितव्यानि ॥

तत्कस्य हेतोः ॥ स हि कुलपुत्र मैत्रेयो बोधिसत्त्वो ऽवतीर्णः
सर्वबोधिसत्त्वचर्यासु गतिंगतः सर्वबोधिसत्त्वचित्ताशयेषु सो ऽनुप्रविष्टः
सर्वसत्त्वचर्यासु सो ऽभिमुखः सर्वसत्त्वपरिपाकविनयेषु तेन परिपूरितः
सर्वपारमिताः सुप्रतिष्ठिताः सर्वबोधिसत्त्वभूमिषु तेन प्रतिलब्धाः सर्वबो-
धिसत्त्वक्षान्तयः सो ऽवक्रान्तो बोधिसत्त्वनियामे तेन प्रतीष्टानि सर्व-
व्याकरणानि स विक्रीडितः सर्वबोधिसत्त्वविमोक्षेषु तेन संधारितानि स-
र्वबुद्धाधिष्ठानानि सो ऽभिषिक्तः सर्वतथागतैः सर्वज्ञज्ञानविषयाभिषेके-
न स ते कुलपुत्र कल्याणमित्रो ऽभिष्यन्दयिष्यति सर्वकुशलमूलानि वि-
वर्धयिष्यति बोधिचित्तोत्पादं दृढीकरिष्यत्यध्याशयधातुमुत्तापयिष्यति स-
र्वकुशलमूलानि विवर्धयिष्यति बोधिसत्त्वेन्द्रियवेगान् संदर्शयिष्यत्य-
नावरणधर्मदिशं प्रवेशयिष्यति समन्तभद्रभूम्यनुगमे निवेशयिष्यति सर्व-
बोधिसत्त्वप्रणिधाननिर्याणमुखेषु संवर्णयिष्यति सर्वबोधिसत्त्वचर्याप्रणि-
धानगुणपरिनिष्पत्तिं आख्यास्यति समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याश्रवणपर्या-
यद्वारम् ॥

न च ते कुलपुत्रैककुशलमूलतन्मयेन भवितव्यं नैकधर्ममुखा-
लोकावभासपरमेण नैकचर्यापरिसंतुष्टेन नैकप्रणिधानाभिनिर्हारपरमेण

नैकव्याकरणेन न निष्ठाप्रतिप्रश्रब्धेन न त्रिष्वान्यवतारपरमसंज्ञिना न
 षट्पारमितापरिपूरिप्रश्रब्धेन न दशभूमिप्रतिलाभनिष्ठागतेन न प्रमा-
 णिकबुद्धक्षेत्रपरिग्रहपरिशुद्धिप्रणिधानेन न प्रमाणीकृतकल्याणमित्रा-
 रागणपर्युपासनसंतुष्टेन भवितव्यम् ॥ तत्कस्य हेतोः ॥ अप्रमाणानि हि
 ५ कुलपुत्र बोधिसत्त्वेन कुशलमूलानि समुदानेतव्यानि । अप्रमाणा बो-
 धिसत्त्वसंभारा उत्थापयितव्याः । अप्रमाणा बोधिसत्त्वचित्तहेतवः समा-
 र्जयितव्याः अप्रमाणा नयाः शिक्षितव्याः । अप्रमाणाः सत्त्वधातुपरिनि-
 र्वापयितव्याः । अप्रमाणाः सत्त्वाशयधातुरनुप्रवेष्टव्याः । अप्रमाणानि
 सत्त्वेन्द्रियाणि परिज्ञातव्यानि । अप्रमाणाः सत्त्वविमुक्तिरनुवर्तयितव्याः ।
 १० अप्रमाणाः सत्त्वधातुचर्या अनुबोधव्याः । अप्रमाणसत्त्वविनयः कर्तव्यः ।
 अप्रमाणाः क्लेशानुशयाः समुद्घाटयितव्याः । अप्रमाणानि कर्मावरणा-
 नि परिशोधयितव्यानि । अप्रमाणानि दृष्टिगतानि निवर्तयितव्यानि ।
 अप्रमाणाश्चित्तसंक्लेशा अपनयितव्याः । अप्रमाणाश्चित्तविशुद्ध्य उत्पाद-
 यितव्याः । अप्रमाणा दुःखशल्याः समुद्धारयितव्याः । अप्रमाणाः सत्त्व-
 १५ तृष्णावर्णः समुच्छोषयितव्यः । अप्रमाणो भवौघस्तरितव्यः । अप्रमाणाः
 सत्त्वाः कामपङ्कसक्ता अभ्युद्धर्तव्याः । अप्रमाणास्तैधातुकपुरविरुद्धाः स-
 त्वान्निष्क्रामयितव्याः । अप्रमाणाः सत्त्वा आर्यमार्गे प्रतिष्ठापयितव्याः ।
 अप्रमाणा रागदोषमोहाः प्रशमयितव्याः । अप्रमाणा मारपाशाः सम-
 तिक्रमयितव्याः । अप्रमाणानि मारकर्माणि विनिवर्तयितव्यानि । अप्र-
 २० माणा बोधिसत्त्वाध्याशयधातुः परिशोधयितव्या । अप्रमाणा बोधिस-
 त्वप्रयोगा विवर्धयितव्याः । अप्रमाणानि बोधिसत्त्वेन्द्रियाणि संजनयि-
 तव्यानि । अप्रमाणा बोधिसत्त्वाधिमुक्तयो विशोधयितव्याः । अप्रमा-
 णा बोधिसत्त्वसमता अवतारयितव्याः । अप्रमाणा बोधिसत्त्वचर्यावि-
 शेषो ऽनुसर्तव्यः । अप्रमाणा बोधिसत्त्वगुणाः परिशोधयितव्याः । अप्र-
 २५ माणा बोधिसत्त्वचारित्र्यचर्याः प्रतिपूरयितव्याः । अप्रमाणानि लोकचा-
 रित्राण्यनुवर्तयितव्यानि । अप्रमाणा लोकानुवर्तनाः संदर्शयितव्याः ।

अप्रमाणं श्रद्धाबलं संजनयितव्यम् । अप्रमाणं वीर्यबलमुपस्तम्भयित-
व्यम् । अप्रमाणं स्मृतिबलं परिशोधयितव्यम् । अप्रमाणं समाधिबलं
परिशोधयितव्यम् । अप्रमाणं प्रज्ञाबलमुत्पादयितव्यम् । अप्रमाणम-
धिमुक्तिबलं दृढीकर्तव्यम् । अप्रमाणं पुण्यबलं समुपार्जयितव्यम् । अ-
प्रमाणं ज्ञानबलं विवर्धयितव्यम् । अप्रमाणं बोधिसत्त्वबलं समुत्पा- 5
पयितव्यम् । अप्रमाणं बुद्धबलं परिपूरयितव्यम् । अप्रमाणानि धर्म-
मुखानि प्रविचेतव्यानि । अप्रमाणा धर्मदिशः प्रवेष्टव्याः । अप्रमाणा-
नि धर्मद्वाराणि परिशोधयितव्यानि । अप्रमाणा धर्मालोकाः संजन-
यितव्याः । अप्रमाणा इन्द्रियवंशा अवभासयितव्याः । अप्रमाणाः क्ले-
शव्याधयः परिशोधयितव्याः । अप्रमाणानि धर्मभैषज्यानि समुदानेत- 10
व्यानि । अप्रमाणः क्लेशव्याधातुरः सत्त्वधातुः चिकित्सितव्यः । अप्रमा-
णा अमृतसंभाराः समुदानेतव्याः । अप्रमाणानि बुद्धक्षेत्राण्याक्रमितव्या-
नि । अप्रमाणास्तथागताः पूजयितव्याः । अप्रमाणानि बोधिसत्त्वप-
र्षन्मण्डलान्यवगाहयितव्यानि । अप्रमाणानि तथागतशासनानि संधा-
रयितव्यानि । अप्रमाणानि सत्त्वद्रोहिण्यानि सोढव्यानि । अप्रमाणा 15
अक्षणापायपथः समुच्छेत्तव्याः । अप्रमाणानि सत्त्वसुखान्युपसंहर्तव्यानि ।
अप्रमाणाः सर्वसंग्रहाः कर्तव्याः । अप्रमाणानि धारणिमुखानि परि-
शोधयितव्यानि । अप्रमाणानि प्रणिधानमुखान्यभिनिर्हर्तव्यानि । अ-
प्रमाणानि महामैत्रीमहाकरुणाबलानि परिभावयितव्यानि । अप्रमा-
णानि धर्मपर्येष्ट्यभियोगानि न प्रतिप्रश्नयितव्यानि । अप्रमाणानि 20
निधमिबलान्यनुसर्तव्यानि । अप्रमाणा अभिज्ञाभिनिर्हारा उत्पादयि-
तव्याः । अप्रमाणा विद्याज्ञानालोका विशोधयितव्याः । अप्रमाणा स-
त्त्वगतिरनुगन्तव्या । अप्रमाणा भवोत्पत्तिः परियहीतव्या । अप्रमाणा
कायविभक्तिः संदर्शयितव्या । अप्रमाणा मन्त्रविभक्तिः परिज्ञातव्या ।
अप्रमाणाः स्वचित्तविमात्रता अनुप्रविष्टव्याः । विस्तीर्णा बोधिसत्त्वगो- 25
चरो ऽनुप्रवेष्टव्यः । विपुलं बोधिसत्त्वभवनमनुविचरितव्यम् । गम्भीरो

बोधिसत्त्वविहारो व्यवलोकयितव्यः । दुरनुबोधो बोधिसत्त्वविषयो ऽनु-
 बोद्धव्यः । दुर्गमा बोधिसत्त्वगतिर्गन्तव्या । दुरासदा बोधिसत्त्ववेगाः सं-
 धारयितव्याः । दुरवक्रामो बोधिसत्त्वनियामो ऽवक्रमितव्यः । विचित्रा
 बोधिसत्त्वचर्यानुबोद्धव्या । सर्वत्रानुगतं बोधिसत्त्वविकुर्वणं संदर्शयित-
 ५ व्यम् । अभिसंभिन्ना बोधिसत्त्वेन धर्ममेधाः संप्रत्येष्टव्याः । अनन्तमध्यं
 बोधिसत्त्वचर्याजालं प्रविस्तरितव्यम् । अपर्यन्ताः बोधिसत्त्वेन पारमिताः
 परिपूरयितव्याः । अप्रमेयाणि बोधिसत्त्वेन व्याकरणानि संप्रत्येष्टव्यानि ।
 असंख्येयानि बोधिसत्त्वेन क्षान्तिमुखान्यवर्तयितव्यानि । असंख्येया बो-
 धिसत्त्वेन भूमयः परिशोधयितव्याः । असमन्तानि बोधिसत्त्वेन धर्ममु-
 १० खानि पर्यवदापयितव्यानि । अनभिलाप्यानि बोधिसत्त्वेन बुद्धक्षेत्राणि
 परिशोधयितव्यानि । अपर्यन्तान् बोधिसत्त्वेन कल्पान् संनाहः संन-
 ड्वयः । अमाप्या बोधिसत्त्वेन तथागताः पूजयितव्याः । अचिन्त्या बो-
 धिसत्त्वेन प्रणिधानाभिनिर्हारा अभिनिर्हर्तव्याः ॥

संक्षिप्तेन कुलपुत्र सर्वसमोक्ता बोधिसत्त्वानां चर्या सत्त्वपरि-
 १५ पाचनतया । सर्वकल्पसमोक्ता सर्वकल्पसंवसनतया । सर्वोपपत्तिसमो-
 क्ता सर्ववज्रजन्मसंदर्शनेन । सर्वाध्वसमोक्ता अध्वज्ञानानुबोधाय । सर्व-
 धर्मसमोक्ता तत्प्रतिपत्तया । सर्वक्षेत्रसमोक्ता तत्परिशोधनेन । सर्वप्र-
 णिधानसमोक्ता तत्परिपूरणतया । सर्वबुद्धसमोक्ता तन्मूजाभिनिर्हारेण ।
 सर्वबोधिसत्त्वसमोक्ता तत्प्रणिधानैकत्वेन । सर्वकल्याणमित्रसमोक्ता बो-
 २० धिसत्त्वानां चर्या तदारागणतया ॥

तस्मात्तर्हि कुलपुत्र न ते परिखेद उत्पादयितव्यः कल्याणमि-
 त्रपरिमार्गणासु न परितृप्तिरुत्पादयितव्या कल्याणमित्रसंदर्शनेषु न प-
 रितुष्टिरापत्तव्या कल्याणमित्रपरिपृच्छासु नाशयो विनिवर्तयितव्यः क-
 ल्याणमित्रसंसर्गेषु न प्रयोगः प्रतिप्रश्नम्भयितव्यः कल्याणमित्रगौरवोप-
 २५ स्थानेषु न विलोमग्राहिणा भवितव्यं कल्याणमित्राववादानुशासनीषु
 न संशय उत्पादयितव्यः कल्याणमित्रगुणप्रतिलाभेषु न विचिकित्सा क-

रणीयं कल्याणमित्रनिर्याणमुखसंदर्शनेषु न दोषोत्पादनं करणीयं क-
 ल्याणमित्रोपायसंधिलोकानुवर्तनप्रतिचारेषु न कायचित्तविनिवर्तनं क-
 रणीयं कल्याणमित्रप्रसादविवर्धनेषु ॥ तत्कस्य हेतोः ॥ कल्याणमित्रा-
 धीनाः कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां सर्वबोधिसत्त्वचर्याश्रवाः कल्याणमित्रप्र-
 भवाः सर्वबोधिसत्त्वगुणपरिनिष्पत्तयः कल्याणमित्रप्रभवानि सर्वबोधि- 5
 सत्त्वप्रणिधानस्रोतांसि कल्याणमित्रजनितानि सर्वबोधिसत्त्वकुशलमू-
 लानि कल्याणमित्रोत्थापिताः सर्वबोधिसत्त्वसंभाराः कल्याणमित्रनि-
 र्याताः सर्वबोधिसत्त्वधर्ममुखालोकाः कल्याणमित्रसंभूताः सर्वबोधिस-
 त्वनिर्याणमुखविशुद्ध्यः कल्याणमित्रप्रतिबद्धाः सर्वबोधिसत्त्वशिक्षाप्रति-
 पत्तयः कल्याणमित्रप्रतिष्ठिताः सर्वबोधिसत्त्वगुणधर्माः कल्याणमित्रमू- 10
 लाः सर्वबोधिसत्त्वाध्याशयपरिशुद्ध्यः कल्याणमित्रसंजाताः सर्वबोधि-
 चित्तोत्पाददृढता कल्याणमित्रनेत्रिताः सर्वबोधिसत्त्वसमुद्धारणीप्रतिभा-
 नमुखालोकाः कल्याणमित्रसंधारिताः सर्वबोधिसत्त्वविशुद्धिमुखकोशाः
 कल्याणमित्रसंजनिताः सर्वबोधिसत्त्वज्ञानालोकाः कल्याणमित्रहस्तगताः
 सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधानवैशेषिकतया कल्याणमित्रप्रधान एकोतीभावः 15
 कल्याणमित्रगोत्राः सर्वबोधिसत्त्वसमुदागमवैशेषिकश्रद्धाः कल्याणमि-
 त्रकोशगतानि सर्वबोधिसत्त्वगुह्यस्थानानि कल्याणमित्राकराः सर्वबोधि-
 सत्त्वधर्माकराः कल्याणमित्रविवर्धिताः सर्वबोधिसत्त्वेन्द्रियवेगाङ्कुराः क-
 ल्याणमित्रविवर्धिताः सर्वबोधिसत्त्वज्ञानसागराः कल्याणमित्रप्रतिपालि-
 ताः सर्वबोधिसत्त्वनिधानकोशाः कल्याणमित्ररक्षिताः सर्वबोधिसत्त्वपु- 20
 ण्योपचयाः कल्याणमित्रजनिताः सर्वबोधिसत्त्वजन्मविशुद्ध्यः कल्याण-
 मित्रमुखागताः सर्वबोधिसत्त्वधर्ममेधाः कल्याणमित्रकोष्ठगताः सर्वबो-
 धिसत्त्वनिर्याणपथप्रवेशाः कल्याणमित्राराधनप्रातिलब्धा सर्वबुद्धबोधिः
 कल्याणमित्रसंगृहीताः सर्वबोधिसत्त्वचर्याः कल्याणमित्रोद्योतिताः सर्व-
 बोधिसत्त्वगुणोद्भावनाः कल्याणमित्रसंदर्शिताः सर्वबोधिसत्त्वदिगनुगमाः 25
 कल्याणमित्रसंवर्णिता सर्वबोधिसत्त्वचित्ताध्याशयमहात्मता कल्याणमि-

वसंभूतं बोधिसत्त्वानां महामैत्रीबलं कल्याणमित्रसंजनितं बोधिसत्त्वा-
नां महाकरुणाबलं कल्याणमित्रसंगृहीतानि सर्वबोधिसत्त्वाधिपत्यानि
कल्याणमित्रसंजनितानि सर्वबोध्यङ्गानि कल्याणमित्रसंभवाः सर्वबोधि-
सत्त्वहितोपसंहाराः ॥

कल्याणमित्रसंधारिताः कुलपुत्र बोधिसत्त्वा न पतन्ति दुर्गतिषु
कल्याणमित्रपरिगृहीता बोधिसत्त्वा न विनिवर्तन्ते महायानात् । क-
ल्याणमित्रसमन्वाहता बोधिसत्त्वा नातिक्रामन्ति बोधिसत्त्वशिक्षां क-
ल्याणमित्रारक्षिता बोधिसत्त्वा न गच्छन्ति पापमित्रवशं कल्याणमि-
त्रपरिपालिता बोधिसत्त्वा न परिहायन्ते बोधिसत्त्वधर्मेभ्यः कल्याणमि-
त्रसंगृहीता बोधिसत्त्वा अतिक्रामन्ति पृथग्जनभूमिं कल्याणमित्रानुशि-
क्षिता बोधिसत्त्वा नावक्रामन्ति श्रावकप्रत्येकबुद्धनिपातं कल्याणमित्र-
प्रतिच्छन्ना बोधिसत्त्वा अभ्युद्भवा भवन्ति लोकात्कल्याणमित्रसंवर्धिता
बोधिसत्त्वा अनुपलिप्ता भवन्ति लोकधर्मेः कल्याणमित्रपर्युपासिता बो-
धिसत्त्वा असंप्रमोषचारिणो भवन्ति सर्वचर्यासु कल्याणमित्रोत्थापिता
बोधिसत्त्वा न विवर्तन्ते सर्वारम्भेभ्यः कल्याणमित्रानुशिक्षिता परिगृ-
हीता बोधिसत्त्वा दुर्धर्षा भवन्ति कर्मक्लेशैः कल्याणमित्रबलोपलब्धा बो-
धिसत्त्वा अनवमर्द्या भवन्ति सर्वमारैः कल्याणमित्रोपनिश्रये विहारि-
णो बोधिसत्त्वा विवर्धन्ते सर्वबोध्यङ्गैः ॥

तत्तस्य हेतोः ॥ विशोधकानि कुलपुत्र कल्याणमित्राण्यार-
णीयानां विनिवर्तकानि कल्याणमित्राण्यपायेभ्यः संबोधनानि कल्या-
णमित्राण्यकरणीयानां संनिवारकानि प्रमादस्थानेभ्यो विधमितारो
ऽविद्यान्धकारस्य निर्दारयितारो दृष्टिबन्धनानां निष्क्रामयितारः संसा-
रादुत्खाटयितारो लोकनिकेतान्निर्मोचयितारो मारपाशेभ्यः समाबृंह-
यितारो दुःशल्यानां परिमोचयितारो ऽज्ञानगहनात्समतिक्रामयितारो दृ-
ष्टिकान्तारादुत्थारयितारो भवौघेभ्य उद्धर्तारः कामपङ्काद्विनिवर्तयितारः
कुमार्गात्संदर्शयितारो बोधिसत्त्वमार्गस्य नियोजयितारो बोधिसत्त्वस-

मादानेन प्रतिष्ठापयितारः प्रतिपत्तिषु प्रणेतारः सर्वज्ञतागमनदिशं वि-
शोधयितारः प्रज्ञाचक्षुषो विवर्धयितारः बोधिचित्तस्य संजनयितारो म-
हाकरुणाया आख्यातारश्चर्याया अववादितारः पारमितासु प्रतियापयि-
तारो भूमिषु विभजितारः क्षान्तीनां संभावयितारः सर्वकुशलमूलानां
मुत्थापयितारः सर्वसंभाराणां दातारः सर्वबोधिसत्त्वगुणानां संप्रापयि-
तारः सर्वबुद्धपादमूलेषु संदर्शयितारः सर्वगुणेषु समादापयितारो ऽर्थेषु
समुत्तेजयितारः प्रतिपत्तिषु निदर्शयितारो निर्याणमुखानामारक्षितारः
प्रणाशपथेभ्यो ऽवभासयितारो धर्मालोकमुखानामभिप्रवर्षयितारो धर्म-
श्रवणमेघानां नाशयितारः सर्वक्लेशानां विनिवर्तयितारः सर्वदृष्टिकृतानां
निवेशयितारः सर्वबुद्धधर्मेषु ॥

अपि च कुलपत्र मातृभूतानि कल्याणमित्राणि बुद्धकुलेषु ज-
नयित्री । पितृभूतानि कल्याणमित्राणि विपुलहितोपसंहरणतया ।
धात्रीभूतानि कल्याणमित्राणि सर्वपापारक्षणतया । आचार्यभूतानि क-
ल्याणमित्राणि बोधिसत्त्वशिक्षानुबोधनतया । दैशिकभूतानि कल्याण-
मित्राणि पारमितामार्गावतरणतया । वैद्यभूतानि कल्याणमित्राणि क्ले-
शव्याधिपरिमोचनतया । हिमवत्पर्वतभूतानि कल्याणमित्राणि ज्ञानौ-
षधिविवर्धनतया । शूरभूतानि कल्याणमित्राणि सर्वभयारक्षणतया ।
दासभूतानि कल्याणमित्राणि संभारमहौघोत्तरणतया । कर्णधारभूतानि
कल्याणमित्राणि सर्वज्ञज्ञानरत्नद्वीपसंप्रापणतया ॥

तस्मात्तर्हि कुलपुत्रैवं मनसिकारात्प्रतिप्रश्रब्धेन कल्याणमित्रा-
ण्युपसंक्रमितव्यानि । पृथिवीसमचित्तेन सर्वभारवहनापरिणमनतया ।
वज्रसमचित्तेनाभेद्याशयतया । चक्रवाडसमचित्तेन सर्वदुःखासंप्रवेधनत-
या । समचित्तेन यथेष्टाज्ञाकरणतया । शिष्यसमचित्तेन सर्वाज्ञावि-
लोमनतया । लोकदाससमचित्तेन सर्वकर्मसमादानाविजुगुप्सनतया ।
धात्रीसमचित्तेन सर्वक्लेशपरितमनतया । भृत्यसमचित्तेन किंकरणीप्रद-
क्षिणग्राहतया । रजोऽपहरणसमचित्तेन मानातिमानविवर्जनतया । पू-

एचन्द्रसमचित्तेन कालाकालानामनतया । आजानेयाश्वसमचित्तेन सर्वखादुक्ताविवर्जनतया । यानसमचित्तेन गुरुभारवहनतया । नागसमचित्तेन दान्ताजानेयचित्ततया । शैलसमचित्तेनाचलाकम्प्यतया । श्वसमचित्तेनाक्रोधनतया । चण्डालकुमारकसमचित्तेन निर्माननिर्हंकारतया ।
 5 छिन्नविषाणर्षभसमचित्तेन सर्वदर्पविगतेन । अन्नेवासिसमचित्तेनानतिमानतया । नौसमचित्तेन गमनागमनपरिखिन्नतया । सेतुसंक्रमचित्तेन कल्याणमित्राज्ञोत्तरणतया । सुपुत्रसमचित्तेन कल्याणमित्रमुखोदीक्षणतया । राजकुमारसमचित्तेन धर्मराजाज्ञाप्रतिवहनतया ॥

आत्मनि च ते कुलपुत्रातुरसंज्ञोत्पादयितव्या कल्याणमित्रेषु वैद्यसंज्ञा अनुशासनीषु भैषज्यसंज्ञा प्रतिपत्तिषु व्याधिनिर्घातनसंज्ञा । आत्मनि च ते कुलपुत्राध्वगतसंज्ञोत्पादयितव्या कल्याणमित्रेषु दैशिकसंज्ञोत्पादयितव्या अनुशासनीषु मार्गसंज्ञा प्रतिपत्तिषु क्षेत्रदिग्गमनसंज्ञोत्पादयितव्या । आत्मनि च ते कुलपुत्र पारगसंज्ञोत्पादयितव्या कल्याणमित्रेषु नाविकसंज्ञा अनुशासनीषु तीर्थसंज्ञा प्रतिपत्तिषु नौसंज्ञोत्पादयितव्या ।
 15 आत्मनि च ते कुलपुत्र कर्षकसंज्ञोत्पादयितव्या कल्याणमित्रेषु भुजगेन्द्रसंज्ञा अनुशासनीषु वर्षसंज्ञा प्रतिपत्तिषु सस्यनिष्पत्तिसंज्ञोत्पादयितव्या । आत्मनि च ते कुलपुत्र दरिद्रसंज्ञोत्पादयितव्या कल्याणमित्रेषु वैश्रवणसंज्ञा अनुशासनीषु धनसंज्ञा प्रतिपत्तिषु दारिद्र्यापनयनसंज्ञोत्पादयितव्या । आत्मनि च ते कुलपुत्रान्नेवासिकसंज्ञोत्पादयितव्या कल्याणमित्रेष्व्वाचार्यसंज्ञा अनुशासनीषु शिल्पसंज्ञा प्रतिपत्तिष्वधिगमनसंज्ञोत्पादयितव्या । आत्मनि च ते कुलपुत्राभीरुसंज्ञोत्पादयितव्या कल्याणमित्रेषु शूरसंज्ञा अनुशासनीषु प्रहरणसंज्ञा प्रतिपत्तिषु शत्रुनिर्घातनसंज्ञोत्पादयितव्या । आत्मनि च ते कुलपुत्र वणिक्संज्ञोत्पादयितव्या कल्याणमित्रेषु कर्णधारसंज्ञा अनुशासनीषु रत्नसंज्ञा प्रतिपत्तिषु रत्नग्रहणसंज्ञोत्पादयितव्या ।
 20 आत्मनि च ते कुलपुत्र सत्पुत्रसंज्ञोत्पादयितव्या कल्याणमित्रेषु मातापितृसंज्ञा अनुशासनीषु कुलवृत्तिसंज्ञा प्रतिपत्तिषु

वृत्त्यविप्रणाशसंज्ञोत्पादयितव्या । आत्मनि च ते कुलपुत्र राजकुमार-
संज्ञोत्पादयितव्या कल्याणमित्रेषु धर्मराजाग्रामात्यसंज्ञा अनुशासनीषु
राजशिक्षा प्रतिपत्तिषु ज्ञानराजमकुटालंकारधर्मपट्टशिरोबन्धनधर्मराज-
नगरव्यवलोकनसंज्ञोत्पादयितव्या । एवं चित्तसंज्ञामनसिकारपरिभावि-
तेन कुलपुत्र कल्याणमित्राण्युपसंक्रमितव्यानि ॥

तत्कस्य हेतोः ॥ एवं कल्याणमित्राध्याशयपरिशुद्धा हि कुलपुत्र
बोधिसत्त्वाः कल्याणमित्राज्ञासु प्रतिपद्यमाना विवर्धन्ते सर्वकुशलमू-
लैर्हिमवत्संनिश्रिता इव तृणगुल्मौषधिवनस्पतयो भाजनीभवन्ति सर्व-
बुद्धधर्माणां महासागर इव जलस्य आकरीभवन्ति सर्वगुणानां महा-
समुद्र इव रत्नानां उत्तापयन्ति बोधिचित्तं सुवर्णमिवाग्निसंतापे अभ्यु- 10
त्ता भवन्ति लोकात्सुमेरुरिव सागरात् । अनुपलिप्ता भवन्ति लोक-
धर्मैः पद्ममिव जले न संवसन्ति सर्वदुश्चरितैर्महासागर इव पूतिकुण-
मेन विवर्धन्ते शुक्लधर्मैश्चन्द्र इव शुक्लपक्षे अवभासयन्ति धर्मधातुं सूर्य
इव जम्बुद्वीपं प्रवर्धयन्ति बोधिसत्त्वप्रणिधानशरीराणि कुमारका इव
मातृकापितृनिश्रिताः ॥

संक्षिप्तेन कुलपुत्र कल्याणमित्रानुशासनीषु प्रतिपन्ना बोधिस-
त्त्वा दशानभिलाप्यगुणकोटीनियुतशतसहस्राणि प्रतिगृह्णन्ति । दशा-
ध्याशयकोटीनियुतशतसहस्राणि परिशोधयन्ति । दश बोधिसत्त्वेन्द्रिय-
कोटीनियुतशतसहस्राणि विवर्धयन्ति । दशधिष्ठानकोटीनियुतशतसह-
स्राणि विशोधयन्ति । चरणीयधर्मासंख्येशतसहस्राणि परिशोधयन्ति । 20
दश मारासंख्येशतसहस्राणि समतिक्रामति । दश धर्ममुखद्वारासंख्ये-
यशतसहस्राणि समतिक्रामन्ति । दश धर्ममुखद्वारासंख्येशतसहस्राणि
प्रतिवसन्ति । दश संभारविशुद्धिमुखासंख्येशतसहस्राणि
परिपूरयन्ति । दश चर्यासंख्येशतसहस्राणि परिपूरयन्ति । दश च-
र्यासंख्येशतसहस्राणि पर्यवदापयन्ति । दश महाप्रणिधानासंख्येश- 25
तसहस्राण्यभिनिर्हरन्ति ॥ संक्षिप्तेन कुलपुत्र सर्वबोधिसत्त्वचर्याः सर्व-

बोधिसत्त्वपारमिताः सर्वबोधिसत्त्वभूमयः सर्वबोधिसत्त्वसमाधिमुखानि
 सर्वबोधिसत्त्वाभिज्ञाज्ञानविकुर्वितानि सर्वबोधिसत्त्वधारणीप्रतिभाना-
 लोकाः सर्वबोधिसत्त्वपरिणमनाज्ञानाभिज्ञाप्रमाणताः सर्वबोधिसत्त्वप्रणि-
 धानाभिनिर्हाराः सर्वबुद्धधर्मप्रतिलम्भपरिनिष्पत्तयः कल्याणमित्राधीनाः
 ५ कल्याणमित्रमूलाः कल्याणमित्रप्रभवाः कल्याणमित्रयोनिताः कल्या-
 णमित्रायद्वाराः कल्याणमित्रसंजाताः कल्याणमित्रसंवर्धिताः कल्याण-
 मित्रप्रतिष्ठानाः कल्याणमित्रहेतुकाः कल्याणमित्रप्रभूताः ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारक इमामेवंरूपां कल्याणमित्रगुण-
 वर्णानुशासनीं बोधिसत्त्वचर्याप्रमाणतां बुद्धधर्मविस्तीर्णतां च श्रुत्वा तु-
 १० ष्ट उदय आत्मनाः प्रमुदितः प्रीतिसौमनस्यजातः श्रीसंभवस्य दारक-
 स्य श्रीमत्याश्च दारिकायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य श्रीसंभवं दारकं श्री-
 मतीं दारिकां चानेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य
 श्रीसंभवस्य दारकस्य श्रीमत्याश्च दारिकाया अन्तिकात्प्रक्रान्तः ॥ ५१ ॥ ५२ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः कल्याणमित्रानुशासन्यभिष्यन्दि-
 १५ तचित्तो येन समुद्रकच्छो जनपदस्तेनोपसंक्रान्तस्तामेव बोधिसत्त्वचर्या-
 नुशासनीमनुविचिन्तयन् सम्यक्कर्यानिःसमर्थपूर्वान्तकोटीगतकायप्रणा-
 मसमन्वाहारेण कायबलं दृढीकुर्वाणः पूर्वान्तकोटीगतकायचित्तपरिशुद्धि-
 निष्कारणसंसारिकचित्तप्रचारसमन्वाहारेण चित्तमनसिकारं गृह्णन् पू-
 २० र्वान्तकोट्यसत्कर्मलौकिककार्यप्रयुक्तः संप्रयोजनपरिष्यन्दसमन्वाहारेण प्र-
 त्युत्पन्नप्रयोजनमहासामार्थ्यं विचिन्तयन् पूर्वान्तभूतपरिकल्पसमुत्थित-
 वितथं सर्वकल्पसंदर्शितमनसिकारसमन्वाहारेण सर्वबोधिसत्त्वचर्यासम्य-
 कसंकल्पाभिसंस्कारबलं समुत्थापयन् अतीतात्मभावात्मार्यप्रयोगालम्भ-
 विषमतासमन्वाहारेण सर्वसत्त्वार्थारम्भवैशेषिकतयाध्याशयबलं दृढीकु-
 २५ र्वाणः अतीतकायपर्येष्टिसमुदाचारास्वादतासमन्वाहारेण सर्वबुद्धप्रतिल-
 म्भप्रयोगमहाश्वासप्रतिलम्भेनेन्द्रियवेगान्विवर्धयमानः अतीताध्वविपर्या-

ससंप्रयुक्तमिथ्यामययोगप्रयोगसमन्वाहारेण प्रत्युत्पन्नाध्वसम्यक्संदर्शना-
विपर्याससंप्रयुक्तेन बोधिसत्त्वप्रणिधानेन संततिं परिशेषयन् पूर्वान्त-
गतवीर्यारम्भकार्यापरिनिष्पन्नसमन्वाहारेण प्रत्युत्पन्नसर्वबुद्धधर्मसमुदाग-
मप्रत्युपस्थानेन महावीर्यारम्भविक्रमेण कायचित्तसंप्रग्रहं जनयन् पूर्वा-
न्तकोटीपञ्चगत्यपायनिक्षिप्तात्मभावनिरूपणाख्यनिरूपजीव्यसमुच्छ्रायस-
परान्तकोटीगतकल्पपरिग्रहप्रयुक्तस्य समन्वाहारेण सर्वबुद्धधर्मोत्थापक-
सर्वजगदुपजीव्यसर्वकल्याणसमर्थात्मभावपरिग्रहेण विपुलप्रीतिप्रामोद्यवे-
गान्निवर्धयमानः प्रत्युत्पन्नजन्माभिनिवृत्तं जराव्याधिमरणशोककरभूतं
संयोगवियोगनिधानभूतं समुच्छ्रायसपरान्तकोटीगतकल्पबोधिसत्त्वचर्या-
चरणप्रयुक्तस्य सत्त्वपरिपाचनबुद्धधर्मपरिग्रहप्रयुक्तस्य तथागतदर्शनसर्व-
ज्ञेयानुचरणसर्वधर्मभाणकोपस्थानसर्वतथागतशासनसधारणप्रयुक्तस्य स-
र्वधर्मपर्येष्टसहायभूतस्य सर्वकल्याणमित्रदर्शनसर्वबुद्धधर्मसमुदानयनप्र-
युक्तस्य बोधिसत्त्वप्रणिधानशरीरस्य हेतुप्रत्ययभूतमवलोक्याचिन्त्यकुश-
लमूलेन्द्रियवेगान् विवर्धयमानः ॥

एवंचित्त एवंमनसिकार एवंयोनिशःप्रयुक्तः सर्वबोधिसत्त्वप्रसा-
दसमारोपितया श्रद्धया सर्वबोधिसत्त्वाशयसमारोपितप्रेम्ना सर्वबोधिस-
त्त्वाशयसमारोपितेन गौरवेण सर्वबोधिसत्त्वेन्द्रियप्रसादसमारोपितेन चि-
त्तीकारेण सर्वबोधिसत्त्वशास्त्र्यधिमुक्तिसमुत्थितैरिन्द्रियप्रसादवेगैः सर्वबो-
धिसत्त्वगौरवनिर्वातेन चित्तप्रसादेन सर्वबोधिसत्त्वश्रद्धासमुत्थितैः कुश-
लमूलसंभारैः सर्वबोधिसत्त्वाभिसंस्कारसमुत्थिताभिः पूजाविमात्रताभिः
सर्वबोधिसत्त्वसमैराश्रयैः कृताञ्जलिपुटैः सर्वजगच्छरीरसंभवाभिश्चक्षुर्वि-
मात्रतावलोकनताभिः सर्वजगत्संज्ञाजगत्समारोपिताभिः सर्वबोधिसत्त्व-
स्वराज्जविशुद्धिसमुत्थितवर्णोदाहारव्यूहाभिनिर्हारैः पूर्वान्तप्रत्युत्पन्नको-
टीगतसर्वबोधिसत्त्वाधिष्ठानमरिपूर्णेन तथागतविहाराभिमुखीभावगतेन
संज्ञागतेन सर्ववानुगतेन तथागतबोधिसत्त्वविकुर्वणसंबोधेन एकवाल-
पथाव्यतिरिक्तेन सर्वबुद्धबोधिसत्त्वकायस्फरणानुगतेन सर्वबोधिसत्त्वच-

क्षुष्मथपरिशुद्धिसमारोपिताभिज्ञाज्ञानालोकविज्ञप्तिभिः सर्वदिग्जालसं-
भेदानुगतेन मनआयतनेन धर्मधातुतलभेदस्फरणेन प्रणिध्यभिनिर्हार-
बलेन आकाशधातुपरमपर्यवसानेन सर्वज्ञानुगतेन अध्वासंभिचेनाप्रति-
प्रश्रब्धेन सर्वधर्मावतारमुखेन सर्वकल्याणमित्रानुशासन्यवभासदिवप्रसृ-
तेन श्रद्धाधिमुक्तिप्रवेशबलेन । इति हि सुधनः श्रेष्ठिदारकः ॥

एवं गौरवचित्रीकारपूजास्तवप्रणिपातोदीक्षमाणाधिष्ठानप्रणि-
धानसंज्ञानुगतमानसः । एवमप्रमाणज्ञानगोचरभूमिप्रसृतेन ज्ञानचक्षुषा
वैरोचनव्यूहालंकारगर्भस्य महाकूटागारस्य पुरस्ताद्गारमूले सर्वशरीरेण
प्रणिपतितः स इममेवंरूपामभिनिर्हारप्रयोगं मुहूर्तं विचार्याधिमुक्तिश्र-
द्धासमुत्थितेनाध्याशयप्रणिध्यभिनिर्हारबलेनाप्रतिप्रश्रब्धमात्मानमध्यति-
ष्ठत् । सर्वतथागतपादमूलेषु एवं सर्वबोधिसंमुखीभावेषु सर्वकल्याण-
मित्रभवनेषु सर्वतथागतचैत्येषु सर्वतथागतवियहेषु सर्वबोधिसत्त्वेषु सर्व-
बुद्धावासेषु सर्वधर्मरत्नस्थानेषु सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धाश्रयचैत्यसंमुखीभा-
वेषु सर्वार्यगणदक्षिणीयगुरुमातापितृपर्यन्तेषु अप्रतिप्रश्रब्धमात्मानमध्य-
तिष्ठत् । सर्वजगत्कायसंमुखीभावेषु सर्वज्ञानुगतेन ज्ञानशरीरासंभेदनय-
प्रवेशानुगतेन संज्ञाधिष्ठानज्ञानमनसिकारेण यथा च वैरोचनव्यूहालं-
कारगर्भस्य महाकूटागारस्य पुरस्तादेवं पूर्वपरिकीर्तितेषु सर्वारम्बणेषु
सर्वधर्मधातुस्फरणं प्रणिपातमध्यतिष्ठत् । एवमपरान्तकोटीगतान् क-
ल्याणप्रतिप्रश्रब्धमधिष्ठायाकाशधातुपर्यन्तप्रमाणसमतया धर्मधातव-
रणसमतया सर्वज्ञानुगतभूतकोटीसमतया तथागताविकल्पसमतया छा-
यागतज्ञानसंज्ञास्फरणतया स्वप्नसमविचारसमतया प्रतिभाससमसर्वलो-
कजगद्विज्ञप्तिममतया प्रतिश्रुक्तासमहेतुप्रत्ययसमुत्थानसमतया अनुत्पा-
दसमतया संभवविभवसमतया अभावसमप्रत्ययप्रतीत्यावर्तनसमतया य-
थाकर्मसमुत्थितं विपाकमधिमुच्यमानो यथाहेतुसमुत्थितं फलमधिमु-
च्यमानो यथोपचयसमुत्थितं सर्वक्रियामधिमुच्यमानः श्रद्धासमुत्थितं स-
र्वतथागतोत्पादमधिमुच्यमानो यथाधिमुक्तिसमुत्थितानि सर्वबुद्धपूजा-

निर्माणान्यधिमुच्यमानो गौरवसमुत्थितानि सर्वतथागतनिर्माणान्यधि-
मुच्यमानः कुशलमूलोपचयसमुत्थितां सर्वबुद्धधर्मतामधिमुच्यमानः प्र-
ोपायसमुत्थितान् सर्वमनोमयव्यूहोपचयानधिमुच्यमानः प्रणिधिसमु-
त्थितान् सर्वबुद्धधर्मानधिमुच्यमानः परिणमनासमुत्थितान् सर्वबोधि-
सहचर्यासर्वज्ञताविषयधर्मधातुविठपनस्फरणालंकारव्यूहानधिमुच्यमानः ।
उच्छेदसंज्ञाविगतेन परिणमनाज्ञानेन शाश्वतसंज्ञाविभूतेनानुत्पादज्ञाने-
नाहेतुक्रियादृष्टिविगतेन सम्यक्क्रियादृष्टिविगतेन समक्रियादृष्टिविगतेन
समक्रियावतारहेतूपचयज्ञानेन विपर्ययादृष्टिविगतेनापरप्रत्ययज्ञानेन आ-
त्मपरसंज्ञादृष्टिविगतेन प्रतीत्यावतारज्ञानेन अन्तर्ग्राहदृष्टिविगतेनानन्त-
मध्यधर्मधातुप्रवेशज्ञानेन संक्रान्तिदृष्टिविगतेन प्रतिष्ठासमताभिर्नवृत्ति- 10
ज्ञानेन भवविभवदृष्टिविगतेनानुत्पादनिरोधज्ञानेन सर्वदृष्टिविगतेन शू-
न्यतानुत्पादज्ञानेन अनैश्वर्यधर्मताप्रतिबद्धेन प्रणिध्यभिनिर्हारज्ञानबलेन
सर्वनिमित्तसंज्ञापनीतेनानिमित्तकोटीमुखज्ञानेन बीजाङ्कुरविनाशधर्मत-
या मुद्राप्रतिमुद्रासमुत्थानसमधर्मतया प्रतिबिम्बदर्शनसमधर्मतया प्रतिश्रु-
क्तासमरुतघोषविज्ञप्तिधर्मतया स्वप्नसमविचारविज्ञप्तिधर्मतया मायाग- 15
तसमकर्मसमुत्थानधर्मतया चित्तारूपिलोकोत्थापनधर्मतया यथाप्रत्यय-
हेतूपचयफलधर्मतया यथाकर्मोपचयविपाकसमधर्मतया उपायकौशल्य-
विठपनधर्मतया धर्माधर्मसमतिसमताभिष्यन्दितधर्मतया ॥

एवं ज्ञानप्रवेशाभिनिर्हतेन संज्ञामनसिकारेण सुधनः श्रेष्ठिदा-
रको वैरोचनव्यूहालंकारगर्भस्य महाकूटागारस्य पुरस्तात्प्रणिपतितः सु- 20
चिरमतिनमय्याचिन्यकुशलमूलवेगाभिष्यन्दितसंतानः प्रह्लादितकायचि-
त्तः ततः कूटागारद्वारमूलादुत्थाय मुहूर्तमनिमिषाभ्यां नेत्राभ्यां वैरोच-
नव्यूहालंकारगर्भं महाकूटागारं संप्रेक्ष्य कृताञ्जलिपुटो ऽनेकशतसहस्र-
कृत्वः प्रदक्षिणीकृत्यैवंसंज्ञामनसिकारसंप्रेषितचित्तो वाचमभाषत ॥ अयं
शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविहारविहारिणामावासः । अयं स सर्वधर्मा- 25
विकल्पविहारविहारिणामावासः । धर्मधात्वसंभेदविहारविहारिणां स-

स्वधातुनुपलम्भविहारविहारिणां सर्वधर्मानुत्पादविहारविहारिणां सर्वलोकानिकेतविहारविहारिणां सर्वजगदालयानिलयविहारविहारिणां सर्वावसिञ्चितविहारविहारिणां सर्वायाश्रयनिश्चितविहारविहारिणां सर्वसमुच्छ्रयानिश्चितविहारविहारिणां सर्वक्लेशसंज्ञागतविधूतविहारविहारिणां अयं सर्वधर्मास्वभावविहारविहारिणां सर्वकल्पविकल्पाविकल्पविहारविहारिणां सर्वसंज्ञाचिन्तमनोविविक्तविहारविहारिणां सर्वसंज्ञानायूहनिर्यूहविहारविहारिणां गम्भीरप्रज्ञापरमिताप्रवेशविहारविहारिणां समन्तमुखधर्मधातुस्फरणोपायविहारविहारिणां समन्तक्लेशशान्तोपायविहारविहारिणां सर्वध्यानविमोक्षसमाधिसमापत्यभिज्ञाविद्योत्पादविक्रीडितविहारविहारिणां सर्वबोधिसत्त्वसमाधिगोचरभावनाविहारविहारिणां अयं सर्वबुद्धपादमूलोपनिश्चितविहारविहारिणामावासः ॥

ये ते एककल्पसर्वकल्पसर्वकल्पैककल्पानुप्रवेशविहारविहारिणः । ये ते एकक्षेत्रसर्वक्षेत्रैकक्षेत्रासंभेदविहारविहारिणः । ये ते एकधर्मसर्वधर्मसर्वधर्मेकधर्माविरोधविहारविहारिणः । ये ते एकसत्त्वसर्वसत्त्वैकसत्त्वानानात्वविहारविहारिणः । ये ते एकबुद्धसर्वबुद्धसर्वबुद्धैकबुद्धाद्वयविहारविहारिणः । ये ते सर्वार्थैकक्षणप्रवेशविहारविहारिणः । ये ते सर्वक्षेत्रैकचित्तोत्पादगमनविहारविहारिणः । ये ते सर्वसत्त्वभवनप्रतिभासविहारविहारिणः । ये ते सर्वलोकहितसुखचित्तविहारविहारिणः । ये ते सर्वस्वाधीनप्रतिलम्भविहारविहारिणः तेषामयं विहारः । ये ते लोकनिकेतोच्चलिताश्च सर्वजगद्भवनेषु दृश्यन्ते सर्वसत्त्वपरिपाचनाय । ये ते सर्वक्षेत्रानिश्चिताश्च सर्वक्षेत्रेषु चानुविचरन्ति तथागतपूजाकर्मणे । ये ते सर्वक्षेत्राणि चानुविचरन्ति सर्वबुद्धक्षेत्रव्यूहपरिग्रहणतायै न च स्थानाद्विचरन्ति । ये ते सर्वतथागतपादमूलगताश्च बुद्धसंज्ञाभिनिवेशविगताश्च । ये ते सर्वकल्याणमित्रोपनिश्चयविहारविहारिणश्च न चैषां सर्वजगति समसमो ऽस्ति ज्ञानेन । ये ते सर्वमारभवनविहारविहारिणश्च कामगुणरतिवियुक्ताश्च । ये ते सर्वसंज्ञागतप्रवेशविहारविहारिणश्च

सर्वसंज्ञागतविधूतमानसाश्च । ये ते सर्वजगच्छरीरानुगतकायाश्च न चा-
त्मसंख्यविहारिणः । ये ते सर्वलोकधातुन्तर्गतकाया न च धर्मधातु-
संभेदविहारविहारिणः । ये ते सर्वानागतकल्पसंवासप्रणिधानाश्च न च
दीर्घह्रस्वकल्पसंज्ञागतविहारविहारिणः । ये ते एकबालमयाश्च न च-
लन्ति सर्वलोकधातुषु च संदृश्यन्ते तेषामयं दुरासदधर्मदिगनुप्रवेशवि-
हारविहारिणां दुराज्ञेयविहारविहारिणां गम्भीरविहारविहारिणां अ-
द्वयविहारविहारिणां अलक्षणविहारविहारिणां निःप्रतिपक्षविहारवि-
हारिणां अनुपलम्भविहारविहारिणां निःप्रपञ्चविहारविहारिणां
महामैत्रीमहाकरुणाविहारविहारिणां सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धदुरवगाह-
विहारविहारिणां सर्वमारविषयसमतिक्रान्तविहारविहारिणां सर्व-
लोकविषयानुपलिप्तविहारविहारिणां सर्वबोधिसत्त्वपारमिताविहा-
रविहारिणां सर्वबुद्धविहारानुकूलविहारविहारिणां अयं विहारः ।
ये ते सर्वनिर्मितापगतविहारिणश्च न च श्रावकनियाममवक्रामन्ति ।
ये ते सर्वधर्मानुत्पादविहारविहारिणश्च न चानुत्पादधर्मतायां पतन्ति ।
ये ते ऽशुभविहारविहारिणश्च न च रागविरागधर्मतां साक्षात्कुर्वन्ति न च
रागधर्मैः सार्धं संवसन्ति । ये ते मैत्रीविहारिणश्च न च दोषमलोप-
गतचित्ताः प्रतीत्यसमुत्पादविहारविहारिणश्च अत्यन्तासंमूढाश्च सर्वधर्मेषु ।
ये ते चतुर्थानविहारिणश्च न च ध्यानवशेनोपपद्यन्ते । ये ते चतुरप्र-
माणविहारविहारिणश्च न च रूपधातुगतिं गच्छन्ति सर्वसत्त्वपरिपाच-
नार्थम् । ये ते चतुरारूप्यसमापत्तिविहारविहारिणश्च न चारूप्यधा-
तुगतिं गच्छन्ति महाकरुणापरिगृहीतत्वात् । ये ते शमथविषयनावि-
हारविहारिणश्च न चात्मना विद्याविमुक्तिं साक्षात्कुर्वन्ति सत्त्वपरिपाका-
य । ये ते महोपेक्षाविहारविहारिणश्च न च सत्त्वधातुं परित्यजन्ति ।
ये ते शून्यताविहारविहारिणश्च न च दृष्टिगतसंनिश्रिताः । ये ते ऽनि-
मित्तगोचराश्च निमित्तचरितसत्त्वनयाभिमुक्ताश्च । ये ते सर्वप्रणिधान-
विगताश्च बोधिसत्त्वप्रणिधानव्यवच्छिन्नाश्च । ये ते सर्वकर्मक्लेशवशवर्ति-

नश्च सञ्चपरिपाकाय च कर्मक्लेशवशानुगाः संदृश्यन्ते । ये ते च्युत्युप-
 पत्तिपरिज्ञाताविनश्च जन्मच्युतिमरणं च संदर्शयन्ति । ये ते सर्वगति-
 व्यतिवृत्ताश्च सर्वगतिषु च गच्छन्ति सर्वविनयवशेन । ये ते मैत्रीविहा-
 रिणश्च न कचिदनुनयविहारिणः । ये ते करुणाविहारिणश्च न कचि-
 दनुसंशयदर्शनविहारिणः । ये ते मुदिताविहारिणश्च नित्योद्विग्न्यश्च दुः-
 खितसर्वव्यवलोकनतया । ये ते उपेक्षाविहारिणश्च परकार्येषु । ये ते
 न चानुपूर्वविहारसमापत्तिविहारिणश्च न कामधातूपपत्तिविजुगुप्सकाः ।
 ये ते सर्वोपपत्त्यनिश्चितविहारिणश्च न च भूतकोटीसाक्षात्करणविहा-
 रिणः । ये ते धिबिमोक्षविहारिणश्च न च श्रावकविमुक्तिस्पर्शविहारि-
 १० णः । ये ते चतुरार्यसत्यव्यवलोकनविहारिणश्च न च फलसाक्षात्करण-
 विहारिणः । ये ते गम्भीरप्रतीत्यसमुत्पादव्युपपरीक्षणविहारिणश्च न
 चात्यन्तनियतनविहारिणः । ये ते आर्याष्टाङ्गमार्गभवनाविहारिणश्च न
 चात्यन्तनिर्याणविहारिणः । ये ते पृथग्जनभूमिसमतिक्रान्तविहारिणश्च
 न च श्रावकप्रत्येकबुद्धभूमिपतनविहारिणः । ये ते पञ्चोपादानस्कन्ध-
 १५ परिज्ञानविहारिणश्च न चात्यन्तस्कन्धनिरोधविहारिणः । ये ते चतुर्मा-
 र्गपथसमतिक्रान्तविहारिणश्च न च सारकल्पनविहारिणः । ये ते षडा-
 यतनसमतिक्रान्तविहारिणश्च न चात्यन्तानभिनिवृत्तिविहारिणः । ये ते
 तथताविहारिणश्च न च भूतकोट्यायतनविहारिणः । ये ते सर्वयान-
 निर्याणसंदर्शनविहारिणश्च न च महायानव्यवनविहारिणः तेषामयं
 २० सर्वगुणविहारिणां विहारः ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तस्यां वेलायामिमा गाथा अ-
 भाषत ॥

इह सो महाकरुण लाभि विशुद्धबुद्धि-

मैत्रेयमैत्रिशिरि लोकहिताभियुक्तः ।

अभिषेकभूमिस्थित ज्येष्ठ सुतो जिनानां

विहराति बुद्धविषय अनुचिन्तयन्तः ॥ १ ॥

सर्वेष चो जिनसुतान महायशानां
महाज्ञानगोचर विमोक्षप्रतिष्ठितानाम् ।
ये धर्मधातु विचरन्ति असज्जमाना
आवासु तेषमयमप्रतिपुद्गलानाम् ॥ २ ॥
दमदानशीलक्षमवीर्यबलोद्भूतानां
ध्यानैरभिज्ञबलपारगतिंगतानाम् ।
प्रज्ञाउपायप्रणिधानबलस्थितानां
महायानपारमिगतानमयं विहारः ॥ ३ ॥
एषो असङ्गमतिना विपुलाशयानां
आकाशगोचररतानमतिश्रितानाम् ।
सर्वत्रियध्वस्तरणान्मनावृतानां
आवासु सर्वभवभावविभावितानाम् ॥ ४ ॥
ये सर्वधर्म अनुत्पादनयप्रविष्टा
विमृशन्ति धर्मप्रकृतिं गगनस्वभावा ।
न करोन्ति निश्रयु कचिद्गुणे व पक्षी
तेषां विहारु अयु ज्ञानविशारदानाम् ॥ ५ ॥
ये रागदोषमथ मोहस्वभाव ज्ञात्वा
संकल्पहेतु जनित वितथ प्रवृत्तम् ।
निर्विकल्पयन्ति च विरागमयीह तेषां
शान्तप्रशान्त्युपगतानमयं विहारः ॥ ६ ॥
ये ते विमोक्षमुख सत्यनयार्यमार्ग
स्कन्धांस्तथायतनसत्त्वप्रतीत्यतां च ।
प्रपरीक्षमाण न प्रतन्ति विदू प्रशान्ति
प्रज्ञाउपायकुशलानमय विहारः ॥ ७ ॥
ये ते अनावरणज्ञानदिशं प्रविष्टा
जिनक्षेत्र सत्त्वपरिकल्प

5

10

15

20

25

भावस्वभावरहितान् विमृषन्ति धर्मान्
 आवासु तेषमय शान्तिपरायणानाम् ॥ ८ ॥
 ये ते असङ्गचरिता इम धर्मधातुं
 विचरन्ति भारविगता खगवायुभूताः ।
 सर्वं निकेत विगता अनिकेतचारी
 तेषामनिश्रितमतीतमयं विहारः ॥ ९ ॥
 ये दृष्टि दुर्गतिगतां जनतामखिन्नां
 दुःखान्तरां कटुकवेदनवेदयन्तीम् ।
 मैत्रप्रभाय शमयन्ति अपाय सर्वान्
 आवासु तेषमय मैत्रकृपायशानाम् ॥ १० ॥
 संसारसंकटगतार्यपथप्रनष्टं
 जात्यन्ध सार्थमिव दैशिकविप्रहीणम् ।
 ये प्रेक्ष लोकमिह मोक्ष्य पथे प्रणेन्ति
 सार्थातिवाहसदृशानामयं विहारः ॥ ११ ॥
 ये जातिशोकजरमृत्युवशोपनीतं
 दृष्ट्वा जगन्नमुचिस्कन्धं व पाशबद्धम् ।
 संप्रापयत्यभयक्षेम दिशं विमोच्य
 शूराण तेषमयमासु सुदुर्जयानाम् ॥ १२ ॥
 क्लेशातुरं जनमिमु व्यवलोकयित्वा
 समुदानयन्त्यमृतज्ञानमहोषधानि ।
 परिमोचयन्ति विपुला करुणां जनित्वा
 महवैद्यराजसदृशानमयं विहारः ॥ १३ ॥
 ये ते निशाम्य जनतां दुखितामत्राणां
 शोकाकरे पतित मृत्युसमुद्रगामि ।
 तारेन्ति कृत्व महीं शुभधर्मनावं
 तेषां विहारमय दाससुतोपमानाम् ॥ १४ ॥

ये क्लेशसागरचरां जनतां निशाम्य
 सर्वज्ञचिह्नरतनाशयशुद्धसत्त्वा ।
 अभ्युद्वरन्ति भवसागरमोतरित्वा
 कैवर्तपुत्रसदृशानमयं विहारः ॥ १५ ॥
 प्रणिधानआलयगता कृपमैत्र्य दृष्ट्या
 ये सर्वसत्त्वभवनान्यवलोकयित्वा ।
 अभ्युद्वरन्ति जनतां भवसागरस्थां
 गह्वेन्द्रपोतसदृशानमयं विहारः ॥ १६ ॥
 ये धर्मधातुगगन शशिसूर्यभूता
 विचरन्ति सत्त्वभवनप्रतिभासप्राप्ताः ।
 प्रणिधानमण्डल - - - ज्ञानरश्मी
 लोकप्रभासकरणानमयं विहारः ॥ १७ ॥
 ये एकसत्त्वपरिपाचनतामधीरा
 तिष्ठन्ति कल्पनयुतानपरान्तनिष्ठा ।
 यथ एकं सत्त्वं तथ सर्वजगत्यशेषम्
 आवासु तेषमय लोकपरायणानाम् ॥ १८ ॥
 ये एकक्षेत्र प्रसरे अपरान्तकल्पान्
 विचरन्ति चारिक जगार्थमखिन्नवीर्याः ।
 यथ एकं क्षेत्रं तथ सर्वदशदिशासु
 आवासु तेषमय वज्रदृढाशयानाम् ॥ १९ ॥
 ये धर्ममेघ सुगतान दशदिशासु
 एकासने स्थित मिवन्ति असंग्रमूढाः ।
 अपरान्तकल्पनियुतान्यवितृप्तिचित्ता
 सहबुद्धिसागरसमानमयं विहारः ॥ २० ॥
 ये क्षेत्रसागर व्रजन्ति अनाभिलाष्यान्
 प्रविशन्ति चो परिषसागर नायकानाम् ।

ये पूजसागरविचित्रजिने करोन्ति
 तेषामसङ्गचरणानमयं विहारः ॥ २१ ॥
 ये चार्यसागरप्रविष्टमनन्तमध्यात्
 प्रणिधानसागरविगाह्यमानधीराः ।
 बहुकल्पसागरचरन्ति जगद्धितार्था
 तेषां विहारश्च सर्वगुणाकराणाम् ॥ २२ ॥
 ये एकवालिपथिउत्तरमानक्षेत्रात्
 बुद्धांश्च सत्त्वतथकल्पअनन्तमध्यान् ।
 प्रविशन्ति एतन्नपुनश्च उपेन्ति सीमां
 तेषामसङ्गनयनानमयविहारः ॥ २३ ॥
 ये एकचित्तक्षणिक्कल्पमहासमुद्रात्
 प्रविशन्ति क्षेत्रतथबुद्धजगत्प्रचरान् ।
 तेषामनावरणज्ञानमतिस्थितानाम्
 एषो विहारगुणपारमितोद्धतानाम् ॥ २४ ॥
 ये सर्वक्षेत्रपरमाणुरजान् गणित्वा
 बिन्दुप्रमाणतुलयित्वजलौघसर्वम् ।
 तावत्प्रमाणप्रणिधीनभिनिर्हरन्ति
 तेषामसङ्गतगतानमयविहारः ॥ २५ ॥
 प्रणिधानधारणिसमाधिमुखप्रवेशान्
 ध्यानविमोक्षप्रणिधानमुखानि चैव ।
 अभिनिर्हरन्ति विचरन्ति अनन्तकल्पान्
 इह ते प्रविष्टसुगतानुसुताः स्मृतीमाः ॥ २६ ॥
 इह ते स्थिताजिनसुताविविधाविचित्रा
 अभिनिर्हरन्ति बहुशास्त्रकथार्थयुक्ताः ।
 सौख्यावहानि जगतामिह शिल्पस्थाना-
 न्यनुचिन्तयन्तविहरन्ति सतां विहारः ॥ २७ ॥

इह ते स्थिता महअभिज्ञउपायज्ञाने

यावन्त सख्यगतिभेद दशदिशासु

सर्वत्र जन्मच्युतिभेद विदर्शयन्ति

मायागते स्थित विमोक्ष असङ्गचर्याः ॥२८॥

इह ते स्थिता प्रथमचित्तसमुद्भवाद्यां

दर्शयन्ति धर्मचर्या वसुधर्मनिष्ठाम् ।

आपूर्य निर्मितघनैरपि धर्मधातुम्

एवं विकुर्वितशतान्युपदर्शयन्ति ॥२९॥

ये एकचित्तप्रसरेण विबुद्धबोधिं

प्रविशन्ति ज्ञानमतिकर्म अनन्तमध्या ।

संमोहकोवत्रजि लोकु य चिन्तयान

एवं दुरासदगतानमयं विहारः ॥३०॥

एषो असङ्गमतिनामनावरणधर्मधातुचरणानाम् ।

अनिलम्भगोचराणां विहार विमलाशयु मतीनाम् ॥३१॥

ये ते असङ्गचारी अनिकेतविहारि सर्वक्षेत्रेषु ।

अद्वयज्ञानविहारी अयु तेष विहार असमानाम् ॥३२॥

खप्रकृतिसमान्ये एते धर्मानानालायाञ्छान्तान् ।

विहरन्ति गगनगोचर तेष यमावासु विरजानाम् ॥३३॥

इह ते कृपाशयमती स्थित्वा जगदीक्ष्य दुःखशोकहतम् ।

लोकहितचिन्तनपरा विहरन्ति महकरुणा लाभी ॥३४॥

इह ते अनन्तरहिता दृश्यन्ते सर्वसख्यभवनेषु ।

शशिसूर्यमण्डलसमाधिमुक्त संसारपाशेभ्यः ॥३५॥

इह ते स्थिता जिनसुताः सर्वजिनानां च पादमूलेषु ।

दृश्यन्ति सर्वक्षेत्रेष्वनन्तकल्पान् क्षपयमाणाः ॥३६॥

इह ते जगदण्डसमैः सर्वजिनसुताश्रयप्रमाणैश्च ।

सर्वदिशो ऽनवशेषाः स्फुरन्ति निर्माणमेघेभिः ॥३७॥

इह ते प्रविष्ट शूराः सर्वं जिनगोचरं तुल्यमाना ।
 विहरन्ति कल्पनयुतान् चामि तृप्तिं समुपायन्ति ॥३८॥
 इह ते समाधिनयुतानभिलाष्यानि प्रतिक्षणं बुद्ध्या ।
 दर्शन्ति बुद्धविषयं यथा समाधिप्रवेशेन ॥३९॥
 इह ते क्षणावलम्बा कल्पक्षेत्राणि बुद्धनामानि ।
 प्रवेशन्ति विपुलबुद्धी कल्पान् क्षपयत्यपरिमाणान् ॥४०॥
 इह ते स्थिताप्रमेया कल्पान् प्रविशन्ति एकचित्तेन ।
 परिकल्पसंज्ञविगता जगतः संज्ञावासगतेन ॥४१॥
 इह ते समाधिभवनप्रतिष्ठ पश्यन्ति त्रयो अध्वानः ।
 एकक्षणकोटिप्राप्ता विमोक्षभवने विचरमाणाः ॥४२॥
 इह ते स्थिता विहारे पर्यङ्कनिषण्णानुच्चलिताः कायाः ।
 सर्वेषु क्षेत्रेषु च युगपद्दृश्यन्ति सर्वगताः ॥४३॥
 इह विहरन्तो वृषभी धर्मसमुद्रात्प्रवन्ति सुगतानाम् ।
 अवतीर्णं ज्ञानसागरमक्षयगुणपारमिताप्राप्ताः ॥४४॥
 इह सर्वक्षेत्र संख्यां कल्पानां चैव धर्मसंख्यां च ।
 सर्वजिनानां संख्यां चिन्तेन्ति अनावरणचिन्ती ॥४५॥
 इह ते स्थिता जिनसुता यावत् क्षेत्रास्त्रियध्वसंख्याताः ।
 एकक्षणेन तेषां संभावविभाव चिन्वन्ति ॥४६॥
 इह ते स्थिता जिनानां चर्यां प्रणिधिं च इन्द्रियं जगताम् ।
 पश्यन्त्यसंमतयो जिनसुतभवने विचरमाणाः ॥४७॥
 एकरजाग्रतान्ये सर्वरजसमाननावरण अस्याम् ।
 पश्यन्ति पर्षसागरक्षेत्रान् सत्त्वानि कल्पांश्च ॥४८॥
 सर्वरजाग्रेषु एव परिषक्षेत्राणि सत्त्व कल्पाश्च ।
 प्रतिभासगतान्सर्वान् सुविभक्तान् संप्रपश्यन्ति ॥४९॥
 इह ते धर्मस्वभावं सर्वक्षेत्राध्वकल्पसंबुद्धान् ।
 भावस्वभावविगतान्संभवनयैर्विचिन्वन्ति ॥५०॥

स्थितेह सत्त्वसमतां धर्मेषु बुद्धसमतां च प्रेक्ष्य ।

अध्वनि स्नेहसमतां प्रणिधानसमतां च प्रविशन्ति ॥५१॥

विनयन्ति सत्त्वनयुतान्ये महयन्ति बुद्धनयुतानि ।

विमृषन्त्यपरे धर्मनिहते भवनवरे स्थिता धीराः ॥५२॥

कल्पनयुतैर्न येषां प्रणिधानज्ञानविषयमतिकल्पा ।

शक्या मया हि वक्तुं विस्तीर्णो ननु बुद्धीनाम् ॥५३॥

तेषामनिन्दितानां अनावरणगोचरं च निरतानाम् ।

आवासं वन्दे ऽहं कृतकरणकोश प्रणतकायः ॥५४॥

तमपि जिनज्येष्ठसुतं निरावरणचर्यमार्यमैत्रेयम् ।

निरुपमविशुद्धबुद्धिं तदनु स्मृतिमां प्रणिपतानि ॥५५॥

इति हि सुधनः श्रेष्ठिदारको वैरोचनव्यूहालंकारगर्भमहाकूटा-
गारनिवासिनो बोधिसत्त्वानेवं चाप्रमाणैर्बोधिसत्त्वस्त्वैरभिष्टुत्य वन्दि-
त्वा नमस्कृत्य प्रणिपत्योद्दिश्य चित्रीकृत्यामुखीभूयाभिसंपूज्य वैरोचन-
व्यूहालंकारगर्भस्य महाकूटागारस्य मूले ऽतिष्ठन्मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य दर्शनमभिलषमाणो मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्य समवधान-
माकाङ्क्षमाणः सो ऽद्राक्षीन्मैत्रेयं बोधिसत्त्वं बहिर्धा कूटागारस्यान्यत-
मस्मात्प्रदेशादागच्छन्तमनेकप्राणिशतसहस्रपरिवारमनेकदेवनागयक्षग-
न्धर्वासुरगरुडकिंनरमहोरगेन्द्रपुरस्कृतं वामदक्षिणाभ्यां शक्रब्रह्मलोकपा-
लैर्नमस्यमानं जन्मभूमिकैश्च बहुभिर्ज्ञातिसंबन्धिभिर्ब्राह्मणशतसहस्रैः परि-
वृतं पुरस्कृतं वैरोचनव्यूहालंकारगर्भकूटागाराभिमुखमागच्छन्तं दृष्ट्वा च
तुष्ट उदग्र आत्मनाः प्रमुदितः प्रीतिसौमनस्यजातो येन मैत्रेयो बोधि-
सत्त्वस्तेनाभिमुखीभूत्वा दूरत एव मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्य सर्वशरीरेण
प्रणिपतितः ॥

अथ खलु मैत्रेयो बोधिसत्त्वः सुधनं श्रेष्ठिारकं व्यवलोक्य
सर्वपर्वदो दक्षिणेन हस्तेनोपदर्श्य भूतैर्गुणैः संवर्णयन् गाथाभिरप्यभा-
षत ॥

पश्यथेमु सुविशुद्ध आशयं सुधनं दृढधनान आत्मजम् ।
 एषमाणु वरबोधिचारिकामागतो मम समीपि पण्डितः ॥१॥
 स्वागतं ति कृपमैत्रसंभवः स्वागतं विपुलमैत्रमण्डलः ।
 स्वागतं प्रशमशान्तिलोचन मा किलाम्यसि चरन्तु चारिकाम् ॥२॥
 ६ एहि स्वागतु विशुद्ध आशय एहि स्वागतमखिन्नमानसः ।
 एहि स्वागतमलीनइन्द्रिय मा किलाम्यसि चरन्तु सूरत ॥३॥
 सर्वधर्मविचराय उत्थित सर्वसत्त्वविनयाय उत्सुकः ।
 सर्वमित्रभजनाय प्रस्थित स्वागतं ति अचलो दृढव्रत ॥४॥
 स्वागतं शुभपथेन आगतः स्वागतं गुणपथे प्रतिष्ठितः ।
 १० स्वागतं जिनपथेन प्रस्थित मा श्रमं किल समर्थस्व क्वचित् ॥५॥
 एहि स्वागतु गुणेषु तन्मय स्वागतं ति कुशला नित्यन्दित ।
 साधु स्वागतमनन्तगोचर दर्शनं तव सुदुर्लभं जगे ॥६॥
 लाभालाभसमतुल्यमानसानिन्ददुःख अयशोविवर्जितः ।
 लोकधर्मिकमलोत्पलोपम साधु स्वागतमभ्रान्तमानस ॥७॥
 १५ मायशाल्यविगताशुभाशय मानदर्पविगतो सुभाजन ।
 क्रोधरोषविगतो अनुव्रत साधु ते दर्शनं सुदर्शनम् ॥८॥
 एहि सर्वदिश गोचरामुख एहि सर्वदिश कोशसंभव ।
 एहि सर्वजिनकोशवर्धन स्वागतं ति अकिलान्तमानस ॥९॥
 एहि स्वागतु त्रियध्वगोचर धर्मधातुअधिमुक्तिमण्डल ।
 २० सर्वबुद्धगुणगर्भसंभव स्वागतं ति अकिलान्त सूरत ॥१०॥
 एहि मञ्जुशिरि ज्ञानपङ्कज एहि मेघशिरि तोयवर्धितः ।
 एहि सर्वजिनपुत्रप्रेषित दर्शयामि ति अनावृतां दिशम् ॥११॥
 पश्यथ प्रणिधिजालु कीदृशं धर्मधातुस्फरणं अचिन्तियम् ।
 बोधिसत्त्वचरिमार्गकर्षणं विस्तरन्तु सुधनो इहागतः ॥१२॥
 २५ एषमाणु सुगतान गोचरं मार्गमाणु विरजान चारिकाम् ।
 पृच्छमान प्रणिधानसागरं आगतो अयमखिन्नमानसः ॥१३॥

यत्र शिक्षित अतीतनायकाः शिक्षितेति तत्र ये अनागताः ।
 तिष्ठतां च सुगतान् या चरी पृच्छमानु अयु तामिहागतः ॥ १४ ॥
 एति मित्र मम धर्मभाणकाः सर्वधर्मप्रतिपत्तिदेशकाः ।
 बोधिसत्त्वचरिमार्गदेशका एव चित्त अयमागतो इह ॥ १५ ॥
 बोधिसत्त्व मम बुद्धिवर्धिका बुद्धपुत्र मम बोधिदायकाः ।
 एति मित्र मम बुद्धवर्णिता एवचित्तकुशला इहागतः ॥ १६ ॥
 मातृभूत जनकायिमे मम धात्रिभूत गुणस्तन्यदायकाः ।
 बोधिअङ्गपरिपालकाः सदा एति मित्र अहितान्निवारकाः ॥ १७ ॥
 वैद्यभूत जरमृत्युमोचकाः शक्रभूत अमृताभिवर्धिकाः ।
 चन्द्रभूत शुभपूर्णमण्डलाः सूर्यभूत शिवमार्गदर्शकाः ॥ १८ ॥
 मेरुभूत सम मित्रशत्रुषु सागरोपम अक्षोभ्यचेतसः ।
 कर्णधारपरिपालकोपमा एवचिन्ति सुधनो इहागतः ॥ १९ ॥
 शूरभूत अभयप्रदायकाः सार्थवाहशरणं परायणम् ।
 नायका मम सुखंददा इम एवचित्त अय मित्र सेवते ॥ २० ॥
 सर्वधर्मदिशसुदर्शकाः सदा सर्वबुद्धगुणज्ञानदर्शकाः ।
 सर्वदुर्गतिअपायशोधका एति मित्र मम साधु दर्शकाः ॥ २१ ॥
 एति सर्वजिनकोशदायका एति सर्वजिनगञ्जरक्षकाः ।
 एति सर्वजिनगृह्यधारका एव मित्र भज तेष पण्डितः ॥ २२ ॥
 ज्ञानसंपद अतो विशुध्यते रूपभोगकुलजन्मसंपद ।
 - - - - - अतो न दुर्लभा एवमाशय अयमिहागतः ॥ २३ ॥
 पश्यथा अयनुदार आशयः सेवमान इम मित्र पण्डितः ।
 यादृशीं प्रतिजनेति सूरत एव यूयमनुशिक्षथो सदा ॥ २४ ॥
 एष पूर्वशुभपुण्यहेतुना दृष्ट मञ्जुशिरिवोधिप्रस्थितः ।
 अनुशास्ति अयु तस्य कुर्वतो पश्यथा कथमटन्यखेदवान् ॥ २५ ॥
 एष सर्वसुखसौख्य उज्ज्वल उत्सजित् अमरोपमं गृहम् ।
 धात्रिमातृपितृभोगविस्तरं दासभूत इम मित्र सेवते ॥ २६ ॥

एष आशय विशोध्य परिणतः स्वाश्रयं जहिय मानुषं इमम् ।

सर्वबुद्धभवनं प्रवेक्ष्यते ईदृशं फलमतो भविष्यति ॥ २७ ॥

एष दृष्ट जन व्याधिपीडितान् प्राणिनो दुःखशतैरुपद्रुतान् ।

जन्ममृत्युभयशोकतापिनः तेषु अर्थि चर कृपाशयः ॥ २८ ॥

दुःखयन्त्रपरिपीडितं जगद् दृष्ट पञ्चगतिचक्रमण्डले ।

ज्ञानवचमयमेष ते दृढं दुःखयन्त्रगतिचक्रभेदनम् ॥ २९ ॥

रागदोषतृणथाणुकण्टकं दृष्टिसङ्गबहुकं क्षताङ्कुरम् ।

सत्त्वक्षेत्रपरिशोधनार्थिकः प्रज्ञालाङ्गलदृढं गवेषते ॥ ३० ॥

मोहविद्यगहनाशयं जगत् प्रज्ञाचक्षुहत नष्टदैशिकम् ।

तस्य क्षेमदिशदर्शनप्रभुः सार्थबाहु जगतो भविष्यति ॥ ३१ ॥

क्षान्तिवर्मत्रिविमोक्षवाहनो ज्ञानखङ्गरिपुङ्गवशर्षकः ।

शूरभूत अभयस्य दायको --- हि जगतां भविष्यति ॥ ३२ ॥

धर्मनाव समुदानयत्ययं ज्ञानसागरपथे सुशिक्षितः ।

शान्तिरत्नवरद्वीपनायकः कर्णधार त्रिभवारणवे अयम् ॥ ३३ ॥

ज्ञानरश्मिप्रणिधानमण्डलः सर्वसत्त्ववनावभासनः ।

धर्मधातुगगने महाप्रभो बुद्धसूर्य समुद्देष्यते अयम् ॥ ३४ ॥

मैत्रचन्दनसमानशीतलः सर्वसत्त्वसमचित्तसुप्रभः ।

शुक्लधर्मपरिपूर्णमण्डलो बुद्धचन्द्र समुद्देष्यते अयम् ॥ ३५ ॥

आशये दृढतल प्रतिष्ठितो बोधिचर्य अनुपूर्व उद्गतः ।

सर्वधर्मरतनाकरो ह्ययं ज्ञानसागरवरो भविष्यति ॥ ३६ ॥

बोधिचित्तभुजगेन्द्रसंभवो धर्मधातुगगने समुद्गतः ।

धर्ममेघयुगपत्प्रवर्षणे सर्वशुक्लफलसस्य बुद्धानाम् ॥ ३७ ॥

अद्भुतं त्रिमलं तमोहरं मैत्रसेह स्मृतिभाजनं दृढम् ।

बोधिचित्तविमलाग्निमुप्रभं धर्मदीपमत्रयु जालयिष्यति ॥ ३८ ॥

बोधिचित्तकललः कृपार्बुदो मैत्रपेशि रत्ननाशयो घनः ।

बोधिअङ्गअनुपूर्वसंभवो बुद्धगर्भु अयु संप्रवर्धते ॥ ३९ ॥

पुण्यगर्भमभिवर्धयिष्यति ज्ञानगर्भमपि शोधयिष्यति ।
 ज्ञानगर्भुं समुद्दिश्यते अयं यादृशः प्रणिधिगर्भसंभवः ॥ ४० ॥
 ईदृशः करुणामैत्रवर्मितः सत्त्वमोचनमतीहिताशयः ।
 दुर्लभा जगि सदेवमानुषे यादृशो अयु विशुद्धमानसः ॥ ४१ ॥
 ईदृशाशय सुमूलसंस्थितो ईदृश दृढ प्रयोगवर्धितः ।
 ईदृशस्तिभवच्छादनप्रभो ज्ञानवृक्षफलदः सुदुर्लभः ॥ ४२ ॥
 एष गुणसंभवनार्थिकः सर्वधर्मपरिपृच्छनार्थिकः ।
 सर्वसंशयविदारणार्थिकः सर्वमित्रभजने अतन्द्रितः ॥ ४३ ॥
 एष मारकालिक्लेशमुदम एष दृष्टिमलतृष्णशोधनः ।
 एष सर्वजगमोक्षणोद्यत एष ते सद विशेषपरिज्ञतः ॥ ४४ ॥
 एष दुर्गति विशोधयिष्यति एष स्वर्गमुपदर्शयिष्यति ।
 मोक्षमार्गमुपनेष्यते जगत् यादृशे गुणपथे प्रतिष्ठितः ॥ ४५ ॥
 एष सर्वगतिदुःखमोचको एष सर्वगतिसौख्यदायकः ।
 एष सर्वभवपाशच्छेदनो भेष्यते भवगतीनिषूदनः ॥ ४६ ॥
 दृष्टिसंकट विमोचयिष्यति तृष्णजाललत छेदयिष्यति ।
 नन्दिरागमुपशोधयिष्यते भेष्यते तृभवमार्गदर्शकः ॥ ४७ ॥
 एष लोकशरणं परायणं एष सर्वजगति प्रभाकरः ।
 नायकस्तिभुवने भविष्यति सर्वतो भवविभवकोविदः ॥ ४८ ॥
 क्लेशमुप्तजनताविशोधकः कामपङ्कतरु तारकोविदः ।
 संज्ञसक्तपरिमोचको अयं बन्धमोक्षकरणो भविष्यति ॥ ४९ ॥
 धर्मधातुतलभेदभासनो लोकधातुतलभेदशोधनः ।
 सर्वधर्मतलभेदपारगो भेष्यसे सुधन प्रीतिमान् भव ॥ ५० ॥
 यादृशं तव प्रयोगसूरतः श्रद्ध यादृश तवा अनिन्दितः ।
 यादृशश्च गुणवांस्तवाशयः सर्व आप परिपूरयिष्यति ॥ ५१ ॥
 सर्वबुद्ध नचिरेण द्रक्ष्यसि सर्वक्षेत्र नचिरेण यास्यसि ।
 सर्वधर्म नचिरेण ज्ञास्यसि तादृशं ति शुभमात्मना कृतम् ॥ ५२ ॥

क्षेत्रसागर विशोधयिष्यसे सत्त्वसागर विमोचयिष्यसि
 चर्यसागर प्रपूरयिष्यसि तादृशो प्रतिपत्तिसागरः ॥५३॥
 त्वं भविष्यसि गुणान् भाजनं त्वं भविष्यसि शुभान् संभवः ।
 त्वं भविष्यसि जिनौरसैः समो यादृशं ति अधिमुक्तिमण्डलम् ॥५४॥
 मारमण्डल पराजितं त्वया कर्ममण्डल विशोधितं च ते ।
 क्लेशमण्डल विशोधितं त्वया यादृशं ति प्रणिधानमण्डलम् ॥५५॥
 ज्ञानवर्तनी विशोधयिष्ये धर्मवर्तनि प्रभावयिष्यसि ।
 कर्मक्लेशदुःखयन्त्रवर्तनि नो चिरेण विनिवर्तयिष्यसि ॥५६॥
 लोकचक्रभवचक्रमाश्रितं पञ्चगण्डगतिचक्रमोहितम् ।
 सर्वसत्त्वदुःखचक्रच्छेदनं धर्मचक्रतरु वर्तयिष्यसि ॥५७॥
 बुद्धवंशमनुधारयिष्यसि धर्मवंशं परिशोधयिष्यसि ।
 संघवंशं परिकर्षयिष्यसे रत्नसंभवकरो भविष्यसि ॥५८॥
 तृष्णजालं विनिवर्तयिष्यसे दृष्टिजालगहनं तथैव च ।
 दुःखजालं जगु मोचयिष्यसे तादृशः प्रणिधिजालु शोधितः ॥५९॥
 सत्त्वधातुं परिपाचयिष्यसे लोकधातुं परिशोधयिष्यसि ।
 ज्ञानधातुमुत्पापयिष्यसे आशयस्य तव धातु तादृशः ॥६०॥
 सर्वसत्त्वहितप्रीतिनन्दनो बोधिसत्त्वकुलवंशनन्दनः ।
 सर्वबुद्धप्रणिधाननन्दनो भेष्यसे सुधनं नन्दिवर्धनः ॥६१॥
 सर्वसत्त्वगतिवासदर्शनः सर्वक्षेत्रप्रतिभासदर्शनः ।
 सर्वधर्म अवभासदर्शनस्त्वं भविष्यसि जिनः सुदर्शनः ॥६२॥
 धर्मधातुअवभासनप्रभः सर्वदुर्गतिशमंकरप्रभः ।
 भेष्यसे तृभवदुःखशंकरः ----- ॥६३॥
 स्वर्गद्वारमुपदर्शयिष्यसे बुद्धद्वारं विवरिष्यसे जगे ।
 मोक्षद्वारमुपनेष्यसे जगत् द्वारं तादृशं विशोधितं त्वया ॥६४॥
 मिथ्यमार्गं विनिवर्तयिष्यसे आर्यमार्गं जनतां विनेष्यसि
 बोधिमार्गं तथ त्वं अनुवृत्तो मार्गसे दृढमते अतन्द्रितः ॥६५॥

त्वं भवार्णवगतान् देहिनां दुःखपारगमनाय उत्सुकः ।

॥ ७० ॥ तारयिष्यसि जगद्भवार्णवात्तादृशं भव महागुणार्णवः ॥ ६६ ॥

॥ ७१ ॥ क्षेत्रसागर विशोष्य देहिनां ज्ञानसूर्यवररश्मिसागरैः ।

॥ ७२ ॥ तान्निवेश्य प्रतिपत्तिसागरे ज्ञानसागर प्रतिष्ठपेयसि ॥ ६७ ॥

बुद्धिसागर विवर्धयिष्यसि चर्यसागर विशोधयिष्यसि ।

॥ ७३ ॥ सर्वबुद्धप्रणिधानसागरं नो चिरेण अवगाहयिष्यसि ॥ ६८ ॥

क्षेत्रसागर बहु प्रवेक्ष्यसि द्रक्ष्यसे परिषसागरान्बहून् ।

॥ ७४ ॥ बुद्धिसागरबलेन परिणतः - - - - - ॥ ६९ ॥

बुद्धमेघनयुतानि द्रक्ष्यसे पूजमेघ विपुलांकरिष्यसि ।

॥ ७५ ॥ धर्ममेघनयुतानि श्रोष्यसे तादृशा प्रणिधिमेघ कुर्वसि ॥ ७० ॥

सर्वसत्त्वभवना स्फुरिष्यसे सर्वक्षेत्रभवनानि यास्यसि ।

॥ ७६ ॥ सर्वबुद्धभवन प्रवेक्ष्यसे तादृशाय दिशाय प्रस्थितः ॥ ७१ ॥

त्वं समाधिभवनं प्रवेक्ष्यसि त्वं विमोक्षभवनानि लप्स्यसे ।

॥ ७७ ॥ - - - - - धर्मधातुभवनप्रतिष्ठितः ॥ ७२ ॥

सर्वसत्त्वभवने उदेष्यसे चन्द्रसूर्यप्रतिभाससादृशः ।

॥ ७८ ॥ उद्गमिष्यसि जिनान् संमुखं तादृशस्तव महापथोद्गमः ॥ ७३ ॥

त्वं चरिष्यसि नन्तः सुगोचरे सर्वलोक अनिकेत गोचरे ।

॥ ७९ ॥ त्वं भविष्यसि प्रशान्तगोचरः तादृशस्तव अभिज्ञगोचरः ॥ ७४ ॥

इन्द्रजालतलभेदने विदुः क्षेत्रजालतलभेद यावतः ।

॥ ८० ॥ नो चिरेण स्फुरमाणु पश्यसे मारुतो व गगने असङ्गवान् ॥ ७५ ॥

धर्मधातुप्रसरं प्रवेक्ष्यसे लोकधातुप्रसरान् गमिष्यसे ।

॥ ८१ ॥ सर्वबुद्धप्रसरांस्त्रियध्वगान् द्रक्ष्यसे सुधन प्रीति वन्दहि ॥ ७६ ॥

मैव खेद जनयाहि सूरत तुष्टि विन्दि विपुलां निरामिषम् ।

येन ते इमु विमोक्षु ईदृशो दृश्य पश्यसि च भूयु द्रक्ष्यसे ॥ ७७ ॥

त्वं सुभाजन गुणान् सुधन - - - - - जिनानुशास्तिषु ।

॥ ८२ ॥ त्वं समर्थ इमु धारितुं नय तेन पश्यसि इदं विकुर्वितम् ॥ ७८ ॥

येष कल्पनयुतैः सुदुर्लभं दर्शनं कुतु गुण प्रभावन ।
 ते हि दृष्ट चरतो सुचारिकां बुद्धपुत्र अनिकेतगोचराः ॥ ७९ ॥
 लाभ भूय विपुला अचिन्तिया स्वागतं च तव मानुषो भव ।
 येन मञ्जुशिरि दृष्ट संमुखमीदृशं कृतु गुणान भाजनम् ॥ ८० ॥
 सर्वदुर्गतिपथा विवर्जिताः सर्वअक्षयअपायशोधकः ।
 दुःखधर्म त्वयि सर्वि उज्जिताः सर्वखेद च विवर्जितो भव ॥ ८१ ॥
 बालभूमि विनिवर्तिता त्वया बोधिसत्त्वगुणभूमि सुस्थिताः ।
 ज्ञानभूमि परिपूर्य उन्नता बुद्धभूमि नचिरेण लप्स्यसे ॥ ८२ ॥
 बोधिसत्त्वचरि सागरोपमा बुद्धज्ञानविधि आकाशसादृशम् ।
 तत्प्रमाणप्रणिधानसागरा एष तानि भव तुष्टमानसः ॥ ८३ ॥
 ईदृशो अपरिखिन्न इन्द्रिया आशय दृढ प्रयोग निश्चिताः ।
 ये भजन्ति इम मित्र ईदृशाः ते भवन्ति नचिरेण नायकाः ॥ ८४ ॥
 दृष्ट सत्त्व विनयंगता बहु बोधिसत्त्वचरि चित्र यावन्त ।
 मा तु जातु विमर्तिं करिष्यसे सर्वधर्ममुख बोधिचारिकम् ॥ ८५ ॥
 पुण्यसंपद अचिन्तिय तव अर्थधर्मगुणश्रद्धासंपदः ।
 येन संपद इमा त्वमीदृशी बुद्धपुत्र इह अद्य पश्यसि ॥ ८६ ॥
 पश्य लाभ तव कीदृशो महान् पश्यतो जिनसुता निरन्तरम् ।
 दर्शयन्ति प्रणिधी स्वकस्वकांस्त्वं च तानखिलतो ऽनुगच्छसि ॥ ८७ ॥
 दुर्लभा भवशतैरपीदृशा बोधिसत्त्वचरितेषु भाजना ।
 तेन चो जिनसुता निरन्तरं ते विमोक्षनय दर्शयन्ति माम् ॥ ८८ ॥
 कल्पकोटिनयुतानि ते जना संवसन्ति सुगतात्मजैः सह ।
 ते ऽपि तेषु विदन्ति गोचरं नात्म तैर्हि गुणभाजनं कृतम् ॥ ८९ ॥
 त्वं शृणोषि इम ईदृशं नयं पश्यसे च सुदुर्लभं जगे ।
 बोधिसत्त्वमहतां विकुर्वितं सूधना भव उग्रमानसः ॥ ९० ॥
 सर्वबुद्ध समन्वाहरन्ति ते बोधिसत्त्व तव संग्रह स्थिताः ।
 त्वं च तेष अनुशासनि स्थितः साधु सूधन सुजीवितं तव ॥ ९१ ॥

बोधिसत्त्वकुल धर्मं वर्तसे शिष्यसे जिनसुतान त्वं गुरुः ।

भेष्यसे सुगतवंशवर्धनः प्रीतिं विन्दहि उदार सुधन ॥ ९२ ॥

सर्वबुद्ध पितरस्तवा समा बोधिसत्त्व तव सर्वं ज्ञातरः ।

बोधिञ्जं तव सर्वं ज्ञातयः त्वं सुजातु सुगतान ओरसः ॥ ९३ ॥

धर्मराजकुलवंशधारिणो बोधिसत्त्वकुलवंशवर्धनः ।

धर्मराजमचिरेण लप्स्यसे सूधन तुष्टं भव प्रीणितेन्द्रियः ॥ ९४ ॥

सर्वबुद्धमभिषेकमुत्तमं नो चिरेण लप्स्यसे ऽद्भुतम् ।

भेष्यसे ऽसमसमैर्जिनैरसैः तादृशीभव सभागतभव ॥ ९५ ॥

यादृशं वपति बीजं यो नरो तादृशं लभति तस्य सो फलम् ।

प्रीतिं विन्द विपुलामचिन्तिया एष ते ऽद्य समन्वासयाम्यहम् ॥ ९६ ॥ १०

चीर्णं कल्पनयुतान ये चरीं बोधिसत्त्वनयुता अचिन्तिया ।

ते ऽपि संपदं लभन्ति नेदृशीमेकजन्म प्रतिलब्धं वा त्वया ॥ ९७ ॥

सर्वमेतदिह मुक्तिः फलं आशयस्य दृढवीर्यताय च ।

यस्य चारिकं भवेदियं प्रिया सो धरेय सुधनस्य वा चरी ॥ ९८ ॥

सर्वं चर्यं प्रणिधानसंभवा सर्वधर्मं अधिमुक्तिसंभवा ।

सुधन एवसमुदानितास्त्वया नित्यमेष हि विशेषचारिका ॥ ९९ ॥

यातुका भुजगचेतनोद्भवास्तातुको भवति वारि संभवः ।

यातुका प्रणिधिज्ञानगोचरस्तातुका स्फुरति बोधिचारिका ॥ १०० ॥

एष भोतु तव दर्शितो तया भद्रं नाम चरियाय सूधन ।

एतं ज्ञात्वा स कदाचि भेष्यसे सेवमान इह मित्रं तन्मयः ॥ १०१ ॥ २०

कायकोटिं स्मरपूर्विकं त्वया कामहेतुं क्षयिता निरर्थकम् ।

अद्य बोधिय - मार्गणो ह्ययं कायं तर्जतु व्रतेन सुव्रतः ॥ १०२ ॥

कल्पकोटिं अतिनामितास्त्वया सर्वदुःखमनुभूतु संसृते ।

गङ्गवालिक्समा विरागिता बुद्धं नो च श्रुत ईदृशो नयः ॥ १०३ ॥

सो इदानीं क्षणं लब्धं मानुषो बुद्धं पादु इमुं मित्रं ईदृशः । २५

श्रूयते च वरबोधिचारिका विशुद्धिं न भविष्यते कथम् ॥ १०४ ॥

भीति भूय सुगतान संभवो मित्र धर्मश्रवणं च श्रूयते ।

नो च श्रूयति अयं पुनर्नयो आशयो यदि न भोति शोधितः ॥ १०५ ॥

तेन श्रद्धमधिमुक्ति आशयं संजनिव गुरुगौरवं परम् ।

काङ्क्षदृष्टिपरिखेदवर्जितो भूय भूय नयमीदृशं शुणु ॥ १०६ ॥

तेष लाभ परमा अचिन्तियस्तेष मानुष भवः सुआगतः ।

॥ १०७ ॥ यैरियं चरि प्रवेशमीदृशं श्रुत्व एव प्रणिधीभिर्निर्हता ॥ १०७ ॥

तस्य सर्वि सुगता न दुर्लभा तस्य सर्वि जिनपुत्र नारतः ।

तस्य बोधयि न भूयु संशयो येन एव अधिमुक्ति शोधिता ॥ १०८ ॥

तेन सर्वि विनया न वर्जिताः तेन सर्वदुखधर्म उज्झिताः ।

॥ १०९ ॥ तेन सर्वगुणसंग्रहः कृतः यो इमं नयु प्रविष्ट ईदृशम् ॥ १०९ ॥

नो चिरेण इमु कायु उज्झिया बुद्धक्षेत्र परिशुद्ध यास्यसि ।

॥ ११० ॥ बोधिसत्त्वभवनं प्रवेक्ष्यसि द्रक्ष्यसे दशदिश तथागतान् ॥ ११० ॥

पूर्वहेतुघन तुभ्य सूधन प्रत्युत्पन्न अधिमुक्ति निश्चिता ।

॥ १११ ॥ मित्र सेवसि विशेष अर्थिकः तेन वर्धयि जले यथोत्पलम् ॥ १११ ॥

॥ ११२ ॥ सर्वमित्र अभिराधनाशया सर्वबुद्ध आरागणाशयः ।

॥ ११३ ॥ सर्वधर्मपरिपृच्छनाशया उत्पिहो किलमथो न सुव्रत ॥ ११२ ॥

सर्वधर्म प्रतिपत्तिमुत्थितः सर्वमार्ग अनुमार्ग सुस्थितः ।

॥ ११४ ॥ बुद्धपुत्र प्रणिधान सुस्थित उत्पि सर्वगुणधर्मभाजन ॥ ११३ ॥

यादृशाय अधिमुक्ति संपदा वन्दनं कृतमिदं त्वया मम ।

॥ ११५ ॥ सर्वबुद्धपरिषासु संमुखं नो चिरेण हि समुद्गमिष्यसि ॥ ११४ ॥

साधु सूधन अखिन्नमानसः सर्वबुद्धप्रणिधानचेतनः ।

॥ ११६ ॥ त्वं भविष्यसि दृढव्रताचिरं सर्वबुद्धगुणपारमिगतः ॥ ११५ ॥

सत्त्वमद्भुशिरि पृच्छ सूधन ज्ञानगोचरविमोक्षपारगम् ।

॥ ११७ ॥ भद्र नाम वर चर्य उन्नता तनुमन्तिम प्रवेशयिष्यति ॥ ११६ ॥

॥ ११८ ॥ एव मैत्रकु असङ्गोचरो दृष्ट सूधन गुणैः समुद्गतम् ।

॥ ११९ ॥ दर्शयित्वा परिषाय संमुखं वर्णकोशमिमु तस्य व्याहरि ॥ ११७ ॥

श्रुत्वा सूधन तदानुशासनीमोदृशीं च अनुशास्ति उत्तमाम् ।
 प्रीतिवेगअभिष्यन्दितेन्द्रिया अश्रुवेग विपुलान् प्रमुञ्चति ॥ ११८ ॥
 सर्वरोमहरिषोक्तताश्रयो निश्चसन्तु परिप्रीणितेन्द्रियः ।
 उत्पिहितं सुधनः कृताञ्जलिः मैत्र नाम कुरुते प्रदक्षिणम् ॥ ११९ ॥
 तस्य मञ्जुशिरि तेन तेजसा पुष्पहाररतना च पाणिषु ।
 संस्थिता सुहचिरा मनोरमा बोधिसत्त्वप्रणिधानसंभवः ॥ १२० ॥
 सूधनो वरप्रहृष्टमानसो मैत्रकस्य क्षिपि तानि हर्षितः ।
 तस्य शीघ्रं परिमार्जते तदा मैत्रनाथ सुधनं च भाषते ॥ १२१ ॥
 साधु साधु जिनपुत्र सूधन यस्य ते अपरिखेद ईदृशः ।
 त्वं भविष्यसि गुणान् भाजनं मञ्जुघोषु यथ यादृशो व हम् ॥ १२२ ॥ 10
 श्रुत्वा सूधन उदानु दानयी दुर्लभा भवशतेषु ईदृशः ।
 मित्र येभिरिह मे समागमः साधु आगमनमद्य मे इह ॥ १२३ ॥
 साधु सत्त्वगुणपारमिगतो मञ्जुघोष भवतो ऽनुभावतः ।
 मित्र लब्ध मय दुर्लभा इमे भोतु मे लघु समागमस्त्वयो ॥ १२४ ॥
 अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्य पुरतः 15
 प्राञ्जलिस्थित्वैवमाह ॥ अहमार्यानुत्तरायां सम्यक्संबोधावभिसंप्रस्थितो न
 च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपन्न-
 व्यम् । आर्यमैत्रेयो व्याकृतः सर्वतथागतैरेकजातिप्रतिबद्धतयानुत्तरायां स-
 म्यक्संबोधौ । यश्चैकजातिप्रतिबद्धो ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ स समतिक्रा-
 न्तः सर्वबोधिसत्त्वव्यवस्थानानि सो ऽवक्रान्तो बोधिसत्त्वनियामं तेन परि- 20
 पूरिताः सर्वपारमिताः सो ऽवतीर्णः सर्वाशाक्षान्तिमुखानि तेन प्रतिल-
 ब्धाः सर्वबोधिसत्त्वभूमयः स विक्रीडितः सर्वविमोक्षमुखेषु तेन परिनि-
 ष्पादिताः सर्वसमाधयः स गतिंगतः सर्वबोधिसत्त्वगतिषु तेन प्रतिल-
 ब्धाः सर्वधारणीप्रतिभानाआलोकनया स वशिप्राप्तः सर्वबोधिसत्त्वव-
 शितासु तेन समुपार्जिताः सर्वबोधिसत्त्वसंभाराः स विक्रीडितः प्रज्ञोपा- 25
 यकौशल्यनयेषु तेनोत्पादिता महाभिज्ञाविद्याज्ञानालोकनयाः स नि-

र्यातः सर्वशिक्षासु तेन परिशोधिताः सर्वबोधिसत्त्वचर्याः तेनाभिनिर्ह-
 तानि सर्वप्रणिधाननिर्याणमुखानि तेन प्रतीष्टानि सर्वतथागतव्याकर-
 णानि सो ऽभिज्ञः सर्वयाननिर्याणमुखानां तेन संधारितानि सर्वतथा-
 गताधिष्ठानानि तेन संगृहीता सर्वबुद्धबोधिः तेनाधारिताः सर्वतथाग-
 ५ तकोशाः स गजधरः सर्वतथागतगुह्यानां स मूर्धप्राप्तः सर्वबोधिसत्त्वगु-
 ह्यमण्डलस्य स शूरः सर्वक्लेशवंशविश्वोभितासु स दैशिकः संसाराटवीप्रा-
 प्तानां स वैद्यः क्लेशातुराणां सो ऽग्रः सर्वसत्त्वानां स इन्द्रः स ज्येष्ठः
 सर्वार्यपुद्गलानां स उत्तमः सर्वार्यश्रावकप्रत्येकबुद्धानां स कर्णधरः सं-
 सारसागरप्राप्तानां तेनाकर्षितमहत्त्वसत्त्वविनयोपायजालं तेन व्यव-
 १० लोक्तितानि परिपक्वजगदिन्द्रियाणि संप्रयुक्तः सर्वसत्त्वानां परिपालन-
 युक्तः सर्वबोधिसत्त्वानां स संगायनप्रयुक्तः सर्वबोधिसत्त्वक्रियासु संस्थि-
 तः सर्वतथागतपर्वन्मण्डलेषु स प्रतिभासप्राप्तः सर्वजगद्भवनेषु सो ऽनु-
 पलिप्तः सर्वलोकधर्मैः स समतिक्रान्तः सर्वमारविषयेभ्यः सो ऽनुगतः
 सर्वबुद्धविषयं सो ऽनावरणप्राप्तः सर्वबोधिसत्त्वविषये स पूजाप्रयुक्तः
 १५ सर्वतथागतानां स एकोतीभावगतः सर्वबुद्धधर्मेषु तस्यावबद्धो ऽभिषेक-
 पट्टः तेनाध्यासितं महाधर्मराज्यं सो ऽभिषिक्तः सर्वज्ञज्ञानविषये ततः प्र-
 भवः सर्वबुद्धधर्माणां तस्य सर्वज्ञज्ञानाधिपत्यं तद्वदतु मे आर्यः कथं बो-
 धिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यं यथा प्रतिपद्य-
 मानो बोधिसत्त्वो बोधिमधिगच्छति सर्वबुद्धधर्मान् प्रतिमानयति य-
 २० थानिमन्त्रितं सत्त्वधातुमुत्तारयति यथाभिरूढां प्रतिज्ञां निस्सारयति
 महाबोधिचर्यारम्भं समाश्वासयति सेदेवकं लोकं न विसंवादत्यात्मना
 सर्वबुद्धधर्मसंघानव्यवच्छिनत्ति बुद्धवंशमशून्यीकरोति बोधिसत्त्वकुलं सं-
 धारयति तथागतनेत्रीम् ॥

अथ खलु मैत्रेयो बोधिसत्त्वः सर्वं तत्पर्वन्मण्डलमवलोक्य
 २५ सुधनं श्रेष्ठिदारकमुपदर्शयन्नेवमाह ॥ पश्यथ कुलपुत्रा इमं श्रेष्ठिपुत्रं
 यो ऽयं मां बोधिसत्त्वचर्यागुणपरिनिष्पत्तिं परिपृच्छति ॥ एष मार्घाः

श्रेष्ठिदारको ऽनेन वीर्यारम्भेणानयार्थिकतया एतेन च्छन्दसमादानेन
 एतया दृढाशयतया अनिवर्त्यवीर्यतया एतया बुद्धधर्मातृप्ततया एतया
 विशेषपरिमार्गेणतया एतया दीप्तशिरश्चैलोपमतया एतया कल्याणमि-
 च्छदर्शनकामतया एतया कल्याणमित्रपर्युपासनापरिखेदतया सर्वकल्या-
 णमित्राणि परिमार्गेणः परिपृच्छन् पर्युपासीनो मञ्जुश्रिया कुमारभूतेन ।
 संप्रेषितो धन्याकरावगरादुपादाय सर्वदक्षिणापथमट्टन्दशोत्तरं कल्याण-
 मित्रशतं परिपृच्छन् यावन्ममान्तिकमनुप्राप्तः । सर्वपरिखेदविगतेना-
 ध्याशयेन दुर्लभं कुलपुत्रा एवंप्रपाणां महायानसंप्रस्थितानां महाप्र-
 तिज्ञासमारूढानां महारम्भव्यवसितमानसानां महाकरुणासंनद्धगोत्राणां
 महामैत्रीसत्त्वपरिचाणमतीनां महावीर्यपारमितोद्युक्तानां महासत्त्वसा- 10
 र्थपरिपालनाभियुक्तानां महासंसारसागरसत्त्वतारणप्रतिपन्नानां सर्वज्ञ-
 तामार्गसंप्रस्थितानां महाधर्मनौसमुदानयतोद्युक्तानां महाधर्मरत्नपुण्य-
 समुदानयकृतव्यवसायानां महाधर्मयज्ञसंभारोपचयोद्युक्तानां नामधेय-
 श्रवणं वा रूपकायदर्शनं वा गोचरसंवासो वा चर्यासभागता वा ॥

तत्कस्य हेतोः ॥ एष हि कुलपुत्राः सत्पुरुषः सर्वजगत्परिचाणा- 15
 याभ्युत्थितः सर्वदुःखसत्त्वपरिमोचनतायै सर्वदुर्गतिसमुच्छोषणाय सर्वा-
 क्षणविनिवर्तनाय सर्वविषममार्गपरिवर्तनतायै सर्वज्ञानतमोऽन्धकारवि-
 धमनतायै सर्वसंसारकान्तारसमतिक्रमणतायै सर्वगतिचक्रविनिवर्तन-
 तायै सर्वमारविषयसमतिक्रमणतायै सर्वनिकेतस्थानोच्चलनतायै सर्वा-
 लयनिलयोन्नोदनतायै कामपङ्कसमुद्धरणतायै नन्दीरागग्रहणाय दृ- 20
 ष्टिवन्धननिर्हारणाय सक्तायाभिष्वङ्गविनिवर्तनतायै संज्ञापाशसमुच्छे-
 दनतायै विपर्यासपथविनिवर्तनतायै अनुश्ल्यसमाबृंहणतायै निवर-
 णकवाटनिर्भेदनतायै आवरणपर्वतविकिरणतायै तृष्णाजालोद्धरणतायै
 मायाशाठ्यप्रहाणाय चित्तकालुष्यप्रसादनाय संशयविमतिविलेखन-
 समुद्धरणतायै अज्ञानमहोद्योत्तरणतायै सर्वसंसारदोषविजुगुप्सनतायै 25
 प्रतिपन्नः ॥

एष हि कुलपुत्राः सत्पुरुषः सत्त्वानां चतुरोषोत्तरणतायै महा-
दानं महाधर्मनावं समुदानेतुकामो दृष्टिपङ्कनिमग्नानां महाधर्मसेतुं
स्थापयितुकामो महान्धकारप्राप्तानां ज्ञानालोकं कर्तुकामः संसारका-
न्तारप्रनष्टानां आर्यमार्गं संदर्शयितुकामः महाक्लेशव्याधिप्रपीडितानां ध-
र्मभैषज्यं प्रदातुकामो जातिजरामरणोपंकतानाममृतधातुं दातुकामः चि-
विधाभिसंप्रदीप्तानां प्रमथसलिलेन प्रह्लादयितुकामः शोकपरिदेवदु-
खदौर्मनस्योपायासानां संतप्तानां महाश्वासं दातुकामो भवचारकावबन्धा-
नां ज्ञानप्रहाणं दातुकामो दृष्टिबन्धनबन्धानां प्रज्ञाशस्त्रमुपसंहर्तुकामः
वैधातुकनगरावरुद्धानां मोक्षद्वारं दर्शयितुकामः अक्षेमदिगभिमुखानां
क्षेमां दिशमुपदर्शयितुकामः क्लेशसंस्कारोपद्रुतानां महाश्वासं दातुका-
मो दुर्गतिप्रपातभयभीतानां हस्तालम्बं दातुकामः स्कन्धप्रघातितानां नि-
र्वाननगरमुपदर्शयितुकामो धातूरुगपरिवृतानां निःशरणमाख्यातुकामः
आयतनशून्यग्रामसंनिश्रितानां प्रज्ञालोकेन निष्काशयितुकामः कुतीर्थ-
प्रतिपन्नान्सम्यक्तीर्थमवतारयितुकामः अमित्रहस्तगतानां भूतकल्याणमि-
त्रादर्शयितुकामो बालधर्मगोचराभिरतानामाचार्यधर्मेषु प्रतिष्ठापयितु-
कामः संसारपुराभिरतानुच्चात्य सर्वज्ञतापुरं प्रवेशयितुकामः ॥

स एष कुलपुत्राः सत्पुरुष एवं सत्त्वपरिचाणायाप्रतिप्रश्रब्धो
बोधिचित्तोत्पादविशुद्धिपरिमार्गमाणो ऽयमपरिखिन्नो महायानसमुदा-
नयनाय अपरितृप्तः सर्वधर्ममेधयानैः नित्योद्युक्तः सर्वसंभारपरिपूरणा-
यानिश्चिन्तधुरः सर्वधर्ममुखपर्यवदापनाय असंश्रितवीर्यः सर्वबोधिसत्त्व-
चरणतायै अनिवर्तप्रयोगः सर्वप्रणिधानाभिनिर्हाराय अवित्रुप्तः सर्व-
कल्याणमित्रदर्शनेन अक्लान्तकायः सर्वकल्याणमित्रपर्युपासनेन प्रदक्षि-
णग्राही सर्वकल्याणमित्राववादानुशासनीषु ॥

दुर्लभाः कुलपुत्रास्ते सत्त्वाः सर्वलोके ये ऽनुत्तरायां सम्यक्सं-
बोधिमभिसंप्रस्थिताः । ईदृशेन वीर्यारम्भप्रयोगेन बुद्धधर्मान्समुदानय-
न्ति ईदृश्या तीव्रप्रच्छन्दिकतया बोधिसत्त्वमार्गं पर्येषन्ते । ईदृश्यार्थि-

बोधौ प्रणिदधन्ति । अतस्ते दुर्लभतरा सत्त्वा ये ऽनुत्तरां सम्यक्सं

कतया बोधिसत्त्वचर्या परिशोधयन्ति । ईदृशेन श्रमेण कल्याणमित्रा-
णि पर्युपासते । ईदृश्या दीप्तशिरश्चैलोपमतया कल्याणमित्राज्ञानं न
विलोमयन्ति । ईदृश्या दृढाशयप्रतिपत्त्या कल्याणमित्रानुशासनीषु प्र-
तिपद्यन्ते । ईदृश्या प्रदक्षिणग्राहितया सर्वबोध्यज्ञानि समार्जयन्ति ।
ईदृश्या सर्वलाभसत्करसोकानर्थिकतया बोधिसत्त्वाध्याशयधातुमविको-
पक्रियया ईदृश्या गृहभोगकामरतिसुखमातापितृज्ञातिसर्ववस्त्वनपेक्षपरि-
त्यागतया बोधिसत्त्वमहायानान् पर्येषन्ते । ईदृश्या कायजीवितनिर-
पेक्षतया सर्वज्ञतामभिलषन्ते । न हि कुलपुत्रास्तामन्यबोधिसत्त्वाः कल्प-
कोटीनियुतशतसहस्रैर्बोधिसत्त्वचर्याप्रणिधिपूरिमधिगमिष्यन्ते बुद्धबोधौ
वासन्तो भविष्यन्ति बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धौ वा सत्त्वपरिपाकविनये वा ध-
र्मधातुज्ञानप्रवेशे वा पारमितासमुदागमे वा चर्याजालप्रविस्तारे वा
प्रणिधानाभिनिर्हारपरिपूर्या वा मारकर्मसमतिक्रमणे वा कल्याणमित्रा-
रागणे वा सर्वबोधिसत्त्वचर्यासमुदानयपरिशोधने वा समन्तभद्रबोधि-
सत्त्वचर्याभिनिर्हारबलपरिनिष्पत्तौ वा समुदागमिष्यन्ति यदेषो ऽनेनै-
कजन्मप्रतिलम्भेनाधिगमिष्यति ॥

अथ खलु मैत्रयो बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सुधनस्य श्रेष्ठिदारक-
स्य भूतगुणवर्णकीर्तनं कृत्वा तदारम्बणं च प्राणिशतसहस्राणां बोध्य-
ज्ञाशयं दृढीकृत्य सुधनं श्रेष्ठिदारकमेतदवोचत् ॥ साधु साधु कुलपुत्र
येन सर्वलोकहितसुखाय सर्वसत्त्वधातुपरिचाराय सर्वबुद्धधर्मप्रतिलम्भा-
यानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं सुलब्धास्ते कुलपुत्र लाभाः
स्वागतश्च त्वं मनुष्यप्रतिलम्भः सुजीवितं ते जीवलोकेष्वाराधितश्च ते
बुद्धोत्पादः सुदृष्टश्च ते मञ्जुश्रीः कल्याणमित्रं सुभाजनता च ते संता-
नस्य स्वभिष्यन्दिताश्च त्वं कुशलमूलैः सूपस्तब्धश्च शुक्लधर्मैः सुविशोधि-
ता च ते उदाराधिमुक्तिकल्याणाध्याशयता समन्वाहताश्चासि सर्वबुद्धैः
सुपरिगृहीतश्च त्वं कुलपुत्र कल्याणमित्रैर्येन ते ऽध्याशयेनानुत्तरायां
सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् ॥

तत्कस्य हेतोः ॥ बोधिचित्तं हि कुलपुत्र बीजभूतं सर्वबुद्धधर्मा-
 णां क्षेत्रभूतं सर्वजगच्छुक्लधर्मविरोहणतया धरणिभूतं सर्वलोकप्रतिशर-
 णतया वारिभूतं सर्वक्लेशमलनिर्धावनतया वायुभूतं सर्वलोकानिकेतत-
 या अग्निभूतं सर्वदृश्यपादानकक्षनिर्दहनतया सूर्यभूतं सर्वसत्त्वभवना-
 वभासनतया चन्द्रभूतं शुक्लधर्ममण्डलपरिपूरणतया प्रदीपभूतं धर्मालो-
 ककरणतया चक्षुभूतं समविषमदर्शनतया मार्गभूतं सर्वज्ञाननगरप्रवेश-
 नतया तीर्थभूतं कुतीर्थविवर्जनतया यानभूतं सर्वबोधिसत्त्वाभिरोहणत-
 या द्वारभूतं सर्वबोधिसत्त्वचर्यामुखप्रवेशनतया विमानभूतं समाधिभा-
 वनाध्याशनतया उद्यानभूतं धर्मरत्यनुभावनतया लयनभूतं सर्वजगत्प-
 10 रित्राणतया प्रतिशरणभूतं सर्वलोकहितवहनतया निश्रयभूतं सर्वबोधि-
 सत्त्वचरणतया पितृभूतं सर्वबोधिसत्त्वरक्षणतया जनयित्रीभूतं सर्वसत्त्वा-
 नां धात्रीभूतं सर्वतः परिपालनतया राजभूतं सर्वशिक्षाशैक्षप्रत्येकबुद्ध-
 चित्ताभिभवनतया अधिपतिभूतं सर्वप्रणिधानविशिष्टतया महासागरभूतं
 सर्वगुणरत्नसमवसरणतया महामेरुभूतं सर्वसत्त्वसमचित्ततया चक्रवाड-
 15 भूतं सर्वलोकप्रतिशरणतया हिमवद्भूतं ज्ञानौषधिविवर्धनतया गन्धमा-
 दनभूतं सर्वगुणगन्धाश्रयतया गगनभूतं महागुणविस्तीर्णतया पद्मभूतं
 सर्वलोकधर्मानुपलिप्ततया आजानेयाश्वभूतं सर्वखादुक्ताविगततया सा-
 रथिभूतं महायानप्रतिलयनपूर्वगमनतया भैषज्यभूतं क्लेशव्याधिचिकित्स-
 नतया पातालभूतं सर्वाकुशलधर्मपर्यवदानकरणतया वज्रभूतं सर्वधर्म-
 20 निर्वेधनतया गन्धकरण्डकभूतं गुणगन्धकरणतया महपुष्पभूतं सर्वलोका-
 भिरुचितदर्शनतया हिमचन्दनभूतं रागसंतापप्रह्लादनतया कलापभूतं
 सर्वधर्मधातुस्फरणतया सुदर्शनमहाभैषज्यराजभूतं सर्वक्लेशव्याधिनिर्घा-
 तनतया विगमभैषज्यभूतं सर्वानुशयशल्यसमुद्धातनतया इन्द्रभूतं सर्वे-
 न्द्रियाधिपतेयतया वैश्रमणभूतं सर्वदारिद्र्यसमुच्छेदनतया श्रीभूतं सर्व-
 25 गुणालंकारतया विभूषणभूतं सर्वबोधिसत्त्वोपशोभनतया कल्पोद्वाहन-
 भूतं सर्वदुष्कृतनिर्दहनतया अनिवृत्तमूलमहाभैषज्यराजभूतं सर्वबुद्धधर्म-

बोधौ प्रणिदधन्ति । आतले दुर्लभतरा सत्त्वा ये जगदरा सन्त्यक्तं

विवर्धनतया नागमणिभूतं सर्वक्लेशविषनिवर्तनतया उदकप्रसादमणिरत्न-
 भूतं सर्वकालुष्यापनयनतया चिन्तामणिराजभूतं सर्वार्थसंसाधनतया
 भद्रघटभूतं सर्वाभिप्रायपरिपूरणतया कामंददवृक्षभूतं सर्वगुणालंकारा-
 भिप्रवर्षणतया हंसलक्षणवस्त्रभूतं सर्वसंसारदोषासंसृष्टतया कर्मासतन्तु-
 भूतं प्रकृतिप्रभास्वरतया लाङ्गलभूतं सस्वाशयक्षेत्रविशोधनतया ना- 5
 रायणभूतं सत्कायधर्मनिस्ताडनतया बाणभूतं दुःखलक्षनिर्वेधनतया श-
 क्तिभूतं क्लेशशत्रुविजयाय वर्मभूतमयोनिशोमनस्कारसंछेदनतया खड्गभूतं
 क्लेशशिरःप्रपातनतया असिपत्रभूतं मानमददर्पसंनाहच्छेदनतया क्षुरप्र-
 भूतमनुशयधर्मनिर्वेधनतया शूरध्वजभूतं मानध्वजप्रपातनतया शस्त्रभूत-
 मज्ञानतरुप्रपातनतया कुठारभूतं दुःखवृक्षसंछेदनतया प्रहरणभूतं सर्वो- 10
 षट्प्रवर्षणतया हस्तभूतं पारमिताशरीरपरिपालनतया चरणभूतं स-
 र्वगुणज्ञानप्रतिष्ठानतया शलाकीभूतं अविद्याकोशपटलपरिशोधनतया
 आवृंहणभूतं सत्कायशूल्यसमावृंहणतया एषणीभूतमनुशयकण्टकर्षणत-
 या मित्रभूतं संसारबन्धनपरिमोक्षणतया द्रव्यभूतं सर्वानर्थप्रतिबाधनत-
 या शास्ताभूतं सर्वबोधिसत्त्वचर्यानिर्माणपथाभिज्ञतया निधानभूतमक्ष- 15
 यपुण्यतया उत्सभूतमक्षयज्ञानतया आदर्शमण्डलभूतं सर्वधर्ममुखप्रति-
 भाससंदर्शनतया पुण्डरीकभूतमनाविलतया महानदीभूतं पारमितासं-
 ग्रहवस्तुप्रवहनतया महाभुजगेन्द्रभूतं धर्ममेघाभिप्रवर्षणतया जीवितेन्द्रिय-
 भूतं सर्वबोधिसत्त्वमहाकरुणासंधारणतया अमृतभूतममरधातुसंप्रापण-
 तया समन्तपाशजालभूतं सर्वविनेयसत्त्वसंग्रहकर्षणतया अगदभूतम- 20
 त्पन्नारोग्यकरणतया प्रतिविषभूतं कामरतिविषनिर्विषीकरणतया मन्त्र-
 धारणभूतं सर्वायोनिशोविषपर्यादानतया वातमण्डलीभूतं सर्वावरणनि-
 वरणतृहणतया रत्नद्वीपभूतं सर्वबोधिमक्षधर्मरत्नाकरतया गोत्रभूतं सर्व-
 शुक्लधर्मसंभावतया आकारभूतं सर्वधर्मायत्नरतया पत्तनभूतं सर्वबोधिस-
 त्त्ववर्णिकसंसेवनतया रसधातुभूतं सर्वकर्मक्लेशावरणसंशोधनतया मधु- 25
 कल्पभूतं सर्वज्ञतासंभारपरिपूरणतया मार्गभूतं सर्वबोधिसत्त्वसर्वज्ञतापु-

रोपगमनतया भाजनभूतं सर्वशुक्लधर्मसंधारणतया वृष्टिभूतं क्लेशरजःप्र-
 शमनतया प्रतिष्ठानभूतं सर्वबोधिसत्त्वव्यवस्थाननिर्देशनतया अयस्कान्त-
 भूतं आवकाविमुक्त्यसंक्षेपणतया वैदूर्यभूतं स्वभावविमलतया इन्द्रनील-
 भूतं सर्वआवकप्रत्येकबुद्धसर्वलोकज्ञानपर्यादानाभिभवनतया यामभैरीभू-
 तं क्लेशप्रसुप्तसत्त्वप्रबोधनतया प्रसन्नोदकभूतमनाविलतया जाम्बूनदसुव-
 र्णालंकारभूतं संस्कृतावचरकुशलमूलोपचयजिह्मीकरणतया महाशैलेन्द्र-
 राजभूतं सर्वचैलोक्यच्युततया चाणभूतं शरणगतापरित्यागितया अर्थभू-
 तमनर्थप्रतिवहनतया चिन्ताभूतं हृदयसंतुष्टिकरणतया यज्ञोपकरणभूतं
 सर्वजगत्संतर्पणतया बुद्धिभूतं सर्वजगच्चित्तज्येष्ठश्रेष्ठतया निधानभूतं सर्व-
 बुद्धधर्मोद्ग्रहणतया उद्दानभूतं सर्वबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानसंग्रहणतया
 पालकभूतं सर्वलोकानुपालनतया आरक्षकभूतं सर्वपापविनिवर्तनतया
 इन्द्रजालभूतं क्लेशसुराकर्षणतया बरुणपाशभूतं विनेयाकर्षणतया इ-
 न्द्राग्निभूतं सर्ववासनानुशयक्लेशनिर्दहनतया चैत्यभूतं सदेवमानुषासुरस्य
 लोकस्य ॥ इति हि कुलपुत्र बोधिसत्त्वश्चान्यैश्चाप्रमाणैर्गुणविशेषैः स-
 मन्वागतः । संक्षिप्तेन कुलपुत्र यावन्तः सर्वबुद्धधर्माः सर्वबुद्धगुणाश्च
 तावन्तो बोधिचित्तगुणाश्च तावन्तो बोधिचित्तगुणानुशंसानुगन्तव्याः ॥
 तत्कस्य हेतोः ॥ अतः प्रभवति सर्वबोधिसत्त्वचर्यामण्डलमतो निर्यान्त्य-
 तीतानागतप्रत्युत्पन्नाः सर्वतथागताः ॥ तस्मात्तर्हि कुलपुत्र येनानुत्तरायां
 सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितं सो ऽप्रमाणगुणसमुदितो भवति सर्वज्ञ-
 ताचिन्ताध्याशयसुसंगृहीतत्वात् ॥

तद्यथापि नाम कुलपुत्रास्त्यभया नामौषधिः तथा पञ्चभयानि
 न भवन्ति । तद्यथाभिना न दह्यते विषस्य नाक्रमति शस्त्रेण न
 क्षण्यते उदकेनोद्यते धूमेन मृयते । एवमेव कुलपुत्र सर्वज्ञताचित्तौष-
 धिपरिगृहीतो बोधिसत्त्वो रागाग्निना न दह्यते विषयविषमस्य ना-
 क्रमति क्लेशशस्त्रेण न क्षण्यते भवौघेन नोद्यते संकल्पधूमेन न मृयते ॥
 तद्यथा कुलपुत्रास्त्यनिर्मुक्ता नामौषधिः तथा गृहीतया सर्वपरोपक्रम-

भयानि न भवन्ति । एवमेव बोधिचित्तज्ञानौषधिपरिगृहीतस्य बोधि-
सत्त्वस्य सर्वसंसारोपक्रमभयानि न भवन्ति ॥ तद्यथा कुलपुत्रास्ति म-
घी नामौषधिः तथा गृहीतया गन्धेनैव सर्वाशीविषाः पलायन्ते । एव-
मेव बोधिचित्तगन्धेनैव सर्वक्लेशाशीविषाः पलायन्ते ॥ तद्यथा कुलपु-
त्रापराजितभैषज्यगृहीतः पुरुषो ऽजयो भवति सर्वशत्रुमण्डलेन । एवमेव
सर्वज्ञताचित्तापराजितभैषज्यगृहीतो बोधिसत्त्वो दुर्धर्षो भवति सर्वमार-
प्रत्यर्थिकमण्डलेन ॥ तद्यथा कुलपुत्रास्ति विगमो नाम भैषज्यं तेन स-
र्वशल्याः पतन्ति । एवमेव बोधिचित्तविगमभैषज्यपरिगृहीतस्य बोधि-
सत्त्वस्य सर्वरागदोषमोहदृष्टिशल्याः पतन्ति ॥ तद्यथा कुलपुत्रास्ति सु-
दर्शनो नाम महाभैषज्यराजस्तद्गृहीतः सर्वव्याधीन्निर्घातयति । एवमेव
बोधिचित्तसुदर्शनमहाभैषज्यराजगृहीतो बोधिसत्त्वः सर्वक्लेशज्ञानव्याधी-
न्निर्घातयति ॥ तद्यथा कुलपुत्रास्ति संतानो नाम महाभैषज्यवृक्षस्तरय
सहनिपातिता त्वक्सर्वव्रणान्संरोहयति । यथोत्पातितास्य त्वक्संभवति ।
एवमेव बोधिसत्त्वबीजसंभूतः सर्वज्ञतासंतानवृक्षः सहदर्शनेन आद्यानां
कुलपुत्राणां कर्मक्लेशव्रणान् संरोहयति । स च सर्वज्ञतावृक्षः सर्वलोके
नाक्षतो ऽनुपहतः ॥ तद्यथा कुलपुत्रास्त्यनिर्वृत्तमूला नाम महाभैषज्य-
जातिर्यस्याः प्रभावेन सर्वजम्बुद्वीपकाः वृक्षाः सर्वा विवर्धन्ते । एवमेव बो-
धिचित्तानिर्वृत्तमूलमहाभैषज्यप्रभावेन सर्वशैक्षाशैक्षप्रत्येकबुद्धबोधिसत्त्व-
धर्मतरवो विवर्धन्ते ॥ तद्यथा कुलपुत्रास्ति रतिलम्भा नामौषधिः सा
यस्य शरीरगता भवति तस्य कायचित्तकल्पता जायते । एवमेव सर्व-
ज्ञताचित्तोत्पादरतिलम्भौषधिः सर्वबोधिसत्त्वानां कायचित्तकल्पतां सं-
जनयति ॥ तद्यथा कुलपुत्रास्ति स्मृतिलम्भा नामौषधिः तथा चित्तस्मृति-
र्विशुध्यति । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादस्मृतिलम्भौषधिर्बोसिद्धानां स-
र्वबुद्धधर्मानावरणस्मृतिविशुद्धये संवर्तते ॥ तद्यथा कुलपुत्रास्ति महाप-
द्मा नामौषधिः तथा कल्पमायुःप्रमाणं भवति । एवमेव बोधिचित्तमहा-
धर्मौषधिप्रसितो बोधिसत्त्वो ऽसंख्येयकल्पायुर्वशिताप्राप्तो भवति ॥ त-

द्यथा कुलपुत्रास्त्यादृश्या नामौषधिः तथा गृहीतया सर्वमनुष्यो मनु-
 ष्यैर्न दृश्यते । एवमेव बोधिचित्तादृश्यमहौषधिगृहीतो व्यवकीर्णविहारी
 बोधिसत्त्वः सर्वमारविषये न दृश्यते ॥ तद्यथा कुलपुत्रास्ति सर्वमणि-
 रत्नसमुच्चयं नाम महामणिरत्नराजं महासमुद्रे तस्यान्यलोकधात्वसंक्रा-
 ५ न्तस्यास्थानमनवकाशो यन्महासमुद्रस्य सर्वकल्पोद्वाहाग्निना शक्यं ता-
 लमात्रमपि परिशेषयितुम् । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादसर्वमणिरत्न-
 समुच्चयमहामणिरत्नराजाध्याशयसंतानां बोधिसत्त्वानामस्थानमनवका-
 शो यदेककुशलमपि सर्वज्ञतापरिणामितं प्रणश्यन्नेदं स्थानं विद्यते उ-
 त्सृष्टे च पुनः सर्वज्ञताचित्तोत्पादे सर्वकुशलमूलान्युपशुष्यन्ति ॥ तद्य-
 १० थास्ति सर्वप्रभाससमुच्चयं नाम महामणिरत्नं तेन कण्ठावसक्तेन सर्व-
 मणिरत्नं तेन कण्ठावसक्तेन सर्वमणिरत्नालंकारा जिह्वीभवन्ति । एव-
 मेव बोधिसत्त्वसर्वप्रभाससमुच्चयमहामणिरत्नाशयालंकारवबद्धो बोधि-
 सत्त्वः सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धचित्तोत्पादरत्नालंकारानभिभवति ॥ तद्यथा
 कुलपुत्रास्त्युदकप्रसादकं महामणिरत्नं तद्वारिप्रक्षिप्तं सर्वकर्दमकालुष्यं
 १५ प्रसादयति । एवमेव बोधिचित्तोदकप्रसादकमहामणिरत्नं सर्वक्लेशक-
 र्दमकालुष्यं प्रसादयति ॥ तद्यथा कुलपुत्रोदकसंवासमणिरत्नावबद्धे कै-
 वर्त उदके न मृयते । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोदकसंवासमणिरत्नगृहीतो
 बोधिसत्त्वः सर्वसंसारसागरे न मृयते ॥ तद्यथा कुलपुत्रास्ति नागम-
 णिवर्ममहामणिरत्नं तेन सहगते कैवर्तादयो जलजीविनः सर्वनागभ-
 २० वनानि प्रविशन्तो ऽधृष्या भवन्ति सर्वनागोरगैः । एवमेव सर्वज्ञता-
 चित्तोत्पादज्ञाननागमणिधर्मधारी बोधिसत्त्वः सर्वकामधातुभवनानि प्र-
 विशन्न क्षण्यते ॥ तद्यथा कुलपुत्र शक्राभिलग्नमणिरत्नावबद्धः शक्रो दे-
 वराजा सर्वदेवगणानभिभवति । एवमेव सर्वज्ञताचित्तशक्राभिलग्नमहा-
 मणिरत्नराजप्रणिधिमकुटावबद्धो बोधिसत्त्वः सर्वत्रैधातुकमभिभवति ॥ त-
 २५ द्यथा कुलपुत्र चिन्ताराजमहामणिरत्नगृहीतः पुरुषः सर्वदारिद्र्यान्न वि-
 भेति । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादचिन्ताराजमहामणिरत्नगृहीतो बोधि-

सत्त्वः सर्वोपकरणजीविकाभयेभ्यो न विभेति ॥ तद्यथा कुलपुत्र सूर्यका-
 न्तमणिरत्नं सूर्यदर्शितमग्निं प्रमुञ्चति । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादसूर्य-
 कान्तमणिरत्नप्रज्ञारत्नरश्मिसंसृष्टं ज्ञानाग्निं प्रमुञ्चति ॥ तद्यथा कुलपुत्र
 चन्द्रकान्तं नाम महामणिरत्नं चन्द्राभया स्पृष्टमुदकधारां प्रमुञ्चति । ए-
 वमेव बोधिचित्तोत्पादचन्द्रकान्तमहामणिरत्नं कुशलमूलपरिणमनाच-
 द्रप्रभास्पृष्टं सर्वकुशलमूलप्रणिधितोयधाराः प्रमुञ्चति । तद्यथा कुलपु-
 त्र चिन्ताराजमणिमकुटावबद्धानां महानागराजानां नास्ति परोपक्रम-
 भयम् । एवमेव बोधिचित्तमहाकरुणाचिन्ताराजमणिमकुटावबद्धानां
 नास्ति दुर्गत्यपायोपसंक्रमभयम् ॥ तद्यथापि नाम कुलपुत्र जगद्ब्रह्म-
 र्भं नाम महामणिरत्नं सर्वसत्त्वाभिप्रायपरिपूरणतया न कदाचित्क्षय-
 मुपेति । एवमेव बोधिसत्त्वचित्तोत्पादसर्वजगद्ब्रह्मर्भमहामणिरत्नं सर्व-
 सत्त्वाभिप्रायबोधिप्रणिधिपरिपूरणतया न कदाचित्क्षयमुपेति ॥ तद्यथा
 कुलपुत्र राज्ञश्चक्रवर्तिनो महामणिरत्नः स तमोऽन्धकारविधमंगच्छत्य-
 न्तःपुरमध्यगतं च प्रभावयति । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादचक्रवर्तिभ-
 हामणिरत्नं सर्वमविद्यान्धकारविधमं सत्त्वगतिषु कामधातुस्थितं च म-
 हाज्ञानालोकमवमुञ्चति ॥ तद्यथा कुलपुत्र य इन्द्रनीलमहामणिरत्नाभया
 स्पृश्यन्ते सर्वे ते इन्द्रनीलमहामणिरत्नवर्णा भवन्ति । एवमेव सर्वज्ञ-
 ताचित्तोत्पादेन्द्रनीलमहामणिरत्नं येषु विचार्यते प्रेष्यते यानि च कुश-
 लमूलानि सर्वज्ञताचित्तोत्पादेन परिणम्यन्ते तानि सर्वाणि सर्वज्ञता-
 महामणिरत्नवर्णानि भवन्ति ॥ तद्यथा कुलपुत्र वैडूर्यमणिरत्नं वर्षशत-
 सहस्रमप्यभेध्यमध्यगतं तिष्ठन्सर्वदौर्गन्धेन सार्धं न संवासः । एवमेव
 सर्वज्ञताचित्तोत्पादात्यन्तविमलविशुद्धप्रभमणिरत्नं सर्वपृथग्जनशैक्षप्रत्ये-
 कबुद्धगुणरत्नाकारानभिभवति ॥ तद्यथा कुलपुत्रैकमाग्नेयं नाम महाम-
 णिरत्नं सर्वतमोऽन्धकारं विधमति । एवमेवैकसर्वज्ञताचित्तोत्पादाग्नेयम-
 हामणिरत्नं विपश्यनासंप्रयुक्तं यो मनसिकारतः सर्वमज्ञानतमोऽन्धका-
 रं विधमति ॥ तद्यथा कुलपुत्र महासमुद्रे पोतारोपितमनर्थ्येयमणि-

रत्नं वणिग्घस्रगतं नगरप्रतिष्ठानि काचमणिशतसहस्राण्यभिभवति व=
 र्णतश्चायतश्च । एवमेव संसारमहासमुद्रगतमपि सर्वज्ञताचित्तोत्पादान=
 र्धमहामणिरत्नं प्रणिधिपोतारोपितं प्रथमचित्तोत्पादिकबोधिसत्त्वा=
 ध्याशयसंतानगतमप्राप्तमेव सर्वज्ञतानगरं विमुक्तिनगरं प्रविष्टान् सर्व-
 5 श्रावकप्रत्येकबुद्धकाचमणिकानभिभवति ॥ तद्यथास्ति वशिराजं नाम म=
 णिरत्नं यज्जम्बुद्वीपगतमेव चत्वारिंशद्योजनसहस्रस्थितानां चन्द्रसूर्यमण्ड=
 लानां भवनविमानप्रतिभासव्यूहान् संदर्शयति । एवमेव सर्वगुणपरि=
 शोधितं सर्वज्ञताचित्तोत्पादवशिराजमणिरत्नं संसारगतमेव धर्मधातुग=
 गनगोचराणां तथागतमहाज्ञानसूर्यचन्द्रमसां सर्वबुद्धविषयमण्डलप्रति=
 10 भासव्यूहान् संदर्शयति ॥ तद्यथा कुलपुत्र यावच्चन्द्रसूर्यमण्डलानि प्र=
 भयावभासयन्त्यत्रान्तरे ये केचिद्वनधान्यरत्नजातरूपरजतपुष्पगन्धमाल्य-
 वस्तुपरिभोगाः सर्वे ते वशिराजमणिरत्नस्य मूल्यं न क्षमन्ते । एवमेव
 यावत्त्र्यध्वसु सर्वज्ञज्ञानं धर्मधातुविषयमवभासयन्त्यत्रान्तरे यानि का=
 नि चिद्देवमनुष्यसर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धकुशलानि सास्रवाण्यनास्रवाणि वा
 15 सर्वाणि तानि बोधिचित्तोत्पादवशिराजमहामणिरत्नस्य मूल्यं न क्षम=
 न्ते ॥ तद्यथा कुलपुत्रास्ति सागरव्यूहगर्भं नाम महामणिरत्नं यत्सर्वम=
 हासागरव्यूहान्संदर्शयति । एवमेव बोधिचित्तोत्पादसागरव्यूहगर्भमहाम=
 णिरत्नं सर्वज्ञज्ञानविषयसागरव्यूहं संदर्शयति ॥ तद्यथा कुलपुत्र चि=
 न्ताराजमणिरत्नं स्थापयित्वा नास्ति किञ्चित्प्रतिविशिष्टतरं दिव्येन जा=
 20 म्बूनदसुवर्णेन । एवमेव सर्वज्ञज्ञानचिन्ताराजमहामणिरत्नं स्थापयित्वा
 नास्ति किञ्चित्प्रतिविशिष्टतरं बोधिचित्तोत्पाददिव्यजाम्बूनदसुवर्णेन ॥ त=
 द्यथा कुलपुत्र नागमण्डलसिद्ध आहितुण्डिकः सर्वनागोरगान् वशे
 स्थापयति । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादप्रतिपत्तिनागमण्डलसिद्धो बोधि-
 सत्त्वाहितुण्डिकः सर्वक्लेशनागोरगान् वशे स्थापयति ॥ तद्यथा कुलपुत्र
 25 प्रहरणगृहीतः शूरो दुर्धर्षो भवति शत्रुमण्डलेन । एवमेव सर्वज्ञताचि=
 त्तोत्पादप्रहरणगृहीतो बोधिसत्त्वो दुर्धर्षो भवति सर्वक्लेशशत्रुमण्डलेन ॥

तद्यथा कुलपुत्र दिव्योरगसारचन्दनस्यैकचूर्णधारणं साहसं लोकधातुं
 गन्धेन स्फुरति कर्षप्रमाणं सर्वत्रिसाहस्रे लोकधातुरत्नपरिपूर्णेन मूल्यं
 न क्षमते । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पाददिव्योरगसारचन्दनस्यैकाध्याशय-
 धातुः सर्वधर्मधातुं गुणगन्धेन स्फुरति सर्वशैक्षप्रत्येकचित्तानि चाभिभव-
 ति ॥ तद्यथा कुलपुत्र हिमवच्चन्दनं नाम महाचन्दनरत्नं सर्वदाहं श-
 मयति सर्वं चाश्रयं शीतरीकरोति । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादहिमव-
 च्चन्दनरत्नं सर्वक्लेशसंकल्परोगदोषमोहदाहं प्रशमयति ज्ञानाश्रयं च प्र-
 ह्लादयति ॥ तद्यथा कुलपुत्र ये सुमेरुं पर्वतराजमुपसंक्रामन्ति सर्वे त
 एकवर्णा भवन्ति यदुत सुवर्णवर्णाः । एवमेव ये सर्वज्ञताचित्तोत्पादस-
 मान् बोधिसत्त्वानुपसंक्रामन्ति सर्वे त एकवर्णा भवन्ति यदुत सर्वज्ञ-
 तावर्णाः ॥ तद्यथा कुलपुत्र यः पारियात्रकस्य कोविदारस्य च्छविग-
 न्धः प्रवाति सर्वजम्बुद्वीपे सर्ववार्षिकाजातिमुमनादीनां पुष्पजातीनां न
 संविद्यते । एवमेव यो बोधिसत्त्वस्य सर्वज्ञताचित्तोत्पादबीजप्रणिधिवृ-
 क्षगुणज्ञानत्वचो गन्धः प्रवाति स सर्वप्रत्यवरकुशलमूलानां सर्वश्रावक-
 प्रत्येकबुद्धवार्षिकाजातिमुमनानामनास्रवशीलसमाधिप्रज्ञाविमुक्तिविमु-
 क्तिज्ञानदर्शनानां न संविद्यते ॥ तद्यथा कुलपुत्र पारियात्रकस्य कोविदार-
 स्य शुङ्गीभूतस्य वेदितव्यं बहूनां पुष्पशतसहस्राणामायद्वारं भविष्यतीति ।
 एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादपारियात्रकवृक्षस्य कुशलमूलशुङ्गीभूतस्य वे-
 दितव्यमसंख्येयानां देवमनुष्याणां सास्रवानास्रवबोधिकुसुमायद्वारं भ-
 विष्यतीति ॥ तद्यथा कुलपुत्र य एकदिवसपरिभावितस्य पारियात्र-
 ककुसुमैर्वस्त्रस्य तैलस्य वा गन्धः प्रवाति स दिवसशतसहस्रपरिभावि-
 तस्य चम्पकवार्षिकासुमनाभिर्वस्त्रस्य वा तैलस्य वा न संविद्यते । ए-
 वमेव य एकजन्मपरिभावितस्य सर्वज्ञताचित्तसंतानस्य बोधिसत्त्वगुण-
 ज्ञानगन्धो दशसु दिक्षु सर्वबुद्धपादमूलेषु प्रवाति स कल्पशतसहस्रप-
 रिभावितानां सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धचित्तानामनास्रवकुशलधर्मज्ञानगन्धो
 न संविद्यते ॥ तद्यथा कुलपुत्रास्ति नाडीकेरी नाम वृक्षजातिरुद्यतके

समुद्रे संभूता सा मूलत उपादाय यावत्पुष्पफलपर्यन्तात्सर्वकालं सर्व-
 सञ्चानां न कदाचिन्नोपजीव्या भवति । एवमेव महाकरुणाप्रणिधिमू-
 लसंजातो बोधिसत्त्वस्य प्रथमसर्वज्ञताचित्तोत्पादो यावत्सङ्गमस्थितिपर्य-
 वसानात्सदेवकस्य लोकस्य न कदाचिन्नोपजीव्यो भवति ॥ तद्यथा कुलपु-
 ५ चास्ति हाटकप्रभासं नाम रसजातं तस्यैकपलं लोहपलसहस्रं स्वर्णीक-
 रोति । न च तद्रसं पलं शक्यं तेन लोहपलसहस्रेण पर्यादातुं न लो-
 हीकर्तुम् । एवमेवैकसर्वज्ञताचित्तोत्पादरसधातुः कुशलमूलपरिणामना-
 ज्ञानसंगृहीतः सर्वकुर्मक्लेशावरणलोहाणि पर्यादाय सर्वधर्मान्सर्वज्ञताव-
 १० र्णान् करोति । न च सर्वज्ञताचित्तोत्पादरसधातुः शक्यं सर्वकर्मक्लेश-
 लोहैः संक्लेशयितुं पर्यादातुं वा ॥ तद्यथा कुलपुत्रं कियत्परीतो ऽप्य-
 ग्निर्यावदुपादानं लभते तावती ज्वालां प्रमुञ्चति । एवमेव कियत्परी-
 १५ तो ऽपि सर्वज्ञताचित्तोत्पादामिरारम्बणव्यवकीर्णतया यावत्संभारोपा-
 दानं लभते तावद्विवर्धते ज्ञानार्चिःप्रमोचनतया ॥ तद्यथा कुलपुत्रैक-
 स्मात्मदीपादनेकानि प्रदीपकोटीशतसहस्राण्यादीप्यन्ते । अक्षय एव प्र-
 २० दीपो भवत्यपर्यादतः सर्वप्रदीपनिर्याणैः । एवमेवैकस्मात्सर्वज्ञताचित्तो-
 त्पादप्रदीपादतीतानागतप्रत्युत्पन्नानां सर्वतथागतानां सर्वज्ञताचित्तोत्पा-
 दप्रदीपानां दीप्यमानानामक्षय एव स एकः सर्वज्ञताचित्तोत्पादप्रदीपो
 ऽवभात्यपर्यादतः सर्वज्ञताचित्तोत्पादप्रदीपनिर्याणैः ॥ तद्यथा कुलपुत्र ए-
 २५ कः प्रदीपो यादृशे गृहे वातायने वा प्रवेश्यते सहप्रवेशितो वर्षसहस्र-
 संचितमपि तमोऽन्धकारं विधमत्यवभासं च करोति । एवमेवैकसर्वज्ञ-
 ताचित्तोत्पादप्रदीपो यादृशे सञ्चाशयगृहगहने ऽविद्यातमोऽन्धकारानु-
 गते प्रवेश्यते स सहप्रवेशितो ऽनभिलाप्यकल्पशतसहस्रं संचितमपि क्ले-
 ३० शावरणतमोऽन्धकारं विधमति ज्ञानालोकं च संजानयति ॥ तद्यथा कु-
 लपुत्र यादृशी प्रदीपवर्तिर्भवति तादृशी प्रदीपो ऽवभासं करोति या-
 ३५ वांश्च स्नेहसंचयो भवति तावद्दीप्यते । एवमेव यस्य बोधिसत्त्वस्य या-
 दृशी प्रणिधानवर्तिर्विशेषता भवति तादृशं सर्वज्ञताचित्तोत्पादप्रदीपो

धर्मधात्वभासं करोति यावच्च महाकरुणाचर्यास्नेहसंचयो भवति ता-
वत्सत्त्वविनयक्षेत्रविशुद्धिबुद्धकार्यप्रभावना भवति ॥ तद्यथा कुलपुत्र दि-
व्यजाम्बूनदसुवर्णालंकारो वशवर्तिनो देवराजस्य मूर्भावबद्धो ऽसंहार्यो
भवति सर्वकामावचरैर्देवपुत्रैः । एवमेव प्रतिपत्तिगुणप्रतिष्ठितः सर्वज्ञता-
चित्तोत्पाददिव्यजाम्बूनदसुवर्णालंकारो ऽविनिवर्तनीयानां बोधिसत्त्वा- 5
नां महाप्रणिधानमूर्भावबद्धो ऽसंहार्यो भवति सर्वबालपृथग्जनशैक्षाशै-
क्षप्रत्येकबुद्धैः ॥ तद्यथा कुलपुत्र सिंहस्य मृगराजस्य नादेनाचिरजाताः
सिंहपोताः पुष्पन्ति सर्वमृगाश्च विलयं गच्छन्ति । एवमेव तथागतपु-
रुषसिंहस्य बोधिसत्त्वसंवरणं सर्वज्ञतानादेन प्रयुक्तेन सर्वादिकर्मिकबो-
धिसत्त्वसिंहपोताः पुष्पन्ति बुद्धधर्मैः सर्वोपलम्भसंनिश्रिताश्च सत्त्वा वि- 10
लयं गच्छन्ति ॥ तद्यथा कुलपुत्र सिंहस्त्रायुकृतवीणातन्त्रीशब्देन सर्व-
वीणातन्त्र्यः संछिद्यन्ते । एवमेव पारमिताशरीरतथागतसिंहबोधिचित्तो-
त्पादस्त्रायुतन्त्रीगुणवर्णशब्देन सर्वकामगुणरतिवीणातन्त्र्यः संछिद्यन्ते स-
र्वश्रावकप्रत्येकबुद्धचर्यागुणकथाश्च संनिरुध्यन्ते ॥ तद्यथा कुलपुत्र गो-
महिष्यजाक्षीरपूर्णमहासमुद्र एकसिंहदुग्धबिन्दुप्रक्षेपेण सर्वक्षीराण्यपक्रा- 15
मन्ति न संधयति । एवमेव कल्पशतसहस्रसंचितः कर्मक्लेशक्षीरसमुद्रः
तथागतमहापुरुषसिंहसर्वज्ञताचित्तोत्पाददुग्धैकबिन्दुप्रक्षेपेण सर्वो ऽनव-
शेषः क्षयं गच्छन्ति सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धविमुक्तयश्च न संतिष्ठन्ते न सं-
दर्शयन्ति ॥ तद्यथा कुलपुत्राण्डकोशादनिर्गतस्य कलविङ्कपोतस्य यो
नादबलविशेषः सर्वबलवेगसंपन्नानां हिमवन्निवासिनां सर्वपक्षिगणा- 20
नां न संविद्यते । एवमेव यः संसाराण्डकोशगतस्यादिकर्मिकबोधिसत्त्व-
कलविङ्कपोतस्य महाकरुणाबोधिचित्तनादबलविशेषः सर्वश्रावकप्रत्येक-
बुद्धानां न संविद्यते ॥ तद्यथा कुलपुत्र यो ऽचिरजातस्य महागरुडेन्द्र-
पोतस्य पक्षवातबलपराक्रमो नयनपरिशुद्धिगुणश्च स सर्वशरीरप्रवृद्धा-
नां तदन्येषां पक्षिणां न संविद्यते । एवमेव यः प्रथमचित्तोत्पादिकस्य 25
तथागतमहागरुडेन्द्रस्य कुलगोत्रसंभवस्य बोधिसत्त्वमहागरुडेन्द्रपोतस्य स-

सर्वज्ञताचित्तोत्पादबलपराक्रमो महाकरुणाध्याशयनयनपरिशुद्धिगुणश्च स
 कल्पशतसहस्रनिर्यातानां सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धानां न संविद्यते ॥ तद्यथा
 कुलपुत्र महापुरुषहस्तगतो नाराचः कियद्वृद्धमपि वर्म निर्भिन्नति । ए-
 वमेव दृढवीर्यबोधिसत्त्वहस्तगतः सर्वज्ञताचित्तोत्पादनाराचः सर्वदृष्ट्य-
 ५ नुशयवर्माणि निर्भिन्नति ॥ तद्यथा कुलपुत्र क्रोधाविष्टस्य महानयस्य
 यावत्सल्लाटे पिटकास्तिष्ठन्ति तावदधृष्यो भवति सर्वजम्बुद्वीपकैर्मनुष्यैः ।
 एवमेव महामैत्रीमहाकरुणाविष्टस्य बोधिसत्त्वमहानयस्य यावदध्याश-
 यवदने सर्वज्ञताचित्तोत्पादपिटका न विगच्छन्ति । तावदधृष्यो भवति
 सर्वलोकधातुपर्यापनैः सर्वमारैः सर्वकर्मभिश्च ॥ तद्यथा कुलपुत्र यो
 १० ऽशिक्षितस्येष्वस्तान्तेवासिन इष्वस्तज्ञाने कृताभ्यासस्य शिल्पस्थानयो-
 गबलविशेषः स सर्वशिक्षितस्येष्वस्त्याचार्यस्य न संविद्यते । एवमेव यः
 सर्वादिकर्मिकस्य सर्वज्ञताभूम्या कृताभ्यासस्य बोधिसत्त्वाजानेयस्य प्र-
 णिधिज्ञानाधिमुक्तिचर्याबलविशेषः सो ऽनुत्पादितबोधिचित्तानां सर्व-
 शैक्षप्रत्येकबुद्धानां च न संविद्यते ॥ तद्यथा कुलपुत्रेष्वस्तशिक्षमाणस्य प्र-
 १५ थमः पदबन्धयोग्याभ्यासः पूर्वगमो भवति सर्वेष्वस्तज्ञानस्य । एवमेव
 बोधिसत्त्वस्य सर्वज्ञभूमौ शिक्षमाणस्य प्रथमं सर्वज्ञताचित्ताध्याशयसंप्र-
 स्थानं पूर्वगमं भवति सर्वबुद्धधर्माधिगमाय ॥ तद्यथा कुलपुत्र माया-
 कारस्य मायागतविषयं संदर्शयमानस्य प्रथममन्त्रपदसिद्ध्याभिनिर्हारमेव
 मनसिकुर्वाणस्य सर्वक्रियासिद्धिर्भवति । एवमेव बोधिसत्त्वस्य सर्वबुद्ध-
 २० बोधिसत्त्वविषयविकुर्वाणः संदर्शयतः प्रथमचित्तोत्पादप्रणिधानाभिनि-
 हार एवोत्थापको भवति सर्वबुद्धबोधिसत्त्वविषयस्य ॥ तद्यथा कुलपुत्र
 सर्वमायाविद्यामन्त्राश्चरूपिणो निदर्शनाः सर्वमायानिर्माणरूपगतानि
 संदर्शयन्ति चित्तोत्पादेन । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादश्चारूप्यनिदर्शनः
 सर्वधर्मधातुं च विटपयति सर्वगुणालंकारव्यूहैश्चित्तोत्पादवशितामात्रेण ॥
 २५ तद्यथा कुलपुत्र मार्जारस्य सहदृष्टविचारमात्रेण सर्वमूषिका विलयमा-
 पद्यन्ते । एवमेव बोधिसत्त्वस्य सर्वज्ञताचित्तोत्पादाध्याशयप्रयोगविचा-

रमात्रेण सर्वकर्मक्लेशा विलयमापद्यन्ते ॥ तद्यथा कुलपुत्र जाम्बूनदसुव-
 र्णालंकार आबद्धः सर्वाभरणानि जिह्वीकरोति । एवमेव बोधिचित्तजा-
 म्बूनदसुवर्णालंकाराध्याशयावबद्धो बोधिसत्त्वः सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धगुणा-
 लंकारानभिभवति जिह्वीकरोति ॥ तद्यथा कुलपुत्रायस्कान्तराजस्य क्लि-
 यत्परीतो ऽपि धातुः सर्वदृढमायसं बन्धनं स्फोटयति । एवमेव क्लि-
 यत्परीतो ऽप्यध्याशयोत्पादितः सर्वज्ञताचित्तोत्पादधातुः सर्वदृष्टिकृतावि-
 द्यातृष्णाबन्धनानि स्फोटयति ॥ तद्यथा कुलपुत्र यत्र यत्रैवायस्कान्तधा-
 तुर्विचार्यते तत्र तत्रैव सर्वाणीतराण्ययांसि पलायन्ते न तिष्ठन्ते न
 संदधति । एवमेव यत्र यत्रैव सर्वज्ञताचित्तोत्पादधातुर्विचार्यते कर्मेषु
 वा क्लेशेषु वा श्रावकप्रत्येकबुद्धविमुक्तो वा ततस्तत एव कर्मक्लेशाः स-
 र्वश्रावकप्रत्येकबुद्धविमुक्तयश्च पलायन्ते न तिष्ठन्ते न संदधति ॥ तद्य-
 था कुलपुत्र मकरविद्धाश्रितः कैवर्तः सर्वोदकप्राणिभयविनिर्वृत्तो भव-
 त्यनुपघात्यशरीरो मकरमुखगतो ऽपि । एवमेवाध्याशयबोधिसत्त्वचित्त-
 विद्धाश्रितो बोधिसत्त्वः सर्वसंसारकर्मक्लेशभयविनिर्वृत्तो भवति सर्वश्रा-
 वकप्रत्येकबुद्धाभिसमयान्तरप्राप्त्यनुपघात्यो भूतकोटीसाक्षात्क्रियाप्रणाश-
 पथापतनतया ॥ तद्यथा कुलपुत्रामृतपानपीतः पुरुषः सर्वपरोपक्रमैर्न
 मृयते । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादामृतपानपीतो बोधिसत्त्वः सर्वश्रा-
 वकभूमिषु न मृयते न चोपरमति बोधिसत्त्वमहाकरुणाप्रणिधानात् ॥
 तद्यथा कुलपुत्राञ्जनसिद्धः पुरुषः सर्वमनुष्यभवनेषु चानुविचरति न च
 सर्वमनुष्यैर्दृश्यते । एवमेव बोधिचित्तोत्पादप्रज्ञाप्रणिध्युपस्तब्धो बोधि-
 सत्त्वः सर्वमारविषयेषु चानुविचरति सर्वमारैश्च न दृश्यते ॥ तद्यथा कु-
 लपुत्र महाराजसंनिश्रितः पुरुषः सर्वप्राकृतजनान्न विभेति । एवमेव
 सर्वज्ञताचित्तोत्पादमहाधर्मराजसंनिश्रितो बोधिसत्त्वः सर्वावरणनिवर-
 णदुर्गतिभ्यो न विभेति ॥ तद्यथा कुलपुत्र पर्वतगृहेषु सर्वभूम्यन्तर्गत-
 पानीयभयान्नास्त्यग्निभयम् । एवमेव बोधिचित्तकुशलमूलाभिष्यन्दितसं-
 तानस्य बोधिसत्त्वस्य नास्ति श्रावकप्रत्येकबुद्धविमुक्तिज्ञानाग्निभयम् ॥

तद्यथा कुलपुत्र शूरसंनिश्रितः पुरुषः सर्वशत्रुभ्यो न विभेति । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादशूरसंनिश्रितो बोधिसत्त्वः सर्वदुश्चरितशत्रुभ्यो न विभेति ॥ तद्यथा कुलपुत्र वज्रप्रहरणगृहीतः शक्रो देवेन्द्रः सर्वासुरगणं प्रमर्दयति । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पाददृढाध्याशयवज्रप्रहरणगृहीतो बोधिसत्त्वः सर्वमारपरप्रवाद्यसुरगणं प्रमर्दयति ॥ तद्यथा कुलपुत्र रसायनोपयुक्तः पुरुषो दीर्घमायुः पालयति न च दुर्बली भवति । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादरसायनसंभारप्रयुक्तो बोधिसत्त्वो ऽसंख्येयान् कल्पान् संसारे संसरन्न परिखिद्यते न च संसारदोषैर्लिप्यते ॥ तद्यथा कुलपुत्र सर्वभैषज्यरससंयोगेषु पानीयं पूर्वगमं न क्वचिदुष्यति । एवमेव सर्वबोधि-
¹⁰ सत्त्वचर्याप्रणिधानसंभारयोगेषु सर्वज्ञताचित्तोत्पादः पूर्वगमो भवति न क्वचिदुष्यति ॥ तद्यथा कुलपुत्र पुरुषस्य सर्वकार्येषु जीवितेन्द्रिय पूर्वगमम् । एवमेव बोधिसत्त्वस्य सर्वबुद्धधर्मादानेषु बोधिचित्तं पूर्वगमम् ॥ तद्यथा कुलपुत्र जीवितेन्द्रियविमुक्तः पुरुषो निरुपजीव्यो भवति मातापितृज्ञातिवर्गस्य सर्वकर्मासमर्थत्वात् । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादवियुक्तो बोधिसत्त्वः सर्वज्ञतागुणनिरुपजीव्यो भवति सर्वसत्त्वानां बुद्धज्ञान-
¹⁵ प्रतिलम्भासमर्थत्वात् ॥ तद्यथा कुलपुत्र महासमुद्रः सर्वविषैरदूष्यो भवति । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादसमुद्रो ऽदूष्यो भवति सर्वकर्मक्लेशश्रावकप्रत्येकबुद्धचित्तोत्पादविषयैः ॥ तद्यथा कुलपुत्र सूर्यमण्डलमपर्यन्तं सर्वतारावभासैः । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादसूर्यमण्डलमपर्यापन्नं भव-
²⁰ ति । सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धतारानां स्रवगुणानभिभवति ॥ तद्यथा कुलपुत्राचिरजातो राजपुत्रो मूर्धप्राप्तान् सर्ववृद्धामात्यानभिभवति कुलाभिजात्याधिपत्येन । एवमेवाचिरोत्पादितबोधिचित्तस्तथागतधर्मराजकुलप्रत्याजात आदिकर्मिको बोधिसत्त्वश्चिरचरितब्रह्मचर्यान् वृद्धश्रावकानभिभवति बोधिचित्तमहाकरुणाधिपत्येन ॥ तद्यथा कुलपुत्र कियद्वृद्धेनाप्य-
²⁵ मात्येन कियद्बालस्यापि राजकुमारस्य प्रणिपतितथ्यं न च राजपुत्रेण वृद्धामात्यस्य गौरवं न करणीयम् । एवमेव कियद्वृद्धैरपि चिरचरितब्रह्म-

चर्यैः श्रावकप्रत्येकबुद्धैरादिकर्मिकस्य बोधिसत्त्वस्यावनमित्यं न च बो-
 धिसत्त्वेन प्रत्येकबुद्धेषु गौरवं न करणीयम् ॥ तद्यथा कुलपुत्र सर्वपरि-
 भूतो राजपुत्रो ऽविरहतो राजलक्षणेन सर्वाग्रताप्राप्तैरपि राजामात्यैर्न
 समो जात्यध्यक्षत्वात् । एवमेव कियत्कर्मक्लेशोपादानपरिभूत आदिकर्मि-
 को बोधिसत्त्वः सर्वज्ञताचित्तोत्पादलक्षणेनाविरहितः सर्वाग्रताप्राप्तैरपि स-
 र्वश्रावकप्रत्येकबुद्धैर्न समो बुद्धकुलाधिपत्याध्यक्षत्वात् ॥ तद्यथा कुलपुत्र
 परिशुद्धमणिरत्नं चक्षुस्तिमिरदोषेणापरिशुद्धमित्याभासमागच्छति । एव-
 मेव प्रकृतिपरिशुद्धं सर्वज्ञताचित्तोत्पादरत्नं सत्त्वा अश्रद्धानयनाज्ञानति-
 मिरदोषेणापरिशुद्धमिति संजानन्ति ॥ तद्यथा कुलपुत्र सर्वविद्यौषधिसं-
 ग्रहसंप्रयुक्तो भैषज्यविग्रहो दर्शनस्पर्शनसंवासनैः सत्त्वानां व्याधीन् श-
 मयति । एवमेव सर्वकुशलमूलोपचयप्रज्ञोपायविद्यौषधिसंगृहीतं बोधि-
 चित्तसंप्रयुक्तं बोधिसत्त्वप्रणिधिज्ञानशरीरं श्रवणदर्शनसंवासनानुस्मृतिप्र-
 योगेन सत्त्वानां क्लेशव्याधीन् प्रशमयति ॥ तद्यथा कुलपुत्र हंसलक्षणं
 वस्त्रं सर्वकर्दमदोषैर्न क्लिश्यते । एवमेव बोधिचित्तोत्पादहंसलक्षणवस्त्रं
 संसारक्लेशकर्दमदोषैर्न क्लिश्यते ॥ तद्यथा कुलपुत्र मूर्धशल्पसंगृहीतो दा-
 रुविग्रहो न विकीर्यते सर्वक्रियाश्रानुभवति । एवमेव बोधिचित्तोत्पाद-
 प्रणिधिमूर्धशल्पसंगृहीतं सर्वज्ञताप्रणिधिज्ञानशरीरं बोधिसत्त्वक्रियास-
 मर्थं भवति न च विकीर्यते सर्वज्ञताप्रणिधिशरीरत्वात् ॥ तद्यथा कुल-
 पुत्र शल्पविमुक्तं यन्त्रमकार्यसमर्थं भवति तान्येव दारुप्रत्यङ्गानि । एव-
 मेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादाध्याशयवियुक्तो बोधिसत्त्वो बुद्धधर्मपरिनिष्पाद-
 नासमर्थो भवति । एवं च ते बोध्यङ्गसंभाराः ॥ तद्यथा कुलपुत्र राज्ञ-
 श्चक्रवर्तिनो हस्तिगर्भं नाम कालागुरुरत्नं तेन सहधूपितमात्रः सर्वराज्ञ-
 श्चतुरङ्गबलकायो विहायसे तिष्ठति । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादागुरु-
 धूपितानि बोधिसत्त्वस्य कुशलमूलानि सर्ववैधातुकव्यतिवृत्तानि भव-
 न्ति । असंस्कृतसर्वतथागतज्ञानगगनगोचरपर्यवसानानि ॥ तद्यथा कु-
 लपुत्र वज्रं नेतराद्रत्नाकरादुत्पद्यते ऽन्यत्र वज्राकरात्सुवर्णाकराद्वा ।

एवमेव वज्रोपमः सर्वज्ञताचित्तोत्पादः स नेतरात्सत्त्वाशयकुशलमूलरत्ना-
 करादुत्पद्यते ऽन्यत्र सत्त्वपरिचाणमहाकरुणावजाकरात्सर्वज्ञज्ञानाध्याल-
 म्बनमहासुवर्णाकाराद्वा ॥ तद्यथा कुलपुत्रास्यमूला नाम वृक्षजातिः तस्या-
 मूलप्रतिष्ठानं नोपलभ्यते सर्वशाखापत्रपलाशसंकुसुमिता च वृक्षेषु जा-
 ५ लीभूता च संदृश्यते । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादस्य मूलप्रतिष्ठानं नोपल-
 भ्यते सर्वपुण्यज्ञानाभिज्ञासंकुसुमिताश्च सर्वलोकोपपत्तिषु महाप्रणिधान-
 जालीभूतः संदृश्यते ॥ तद्यथा कुलपुत्र वज्रं नेतरे भाजने तिष्ठञ्छोभते नापि
 छिद्रशुषिरभाजनेन शक्यं संधारयितुं अन्यत्राच्छिद्रभाजनेन । एवमेव स-
 र्वज्ञताचित्तोत्पादवज्रं न हीनाधिमुक्तिकेषु सत्त्वभाजनेषु संधारेषु दुःशी-
 १० लेषु व्यापन्नचित्तेषु कुसीदेषु मुषितस्मृतिषु दुःप्रज्ञेषु शोभते नाध्याशय-
 विपन्नचलाचलबुद्धिसर्वभाजनेन शक्यं संधारयितुं अन्यत्र बोधिसत्त्वा-
 ध्याशयरत्नभाजनेन ॥ तद्यथा कुलपुत्र वज्रं सर्वरत्नानि निर्विध्यति ।
 एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादवज्रं सर्वधर्मरत्नानि निर्विध्यति ॥ तद्यथा
 कुलपुत्र वज्रं सर्वशैलानि भिनत्ति । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादवज्रं
 १५ सर्वदृष्टिगतशैलानि भिनत्ति ॥ तद्यथा कुलपुत्र भिन्नमपि वज्ररत्नं सर्व-
 रत्नं प्रतिविशिष्टं सुवर्णालंकारमभिभवति । एवमेवाशयविपत्तिभिन्नम-
 पि सर्वज्ञताचित्तोत्पादवज्ररत्नं सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्ध्यगुणसुवर्णालंकारान-
 भिभवति ॥ तद्यथा कुलपुत्र भिन्नमपि वज्ररत्नं सर्वदारिद्र्यं विनिवर्त-
 यति । एवमेव प्रतिभिन्नमपि सर्वज्ञताचित्तोत्पादवज्ररत्नं सर्वसंसारदा-
 २० रिद्र्यं विनिवर्तयति ॥ तद्यथा कुलपुत्र कियत्परीक्षो ऽपि वज्रधातुः
 सर्वमणिपाषाणभेदलक्षणः । एवमेव कियत्परीक्षारम्बणप्रसृतो ऽपि स-
 र्वज्ञताचित्तोत्पादवज्रधातुः सर्वाज्ञानभेदलक्षणः ॥ तद्यथा कुलपुत्र वज्र-
 रत्नं न प्राकृतजनहस्तगतं भवति । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादवज्ररत्नं
 न प्राकृताध्याशयानामित्वरकुशलमूलानां देवमनुष्याणां हस्तगतं भव-
 २५ ति ॥ तद्यथा कुलपुत्र रत्नपरीक्षानभिज्ञः पुरुषो वज्रमणिरत्नगुणानजा-
 नन्नास्य गुणविशेषमनुभवति । एवमेव दुष्प्रज्ञजातीयः पुरुषपुद्गलो

बोधिचित्तमहाप्रज्ञावज्ररत्नगुणानभिज्ञो नास्य गुणविशेषमनुभवति ॥ तद्य-
था कुलपुत्र वज्रं न शक्यं जरयितुम् । एवमेव सर्वज्ञताहेतुभूतं बोधि-
चित्तोत्पादवज्रं न शक्यं जरयितुम् ॥ तद्यथा कुलपुत्र वज्रं महाप्रह-
रणं न शक्यं महानग्नेनापि संधारयितुमन्यत्र महानारायणस्थामबल-
वेगेन । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादमहावज्रप्रहरणं न शक्यं सर्वश्राव-
कप्रत्येकबुद्धमहानग्नैरपि संधारयितुमन्यत्र सर्वज्ञताहेतुबलोपलब्ध्याप्रमा-
णकुशलमूलमहानारायणस्थामप्रतिविशिष्टैर्महावभासप्राप्तैर्महाबोधिस-
त्त्वैः ॥ तद्यथा कुलपुत्र यत्र सर्वप्रहरणानि न प्रसहन्ते तत्र वज्रं प्र-
सहते न प्रतिहन्यते । एवमेव यत्र सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धप्रणिधिज्ञानप्रह-
रणानि न प्रसहन्ते सत्त्वपरिपाकविनये वा अर्धकल्पचर्यादुःखसंवासे वा 10
तत्र सर्वज्ञताचित्तोत्पादमहावज्रप्रहरणगृहीतो बोधिसत्त्वो ऽपरिखिन्न-
मानसः प्रसहते न प्रतिहन्यते ॥ तद्यथा कुलपुत्र वज्रं न शक्यं केन-
चित्पृथिवीप्रदेशेन संधारयितुमन्यत्र वज्रतलेन । एवमेव सर्वश्रावकप्रत्येक-
बुद्धैर्बोधिसत्त्वनिर्याणप्रणिधानसंभारवज्रं न शक्यं संधारयितुमन्यत्राध्या-
शयो बोधिचित्तोत्पादवज्रदृढपृथिवीतलेन ॥ तद्यथा कुलपुत्र दृढव- 15
ज्रतलाच्छिद्रभाजनत्वान्महासमुद्रे पानीयं न विसरति । एवमेव बोधि-
सत्त्ववजाच्छिद्रदृढतलपरिणामनाप्रतिष्ठितानि बोधिसत्त्वस्य कुशलमू-
लानि न क्षीयन्ते सर्वभवोपपत्तिषु ॥ तद्यथा कुलपुत्र वज्रतलप्रतिष्ठि-
ता महापृथिवी न विदीर्यते न संसीदति । एवमेव बोधिचित्तोत्पादवज्र-
दृढतलप्रतिष्ठितानि बोधिसत्त्वप्रणिधानानि सर्ववैधातुकेन विदीर्यन्ते न 20
संसीदन्ति ॥ तद्यथा कुलपुत्र वज्रमुदकेन न क्लिद्यते । एवमेव बोधि-
चित्तोत्पादवज्रं सर्वकर्मक्लेशोदकेन सर्वकर्मसंवासैर्न क्लिद्यते न खिद्यते ॥
तद्यथा कुलपुत्र वज्रं सर्वाग्निदाहैर्न दह्यते न संतप्यते । एवमेव सर्व-
ज्ञताचित्तोत्पादवज्रं सर्वसंसारदुःखाग्निदाहैर्न दह्यते सर्वक्लेशाग्नितापैर्न
संतप्यते ॥ तद्यथा कुलपुत्र तथागतानामर्हतां सम्यक्संबुद्धानां बोधि- 25
मण्डे निषीदतां मारं योधयतां सर्वज्ञतामभिसंबुद्ध्यमानानां नान्येन पृ-

धिवीप्रदेशेन शक्यमासनं संधारयितुमन्यत्र त्रिसाहस्रमहासाहस्रवचना-
भिधरणितलेन । एवमेव बोधिसत्त्वानामनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ प्रणि-
दधतां चर्यां चरतां पारमिताः परिपूरयतां क्षान्तिमवक्रामतां भूमिं प्र-
तिलभमानानां कुशलमूलानि परिणमयतां व्याकरणं संप्रतीच्छतां स-
र्वबोधिसत्त्वमार्गसंभारमुपस्तम्भयतां सर्वतथागतानां महाधर्ममेघान् सं-
धारयतां ते महाकुशलमूलबलाधानवेगा नान्येन चित्तेन शक्याः सं-
धारयितुमन्यत्र सर्वप्रणिधानज्ञानवज्रदृढनाभिना सर्वज्ञताचित्तोत्पादेन ॥

इति हि कुलपुत्र एभिश्चान्यैश्चाप्रमाणैर्यावदनभिलाष्यान्भि-
लाष्यैर्गुणविशेषैः समन्वागतः सर्वज्ञताचित्तोत्पादः ॥ ते ऽपि सत्त्वा ए-
वंगुणधर्मसमन्वागता भूताश्च भविष्यन्ति च यैरनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ
चित्तान्युत्पादितानि ॥ तस्मात्तर्हि कुलपुत्र सुलब्धास्ते लाभा यत्त्वम-
नुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पाद्य बोधिसत्त्वचर्यां परिमार्गस्येषां गु-
णानां प्रतिलाभाय ॥

अपि च कुलपुत्र यद्वदसि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्या-
यां शिक्षितव्यं कथं प्रतिपत्तव्यमिति ॥ गच्छ कुलपुत्रास्य वैरोचनव्यू-
हालंकारगर्भस्य महाकूटागारस्याभ्यन्तरं प्रविश्य व्यवलोकय । अत्र ज्ञा-
स्यसि यथा बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं शिक्षमाणस्य च यादृशी गु-
णपरिनिष्पत्तिर्भवति ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको मैत्रेयं बोधिसत्त्वं प्रदक्षिणी-
कृत्यैवमाह ॥ विवृण्वार्यास्य कूटागारस्य द्वारं प्रवेक्ष्यामि ॥ अथ खलु
मैत्रेयो बोधिसत्त्वो वैरोचनव्यूहालंकारगर्भस्य कूटागारस्य द्वारमू-
लमुपसंक्रम्य दक्षिणेन पाणिना छटाशब्दमकार्षीत्तस्य द्वारं विवृतम-
भूत् ॥ स आह ॥ प्रविश कुलपुत्रैतत्कूटागारम् ॥ अथ खलु सुधनः
श्रेष्ठिदारकः परमाश्चर्यप्राप्तस्तत्कूटागारं प्राविशत् ॥ तस्य समनन्तरप्र-
विष्टस्य तद्द्वारं संवृतमभूत् ॥

सो ऽद्रक्षीत् कूटागारं विपुलविस्तीर्णं बहुयोजनशतसहस्रवि-

स्त्रीर्णं गगनतलाप्रमाणं समन्तादाकाशधातुविपुलमसंख्येयच्छत्रध्वजप-
ताकालंकारमसंख्येयरत्नालंकारमसंख्येयमुक्ताहारप्रलम्बितालंकारमसं-
ख्येयरत्नहारप्रलम्बितालंकारमसंख्येयलोहितमुक्ताहारप्रलम्बितालंकार-
मसंख्येयसिंहमुक्ताहारप्रलम्बितालंकारमसंख्येयसिंहध्वजालंकारमसंख्ये-
यचन्द्रार्धचन्द्रालंकारमसंख्येयविचित्रपट्टदामाभिप्रलम्बितालंकारमसंख्ये-
यविविधपट्टपट्टालंकारमसंख्येयमणिजालप्रभालंकारमसंख्येयहेमजाला-
लंकारमसंख्येयरत्नपट्टालंकारमसंख्येयरत्नसुवर्णसूत्रप्रत्युत्तालंकारमसंख्येय-
घण्टामधुरनिर्घोषालंकारमसंख्येयरत्नकिङ्किणीजालसमीरीतमनोज्ञशब्दा-
लंकारमसंख्येयदिव्यपुष्पौघाभिप्रवर्षणालंकारमसंख्येयदिव्यमाल्यदामा-
भिप्रलम्बितालंकारमसंख्येयगन्धघटिकानिर्धूपितोपचारालंकारमसंख्येय-
सुवर्णचूर्णसंप्रवर्षणालंकारमसंख्येयहर्म्यजालालंकारमसंख्येयगवाक्षालं-
कारमसंख्येयतोरणालंकारमसंख्येयनिर्यूहालंकारमसंख्येयादर्शमण्डलालं-
कारमसंख्येयरत्नेष्टकानिचितालंकारमसंख्येयरत्नभिच्यलंकारमसंख्येयस्थू-
णालंकारमसंख्येयरत्नवस्त्रमेघालंकारमसंख्येयरत्नवृक्षालंकारमसंख्येयर-
त्नवेदिकालंकारमसंख्येयरत्नपथालंकारमसंख्येयरत्नच्छदनसर्वव्यूहालंका-
रमसंख्येयभूमितलप्रतिष्ठानविचित्रव्यूहालंकारमसंख्येयरत्ननिचितप्रासा-
दालंकारमसंख्येयरत्नासनालंकारमसंख्येयमणिकन्यालंकारमसंख्येयरत्न-
पट्टसंस्तुतचङ्क्रमालंकारमसंख्येयजाम्बूनदसुवर्णवर्णकदलीस्तम्भमुविभक्ता-
लंकारमसंख्येयसर्वरत्नविग्रहालंकारमसंख्येयबोधिसत्त्वात्मभावालंकारम-
संख्येयपक्षिगणविचित्रमनोज्ञस्तानुरवितालंकारमसंख्येयरत्नपञ्चालंकार-
मसंख्येयरत्नयष्टिसंधारणालंकारमसंख्येयपुष्करिण्यलंकारमसंख्येयपुण्डरी-
कालंकारमसंख्येयरत्नसोपानालंकारमसंख्येयरत्नवामकविरचनालंकारम-
संख्येयविचित्ररत्ननिचितभूम्यलंकारमसंख्येयमहामणिरत्नप्रभाप्रमुक्तालं-
कारमसंख्येयसर्वरत्नव्यूहालंकारमसंख्येयगुणवर्णसमुदितालंकारम् । तस्य
च महाकूटागारस्याभ्यन्तरे तदन्यानि कूटागारशतसहस्राण्येवंरूपव्यूहा-
लंकृतान्येवापश्यत् । असंख्येयरत्नच्छत्रध्वजपताकालंकाराणि यावदसं-

ख्येयगुणवर्णसमुदितालंकाराणि च तानि कूटागाराणि विपुलविस्ती-
र्णान्यप्रमाणाकाशकोशभूतान्यपश्यत्समन्तात्सुविभक्तानि । ते चास्य कू-
टागारव्यूहा अन्योन्या असंभिन्ना अन्योन्या मैत्रीभूता अन्योन्या असं-
कीर्णाः प्रतिभासयोगेनाभासमगमन्नेकस्मिन्नारम्बणे यथा चैकस्मिन्नार-
म्बणे तथाशेषसर्वारम्बणेषु ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको वैरोचनव्यूहालंकारगर्भस्य म-
हाकूटागारस्येदमेवंरूपमचिन्त्यविषयविकुर्वितं दृष्ट्वा तुलप्रीतिवेगविवर्धिते-
न महाहर्षप्रामोद्येनाभिष्यन्दितकायचित्तः सर्वसंज्ञागतविधूतमानसः स-
र्वावरणविवर्तितचित्तः सर्वमोहविगतो ऽसंप्रमोषदिव्यनयनः सर्वशब्दासङ्ग-
स्मृतिविज्ञप्तिश्रोत्रः सर्वमनसिकारविक्षेपविगतो ऽनावरणविमोक्षनयना-
नुसरणबुद्धिः सर्वदिक्स्रोतोऽभिमुखेन कायप्रशमेन सर्वारम्बणानावरण-
संप्रेषितचक्षुः सर्वत्रानुगतेनाभिनिर्हारबलेन सर्वशरीरेण प्रणिपतितः ॥

समनन्तरप्रणिपतितमात्रश्च सुधनश्रेष्ठिदारको मैत्रेयस्य बोधि-
सत्त्वस्याधिष्ठानबलेन सर्वेषु तेषु कूटागारेष्वभ्यन्तरप्रविष्टमात्मानं संजा-
नीते स्म । तेषु च सर्वकूटागारेषु विविधवैमात्र्यगतान्यचिन्त्यविषयविकु-
र्वितान्यद्राक्षीत् । क्वचित्कूटागारे यत्र मैत्रेयेण बोधिसत्त्वेन प्रथमं प्र-
णिधानचित्तमुत्पादितमनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ यन्नामगोत्रोपपन्नेन येन
कुशलमूलेन यया समादापनया येन कल्याणमित्रसंचोदनेन यदायुः-
प्रमाणेन यन्नामके कल्पे यत्र तथागते यद्व्यूहे यादृश्यां पर्षदि यादृशे-
न प्रणिधानविशेषाभिनिर्हारेण तत्सर्वमद्राक्षीत्संजानीते ऽनुसरति या-
वच्च तेषां सत्त्वानां तस्य च तथागतस्य तेन समयेनायुःप्रमाणमभूत्ता-
वकाले तस्य तथागतस्य पादमूलगतमात्मानं संजानीते स्म । तां च
सर्वां क्रियामपश्यत् ॥

क्वचित्कूटागारे यत्र मैत्रेयेण बोधिसत्त्वेन प्रथमो मैत्रसमाधिः
प्रतिलब्धो यत उपादायास्य मैत्रेय इति संज्ञोदपादि तटद्राक्षीत् । क्व-
चिद्यत्र चर्याश्रीर्णः क्वचिद्यत्र पारमिताः परिपूरिताः क्वचिद्यत्र क्षान्ति-

रवतीर्णा कचिद्यत्र भूमिरवक्रान्तः कचिद्यत्र बुद्धक्षेत्रव्यूहाः परिगृहीतः
 कचिद्यत्र तथागतशासनं संधारितं कचिद्यत्रानुत्पत्तिकेषु धर्मेषु क्षान्तिः
 प्रतिलब्धा कचिद्यत्र व्याकृतो ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ यथाव्याकृतो
 यावच्चिरेण च व्याकृतस्तत्सर्वमद्राक्षीत् ॥ स कचित्कूटागारे मैत्रेयं बो-
 धिसत्त्वं चक्रवर्तिराजभूतं सत्त्वान्दशसु कुशलेषु कर्मपथेषु प्रतिष्ठापय- 5
 मानमपश्यत् । कचिल्लोकपालभूतं सर्वलोकहितसुखं सत्त्वानामुपसंहर-
 माणं कचिच्छक्रभूतं कामगुणरतिं सत्त्वानां विनिवर्तयमानं कचिद्ब्रह्म-
 भूतं ध्यानाप्रमाणरतिं सत्त्वानां संवर्णयमानं कचित्सुयामदेवाधिपति-
 भूतमप्रमाणगुणान् सत्त्वानां संवर्णयमानं कचित्संतुषितदेवेश्वरभूतमेक-
 जातिप्रतिबद्धबोधिसत्त्वगुणानुद्भावयमानं कचित्सुनिर्मितदेवराजभूतं स- 10
 र्वबोधिसत्त्वनिर्माणव्यूहं देवपर्षदि संदर्शयमानं कचिद्भगवर्तिदेवराजभू-
 तं सर्वधर्मवशवर्तिनां देवानां संप्रकाशयमानं कचिन्मारुतं कारयमाणं
 सर्वसंपत्त्यनित्यतां देवानां देशयमानं कचिदसुरेन्द्रभवनोपपन्नं सर्वमान-
 मत्तदप्यप्रहाणाय महाज्ञानसागरविगाहनाय धर्मज्ञानसागरविगा-
 हनाय धर्मज्ञानमायाप्रतिलम्भायासुरपर्षदि धर्मं देशयमानमपश्यत् । 15
 कचित्कूटागारे यमलोकमद्राक्षीत् । तत्र मैत्रेयं बोधिसत्त्वं प्रभया स-
 हानरकानवभास्य नरकोपपन्नानां सत्त्वानां सर्वनिरयदुःखं प्रशमयमा-
 नमद्राक्षीत् । कचित्कूटागारे प्रेतभवनमद्राक्षीत् । तत्र मैत्रेयं बोधिस-
 त्त्वं प्रेतभवनोपपन्नानां सत्त्वानां विपुलमन्नपानमुपसंहृत्य क्षुत्पिपासां प्र-
 शमयमानमद्राक्षीत् । कचित्कूटागारे तिर्यग्योनौ विविधोपपत्त्यायतन- 20
 विमात्रतया तिर्यग्योनिगतान् सत्त्वान् विनयन्तमद्राक्षीत् । कचित्कू-
 टागारे महाराजिकदेवपर्षदि लोकपालानां धर्मं देशयमानमपश्यत् ।
 कचिच्छक्रदेवराजपर्षदि कचित्सुयामदेवराजपर्षदि कचित्संतुषितदेवराज-
 पर्षदि कचित्सुनिर्मितदेवराजपर्षदि कचिद्भगवर्तिदेवराजपर्षदि कचित्कू-
 टागारे ब्रह्मेन्द्रपर्षदि मैत्रेयं बोधिसत्त्वं महाब्रह्मभूतं धर्मं देशयमानमप- 25
 श्यत् । कचिन्नागमहोरगपर्षदि कचिद्गन्धर्वकिंनरपर्षदि कचिदसुरदान-

वेन्द्रपर्षदि कचिन्महोरगेन्द्रपर्षदि कचिन्मनुष्येन्द्रपर्षदि कचित्कूटागारे
 देवनागयक्षगन्धर्वासुरगण्डकिंनरमहोरगमनुष्यामनुष्यपर्षदि मैत्रेयं बो-
 धिसत्त्वं धर्मं देशयमानमपश्यत् । कचिच्छ्रावकपर्षदि कचित्प्रत्येकबुद्ध-
 पर्षदि कचिद्बोधिसत्त्वपर्षदि कचित्कूटागारे प्रथमचित्तोत्पादिकानामा-
 १० दिकर्मिकानां बोधिसत्त्वानां मैत्रेयं बोधिसत्त्वं धर्मं देशयमानमपश्यत् ।
 कचिच्चर्याप्रतिपन्नानां कचित्क्षान्तिप्रतिलब्धानामविनिवर्तनीयानां क-
 चिदेकजातिप्रतिबद्धानामभिषेकप्राप्तानां कचित्कूटागारे प्रथमभूमिस्थि-
 तानां बोधिसत्त्वानां भूमिवैशेषिकतां संवर्णयमानमपश्यत् । कचिद्या-
 वद्दशभूमिस्थितैर्बोधिसत्त्वैः सह मैत्रेयं बोधिसत्त्वं सर्वभूमिवैशेषिकतां
 १० संगायन्तमपश्यत् । कचित्सर्वपारमितापरिपूरये प्रमाणतां कचित्सर्वशि-
 क्षाभिमुखावतारसमतां कचित्समाधिमुखप्रवेशविस्तीर्णतां कचिद्धिमोक्ष-
 नयगम्भीरतां कचिच्छान्तध्यानसमाधिसमापत्त्यभिज्ञाविषयस्फुरणतां क-
 चिद्बोधिसत्त्वचर्याविनयोपायमुखप्रवेशतां कचित्प्रणिधानाभिनिर्हारवि-
 स्तीर्णतां कचित्कूटागारे मैत्रेयं बोधिसत्त्वं सभागचरितैर्बोधिसत्त्वैः सार्धं
 १० लोकहितक्रियार्थं विविधशिल्पस्थानशास्त्रविशेषां सर्वसत्त्वहितसुखाधा-
 नोपसंहितां संगायमानमपश्यत् । कचिदेकजातिप्रतिबद्धैर्बोधिसत्त्वैः
 सार्धं सर्वबुद्धज्ञानाभिषेकमुखं संगायन्तमपश्यत् । कचित्कूटागारे मैत्रेयं
 बोधिसत्त्वं चङ्गमाभियुक्तं वर्षशतसहस्रैरनिक्षिप्तधुरमपश्यत् । कचिदुद्देश-
 स्वाध्यायप्रयुक्तं कचिद्धर्ममुखप्रत्यवेक्षप्रयुक्तं कचिद्धर्मसंगायनप्रयुक्तं कचि-
 १० धर्मलेखनप्रयुक्तं कचिन्नैवीसमाधिसमापन्नं कचित्सर्वध्यानाप्रमाणानि स-
 मापन्नं कचित्सर्वकृत्स्नायतनविमोक्षसमापन्नं कचित्कूटागारे बोधिसत्त्वा-
 भिज्ञाभिनिर्हारप्रयोगसमाधिसमापन्नं मैत्रेयं बोधिसत्त्वमपश्यत् ॥
 कचित्कूटागारे निर्माणवतीं बोधिसत्त्वसमाधिं समापन्नान् बो-
 धिसत्त्वानपश्यत् । तेषां च सर्वशरीरोममुखेभ्यः सर्वनिर्माणमेघान्निश्च-
 २० रतो ऽपश्यत् । केषां चित्सर्वरोममुखेभ्यो देवनिर्णयमेघान्निश्चरतो ऽप-
 श्यत् । केषां चिन्नागयक्षगन्धर्वासुरगण्डकिंनरमहोरगशक्रब्रह्मलोकपाल-

चक्रवर्तिमेघान् केषांचित्कोट्टराजमेघान् केषांचिद्राजकुमारमेघान् के-
 षांचिच्छ्रेष्ठ्यमात्यगृहपतिमेघान् केषांचिच्छ्रावकप्रत्येकबुद्धबोधिसत्त्वमे-
 घान् केषांचित्तथागतकायमेघान् केषांचित्सर्वशरीररोममुखेभ्यो ऽप्र-
 माणान् सर्वसत्त्वनिर्माणमेघान्निश्चरतो ऽपश्यत् । केषांचित्सर्वरोममुखे-
 भ्यो विविधानि धर्ममुखानि निश्चरमाणान्यश्रौषीत् । यदुत बोधिस-
 त्वगुणवर्णमुखानि दानपारमितामुखानि शीलक्षान्तिवीर्यध्यानप्रज्ञोपा-
 यप्रणिधानबलज्ञानपारमितामुखानि संग्रहवस्तुध्यानाप्रमाणसमाधिस-
 मापत्त्यभिज्ञाविद्याधारणीप्रतिभानसत्यप्रतिसंविच्छमथविपश्यनाविमोक्ष-
 मुखप्रतीत्यसमुत्पादप्रतिसरणधर्मोद्धानस्मृत्युपस्थानसम्यक्प्रहाणर्जिपादेन्द्रि-
 यबलबोध्यङ्गमार्गश्रावकयानकथाप्रत्येकबुद्धयानकथामहायानकथाभूमि-
 क्षान्तिचर्याप्रणिधानमुखान्येवं सर्वधर्ममुखप्रवेशशब्दान्निश्चरतो ऽश्रौषी-
 त् । क्वचित्कूटागारे तथागतपर्षन्मण्डलसंनिपातानद्राक्षीत् । तेषां च
 तथागतानां नानाविमात्रतां जन्मकुलविमात्रतां कायव्यूहाप्रमाणवि-
 मात्रतामायुर्विमात्रतां क्षेत्रविमात्रतां कल्पविमात्रतां धर्मदेशनाविमा-
 चतां निर्याणमुखविमात्रतां सङ्घर्षस्थितिविमात्रतां यावदशेषसर्वाका-
 रपर्षन्मण्डलविमात्रतामद्राक्षीत् ॥

मध्ये च वैरोचनव्यूहालंकारगर्भस्य महाकूटागारस्यैकमुदारतरं
 विस्तीर्णतरं च तदन्यसर्वकूटागाराशेषसर्वव्यूहातिरिक्ततरव्यूहसमलंकृतं कू-
 टागारमद्राक्षीत् । स तस्य कूटागारस्याभ्यन्तरे त्रिसाहस्रमहासाहस्रलो-
 कधातुमद्राक्षीत् । तस्मिंश्च त्रिसाहस्रमहासाहस्रे लोकधातौ कोटीशतं
 चातुर्द्वीपिकानां कोटीशतं जम्बुद्वीपिकानां कोटीशतं तुषितभवनानाम-
 द्राक्षीत् । स तत्र जम्बुद्वीपेषु मैत्रेयं बोधिसत्त्वं पद्मगर्भगतं जायमा-
 नमपश्यत् । शक्रब्रह्माभ्यां प्रतीक्ष्यमानं सप्तपदानि प्रक्रान्तं दशदिशो
 व्यवलोक्यमानं महासिंहनादनदन्तं सर्वकुमारभूमिं संदर्शयमानं अन्तः-
 पुरमध्येगतमुद्धानभूमिं निष्क्रान्तं सर्वज्ञताभिमुखमभिनिष्क्रम्य प्रव्रजन्तं
 दक्षरचर्यासंदर्शयन्तमाहारं परिभुञ्जानं बोधिमण्डमुपसंक्रान्तं मारं ध-

र्षयमाणं बोधिं विबुध्यमानं बोधिवृक्षमनिमिषं निरीक्षमाणं महाब्रह्म-
णाध्येष्यमाणं धर्मचक्रप्रवर्तयमानं देवभवनेषु प्रविशन्तमद्राक्षीत् । ना-
नाभिसंबोधिधर्मचक्रप्रवर्तनविषयसंदर्शविमात्रताभिर्नानाकल्पनामप्रवर्त-
नविमात्रताभिर्नानायुःप्रमाणविमात्रताभिर्नानापर्षन्मण्डलव्यूहविमात्र-
ताभिर्नानाक्षेत्रविशुद्धिनयसंदर्शनविमात्रताभिर्नानाचर्याप्रणिधानप्रभाव-
नाविमात्रताभिर्नानाधर्मदेशनाव्यवस्थानसर्वपरिपाचनोपायविमात्रताभि-
र्नानाधातुविभङ्गशासनस्थित्यधिष्ठानसंदर्शनविमात्रताभिः ॥

सर्वत्र च तत्र सुधनः श्रेष्ठिदारकः पादमूलगतमात्मानं संजा-
नीते स्म । स सर्वपर्षन्मण्डलेषु सर्वक्रियासंदर्शनेषु सर्वायुःप्रमाणविमा-
त्रतास्वसंप्रमुषितेन स्मृत्यधिष्ठानज्ञानेन सर्वसंज्ञागतव्यवसितायां ज्ञान-
भूमौ स्थितो यावन्ति तेषु सर्वकूटागारेषु घण्टाकिङ्किणीजालतूर्यसंगी-
तिप्रभृतीन्यारम्बणानि सख्येभ्यस्तेभ्यो ऽचिन्त्यमेघनिगर्जितनिर्घोषशब्दं
निश्चरन्तमश्रौषीत् । कचिद्बोधिचित्तविमात्रतां कचित्पारमिताचर्याप्र-
णिधानविमात्रतां कचिद्भूम्यप्रमाणविमात्रतां कचिदभिज्ञाचिन्त्यविकुर्वि-
तविमात्रतां कचित्तथागतपूजाविमात्रविमात्रतां कचिद्बुद्धक्षेत्रव्यूहविमा-
त्रतां कचिदप्रमाणतथागतधर्ममेघविमात्रतामेवं सर्वधर्मनिर्घोषान् यथा-
पूर्वपरिकीर्तितान्यश्रौषीत् । कचित्सर्वज्ञताप्रस्थानशब्दमश्रौषीदमुष्मिँ-
ल्लोकधातावमुको नाम बोधिसत्त्वो बोधिचित्तमुत्पादयत्यमुकं धर्ममुखं
श्रुतामुकेन कल्याणमित्रेण समादापितो ऽमुकस्य तथगतस्य पादमूल
एवंनाम्नि कल्प ईदृश्ये बुद्धक्षेत्र ईदृक्पर्षन्मध्यगत ईदृशं कुशलमूलम-
वरोप्येदृशांस्तथागतगुणाञ्छुत्वेदृशेनाध्याशयेनेदृश्या प्रणिधानविमात्र-
तया । इयतः कल्पान् बोधिसत्त्वचर्यां चरित्वियङ्गिः कल्पैरनुत्तरां सम्य-
क्संबोधिमाभिसंभोत्स्यते । ईदृग्रामधेय ईदृशेनायुःप्रमाणेनेदृश्या बुद्धक्षेत्र-
गुणव्यूहसंपदा । ईदृशेन प्रणिधानविशेषेणेदृशेन सत्त्वविनयेनेदृशेन आ-
वकबोधिसत्त्वनिपातेन तस्य परिनिवृतस्येयतः कल्पान्सर्वमः स्थास्यती-
यान्समर्थो भविष्यति ॥ कचिन्निर्घोषमश्रौषीदमुष्मिँल्लोकधातावमुको

नाम बोधिसत्त्वो दानपारमितायां चरन्तीदृशानि दुष्करपरित्यागशतानि करोति । अमुको बोधिसत्त्वः शीलं रक्षति क्षान्तिं भावयति वीर्यमालभते ध्यानानि समापद्यते प्रज्ञाविचयप्रयुक्तः । अमुको बोधिसत्त्वः सद्धर्मपर्येष्टिहेतो राज्यपरित्यागं करोति रत्नपरित्यागं पुत्रपरित्यागं भार्यापरित्यागं हस्तपादनयनोत्तमाङ्गपरित्यागं करोत्यग्निप्रपतनं करोति ॥ १०
अमुको नाम बोधिसत्त्वः तथागतशासनमभ्युज्जतो धर्मभाणकत्वं करोति धर्मदानं ददाति धर्मध्वजमुच्छ्रयति धर्मभेरीं पराहन्ति धर्मशङ्खमापूरयति धर्मवर्षं प्रवर्षति तथागतशासनं धारयति तथागतचैत्यान्यलं करोति तथागतविग्रहान् कारयति सत्त्वमुखोपधानमुपसंहरति स धर्मकोशमारक्षति ॥ कचिन्निर्घोषमश्रौषीदमुष्मिल्लोकधातवमुको नाम तथागत १०
एतर्हि तिष्ठति ध्रियते यापयति धर्मं च देशयति । एवंनाम्नाभिषेकेणेदृश्यां पर्षदीदृशे बुद्धक्षेत्रे ईदृशे कल्पे ईदृशेनायुःप्रमाणेनेदृश्या धर्मदेशनयेदृशेन सत्त्वविनयेनेदृक्प्रणिध्यभिसंबोधेनैवमेकैकस्माद्वण्टाकिङ्किणीजालतूर्यादिकादारम्बणादप्रमाणधर्ममुखविमात्रतानिर्घोषानश्रौषीत् । सर्वेषां च तेषां निर्घोषाणां श्रवेण सुधनः श्रेष्ठिदारको विपुलप्रीति- १५
वेगाभिष्यन्दितचित्तस्तानि धर्ममुखानि शृण्वन्ति । कचिद्भरणीमुखानि प्रत्यलभत कचित्प्रतिभानमुखानि कचित्क्षान्तिमुखानि कचिच्चर्यामुखानि कचित्प्रणिधानमुखानि कचित्पारमितामुखानि कचिदभिज्ञामुखानि कचिद्विद्याज्ञानालोकमुखानि कचिद्विमोक्षमुखानि कचित्समाधिप्रवेशमुखानि प्रत्यलभत् ॥ २०

तेभ्यश्चादर्शमण्डलेभ्यो ऽपरिमाणप्रतिभासव्यूहविज्ञप्तिमपश्यत् । कचित्तथागतपर्षन्मण्डलप्रतिभासविज्ञप्तिं कचिद्बोधिसत्त्वपर्षन्मण्डलप्रतिभासविज्ञप्तिं कचिच्छ्रावकपर्षन्मण्डलप्रतिभासविज्ञप्तिं कचित्प्रत्येकबुद्धपर्षन्मण्डलप्रतिभासविज्ञप्तिं कचित्तथागतपर्षन्मण्डलप्रतिभासविज्ञप्तिं कचित्संक्लिष्टक्षेत्रप्रतिभासविज्ञप्तिं कचिद्विशुद्धक्षेत्रप्रतिभासविज्ञप्तिं कचित्संक्लिष्ट- २५
विशुद्धक्षेत्रप्रतिभासविज्ञप्तिं कचित्सर्वबुद्धैकलोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिं क-

चिद्बुद्धलोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिं क्वचित्परीक्षलोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिं
 क्वचिन्महंगतलोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिं क्वचित्सूक्ष्मलोकधातुप्रतिभासवि-
 ज्ञप्तिं क्वचिदुदारलोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिं क्वचिदिन्द्रजालप्रवेशलोकधा-
 तुप्रतिभासविज्ञप्तिं क्वचिद्व्यत्यस्तलोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिं क्वचिदधमूर्ध-
 लोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिं क्वचित्समधरणीतलप्रवेशलोकधातुप्रतिभास-
 विज्ञप्तिं क्वचिन्नरकतिर्यक्प्रेतावभासलोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिं क्वचिद्देवम-
 नुष्याकीर्णलोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिमद्राक्षीत् । तेषु च चङ्क्रमेषु निष-
 द्वास्वासनेषु चासंख्येयानां बोधिसत्त्वानां नानाकार्यप्रयुक्तानपश्यत् ।
 कांश्चिच्चङ्क्रम्यमाणान् कांश्चिद्विधायतः कांश्चिद्विपश्यतः कांश्चिन्महाकरुणया
 10 स्फरणान् कांश्चिद्विविधाञ्छास्त्रनयान् लोकार्थसंप्रयुक्तानभिनिर्हरमा-
 णान् कांश्चिदुद्देशतः कांश्चित्स्वाध्यायमानान् कांश्चिद्विखतः कांश्चित्प-
 रिप्रसन्नयतः कांश्चित्तिस्क्न्धदेशनापरिणमनाभियुक्तान् कांश्चित्प्रणिधाना-
 न्यभिनिर्हरमाणान् ॥

तेभ्यश्च स्तम्भेभ्यः सर्वमणिराजप्रभाजालानि निश्चरन् व्यपश्यत् ।
 15 क्वचिन्नीलवर्णानि क्वचित्पीतवर्णानि क्वचिद्वह्निवर्णानि क्वचिदवदा-
 तवर्णानि क्वचित्स्फटिकवर्णानि क्वचित्पनीयवर्णानि क्वचिदिन्द्रनीलव-
 र्णानि क्वचिदिन्द्रायुधवर्णानि क्वचिज्जाम्बूनदसुवर्णवर्णानि क्वचित्सर्वप्र-
 भासवर्णानि कायचित्तप्रीतिसंजननपरमनयाभिरामाणि तांश्च जाम्बून-
 दसुवर्णवर्णकुमारीविग्रहान् सर्वरत्नविग्रहांश्च पुष्पमेघावलम्बितपाणी-
 20 नद्राक्षीत् । माल्यदामपाणीञ्छ्वेदध्वजपताकापाणीन् गन्धधूपविलेपन-
 पाणीन् विविधरत्नविचित्रसुवर्णसूत्रपाणीन् विविधमुक्ताहारपाणीन्ना-
 नारत्नहारपाणीन् सर्वव्यूहपरिगृहीतपाणीन् कांश्चिदवनतचूडामणिमकु-
 टाननिमिषनयनान् कृताञ्जलिपुटान् नमस्यतो ऽपश्यत् । तेभ्यश्च मु-
 क्ताहारेभ्यः सर्वगन्धपरिभाविताष्टाङ्गोपेतसूक्ष्मजलधरान् प्रसवणानप-
 25 श्यत् । तेभ्यश्च वैडूर्यमणिहारजालेभ्यो दीर्घपङ्क्तीन् क्षलन्तीनपश्यत् ।
 तानि च रत्नच्छत्राणि सर्वालंकारव्यूहोपशोभितान्यपश्यत् । तां च रत्न-

घण्टाकिङ्किणीजालपट्टदामकलापमणिशलाकाविचित्रमणिरत्नकोशसम्-
लंकृतगर्भामपश्यत् । ताभ्यश्च पुष्करिणीभ्यो ऽसंख्येयानि रत्नपद्मोत्प-
लकुमुदपुण्डरीकाभ्युद्गतान्यपश्यत् । कानि चिद्वितस्तिप्रमाणमात्राणि का-
नि चिद्व्यामप्रमाणमात्राणि कानि चिच्छकटचक्रप्रमाणमात्राणि तेषु च
नानारूपान् व्यूहानपश्यत् । यदुत स्त्रीरूपान् पुरुषरूपान् दारकरू-
पान् दारिकारूपान् शक्ररूपान् ब्रह्मरूपान् लोकपालरूपान् देवना-
गयक्षगन्धर्वासुरगरुडकिंनरमहोरगरूपान् श्रावकप्रत्येकबुद्धबोधिसत्त्वरू-
पान् सर्वजगद्रूपसंस्थानशरीरान् विचित्रनानावर्णकृताञ्जलिपुटानवन-
तकायान्नमस्यतो ऽपश्यत् । द्वाविंशन्महापुरुषलक्षणसमलंकृतकायांश्च
तथागतवियहान् पर्यङ्कनिषण्णानपश्यत् ।

या च सा वैदूर्यतलाष्टापदमहापृथिवी तत्रैकैकतो ऽष्टापदाद-
चिन्त्याः प्रतिभासविज्ञप्तीरपश्यत् । कचित्क्षेत्रप्रतिभासविज्ञप्तिं कचिद्बुद्ध-
प्रतिभासविज्ञप्तिं यावन्तश्च तेषु कूटागारेष्वलंकारव्यूहांस्तान् सर्वानेकै-
कस्मिन्नष्टापदे प्रतिभासप्राप्तानपश्यत् ॥ तेषां च रत्नवृक्षाणां सर्वत्र पु-
ष्पफलकोशेभ्यो नानासंस्थानविचित्रसुवर्णरूपार्धकायानपश्यत् । कचि-
द्बुद्धार्धकायान् कचिद्बोधिसत्त्वार्धकायान् कचिद्देवनागयक्षगन्धर्वासुरग-
रुडकिंनरमहोरगार्धकायान् कचिच्छक्रब्रह्मलोकपालार्धकायान् कचि-
च्चक्रवर्तिमनुष्येन्द्रार्धकायान् कचिद्राजकुमारश्रेष्ठिगृहपत्यमात्यस्त्रीपुरुषदा-
रकदारिकाभिष्टुभिष्टुण्युपासकोपासिकार्धकायान् कांश्चित्पुष्पदामावल-
म्बितपाणीन् कांश्चिद्रत्नहाराभिप्रलम्बितपाणीन् कांश्चित्सर्वव्यूहपरिगृ-
हीतपाणीन् कांश्चिदवनतकायान् कृताञ्जलिपुटाननिमिषनयनान्नम-
स्यतः कांश्चिदभिष्टवन्तः कांश्चित्समापन्नान् कांश्चित्सुवर्णवर्णावभासान्
कांश्चिद्रूपवर्णावभासान् कांश्चित्तुषारसुकुमारवर्णावभासान् कांश्चिदि-
न्दनीलमणिवर्णावभासान् कांश्चिद्विरोचनमणिरत्नावभासान् कांश्चित्स-
र्वरत्नवर्णावभासान् कांश्चिच्चम्पकपुष्पवर्णावभासान् कांश्चित्प्रभाकाया-
नवभासान् कांश्चित्सलक्षणविचित्रात्मभावानपश्यत् । तेभ्यश्चार्धचन्द्रेभ्यो ऽ-

संख्येयांश्चन्द्रसूर्यग्रहनक्षत्रताराप्रतिभासान् । नश्चर्यं दशदिशो ऽवभास-
 यमानानपश्यत् ॥ ताश्च प्रासादविमानकूटागारभित्तीः सर्वरत्नाष्टापदविचित्रा अ-
 पश्यत् । तेषु च सर्वरत्नाष्टापदेषु मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्य बोधिसत्त्वच-
 र्याक्रममपश्यत् । यथा पूर्वबोधिसत्त्वचर्यामचरन् कचिदष्टापदे मैत्रेय-
 स्य बोधिसत्त्वस्य शिरःप्रदानमपश्यत् । कचिन्नेवप्रदानं कचिन्नस्तप्रदा-
 नं कचिच्चूडामणिरत्नप्रदानं कचित्सङ्घर्मचूडामणिप्रदानं कचिद्धान्तप्रदानं
 कचिज्जिह्वाप्रदानं कचिक्लृणनासाप्रदानं कचिद्भुजप्रदानं कचिन्मज्ज-
 मांसप्रदानं कचिदुधिरप्रदानं कचिच्छविचर्मप्रदानं कचिन्मांसनखप्रदा-
 नं कचित्सज्जालाङ्गुलिप्रदानं कचित्सर्वशरीरप्रदानं कचित्पुत्रदुहितृभा-
 र्याप्रदानं कचिद्रत्नराशिप्रदानं कचिद्भामनगरनिगमजनपदराष्ट्राजधा-
 नीप्रदानं कचिज्जम्बुद्वीपप्रदानं कचिच्चतुर्द्वीपप्रदानं कचित्सर्वराज्येश्वर्य-
 प्रदानं कचिद्भद्रराजासनप्रदानं कचिद्वासदासीप्रदानं कचिदन्तःपुरप्रदानं
 कचिदुद्यानतपोवनप्रदानं कचिच्छवध्वजपताकाप्रदानं कचित्पुष्पमाल्य-
 गन्धानुलेपनप्रदानं कचिद्स्नानप्रत्ययभेषज्यप्रदानं कचित्सर्वान्नपानविधि-
 प्रदानं कचित्सर्वोपकरणप्रदानं कचित्सर्वोपाश्रयप्रदानं कचिद्रत्नकांसपा-
 चीप्रदानं कचिच्चररथप्रदानं कचिद्बन्धनागारगतान् विमोक्षयन्तं कचि-
 द्वध्यान्निर्मोक्षयन्तं कचिद्वालांश्चिकित्समानं कचित्प्रनष्टमार्गाणां मार्गमु-
 पदर्शयन्तं कचिद्वासभूतं नदीपथे नावं वाहयमानं कचिद्वालाहाश्वरा-
 जभूतं महासमुद्रे राक्षसीद्वीपगतान् सत्त्वान् परिचायमाणं कचिन्मह-
 र्षिभूतं शास्त्राण्यभिनिर्हरमाणं कचिच्चक्रवर्तिभूतं दशकुशलेषु कर्मपथेषु
 सत्त्वानां प्रतिष्ठापयमानं कचिद्वैद्यभूतमातुराणां चिकित्सां प्रयोजयमानं
 कचिन्मातापितरमुपतिष्ठन्तं कचित्कल्याणमित्राणि शुश्रूषन्तं कचिच्छू-
 वकवर्णरूपेण सत्त्वविनयेन प्रयुक्तं कचित्प्रत्येकबुद्धवर्णरूपेण कचिद्बोधि-
 सत्त्ववर्णरूपेण कचिद्बुद्धवर्णरूपेण कचित्सत्त्वविनयप्रयुक्तं कचित्सत्त्वजात-
 कविशेषैरुपपत्तिं संदर्श्य सत्त्वान् परिपाचयमानं कचिद्धर्मभाणकरूपेण

तथागतशासनोपगतमुद्दिशन्तं स्वाध्यायमानं योनिशो मीमांसं प्रयुक्तं
तथागतचैत्यान्यलंकुर्वाणं तथागतवियहान् कारयमाणं बुद्धपूजायां स-
खान् समादापयमानं गन्धानुलेपनप्रदानं सुगन्धतैलाभ्यञ्जनपुष्पमा-
ल्यारोपणादिसर्वाकारबुद्धपूजाप्रयुक्तं दशसु कुशलमूलेषु कर्मपथेषु स-
खान् प्रतिष्ठापयमानं पञ्चसु शिक्षापदेष्वाङ्गमोषधे बुद्धधर्मसंघशरण- 5
गमनेषु प्रव्रज्यायां धर्मश्रवण उद्देशस्वाध्याययोनिशोमनसिकारेषु सखा-
न्वियोजयमानं धर्मसांकथ्याय सिंहासनं संनिषस्यं बुद्धबोधिं विवृण्व-
न्तम् । इति हि यावन्मैत्रेयो बोधिसत्त्वो ऽसंख्येयैः कल्पकोटीनियुत-
शतसहस्रैः षट्सु पारमितासु चीर्णचरितस्तत्सर्वं सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तत
एकैकस्मादष्टापदादपरापरैराकारैरद्राक्षीत् ॥ स कचित्कूटागारे यावन्ति 10
मैत्रेयेण बोधिसत्त्वेन कल्याणमित्राणि पर्युपासितानि तेषां विकुर्वित-
व्यूहानद्राक्षीत् । सर्वेषु च तेषु कल्याणमित्रेषूपसंक्रान्तमाभाष्यमानमा-
त्मानं संजानीते स्म । एहि सुधन स्वागतं मासि क्लान्तः पश्येमां बो-
धिसत्त्वाचिन्त्यताम् ॥

इति हि सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तत एकैकस्मात्कूटागारादेकैकस्मा- 15
दारम्बणादिमानि चान्यानि विचिन्त्यव्यूहविषयविकुर्वितान्यद्राक्षीत् ।
असंप्रमुषितेन स्मृतिबलाधानेन समन्तादिग्यवचारितया चक्षुःपरिशुद्ध्या
अनावरणेन विषयनाकौशल्यज्ञानेन बोधिसत्त्वज्ञानाधिष्ठानवशिताप्र-
तिलम्भेन बोधिसत्त्वसंज्ञागतप्रसृतायां ज्ञानभूमौ स्थितः तत्सर्वमनन्तव्यू-
हविषयविकुर्वितमद्राक्षीत् ॥ तद्यथा पुरुषः सुप्तः स्वप्नान्तरगतो वि- 20
विधान् रूपारम्बणविशेषान् पश्येद्यदुत गृहविमानरमणीयानि वा ग्रा-
मनगरनिगमजनपदरमणीयानि वा वस्त्वान्नपानपरिभोगरमणीयानि वा
गीतवाद्यतूर्यसंगीतिविविधरतिक्रीडारमणीयानि वा पश्येत् । उद्याना-
रामतपोवनरमणीयानि वा वृक्षनदीपुष्करिणीपर्वतरमणीयानि वा मा-
तापितृमित्रज्ञातिसालोहितसमवधानगतं वात्मानं संजानीत । महास- 25
मुद्रं वा पश्येत्सुमेहं वा पर्वतराजानं सर्वदेवभवनानि वा जम्बुद्वीपं वा

अनेकयोजनशतस्थितं वात्मानं संजानीत । तच्च गृहं वा अवचरकं वा विपुलं पश्येत् । सर्वगुणालंकारसमवसृतं दिवसमेव संजानीत । न रा-
विदीर्घं च संजानीत न ह्रस्वं न स्वप्न इति संजानीत । सुखोपस्थानं
चात्मनः पश्येत् । स प्रश्रव्यकायो संस्कारो विगतस्त्यानमिद्धः सर्वरत्यप-
कर्षितो विपुलप्रीतिसुखसंवेदी दीर्घं च विपुलं च संजानीत । दिवसं
वा सप्ताहं वा अर्धमासं वा संवत्सरं वा वर्षशतं वा ततो वोत्तरि सं-
जानीत । प्रतिविवुडश्च तत्सर्वमनुस्मरेत् । एवमेव सुधनः श्रेष्ठिदारकः
बोधिसत्त्वाधिष्ठानेन सर्ववैधातुकस्वप्नसमवसरणज्ञानेन परीतसंज्ञागत-
निरुद्धज्ज्ञेता विपुलमहद्भूतानावरणबोधिसत्त्वसंज्ञागतविहारी बोधिसत्त्व-
विषयानुगतो ऽचिन्त्यबोधिसत्त्वनयप्रवेशानुसृतबुद्धिस्तत्सर्वव्यूहं विकुर्वि-
तमपश्यत्संजानीते ऽनुभवति विचारयति निमित्रीकरोत्यालक्षयति तच्च
च स्थितमात्मानं संजानीते ॥ तद्यथा स्नानः पुरुषश्चरमे चित्तोत्पादे वर्-
तमान उपपत्त्यानन्तर्यचित्ते प्रत्युपस्थिते कर्मभवे आमुखीभूते यथाकृत-
कर्मोपचयविपाकेनाशुभकर्मप्रत्ययेन नरकं वा पश्येत् । तिर्यग्योनिं वा
प्रेतविषयं वा यमपुरुषान् वा दृढप्रहरणगृहीतान् रुषितानाक्रोशतो रु-
दिता क्रौघितशब्दं च नारकाणां शृण्वात् । तां च क्षारनदीं पश्येत्तांश्च
क्षुरधारापर्वतान् तां च कूटशाल्मलीं तच्चासिपत्रवनं पश्येत् । तांश्च
महानरकानादीप्तान् संप्रज्वलितानेकज्वालीभूतांस्तांश्च लोहकुम्भीः प-
श्येत्ताः कारणाः कार्यकारणास्तांश्च वेदनामनुभूयमानान् संजानीत ।
तानि च नैरयिकान्यग्निसंतापदुःखानि पश्येदनुभवेत् । शुभकर्मोपचये-
न वा देवभवनं पश्येत् । देवपर्षदप्सरोगणं सर्वव्यूहालं वाराञ्च पश्ये-
दुद्यानविमाननदीपुष्करिणीरत्नपर्वतकल्पवृक्षपरिभोगान् वा पश्येदनु-
भवेत्तदायुःकालं च संजानीयादितश्चाच्युतस्तच्च वानुपपन्नो ऽनन्तर्हित
एव कर्मविषयाचिन्त्यतया एतां क्रियां पश्येत्संजनीतानुभवेत् । एवमेव
सुधनः श्रेष्ठिदारको बोधिसत्त्वकर्मविषयाचिन्त्यतया तत्सर्वव्यूहविकुर्वि-
तमद्राक्षीत् ॥ तद्यथा भूतग्रहाविष्टः पुरुषो विविधानि रूपगतानि प-

शयति । यच्च परिपृच्छते तच्चाकरोति । एवमेव सुधनः श्रेष्ठिदारको बो-
धिसत्त्वज्ञानाधिष्ठानबलेन तान् सर्वव्यूहानद्राक्षीत् ॥ तद्यथा नागभवं-
नप्रविष्टः पुरुषो नागसंज्ञागतप्रवेशेन दिवसं वा सप्ताहं वा अर्धमासं
वा संवत्सरं वा वर्षशतं वा संज्ञामात्रं संजानीत नागसंज्ञागतोत्सृष्टो
मनुष्यसंज्ञागतेन मुहूर्तमात्रं पश्यत् । एवमेव सुधनः श्रेष्ठिदारको बो-
धिसत्त्वसंज्ञागतानुस्मृतबुद्धिस्तन्मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्याधिष्ठानवशेन त-
न्मुहूर्तं बहूनि कल्पकोटीनियुतशतसहस्राणि संजानीते स्म ॥ तद्यथास्ति
सर्वजगद्वरव्यूहगर्भं नाम महाब्रह्मणो विमानं तच्च सर्वत्रिसाहस्रमहासा-
हस्रो लोकाधतुराभासमागच्छति प्रतिभासयोगेन सर्वारम्बणामिश्रीभू-
तः । एवमेव सुधनः श्रेष्ठिदारकः तान्सर्वान् व्यूहान्योन्यासंकीर्णान् स- 10
र्वारम्बणेषु प्रतिभासप्राप्तः ॥ तद्यथा कृत्वायतनसमापत्तिविहारी भिक्षुरे-
को ऽद्वितीयः शयने वा चङ्क्रमे वा निषद्यायां वोत्थितो वा निषण्णो
वा यथाकृत्स्नसमापत्तिविषयावतारेण सर्वलोकं संजानीते पश्यत्यनुभव-
ति ध्यायिविशेषाचिन्त्यतायै । एवमेव सुधनः श्रेष्ठिदारकः तान्सर्वान् व्यू-
हान् यथाविषयावतारेण पश्यति संजानीते ॥ तद्यथा गन्धर्वनगराणां 15
सर्वव्यूहालंकारा गगनतले संदृश्यन्ते न च कस्य चिदावरणत्वाय क-
ल्पते ॥ तद्यथा यक्षविमानप्रविष्टानि मनुष्यविमानानि यक्षविमानान्त-
र्गतान्यन्योन्यासंभिन्नानि यथाकामविषयपरिशुद्धा संदृश्यन्ते ॥ तद्यथा
महासमुद्रे सर्वस्य त्रिसाहस्रमहासाहस्रस्य लोकधातोः प्रतिभासमुद्राः
संदृश्यन्ते ॥ तद्यथा मायाकारो मन्त्रविद्यौषधिवलाधिष्ठानेन सर्वरूपग- 20
तानि सर्वक्रियाश्च संदृश्यति । एवमेव सुधनः श्रेष्ठिदारको मैत्रेयस्य
बोधिसत्त्वस्याधिष्ठानज्ञानमायाचिन्त्यप्रदेशेन तानि सर्वव्यूहविकुर्वितान्य-
द्राक्षीत् । धर्मज्ञानमायाबलाभिनिर्हतेन बोधिसत्त्ववशिताधिष्ठानज्ञा-
नमायागतेन ॥

अथ खलु मैत्रेयो बोधिसत्त्वस्तत्कूटागारं प्रविश्य तदधिष्ठान- 25
मवसृज्य सुधनश्रेष्ठिदारकमच्छटाशब्दं कृत्वैतदवोचत ॥ उत्तिष्ठ कुलपु-

त्रैषां धर्माणां धर्मता । अविष्टपनप्रत्युपस्थानलक्षणाः कुलपुत्र सर्वध-
र्मा बोधिसत्त्वज्ञानाधिष्ठिताः । एवं स्वभावापरिनिष्पन्ना मायास्वप्नप्रति-
भासोपमाः ॥ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः तेनाच्छटाशब्देन ततः स-
माधेय्युत्थितः ॥ तं मैत्रेयो बोधिसत्त्व आह दृष्टा ते कुलपुत्र बोधिस-
त्त्वाधिष्ठानविकुर्वा दृष्टास्ते बोधिसत्त्वसंभारबलनिष्पन्दा दृष्टा ते बोधि-
सत्त्वप्रणिधिज्ञानाधिष्ठपना दृष्टास्ते बोधिसत्त्वचर्यासमुदागमाः श्रुतं ते बो-
धिसत्त्वनिर्याणमुखं दृष्टा ते बुद्धक्षेत्रव्यूहाप्रमाणता दृष्टा ते तथागतप्र-
णिधिवैशास्यवैशेषिकता अनुगता ते बोधिसत्त्वविमोक्षाचिन्त्यता अनु-
भूतं ते बोधिसत्त्वसमाधिप्रीतिमुखम् ॥

10 सुधन आह ॥ दृष्टमार्य कल्याणमित्राधिष्ठानेन कल्याणमित्र-
प्रभावेन । अपि तु खल्वार्य को नामैष विमोक्षः ॥ मैत्रेय आह ॥ स-
र्वत्र्यधारम्बणज्ञानप्रवेशसंमोषस्मृतिव्यूहगर्भो नाम कुलपुत्रैष विमोक्षः ॥
ईदृशानां च कुलपुत्र विमोक्षाणामनभिलाष्यानभिलाष्यानामेकजाति-
प्रतिबद्धो बोधिसत्त्वो लाभी ॥ सुधन आह ॥ क्वासावार्य व्यूहो गतः ॥
11 मैत्रेयो बोधिसत्त्व आह ॥ यत एवागतः ॥ सुधन आह ॥ कुत आग-
तः ॥ मैत्रेयो बोधिसत्त्व आह ॥ बोधिसत्त्वज्ञानाधिष्ठानाभिनिर्हारादा-
गतः । तत्रैवाधिष्ठाने तिष्ठति न क्वचिद्गतो नानुगतो न राशीभूतो न
संचयभूतो न कूटस्थो न भावस्थो न भावस्थितो न देशस्थो न प्रदेश-
स्थः ॥ तद्यथा कुलपुत्र नागानां मेघजालं न कायेन चित्तेनाभ्यन्तरी-
20 भूतं न संचयस्थितं न संदृश्यते नागचेतनावशेनाप्रमाणा वारिधाराः
प्रमुञ्चन्ति नागविषयाचिन्त्यतया । एवमेव कुलपुत्र ते व्यूहा नाध्या-
त्मगता न बहिर्धागता न च न संदृश्यन्ते बोधिसत्त्वाधिष्ठानवशेन तव
च सुभाजनतया ॥ तद्यथा कुलपुत्र मायाकारस्य सर्वमायागतविषयं सं-
दर्शयमानस्य माया न कुतश्चिदागमनं विगच्छन्त्यो न क्वचित्संक्रान्तिं
25 संदृश्यन्ते च मन्त्रौषधिवलेन । एवमेव कुलपुत्र ते व्यूहा न क्वचिद्गता
न कुतश्चिदागता न क्वचिद्राशीभूताः संदृश्यन्ते चाचिन्त्यबोधिसत्त्वज्ञा-

नमायासुशिक्षितत्वात् पूर्वप्रणिधानाधिष्ठानज्ञानवशितया ॥ सुधन आह ॥ कियदूरादार्य आगच्छसि ॥ आह ॥ अनागतगतिंगतः कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां गतिः । अचलनास्थानगतिः । अनालयानिकेतगतिः । अच्युत्युपपत्तिगतिः । अस्थासंक्रान्तिगतिः । अचलनानुत्थानगतिः । अनवेक्षानिकेतगतिः । अकर्मविपाकगतिः । अनुत्पादानिरोधगतिः । अनुच्छेदाशश्वतगतिः ॥

अपि तु कुलपुत्र महाकरुणागतिर्बोधिसत्त्वानां विनेयसत्त्वावेक्षणतया महामैत्रीगतिर्बोधिसत्त्वानां दुःखितसत्त्वपरिचाणतया शीलगतिर्बोधिसत्त्वानां यथाशयोपपत्तितया प्रणिधानगतिर्बोधिसत्त्वानां पूर्वधिष्ठानेनाभिज्ञागतिर्बोधिसत्त्वानां सर्वसुखसंदर्शनतया अनभिसंस्कारगतिर्बोधिसत्त्वानां सर्वतथागतपादमूलानुच्चलनतया अनामूहवियूहगतिर्बोधिसत्त्वानां कायचित्तासंप्रवणतया प्रज्ञोपायगतिर्बोधिसत्त्वानां सत्त्वानुवर्तनतया निर्माणसंदर्शनगतिर्बोधिसत्त्वानां प्रतिभासप्रतिबिम्बनिर्मितशरीरसमतया ।

अपि च कुलपुत्र यच्चदसि कियदूरास्थमागच्छसीति ॥ अहमस्मिन् कुलपुत्रागच्छामि जन्मभूमेर्मलदेभ्यो जनपदेभ्यः कुटियामकात्तत्र गोपालको नाम श्रेष्ठी तं बुद्धधर्मेषु प्रतिष्ठाप्य जन्मभूमकानां च मनुष्याणां यथा भाजनतया धर्मं देशयित्वा मातापितृज्ञातिसंविधिनश्च ब्राह्मणगृहपतिं महायान समादाप्य ॥ सुधन आह ॥ कतमार्य बोधिसत्त्वानां जन्मभूमिः ॥ आह ॥ दशमाः कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां जन्मभूमयः । कतमा दश । यदुत बोधिचित्तोत्पादो बोधिसत्त्वानां जन्मभूमिर्बोधिसत्त्वकुले जनक आध्याशयो बोधिसत्त्वानां जन्मभूमिः कल्याणमित्रकुले जनयिता भूमिप्रतिष्ठानं बोधिसत्त्वानां जन्मभूमिः पारमिताकुले जनकं प्रणिधानाभिनिर्हारो बोधिसत्त्वानां जन्मभूमिः (-----) अनुत्पत्तिकक्षान्तिकुले जनकौ सर्वधर्मप्रतिपत्तिः कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां जन्मभूमिरतीतानागतप्रत्युत्पन्नसर्वतथा=

गतकुले जनयित्री ॥ इमाः कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां दश जन्मभूमयः ॥

प्रज्ञापारमिता कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां माता उपायकौशल्यं
पिता दानपारमिता स्तन्यं शीलपारमिता धात्री क्षान्तिपारमिता भूष-
णालंकारो वीर्यपारमिता संवर्धिका ध्यानपारमिता चर्याविशुद्धिः क-
ल्याणमित्राणि शिक्षाचर्या सर्वबोध्यज्ञानि सहाया सर्वबोधिसत्त्वा भ्रा-
तरो बोधिचिह्नं कुलं प्रतिपत्तिः कुलधर्मा भूम्यवस्थानं क्षान्तिप्रतिल-
म्भः कुलाभिजातिः प्रणिधानाभिनिर्हारः कुलविद्यालाभः चर्याविशुद्धिः
कुलधर्मानुवर्तनता महायानसमादापना कुलवंशाव्यवच्छेदः अभिषेकै-
कजातिप्रतिवञ्जता धर्मराजेषु पुत्रत्वं सर्वतथागतसमुदागमः कुलवंशपरिशु-
द्धिः ॥ एवं हि कुलपुत्र बोधिसत्त्वो ऽतिक्रान्तो भवति बालपृथग्जन-
भूमिम् । अवक्रान्तोऽति बोधिसत्त्वनियामं । संभूतो भवति तथागतकु-
ले । प्रतिष्ठितो भवति तथागतवंशे । अव्यवच्छेदाय प्रतिपन्नो भवति
चिरत्नवंशस्य । परिपालनाभियुक्तो भवति बोधिसत्त्वकुलस्य । परिशुद्धो
भवति जातिगोत्रेण । अनुपक्रुष्टो भवति वर्णजातः । अनवद्यो भवति
सर्वजातेरदोषः सदेवके लोके समारके सब्रह्मके । सश्रमणब्राह्मणिका-
यां प्रजायां कुलिनो भवति उत्तमबुद्धकुलसंभूतो महाप्रणिधिगर्भशरीरः ॥

एवं कुलजातिसमृद्धाश्च कुलपुत्र बोधिसत्त्वाः प्रतिभासायन-
सर्वधर्मपरिज्ञातत्वान्न विजुगुप्सन्ते सर्वलोकोपपत्तिषु । निर्मितोपमसर्वभ-
वोपपत्तिपरिज्ञातत्वान्न संक्लिश्यन्ते सर्वभवगत्युपपत्तिसंवासेषु । निरात्म-
सर्वबुद्धत्वान्न परिखिद्यन्ते सर्वसत्त्वपरिपाकविनयेषु । महामैत्रीमहाक-
रुणाशरीरत्वान्न श्राम्यन्ति सर्वसत्त्वानुग्रहेषु । स्वप्नोपमसंसारविमुक्त-
त्वान्न परिचसन्ति सर्वकल्पसंवासेषु । मायामयं च स्कन्धपरिज्ञातत्वान्न
क्राम्यन्ति सर्वजन्मच्युतिमरणसंदर्शनेन । धर्मधातुप्रकृतिकथत्वायतनमु-
चितत्वान्न क्षण्यन्ते सर्वविषयेषु । मरीच्युपमसर्वसंज्ञागतसुभावितत्वान्न
मुह्यन्ति संसारगतिषु । मायोपमसर्वधर्मविक्रीडितत्वादनुपलिप्ता भव-
न्ति सर्वमारविषयैः । सर्वकायप्रभावितत्वादवच्चनोया भवन्ति सर्व-

क्लेशैः । उपपत्तिवशितालब्धत्वाद्भक्तिगता भवन्ति सर्वगतिषु ॥ सो ऽहं
 कुलपुत्र सर्वलोकधातूपपत्त्यन्तर्गतेन कायेन सर्वजगद्रूपसमैर्बलविशेषैः
 सर्वसत्त्वोपमैर्निरुक्तिसंभेदैः सर्वजगदुपमाभिर्नामधेयविमात्रताभिः सर्व-
 सत्त्वाधिमुक्तिसमैरीर्यापथैः सर्वजगद्विनयप्रमाणैर्लोकानुवर्तनैः सर्वविशु-
 द्धिसमैर्जन्मकुलोपपत्तिसंदर्शनैः क्रियावतारमुखैः सर्वसत्त्वसंज्ञानुप्रवेशैः
 सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधिनिर्माणसमैरात्मभावसंदर्शनप्रभावनैः सर्वधर्मधातुं
 स्फुरित्वा पूर्वसभागचरितानां सत्त्वानां प्रनष्टबोधिचित्तानां परिपाच-
 नार्थं जम्बुद्वीपे च जन्मोपपत्तिसंदर्शनार्थमिह दक्षिणापथे मालदेष्टु ज-
 नपदेषु कूटग्रामके ब्राह्मणकुलेषूपपन्नानां मातृपितृज्ञातिसंबन्धिनां वि-
 नयार्थं ब्राह्मणकुलजातिविशेषेण चैषां जात्यभिमानिकानिरभिमानता-
 यै तथागतकुले संजननार्थमिहोपपन्नः ॥ सो ऽहं कुलपुत्रेह दक्षिणा-
 पथे ऽनेनोपायेन यथाशयानां सत्त्वानां यथाविनेयानां परिपाकविन-
 यं कुर्वन्निहैव वैरोचनव्यूहालंकारगर्भं कूटागारे प्रतिवसामि । इतश्चाहं
 च्युतः तुषितभवन उपपत्तिं संदर्शयिष्यामि । यथाशये सत्त्वानुवर्तनतायै
 तुषितकायिकानां च सभागचरितानां देवपुत्राणां परिपाकाय सर्वका-
 मधातुसमतिक्रान्तानां बोधिसत्त्वपुण्यज्ञाननिर्माणव्यूहसंदर्शनतायै का-
 मरतितृष्णाविनिवर्तनतायै सर्वसंसारानित्यत्वपरिदीपनतायै विपत्तिपर्यव-
 सानसर्वदेवोपपत्तिसंदर्शनतायै च्यवनाकारं नाम महाज्ञानधर्ममुखमेक-
 जातिवद्बैर्बोधिसत्त्वैः सार्धं संगायनाय सहपरिपाचितानां च तत्रोप-
 त्तिसंग्रहणतायै शाक्यमुनिसंप्रेषितानां च विनेयकालानां प्रबोधनता-
 यै काले परिपूर्णाभिप्रायसर्वज्ञतामधिगमिष्यामि । बोधिप्राप्तं च मां
 कुलपुत्र त्वं पुनरपि द्रक्ष्यसि सार्धं मञ्जुश्रिया कल्याणमित्रेण ॥

अपि तु खलु पुनः कुलपुत्र गच्छ त्वं तमेव मञ्जुश्रियं कुमा-
 रभूतमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यं
 कथं प्रतिपत्तव्यं कथं समन्तभद्रचर्यामण्डलमवतरितव्यं कथमभिनिर्हर्तव्यं
 कथं प्रणिधातव्यं कथं विपुलीकर्तव्यं कथमनुसर्तव्यं कथं पर्यवदातव्यं

कथं प्रवेष्टव्यं कथं परिपूरयितव्यम् । स ते कुलपुत्र कल्याणमित्रं सं-
दर्शयिष्यति ॥ तत्कस्य हेतोः ॥ स कुलपुत्र बोधिसत्त्वकोटीनियुतशतसह-
स्राणां प्रणिधानविशेषः संविद्यते या मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्य । विस्ती-
र्णः कुलपुत्र मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्य चर्यानिर्हारः । अप्रमाणो मञ्जु-
श्रियः कुमारभूतस्य प्रणिधानाभिनिर्हारः । अप्रतिप्रश्रव्या मञ्जुश्रियः
कुमारभूतस्य सर्वबोधिसत्त्वगुणविशेषाभिनिर्हारः ॥ माता मञ्जुश्रीः कु-
मारभूतो बुद्धकोटीनियुतशतसहस्राणामववादको मञ्जुश्रीः कुमारभूतो
बोधिसत्त्वकोटीनियुतशतसहस्राणामुद्युक्तो मञ्जुश्रीः कुमारभूतः सर्वसत्त्व-
धातुपरिपाकविनयाय विस्तीर्णनामचक्रो मञ्जुश्रीः कुमारभूतो दशदि-
क्कसर्वलोकधातुषु कथापुरुषो मञ्जुश्रीः कुमारभूतो ऽनभिलाष्येषु तथा-
गतपर्षन्मण्डलेषु संवर्णितो मञ्जुश्रीः कुमारभूतः सर्वतथागतैः गम्भीरधर्मज्ञा-
नविहारी मञ्जुश्रीः कुमारभूतः सर्वधर्मयथार्थदर्शी दूरागतगोचरो मञ्जुश्रीः
कुमारभूतः सर्वविमोक्षनयेषु अवतीर्णः समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्यायाम् ॥

स ते कुलपुत्र कल्याणमित्रजनकस्तथागतकुले संवर्धकः सर्व-
कुशलमूलानुत्पापको बोधिसंभाराणां दर्शको भूतकल्याणमित्राणां समा-
दापकः सर्वगुणेषु अवतारको महाप्रणिधानजाले प्रतिष्ठापकः सर्वप्र-
णिधानाभिनिर्हारेषु आवयिता सर्वबोधिसत्त्वगुह्याणां संदर्शकः सर्वबो-
धिसत्त्वाचिन्त्यतायाः सभागचरितः पूर्वजन्मसंवासेषु । तस्मात्तर्हि त्वं कु-
लपुत्र मञ्जुश्रीपादमूलगत एव मा परीक्षमनामुत्पादय मा परिखे-
दं जनय सर्वगुणानुशासनीप्रतिलम्बेषु ॥ तत्कस्य हेतोः ॥ यावन्ति त्व-
या सुधन कल्याणमित्राणि दृष्टानि यावन्ति चर्यामुखानि श्रुतानि या-
वन्तो विमोक्षनया अवतीर्णा यावन्तः प्रणिधानविशेषा अवगाढाः ।
स च मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्यानुभावो ऽधिष्ठानं च द्रष्टव्यं स च मञ्जु-
श्रीः कुमारभूतः परमपारमिताप्राप्तः ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्य पादौ
शिरसाभिवन्द्य मैत्रेयं बोधिसत्त्वं महासत्त्वमनेकशतसहस्रकृत्तः प्रदक्षि-

णीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्यान्तिकात्मकान्तः ॥ ५३ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको दशोत्तरं नगरशतमटित्वा सुम-
नामुखदिवप्रत्युद्देशं गत्वा तिष्ठन्मञ्जुश्रियं कुमारभूतं चिन्तयन्नुविलो-
कयन्मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्य दर्शनमभिलषन् प्रार्थमानः समवधानमा-
काङ्क्षमाणः ॥ अथ खलु मञ्जुश्रीः कुमारभूतो दशोत्तराद्योजनशतात्पा-
णिं प्रसार्य सुमनामुखनगरस्थितस्यैव सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य मूर्ध्नि प्र-
तिष्ठाप्यैवमाह ॥ साधु साधु कुलपुत्र न शक्यं श्रेष्ठेन्द्रियविरहितैः स्त्रि-
वचिन्तैः लीनचित्तैरनभ्यस्तप्रयोगैः प्रत्युदावर्त्यवीर्यैरित्तरगुणसंतुष्टैरेककुश-
लमूलतन्मयैश्चर्याप्रणिधानाभिनिर्हाराकुशलैः कल्याणमित्रापरिगृहीतैर्बु-
द्धासमन्वाहूतैरियं धर्मता ज्ञातुमेष नय एष गोचर एष विहारो ज्ञा-
तुं वावगाहयितुं वावतरितुं बाधिमोक्तुं वा कल्पयितुं वा प्रत्यवगन्तुं वा
प्रतिलब्धुं वेति ॥

स तं धर्मकथया संदर्शयित्वा समादाप्य समुत्तेज्य संप्रहर्षयि-
त्वा असंख्येयधर्ममुखसमन्वागतं कृत्वा अनन्तज्ञानमहावभासप्राप्तं कृत्वा ॥
अपर्यन्तबोधिसत्त्वधारणीप्रतिभानसमाध्यभिज्ञज्ञानवेशाविष्टं कृत्वा सम-
न्तभद्रचर्यामण्डले ऽवतारयित्वा स्वदेशे च प्रतिष्ठाप्य सुधनस्य श्रेष्ठि-
दारकस्यान्तिकात्मकान्तः ॥ ५४ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः त्रिसाहस्रमहासाहस्रलोकधातुप-
रमाणुरजःससकल्याणमित्रपयुर्पासितः सर्वज्ञतासंभारोपचितचेताः सर्वक-
ल्याणमित्राववादानुशासनीषु प्रदक्षिणग्राहितया प्रतिपन्नः सर्वकल्याण-
मित्राशयसमताप्रसृतः सर्वकल्याणमित्रारागणाविरागणबुद्धिः सर्वकल्या-
णमित्राववादानुशासनीनयसमुद्रानुगतः महाकरुणाशयसागरसंभूतगर्भो
महामैत्रीनयमेघसर्वजगद्धिरोचनः महाप्रीतिवेगसंवर्धितशरीरः विपुलबो-
धिसत्त्वविमोक्षप्रशान्तविहारी समन्तमुखप्रसृतत्यागचक्षुः सर्वतथागतगु-

- णसमुद्रप्रतिपत्तिसुपरिपूर्णः सर्वतथागताधिमुक्तिपथप्रसृतः सर्वज्ञतासंभा-
 रवीर्यवेगविवर्धितः सर्वबोधिसत्त्वचित्ताशयसुपरिणामितबुद्धिः सर्वत्र्यध्व-
 तथागतपरंपरावतीर्णः सर्वबुद्धधर्मनयसागरानुबुद्धः सर्वतथागतधर्मचक्र-
 नयसागरानुगतः सर्वलोकोपपत्तिप्रतिभाससंदर्शनगोचरः सर्वबोधिसत्त्व-
 ५ प्रणिधाननयसागरावतीर्णः सर्वकल्पबोधिसत्त्वचर्यासंप्रस्थितः सर्वज्ञता-
 विषयावभासप्रतिलब्धः सर्वबोधिसत्त्वेन्द्रियविवर्धितः सर्वज्ञतामार्गावभा-
 सप्रतिलब्धः सर्वदिग्वितिमिरालोकप्राप्तः सर्वधर्मधातुनयप्रसृतबुद्धिः सर्व-
 क्षेत्रनयावभाससंजातः सर्वसत्त्वप्रसारार्थक्रियाप्रतिस्रोतोऽनुगतः सर्वोवर-
 णप्रपातपर्वतविकिरणो ऽनावरणधर्मतानुगतः समन्ततलभूमिधर्मधातुग-
 १० र्भवबोधिसत्त्वविमोक्षप्रशान्तविहारी सर्वतथागतगोचरमन्त्रेषमाणः सर्वत-
 थागताधिष्ठितः समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य गोचरं विचारयमाणः स्थितो
 ऽभूत् । समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य नामधेयं श्रुत्वा बोधिचर्यां श्रुत्वा
 प्रणिधानविशेषं च श्रुत्वा संभारसंभवप्रस्थानप्रतिष्ठितविशेषं च श्रुत्वा-
 भिनिर्हारनिर्याणपथविशेषं च श्रुत्वा समन्तभद्रभूम्याचारविचारं च श्रु-
 १५ त्वा भूमिसंभारं च श्रुत्वा लम्भविशेषं च श्रुत्वा भूमिप्रतिलम्भवेगं च
 श्रुत्वा भूम्याक्रमणं च श्रुत्वा भूमिप्रतिष्ठानं च श्रुत्वा भूमिपराक्रमविक्र-
 मं च श्रुत्वा भूमिगौरवं च श्रुत्वा भूम्यधिष्ठानं च श्रुत्वा भूमिसंवासं
 च श्रुत्वा समन्तभद्रबोधिसत्त्वदर्शनपरितुषितस्तस्मिन्नेव वज्रसागरगर्भ-
 बोधिमण्डे तथागतसिंहासनाभिमुखः सर्वरत्नगर्भमद्यासननिषण्ण आका-
 २० शधातुविपुलेन चित्तेन सर्वाभिनिवेशोच्चलितेन सुभावितया सर्वक्षेत्र-
 संज्ञया सर्वसङ्गसमतिक्रान्तेन चित्तेन सर्वधर्मानावरणगोचरेण अप्रति-
 हतेन चित्तेन सर्वदिक्समुद्रस्फरणेन अनावरणेन चित्तेन सर्वज्ञतावि-
 षयाक्रमणेन शुद्धेन चित्तेन बोधिमण्डालंकारविषयनापरिशुद्धेन सुवि-
 भक्तेन चित्तेन सर्वबुद्धधर्मसमुद्रावतीर्णेन विपुलेन चित्तेन सर्वसत्त्वधा-
 २५ तुपरिपाक्विनयस्फरणेन महद्गतेन चित्तेन सर्वबुद्धक्षेत्रपरिशोधनेन अफ-
 रिमाणे न चित्तेन सर्वबुद्धपर्षन्मण्डलप्रतिभासप्राप्तेन सर्वकल्पसंवासफ-

र्यादत्तेनानन्तेन चित्तेन सर्वतथागतबलवैशारद्यावेणिकबुद्धपर्यवसानेन ॥
एवं चित्तमनसिकारप्रयुक्तस्य खलु पुनः सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य पूर्वकु-
शलमूलाभिष्यन्दितसर्वतथागताधिष्ठानेन च समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य
पूर्वकुशलमूलसभागतया समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य दर्शनाय दश पू-
र्वनिमित्तानि प्रादुरभवन् ॥

कतमानि दश । यदुत । सर्वबुद्धक्षेत्राणि विशुध्यन्ति स्म सर्व-
तथागतबोधिमण्डालंकारविशुद्ध्या । सर्वबुद्धक्षेत्राणि विशुध्यन्ति स्म स-
र्वाक्षणापायदुर्गतिपथविनिवृत्ततया । सर्वबुद्धक्षेत्राणि विशुध्यन्ति स्म ध-
र्मनडिनीव्यूहबुद्धक्षेत्रविशुद्ध्या । सर्वबुद्धक्षेत्राणि विशुध्यन्ति स्म सर्वस-
त्त्वकायचित्तप्रह्लादनप्राप्ततया । सर्वबुद्धक्षेत्राणि विशुध्यन्ति स्म सर्वरत्न- 10
मयसंस्थानतया । सर्वबुद्धक्षेत्राणि विशुध्यन्ति स्म सर्वसत्त्वधातुलक्षणा-
नुव्यञ्जनप्रतिमण्डितसंस्थानतया । सर्वबुद्धक्षेत्राणि विशुध्यन्ति स्म सर्व-
व्यूहालंकारमेघसंस्थानतया । सर्वबुद्धक्षेत्राणि विशुध्यन्ति स्म सर्वसत्त्व-
धातव्योन्यमैत्रहितचित्राव्यापन्नचित्तसंस्थानतया । सर्वबुद्धक्षेत्राणि विशु-
ध्यन्ति स्म बोधिमण्डालंकारव्यूहसंस्थानतया । सर्वबुद्धक्षेत्राणि विशुध्य- 15
न्ति स्म सर्वसत्त्वबुद्धानुस्मृतिमनसिकारप्रयुक्तसंस्थानतया । इमानि दश
पूर्वनिमित्तानि प्रादुरभवन् समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य दर्-
शनाय ॥

अपरे दश महावभासाः प्रादुरभूवन् समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्व-
स्य महासत्त्वस्य दर्शनपूर्वनिमित्तम् ॥ कतमे दश । यदुत । सर्वलोक- 20
धातुपरमाणुरजःस्वेकैकस्मिन् परमाणुरजसि सर्वतथागतजालानि विद्यो-
तयन्ति स्म । सर्वलोकधातुपरमाणुरजोभ्य एकैकस्मात्परमाणुरजसः स-
र्वबुद्धप्रभामण्डलमेघान्निश्चर्यानेकवर्णानानावर्णा अनेकशतसहस्रवर्णाः
सर्वधर्मधातुं स्फुरन्ति स्म । सर्वलोकधातुपरमाणुरजोभ्य एकैकस्मात्पर-
माणुरजसः सर्वरत्नमेघसर्वतथागतप्रतिभासविज्ञपनान्निश्चरित्वा सर्वधर्म- 25
धातुं स्फुरन्ति स्म । सर्वलोकधातुपरमाणुरजोभ्य एकैकस्मात्परमाणुर-

जसः सर्वतथागतार्विश्चक्रमण्डलमेघान्निश्चरित्वा सर्वधर्मधातुं स्फुरन्ति
 स्म । सर्वलोकधातुपरमाणुरजोभ्य एकैकस्मात्परमाणुरजसः सर्वगन्धपु-
 ष्पमाल्यविलेपनधूपमेघान्निश्चरित्वा समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य सर्वगुण-
 धर्मसमुद्रमेघान्निगर्जमाना दशदिक्सर्वधर्मधातुं स्फुरन्ति स्म । सर्वलो-
 कधातुपरमाणुरजोभ्य एकैकस्मात्परमाणुरजसः सर्वचन्द्रसूर्यज्योतिमेघा-
 निश्चरित्वा समन्तभद्रबोधिसत्त्वप्रभां प्रमुच्चमानाः सर्वधर्मधातुं स्फुरन्ति
 स्म । सर्वलोकधातुपरमाणुरजोभ्य एकैकस्मात्परमाणुरजसः सर्वसत्त्वका-
 यसंस्थानप्रदीपमेघान्निश्चरित्वा बुद्धरश्मिवत्प्रभासमानाः सर्वधर्मधातुं स्फु-
 रन्ति स्म । सर्वलोकधातुपरमाणुरजोभ्य एकैकस्मात्परमाणुरजसः सर्वत-
 10 थागतकायप्रतिभासमणिरत्नविग्रहमेघान्निश्चरित्वा दशसु दिक्षु सर्वधर्मधातुं
 स्फुरन्ति स्म । सर्वलोकधातुपरमाणुरजोभ्य एकैकस्मात्परमाणुरजसः सर्वत-
 थागतकायसंस्थानरश्मिविग्रहमेघान्निश्चरित्वा सर्वबुद्धाधिष्ठानप्रणिधानमे-
 घानभिप्रवर्षमाणाः सर्वधर्मधातुं स्फुरन्ति स्म । सर्वलोकधातुपरमाणुर-
 जोभ्य एकैकस्मात्परमाणुरजसः सर्वरूपगतवर्णावभासा बोधिसत्त्वकाय-
 15 प्रतिभासमेघसमुद्राः सर्वसत्त्वनिर्याणकार्यप्रयोगाः सर्वसत्त्वसर्वाभिप्रायपरि-
 पूरिनिष्पादना निश्चरित्वा सर्वधर्मधातुं स्फुरन्ति स्म । इमे दश महा-
 वभासाः प्रादुरभवन्समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य दर्शनपूर्वनिमित्तम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारक इमान्दश पूर्वनिमित्तावभासान्
 दृष्ट्वा समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य दर्शनावकाशे प्रतिलब्धः स्वकुशलमू-
 20 लबलोपसब्धः सर्वतथागताधिष्ठानसर्वबुद्धधर्मावभाससंजातः समन्तभद्र-
 बोधिसत्त्वप्रणिधानाविष्टः सर्वतथागतगोचराभिमुख उदारबोधिसत्त्वगो-
 चरनिश्चयबलाधानप्राप्तः समन्तभद्रबोधिसत्त्वदर्शनसर्वज्ञताप्रभालाभसं-
 ज्ञी समन्तभद्रबोधिसत्त्वदर्शनाभिमुखेन्द्रियः समन्तभद्रबोधिसत्त्वदर्शनम-
 हावीर्यवेगप्राप्तः समन्तभद्रबोधिसत्त्वपरिवेषमाणाविवर्त्यवीर्यप्रयोगः स-
 25 र्वदिगभिमुखेनेन्द्रियचक्रेण समन्तभद्रचक्षुर्विषयावक्रमणेन बोधिसत्त्वश-
 रीरेण सर्वतथागतारम्बणसंप्रेषितेन अनवशेषबुद्धपादमूलगतसमन्तभद्र-

बोधिसत्त्वानुबन्धेन चित्तेन समन्तभद्रबोधिसत्त्वारम्बणपरिगवेषणाविप्र-
वसितेनाशयेन सर्वारम्बणेषु समन्तभद्रबोधिसत्त्वदर्शनसंज्ञागतगर्भः स-
मन्तभद्रबोधिसत्त्वपथप्रसृतेन ज्ञानचक्षुषा आकाशधातुविपुलेनाशयेन
महाकरुणावजसुसंगृहीतेनाध्याशयेन अपरान्तकोटीगतकल्पाधिष्ठानेन
समन्तभद्रबोधिसत्त्वानुबन्धनप्रणिधानेन समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्यासमता-
नुगतयाक्रमविक्रमविशुद्ध्या सर्वतथागतविषयसंवसनेन समन्तभद्रबोधि-
सत्त्वभूमिप्रतिष्ठानज्ञानविहारेण समन्वागतो ऽद्राक्षीत्समन्तभद्रं बोधि-
सत्त्वं भगवतो वैरोचनस्य तथागतस्यार्हतः सम्यक्संबुद्धस्य पुरतो महा-
रत्नपद्मगर्भे सिंहासने निषण्णं बोधिसत्त्वपर्वन्मण्डलसमुद्गतं बोधिसत्त्व-
गणपरिवृतं बोधिसत्त्वसंघपुरस्कृतं सर्वपर्वन्मण्डलानुसृताभ्युद्भूतकायं सर्व-
लोकानभिभूतं सर्वबोधिसत्त्वानुबन्धवलोकितामपर्यन्तज्ञानविषयमसंहार्य-
गोचरमचिन्त्यविषयं च्छ्वसमतानुगतं सर्वतथागतसमतानुप्राप्तं स तस्य
सर्वरोमविवरेभ्य एकैकस्माद्रोमविवरात्सर्वलोकधातुपरमाणुरजःसमान् र-
श्मिमेघान्निश्चरित्वा धर्मधातुपरमाकाशधातुपर्यवसानान् लोकधातूनव-
भास्य सत्त्वानां दुःखं प्रशमयमानानपश्यत् । स तस्य कायात्सर्वबुद्धक्षे-
त्रपरमाणुरजःसमान् प्रभामण्डलमेघान्निश्चरित्वा नानावर्णान् सर्वबो-
धिसत्त्वानुदारप्रीतिप्रामोद्यवेगान्निवर्धयमानानपश्यत् । ऊर्ध्वतो ऽंशकू-
टाभ्यां सर्वरोमविवरेभ्यश्च नानावर्णान् गन्धार्चिमेघान्निश्चर्य सर्वतथा-
गतपर्वन्मण्डलानि स्फुरित्वाभिप्रवर्षमाणानपश्यत् । सर्वरोमविवरेभ्य
एकैकस्माद्रोमविवरात्सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् सर्वपुष्पमेघान्निश्चर्य
सर्वतथागतपर्वन्मण्डलानि स्फुरित्वाभिप्रवर्षमाणानपश्यत् । सर्वरोम-
विवरेभ्य एकैकस्माद्रोमविवरात्सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् सर्वगन्धवृक्षमे-
घान्निश्चर्याकाशधातुपर्यवसानं सर्वधर्मधातुगन्धवृक्षमेघालंकारालंकृतं कृ-
त्वा अक्षयगन्धर्वचूर्णविलेपनकोशप्रयुक्तान्सर्वतथागतपर्वन्मण्डलानि स्फ-
रित्वाभिप्रवर्षमाणानपश्यत् । सर्वरोमविवरेभ्य एकैकस्माद्रोमविवरात्स-
र्ववस्त्रमेघान्निश्चर्याकाशधातुपर्यवसानं सर्वधर्मधातुं संख्याद्यालंकुर्वाणान-

- पश्यत् । सर्वरोमविवरेभ्य एकैकस्माद्रोमविवरात्सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजः-
 समान् सर्वपट्टदाममेघान् सर्वाभरणमेघान् सर्वमुक्ताहारमेघांश्चिन्ता-
 मणिरत्नमेघान्निश्चर्य सर्वतथागतपर्षन्मण्डलानि स्फुरित्वाभिप्रवर्षमाणा-
 नपश्यत् सर्वसत्त्वानां सर्वाभिप्रायपरिनिष्पत्तये । सर्वरोमविवरेभ्य ए-
 • कैकस्माद्रोमविवरात्सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् रत्नदुममेघान्निश्चर्या-
 काशधातुपर्यवसानं सर्वधर्मधातुं स्फुरित्वा विस्फुटरत्नदुममेघालंकारा-
 लंकृतं कृत्वा सर्वतथागतपर्षन्मण्डलानि महारत्नवर्षैरभिप्रवर्षमाणानप-
 श्यत् । सर्वरोमविवरेभ्य एकैकस्माद्रोमविवरात्सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःस-
 मान् रूपधातुदेवनिकायमेघान्निश्चर्य बोधिसत्त्वसंवर्णयतः सर्वलोकधातुं
 १० स्फुरमाणानपश्यत् । सर्वरोमविवरेभ्य एकैकस्माद्रोमविवरात्सर्वब्रह्मगति-
 पर्यापन्नदेवनिकायनिर्मितमेघान्निश्चर्याभिसंबुद्धान् तथागतान् धर्मचक्रप्र-
 वर्तनायाध्येषमाणानपश्यत् । सर्वरोमविवरेभ्य एकैकस्माद्रोमविवरात्स-
 र्वकामधातुदेवेन्द्रकायमेघान्निश्चर्य सर्वतथागतधर्मचक्राणि संप्रतीच्छमा-
 नानपश्यत् । सर्वरोमविवरेभ्य एकैकस्माद्रोमविवरेभ्यः प्रतिचित्तक्षणं
 १५ सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् अध्वपर्यापन्नसर्वबुद्धक्षेत्रमेघान्निश्चर्याका-
 शधातुपर्यवसानं सर्वधर्मधातुं स्फुरित्वा अलयनानामवाणानामप्रतिश-
 रणानां सत्त्वानां लयनवाणप्रतिशरणभूतानपश्यत् । सर्वरोमविवरेभ्य
 एकैकस्माद्रोमविवरात्प्रतिचित्तक्षणं सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् सर्वबु-
 द्धोत्पाद्बोधिसत्त्वपर्षन्मण्डलपरिपूर्णपरिशुद्धक्षेत्रमेघान्निश्चर्याकाशधातु-
 २० पर्यवसानं सर्वधर्मधातुं स्फुरित्वा दाराधिमुक्तिकानां विशुद्धये वर्तमा-
 नानपश्यत् । सर्वरोमविवरेभ्य एकैकस्माद्रोमविवरात्प्रतिचित्तक्षणं सर्व-
 बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् विशुद्धसंक्लिष्टक्षेत्रमेघान्निश्चर्याकाशधातुपर्यव-
 सानं सर्वधर्मधातुं स्फुरित्वा संक्लिष्टानां सत्त्वानां विशुद्धये संवर्तमाना-
 नपश्यत् । सर्वरोमविवरेभ्य एकैकस्माद्रोमविवरात्प्रतिचित्तक्षणं सर्वबु-
 २५ द्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् संक्लिष्टचित्तविशुद्धक्षेत्रमेघान्निश्चर्याकाशधातु-
 पर्यवसानं धर्मधातुं स्फुरित्वा एकान्तसंक्लिष्टानां विशुद्धये संवर्तमानाः

नपश्यत् । सर्वरोमविवरेभ्य एकैकस्माद्रोमविवरात्प्रतिचित्तक्षणं सर्वबु-
 ङ्क्षेत्रपरमाणुरजःसमान् सर्वबोधिसत्त्वकायमेघान्निश्चर्याकाशधातुपर्यव-
 सानं सर्वधर्मधातुं स्फुरित्वा सर्वसत्त्वचर्यामनुवर्तमानाननुत्तरायां स-
 न्यक्संबोधौ सर्वसत्त्वानां परिपाचयमानानपश्यत् । सर्वरोमविवरेभ्य
 एकैकस्माद्रोमविवरात्प्रतिचित्तक्षणं सर्वलोकधातुपरमाणुरजःसमान् बो- 5
 धिसत्त्वकायमेघान्निश्चर्याकाशधातुपर्यवसानं सर्वधर्मधातुं स्फुरित्वा सर्व-
 सत्त्वकुशलमूलविवर्धनतामै सर्वबुङ्क्षेनामान्युदीरमाणानपश्यत् । सर्वरो-
 मविवरेभ्य एकैकस्माद्रोमविवरात्सर्वबुङ्क्षेत्रपरमाणुरजःसमान् बोधिस-
 त्वमेघान्निश्चर्याकाशधातुपर्यवसानं सर्वधर्मधातुं स्फुरित्वा सर्वबुङ्क्षेत्रप्र-
 तरेषु प्रथमचित्तोत्पादमुपादाय सर्वबोधिसत्त्वानां सर्वकुशलमूलाभि- 10
 निर्हारमुपसंहरमाणानपश्यत् । सर्वरोमविवरेभ्य एकैकस्माद्रोमविवरा-
 त्सर्वबुङ्क्षेत्रपरमाणुरजःसमान् बोधिसत्त्वमेघान्निश्चरित्वा सर्वबुङ्क्षेत्रेषु
 एकैकस्मिन् बुङ्क्षेत्रे समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याविशुद्धये सर्वबोधिसत्त्वप्र-
 णिधानसो गगानभिद्योतयमानानपश्यत् । सर्वरोमविवरेभ्य एकैकस्माद्रो-
 मविवरात्सर्वबुङ्क्षेत्रपरमाणुरजःसमान् सर्वसत्त्वाभिप्रायपरिपूरणान् स- 15
 र्वज्ञतासमुद्रागमप्रीतिवेगविवर्धनान् समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्यामेघान्निश्च-
 र्याभिप्रवर्षमाणानपश्यत् । स तस्य सर्वरोमविवरेभ्य एकैकस्माद्रोमवि-
 वरात्सर्वबुङ्क्षेत्रपरमाणुरजःसमान् सर्वबुङ्क्षेत्राभिसंबोधिसंदर्शनात्सर्वज्ञ-
 तासमुद्रागममहाधर्मवेगविवर्धनानभिसंबोधिमेघान्निश्चरमाणानपश्यत् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः समन्तभद्रस्येदमृडिविषयविकु- 20
 र्षितं दृष्ट्वा हृष्टस्तुष्ट उदग्र आत्तमनाः प्रमुदितः प्रीतिसौमनस्यजातो भू-
 यस्या माचया समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य कायमुपनिधायन्नद्राक्षीत्
 समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य एकैकस्मादङ्गादेवैकाङ्गविभक्तित एकैकस्माच्छ-
 रीरावयवादेकैकस्याः शरीरावयवविभक्तेरेकैकस्मादङ्गप्रदेशादेकैकतो ऽङ्ग-
 प्रदेशविभक्तित एकैकस्माद्देहादेकैकस्माद्देहविभक्तित एकैकस्माद्रोमवि- 25
 वरादेकैकस्माद्रोमविवरविभक्तेरिमं त्रिसाहसमहासाहसं लोकधातुं स-

वायुस्कन्धं सपृथिवीस्कन्धं सतेजस्कन्धं ससागरं सद्वीपं सनदीकं सरत्नप-
 र्वतं ससुमेरुं सचक्रवाटं सग्रामनगरनिगमराष्ट्राजधानिं सवनं सभवनं
 सजनकायं सनरकलोकं सतिर्यग्योनिलोकं समयमलोकं सासुरलोकं स-
 नागलोकं सगरुडलोकं समनुजलोकं सदेवलोकं सब्रह्मलोकं सकामधा-
 तुविषयं सारूप्यधातुविषयं साधिष्ठानं सप्रतिष्ठानं ससंस्थानं समेधं स-
 विद्युतं सज्योतिषं सरात्रिंदिवसार्धमासं समासर्तुं ससंवत्सरं सान्तरकल्पं
 यथा चेमं लोकधातुमेवं पूर्वस्यां दिशि सर्वलोकधातूनद्राक्षीत् । यथा
 पूर्वस्यां दिश्येवं दक्षिणायां पश्चिमायामुत्तरस्यामुत्तरपूर्वायां पूर्वदक्षि-
 णायां दक्षिणपश्चिमायां पश्चिमोत्तरायामध ऊर्ध्वं समन्तात्सर्वदिग्विदिक्षु
 १० सर्वलोकधातूनद्राक्षीत् ॥ प्रतिभासयोगेन सर्वबुद्धोत्पादान् सबोधिस-
 च्चपर्वन्मण्डलान् ससत्त्वान् यांश्चेह सहायां लोकधातौ पूर्वान्तकोटी-
 गताः सर्वलोकधातुपरंपरास्ता अपि सर्वाः समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्यै-
 कस्मान्महापुरुषलक्षणादद्राक्षीत् । संबुद्धोत्पादाः सर्वबोधिसत्त्वपर्वन्म-
 ण्डलाः ससत्त्वाः सभवनाः सरात्रिंदिवाः सकल्पा एवमपरान्तकोटीग-
 १५ तानपि सर्वबुद्धक्षेत्रप्रसरानद्राक्षीत् । यथा चेह सहायां लोकधातौ पू-
 र्वान्तापरान्तकोटीगताः सर्वलोकधातुपरंपरा अद्राक्षीत् । एवं दशसु
 दिक्षु सर्वलोकधातुषु पूर्वान्तापरान्तकोटीगताः सर्वलोकधातुपरंपराः स-
 मन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य कायादेकैकस्मान्महापुरुषलक्षणादेकैकस्माद्रो-
 मविवरादद्राक्षीत् सुविभक्ता अन्योन्यासंभिन्नाः । यथा च समन्तभद्रं
 २० बोधिसत्त्वं भगवतो वैरोचनस्य तथागतस्य पुरतो महारत्नपद्मगर्भसिं-
 हासने निषण्णमद्राक्षीत् एतद्विक्रीडितं संदर्शयमानमेवं पूर्वस्यां दिशि
 भगवतो भद्रश्रियस्तथागतस्य पद्मश्रियां लोकधातावेतदेव विक्रीडितं सं-
 दर्शयमानमद्राक्षीत् । यथा च पूर्वस्यां दिश्येवं समन्तात्सर्वदिग्विदिक्षु
 सर्वलोकधातुषु सर्वतथागतपादमूलेषु समन्तभद्रं बोधिसत्त्वं महारत्नप-
 २५ द्मगर्भसिंहासने निषण्णमेतदेव विक्रीडितं संदर्शयमानमद्राक्षीत् । यथा
 च दशसु दिक्षु सर्वलोकधातुषु तथागतपादमूलेषु महारत्नपद्मगर्भसिं-

हासने निषण्णमेतदेव विक्रीडितं संदर्शयमानमद्राक्षीत् एवं समन्ता-
दृशसु दिक्षु सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमेष्ट्वेकैकस्मिन् परमाणुरजसि ध-
र्मधातुविपुलेषु बुद्धधर्मपर्वन्मण्डलेषु सर्वतथागतपादमूलेषु समन्तभद्रं
बोधिसत्त्वमद्राक्षीत् । एकैकतश्चास्यात्मभावान्मध्यमप्राप्तानि सर्वारम्भणा-
न्यभिविज्ञप्यमानान्यपश्यत्प्रतिभासयोगेन सर्वक्षेत्राण्यपि सर्वसत्त्वानपि स-
र्वबुद्धोत्पादानपि सर्वबोधिसत्त्वपर्वन्मण्डलान्यभिविज्ञप्यमानान्यपश्यत् ।
प्रतिभासयोगेन सर्वसत्त्वरूतानि च सर्वबुद्धघोषांश्च सर्वतथागतधर्मचक्र-
प्रवर्तनानि च सर्वानुशासत्यादेशेन विप्रातिहार्याणि च सर्वबोधिसत्त्व-
समुदागमांश्च सर्वबुद्धविक्रीडितानि चाश्रौषीत् ॥

स तदचिन्त्यसमन्तभद्रमहाबोधिसत्त्वविक्रीडितं दृष्ट्वा श्रुत्वा च १०
दश ज्ञानपारमिताविहारं प्रत्यलभत् । कतमा दश । यदुत । एकचि-
त्तक्षणे सर्वबुद्धक्षेत्रकायस्फरणज्ञानपारमिताविहारं प्रत्यलभत् । सर्वत-
थागतपादमूलोपसंक्रमणासंभिन्नज्ञानपारमिताविहारं प्रत्यलभत् । सर्व-
तथागतपूजोपस्थानज्ञानपारमिताविहारं प्रत्यलभत् । सर्वतथागतेभ्य ए-
कैकस्मात्तथागतात्सर्वबुद्धधर्मप्रश्नपरिपृच्छाज्ञानपारमिताविहारं प्रत्यलभत् । १५
सर्वतथागतधर्मचक्रनिध्यभिज्ञानपारमिताविहारं प्रत्यलभत् । अचिन्त्य-
बुद्धविकुर्वितज्ञानपारमिताविहारं प्रत्यलभत् । सर्वधर्माक्षयप्रतिसंविद-
परान्तकोटीगतकल्पाधिष्ठानैकधर्मपदनिर्देशज्ञानपारमिताविहारं प्रत्यल-
भत् । सर्वधर्ममुद्राप्रत्यक्षज्ञानपारमिताविहारं प्रत्यलभत् । सर्वधर्मधातु-
नयसागरज्ञानपारमिताविहारं प्रत्यलभत् । सर्वसत्त्वसंज्ञागतसंवसनज्ञा- २०
नपारमिताविहारं प्रत्यलभत् । एकक्षणसमन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रत्यक्ष-
ज्ञानपारमिताविहारं प्रत्यलभत् । तस्यैवं प्रज्ञाज्ञानपारमितानिहारसम-
न्वागतस्य सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य समन्तभद्रबोधिसत्त्वो दक्षिणं पाणिं
प्रसार्य मूर्ध्नि प्रतिष्ठापयामास । समनन्तरप्रतिष्ठापितश्च सुधनस्य श्रेष्ठि-
दारकस्य समन्तभद्रेण बोधिसत्त्वेन मूर्ध्नि पाणिरथ तावदेवास्य सर्वबु- २५
द्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानि समाधिमुखान्यवक्रान्तानि । एकैकेन च समा-

धिना सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमाल्लोकधातुसमुद्रानवतीर्णो ऽभूत् । अ-
 दृष्टपूर्वान् सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् वास्य सर्वज्ञतासंभारा उपचय-
 मगमत् । सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमा वास्य सर्वज्ञताधर्मसंभवाः प्रादुरभ-
 वन् । सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैश्च सर्वज्ञतामहाप्रस्थानैरभ्युत्थितः सर्व-
 बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमाश्च प्रणिधानसागरावतीर्णः सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणु-
 रजःसमैश्च सर्वज्ञतानिर्याणपथैर्निर्यातः सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमासु च
 बोधिसत्त्वचर्यासु प्रसृतः सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैश्च सर्वज्ञतावेगैर्विव-
 र्धितः सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैश्च सर्वबुद्धज्ञानावभासैः प्रभावभासितः ।
 यथा चेह सहायां लोकधातौ भगवतो वैरोचनस्य पादमूलगतः सम-
 10 न्तभद्रो बोधिसत्त्वो दक्षिणं पाणिं प्रसार्य सुधनस्य मूर्ध्नि प्रतिष्ठापया-
 मास तथा सर्वलोकधातुषु सर्वतथागतपादमूलेषु निषण्णः समन्तभद्रो
 बोधिसत्त्वो दक्षिणं पाणिं प्रसार्य सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य मूर्ध्नि प्रति-
 स्थापयामास । एवं समन्तात्सर्वदिग्विदिक्षु सर्वलोकधातुपरमाणुरजोऽ-
 न्तर्गतेष्वपि सर्वलोकधातुषु सर्वतथागतपादमूले निषण्णः समन्तभद्रो
 15 बोधिसत्त्वो दक्षिणं पाणिं प्रसार्य सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य मूर्ध्नि प्रति-
 स्थापयामास । यथा भगवतो वैरोचनस्य पादमूलगतेन समन्तभद्रेण
 बोधिसत्त्वेन पाणिना स्पृष्टस्य सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य धर्ममुखान्यव-
 क्रान्तान्येवं सर्वसमन्तभद्रात्मभावप्रसृतैः पाणिमेघैः स्पृष्टस्य सुधनस्य श्रे-
 ष्ठिदारकस्य धर्ममुखान्यवक्रान्तान्यभूवन्नानानयैः ॥
 20 अथ खलु समन्तभद्रो बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सुधनं श्रेष्ठिदा-
 रकमेतदवोचत् ॥ दृष्टं ते कुलपुत्र मम विकुर्वितम् ॥ आह ॥ दृष्टमा-
 र्यम् । अपि तु तथागतः प्रजानन् प्रजानीयात्तावदचिन्त्यमिदं विकुर्वि-
 तम् ॥ सो ऽवोचत् ॥ अहं कुलपुत्रानभिलाप्यानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपर-
 माणुरजःसमान् कल्पान् विचरितः सर्वज्ञताचित्तमभिलषमाणः । एकै-
 25 कस्मिंश्च महाकल्पे ऽनभिलाप्यानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमास्त-
 थागता आरागिता बोधिचित्तपरिशोधयता । एकैकस्मिन् महाकल्पे

सर्वत्यागसमायुक्ताः सर्वलोकविघुष्टा महायज्ञा यष्टाः सर्वसत्त्वप्रतिपाद-
ना सर्वज्ञतापुण्यसंभारता । एकैकस्मिंश्च महाकल्पे ऽनभिलाष्यानभिला-
प्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमास्त्यागा महात्यागाः कृता अत्यर्थत्यागाः कृताः
सर्वज्ञताधर्मानभिप्रार्थयता । एकैकस्मिंश्च महाकल्पे ऽनभिलाष्यानभि-
लाप्यात्मभावाः परित्यक्ता महाराज्यानि च परित्यक्तानि ग्रामनगर-
निगमजनपदराष्ट्राजधान्यः परित्यक्ताः प्रियमनापा दुस्त्यजाः परिवारसं-
घाः परित्यक्ताः पुत्रदुहितृभार्याः परित्यक्ताः स्वशरीरमांसानि परित्यक्ता-
नि स्वकायेभ्यो रुधिरं याचनकेभ्यः परित्यक्तमस्थिमज्जाः परित्यक्ताः ।
अङ्गप्रत्यङ्गानि परित्यक्तानि कर्णनासाः परित्यक्ताः चक्षूषि परित्यक्तानि
स्वमुखेभ्यो जिह्वेन्द्रियाणि परित्यक्तानि बुद्धज्ञानावेक्षया कायजीवित-
निरपेक्षेण । एकैकस्मिंश्च महाकल्पे ऽनभिलाष्यानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपर-
माणुरजःसमानि स्वशरीरांसि परित्यक्तानि स्वकायेभ्यः सर्वलोकाभ्यु-
द्गतमुत्तरसर्वज्ञताशीर्षमभिप्रार्थयता । यथा चैकैकस्मिन् महाकल्पे तथा-
नभिलाष्यानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमेषु महाकल्पसागरेषु एकैक-
स्मिंश्च महाकल्पे ऽनभिलाष्यानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमास्तथाग-
ताः परमेश्वरभूतेन सत्कृता गुरुकृता मानिताः पूजिताः चीवरपिण्डपातश-
यनासनग्लानप्रत्ययभैषज्यपरिष्कारैः प्रतिपादिताः तेषां चास्मिंस्तथागता-
नां शासने प्रव्रजित्वा सर्वबुद्धानुशासनीषु प्रतिपन्नः शासनं च मे ते-
षां संधारितम् ॥

नाभिजानामि कुलपुत्र तावद्भिः कल्पसमुद्रैरेकचित्तोत्पादमपि २०
तथागतशासने विलोपमुत्पादयितुं नाभिजानामि तावद्भिः कल्पसमुद्रै-
रेकचित्तोत्पादमपि प्रतिघसहगतमुत्पादयितुमात्मग्राहचित्तं वात्मग्रहप-
रिग्रहचित्तं वात्मपरनानात्वचित्तं वा बोधिमार्गविप्रवासचित्तं वा संसा-
रसंवासपरिखेदचित्तं वावरणसंमोहचित्तं वोत्पादयितुमन्यत्रापराजित-
ज्ञानदुर्योधनगर्भबोधिचित्तात्सर्वज्ञतासंभारेषु ॥ इति हि कुलपुत्र सर्व-
कल्पसागराः क्षयं व्रजेयुः तान्निर्दिशतो ये मम पूर्वयोगसंबुद्धक्षेत्रपरि-

शुद्धिप्रयोगा ये मम महाकरुणाप्रतिलब्धचित्तस्य सर्वपरिचाणपरिपाच-
नपरिशोधनप्रयोगाः । एवं ये बुद्धपूजोपस्थानप्रयोगा ये सङ्घर्मपर्येष्टिहे-
तोर्गुरुशुश्रूषाप्रयोगा ये सङ्घर्मपरिग्रहहेतोरात्मभावपरित्यागप्रयोगा ये स-
ङ्घर्मरक्षणनिदाना स्वजीवितपरित्यागप्रयोगाः तावद्भ्यो मे कुलपुत्र ध-
र्मसमुद्भ्यो न किञ्चिदेकपदव्यञ्जनमपि यत्न चक्रवर्तिराज्यपरित्यागेन
क्रीतं यन्नास्ति सर्वास्तिपरित्यागेन क्रीतं सर्वसत्त्वपरिचाणप्रयुक्तेन स्वसं-
ततिचित्तनिध्यप्तिप्रयुक्तेन अभिमुखपरधर्मसंप्रापणप्रयुक्तेन सर्वलौकिक-
ज्ञानालोकप्रभावनाप्रयुक्तेन सर्वलोकोत्तरज्ञानप्रभावनाप्रयुक्तेन सर्वसत्त्व-
संसारसुखसंजननप्रयुक्तेन सर्वतथागतगुणसंवर्णनगुणप्रयुक्तेन ॥ एवमनभि-
लाप्यानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमाः कल्पसागराः क्षयं ब्रजेयुर्मम
स्वपूर्वयोगसंपदं निर्दिशतः ॥

तेन मया कुलपुत्रानेनैवरूपेण संभारबलेन मूलहेतूपचयब-
लेन उदाराधिमुक्तिबलेन गुणप्रतिपत्तिबलेन सर्वधर्मयथावन्निध्यप्तिब-
लेन प्रज्ञाचक्षुबलेन तथागताधिष्ठानबलेन महाप्रणिधानबलेन महा-
करुणाबलेन सुपरिशोधिताभिज्ञाबलेन कल्याणमित्रपरिग्रहबलेनात्य-
न्तपरिशुद्धो धर्मकायः प्रतिलब्धः सर्वत्र्यध्वासंभिन्नः । अनुत्तरश्च रूपकायः
परिशोधितः सर्वलोकाभ्युद्गतः सर्वजगद्यथाशयविज्ञपनः सर्वचानुगतः स-
र्वबुद्धक्षेत्रप्रसृतः समन्तप्रतिष्ठानः सर्वतः सर्वविकुर्वितसंदर्शनः सर्वजगद-
भिलक्षणीयः । प्रेक्षस्व कुलपुत्रेमामात्मभावप्रतिलाभसंपदमनन्तकल्पसा-
गरसंभूतां बहुकल्पकोटीनियुतशतसहस्रदुर्लभप्रादुर्भावां दुर्लभसंदर्शनाम् ।
नाहं कुलपुत्रानवरोपितकुशलमूलानां सत्त्वानां श्रवणपथमप्यागच्छामि
प्रागेव दर्शनम् ॥ सन्ति कुलपुत्र सत्त्वा ये मम नामधेयश्रवणमात्रे-
णवैवर्तिका भवन्त्यनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ । सन्ति दर्शनमात्रेण सन्ति
स्पर्शनमात्रेण सन्त्यनुव्रजमात्रेण सन्त्यनुबन्धनमात्रेण सन्ति स्वप्नदर्शनेन
सन्ति स्वप्ननामधेयश्रवणेनावैवर्तिका भवन्त्यनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ के-
चित्सत्त्वा मामेकरात्रिंदिवसमनुस्मरमाणाः परिपाकं गच्छन्ति । केचि

दर्धमासं केचिन्मासं केचिद्वर्षं केचिद्वर्षशतं केचित्कल्पं केचित्कल्पशतं
 केचिद्वावदनभिलाष्यान्भिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् कल्पान् स=
 मानुस्सरमाणः परिपाकं गच्छन्ति । केचिदेकजात्या परिपाकं गच्छन्ति
 ममानुस्सरमाणाः । केचिज्जातिशतेन केचिद्वावदनभिलाष्यान्भिलाष्य-
 बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्जातिपरिवर्तैः केचित्सत्त्वा मम प्रभादर्शनेन प=
 रिपाकं गच्छन्ति । केचिदग्निप्रमोक्षसंदर्शनेन केचित्क्षेत्रप्रकम्पनेन के-
 चिद्रूपकायसंदर्शनेन केचित्संप्रहर्षणेन परिपाकं गच्छन्ति । इति हि कु-
 लपुत्र बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैरुपायैः सत्त्वा अवैवर्तिका भवन्त्यनुत्तरा-
 यां सम्यक्संबोधौ । ये खलु पुनः कुलपुत्र सत्त्वा मम बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिं
 शृण्वन्ति ते परिशुद्धेषु बुद्धक्षेत्रेषूपपद्यन्ते । ये ममात्मभावपरिशुद्धिं प=
 श्यन्ति ते ममात्मभाव उपपद्यन्ते ॥ पश्य कुलपुत्रेमां ममात्मभावपरि-
 शुद्धिम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य का-
 यमुपनिधायन्नद्राक्षीत् । एकैकस्मिन् रोमविवरे ऽनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रसा-
 गरान् बुद्धोत्पादपरिपूर्णानेकैकस्मिंश्च बुद्धक्षेत्रसागरे तथागतान् बोधि-
 सत्त्वपर्षत्सागरपरिवृतानद्राक्षीत् । सर्वांश्च तान्क्षेत्रसागरान्प्रतिष्ठानान्
 नानासंस्थानान् नानाव्यूहान् नानाचक्रवाटान् नानामेघगगनसंछन्ना-
 नानाबुद्धोत्पादानानाधर्मचक्रनिर्घोषानपश्यत् । यथा चैकैकस्मिन् रो-
 मविवरे तथानवशेषतः सर्वरोमविवरेषु सर्वलक्षणेषु सर्वानुव्यञ्जनेषु स-
 र्वाङ्गप्रत्यङ्गेषु एकैकस्मिंश्च क्षेत्रसागरान् सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान्
 बुद्धकायनिर्मितमेघान्निर्गम्य दशसु दिक्षु सर्वलोकधातून् स्फुरित्वानु-
 त्तरायां सम्यक्संबोधौ सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः समन्तभद्रबोधिसत्त्वाववादानु-
 शासन्यनुशिष्टः समन्तभद्रबोधिसत्त्वकायान्तर्गतेषु सर्वलोकधातुष्ववतीर्य
 सत्त्वान् परिपाचयामास । ये च खलु पुनः सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य बु-
 द्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमकल्याणमित्रोपसंक्रमदर्शनपर्युपासनज्ञानालोककुश-

लमूलोपचयास्ते समन्तभद्रबोधिसत्त्वसहदर्शनेन कुशलमूलोपचयस्य
 शततमीमपि कलां नोपयान्ति । सहस्रतमीमपि शतसहस्रतमीमपि को-
 टीशतसहस्रतमीमपि संख्यामपि कलामपि गणनामप्युपमामप्युपनिशा-
 मपि । न क्षमन्ते सप्रथमचित्तोत्पादाय यावत्समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य
 दर्शनमस्मिन्नन्तरे यावती बुद्धक्षेत्रसागरपरंपरावतीर्णस्ततो ऽनभिलाष्यान्-
 भिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमगुणाः समन्तभद्रबोधिसत्त्वस्यैकस्मिन् रो-
 मविवरे बुद्धक्षेत्रसागरपरंपराः प्रतिचित्तक्षणमवतरति स्म ॥ यथा चैक-
 स्मिन् रोमविवरे तथैव सर्वरोमविवरेषु । प्रतिचित्तक्षणमनभिलाष्यान्-
 भिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमलोकधातुं पारणेनापरान्तकोटीगतक-
 10 ल्पाधिष्ठानलोकधातुं पारणेन विक्रमेण पर्यन्तं नोपजगाम । क्षेत्रसागर-
 परंपराणां क्षेत्रसागरगर्भाणां क्षेत्रसागरसंभेदानां क्षेत्रसागरसमवसरणा-
 नां अनभिलाष्यान्भिलाष्यबुद्धक्षेत्रसागरसंभवानां क्षेत्रसागरविभवानां
 क्षेत्रसागरव्यूहानां बुद्धोत्पादसागरगर्भाणां बुद्धोत्पादसागरसमवसरणा-
 15 नां बुद्धोत्पादसागरसंभवानां बुद्धोत्पादसागरविभवानां बोधिसत्त्वसा-
 गरपर्वन्मण्डलसागराणां बोधिसत्त्वपर्वन्मण्डलसागरपरंपराणां बोधिस-
 त्वपर्वन्मण्डलसागरगर्भाणां बोधिसत्त्वपर्वन्मण्डलसागरसंभेदानां बोधि-
 सत्त्वपर्वन्मण्डलसागरसमवसरणानां बोधिसत्त्वपर्वन्मण्डलसागरसंभवानां
 बोधिसत्त्वपर्वन्मण्डलसागरविभवानां सत्त्वधातुप्रवेशानां सत्त्वेन्द्रियप्रति-
 क्षणज्ञानप्रवेशानां सत्त्वेन्द्रियज्ञानप्रतिवेधानां सत्त्वपरिपाकविनयानां ग-
 20 म्भीरबोधिसत्त्वविकुर्वितविहाराणां बोधिसत्त्वभूम्यवक्रमणविक्रमसागरा-
 णां पर्यन्तं नोपजगाम । स क्वचित्क्षेत्रे कल्पं विचरति स्म । स क्वचि-
 त्क्षेत्रे यावदनभिलाष्यान्भिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् कल्पान् वि-
 चरति स्म । ततश्च क्षेत्रान्न चरति स्म । चित्तक्षणे चित्तक्षणे चानन्तम-
 ध्यान् क्षेत्रसागरानवतरति स्म । सत्त्वांश्च परिपाचयति स्म अनुत्तरा-
 25 यां सम्यक्संबोधौ । सो ऽनुपूर्वेण यावत्समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणि-
 धानसागरसमतामनुप्राप्तः सर्वतथागतसमतां सर्वक्षेत्रकायपारणसमतां

चर्यापरिपूरणसमतामभिसंबोधिविकुर्वितसंदर्शनपारणसमतां धर्मचक्रप्र-
वर्तनसमतां प्रतिसंविद्धिशुद्धिसमतां घोषोदाहारसमतां सर्वस्वराङ्गसाग-
रसंप्रयोगसमतां बलवैशारद्यसमतां बुद्धविहारसमतां महामैत्रीमहाकरु-
णासमतामचिन्त्यबोधिसत्त्वविमोक्षविकुर्वितसमतामनुप्राप्त इति ॥

अथ खलु समन्तभद्रो बोधिसत्त्वो महासत्त्व एवमेव लोक-
धातुपरंपरानभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् कल्पान् क-
ल्पप्रसरानभिद्योतयमाना भूयस्या मात्रया गाथाभिर्गीतेन प्रणिधानम-
कार्षीत् ॥

यावत् केचि दशदिशि लोके सर्वत्रियध्वगता नरसिंहाः ।

तानहु वन्दमि सर्वि अशेषान्कायतु वाच मनेन प्रसन्नः ॥१॥

क्षेत्ररजोपमकायप्रमाणैः सर्वजिनान् करोमि प्रणामम् ।

सर्वजिनाभिमुखेन मनेन भद्रचरीप्रणिधानबलेन ॥२॥

एकरजाग्रि रजोपमबुद्धा बुद्धसुतान् निषण्णकु मध्ये ।

एवमशेषत धर्मतथातुं सर्वाधिमुच्यमि पूर्णं जिनेभिः ॥३॥

तेषु च अश्रयवर्णसमुद्रान् सर्वस्वराङ्गसमुद्ररुतेभिः ।

सर्वजिनान् गुणान्भणमानस्तान्सुगतान्सुवमी अहु सर्वान् ॥४॥

पुष्पवरेभि च माल्यवरेभिर्वाद्यविलेपनह्रद्वरेभिः ।

दीपवरेभि च धूपवरेभिः पूजन तेषु जिनान् करोमि ॥५॥

वस्त्रवरेभि च गन्धवरेभिश्चूर्णपुटेभि च मेरुसमेभिः ।

सर्वविशिष्टवियूहवरेभिः पूजन तेषु जिनान् करोमि ॥६॥

या च अनुत्तर पूज उदारा तानधिमुच्यमि सर्वजिनानाम् ।

भद्रचरीअधिमुक्तिबलेन वन्दमि पूजयमी जिनसर्वान् ॥७॥

यच्च कृतं मयि पापु भवेय्या रागतु त्रेषतु मोहवशेन ।

कायतु वाच मनेन तथैव तं प्रतिदेशयमी अहु सर्वम् ॥८॥

यच्च दशदिशि पुण्य जगस्य शैक्षअशैक्षप्रत्येकजिनानाम् ।

बुद्धसुतानथ सर्वजिनानां तं अनुमोदयमी अहु सर्वम् ॥९॥

ये च दशदिशि लोकप्रदीपा बोधि विबुध्य असङ्गतप्राप्ताः ।
 तानहु सर्वि अध्येषमि नाथांश्चक्रु अनुत्तरु वर्तनतायै ॥ १० ॥
 ये ऽपि च निर्वृति दर्शितुकामस्तानभियाचमि प्राञ्जलिभूतः ।
 क्षेत्रजोपमकल्प स्थिहन्तु सर्वजगस्य हिताय सुखाय ॥ ११ ॥
 वन्दन पूजन देशनताय मोदनध्येषणयाचनताय ।
 यच्च शुभं मयि संचितु किंचिद्बोधयि नामयमी अहु सर्वम् ॥ १२ ॥
 पूजित भोन्तु अतीतकु बुद्धा ये च ध्रियन्ति दशदिशि लोके ।
 ये च अनागत ते लघु भोन्तु पूर्णमनोरथ बोधिविबुद्धा ॥ १३ ॥
 यावत केचि दशदिशि क्षेत्रास्ते परिशुद्ध भवन्तु उदाराः ।
 बोधिदुर्मेन्द्रगतेभि जिनेभिर्बुद्धसुतेभि च भोन्तु प्रपूर्णाः ॥ १४ ॥
 यावत केचि दशदिशि सत्त्वास्ते सुखिताः सद भोन्तु अरोगाः ।
 सर्वजगस्य च धर्मिकु अर्थो भोन्तु प्रदक्षिणु ऋध्यतु आशा ॥ १५ ॥
 बोधिचरिं च अहं चरमाणो भवि जातिस्मरु सर्वगतीषु ।
 सर्वसु जन्मसु च्युत्युपपत्ती प्रव्रजितो अहु नित्यु भवेय्या ॥ १६ ॥
 सर्वजिनाननुशिष्यमाणो भद्रचरिं परिपूरयमाणः ।
 शीलचरिं विमलां परिशुद्धां नित्यमखण्डमच्छिद्र चरेयम् ॥ १७ ॥
 देवरुतेभि च नागरुतेभिर्यक्षकुम्भारण्डमनुष्यरुतेभिः ।
 यानि च सर्वरुतानि जगस्य सर्वरुतेष्वहु देशयि धर्मम् ॥ १८ ॥
 पेशलु पारमितास्वभियुक्तो बोधियि चित्तु म जातु विमुद्धेत ।
 ये ऽपि च पापक आवरणीयास्तेषु परिक्षयु भोतु अशेषम् ॥ १९ ॥
 कर्मतु क्लेशतु मारपथातो लोकगतीषु विमुक्तु चरेयम् ।
 पद्म यथा सलिलेन अलिप्तः सूर्य शशी गगनेव असक्तः ॥ २० ॥
 सर्वि अपाय दुखां प्रशमन्तो सर्वजगत्स्थापयमानः ।
 सर्वजगस्य हिताय चरेयं यावत क्षेत्रपथा दिश तासु ॥ २१ ॥
 सत्त्वचरिं अनुवर्तयमानो बोधिचरिं परिपूरयमाणः ।
 भद्रचरिं च प्रभावयमानः सर्वि अनागतकल्प चरेयम् ॥ २२ ॥

ये च सभागत मम चर्याये तेभि समागमु नित्यु भवेय्या ।
 कायतु वाचतु चेतनतो वा एकचरि प्रणिधान चरेयम् ॥२३॥
 ये ऽपि च मित्रा मम हितकामा भद्रचरीय निदर्शयितारः ।
 तेभि समागमु नित्यु भवेय्या तांश्च अहं न विरागयि जातु ॥२४॥
 संमुख नित्यमहं जिन पश्ये बुद्धसुतेभि परीवृतु नाथान् ।
 तेषु च पूज करेय उदारं सर्वि अनागतकल्पमखिन्नः ॥२५॥
 धारयमाणु जिनान सद्धर्म बोधिचरिं परिदीपयमानः ।
 भद्रचरिं च विशोधयमानः सर्वि अनागतकल्प चरेयम् ॥२६॥
 सर्वभवेषु च संसरमाणः पुण्यतु ज्ञानतु अक्षयप्राप्तः ।
 प्रज्ञउपायसमाधिविमोक्षैः सर्वगृणैर्भवि अक्षयकोशः ॥२७॥
 एकरजाग्रि रजोपमक्षेत्रा तत्र च क्षेत्रि अचिन्तिय बुद्धान् ।
 बुद्धसुतान निषण्णकु मध्ये पश्यिय बोधिचरिं चरमाणः ॥२८॥
 एवमशेषत सर्वदिशासु बालपथेषु त्रियध्वप्रमाणान् ।
 बुद्धसमुद्र य क्षेत्रसमुद्रानोतरि चारिककल्पसमुद्रान् ॥२९॥
 एकस्वराङ्गसमुद्ररुतेभिः सर्वजिनान स्वराङ्गविशुद्धिम् ।
 सर्वजगस्य यथाशयघोषान् बुद्धसरस्वतिमोतरि नित्यम् ॥३०॥
 तेषु च अक्षयघोषरुतेषु सर्वत्रियध्वगतान जिनानाम् ।
 चक्रनयं परिवर्तयमानो बुद्धिबलेन अहं प्रविशेयम् ॥३१॥
 एकक्षणेन अनागतसर्वान् कल्पप्रवेश अहं प्रविशेयम् ।
 ये ऽपि च कल्प त्रियध्वप्रमाणास्तान्क्षणेकोटिप्रविष्ट चरेयम् ॥३२॥
 ये च त्रियध्वगता नरसिंहांस्तानहु पश्यिय एकक्षणेन ।
 तेषु च गोचरिमोतरि नित्यं मायगतेन विमोक्षबलेन ॥३३॥
 ये च त्रियध्वसुक्षेत्रवियूहांस्तानभिनिर्हरि एकरजाग्रे ।
 एवमशेषत सर्वदिशासु ओतरि क्षेत्र वियूह जिनानाम् ॥३४॥
 ये च अनागत लोकप्रदीपास्तेषु विबुध्यन् चक्रप्रवृत्तिम् ।
 निर्वृतिदर्शननिष्ठप्रशान्तिं सर्वि अहं उपसंक्रमि नाथान् ॥३५॥

शुचिबलेन समन्तजवेन यानबलेन समन्तमुखेन ।

चर्यबलेन समन्तगुणेन मैत्रबलेन समन्तगतेन ॥ ३६ ॥

पुण्यबलेन समन्तशुभेन ज्ञानबलेन असङ्गगतेन ।

प्रज्ञउपायसमाधिबलेन बोधिबलं समुदानयमानः ॥ ३७ ॥

कर्मबलं परिशोधयमानः क्लेशबलं परिमर्दयमानः ।

मारबलं अबलंकरमाणः पूरयि भद्रचरीबलसर्वान् ॥ ३८ ॥

क्षेत्रसमुद्र विशोधयमानः सत्त्वसमुद्र विमोचयमानः ।

धर्मसमुद्र विप्रश्ययमानो ज्ञानसमुद्र विगाहयमानः ॥ ३९ ॥

चर्यसमुद्र विशोधयमानः प्रणिधिसमुद्र प्रपूरयमाणः ।

बुद्धसमुद्र प्रपूजयमानः कल्पसमुद्र चरेयमखिलः ॥ ४० ॥

ये च त्रियध्वगतान् जिनेनां बोधिचरिप्रणिधानविशेषाः ।

तानहु पूरय सर्वि अशेषान् भद्रचरीय विबुध्यि बोधिम् ॥ ४१ ॥

ज्येष्ठकु यः सुतु सर्वजिनेनां यस्य च नाम समन्ततभद्रः ।

तस्य विदुस्य सभागचरीये नामयमी कुशलं इमु सर्वम् ॥ ४२ ॥

कायतु वाच मनस्य विशुद्धिश्चर्यविशुद्धय क्षेत्रविशुद्धिः ।

यादृश नामन भद्र विदुस्य तादृश भोतु समं मम तेन ॥ ४३ ॥

भद्रचरीय समन्तशुभाये मच्छुशिरी प्रणिधान चरेयम् ।

सर्वि अनागत कल्पमखिलः पूरयि तां क्रिय सर्वि अशेषाम् ॥ ४४ ॥

नो च प्रमाणु भवेय्य चरीये नो च प्रमाणु भवेय्य गुणानाम् ।

अप्रमाण चरियाय स्थित्वा जानयि सर्वि विकुर्वितु तेषाम् ॥ ४५ ॥

यावत निष्ठ नभस्य भवेय्या सत्त्व अशेषत निष्ठ तथैव ।

कर्मतु क्लेशतु यावत निष्ठा तावत निष्ठ मम प्रणिधानम् ॥ ४६ ॥

ये च दशदिशि क्षेत्र अनन्ता रत्न ३ उंकृतु दद्यु जिनेनाम् ।

दिष्य च मानुष सौख्यविशिष्टां क्षेत्ररजं ममकल्प ददेयम् ॥ ४७ ॥

यश्च इमं परिणामनराजं श्रुत्वा सकृज्जनयेदधिमुक्तिम् ।

बोधिवरामनुप्रार्थयमानो अगृ विशिष्ट भवेदिमु पुण्यम् ॥ ४८ ॥

वर्जित तेन भवन्ति अपाया वर्जित तेन भवन्ति कुमित्राः ।

क्षिप्रु स पश्यति तं अमिताभं यस्मिन् भद्रचरि प्रणिधानम् ॥ ४९ ॥

लाभ सुलब्ध सुजिवितु तेषां स्वागत ते इमु मानुष जन्म ।

यादृश सो हि समन्तभद्रस्ते ऽपि तथा नचिरेण भवन्ति ॥ ५० ॥

पापक पञ्च अनन्तरियाणि येन अज्ञानवशेन कृतानि ।

सो इमु भद्रचरिं भणमानः क्षिप्रु परिक्ष्यु भोति अशेषम् ॥ ५१ ॥

ज्ञानतु रूपतु लक्षणतश्च वर्णतु गोत्रतु भोतिरुपेतः ।

तीर्थिकमारगणेभिरधृष्यः पूजितु भोति स सर्वत्रिलोके ॥ ५२ ॥

क्षिप्रु स गच्छति बोधिदुमेन्द्र गत्व निषीदति सत्त्वहिताय ।

बुध्यति बोधि प्रवर्तयि चक्र धर्षयि मारु ससैन्यकु सर्वम् ॥ ५३ ॥

यो इमु भद्रचरिप्रणिधानं धारयि वाचयि देशयितो वा ।

बुद्ध विजानति यो ऽत्र विपाको बोधि विशिष्ट म काङ्क्ष जनेषु ॥ ५४ ॥

मञ्जुशिरी यथ जानति शूरः सो च समन्तभद्र तथैव ।

तेषु अहं अनुशिष्यमाणो नामयमी कुशलं इमु सर्वम् ॥ ५५ ॥

सर्वत्रियध्वगतेभि जिनेभिर्या परिणामन वर्णित अग्रा ।

ताय अहं कुशलं इमु सर्वं नामयमी वरभद्रचरीये ॥ ५६ ॥

कालकृयां च अहं करमाणो आवरणान्निनिवर्तय सर्वान् ।

संमुख पश्यय तं अमिताभं तं च सुखावतीक्षेत्र व्रजेयम् ॥ ५७ ॥

तत्र गतस्य इमि प्रणिधाना आमुखि सर्वि भवेयु समग्राः ।

तांश्च अहं परिपूर्य अशेषान् सत्त्वहितंकरि यावत् लोके ॥ ५८ ॥

तहि जिनमण्डलि शोभनि रम्ये पद्मवरे रुचिरे उपपन्नः ।

व्याकरणं अहु तत्र लभेय्या संमुखतो अमिताभजिनस्य ॥ ५९ ॥

व्याकरणं प्रतिलभ्य च तस्मिन् निर्मितकोटिशतेभिरनेकैः ।

सत्त्वहितानि बहून्यहु कुर्यां दिक्षु दशस्वपि बुद्धिबलेन ॥ ६० ॥

भद्रचरिप्रणिधान पठित्वा यत्कुशलं मयि संचितु किञ्चित् ।

एकक्षणेन समृध्यतु सर्वं तेन जगस्य शुभं प्रणिधानम् ॥ ६१ ॥

भद्रचरिं परिणाम्य यदाप्तं पुण्यमनन्तमतीव विशिष्टम् ।

॥ तेन जगद्वसन्निधनिसमं यात्वमिताभपुरिं वरमेव ॥ ६२ ॥ ५५ ॥

इदमवोचद्भगवानात्मनाः सुधनः श्रेष्ठिदारकस्ते च बोधिसत्त्वा
आर्यमञ्जुश्रीपूर्वगमास्ते च भिक्षव आर्यमञ्जुश्रीपरिपाचितास्ते चार्यमै-
वेयपूर्वगमाः सर्वभद्रकल्पिका बोधिसत्त्वास्ते चार्यसमन्तभद्रबोधिसत्त्व-
प्रमुखा यौवराज्याभिषिक्ताः परमाणुरजःसमा महाबोधिसत्त्वा नानालो-
कधातुसंनिपतितास्ते चार्यशारिपुत्रमौद्गल्यायनप्रमुखा महाश्रावकाः सा
च सर्वावती पर्षत्सदेवमानुषासुरगन्धर्वश्च लोको भगवतः समन्तभद्रस्य
बोधिसत्त्वस्य भाषितमभ्यनन्दन्निति ॥

१० आर्यगण्डव्यूहान्महाधर्मपर्यायाद्यगालम्बः सुधनकल्याणमित्रप-
र्युपासनचर्यैकदेश आर्यगण्डव्यूहो महायानसूत्रत्तराजः समाप्तः ॥ सह-
स्राणि द्वादश ॥

ये धर्मा हेतुप्रभवा हेतुं तेषां तथागतो ह्यवदत् ।

१५ तेषां च यो निरोधो एवं वादी महाश्रमणः ॥

गण्डव्यूहैकदेशप्रथमेन समुदिती यो ऽक्षयः पुण्यराशिः ।

॥ तेन व्योमाग्रमाणो अखील जगदुदधिष्ठाश्रितः सत्त्वधातुः ॥ १ ॥

धीमन्मित्रानचिन्त्यान्सुधनवदमितान्सम्यगाराग्य संपद्य ।

२० बुद्धत्वावभासा निरुपम विमलामाप्नुयात्तामसक्तः सन् ॥ २ ॥

आर्यमञ्जुश्रिया यत्र सुधनो ऽधिष्ठितो विभुः ।

ददर्शाचिन्त्यविषयबोधिसत्त्वपरंपराम् ॥ ३ ॥

सर्वबुद्धात्मजश्रीमच्चर्यातिशयसागरम् ।

अवगाह्याभवद्भूयो बोधिसत्त्वगुणोद्भूत इति ॥ ४ ॥

२५ बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमकल्याणमित्राचिन्त्यविमोक्षविषयैकदेशा-
दिमानि द्वापञ्चाशदार्यसुधनपर्युपासितकल्याणमित्राणि । तद्यथा । म-

ऋषीर्बोधिसत्त्वः प्रथमं कल्याणमित्रम् ॥ १ ॥ ततो ऽनन्तरं मेघश्रीभिः
 क्षुः ॥ २ ॥ सागरमेघो भिक्षुः ॥ ३ ॥ सुप्रतिष्ठो भिक्षुः ॥ ४ ॥ मेघो द्रुमिडः
 ॥ ५ ॥ विमुक्तकः श्रेष्ठी ॥ ६ ॥ सागरध्वजो भिक्षुः ॥ ७ ॥ आशोपासिका
 ॥ ८ ॥ भीष्मोत्तरनिर्घोष ऋषिः ॥ ९ ॥ जयोष्मायतनो ब्राह्मणः ॥ १० ॥
 मैत्रायणी कन्या ॥ ११ ॥ सुदर्शनो भिक्षुः ॥ १२ ॥ इन्द्रियेश्वरो दारकः
 ॥ १३ ॥ प्रभूतोपासिका ॥ १४ ॥ विद्वान् गृहपतिः ॥ १५ ॥ रत्नचूडो धर्मश्रे-
 ष्ठी ॥ १६ ॥ अनलो राजा ॥ १७ ॥ महाप्रभो राजा ॥ १८ ॥ अचलोपा-
 सिका ॥ २० ॥ सर्वगामी परिव्राजकः ॥ २१ ॥ उत्पलभूतिर्गान्धिकः ॥ २२ ॥
 वैरो दासः ॥ २३ ॥ जयोत्तमः श्रेष्ठी ॥ २४ ॥ सिंहविजृम्भिता भिक्षुणी ॥ २५ ॥
 वसुमित्रा भागवती ॥ २६ ॥ वेष्टिलो गृहपतिः ॥ २७ ॥ अवलोकितेश्वरो
 बोधिसत्त्वः ॥ २८ ॥ अनन्यगामी बोधिसत्त्वः ॥ २९ ॥ महादेवो देवपुत्रः
 ॥ ३० ॥ स्यावरो पृथिवीदेवता ॥ ३१ ॥ वासन्ती रात्रिदेवता ॥ ३२ ॥ स-
 मन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभा रात्रिदेवता ॥ ३३ ॥ प्रमुदितनयनजगद्धिरोच-
 ना रात्रिदेवता ॥ ३४ ॥ समन्तसत्त्वत्राणोजःश्री रात्रिदेवता ॥ ३५ ॥ प्रशा-
 न्तसागरवती रात्रिदेवता ॥ ३६ ॥ सर्वनगररक्षासंभवतेजःश्री रात्रिदेवता
 ॥ ३७ ॥ सर्ववृक्षप्रफुल्लनसुखसंवासा रात्रिदेवता ॥ ३८ ॥ सर्वजगद्रक्षा-
 प्रणिधानवीर्यप्रभा रात्रिदेवता ॥ ३९ ॥ सुतेजोमण्डलरतिश्री लुम्बिनी-
 वनदेवता ॥ ४० ॥ गोपा शाक्यकन्या ॥ ४१ ॥ माया देवी ॥ ४२ ॥ सुरे-
 द्राभा देवकन्या ॥ ४३ ॥ विश्वामित्रो दारकाचार्यः ॥ ४४ ॥ शिल्पाभिज्ञ-
 श्च श्रेष्ठिदारकः ॥ ४५ ॥ भद्रोत्तमोपासिका ॥ ४६ ॥ मुक्तासारो हे-
 रण्यकः ॥ ४७ ॥ सुचन्द्रो गृहपतिः ॥ ४८ ॥ अजितसेनो गृहपतिः
 ॥ ४९ ॥ शिवरात्रो ब्राह्मणः ॥ ५० ॥ श्रीसंभवो दारकः श्रीमती च
 दारिका ॥ ५१ ॥ आर्यमैत्रेयो बोधिसत्त्वः ॥ ५२ ॥ आर्यसमन्तभद्रो बो-
 धिसत्त्व इति ॥ ५३ ॥ पूर्ववाधिकारावरोपितकुशलमूलशुक्लबीजे वीर्या-
 रम्भोपार्जिताङ्कुरोद्गमे षट्पारमिताविटपशाखे चतुरशीत्युपायसहस्रवि-
 रुढमूले अनवद्याङ्गगद्यगाथाधर्मध्वनिदले सत्त्वपरिपाककुसुमस्तवके

बोधिमण्डोपसंक्रमणफलकल्पपादपसमे भगवति तथागते कृतप्रसादेन ॥

A देयधर्मो ऽयं प्रवरमहायानयायिनः परमोपासकश्रीनवश्व-
लाधिवासिनो हिराकरवर्मस्य यदत्र पुण्यं तत्तद्भवत्वाचार्योपाध्यायमा-
तापितपूर्वगमं कृत्वा सकलसत्त्वराशेरनुत्तरज्ञानफलावप्तय इति ॥ सं-
वत् २६६ फर्गुण शुक्ल एको दश्यामादित्यां दिने श्रीमेधरपरममहत्तरक-
राजाधिराजश्रीमदानन्ददेवस्य विजयराजे कायत्पमशुपतिसुरेण लिखि-
तं यथादृष्टेति परिहार्यमिति ॥ ॥

10 Ca ओं नमो बुधाय ॥ ओं नमो धर्माय ॥ ओं नमः संघा-
य ॥ नमो नमः ॥ शुभमस्तु सर्वदा शुभम् ॥

K गरुडव्यूहं विलिख्येदं यत्पुण्यं समुपार्जितम् ।
तस्यैव गरुडव्यूहस्य जगत्तेनास्तु भाजनम् ॥

15 P नेपालवर्ष नवाश्वमा विदुर धि अहीश्वर । कार्तिके मासे
शुक्ले च प्रतिपद्यां दिने तथा नक्षत्रपुष्यसंयुक्ते विष्कम्भयोगे । अपि तु
सत्त्वरविमाकान्तं तुले च चन्द्रसंयुते गुरुचाल दिने क्षयं संपूर्ण लि-
खितं दिने । यशोधराख्य वासी च नन्ददेव महात्मना गरुडव्यूहमहा-
यानं लिखितं च मयाधुना । एतत्पुण्यानुहावेन स्वस्तिर्भवतु सर्वदा ॥

20 संवत्सरे ९३० कार्तिक मास शुक्लपक्षे प्रतिपद्यां तिथौ पुष्यन-
क्षत्रविष्कम्भयोगे बृहस्पतिविहारे थ कुक्ष संपूर्ण यद्वादिनक्षरो ॥ ले-
खक श्रीयशोधरा महाविहारे वासित श्रीनन्ददेवाचार्येन चास्य त-
याक्षरा ॥ शुभमङ्गलं जगतां सदा भूयात् ॥

25 T नमः श्रीप्रज्ञापारमितायै ॥

मेरौ स्वर्णसरीरुहोपरिलसत्त्रालित्यमासादितां
प्रज्ञापारमितामुपायसहितां वर्णोज्ज्वलालंकृताम् ।
ब्रह्मविष्णुमहेश्वरादिदिविषत्त्रिदशैः सदाराधितां
षण्दे ऽहं जगदीश्वरीं विजगतां --- --- --- ॥

